BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
FONDO LORENSE
42
1 E
3

EX BIBLIOTHECA
JOSEPHI GARAMPII

De Scolaſticorū

BIBLIOPOLARVM, ATQVE cęterorum vniuerſitatum omniū miniſtrorum, Iuratorumq; priuilegijs, Liber. I.

De his quæ literarum ſtudioſis neceſſaria ſunt, Liber. II.

Tertius Auten. habita, C. ne filius pro patre, interpretationem tradit, Authore D. Petro Rebuffo de Montepeſſulano, Iurium Doctore & Comite. In percelebri Pariſieñ. vniuerſitate, Decretorumque facultate, publice profeſſore, ac in eodem Pariſieñ. Senatu aduocato.

Venales comperiuntur Parriſijs apud P. Vidouæum bibliopolam Iuratum, Et in Montepeſſul. iuxta ædē diuę virg. ſacram.

CVM PRIVILEGIO REGIO, De quo ſequenti pagina patet.

M. D. XL.

IL eſt permis par le roy noſtre ſouuerain ſeigneur, a maiſtre Pierre Rebuffy docteur en chaſcun droict, & regent ordinaire en la faculte de decret, en luniuerſite de Paris, faire imprimer ce præſent liure, & tous aultres quil luy plaira, & eſt defendu par ledict ſeigneur a tous libraires & imprimeurs de ce royaulme de France, terres & ſeigneuries a luy ſubiectes, ne imprimer ne faire imprimer aulcuns liures, œures, ne cõpoſitions, ſans expres commandement & uouloir dudict Rebuffy, & quil nait eſte baille par luy, a celuy qui uouldra faire imprimer ledict liure, parquoy ledict Rebuffy la baille a ſire Guiraud Rebuffy marchãt libraire de Montpellier, auquel eſt permis le faire imprimer, & non a aultre. Et ce ſur peine de confiſcation de leurs biens, & des liures quil auroiẽt faict imprimer au contraire, ainſy que plus a plain eſt contenu au priuilege donne par ledict ſeigneur audict Rebuffy, a Paris, le xi. iour de Mars, lan mil cinq cens trente, & ſigne par le conſeil Guernadon.

Illuſtriſs. viro

Domino Ioãni Bertrãdo pariſieñ. ſenatus præſidi digniſſimo, Petrus Rebuffus. I. doctor. S.

EVit iãdudũ hęc præcipua apud Lacones conſentiens obſeruatio excellẽtiſſime p̃ſes, vt optimos præclariſſimoſque viros, qui obuiã eundo periculis, rem publ. auxiſſent, ob egregia illorũ facinora ciuibus & patriæ exhibita, meriti gratiam redderent, in deorũ ſedes elatos affirmarent, receptoſque cõſecrarẽt, ac illis diuinos honores, & humano faſtigio ampliores decernerẽt, tẽpla, flamines, puluinar, aras, ac ĩmortalitatis cultus oẽs exhiberẽt. Si autem Ethnici de repub. benemeritos tot honoribus penſabant: nunquid chriſtiani homines his tribuere quicq̃, ſi ĩgrati notã effugere velint, debeãt? tibi maxime, qui nedum rem pub. occitanã, ſed & gallicam multis noĩbus & auxiſti, & illuſtraſti verum vt rem ab ipſo prĩcipio aggrediar, dicam qui fuerint ſummi tui in augeſcen

da & exornanda noſtra republ. labores, quanquam cõſtanter & indefeſſe a primis annis pro ea excubueris, & ita dicam cum vt fortiorem & alacriorē ſemper ad eius res afferas animum, tum vt vel decantatiſſimi tui labores ſummam nobis ſemper pariant & referãt incredibilem tui admirationem. memini equidem, & me iuuat meminiſſe, cum iura tu adhuc iuuenis in tua dulciſſima patria publice profiteba ris, ibi tam exacte ac latine ĩterpretabaris, vt omnes ab ore tuo tanquam ab Appolline pendentes viderem, & a te ſuauius retineri, quam ab Empedocle illo athenienſi philoſopho furibũdus quidam iuuenis, qui cum eius hoſpitem ĩuaderet, eo quod patrem eius accuſatiõe damnaſſet, ita dulciter canẽdi modũ inflexiſſe dicitur, vt iuuenis iracundiã temperauerit: omittã quã pertinaci animo perdius, & pernox muſis ſacra faciebas, vt non domus, nõ lectus ad quietẽ datus eſſet, non deniq; ipſa menſa vacua vnquam lectione erat, verũenimvero quæ audiendo, & docendo didiſceras, ĩ forenſi exercitio applicare deinde voluiſti, mox tanta facundia aduocati, officio ita perfunctus es, vt te ſummum, tam in

vtriuſque iuris cognitione, quam in exercitatione quiſque admiraretur, ſed cum lĩguę occitanæ patria hominem (Diogenis inſtar) quęreret, te noſtræ patriæ decus negocijs gerẽdis ſindicum deſignant, in quo munere obeundo ita belliſſime te habuiſti, vt iura patriæ ſartatecta, ac honorem ſacroſanctum ſeruaueris, & nõ minus de republ. meritus es, quam olim de imperio Camillus, & Ageſillaus Spartanorũ rex, at cum chriſtianiſſimus prĩceps noſter, te non ſolum poſtulationis munere præcellentem, verum etiam omnibus vndique eruditionis & virtutum numeris cumulatiſſimum perſpexiſſet, ſenatoris magiſtratu in Pariſieñ. ſenatu inſcium te, & nihil tale ambientem exornauit, demum cum in eo gerendo ſapientiæ tuę radios: ac omnigenæ virtutis ornamẽta cerneret, te ad magnum ſuum aſciuit concilium, quo in munere cum omnibus gratiſſima eſſet tuæ fidei integritas, gratiorque ſumma, quam maximę eruditioni adiunxeras modeſtia, interim fato quodã tholoſa præſidis officio deſtituitur, in cuius demortui, locũ tam ſenatus q̃ patria flagrãtiſſime requirunt, quorũ precibus princeps annuẽs

præſidis ac vicecancellarij ſeu ſigilli custo
dis munere honeſtauit, enimuero nõ po-
tuit idem rex tuam diu abſentiã ęquo aĩo
tollerare, ſed te ad intimũ ſuũ cõciliũ euo
cauit, præſidiſque officio in hoc pariſieñ.
ſenatu donauit, quib⁹ muneribus ita pru
denter & ſãcte obitis ac geſtis ita nobiliſſi
mũ & piẽtiſsimũ illius prĩcipis ĩuictiſſimi
animũ demeruiſti, vt apud eũ plus value
ris, ĩdieſq; valeas, q̃ olĩ apd' Alexãdrũ Cra
terus & Sepheſtiõ ei⁹ amiciſſimi, nẽpe oĩ
bus ex æquo nulliuſq; habito diſcrimine
ius reddidiſti, adeo vt prudentiſs. rex potẽ
tiorũ cauſas fidei tuæ crediderit, q̃bus tra-
ctandis induſtriã non denegaſti, vt olim
Chilo lacedęmonius vnus ex ſeptẽ gręcię
ſapientibus, qui iam grandeuus ſe nullius
facti ſibi eſſe conſciũ, cuius pœniteret, dice
bat vno excepto, q cũ eſſet aſcitus arbiter,
vt ĩter duos amicos finiret cõtrouerſiã, nec
quicq̃ vellet aduerſus leges facere, perſua
ſit alteri amico, vt ad alios deferret arbitri
um, hoc facto & legẽ ſeruauit, & amicum.
ſed hic ſcrupulus nõnihil ſenis aĩm moue
bat, q perfectæ virtutis fuiſſet, nullo me-
tu a regula legũ deflectere, nec illius ami-
citiam magnifacere, qui ob ſententiã ſecũ

dum leges non ſecundũ ipſum datam deſi
neret amicus eſſe, tu & nobiliũ & amico-
rũ retinuiſti amicitias, & oblatas huiuſce-
modi lites non dubitaſti (quæ ſumma tua
eſt gloria) definire, quamobrem bonus ne
dũ a ſenatu, vt olim Cornelius naſica, ve
rum a principe, & cæteris oĩbus, & prudẽ
tiſſimus, ac doctiſſimus iudicat⁹ extitiſti.
humanitatẽ, qua ſp inſignitus ĩter cæteros
fuiſti, miſſam facio, atque tot extra regnũ
legatiões, quas licet difficiles, nõ ſine ĩgẽti
laude obijſti. literis etiã, ac literarũ profeſ
ſoribus adeo faues, & patrocinaris, vt eos
haſta & clipeo, illorumque libertatẽ pro-
tegas, tuearis. magnoque cũ ſplẽdore ex
ornes. Quæ omnia cũ in te vno præclare
ita ſe habeãt, ſcolaſticorũ priuilegia, nedũ
ab anteceſſoribus noſtris congeſta, tibi in
omni ſtudiorũ gñe florẽtiſſimo dicare cõ
ſtitui, vt ea veluti antiqua diligẽter obſer
uãda procures, nouorumque inſtaurator
fac (quæſo) habearis, quod ſi prçſtiteris, ſtu
dioſos omneis ad literarum ſtudia allici-
es, tuique nominis honeſtam ſignifica-
tionem in ſecula nunquam peritura relin
ques. Vale tuique Rebuffi memor eſto.

Ornatiſs. viro

Iuris vtriuſq; doctori Petro Rebuffo, Frãciſcus à monte Falconio Monſpeſſulanus S. P. D.

LIbrum tuum, vir doctiſsime, quo ſcolaſtico-rum priuilegia, ex veteribꝰ ſcri-ptorum monu-mẽtis collecta, complecteris. Iterum atque iterũ legimus. Quem quidem cum longo tempore a te ex-pectaſsemus, in eoque magnam tui concitaſses expectationem: noſtræ non ſolum exiſtimationi ſatisfecit libelli elegantia atque vtilitas, ſed eti-am vicit opinionem noſtrã, quæ me ita excitat atq; adeo rapit, vt cupiam

quam celerrime te viuum ea gloria perfrui, quam prouehendis ſcolaſticorum ſtudiis, maximam comparaſti. Cum autem dupliciter docti viri cumulari laudibus ſoleant, idq; tum docendo, tum vero libris in lucem emiſsis poſteritati cōſulēdo aſſequantur: alterum, tu iam a multis annis pręſtitiſti, in altero vero ita fœliciter verſaris, vt ſcriptis tuis immortalibus illud pficias, ne tui nominis memoriam poſterorum vlla deleat obliuio. Nam quoad longiſsime poſſum primam illam tuæ adoleſcentię gloriam recordari, & iuuenilis tuæ indolis ornamenta memoria complecti: maxima me tenet admiratio, cum video tantam acceſsionem factam tuę glorię (cui nihil addi poſſe videbatur) vt cum antea omnes tui ordinis homines longo poſt te interuallo reliqueris, nunc demum nō ſolum alios, ſed etiam teipſum ſuperaſſe videaris. Quid enim aut maiorem dignita

gnitatē adferre, aut honorificēti⁹ tibi poſſet accidere, quā Biturigibus cum collega Alciato legū noſtrarū ornamēto docere, vbi cū oēs te ſūmo ſtudio ꝓſequebātur, tū vero ipſe Alciat⁹ tm̄ tibi tribuebat, q̄tū ē viro doctiſſimo, atq; prudētiſſio tribuendū. Et cū virtutis fere ſemp ſoleat eſſe comes īuidia, tua tn̄ virtus, ac prudētia, quę corā omnibus maxia elucet, ita perſtrinxit oculos oīm, vt nō ſolum aſſequi tuam gloriā nō confidant, ſed ne adumbrare quidem ſe poſſe in aīm inducant ſuum. Maximos illos tuarum laudum cumulos, quos Cadurcies aſſecutus, ſciens omitto: vbi te ſcolaſtici ī demortui legum profeſſoris locum voluerunt ſufficere, eamq; tibi pecuniam remiſerunt, quā pro doctoris laurea ſeueriſſime ab aliis ſolent exigere. Pictonum autē & Aureliorum animi in te admodum propenſi teſtimonia quid attinet dicere: quos cum maxime excitaret tui nominis

celebritas, & iuriſprudentiæ opinio, a te magnis precibus contenderunt, vt per te liceret aliquam tuæ erudi-tionis ſpeciem cernere, & quoniam illam cogitatione totam complecti non poterant, eum in quo tanta vir-tus apparebat ornare, atque pro viri li excollere decreuerunt. Atque, vt paucis rem totam complectar, vir or natiſsime, hoc ego omni aſſeueratio ne confirmare non dubito, nullam eſſe, neque in Italia, neque in Gallia, celebrem legum Academiam, in qua non virtutis tuæ veſtigia impreſſe-ris, eamque tui nominis nunquam intermoritura gloria aut ornaris, aut ſaltem conat⁹ fueris omni opera pro-uehere. Huc acceſſit ſingularis quæ-dam qua omnes humaniſsime exci-pis humanitas, ſummusque amor, at que eximius, quo quidem ita ſcolaſti cos proſequeris, vt non ſolum docen do, ſed etiam libris in lucem emiſ-ſis illorum ſtudiis volueris cõſulere.

Commentariis enim quos de cōuen=
tis Regis & Pōtificis ſcripſiſti nuper
rime, quid poteſt eſſe elegātius, qui=
bus cum te iuris pontificii nodos, ar=
duasque quæſtiones explicantem vi
deo? idq; tam docte, vt & regi, & pon
tifici a conſiliis fuiſſe videaris: facere
non poſſum, quin Monſpeſſulo no=
ſtro ſumma cum lætitia gratuler, qui
tantum decus, legumque tantam lu
cem produxerit, quæ non ſolum pa=
triæ, ſed etiam vniuerſæ Galliæ ma
gno ſit ornamento, atque præſidio.
Quod vel certiſsime ex illo perſpici
poteſt, quod in his res vtiliſsimas in
lucem emittis, ſine quib⁹ totus ordo
ſacerdotiorum eſſet confuſus, atque
permixtus, eaque de re capitale eſſet
inter homines diſsidium, quam deus
Paracleti ſpiritus iudicio eſſe voluit
conſtitutam. Tuæ autem repetitio=
nes in leges innumeras, easque libra
riorum incuria deprauatas quam ele
gātes ſint, quamq; ex intimis legum

penetralibus repetitæ, neque tu, vt dicam, poſtulas, neq; etiam res ipſa deſiderat, quippe quæ per ſe, nulloque laudante ſatis commendētur docto-rum hominum ordini. Quæ quidem cū magna ſint atque talia, vt omnem laudē videantur ſuperare: hoc tamen ego auſim affirmare nullam in his eſſe laudem maiorem ea, quam nō ita pridem es aſſecutus, cum ſcolaſticorum Priuilegia collegiſti, quo nomie magnam (mihi crede) cū ſcolaſticis inijſti gratiam. Tāta enim in his eſt elegantia, tantumq; tui ingenii acumen hic apparet, legumque peritia, vt vetuſtiſsima, queque antiquorum monumenta, non ſolum legiſſe, ſed etiam ad vnguem perdidiciſſe, videaris. Cum enim paulo alti⁹ tui inſtituti initium repetis, σωφόισq; a Græcis habitos honores commemoras: oratoribus autē, & Iuriſperitis a noſtris ſua honorum inſignia conceſſa, idq; tum Græcorum, Latinorumque legi

bus,tumvero regum Gallorum Du-cum Imperatorum edictis cõfirmas, non poſſum non iſtam tuam reconditam eruditionẽ admirari, qui ex ſtercoribus(ex inſulſis ſcilicet legũ commentariis) aurum multis laboribus collegeris. Quod ſi magnus ille Alexander hoc nomine fœlicem eſſe putauit Achillem,quod Homerumvirtutis ſuę præconem habuerit: nonne etiam ſtudioſorum Reſpub. merito magnas tibi aget gratias,quod Scolaſticorum priuilegia mandas literis, vt iuuenes rerum imperitos ad capeſſenda literarum ſtudia prouoces. Itaque cum omnes literarum ſtudioſi, tãti beneficii memoriam retinebunt perpetuo,tumvero Monſpeſſulani ciues, quorum Academiam tantopere illuſtras,vt illorum priuilegia veluti ἀρχέτυπα,tibi conſtitueris: quaſi illa inter omnium ſcolarum priuata iura principes partes obtineãt. Et quia iuxta illud Homericum,εἶς οἰωνὸς ἄριστος

σοσ ἀμύνεσαι περὶ πατρίδοσ, tantopere patriam commendas:æquum eſt nos ciues tuos eandem tibi noſtrę ciuitatis ornamento voluntatem præſtare, vt ſcilicet tibi pro tãto beneficio immortales agam⁹ gratias,ſiquidem volumus ingratitudinis notam effugere. Quod quoniam ſine nephario ſcelere a me prætermitti non poteſt, cumque ad maximos illos tuorum in nos beneficiorum cumulos hoc etiam acceſſerit, vt Lutetiæ noſtræ ſtudia foueris: perenni ingratitudinis nota numerer, ſi ille, cui quicquid ſcio quantumcunque eſt, quod certe eſt minimum,acceptum referre debeo,me parum gratum beneficiiq; immemorem merito poſſet appellare. Verum tibi gratias agere non audeo,ne videar illi verbis velle ſatisfacere, cuius minimam partem officiorum non modo gratiam referendo, ſed ne cogitãdo quidẽ poſsũ aſſequi.

Niſi forte tunc demum meritas me tibi agere gratias exiſtimabis, ſi tuorum beneficiorum cumulos memoria ſemper tenuero. Sed de his hactenus. Interea tu ea qua cepiſti via ſcolaſticorum ſtudia promouebis: neq; tibi mortalium quēquam, qui in eodem tecum curriculo verſantur imitandum proponam: ſed tecū ipſe certes, te vincas, vt ſemper ꝑgrediendo tandem ad ipſum perfectæ eruditionis culmen peruenias. Lutetiæ anno à CHRISTO paſſo ſeſquimilleſimo quadrageſimo, Pridie Calendas Iunias, Vale.

Index eorum, quæ in hoc opere continentur, notatu tantum digna exprimens.

A

ABbas poteſt compelli dare facultatem monacho docili, vt eat ad literarum ſtudia, priuileg. clvi. pag. cccxxxi.
Abeſſe in fraudem non videtur ſcolaſticus, 33. priuileg. pa. cii.
Ablatiui abſolute poſiti, quid ſignificent, in interp. auten. hab. in verb. habita. pa. 424
Abſentes quando fructus beneficiorum recipiant, xxxi, priuile. pa. xcv. & ſeq.
Actor ſcolaſticus forum rei non ſequitur, priuileg. clxii. pa. cccxxxvi.
Agere inuitus contra ſcolares quis cogitur, in xvii. priuileg. per totum, pa. lxiii.
Agere poteſt ſcolaris in ſtudio exiſtens, ſine patris conſenſu, priuileg. xv. pa. cccxxix.
Alere qui tenetur, an liberetur ponendo in hoſpitali vt viuat, priuil. liiii. pa. cxxxviii.
Alere ſcolaſticos, an doctores teneantur, vel econtrario, priuil. lxvi. pag. clx.
Alere famulum, an teneatur, qui dominum alit, priuil. clxvi. pa. cccxlix.
Alimenta ſcolaſtico indebite ſoluta, non repetuntur, priuileg. clxxiiii. pa. ccclxii.
Allegare priuilegium, an teneãtur ſtudentes. priuileg. cliiii. pa. cccxxviii.
Amicitia ſcolaſtica multũ prodeſt, & ad quid

in priuileg. ciiii.pag.cxxxiiii.

Amare debent omnes ſcolares,ibidem,pa.291

Appellare non licet ab vniuerſitate Pariſieñ, priui.clviii,in fine, pa.cccxxxiii.

Appellare a qualibet interlocutoria ſcolaſticus poteſt,priuileg.clxiii.pa.cccxxxvii. & omiſſo medio,priuileg.ſeq.pa.cccxxxviii.

Argumentū de tempore ad locum,an & quando valeat,in,2.priuileg.pa.xiii.

Arma ferre in cœtu ſcolarium non licet,& quibus liceat,priuileg.cx.pa.cclxiii.& an liceat ſcolaſticis,priuileg.cxxix. pa.ccxc.

Artium magiſtri,an & quando ſunt ad conſilium vocandi,in interpreta.in verbo, examinatione,verſi.xviii.pa,462

audire lectiones ſcolaſticus debet, maxime in iure ciuili,in 4.neceſſa.pa,395,

audacia,an in bonum, vel malum capiatur,& quib⁹ bona ſit,glo.audax,in interp.pa,548

B

BEneficia plura habentes reprehenduntur, in quarto priuilegio,pa. cxiiii.

Benefaciēdum eſt ſcolaſticis benefaciētib⁹,glo. beneficium,pa. ccccIxxxix. in interpre.

Bidelli pro repreſalijs capi non poſſunt,priui. cl.pa.cccxx.

Bona ſcolaſticorum capi non poſſunt, nec arreſtari,priuileg,lxxxiii.pa. cxcii.

C

CAncellaria diſpenſat cum ſcolaſticis ad

duas eccleſias parochiales, priuileg. xl. pagina,cxiiii.
Cancellarius an poſſit approbare ſcolarem per recuſatum,per doctores,priuileg. lxxxvij. pa,cxcvij.
Canonica & legalis facultas, omnes alias tuetur,glo.ſacrarum,in interpreta.pa.486.
Capi ſcolaſtici non debent intra ſcolas,priuile, cij.pa. ccxxxi.
Capi vn⁹ ſcolaſtic⁹ pro alio nõ põt,glo.debitũ ob alterius, in interpreta. pa. 553,
Capitulum licet canon quando habeat locum, xxxvi.priuileg.pa.cv.
Charitas bene ordinata, non procedit quando eſt vtilitas publica,in viii.priui.pa.xxxiii.
Carneades philoſophus totus ſtudio addictus, in primo priuilegio,nu.vi, pa, 9,
Cartharum appellatione quid veniat,priuileg. cxxxviii. pa. cccij.
Catho de tribus doluit,in,1.priui.nu.v.pag,8,
Cauſę ſcolaſticorum , an diebus feſtis expediri poſſunt,in 4.priui per totum,pa.xxi.
Cauſę ſcolaſticorum ſummarie tractari debrnt in v.priuileg.pa.xxij.
Ceſſione facta libri empti per ſcolaſticum,non ſunt ab eo auferendi,priui.cxij. pa. cclxvi.
Ceſſio ſcolaſtici facta,qñ valeat,& a quib⁹ pſonis,& quot reqrãt,pri.clxxvij.pa,ccclxiiii.
Citatiões tres,qñ reqrãtur,in pri.140.pa.304
Ciuium priuilegijs gaudent ſcolaſtici,& ꝓ ciuib⁹ hñtur,pri.125.pa.283.&ſeq.

Ciues ſcolaſtici, an priuilegiis exterorum cum non peregrinentur gaudeant, in verbo, per egrinantur, in interpre.tex. pa.478.

Claues archę cibarię apud quem ſcolaſticorum eſſe debeant, glo. miniſtris. pa.506

Clericus non debet ad emendam honorabilem condemnari, priui.cxliiii. pa. cccvii.

Collegia gaudent priuilegijs, priuileg. clxvi. pag. cccl.

Collegia, ſeu burſæ, vendi non debent, & an prādria pro iucũdo aduẽtu p̃ſtari debeant; priui.lxxxix. pa. cxcviii.

Collectam a ſcolaſticis doctor non exigat, priuileg.xc.pa.cxcix.

Collectas ſcolaſtici non ſoluunt, nec alia onera, priui. cxlix, pa. cccxiiii.

Color nullus prohibetur clericis ſecularibus, priuileg.xciiii,pa. ccxi.

Comedere parũ licet ſcolaſticis. pa.405. ĩ viii. requiſito.

Commodatum etiam non finito vſu reuocatur, xvi.priui. pa. lxi.

Compenſatio non fit in his, quæ ſcolaſtici debent, priui.clxviii.pa.cccliii.

Communium rerum partem ſcolaſticus diſcedens petere poteſt, priuile. xiiii, pa, lxi.

Conducens domum ſcolaribus locatam, ante finitam locationem eſt excommunicatus, in priuileg.x.pa.xxxvii.

Conductor ſi peruerſe conuerſetur, ſi ante fini

tum tempus locationis expelli poſſit,priui. xx pa.lxvii.
Conductor fiſcalis,quo tempore ſoluere teneatur, in vii.priui.nu. viii. pa.xxix.
Conferri expenſæ doctoratus, & libri, an debeant,in priuil.lv.pa.cxxxix.&quando conferũtur,quomodo fieri collatio debeat,priuileg.lvii.pa.cxlvi.
Confiteri quibus debeant ſcolaſtici, priuileg. cxxxix. pa. ccciii.
Congregari poſſunt ſcolaſtici,& ſindicum creare,quãuis alij artifices nõ, pri.ccvi.pa.cclx.
Coniecturæ duodecim ad probandum ſcolaſticos adire ſtudia,cauſa ſtudendi,in verb.cauſa ſtudiorum,in interpreta. pa.468.& ſeq.
Connexionis & coniunctionis ratione competentia,vide cumulata,in priuilegio,cvi.pa. ccxlvi. cum ſeq.
Conſeruator apoſtolicus abſoluit excommunicatos ſcolaſticos, propter manuum iniectionem in clericos,priuileg.cxliiii.pa.cccvii.
Conſeruatores Pariſienſis vniuerſitatis,an cognoſcant contra ſcolares aliarum vniuerſitatũ,& eos ad ſe trahant,pri.clii.pa.cccxxv.
Conſilium quid ſit, & qui in conſilio eſſe poſſint,& quotuplex ſit, & conſilij cõmoda,in interp.in ver,examĩatione.pa.438.& ſeq.
Conſilium petere ab vno,an ſufficiat, in interpreta,ibidem,pa.445.
Cõſiliũ periti excuſat ab expẽſis,ibid.pa.448.

& a quibus petendum ſit, & alia multa le-
ge ibidem.
Conſtitutio conciliaris,quando dicatur,&quę
vtilitas ſit,in interpre.tex.in verbo,exami
natione,verſi.xiiii. pa.454,
Conſulens ſine reuolutione librorum,an pecu
nias capere poſſit,priui.xlvi. pa. cxxiii.
conſuetudo iniuriandi ſcolaribus eſt reproba-
ta,in glo.cõſuetudine,in interp.pa,553,
conſuetudo cuius in pluribus ſimul habitanti-
bus inſpici debeat,priui.xii.in fi.pa. lviii.
continuum tempus, quomodo intelligatur,in
xxiiii.priui.pa.lxxxi.
conueniens ſcolares coram nũ ſuis iudicibus,
cauſa cadit,priui.clvii.pa.cccxxxii.
conuentus ſtudens coram ſuo iudice reconue-
nire poteſt,priui.clx.pa. cccxxxiiii.
conuenire ſtudẽtes ſuos poſſunt debitores vſ
que ad quatuor dietas,pri.clxi.pa.335.
conueniri non poſſunt ſcolares ex obligationi
bus,& debitis antea contractis,pri,122.pa.
108.nec ex delictis ante commiſſis, priuile.
ſeq. pa. cclxxxi.
conuerſandũ cũ bonis,ĩ vii.requiſi,pa,cccciii.
crapula multos interĳt,in viii.requiſito,pagi.
ccccv,
cubiculum,ſiue cameram tenetur dominus lo-
care ſcolaſticis,in vii.priui.nu.iiii.da.xxvi.
curam rei familiaris vitare debent ſtudentes,
in ix,requiſito.pa.ccccx,

D

DEbitū ſcolaſtici mortuo patre,de coībus bonis ē ſoluendū,priu.lix.pa.cli.
Debitum ſcolaſtico omnibus alijs eſt pręferendum,priui.cxviii pa. cclxxvi.
Decipere ſcolaſticos librarii non debent illis libros vendendo,priui,cxx,pa, cclxxviii,
Defendere poteſt ſcolaſticum ſuū ſocium, priuileg,ciii,pa, ccxxxiii,
Delicta ſcolariū anq̄ irēt ad ſtudiū cōmiſſa nō puniuntur,vbi ſtudēt,priui,cxxiii,pa,281
Derogatio priuilegiorū nō cōprehendit priuilegia in corpe iuris clauſa,pri,179,pa, 379
deſperationem tria ſcolaſticis dant, in pręfa,3, neceſſa,pa,cccxcv,
deum ſuper omnia debent diligere ſcolaſtici,ī præfa, ī primo neceſſario, pa,ccclxxxv,
diabolus an ꝑpter ſtrepitū in domo per eū factū expelli poſſit, ī 3,pri,nu,vii,pa,xx,
dictio,maxime,præſertim , & potiſſime, quid ſignificent,glo, ſacrarum,pa,485,
dictio aliqua,quid quicq̄, particula, & aliis,in glo,aliquam, in interpreta,pa,550,
dietæ quot dentur ſcolaſticis ad trahēdū ſuos debitores,priui,clxi,pa, cccxxxv ,
diligentia in omnibus actibus eſt neceſſaria,in interp,auten,hab,in verb,diligēti,pa,425,
diſcoli ab vniuerſitatibus expelli debent, in 3, priuileg,nu,3,pa, 17,
diſcere qbꝰ ex cauſis debeamꝰ,ī 27,pri,pa,88,

Diſputationes ſolennes diebus dñicis, an fieri poſſint, in primo priuilegio, nu.xi. pag.xi.
Diſpenſatus ad ordines, non cenſetur diſpenſatus ad beneficia, in priuilegio, xxxvi.nu. v.pa.cvi.
Diſpenſationem factam ſcolaribus, epiſcopus non poteſt reuocare, xxxvii.priui. pag.cvii.
Diſpenſat papa facilius cum literatis, quã cum alijs, priui.xxxix.pa.cx.
Docens primas literas, an gaudeat ſcolaſticorũ priuilegĳs, in priuileg.vlti.pa..ccclxxxiii.
Doctores quoſcunque ſcolares præcedere debent, in vi.neceſſa.pa. cccxcix.
Doctores iurantes aliquem idoneum, qui non ſit, an ſint periuri, in priuil.lxvii. pa. clxiiii.
Doctor recuſari iudex non poteſt in cauſa ſuorum ſcolarium, priuileg.lxix.pa. clxviii.
Doctores imperitum approbantes, qua pœna puniantur, priuileg.lxxxvii.pa. cxcvi.
Doctores in ſuos diſcipulos habẽt iuriſdictionem, priuileg.clviii.pa.cccxxxii.
Doctoratum recte petit ſtudens doctus, priuileg.clxix.pa.ccclv.
Doctoribus competunt priuilegia ſcolarium, glo.profeſſoribus. pag.486,
Doctores an poſſunt torqueri, glo. profeſſoribus, pa.ccccclxxxvii. in interpreta.
Diſtributiones quotidianę, an & quando ſcolaſticis dentur, xxxi. priuileg. nu;xii.pa.c.
Dñs domus, an inuito conductore peruerſos

homines ducere ĩ ſuam domum poſſit.xx.pri uileg.pag.lxxiij
Donans docendo nil perdit,li. priuileg. pag. cxxxij.
Donatio per patrem filioſa. ſtudenti facta valet,priuileg.lx.pag.cliij.
Donationem filiofamilias ſtudenti factã pater non reuocat,priuil.lxi.pag.cliiij
Donatio inter viuos per ſcolaſticũ facta reuocatur,priuileg.lxiij.pag.clvi.
Donatio ſcolaſtico facta an inſinuatiõe egeat, ſi ſummã quadringentorum aureorum excedat,lxiiij.priuil.pag.clviij
Donatio facta ſcolaſtico ab vxore ſua valet,priuileg.clxxv.pag.ccclxij.
Dotem maiorem debet habere ſcolaſticus quã alius,lij.priuil,pag.cxxxiij.
E
ECcleſiæ parochiales ſtudentibus poſt quinquennium debentur,xxv.priuileg.pag.lxxxv.
Eligere poſſunt ſcolaſtici ſub quo malint iudice cõueniri,priui.lliij.pag.cccxxv
Emptione perfecta incommodum ad ſcolaſticos non ſpectat,priuil.xcix.pag.ccxxviij.
Equũ locare tenetur dominus ſcolaribus, vij. priuileg.pag.xxv.
Epiſcopus pro diſpenſatione nil capere debet, priuil.xxxviij.pag.cix
Epiſcopus a pẽſiõe promiſſa an per collationẽ

beneficij liberetur,priui.xli.pa.cxvi
Epiſcopus cū maiori parte capituli poteſt ſtudenti pēſionē cōſtituere,priui.xlij. pa.cxvij
Epiſcoporum conſenſus non poteſt priuilegijs clericorum derogare,glo.peregrinantur,pa. cccclxxxiiij, in interpreta.
Epiſcopi an iuriſdictionem in ſcolares laicos habeant, glo. dedimus, in interpretatio. pag.cccccIxiiii,
Examinari quando debeat notorie peritus, & extraordinarij ac commiſſi tholoſani.priui. lxxxvi.pa.cxcv
Examinatio qualis eſſe debeat,priuile.lxxxvij pa,cxcvij.
Excommunicari nō poſſunt magiſtri, nec ſcolares pariſijs degentes, priuileg. clix.pag. cccxxxiiij.
Expēſas pōt ſcolaſticus repetere quas fecit pro domus locatæ melioratiōe,pri.xviij.pa.lxv.
Expenſæ contra voluntatem domini quando repetantur,priui.lviij.pa.cxlix
Expenſarum ſtudij appellatione quid veniat, priui.cxxxiij. pa.ccxcvij.
Expoſitum ſtudij gratia cenſetur in vtilitatem eccleſiæ datum,priui.cxlv.pa, cccviij.
Exilium triplex eſt, glo.exules, in interpreta. pag525
Exteri bona ſcolaſtici morientis in regno non pertinent ad regem,priui.cxxix.pa,cclxxxix

F

FAbrum murmur ſcolaſtico inferentem poteſt ipſe expelleree,priuile.iij,idem in eccleſia,pa.xv.
Fabro qñ a ſua domo expellitur an debeat ſolui domus æſtimatio ibidem,pa.xviij.
Faber a ſententia expulſionis non appellat,priuil.vi.pa.xxiij,
Falcidia non detrahitur de legatis ſcolaribus factis,priui.cxxxiiij.pa.ccxcviij.
Falſa meritorum expreſſio an donationem vitiet,priui.lxiij.pa. clvij
Falſam exponens pecuniam ſcolaſticus falſi nõ punitur,priui.cxi.pa.cclxv.
Famuli diebus feſtis dominis ſeruire tenentur priuil,primo,pag.vi.
Famulos defuncti rex legatus & cãcellarius remunerare debent ac recipere,priuile. xxvi. pag.lxxxvij.
Famuli ſcolarium quibus priuilegijs gaudeant priui.clxvi.pa.ccxlvi.|& in glo,nuncij.pag. 491.in interpre.
Famuli ſcolarium ſalarium non petunt, priui. clxvij,pa:352
Famuli plurium cui illorum obedire debent, glo. miniſtris,in terpre.pa.503,
Feſtis etiam diebus ſtudere ſcolaſtici poſſunt, primo priuil.pag.iij
Fideiuſſor ſcolaſtici ſocius dari nõ prohibetur, priui.clxxi.pa.ccclvij.
Fideiuſſor ſcolaſticus datus creditorem cogit

vt a fideiuſſione liberetur, priuile. clxxii. pag. ccclix.

Fideiuſſores ſcolaſticus offerens in carceres detrudi nõ debet, priuil, clxxiij, pag. ccclx.

Fructus beneficiorum ſtudentes in abſentia recipere poſſunt, priuil. xxxi. pag. xciij.

Fuga non facit cõtra ſcolaſticos indicium, priuileg. xv. pag, lxi.

G

GEneralis diſpoſitio de habilitate intelligitur glo, oĩm. in interpreta pa, 432

Gradum doctoratus volenti ſuſcipere requiſita, priuil. lxvij. pag, clxiij

Gradum doctoratus ſcolaris boni ingenij ante quinquennium ſuſcipere poteſt, priuileg. lxxxiiij. pag. cxciij.

Grammaticis & alijs ſcolaſticis an hæc priuilegia & quæ concedantur, priuileg. vltimo, pag, ccclxxxi

Gratia delicti dari debet ſcolari in literis, valde excellenti, priui. cix pag. cclxij.

Grauatus vt faciat ſtudere aliquem, in qua facultate ſtudere ei ſuadebit, priuileg. cxxxiij. pag. ccxcvii.

H

HAbitandum eſt cum paribus, priuile. xii. pag. lvi.

Hebdomadam cogitur aliis facere ſcolaſticus, ibidem, pag. lv

Hiſpani ſcolaſtici non trahunt debitores vltra

duas dietas priui.clxi.pa.cccxxxvi.
Hiſpanis ſcolaſticis an ceſſio fieri poſſit,&quot requirantur,priui.clxxvii.pa. ccclxxvi
Hoc, eſt ꝓnomen demonſtratiuū ad oculum, glo.hac,in interpreta.pag.547
Horas an beneficium ſimplex obtinens, & an vicarium habens in ſuo beneficio dicere teneatur,priui,xxviij.pa.xc.
Hora legenti aſſignata an poſſit ab eo auferri priui.ci.pag.ccxxx
Hoſpes ſcloaſticum ſine aliorum conſenſu non recipiat,priui.xij.pa.liiij
Hoſpitii nullum onus ſtudentes ſubire debēt, priui.xviii. pa.lxiiij.
Humilitas maxime ſcolaſticis cōuenit. neceſſa. ij.pag.ccclxxxviii,
Humilitas in quibus cōſiſtat,ibidē.cccxci.
I
ILliterati nō poſſunt ꝓmoueri poſtulare nec alios actus facere deſcriptos in priui.xxxix.pa.cx
Imperator etiam in terris eccleſiæ legitimat ſcolaſticos,priui.xcviii.pag.ccxxv.
Immunitas datur ſcolaſticis,datur eundo &redeundo,priui.clj.pa.cccxxi.
Incertum legatum ſtudii gratia valet, priuile. cxxxiii,pag.ccxcvi.& ſeq.
Iniuria vni ſcolaſtico facta,aliis illata cenſetur priui.ciii.pa.ccxxxii,
Iniuria facta famulo quando domino facta cē

ſeatur,priui.clxvi.pag.cccxlvij.
Iniuriam & damnum inferens conſanguineis ſcolarium quomodo puniatur, priui.lxxix. pag.clxx xvij.
iniuria maxīa maior magna parua minor mi- nima,in glo.viliſſimis, pag.527
Iniuriarum non agitur pro verbis iniurioſis ī francia,in glo. viliſſimis,pag.cccccxlv
Iniuria cum cauſa ſcolaſticis inferens non puni tur,glo.ſine cauſa,in interpre.pa.cccccxlvi,
Inquantum facere poſſunt ſcolaſtici conueniū tur,priui. cxij.pa.cclxvi.
Inſtigatu s ad adulterium vel iniuriam an tene atur priui.cxxiiij.pa.cclxxxij.
Inſtrumentum ſcolaſtici præſumitur prius confectum quando duo reperiūtur eiuſdē datæ,priui.lxxxii.pa.cxci
Intellectus ad tex.nouus,in glo. vlti.in īterpre ta.pag,566
Intentio legiſlatoris ad commune bonum diri gi debet quod tribus modis contingit,glo. dignum,pag.ccccxciij.in interpreta.
Interdicta ciuitate lectiões ſcolaſtici audire poſ ſunt,priui.cxliij.pa.cccvi.
Interdictæ ſunt decem domus vicinæ, in qua occiſus eſt ſolaſticus,priui,cviij.pa.cclxi
Inueniens pecuniam an partem ſocio dare te- neatur,xij.priui.nu.iiij.pag.lv
Inuecta & illata ſunt tacite pro penſione do- mus obligata fallit in libris, priuileg xix.

pag.lxv.
Irregularis quando quis fiat in interpreta,tex, in verbo epiſcoporum,pag,429
Iudex ex officio inquirere debet contra moleſtantes ſcolaſticos,priuil.cv.pa.ccxlv,
Iudices tres ſtudentes habent, priuileg,clij.pa. cccxxiij. & in glo.domino,pag,562;
Iudæi libros ſcolaſticorum retinere non poſſunt,priui.cxv.pa.cclxxiij
Iudæi ſcolas chriſtianorum ītrare poſſunt priuil.cxvii.pag.cclxxv.
Iudicans ſecundum ſui pręceptoris ſentētiam excuſatur,priui.lxxii.pa,clxxiiii.
Iuramento non obſtante filius reuocatus per patrē a ſtudio recedit,priui, lxxiii. pa.clxxvi
Iuramento ſcolarium credi debet de ſuſpitione doctoris,priui.lxxxviii,pa, cxcvii
Iuramento ſcolarium creditur an libros defeↄrant,priui.cxlvii,pa.cccxi,
Iurans ſumere gradū in vna vniuerſitate, quādo in alia ſumere poſſit,priuile.lxxvi. pag. clxxxi,
Ius ex noua cauſa ſuperueniens quando conſideretur,priui.lxxvi,pa.clxxxii,
L
LAborare an teneantur ſtudentes, priuile. xlvii,pa.cxxiii
Laicus committens homicidium cum clerico, an poſſit per iudicem eccleſiaſticū puniri, priuil,cvi,pag.ccxlvi

Lectiones præuidere auditor & repetere debet neceſſa.v.pa.cccxxvii
Legere an diebus feſtis liceat, in primo priuil. nu.x.pag.x
Legatum ſcolaſticis factum in loco ſtudii ſolui debet, priui.cxxxi.pag.ccxcv.etiam ſi ſit in- certum valet, priui.cxxxiii. pag.ccxcvi.
Legatis libris ſtudenti pecunia pro eis cẽſetur legata, priui.cxxxii.pag.ccxcvi
Legatum annuũ ſcolaſtico factum in prĩcipio anni eſt ſoluendum, priui, cxxxvi.pa.ccc.
Legatum ſcolaſticis in minus ſolenni volunta te quando debeatur, priui.cxxxvii.pa.ccci
Legi cum conſilio editæ princeps derogare nõ debet in interpreta.in verbo examinatione verſi.xxiii.pa.465.
Libri ſcolarium nõ ſunt pro penſione domus obligati cum eos valde ament fallit, priuil. xix.pag.lxv
Liber quid ſit, & quæ cõmoda afferat, & quo- modo deferri in itinere debet, xliii.priuile. pag.cxviii.
Libros a patre datos aliis fratribus ſcolaſticus non confert, priui.lv.pag.cxxxix.nec in legi timam imputat, priui.ſeq. pag.cxliiij.
Libros vendentes ſcolaſtici quibus penis affici antur, priui.lvii.pa.cxlviii.
Libri ſcolarium ex aliqua cauſa capi non poſ- ſunt, in priui.cxiii.pag.cclxvii
Libri ſcolaſticorum non ſunt ſine ipſorum mã

dato

dato aliq̄bus tradēdi, priui. cxiiij. pa. cclxix
Librarij iurati tantum gaudent priuilegiis, priui. cl. pa, cccxx.
Libri legales & medicinæ quando debeantur ex legato facto ſcolaribus. pri. cxxx, pa, 292
Literati ab illiteratis in quo differant in xxvij. priui. pag. lxxxix. & quomodo ſint honorā di in. xxxix. priui. pa. cx
Literato multi inſeruiēt, xliiij. priui. pa. cxviij
Locare domū ſcolaribus tenetur domin⁹ in 7. priuil. pag. xxiiij
Locator non expellit ſcolaſticum conductorē, etiam ſi pro ſe indigeat re locata in viij. priuil. pag. xxxij.
Locatione finita an dominus relocare ſtudēti teneatur, priui. ix. pa. xxxv.
Locatione non finita an ſcolaſticus diſcedens penſionē totius temporis ſoluere teneatur, priui. xi, pag. xl
Locationi factę per ſcolarem tenetur ſucceſſor ſtare, xxvi, priui. pag. lxxxvi, & priuile. cxlv pag. cccviij.
Locum ſcolis aptum, cogitur dominus vendere, priui. c. pag. ccxxviij
Loca ſcolaſticorum nullus occupare debet, priuil, ci, pag. cxxix.
Ludus oīs niſi chartarum ſcolaribus eſt interdictus. in xi. requiſito, pa. ccccxvij.
Luxuria execat, & contra ſcolares luxurioſos, priui, xx, nu, ij, & priui, ſeq. pa. lxvij. & ſeq.

M

MAgiſtri artiũ ferias an poſsĩt ꝓ pecunia ſine ſimoniꝫ labe cõcedere,pri.38.pa.cx
Magiſtri artium iudices ſunt ĩter ſuos diſcipulos,priui.clix.pa.333
Magiſtri artium ſunt de minoribus,glo.dedimus in interpreta,pag.565
Magiſtri artium quando poſſint ſuos verberare diſcipulos, & an ipſi poſſint ſine rectore verberari,priui.lxxi,pa.clxxij,& ſeq;
Mandatum re integra fauore ſcolarium nõ expirat,priui.lxxx.pa,188
Mandatum requiritur ſpeciale a librorum reſtitutionẽ,priui.cxiiij,pa.cclxix
Matriculæ debet iterum deſcribi reuertens ad ſtudium,priui,xxxv,pa.ciiij
Matriculæ iuſſus deſcribi pro matriculato habetur,priui.cxli,pag.ccc,iiij
Matricula raſus an gaudeat priuilegijs.priuile.cxlij.pag,cccvi
Meretrices in domo conducta an liceat habere priui,xx, & an poſsĩt extra ciuitatẽ expelli & cogi portare ſignum,ibi, pa.lxvij.& ſeq.
Mercator libros ſcolari edere compellitur, priui.cxvi,pa,cclxxiiij,
Miniſtri dei quatuor habere debent,glo,miniſtris,pa.cccccii,
Miſereri omnes ſcolarium debẽt, & quibus ex cauſis,glo,miſereatur,pag.510.
Monachus in ſtudio exiſtens ſine licentia abba

tis agit, priui.clvi.pag.cccxxx.
Monitio trina ad priuandum ſcolaſticos priui legiis requiritur, priuil.cxl.pag.ccciiij
Monitio quando debeat præcedere negligentiam, in glo. diligenti, pag. ccccxx vij.
Montiſpeſſulani ſcolaſtici vſq; ad quinque dietas ſuos debitores trahũt, priui.clxi.pa.335
Moribus bonis ornetur ſcolaſticus, xi.neceſſa. pag. ccccxvi
Munera ſcolaſtici ſubire non tentẽur, priuileg. cxxvii, pa, cclxxxvi
Mutatio hoſpitiorum ingenij leuitatem arguit in ix.priuil.pag.xxxvi.
Mutuare regi ſcolaſtici non tenentur, priui.xc pag.ccv.
Mutuum factum filiofamilias in ſtudio exiſtẽti a patre repeti põt, priuil.lviij.pa.cxlviij.

N

NAturæ cuius debeant eſſe ſtudẽtes, an mercuriales iouiales an ſaturnini, in xij.neceſſario, pag, ccccxviij
Natus in vniuerſitate in qua legit pater non perdit originem, priuil, xv. pag.dix
Neceſſaria quæ ſunt ſcolaſticis, vt ad ſcientiæ margaritam perueniant in iij.neceſſa, pag, cccxcij.
Nobilitari ſcolaſtici ſcientia dicuntur, priuile. xlv, pag.cxx
Nominationes in gallia ſcolaſticis dantur, priui, xxij.pag.lxx vij

Nominati collatoribus examinari non debent priui.xxiiij.pag.lxxxiiij.
Nominis mutatio apud ſcolaſticos quando ſit bona,priuil.xciij,pag,ccix.
Notitia ſcolaſtica multum prodeſt,& ad quid, priui,ciiij.pa.ccxxxiiij.

O

OBedire ſcolaſtici rectori debent,& in quibus obediētia cōſiſtat. priuil.75.pa. clxxvii.
Obediendum deo pluſquam hominibus glo. deo,pa.501
Odores malos inferens an expelli poſſit, in iij. priuileg.nu.vi,pag.xix.
Officia non ſunt emenda,ſed viri illis, in interpreta.glo, temeratoribus,pag.54.
Onera ciuitatis non tenentur ſubire ſcolaſtici, nec alia,priuileg.xxvij. pagina,cclxxxvi.
Operas famuli an dominus delegare alteri poſſit,xij.priuil,nu.vij.pag,lvi.
oratio ſtudentibus valde accommoda, & ſingulis diebus dicenda in primo neceſſa.pag. ccclxxxvij.
ordinatio regia de ceſſione & tranſportu declaratur,priuileg.clxxvii.pa,ccclxiiii.
ordines non pōt aſſumere clericus ab epiſcopo ſtudii in quo peregrinatur, pa. cccclxxxi.& pa,ſequen. quomodo probetur licentia conferendi ordines,pag,cccclxxxii.

P

PAcificeviuant ſcolaſtici, neceſſa.xii,pag ccccxviii.
Pactumvaletvt liceat ſcolaſtico propria aucto ritate capere ſcriptorē,pri,xcvii. pa.ccxxiii
Palatium principis an immunitate gaudere debeat,in interpreta.tex.in verbo,ſacri,pag. ccccxxxv.
Pater compelli poteſt vt filium ſuum ad ſcolas cauſa diſcendi mittat,liii, priuileg. pag. cxxxiiii.
Pater non habet vſumfructū in bonis donatis filiofamilias ſtudii cā,priuil.lxii.pag.cliiii.
Pater vocatur multis modis, in priuile.lxvii. pag.clxv.
Pater viſens filium an in ſtudio conueniri poſſit,priuileg.lxxvii, & an pro repreſaliis capi poſſit,priuileg.ſeq.pa.clxxxiiii.& ſeq.
Patria ſine dolore non dimittitur, & multa de patria,in glo.miſereatur,pag.ccccc.x
Pauperum priuilegia,priuile. xc.pa,cxcix.
Pauperes ſcolaſtici in ſtudiis fiunt quatuor ex cauſis, glo, miſereatur, verſicu. ſecundo, pag.cccccxiiii,
Pauperes uocans ſcolares an iniuriarum teneatur,glo.pauperes,pag.cccccxxix,
Pecuñia ſcolaſticis pro alimentis legatis ſolui debet,priuileg,cxxxii,pag,ccxcvi,
Pena capitalis quæ dicatur, priuileg, cxlviii pag,cccxiii,

Pœnę duodecim cõtra iudices non ſeruantes priuilegia ſcolaſticis,glo.reſtitutionem,ĩ in terpreta.pag.cccccluiij.
Penitentia in delictis quando admittatur, pri-uil,cxxiiij.pag,cclxxxij.
Penſionem hoſpiti quo tempore ſoluere ſcola ris teneatur,in vij.priuil.nu.vi.pag.xxvij.
Penſio quando ſit remittenda conductori ob peſtem,in xi.priuil.pag,xl.
Pẽſio an ſit remittẽda cõductori expulſo eo ꝙ male re conducta vteretur,priui.xx.pa.lxxi
Penſio ſcolaſticis in principio anni & mẽſis tra di debet.priuil.liiij.pa.cxxxvij
Penſio quæ datur eundo,debet dari redeũdo, priui.cli.pa.cccxxi.
Peregrinorum priuilegijs quæ multa ſunt,vtũ tur ſcolaſtici in priui.cxxix.pa.cclxxxix
pericula quæ ſcolaſtici patiuntur, glo.pericu-lis,& ibi quid periculi appellatione veniat, pag.cccccxxx,& ſeq.
peſtis eſt fugienda lõge cito tarde, in xi.priui. nu.ij.pag.xli.
peſtis tempus etiã modicum an debeat inquili no computari,in xi.priui,nu.viij.pa.xlviij.
Plato de tribus penitẽtiam egiſſe fertur in pri-mo priui.nu.v,pag.viij.
poeſis tres ſunt ſpecies, & nulla prærogatiua poetæ iuuantur,priui.xcv.pag.ccxviij
portionis partem ſcolaſticus hoſpite an dare debeat & quis,glo.miniſtris,pag.cccccvij.

pontes facere an diebus dominicis liceat, in primo priui.nu.ij.pag.v
publicani cogentes ſcolaſticos ſoluere capitali pena plecti debent, priui.cxlviij.pag.cccxiij.
pueri quid olim apud romanos facere ſoliti eſſent in primo priuil, nu.vij.pa.ix.
prandium a ſcolaſticis nulli exigant, priuileg. lxxxix, pag.cxcviij
princeps ſine conſilio nil agere debet, in verbo examinatione, in interpreta.pa.ccccxxxviij.
præceptores ſuos diligere et honorare debet ſcolaſticus, in neceſſa.vi.pa.cccxcix
præceptoribus ſcolaſtici ſtipendia ſoluere debent, in vij.neceſſa.pa.cccci,
præceptores quales dandi ſint diſcipulis, neceſſa.vij,pa.cccciiij
prælati in conſilio principis eſſe poſſunt, glo, epiſcoporum, pa.ccccxxix
præſumi debent ſcolaſtici boni, glo. miſereatur, verſi.vij,pa.cccccxx.
priuilegiati beneficio quando non priuilegiatus vtatur, priui.cvi.pa.ccxlvi
Priuilegiũ pro collegio.S. Victoris apud Pariſios, pag,cccli.in fine.
priuilegia ciuium dantur ſcolaſticis, non vero damna.pri.cxxvi,pa.cclxxxiiij
priuilegij vniuerſitatis montiſpeſſulani tenor priui.cxlix.pag.cccxv.
priuilegiũ reuocari non poteſt quãdo pecunia datur ad illud conſequẽdũ.ibidẽ. pa.318.
priuilegia ſtudioſorum motu proprio cõceſſa

cenſentur,priuileg.clxxviii.pag.ccclxxvii
Priuilegium poſſe ire ſtare & redire quale ſit glo.veniant,pag.491.in interpret.
Proceres qui dicantur, in verbo procerum; in interpreta.ccccxxxiiii.
Promoueri intra annum ſcolaſtici an teneãtur priui.xxxvi.pag.cv
Propoſitum in mente retentum quando operetur,priui.lxiii.pa.clvii.
Protegere ſcolaſticos quilibet tenetur,glo.protectionẽ,& ibi vide qui ſunt ſine protectione,& ſub protectione,pag,498 .

Q

Quales ad regendum prouincias deſtinari debeant,glo.informatur,pag,cccccviii.

R

Recedens ante locationẽ finitam, quando totã penſionẽ ſoluere teneatur, in xi.priui.pag.xl.
Recedẽs ſcolaris aliũ in locum ſuum ſubrogare poteſt,priui.xii.pag.liii.
Rectorẽ comitari quando teneantur ſtudentes montiſpeſſulani,priuile, lxxiiii.pa. clxxvii
Rectori inobedientes quando ſint periuri, priuil.lxxv.pa.clxxviii.
Rector apud pariſios in quibus exerceat iuriſdictionem,priuil,clii.pa,cccxxiii
Rectores magiſtratus quare dicãtur, glo.rectoribus,interpreta.pag,556.
Rectorvniuerſitatis dicitur ſimplicirer domin⁹

glo.domino,in interp.pa. 562.
Recuſare poteſt ſcolaſticus doctorem ſuſpectũ priui. lxxxvii. pa.cxcvi.
Regere prouincias,quales debeant,glo. informatur,pag.cccccviii.
Religioſi vendentes libros,quibus pœnis afficiantur, priuil.lvii.pa. cxlviii.
Remiſſio penſionis quando ſit facienda conducẽti domum,in xi.priui.nu.ix.pa.l.
Remitti cauſa ad conſeruatorem debet etiam poſt litem conteſtatã,priuil.cliii.pa.cccxxv.
Reprehendere facile non debemus,in diuiſiõe ad auten.hab.pa. ccccxxiii.
Repreſaliarum iure ſcolaſtici capi nõ poſſunt, pri. cl.pa.cccxx.
Reſcriptum exequi non tenetur ſcolaſticus,priuileg.lxxxi.pa.clxxxix.
Reſcriptum contra ſcolaſticum impetratum, nonvalet,ſi non fiat in eo mentio,ꝙ ſit ſcolaris,pri.xci. pa.ccvi.
Reſpublica quibus gubernanda committi debeat,priuileg.xlix.pag. cxxviii.
Reſtitutionem ſcolaris petere poteſt tempore ſtudiĳ lęſus,priuileg.cxix.pag.cclxxvii.
Reſidere in ſuis beneficiĳs ſcolaſtici non tenentur,pri.xxix.pa.xciii. nec quicquam ſoluere pro literis de non reſidendo , priuilegio xxx.pa. xciiii.
Reſidentium omnia iura habent ſcolaſtici,priuileg.xxxii. pa.ci.

Rixoſi ſcolaſtici expellendi ſunt,in 1z.priuile. nu.z.pa.liiii.& in neceſſa.vlti.pa.418.
Ruſtici an teneantur ſoluere pro ſcolaribus exemptis,priui.cxlix.pa.cccxix.

S

SAcrum quid dicatur,glo,ĩ verbo, ſacri, pag.ccccxxxv.
Salarium integrum vno diſcedente, an ſolui debeat,xij,priuileg.nu.viij.pag. lvij.
Sapiens quis ſit, & quotuplex, priuileg. xlviij. pa.cxxv.
Scientia a deo petenda,ĩ neceſſario primo, pa. ccclxxxvj.
Scientia ditat homines,pri.xliii.pa.cxvij.
Scientia vna in vita homini ſufficit, in priuile, 130.pa.ccxciii.
Scientia mater eſt pacis, glo. literarum ſtudia, pag.ccccxci,in interpre.
Sciẽtia illũiat,glo.illuminatur.pa.499.& ſeq.
Scolares infames fiunt contra doctores pulſando,& quinque debent pati,in vi.requiſito, pa.cccc.& ſeq.
Scolaſticus alium perturbantem expellit in 3. pri.nu.pag.z.xvi.
Scolaſtici meliora & maiora habere debent beneficia,quam alij,priui.xxvii.pa. lxxxviii.
Scolaris doctus, doctori indocto præferri debet,priuil.l.pa.cxxx.
Scolaſticis de peritia doctoris creditur, priuil. lxviii.pa.clxvii.

Scolaſtici in mandatis eiuſdem datæ pręferuntur alĳs,dri.lxxxii.pa. cxc.
Scolaſtici quotidie arma deferentes mali præſumuntur,priuil.cx.pa.cclxiiii.
Scolaris non intrans ſcolas , ſed domi ſtudens, an habeat aliorum priuilegia , in priuileg. clxv.pa.cccxlii.
Scolaſticis benefacientibus benefacere debemꝰ glo.beneficium,pa.cccclxxxix.
Scolaſtici quomodo ad ſtudium prouocentur, glo.beneficium,pa.ccccxc.
Scolaſtici ab omnibus ſunc diligendi, & ab iniurĳs defendendi,glo.ſpeciali,pa.cccccix.
Scriptor qui promiſit librum ſcribere, præciſe compellitur, & idem in impreſſoribus,pri. xcv.pa.ccxvi.
Scriptor ſuo atramento tenetur ſcribere,& per ſe interdiu,& rubricas,priui. 96, pag.221.
Seruire homines ſeptem ex cauſis incitantur , in primo priuileg.nu.4.pa.7.
Socius an inuito ſocio meretrices ducere poſſit,priuileg.xxi,pag. lxxiiii.
Solutio operarĳs quando fieri debeat,in 7.priuileg.nu.x.pa.xxx.
Soluente vno quādo alĳ liberentur, tam in pœnalibus,quam in aliis, glo. temeratoribꝰ,in interpreta.pa. cccccliiii.
Spoliatus armis,an poſſit agere cōtra mādantemvenire cū armis,priui.xxi.pa. lxxvi.
Stantes ſcolaſtici ante ſtudium, dum lectiones

leguntur,ſunt miſeri,glo,cauſa,pa. cclxxii. in interpre.

Studentes quod illo die didiſcerant in menſa dicere cogebantur,alioqui impranſi manebant,neceſſa.3. pa.cccxcv.

Studioſi ſupra vias publicas cubicula,vel ſtudia non habeant,in 4.requiſi. pa. cccxcvii.

Studere quid debeamus,in x. requiſi.pa.416.

Studere an in templo liceat, in;z. priuileg.pa. xiii.

Studioſi pro literis,de non reſidendo, nil ſoluere debent,priuileg.xxx.pa.xciiii.

Studentes dum in locis non priuilegiatis ſtudent, quando priuilegĳs gaudere debeant, priuileg.xxxiiii.pa..cii.

Studium eſt magis priuilegiatum,quam dos, priuileg,lxxxii.pa.cxc.

Studens Parriſĳs,ſcolaſticus Pariſieñ.dici pōt pri.xcii.pa, ccviii.

Studentes ante ſex menſes, quibus gaudeant priuilegĳs;priuil. cxli. pa. cccv.

Studere in lecto,an poſſit ſcolaſticus,glo. cauſa ſtudiorum,pa. cccclxxi. in interpret.

Studere ſtudioſi temperate debent, glo. miſereatur,verſi.ix.pa.cccccxxiii.

Succeſſor in beneficio, quando teneatur ſtare locationi factæ per prędeceſſorem,in xxvi. priuileg. pag,lxxxvi.

Superare alios in ſcientia velle non eſt peccatum.priuileg.lxxxv.pa.cxciiii.

T

TAxatio penſionis domorum, per quem fieri poſſit, in 7. pri. nu. 5. pa. 27.
Tempore vt quis fruatur bono, quatuor ſunt neceſſaria, x. requiſito, pa. ccccxv.
Tempus vacationum, & peſtis computantur in tempore ſtudij, priuil. xxiii. pa. lxxix.
Tempus quo ſcolaſticus ante doctoratum legit computatur ad comitatum conſequendum, priuileg. clxxvi. pa. ccclxiii.
Theſaurario ſoluens liberatur, priuileg. ciiii. pa. cclxxii.
Teſtari poteſt ſcolaſticus etiam in patris poteſtate exiſtens, priuil. cxxviii. pa. cclxxxviii.
Teſtes poſſunt eſſe doctores pro ſuis ſcolaſticis, priuil. lxvii. pa. clxii.
Teſtibus negantibus plus creditur, quam affirmantibus, priuil. lxvii. pa. clxiiii.
Teſtis ſcolaſticus pro ſuo amico eſſe non prohibetur, priuil. clxx. pa. ccclvi.
Toloſana conſuetudo allegandi legem quoties bibere vult ſcolaris, in 7. neceſſario, pagina ccccii.
Tholoſani mundini dicuntur, & quare, priuil. lxv. pa. clx.
Turbantes ſtudia, qua pœna ſint puniendi, priuileg. lxiii. pa. cxcii.

V

VAgari caueat ſcolaſticus, in decimo requiſito, pag. ccccxiii.

Vectigalia ſtudentes non ſoluunt, in priuileg. cxlvi. pa. cccl,

Verberare ſcolaſticos quando doctor vel magiſter artium poſſit, priuileg .lxxi. pagina clxxxii.

Veſtes ſcolaſticos decētes, pri. 904. vbi multa de veſtibus ſcribuntur, & quibus veſtib⁹ ipſi indui debeant, & philoſophi, & alii, pa. ccx. & ſeq.

Vigilantia Alexādri magni, in decimo requiſito, pa. cccxiiii.

Viliſſimi & viles, qui dicantur, glo. viliſſimis, pa. ccccxxxix.

Vinum ſcolaſticus vendit ſine ſolutione gabellæ, xiii. priuileg. pag. lix

Virtutis multa priuilegia, priuileg. lxlv. pag. cxx.

Vindicare quomō intelligatur, & quotuplex ſit vindicta, glo. vindicare, pa. cccclvii.

Viuat viuat acclamatio, quibus fieri debeat, glo. bona facientes, pa. ccccxcvi.

Vocari in ius non debet doctor a ſuis ſcolaſticis, venia non petita, priuileg. lxx. pagina clxx.

Vxores diuites ſcolaſtici pauperes vix inueniunt, glo. miſereatur, verſiculo octauo, pagina, ccccxxii.

Contentorum Finis.

Typographi oſcitãtiam ſic emendare, vel excuſare licebit.

Pagina	64	linea xi,	ſic legẽdum, iſtud
Pa.	76	linea 4	itinere
Pa.	104	lin. xxiiii	iterum
Pa.	eadem	lin. xxvi	verum
Pa.	172	linea xiii	compedes
Pa.	174	linea xv	medicinæ
Pa.	eadem	li. xxxiii	Socrates
Pa.	194	linea xxi	dele nu.
Pa.	eadem	li. xxiii	nu. xviii
Pa.	195	linea xv	per nos
Pa.	199	linea xxv	ſportulæ
Pa.	215	linea iii	quam ipſi deb.
Pa.	255	linea v	ex hoc ſumunt
Pa.	257	lin. xxix	concorda.
Pa.	279	linea ead.	non coguntur
Pa.	306	linea xi	numeris
Pa.	337	lin. xviii	alii quæ
Pa.	340	linea vi.	9.q.3.
Pa.	372	li, xxix	ꝙ ſi minor
Pa.	384	linea xix	ſartatecta
Pa.	513	linea v	vrbis ruina
Pa.	516	linea xix	reperire non
Pa.	533	linea v	exhauſtus

Petrus Vidouęus Typographus Lectoribus S.

OBlatum mihi eſt exẽplar manu exaratum, viri cordatiſsimi, exemplar inquam præclarum, a D. Petro Rebuffo de Montepeſsulano Iurium Doctore & Comite famatiſsimo, in Priuilegia ſcolaſticorum concinnatum, typis tamen tam raptim, ac ſaltuatim ſcriptum, vt nemo ſit tam lyncęus, qui non in his cęcutiat. Vnde conijcere licet, quod impreſſum quantum potui exemplari cõtuli, ac inſigniores mendas, quas putaui legentium animis tenebras potuiſse offundere, excerpſi, ea qua potui diligentia: adeo, vt nullæ ſuperſint, quæ non facillime a mediocriter eruditis videri poſsint. Non mirandum profecto eſt, ſi quę nobis ex hoc nouitio & nuſquam viſo opere ſeſe ſuggeſſerint, quare boni exoro, conſulatis.

Ad Lectorem.

Si nihil ex omni parte contingat beatum,
Quid mirũ ſomnus, ſi obrepat ergo mihi?

PAR SIT FORTVNA LABORI.

Scolaſticorum,

atque aliorum vniuerſitatis omnium miniſtrorum, iuratorumq́ priuilegia, a D. Petro Rebuffo de Montepeſſulano Iurium Doctore & Comite, in hunc redacta cumulum incipiunt.

MIRARI PROFEcto iamdudum non deſino, cũ nemo vnꝰ doctor hactenus de Priuilegijs ſcholaſticorum abunde ſcripſerit, ſed eo impendi laborẽ conſtituerunt, vnde emolumentum & honor, (vt aliter, atque eſt, arbitrantur) ſperaretur, nihil aggreſſuros niſi magna eis præmia proponerentur, ecquis maior & honos & emolumẽtum cuiquam accedere poſſit? ecquis tã egregius labor? ecquod tam longo interuallo duraturum opus? ecquod magis dignum aut quod equis (vt aiunt albis) præcurrat, quam Scolaſticorum priuilegia? Igitur ne ipſi ſuis priuilegijs deſtituantur, ea nondum ab aliquo cumulata in vnũ cõgerere, ſomnus abſit ab oculis (vt parœmia vtar) conatus ſũ, tũ vt illa iudices ſeruare eiſdẽ procurent, tũ ne ſcolaſtici ob priuile

giorũ neglectũ & contẽptũ moleſtentur, & ſtu dia deſerere cogãtur,quare vos literariũ ſtudio ſi ęqui boniq; cõſulite,& priuilegia vobis data cõſeruate,& illis abuti,ne eis nimio veſtro ma lo priuemini,nolite,atq; mea vobis ſcripta à li uidorũ morſibus defendite.multa.n.in gratiã veſtrã iuuenis hic luſi,quę nũc ætati noſtrę pa rũ cõueniẽtia viſa ſũt. Bar.ĩ l.ſi is qui,ꝓ emp. ff.de vſuca.in hoc imitatus,vt qui iuuenis ibi ſcripſerat,ſenex fact⁹ corrigere noluit,etiã Py thagorę dicti memor,qui cũ quendã Cleãti dia lecticũ,multis ac ꝓlixis ſophiſmatibus obſtre pentẽ audiret,deſine inquit, ſenẽ magis ad rẽ ꝑtinẽtibus auocare, ſed nobis iuniorib⁹ iſta ꝓ ponito,q̃ cũ in mẽte mea diutius luſtraſſẽ,et q̃ ĩfra ſcripſi,ſtudioſe iuuẽtuti aliquãtulũ ꝓfutu ra exiſtimaſſẽ,ea vtcũq; tñ ſcripta ꝓrſus ĩmuta re recuſam,cõfidẽs bonę ĩdolis adoleſcẽtes, & ꝑitos,cũ eis iſta ſcripſerĩ meos ꝓpugnatores,et defenſores ĩ his oĩbus fore.Interĩ pręmittã ali- qua,ĩprimis ꝙ hoc verbo ſcolaris vti non vere- bor,cũ ĩꝑator ĩ autẽ. habita.C.ne fi.ꝓ pa.& in rub.de priuil.ſcolari. & alijs in bñ multis locis vſus fuerit,ſic & Quĩtil.li.2.de of.diſci.hoc mõ inquit,cœtus ſcolariũ lęti et alacres conueniẽt, ita & paſſim noſtri doctores etiã de Ro.lingua bñ meriti,licet qdã in dicẽdo ſuꝑſtitioſi negẽt latinã dictionẽ eẽ, & pro ea vtãtur dictiõe ſco- laſticus, ſed ego paſſĩ & vna & altera dictione vtar, ne cuius aures vocabulũ offendat primũ oĩm ipſorũ ſcolaſticorũ priuilegia tradam,de- mum quędam ipſis neceſſaria ſeu requiſita,po ſtremo p̃dictæ autẽticæ elucidationẽ ſubijciã.

PRimum priuilegium eſt. Quod licet ab oī opere diebus feriatis ceſſare debeamꝰ. Leui. 23. c. nihil ergo opis facietis in eo, et exo. xii. ac hier. xvii. c. nolite eijcere onera de domibus veſtris in die ſabbati, et oē opus nō facietis. tex. in. c. 1. de fer. cum ſimil. ſcolares tamen totis (vt aiūt) neruis ſtudere, & legere poſſunt, & debent, ꝙ firmabo & iure diuino, & canonico, & ciuili, per hiſtoriographos & poetas. Primo vt a diuinis incipiā. exemplo Chriſti. Lu. 4. vbi intrauit Chriſtus ſecundū cōſuetudinē ſuā die ſabbati in ſynagogā, et ſurrexit legere, et traditus eſt illi liber Eſa. prophetę et vt reuoluit librū, inuenit locum. &c. nempe diebus feſtis bn̄facere licet. Mat. xii. c. et Marc. 3. c. ſed ſtudēdo quis bn̄facit, a cogitationibus malis ſubtrahitur, et euitat otiū, et ſic in conſequētiam peccatū, ac diſcit. vnde firmat Hiero. in. c. nunquā. de conſec. diſt. v. ama ſcientiam et carnis vitia nō amabis. et in. 3. ꝑte. epiſt. xv. in manibus tuis diuina ſit lectio, et crebrę orōnes vt oēs cogitationū ſagittę, quibus adoleſcētes ꝑcuti ſolēt, hmōi clipeo repellantur, apoc. i. c. fui in ſpū, in die dn̄ica, inſuper illo die apoſtoli fuerunt illumīati. et eis eſt data oīs ſcīa. act. c. ii. et eodē die illuminatus Saulus, et ei datū donū ſcię. Act. ix. c. et Tho. apo. certior factus eſt de reſurrectione Chriſti illo die. Ioan. xx. c. in fi. et quicquid a domino eſt inſigne conſtitutum,

Diebus etiā feſtis ſcolaſtici ſtudere debent.

in huius diei dignitate fuit geſtũ. ca.quod die. lxxv.diſt.hinc eſt quod Bernard. ſuper canti. ſermone.xiiii. proſequens illud Ioannis.xiii. Vos vocatis me magiſter & domine,primum gratiæ,ſecundum maieſtatis, dicit non minus eſse animę ſcientiam prębere, quam eſcam cor pori, quare his diebus, non eſt ceſsandum a ſtudio. Lucas in.l.i.col.ii.C.de agrico.& cenſi. lib.xi.dicens ignauos ſcolaſticos libenter feſta obſeruare,& in illos dies ſaltare,& ludere.con tra tex.in c.irreligioſa.de conſ.di.3.ob id vnus ex mille,qui incipiunt ſic ſtudere & ludere,vix in doctum euadit virum,teſte Corn.con.cccxl. quod dicta col.iii.in.i vol.Ideo gl.nũe.xxviii ſic narrat, quod fabri & artifices ociantur in die ſabbati,lectores autem diuinę legis,vel do ctor ab opere ſuo non deſinit, nec tamen con-taminat ſabbatum. Refert Floren. in.ii.parte ſummæ,tit.ix.cap.vii.circa fi. Huic ſententiæ adſtipulatur Petrus ſubertus ſancti Papuli,o-lim epiſcopus, in ſuo tract.de cultu vineæ dñi in.iiii.parte.cap.v. Et iſta videtur etiam ratio propter illuminationem ĩtellectus, & propter memoriæ fragilitatẽ,ne diebus feſtis dediſcãt, quot aliis diebus didiſcerunt,& vt a malis pro uenientibus ab ocio remoueantur. Doct.in.d. c.i.de feriis.Io.Lupus in repet.c.per veſtras §. xxvii.fo.lxxii.col.i.de dona. inter vir.& vxo. vnde Iſidorus de ſummo bono,c.viii.lib.iii.in hæc verba ait,geminum confert donum lectio

ſanctarum ſcripturarum, ſiue quia intellectum mentis erudit, ſeu quod a mundi vanitatibus abſtractum hominem ad amorē dei perducit, excitati enim ſæpe illius ſermōe ſubſtrahimur a deſiderio vitę mundanæ,&c.hæc ille. & paulo poſt,erit enim antea quiſq; promptus ad intelligendum, quę legit, conſequenter idoneus ad proferendum, quæ didiſcit,lector ſtrenuus potius ad agendum quæ legit,quam ad ſciendum erit promptiſsimus.

Iure etiam canonico permittitur ſcholaribus ſtudere,& feſtis diebus legere. ca.primo,& ibi Doct.& cap.licet, de feriis,vbi pro pace & neceſsitate diebus feſtis, aliqua etiam ſeruilia exercere licet,ergo & pro ſcientia, quia doctū eſse tendit ad dei honorem,& publicum bonū, Barba. in d.ca.i.facit cle.exiui.§.licet, de verb. ſigni.vbi ſtudium dicitur labor ſpiritualis,ſed ſpiritualia illis feſtis exercentur,vt patet, ergo & ſtudium. Tertio facit, quia in vinea domini laborare ſtudendo dicuntur,ca.fina.in fi.de magiſt.ergo,&c. *Iure canonico nūc probat.*

2 Quarto ſic, poſsunt homines circa pontes faciendos vel reparandos diebus feſtis laborare,dummodo hoc faciant ratione publicę vtilitatis principaliter,& non propter lucrum,vt not. Alber.in dictio.in verb.feria,& Ange.de clauaſio in ſua ſumma,in verbo, feriæ.§.xxxii. ſed in literato maior vtilitas publica vertitur, vt dicunt Doct.in.l.i.ff.ſolu.matr.quia per ſci

entiam eorum totus mũdus illuminabitur, vt hic. Ergo etiam illis diebus poterunt laborare ſtudendo, legendo, & etiam repetendo, dum tamen modo non perturbetur, dimittatur, vel ĩpediatur diuinum officium, vt infra dicetur, alia huic iuri confinia de induſtria miſſa facio, iſta ſufficere ratus quo ad ius põtificium.

Nũc iure ciuili probat

¶ Iure ciuili comprobatur, primo omnia his diebus exerceri poſſunt, ſine quibus mundus regi non poteſt. l. omnes, in prima, & ibi glo. C. de ferĳs. ſed mundus ſine ſcientia regi non poteſt. vt in hac auten. dicitur, ergo his diebus poteſt exerceri literarum ſtudiũ. Secundo facit diſciplina militaris illis diebus exerceri poteſt. l. diuus. ff. de ferĳs, ergo & multo magis diſciplina literaria, cum æquiparentur in proemio inſti. & in. l. aduocati. C. de officio diuerſo. iudicio. imo ſtudium eſt magis & vtile, & meritorium, ideo poterit exerceri id temporis. Tertio facit. l. i. C. de agrico. & cenſit. lib. x. & Fulgo. in. l. qui ſub pretex. C. de ſacroſan. eccle. vbi qui ſtudet dicitur eccleſiæ ſeruire, quia ſtudet, vt poſtea melius eccleſiæ ſeruiat, & eã ꝓtegat.

Famuli diebus feſtis ſeruire tenẽtur, & quibus ex cauſis ſeruire prouocẽtur

3 Etiam famuli in illos dies tenentur ad ſeruiendum ſuis dominis. arg. l. 1. & l. colonos, & ibi no. C. de agri. & cẽſit. lib. xi l. ſeruus. §. ſeruus, et l. ſi peculium. §. quædam. ff. de ſtatu liber.

¶ Fallit in feſtis inſignibus. c. rogationes, de cõſecr. diſt. 3. & deutero. c. v. vbi dicitur, quod tam dominus quam ſeruus & ancilla debent

ſabbato quieſcere, quod intellige ab operis ſer uilibus, vt ſupra dixi, ſed opere non ſeruiles poſſunt fieri etiam diebus illis, vt ſcribere.l.ĳ. C.de feriis,parare comeſtiones, cum in illis die bus ſerui etiam velint comedere, ita tenet An gel.de clauaſio in ſua ſumma, in verbo, feriæ. Secundo intellige dummodo neceſſaria ad cul turam corporis eis famulis relinquantur.l. cū patronus,in fine,& .l.ſuo victu,cum.l.ſeq.&.l. medicus,ac.l.penul.ff.de oper.libert.facit.l. cū antiquitas. C.de teſta,c. diffiniuit. xvii.q. vlt. neceſſaria corpori non ſunt ſubtrahenda.c.nō mediocriter.de conſecra.diſt.v.Doctor.in.l.i. col.ĳ.C.de agrico.& cenſit.lib.xi.

4 Notandum eſt quod ſeptem ex cauſis ad ſeruiendum prouocantur homines. Primo beneuolentia. Secundo beneficiorum magnitudine. Tertio dignitatis præſtātia. Quarto ſpe, id ſibi vtile futurum. Quinto metu vitæ, vt parere coguntur. Sexto ſpe largitionis promiſſioniſque capti. Septimo mercede conducti, vt communiter fit. Lucas in.l.vna.C.de magiſt.ſcrinio.lib.xĳ.

5 Probatur per poetas, & hiſtoriographos, & primo Virgil.in Geor. vt eius etiam teſtiſtimonio vtamur,ſurgat.quippe etiā feſtis quędam exercere diebus fas, & iura ſinunt,riuos deducere nulla religio vetuit,ſegeti prætendere ſepem,inſidias auibus molliri,incendere vepres,balantemq́; gregē fluuio merſare ſalubri.

a fortiori ergo fas erit illis diebus ſtudere, imo dicit Macrob. lib. primo ſaturnalium, cur non religionis honor putetur dicari ſacris diebus ſacrum ſtudium literarum? Item adduci poteſt quod dicit Seneca, vt mihi videor, xviii epiſt. feſtis maxime diebus animo imperandum eſt, vt tunc voluptatibus ſolus abſtineat, cum in illas omnis turba procubuerit, & Plato, vt per Laertium in vita illius continetur, ſic inquit, fac finem diſcendi, & viuendi, diſcendo igitur ne deficias, literæ enim incipienti animo tãnquam baculus infirmo corpori repertæ ſunt.

Plato & Cato de tribus pœnitẽtiam agebant.

5 Ex hoc de tribus ſolitus erat his verbis dicere, ꝙ anima doluerat, de prodigo diuite, qui venit ad paupertatem, de honorabili, qui dedecus incurrit, & vltimo die ſapiente, quem ſapientia deſerit. Sic Cato de tribus pniãm egiſſe dicit. Primo quod arcanum mulieri dixiſſet. Secundo ſi per aquam traieciſſet, dum per terrã proficiſci poterat. Tertio ſi aliquot dies per ĩcuriã ſine ſtudio trãſiuiſſet. Refertur in add. ad Panor. in c. olim, de excep. iõ dicit Fauſt. in Diſtic.

Nulla dies abeat; quin linea ducta ſuperſit,
Non decet ignauum, præteriiſſe diem.

6 Caſſiodorus in ſecunda epiſtola, ſic inquit. In addiſcendo decorum eſt terminum habere, hic honeſta probatur ambitio, cuius etiam nimietas placet, omne enim ſcientificum quanto profundius quæritur, tanto glorioſius inuenitur. & Valerius lib. viii. titu. vii. de ſtudio, &

induſt.refert de Carneade philoſopho , qui no naginta expletis annis ita ſe doctrinæ operi - bus donauit,vt cũ cibi capiẽdi cauſa recubuiſ ſet cogitationibus inhærens, manum ad menſam porrigere obliuiſceretur. Quid de Solone dicemus? qui in agone exiſtens,aſſidentibus amicis, & inter ſe conferentibus ſatis iam preſſum caput erexit , interrogatus cur id egiſſet? reſpondit. Vt cum iſtud quicquid eſt , de quo diſputatis percepero,moriar. migraret profecto inertia ex hominibus , ſi eo animo vitam ingrederentur,quo Solon ea egreſſus eſt , alia adducit exempla Valer. vbi ſupra, & Teſtor in ſua officina in Rub. alij qui literarum, &c. *De carneade, & Solone ſtudio toti addictis.*

7 Memoriæ etiam proditũ eſt,quod feſtis diebus pueri modeſti cum verecunda grauitate maiorum laudes carmine decantare,grandiodiores que natu ſummo obſequio vereri, illoſque a conuiuijs domum reducere ſolebant, teſte Alex.lib.3.genialium,c. xi. Item apud Liuium lib.3. habetur, quod indicto iuſticio nemo vnus quicquam rei priuatę agere poterat, ſed publicæ ſic, ſicut militare , ſtudere , & alia publica exercere. Et iſta eſt communis ſententia tam theologorum,quam doctorum vtriuſ que facultatis,prout citantur in d. c.primo, licet Azo in ſumma de ferijs contrarium teneat,& Antho.in d.c.pri.Sententiæ tamen primę inhæret Archi.in c.Ieiunia,de conſecra.di. 3.& Thomas in ii.ſecundę.q.cxxii.arti.4.vbi

dicit, quod nullus actus ſpiritualis exercitij eſt contra obſeruantiam ſabbati, vt puta, ſi aliquis doceat verbo, vel ſcripto. & in hac ſententia quieſcendum eſt.

8 Amplia, diebus feſtis ſtudendum, ſiue feſta in honorem dei, virginiſve matris ſint, aut ſanctorum. glo. in. l. omnes in prima. C. de fer. etiam die paſcatis, dummodo nõ omittatur diuinum officium neceſſarium. tex. in. l. vna, in fi. & ibi glo. in verb. feſtis diebus. C. de inſti. con firmã. vbi recitatio conſtitutionis fieri poteſt, ergo & illa poteſt videri, & multofortius per rationes iam dictas.

9 Secundo amplia etiam propter delectationem, & recreationis gratia ſtudere quem poſſe illis diebus, vt Alber. in. d. l. diuus, dicit ſe habuiſſe Romę tempore indulgentiæ a pœnitentiarijs, & hoc vt euitetur otium, & cogitationes malę, & ſic peccatum.

Iura interpretari an i dies feſtos liceat.

10 Tertio amplia, quod non ſolum poſſum ſecrete, videlicet in cubiculo ſeu camera ſtudere, ſed etiam lectores legere, nam Chriſtus ſabbato docebat. Luc. vi. c. & aſſidue docere debemus. c. de quibuſdam. xxxvij. diſt. etiam ſi acceſſorie hãbemus lucrum. Panor. & alij in. c. 1. de fer. quia id quod fit principaliter, conſideratur. l. ſi quis nec cauſam. ff. ſi certum peta. l. prima, de autoritate tuto. ſumma angel. in verbo, feriæ. §. xxiij. & ſeq. Hiero. in. iii. parte epiſtolarum,

in regul.mona.c.xv.inquit. dominicis diebus orationi,& lectionivacetur, & maxime quando legitur,vt lectores potius diſcant,quam doceant, vt ſunt baccalaurei quidam, & ad illuminationem proprii intellectus.imo etiam ſcolaſticus poterit die dominico repetere lectiones,quas in tota hebdomada audiuit, vt eſt de ſententia Corſe.in reperto.in verb.feriæ. verſi. ſi diebus.& ne obliuiſcatur, cum memoria ſit labilis.l.peregre.ff.de acqui.poſſe.& hoc ſeruatur Tholoſæ, vbi diebus feſtis exceptis dominicis,& virginis Mariæ, & Apoſtolorum, legitur volumen autenticorum, & tres libri codicis,ac liber feudorum, & incipiunt dictum volumen in vigilia diuæ Catherinæ, & continuant vſque ad hilaria,quæ dicunt carniſprinium, prout ibidē ego legi, & poſtea in quadraſima diebus feſtis incipiunt, & ſabbati poſt meridiem inſtitutiones, quas cōtinuant vſque ad feſtum beati Iohannis, actiones vero legunt in ſingulos dies ab hora decimavſque ad vndecimam, & a quinta ad ſextam, per quadrageſimam, ſicut enim quotidiano cibo alitur, & pingueſcit homo diebus continuis, ita & lectione. Lucas de penna in .l. prima, col. ſecunda.C.de agricolis,& cenſit.lib.xi.

Ordo lectionum extraordinariarū uniuerſitatis Tholoſanæ.

11 Fallit quando eſſet ſtudium ſolenne, vt pote ſolennis diſputatio, ad quam & rector & Doctores confluunt, nam tunc ſaltem de

Diſputationes ſolennes feſtis

diebus an fieri poßint, & Conſilia dari & quibus.

mane, vt poſſit vacari audiendis miſſis, fieri non debet diebus feſtis in honorem dei, c. placita, xv. q. iiii. Aluar. in proemio feudo col. ii. vidi tamen poſt prandium publicas diſputationes in illos etiam dies fieri.

12 Secundo fallit quando quis principaliter gratia lucri ſtuderet, vt aduocatus aut doctor, nec hoc quidem permittitur. Alber. & alij in l. ii. C. de fer. melius tamen eſſet ſtudere, quam aleis ludere, vel ad alios ludos prohibitos, vt nunc communius fit.

Conſulere quando & quibus liceat.

13 Quod reſtringe quando neceſſitas ſuaderet conſulere, vt quando aliquis venit de longinquo ad habendum conſilium, quia tunc neceſſitas facit licitum, quod erat illicitum, l. pri. ff. de off. conſul. Panor. & alij in d. c. primo. Summa angel. In verbo ferie. §. xxv. & de illo lucro debet ille conſulens facere aliquã elemoſinam. Moder. Tauri. in l. pri. in fine. ff. de offic. eius, & conſuetudo ſeruat vt omnibus diebus non reſpuantur conſilia per aduocatos. Item illis diebus non debet recuſari conſilium miſerabilibus perſonis, nec pupillis, pauperibus, cęteriſque id genus hominibus. Docto. in d. c. pri. Iaſ. & Moder. in d. l. pri. in fine. ff. de officio eius. in glo. in verbo, non aliter, & Iaſ. in d. l. diuus, quod bene obſeruat conciuis noſter D. Iohannes Boerius aduocatus regius in ſuprema generalium Montiſpeſſulani curia, qui diebus feſtis nunquam, niſi his perſonis conſulit, licet

ad eum confluant infiniti homines, ad petendum conſilia, propter ſuam eminentem ſcientiam.

14 Tertio fallit quando vellet ſtudere illis feſtis ſcientiam prohibitam, vt puta necromanciam, nam tunc prohiberetur, vt dico infra in alio priuilegio, vel fabulas turpes, vel libros amatorios, & ad incentiuum libidinis inducentes, & alios legi prohibitos. c. nonne. c. ſacerdotes, &. c. legat. xxxvii. diſt. Io. fab. in proemio inſti. & ideo legimus Hieronymum a malo angelo percuſſum, dum libros Ciceronis legeret, c. legimus. xxxvii. diſt.

15 Quarto fallit quando vellet ſtudere legereque omiſſis horis, ac miſſa, & alio diuino officio non expleto, tunc non poſſet, quia dicitur maledictum ſtudium, propter quod relinquitur diuinum officium. Nota in c. primo de ferijs, Iohan. Tierri. in ſua diſputatione, an ſit licitum diebus feriatis dare operam literis legalibus, &c.

Secundum priuilegium eſt, quod ſicut poteſt ſtudere diebus feſtis, ita & in templo, cum ſit bonum argumētum de tempore ad locum, l. vinum, ff. ſi cert. peta. & glo. in cle. ii. in verbo regularem, de cenſib. dicit, quod ſicut licitum eſt ob neceſſitatem comedere carnes tempore prohibito, ita & in loco, & hoc argumentum procedit quando eſt eadem ratio, alioqui non

In tēplo an ſit ſtudendū & quando.

ſecundum Iaſ. & moder. in d.l. vinum. Ideo nõ poterit debitor capi in eccleſia, licet die feriato ſic, quia põt ibidẽ cuſtodiri & citari verbo, ſed tp̃e feriato ſi nõ caperetur fugeret, & ſic nõ eſt eadẽ rõ ſecundũ Curtiũ ibidem, & ſic ſtuduiſſe teſtatur Ioan. Andr. in addit. ad ſpecu. in titu. de filijs preſbi. ob id vidi multos etiam docto res ĩ tẽplo dũ officiũ veſpertinũ celebrabatur literis incũbentes. Itẽ ſtudiũ dicitur labor ſpi-ritualis. cle. exiui. §. licet, de verb. ſig. & ſupra, in proximo priuilegio dixi, quæ ſpiritualia in ec cleſia tractari pñt. c. decet. de ĩmuni. eccl. in. vi. ☞ Fallit quando vellet ſtudere in tẽpus miſſę celebrandæ, tunc enim ſicut non põt audiendo eam dicere horas, ad quas tenetur, ita nec ſtude re. Silueſter in verbo miſſa. in fi. quia ſunt duæ obligationes, vna de audiendo miſſam attẽte. c. miſſas, de conſecra. diſt. i. altera de dicẽdo ho-ras. c. i. de celeb. miſſa. & vtraq; requirit atten-tionem, & deuotionem exteriorem, quæ non poſſunt eſſe ſimul. arg. c. ex literis, de proba. & ibi glo. & docto. facit l. ſi conſul. ff. de adoptio. glo. in. c. ſi epũs. de ſupplẽ. neg. præl. & hoc qñ ad vtrunq; tenebatur ex prępecto, alias ſecus, nam dicitur, qui ad vtrunq; feſtinat, neutrum bene peragit. tex. in l. fin. C. de aſſeſſo. licet de conſuetudine ſecus ſeruetur, vt quilibet etiam inter audiendam miſſam dicat horas, & in fo-ro conſcientiæ credo cõſuetudinem excuſare, niſi quis contemneret.

¶ Secũdo etiã fallit qñ vellet ſtudere ſciam prohibitã, vt dictũ iam extitit, vt necromãciã vel vellet ſtudere fabulas, ſeu libros prouocantes ad libidinẽ, vt Ouid. de ar. amã. areſta amorũ, vel alios ſimiles, tũc nõ poſſet nec quidẽ extra eccleſiã. ca. legimus. 37. diſt. quia donũ dei decet ſctĩtudo. c. decet. de immu. ec. lib. vi. ego tamen putarem conuenientius eſſe, vt in eccleſia quis oraret oĩbus alĳs dimiſſis, & ita ſemp faciẽdum putaui, vt nobis oĩa ex vſu ſint.

TErtium priuilegium. Licet quis nõ debeat expelli de domo ſua ĩuitus, cum ſit tutiſſimum refugium. l. plerię. ff. de in ius voca. vbi plene Soci. & l. nemo de domo. de reg. iu. Tamen ſcolaris poterit expellere fabrum, vel alium in ſua etiã domo cõmorantem, ſi eum in ſuo ſtudio perturbet, vt nũcupati ſcribit Bar. & alĳ in. l. i. in fi. ff. ſolu. matr. Huic ſententię accedit Ioan. de Platea, in. l. ii. C. qui ętate. lib. x. & l. 1. de excuſa. artif. ibidem Panor. in c. bone. in. i. nu. xi. de poſt. pręl. & c. fi. de iud. Ioã. Moutolõ i ſuo iuris prõpt. ĩ verb. faber. ĩ. i. facit tex. ĩ l. ædificia. C. de ædificiis pub. vbi ędificia cohærẽtia ædificiis mœnib⁹, vel opibus publicis pñt dirui, ac pſterni rõe vtilitatis publicæ, ſic eadẽ rõe expelletur faber, & ego ipſe expuli in Montepeſſulano quendam textorem exiſtentem iuxta collegium *Du Verger*, & ſemper alta voce canẽtem et collegiatos impediẽtẽ, nã illũ cõueni coram iudice, coram quo iſta allegaui,

Scolaſticus fabrum expellit.

quibus auditis per iudicem factum illi extitit præceptum vt canere ita alte ceſſaret, vel diſcedere haberet, ſed cum canere ita ſolitus eſſet, egreferens diſceſſit, & iſtud fit ratione vtilitatis publicæ, quæ verſatur in ſcolaribus. nã faber propter vtilitatem priuatam debet ab exercitio abſtinere, videlicet propter vicinum infirmum, ſi ſtrepitus ei noceat, tum quia gratia hominum omnia ſunt comparata. l. in pecudum. ff. de vſur. tum quia ſalus hominis æſtimari nõ poteſt. l. penul. §. fina. ff. de dona. ad hęc quia cuique benefacere tenemur. c. non ſatis. lxxxvi. diſt. arg. l. necare. ff. de liber. agnoſcend. Luc. de penna, in. l. vna, in fi. C. de ſtud. liber. vrb. Romę, lib. xi. ſequitur Decius, in. l. i. nu. lxxii ff. de officio eius cui manda. eſt iuriſd. multofortius ergo in ſcolaribus, in quibus verſatur vtilitas publica, vt dixi. Nec refragatur quod priuilegia nõ intelliguntur conceſsa alicui cum damno & iniuria tertii. l. impuberi. ff. de adminiſtra. tuto. reſpoñ. quæ vtilitatis publicę cauſa fiunt, & ſi in contumeliam alterius cedant, non reputantur iniurioſa. l. quod reipublicę. ff. de iniur. nec poteſt dici in damnum vel in iniuriam fabri cõceſſum, cum in vtilitate publica contineatur etiam vtilitas fabri, vt nota. in. c. licet. de regula. de Ripa in d. l. 1. numero cxxix. cum ſe. ff. ſolu. matri.

2 Amplia. ſiue faber vel alius ſcolaris alium impediat, vt pote, ita alte legendo, quod alius

ſtuderet

ſtudere non valeat, nam tunc poterit compelli officio iudicis vt taceat, vel recedat. vt dicit Alex. in. l. i. col. penult. ff. ſolu matri. per tex. in l. vna, ibi ne diſcipuli ſibi inuicē quidem poſſint obſtrepere, C. de ſtud. liber. vrb. Ro. lib. xi. & ibi, Alex. in additio. ad Bar. quem ſequitur Iaſ. in. l. i. §. fina. ff. de fer. & Pet. de leſnauderie in opuſculo de doct. in ii. parte nu. xxv. Ange. Claua. in ſua ſumma, in verb. locatio. q. ix.

3 Imo pſeudo ſcolaris alios perturbans eſt, expellendus ab vniuerſitate, & eſt triduo excommunicatus. c. in loco. v. q. iiij. quem ſing. notat Roma. ſing. 673. quādo vniuerſitas, & Prępo. in. c. dilectis, col. iiij. de appella.

4 Amplia, idem eſſe ſi fabri vel maleatores ſint iuxta eccleſiam, & perturbent diuinum officium, quia etiam poſſunt expelli, ſicut ſi iuxta ſtudium, & fortius, nam propter vnumquodque tale, & illud magis. c. pridem. xviij. q. ij. cū iſtud vergat, etiam ad vtilitatē publicā ſecundū alex. in. l. i. C. de ſtud. liber. vrb. Rom. lib. xi. in addit. ad Bar. Panor. in. c. bone. i. numero. xi. de poſtu. pręla. Silue. de Prierio in ſumma ſilueſtrina, in verb. locatio. iij. q. & ſeq.

5 Nec obſtat quod dicit imol. in. d. l. prima, non procedere niſi in doctoribus, quia non eſt par vtilitas ſtudioſorū, quae eſt in doctoribus, ergo ipſi non habent hoc priuilegium, cui reſpon. non eſſe minorem vtilitatem in ſtudētibus ratione habita ad tempus futurum, quam

in doctoribus,quia doctores ſcolares fuerũt,et ſcolares doctores efficientur. Item in proemio decreta. conferuntur priuilegia ſimul doctoribus & ſcolaribus, & qui perturbaret ſtudentes,non eſſent doctores, qui ex illis fiunt. Ideo puto primam ſententiam veriorem, pro qua etiam facit.l.legatis.§.ornatricibus, & ibi nota. ff. de lega. iii. etiam ita iudicatur de eo qui eſt in via ad actũ,ſicut de eo qui iam eſt in actu.l. abeſſe.& et l.qui mittũtur.ff.ex quibus cauſ.maior, quę enim de proximo inſunt ineſſe videntur,l.lecta,verſi.dicebam,ff.ſi cer.pet. Feli.plene in.c.cum adeo,de reſcript.vbi plene dicit de deſtinato ad clericatũ, an debeat gaudere priuilegio clericali. Præterea in materia fauorabili diſpoſita in doctoribus habẽt locũ, in ſtudioſis,ſecus in odioſa: doct. in proemio decret.Iaſ.in d.l.1.col.penul. ꝙ alibi declarabo. § Sed quæritur quid debet fieri huic fabro eiecto? nunquid debeat ei ſolui domus extimatio? quando expellitur, vidi in ciuitate Caturceñ. de quodam ligni fabro cuius domus erat iuxta ſcolas, nã fuit compulſus exire ſatiſfacta ſibi prius domus æſtimatione expenſis ciuitatis,per tex.in l.item verberatum, ff.de rei vendica.& no.i l.imperium, ff.de iuriſd.omnium iud.& l.venditor.§.i.ff.coĩa prędio.ibi neq; cõmoditas rei iure dñio adimatur. Vel alia domus eidẽ fabro in alio loco debet dari reipub. expeñ.et illa relicta erit reipublicę,glo.no.in l.

ſi locus.§.fi.ff.quēadmo.ſer.amit.quā ſequitur Maſuer.in ſua pract.Rub.de ſerui.in pri.&Decius in l.id quod noſtrum,ff.de reg.iur. nā ſerui deferentes illos, qui fabricant falſam monetam ciuitate romana donabantur,& eorū dn̄i preciū a fiſco ꝑcipere ſolebant,l.ſerui,C.quib. ex cauſ.ſerui: pro pręmio liber.accipiunt,vbi Bal.& Iaſ.conſil.233.circa, verſi.xi.facit in,ii.volu.& conſil.xlvi.pro fiſco,nu.iiii.vol.iii. Quod intellige verum,quando illa domus relicta a fabro vſui publico deputaretur, ſecus ſi tantum expelleretur faber, quia tunc ipſe locare poterit domum ſuam alteri ſtrepitum non inferenti, vel vendere, diſtingue tamen vt per doct.in d.l.i.ff.ſolu.matrimo.

6 Amplia, etiam ſi quis impediret doctorem aut ſcolarem in malis odoribus, non licet eñ alicui immittere in alienum quicquam, quanuis in ſuo poſſit facere quod libet, l.ſicut.§.ariſto.ff.ſi ſeruit.vendic. Ideo ſulfurarii & alii artifices poſſunt prohiberi, ne fetidā artem exerceant in domo vicina, l.ii.§.idem ait, ſi odore ff.ne quid in loco public. Cepol. in tracta. de ſeruitu.vrba.prędio.c.xxxi, & de Ripa in tracta.de peſte in.3. pręſeruatiuo peſtis,verſi.ad alia remedia. Et ideo faber maleando, & murmur inferēdo.dicitur aliquid īmittere ī alienū, ob id prohiberi debet,vel exppelli. Panor.ī.c.cū inter in vlti:no.de cōſue. ꝙ eſt verū qn̄ per ſtrepitū īpediretur vſus vicinę domus,ꝑut eſt

Expelli propter malos odores, an poßit inferens,

in ſcolaribus, ſecus, in artificibus, qui propter ſtrepitum non ceſſant operari, de Ripa in. d l. i col. antepenult. ff. ſolu. matri. imo cātando operantur, & iraſcendo quandoque cum vxoribus melius laborant, & comedunt.

7 Amplia, etiam ſi eſſet diabolus, qui poteſt prohiberi ne ſtrepitū faciat ī domo, vt firmat Barba in. c. primo, de proba. ſi tamen inueniretur ſeruiens, qui hanc illi inhibitionem facere auderet, imo ſi conductor receſſerit metu malorum ſpirituum, non tenetur ad pēſionem pro tempore, quo nō potuit ob ſtrepitum illorum inhabitare, teſte Chriſto. Porc. in Rub. de loca. in fi. in inſti.

Contra ſcolares diſcolos,

8 Fallit quando non eſſet ſcolaſticus actu, ſed vagus & diſcolus, tunc non gauderet hoc priuilegio, per glo. & ibi doct. in verbo commorantibus, in proemio ſexti. ſic miles non militans non prohibetur eſſe procurator. l. militem. C. de procura. Alex. in. l. centurio, col. v. ff. de vulga. Claud. in. d. l. prima, col. penult. nempe vagus ſcolaris non fiet magiſter. glo. ſing. in. l. 1. C. de tyro. lib. xii. ſecundum Bened. in repet. c. Rainutius, in verbo, adiectę nu. xxxix. de teſt. quia in iſto diſcolo nulla verſatur vtilitas publica, igitur hoc priuilegium, ceſſante cauſa ceſſabit. arg. l. quod dictum. ff. de pactis, nam ſi teſtator reliquerit caſtrum alicui, ſi ſtuduerit, ītelligitur ſi profecerit, & doctus euaſerit, vt ſcripſi in. §. præterea, in verbo, ſtuduerint, in fi. de

colla. in concorda.

❧Quod intellige verum, quandiu ſcolaſticus erit vagus, ſed ſi de nouo vellet reaſſumere ſtudium, arbitrarer eum hoc priuilegio vti poſſe, arg. l. penult. C. de conſulib. lib. xii. & iuramento illius eſſet credendum, quod ſtudere de nouo affectat, cum a voluntate dependeat; & qui dicit aliquem diſcolum, hoc probare debet, quia delictum non præſumitur. l. merito. ff. pro ſocio. & quilibet præſumitur bonus, c. penul. & fi. de præſump.

QVartum priuilegium eſt, quod hæc cauſa contra perturbantes ſcolaſticos vel ſtudium poterit agitari, etiam die feriata, ſecundum Hoſtien. & Panor. in. c. fi. in fi. de iud. & hoc rõe publicæ vtilitatis ne diu ceſſet, ex hoc enim vtilitas prouenit, tã in communi, quia patria repletur ſapientibus, quam in particulari, quia quilibet poſtq̃ ſunt docti, poteſt eos audire, & addiſcere. teſte Hoſtien. in ſumma: in. §. fina. verſi. quid ſit magiſter. Specu. in eo. titu. §. ſequitur, verſi. ſecundo probat. Feli. in. c. nonnulli, col. xxi. nu. xvi. de reſcript. & in omni caſu, in quo de pietate, vel de publica vtilitate tractatur, poteſt die feriato ꝑcedi. Bar. in. d. l. diuus. ff. de fer. & doct. in. l. prima. ff. ſolu. matri. ſed in ſtudio pietas, vt dixi verſatur, & vtilitas publica. vnde dicit Hoſtien. his verbis, in proemio ſuæ ſummę §. vnde, verſi. ciuili, quod licet vita contempla *Cauſæ ſcolaſticorum; die feſto, an poßint tractari.*

tiua ſit certior actiua,& magis ſecura. c. niſi §. nec putes, de renuncia. tamen iſta eſt multū vtilis, ob id iudices & legiſtæ vtentes legibus, vt decet, non minorem ducunt vitam, quam fratres minores, vel alii religioſi. Refert Iaſon in. l. pri. in prin. col. pen. ff. de iuſti. & iur. & Lance. Galiaula in repet. l. centurio, col. iiii. de vulga. & in euangelio dicitur, Beati qui perſecutionē patiuntur propter iuſticiam, quoniam ipſorū eſt regnum cœlorum,

Fallit in feriis introductis in honorem dei, Doc. in d. cap. fi. de iud. & l. i. ff. ſolu. mat. & hoſtien. in ſua ſumma, verſ. quid ſi magiſter, licet Iaſon in d. l. prima, col. pen. teneat ea diebus feriatis etiam in honorem dei poſſe tractari, cui non aſſentiunt doctores. nec ego per textum in. l. finali, C. de feriis, ibi ſit ille dies a cognitionibus alienus, & iſtud ſeruatur in practica, bene tamen deſcenderem in ſententiam Iaſ. quādo eſſet vrgens neceſſitas, quæ compelleret. argu. cap. licet, de feriis.

Cauſæ ſcolaſticorum breuiter tractentur,

QVintum priuilegiū eſt, quod hæc cauſa ſtudii debet ſummarie, & de plano, ac breui tractari, & finiri, ſicut cauſa dotis, cū ęquiparētur. l. 1. ff. ſolu. mat. & ibi Docto. & nota. in l. ii. de re. iud. & in æquiparatis ſtatutum in vno procedit, etiam in altero. c. de multa, de pręben. hoc expreſſim firmat Bal. nouellus in tracta. de dote, in, ix. parte priuilegio, xii. & priuil. xv. & maxime quan

do tractatur de viatico ſcolaris, & ſic de alimẽ tis ipſius, quia hæc cauſa dicitur pia, cum de pauperum alimentis tractetur Bar, in tract. de alimentis, verſi. quæro vtrum legatum, glo. in l. ſi quis titio. ff. de lega. ii. tex. in auten. vt cum de appel. cogno. §. aliud, in verbo egenis alimẽ ta impẽdant, colla. viii. glo. in. c. ii. de ſepult. et ne ſtudentes litigando fame pereant, l. ſi longius. §. fina. ff. de iud. quod male ſeruant quidam iudices in hoc regno, qui proceſſus ordinarios & dilationes ordinarias in his cõcedant cauſis, quod non eſt faciendum, ſed ſummarie, & per modum prouiſionis ſcolaſticis eſt prouidendum.

SExtum priuilegium eſt, quod a ſententia lata, ſuper iſta expulſione non poterit appellare faber, vel alius, contra quem eſt lata, quia ſtudium dilationem non patitur, Bal. in l. vna, col. iii. C. ſi de momenta. poſſe. fuerit appella. Alexander in additionib. ad Bar. in l. vna. C. de ſtud. libera. vrb. Rom. libro vndecimo, & in. d. l. prima, & quando res dilationem non recipit, non eſt licitum appellare. l. final, ff. de appellat. recipiend. idem tenet Iaſon in lege prima. §. finali, de feriis, Decius conſilio lxx. & pro tenui, in fine. Rauen. in Rubrica, de foro competenti, folio xcix. alioqui pendente appellatione ſtudium deſerere cogeretur, tam vt proſequeretur appellationem, quam ob ſtrepitum, qui illi *Faber a ſẽtentia expulſionis nõ appellat.*

interim malitia fabri inferretur, ita vt ſtudium in totum abijcere, & ſe a tantis malis explicare procuraret.

In Francia practica eſt, quod appellatione non obſtante mādetur executioni materia prouiſionalis, ſicut eſt iſta, iudex enim per modum prouiſionis decernet iſtum fabrum expellēdū, & ſic expelletur primo faber, vel alius ſine præiudicio appellationis, quam ſi poſtea velit proſequi poterit, dicta Rub. *des ſentences executoires, non obſtant oppoſition ou appellation*, in ordina. regiis, vbi alii caſus deſcribuntur, & ibi multa de ſcripſi.

Scolaſticis dominus equū uel domum locare compellitur.

1 SEptimum priuilegium eſt, quod quanuis rem ſuam non teneatur dominus inuitus alteri locare, l. licitatio § primo, ff. de publica. l. ſi cum hermes, & l. inuitos. C. locati. hoc tamen non habet verum in ſcolaribus, qui ſi non inueniant domos, poſſunt compellere habentes ad illis locandum, allegatur dictum Guiller. de Cugno, in l. decernimus. C. de epiſcopis & cleri. licet hoc non dicat, hoc tamen expreſſe firmant Bal. Alex. & Iaſ. in l. i. in fi. ff. ſolu. matri. Alex. in additio. ad Bar. in l. i. C. de dignit. lib. xii, cui adſtipulatur Petrus de Leſnauderie in opuſculo de doctoribus, in ſecunda parte, nu. xxvij. Loquuntur tamen in doctoribus, ſed idem dicas in ſtudioſis, cū eadem ſit ratio, ſcilicet publicæ vtilitatis, quę ita verſatur in ipſis, ſicut in doctoribus, vt ſupra

dixi,ergo idem ius erit ſtatuendum, iuxta.l.illud.ff.ad leg.acqui.&.l.i.§.i.ff.de fonte, &.l.ſi poſtulauerit.§.ratio ad leg.iuliã, de adult.& in ſtudentibus ita firmat Soci.in tracta.fallen.regu.435.vendere.& Iaſ.in dict.l.i.in fi.& in additio. ad Porcum.in.§.fina.nu.v. inſti.de loca. & de Ripa in tracta.de peſte,fo.cxxiiij.verſi.ſed quid ſi extra muros dicens idem.ſi ciuitas non habeat locum ad collocandum infectos peſte, nam poterit compellere ad vendendum,vel locandum habentem illum locum aptum eadem ratione, ſcilicet publicę vtilitatis, arg.l.ſi quis ſepulchrum.§.i. ff. de religio. & ſumptib. funer.ſicut poteſt quis compelli, vt vendat fundum,vt ibi erigantur furcę,not.in.l.imperium ff de iuriſd omnium iud.

2 Amplia, iſtud non ſolum procedere in domo,ſed etiam in equo, nempe ſi ſcolaſticus velit recedere de ſtudio,poteſt compellere habentem equum, ſi illum dominus conſueuerat locare,ad ſibi locãdum,vt belle dicit,patruus meus Iacob.Rebuff.in.l.curſum,C.de curſu publico,lib.xii.arg.illius l.nã hoſpes poſtquam ſigna hoſpitii erexit, cogitur hoſpites recipere.l. vna.§.i.vbi Bar.hoc expreſſim aſſerit.ff.furti, aduerſus nautas multofortius is, qui cõſueuit locare equum,tenebitur tamen ſtudioſus dare pẽſionem conſuetam pro locatione pręſtari, ſecũdum eundem ibi. arg.l. excepto. C. loca.§.primo,inſti.eo.titu.Nota etiã quod ſi ſtudens ver

berauerit equum fuſtibus, & non calcaribus, vel flagellis, & equus illis ictibus moriatur, periculo ſcolaſtici peribit, lege prima. C. de curſu public. lib. xii. Corſet. in ſingula. incipien. conductor. quia equi calcaribus & flagellis ſolent cedi, & percuti, non lignis, ſecus ſi alio modo pereat, dum tamen dolus vel lata culpa abſit, Bal. conſil. xxii. Bannitus, in tertio volumi. Quid ſi ſcolaſticus non dederit auenam equo, quem locauerat, & eo factus eſt macer, an teneatur? reſpon. non per tex. in l. animalia. C. de curſu publico, lib. xii. & ibi Platea hoc expreſſe firmat, nā ſtudētes nō ſolēt equos locatos auena impinguare, cū modicā eis īpendere ſoliti ſint.
3 Fallit quando literatus eſſet ignotus, tunc illi ignoto non tenebitur dominus equum locare non datis ſibi fideiuſſoribus, quippe priuilegium debet intelligi ſine præiudicio alicuius l. impuberi, ff. de adminiſtra. tuto. l. ii. §. merito, ne quid in loco publico fiat, l. nec auus. C. de emancipa. liber.
Quid ſi ſcolaris pro illo equo locato nō inueniret fideiuſſorem, crederē quod expenſis ſuis detur ei nūcius, ſeu curſor ad ſequendū equū cum pecuniis locationis vſque ad domum dicti ſcolaſtici, vt vidi ſeruari, niſi ille fuerit peſſimus, vt qa diabol⁹ ſtat a dextris. eius cōtinuo.
4 Amplia etiā ꝓcedere in vno cubiculo, & camera, dū quis haberet plures cameras vacuas, vt teneatur vnā, vel duas locare, cū ſit bonū ar

gumentũ de toto ad partẽ.l.q̃ de tota.ff.de rei vẽdi.c.paſtoralis.§.i. de of.del.& ita vidi ſeruari apud bituriges ꝓpter magnum numerũ auditorũ illuc cõfluẽtium, ꝙ diſplicuit cõiugatis pulchras habentibus vxores.

5 Et ſi dominus vellet immenſum locationis precium recipere,poterit rector taxare, Panor.& alii in c.i.de loca. niſi eſſent aliqui officiales per vniuerſitatem deputati ad hoc,vt in vniuerſitate Caturceñ.vbi quotannis tales officiales eliguntur,vt vidi quando illic eram regens,& in Montepeſſulano iudex parui ſigilli taxat ex priuilegio eidem cõceſſo,per Carolũ Franciæ tunc regem, anno domini milleſimo trecenteſimo quinquageſimo ſecundo,in menſe Ianuario,& apud Bituriges conſeruator regius hoc munus exercebat,doctoribus preſentibus, atqui in vniuerſitate Parſieñ hoſpitiorum taxatio fit per duos magiſtros electos ab vniuerſitate,& per duos burgenſes, ſi intereſſe velint,vt apparet ex bulla Gregorii,ix.directa regi Franciæ data in eccleſia Lateraneñ. 8, Kalendas Maii,põtificatus ſui quinto,in chartophilatio vniuerſitatis repoſita.

6 Sed quo tpē teneatur ſtudioſus ſoluere hoſpiti penſionẽ: Iohan.de Platea,in l.i.C.de primipilo,lib.xii.glo.& docto.in l.ii.& l.eadem,C. loca.ſic dicunt, ꝙ primo inſpicienda eſt conuentio, nam contractus ex conuentione partium legem accipiunt,l. contractus, ff. de regul. iuris, l. prima.§. ſi conueniat, ff. depoſiti,

Penſionem hoſpiti quo tẽpore ſcolaris ſoluere teneatur

ceſſante autem conuentione conſuetudo regio nis eſt inſpicienda, quę eſt optima legum inter pres, l. ſi de interpretatione, ff. de legibus, l. ex- cepto, C. locati. Alber. & alij in l. ii. C. illo titulo, & ſi conſuetudo non appareat, in fine locatiõis erit præſtanda, argu. l. Iulianus. §. offerri, ff. de actio. empti, & Doc. in d. c. propter, Angel. in verbo locatio. §. xii. in ſũma ange. l. opus, ff. lo- cati, Iaſon in l. ii. nu. xxxvii. C. de iure emphi. & Pirrus in l. in omnibus obligationibus, ff de reg. iuris, nempe locator, qui ad patientiam te netur, non impleuit cõtractum ante finitam lo cationem ex parte ſua, ergo ante non poteſt a- gere, per textũ in l. qui hoc anno, ff. de verbo. obl. inſti. de inut. ſtipula. §. penultimo,

7 Fallit quando ex iuſta cauſa ante finitam lo cationem recederet, tunc pro illo tempore quo inhabitauit tantum debet ſoluere, l. inquilino, & ſequen. ff. de damno infec. & l penult. de mi- grando. Doct. in c. propter, de loca. Item fallit quando quis promitteret hoſpiti pẽſionẽ qua dragĩta aureorum pro anno, & ſolueret decem aureos in initio, ſicut enim primum quadran- tem ſoluit in principio, ita & reliquas ſolutio- nes in principio debet facere, vt concludit per multa, Barb. in conſil. lxxviii. ex celebri, in. iiii volu. quia a primordio tituli, poſterior forma- tur euentus, l. prima, C. de imponend. lucra. de- ſcrip. facit l. regula. §. finali, ibi, nam initium cõ ſtitutionis generale eſt, demonſtrat enim &c, ff.

de iur. & facti igno. Facit. l. nec ſemel. §. primo, quando dies lega. ced. vbi quando tempus adijcitur cauſa multiplicandæ ſolutionis, in principio termini debetur. Bar. in. l. qui hoc anno. ff. de verbo. obliga. & quæ in præfationibus fiunt, aut dicuntur, in ſequentibus repetita intelliguntur. l. item qa. §. fina. ff. de pact. l. titia. §. idē reſp. de ver. obl. vel ſeruari aliqñ vidi apud bonos hoſpites, quod poſtquã ſcolaris ſoluit quadrantem in principio; quod conductor teneatur expectare vſque ad finem alterius quadrantis, vt fiat qualis qualis compēſatio primi quadrãtis ad ſecundũ, ꝙ nõ tenetur facere locator ſi nolit, Bar. in. l. ſi cui, in prin. ff. de legat. i.

8 Tertio, limita, niſi eſſet cõductor fiſcalis, vel emphiteota, qui extra conuentionem in tribus ſolutionibus poteſt ſoluere. l. placuit. C. de colla. fundo. patri. lib. xi. quem ſing. notat Iaſ. in l. ij. in glo. penul. nu dxxx. C. de iure emphi. & idem Iaſ. in l. quidam, in 4. limita. ff. ſi cert. peta. inſtante tamen neceſſitate fiſcus compellere debitorem ſuum poterit, vt ante tempus ſtatum ſoluat, tex. ſing. in l. i, C. de condict. ex lege ſecundũ Iaſ. in. §. hoc quidē, nu 8. īſti. de act. et in l. pecuniã, ff. ſi cer. pe. ac in l. ī diē, ff. de condict. ideb. reliqui tñ ei debet īteruſuriũ medij tpis & vtilitas, glo ī d. l. prima, & Hippo. ſing. 355. debitor; not. bene, quia apud bituriges mihi profuit in ſtipendijs exoluendis, licet omnia non ſint hactenus mihi ſoluta, ſed proceſſibus

me oportet ea recuperare.
9 Quarto limita niſi locatio eſſet facta pro tribus annis, quia tunc in fine cuiuslibet anni eſt ſolutio facienda. Bar. in, l. ſi ſeruus communis meuĳ. §. fi. ff. de ſtipu. ſer. Iaſ. in, l. ii. nu. xxxviĳ. cũ ſe. in, ii. q. C. de iu. ẽph. cũ ſint tot locationes quot pẽſiões, arg. l. ſcire debem⁹, ff. de ver. obl.
Fallit quãdo non eſſet niſi vna penſio pro pluribus annis, vel vnus redditus, de quo per Bar. & Imol. in, d. l. ſi ſeruus communis, & per Ioan. de platea, in l. i. C. de primipilo, lib. xii. & per Salice. in l. ęde m, col. ii. C. loca.
10 Quinto fallit, quando eſſet facta conuentio opere pro ſingulis diebus, tunc precium conuentum ĩ fine cuiuslibet diei debet ſolui, l. qui hoc anno, ff. de verb. oblig. & ſic quãdo fit cõuentio pro anno, in fine anni, niſi ſit conſuetudo in contrarium, vt pro quolibet quadrante ſolutio fiat, idem ſi eſſet facta cum ſcriptore cõuentio, vt ꝑ quolibet folio papiri, aut quinterno detur ſolidus, quia cum iſti operarĳ recipiant mercedem pro victu quotidiano, debet eis ſolui in fine folĳ, vel quinterni, arg. l. opus, & l. inſulã. §. fi. ff. loca. Cynus & Alber. in d. l. ii. dicũt iſtã opinionẽ eſſe ęquiorẽ, Typographis vero de cõſuetudine dieb⁹ ſabbati ſolui ſolitũ eſt, ꝙ vulgo dicitur, *La bancque*, & an illi teneant de vitio opis, vide tex. in l. ea lege. §. fi. ff. loca.
11 Sexto etiã fallit, qñ eſſet facta cõuẽtio pro aliquo magno opere, vtpote pro cõſtruẽda ec

cleſia,aut domo,tũc cõductor nõ tenetur facere,niſi pręſtetur ei merces,maxime ſi is pecunias,quas,ꝑ opere recipit,velit ſatisdare de expẽdendo ad illud opus,tex.ſing.in l.inſulã,§.fi.ff loca,l.ſi vero non.§.fi.ff.manda.ſecũdũ Rom.conſil.cccxlviiĳ.cui aſſentit Pirrus,in regula in omnibus obligationibus,ff.de reg.iur.

12 Quid ſi ſcolaris conducit equum,& illi traditur æſtimatus, ſi perdatur caſu fortuito,an teneatur?glo.in l.ſi vt certo.§.nunc videndum in verb.periculum,ff.cõmoda.tenet quod ſic, ſed glo.in l.iii.ff.loca.cõtrariũ firmat hac rõe, quia illa ęſtimatio,nõ facit emptionẽ in cõtractib⁹ de quorũ natura eſt dñium nõ trãſferri,ſicut in iſto,l.cũ manu ſata.§.nemo,ff.de contrahen.emptio.nã fit cã deſignãdi ĩtereſſe,Bal.in l.ex cõuentione,col.i.C.de pactis,ſed bene operatur ęſtimatio,vt teneatur de leuiſsima culpa l.cum duobus.§.damna.ff.pro ſocio,ſequitur Bal.in proprĳs terminis,in l.i.col.iii.q.iii.C.cõmoda.& Sali.ibidem,& Conrad.in tracta.de contract.q.lxxxvii.in iiii.cõclu.qui hoc etiam in foro conſcientiæ procedere affirmat.

Pro equo eſtimato mortuo,an ſtudens teneatur,

13 Sed quęritur,ſtudens conduxit equũ,quem deteriorauit,& eo modo vult eũ reddere dño, dominus eũ non vult recipere,ſcolaris ligat eũ ad portam dñi pręſentib⁹ duobus teſtibus,offerens ſtare de deterioratione arbitrio ꝓborũ & locationis ſalariũ præſtare offert,ſed dominus recuſat,nec vult equũ recipere, perditur.

an ipſe teneatur? conſului Caturci, quod non, per glo. Angel. & Pau. in l. qui ſibi §. fina. ff. de ſolu. nam literatus ad duo debita tenebatur, vnum de reſtituendo rem, alterum de ſoluendo precium deteriorationis, & ſic offerendo vnum debitum, debebat audiri, & ſibi imputet ille locator, qui hoc non recepit, l. fina. ff. quib. mod. pignus vel hippo. ſoluit. not. in l. quidã, ff. de rebus cred. ad hęc deterioratio non erat liquida, ideo ſufficiebat id quod liquidum erat offerre pręſẽti pecunia, & pro eo quod nõ erat liquidum ſatisdare, l. ſtatuliber rationem, ff. de ſtatuliber. vbi alia ſcripſi.

Scolaſticũ, non expellit dominus etiã ſi pro ſe indigeat re locata,

OCtauum, eſto quod dominus poſſit expellere conductorem, ſi indigeat domo locata pro ſe, quando locationis tempore neceſſitas non imminebat. l. ædem, C. loca. c. propter §. fina. illo titu. in decret. Scolares tamen non poteſt dominus expellere, quantumcunque indigeat illa domo eis locata. Bolog. & alij hic expreſſim aſſerunt, ratio illorum eſt, quia poſtquam ipſi poſſunt dominum compellere ad locandum illis, vt ſupra dictum extitit, & eum expellere, a fortiori ergo quando domus eſt eis locata, non poterunt expelli, nã turpius eiicitur, quam nõ admittitur hoſpes. c. quemadmodum, de iureiur. & eſt dictum Ouidii, nam ſi poſſent ſic expelli cogerentur ſtudium deſerere, cum forte domum non inuenirẽt ad locandum, vt ſepius contingit in aliquibus

vniuer-

vniuerſitatibus; q̄ non eſt ſuadendū, imo contrarium facit imperator in. §. his ita, inſti. de iuſti. & iure. Item maior vtilitas verſatur ex ſtudio ſcolaſtici, quam ex neceſſitate illius domini, vt notant Docto. in. d. l. i. ff. ſolu. matrimo. quia ex illius ſcientia mundus gubernabitur, & illuminabitur, vt hic habetur. Præterea dominus domus cum ſit notus ī ciuitate, facilius pro neceſſitate ſua inueniet domum inter cognatos & amicos, quā ſcolaris exterus, qui nullos vel valde paucos in ciuitate, in qua degit, habebit amicos, igitur dominus eum nō expellet, & hæc ſentētia eſt valde æqua. Vlterius poteſt dici, quod vtilitas publica præfertur priuatę, l. vtilitas. C. de primipilo. lib. xii. ſed vtilitas publica verſatur in ſtudioſis vt hic, & in. d. l. i. ergo debet p̄ferri priuatæ vtilitati domini, nā eo dominus poteſt expellere conductorem quā do eget, quia charitas bene ordinata, īcipit a ſe ipſo, l. præſes, C. de ſeruit. & aqua. c. qui vult, de penitē. diſt. iij. ſed maior debet eſſe charitas, quam aliquis debet habere erga vtilitatem publicam ex ſtudio prouenientem, quam ad ſuam, iuxta nota. in l. veluti, ff. de iuſti. & iur. & quādo vtilitas publica eſt ex altera parte, tunc nō habet locum illa regula, charitas bene ordinata, ſed tunc demum quando eſt vtilitas priuata ex vtraque parte, quod ſic ſuadetur, nam multi amore reipublicæ mortem oppetere nō dubitauerunt, vt plene deſcribitur per hiſto-

Charitas bene ordinata quomodo ītelligatur.

riographos, euerſa enim domo, & ſic propria vtilitate reipublicæ ſtatus manere poteſt, publicæ vtilitatis ruina penates omnes ſecum trahat neceſſe eſt, teſte Valerio lib. v. de pietate erga patriã, in principio, vbi etiã ponit de Curtio roma. equite, qui cum in mediam partẽ fori vaſto ac repentino hiatu terra ſubſideret, reſponſumq́; eſſet ea re tantũmodo cõpleri poſſe, qua populus Romanus plurimũ valeret, quod Curtius interpretatus equum cõſcendit, admotiſq́; calcarib9 in illud profundũ egit, ex tẽplo terra priſtinũ habitũ recuperauit, ibi licet alia videre exẽpla, & per Fulgo. de dictis factiſque memorabilib9, quĩto lib. & per Sabellicũ, lib. 8. exẽplorũ. ac nuper Rauiſiũ teſtorem, Rub. de charitate ĩ patriam, ſed hodie ferme deleta eſt charitas in patriã, & eſt verſa in propriã, & vtilitas publica etiã pene aboletur, & omnes proprio maxime Pariſieñ. cõmodo laborant, quod mihi non eſt ex ſententia, ſed totis neruis antiquitatẽ in hoc ſequor. Intellige tñ quod ſi ſcolaris poſſet nullo negocio, vel ſaltem paruo inuenire alteram domum, tunc etiam cogeretur illam deſerere, cum ceſſent rationes ſupradictæ, ſi non cogeretur deſerere ſtudium, ideo ceſſante ratione legis, ceſſat lex. l. adigere. ff. de iure patro. nec ſumus ita ſcolaribus addicti, vt aliis iniuſticiam facere debeamus, arg. c. ex parte de foro compet. c. nuper, de dona. inter virum & vxorem, & arbitror in hoc caſu iuramento co

rum ſtādum, an domum aliam inuenire poſſent, necne. arg. c. nulli, de elect. in vi. & glo. in cle. præſenti, de cenſi. & per hoc dixi contra rectorem Montiſpeſſulani, quod non poterat expellere vnum ex collegio *du Vergier*, poſt quinquennium, ſi ille erat vtilis collegio, & volebat legere, vel ſtudere in altero iure, iuxta ſtatuta collegii, quamuis detur eidem patrono per collegii ſtatuta facultas expellendi poſt quinquennium, ſi viderit expedire, id eſt ſi expedierit, & vtile fuerit collegio, vt pote quia primo quinquennio ille collegiatus fuit diſcolus, ſecus ſi vtilis, vt pote quia legit, tunc ante decem annos expelli non poteſt, nec debet, & ſi expelleretur, appellare poſſet ad curiam ſupremam, vt alias feci, quod notes multa ſuper hoc alias, ſcripſi in cauſa propria contra quendam, quem a morte per aliquos inferenda protegeram, & pro beneficio mihi maleficium totis neruis conatus eſt inferre, comitia de meo (vt ſibi videbatur) capite die etiam dominico non erubuit agere, & vſque ad rauim, ſed cum ſola malitia halecis inſtar nutriatur, ne ligula quidem dignus, eum ſic vitiis inſtructum relinquam, orabo tamen deum vt illi parcere velit.

Relocare domū ſcolari inquilino dominus tenetur

Bonum eſt, quanuis finito tēpore locationis dominus nō teneatur eidem conductori relocare domum, ſi nō velit, l. ne cui, C. locati, ſed poteſt cui

vult locare,l.nemo,illo titu. & idē poſt emphi teoſim finitam,concludit Roma.in conſi. ccxij quo ad primum, col.prima poſt Bar. in l.1 .§. permittitur,ff.de aqua quotidia. & ęſti. Barb. in.c.1.col.penul.de loca. hoc tamen non procedit in ſcolaribus,in quibus alio iure vtimur,nā ſi ipſi tantum velint pro locatione domus, vel cubiculi præſtare,quantū dominus inuenit ab alio,veniunt pręferendi, & alijs quam ipſis nō poteſt,nec debet dominus locare.l.fina,C.de loca,prædio.ciuil.lib.xi. & ibi glo.& in.d.l. ne cui, vbi Alber. & Salice. hoc expreſſe firmāt,& patruus meus Iacobus Rebuffus inl.cō gruit,eo.titu.. cui adſtipulatur Bal.in margarita,in verbo ſcolaris.in.q.ij.Ioan.de Platea,in l.ſi tempora,C.de fi. inſtrum. & iure haſte fiſca.lib.x.tum ne cogatur mutare hoſpitiū,quę frequens mutatio leuitatem arguit ingenij, & temporis amiſſionem parit,tex.iuncta glo. in c.quę dignior.xxiiij.q.i.tum ratione vtilitatis ex ſcientia prouenientis aliis debent præferri, vt tenet math. de afflict.in tracta. de iure prothomiſeos.§.ſuper,col.ij.verſi.ſecūdo fallit,vbi in bidellis vniuerſitatis idē eſſe firmat, & aliis iuratis, per glo.in.c.i.de loca.ſicut dicimus de domino,qui in fructibus ex ſuo fundo a colono perceptis venit aliis præferendus, Bar.in.l. prima,C.de metalla.lib.xi.addit.ad Alex.in.l. prima, C.de dolo.Roma. conſil. xxij. propoſitis, & Iaſ.in.l.fina.nu.x,C.de iure emphi. &

in l. qui Romæ §. cohæres, col. penult. ff. de verb. obliga.

Quæro quid ſi literarum ſtudioſi diuerſæ facultatis illam domum conduxerint. quis illorum debeat in ea præferri, & videtur, quod is qui in nobiliori vacat facultate, videlicet in theologia, demum canonum ſtudentes, & poſtea legibus incumbentes, medici artium profeſſoribus pręferri ſolent. c. clerici, de iudic. & ibi hoc not. doct. glo. in verb. videlicet magiſtri, de colla. in prag. dicerem tamen conductorem primum pręferendum omnibus etiam theologis, licet ipſe non ſit niſi artium ſtudens, quia theologus priuilegiatus non vtetur priuilegio contra priuilegiatum. auten. quas actiones. C. de ſacroſanct. eccle. & ibi plene Bar. & alii. etiã quia theologus & quiuis alius ſcolaſticus eſt prohibitus locare, quandiu alius ſtudens tenet domum ex locato, vt ſequitur. *In domo locata, quis ſcolaſticorũ præferatur*

DEcimum eſt, quod ſi doctor vel ſcolaris ante finitum tempus locationis conduxerit domum alii ſcolari locatam ſine conſenſu conductoris, eſt excõmunicatus, tex. in. c. primo, de loca. ratio illius tex. eſt ad euitãda ſcandala, quæ ex hoc inter ipſos poſſent euenire, propter quæ ſcãdala vitanda multa ſpecialia in iure introducta ſunt, congeſta per Feli. i. c. nihil, de præſcriptio. & vt amor, dilectio, & pax inter dictos ſcolaſticos obſeruetur, vt dicunt ibi ſcribentes, nam humanius debent ſe *Conducens domum ſcolari locatã, eſt excommunicatus,*

habere ſtudioſi inter ſeipſos, quam inter extraneos, cum ſint ſocij, vt dicit Panor. in d. c. primo, & infra dicam in illo priuilegio, quod notitia ſcolaſtica multum prodeſt. fundatur hoc priuilegium etiam in æquitate illius pręcepti, *Non facies alijs, quæ tibi fieri non uis*. vt in principio decreti, & quia iuris præcepta ſunt honeſte viuere, alterum non lædere, ius ſuum vnicuique tribuere. §. iuris, inſt. de iuſti. & iure. l. iuſtitia, ff. illo tit. ob id, ſcolaſtici ſuos ſcolaſticos ſocios ſic læderent, & poſtea capitalis inimicitia inter eos oriretur, quæ propter iſtam prohibitionem tollitur, & hodie vidi inter ſocios & conterraneos ob inuidiam duriores oriri controuerſias, quã inter extraneos, & de re minima, & de mulieribus, & de locis in ſtudio ſitis, & plures occiduntur per ſocios, quam per exteros.

2 Amplia iſta procedere non ſolum, ſi ſcolaris locauerit, ſed etiam ſi tractauerit, & per eum non ſteterit, nam talis tractans auferre domum alij, & ſibi locari ſatagens, eſt etiam excommunicatus, vt expreſſim firmant Ioannes And. & Panormitanus in d. cap. primo, & Silueſter de prierio, in ſua ſumma ſilueſtrina, in verbo, excommunicatio. 4. in nona queſt. facit cap. quiſquis, cum multis ſequent. de pœniten. diſtinct. prima, quamuis ſumma Angel. eodem verbo, & alij multi velint tenere, quod ſit conſtitutio localis, ſed glo

ſa in dicta l, ne cui . contrarium aſſerit Card. & Barba in dicto capitulo primo . Nec obſtat quod dictũ capitulũ primũ loquatur de ſcolaribus Bononiæ commorantibus faceſſe, nam illi cauſam conſtitutioni dederunt , tamen non ſequitur quin habeat locum in aliis ſtudentibus , ſicut in proemio decreta. loquitur Papa ſcolaribus Bononiæ commorantibus , & tamen in omnibus habet locum. probat tex. in auten. caſſa. C. de epiſco . & cler. ſcripſi in tracta. nomina, quæſt. quinta, & Innocentius per bullam datam Lugduni, ſecundo Nonas Martii pontificatus ſui anno ſecundo, prohibet expreſſe ſub pœna excommunicationis, vt nullus magiſtrorum , ſeu ſcolarium Pariſienſium, alterius conducat hoſpitium abſque illius conſenſu, quandiu ipſe prior, abſque manifeſta malitia retinere voluerit, Inquilinus neque hoſpitia, vel ſcolas, ſi forſitan plura conduxerit, locet alii precio cariori, &c. quod priuilegium eſt etiam deſcriptum in libro facultatis decretorum, & idem conceſsit idus Maii, pontificatus ſui, anno ſecundo.

❧ Secundo etiam procedit in bidellis, & aliis iuratis, vt non poſsint etiã conducere domos locatas ſcolaſticis, cum ipſi ſint cauſa ſcolarium & doctorũ in vniuerſitatibus, ergo contra eos nõ debẽt inſurgere, nã ꝓpter vnũquodque tale, & illud magis, autent. multo magis,

C.de epiſcopis,& clericis,quanuis multi iniqui bidelli contra ſuos doctores inſurgere non vereantur, qui priuandi eſſent ſuis officiis tum ratione periurii,quod incurrunt,tum contentus ratione.

3 Tertio etiam procedit in locatoribus, quo ad prohibitionem,non quoad pœnam,ex natura correllationis,Panor.& Barba.in d. c.i.& quanuis doctores vtroque trahant, plures tamen in hanc rem deſcendentes inuenio, quos vt ſequar inclinat animus,vt videlicet locatores etiam prohibeantur locare domum,vel cubiculum locatum ſcolaſtico ſine conſenſu illius ſtudentis,qui cubiculum tenet, non tamen eſt excommunicatus, ſi contrarium faciat, quanuis ſcolaſticus conducens in excommunicationem incideret per prædicta, quia in non ſubditos ſententia ferri non debet,l.fi. ff.de iuriſ.om. iud. vbi pulchre Hippol.

Scolaſticus diſcedẽs ante finitã locationem totam penſionem non ſoluit,

1 VNdecimum eſt,quod ſcolaris non finito tempore ſuæ locationis recedẽs de domo conducta, propter peſtem, vel aliam iuſtam cauſam,non tenetur ad penſionem totius anni,ſed temporis ſolius,quo illam domum inhabitauit,vel cubiculum,l.habitatores.§.fin.ff.loca.Bar. & ibi Alex.in additio.ad eum,& in l.cotem ferro.§.qui maximos, ff.de publica.l.recuſare.§.fina.cum l.ſeq.ad trebel. Alex.in addit.ad bar.in l.ſi vno.§.item quidam,loca,Panor, Imol. & barb. in c. propter,

in princ.loca.glo.in verbo peſtis, in c.i. de auctoritate & poteſtate ſacro.genera. concilio.in pragma. Docto. & maxime Porcus in.§.fin. inſti.de loca. Angel. & alii in.§.ſequens, ibidem de actio. Calderinus conſi.quinto,in titulo,de locato, Guido pape in deciſion.delfina.queſt. 530,theſaurarius, circa finem, & cõciuis meus Nico.boerius in.§.xviii.de iuriſd.oĩm iudi.& ibi in add.& ratio eſt,nam dominus poteſt ob neceſſitatem expellere conductorem,l.ędem.C loca.& ſupra viſum extitit,ita conductor propter neceſſitatem poterit domum relinquere,ne ad imparia iudicentur, & quod in vno correlatiuorum ſtatuitur, & ĩ reliquo habebit locum,l. i. C. de cupreſs. libro xi. ſed hæc ratio nõ procedit quoad ſtudentes,qui ob domini neceſsitatem expelli non poſſunt, vt ſupra dictum extitit.

2 Verum propter timorem mortis ipſi diſcedere poterunt, quia magna eſt neceſsitas, timor mortis,l.de ętate,& ibi doct.ff.ad trebel. propter quam fugiendam licitum eſt inuaſorem ſuum occidere,l.vt vim.ff.de iuſti.& iur.l. ſcientiam.§.qui cum aliter,ad leg.aquiliam.l.i. C.vnde vi.& ibi latiſsime bal.& Salice. cle.i. de homici. Item ad euitandum mortẽ licitum eſt aduerſarium corrumpere,l. i. ff. de his qui mortem ſibi conſciuerunt, licet non ſit ſecundum deum,teſte Alber.in dictio.in verbo, leges dicuntur. Item mortem violentam licitum

De timore mortis & peſtis.

eſt fugere,de paſtoralis, in verbo,per violentam,de re iudi. & hoc nos docuit in Euangelio Chriſtus, primo dum fugit in Ægyptum, vt mortem Herodis vitaret, ſecundo cum dixit, ſi quis te perſequatur in vna ciuitate, fuge in aliam,& quando euanuit ī templo, dum Iudęi lapides in eum proijciebant,xxiii.quęſt. iii.c.primo,& Lucas de penna,in Rub.vt armo.vſus inſcio princi.ſit interdict. lib. xi.igitur poterit literarum ſtudioſus tempore peſtis domum relinquere locatam, vel cameram, & fugere,cum peſtis ſit fugienda,tex. in c. negociatorem,lxxxviii.diſtin. & lōge,cito,& tarde vt noſtrates medici firmant, nam contra eam non valent medici,nec medicinæ,vt dicit Paulus in, l. ſi ab hoſtibus.§.fin. ff. ſolu. matrimo. Calder in repet. c. veſtra,de cohabita. cleric. & mulierum, in practica tamen non poſſet quis obtinere ſecūdum Panor.in d.c. propter, quę ſententia ſic probatur, quia contractus ſunt neceſſarii,poſtquam ſunt perfecti,l.ſicut, C.de actio.& oblig.ergo ex cauſa peſtis non eſt licitum recedere,ſecundo probat.l.ſi fundus, ff.locati,tertio,l.forma, ff.de cenſ. ſed iſtis non obſtantibus,contrarium crederem poſſe etiam in forenſi iudicio obtineri in ſcolaribus,quia ipſi ſunt in ſtudio, vt ſtudeant, & lectiones audiant,ſi in ſcolis nil legeretur, ſed lectores recederent, ſicut fit frequenter de ciuitate Tholo-

ſana,ad Cartucen. vt ſæpius feci, & de Pictauen.ad Andegauen.ceſſantibus lectionibus ſtudens, tunc poſſet dimittere dictam domum, cum ſibi non poſsit imputari, ſi non remanſerit, cum nihil commodi ibi ageret. Item quia locus peſtifer non dicitur tutus, d.l. de ætate, ff ad trebel.& ibi Bar glo.in,c. communis filius,xxiiii diſt.& in loco non tuto quis non tenetur morari,c accedens,ii. vt lite non conteſta. & iſta expreſſe reperi tenere Bald. in c ex parte,in primo de appella. dicentem in omnibus ita eſſe obſeruandum, per tex. ad hoc rotundum in d l.habitatores.§.fina facit tex.vltra eum in l.dominus.§.fina ff.loca.vbi dicitur quod qui ante tempus ſine iuſta ac probabili cauſa deſerit rem locatam, ad penſionem totius temporis tenetur,ergo ſi cum iuſta cā deſerat & probabili,nō tenetur,ſed nō pōt eſſe magis cauſa iuſta diſcedendi quam peſtis, igitur ob illam diſcedens non tenetur ad penſionem temporis futuri,huius ſententiæ eſt Corſet in verb.locatio,in verſi,locatam domum,dicens hanc opinionem in ſtudioſis multum rationabilem, & ego ipſe eam exiſtimo humaniorem, quam aliam,& magis æquam, cum faueat ſtudio,& totis viribus debemus amplecti opiniones pro ſtudio, ſi velimus peritos habere iuxta tex. & nota. in l. i ff. ſolu matrimon. &.§. his ita de iuſtit. & iuri. licet Barba. & aliqui teneant contrarium in dicto c. propter. non

tamen inuenitur aliquis, qui hanc ſententiam contra ſtudioſos firmet, ergo erit amplectenda pro eis, Nec refragatur quod non eſt licitum a contractibus recedere, hoc verum niſi ex iuſta cauſa et legis authoritate, ſicut dicit ille. §. fina. & l. & eleganter ff. de dolo, & l. ii. C. de reſcind. venditio. Non obeſt, d. l. ſi fundus, nam in fine dicit, quod debet fieri remiſſio mercedis tantũ, ſi conductor non poteſt frui re locata propter potẽtiam illius, quem dominus nõ poteſt prohibere, ſed non poteſt vti re locata ob peſtem, ergo mercedem tenebitur remittere dominus. Non obſtat, d. l. forma, verſi. illud, quia ibi dicitur quod cenſitor debet releuare eum, qui certis ex cauſis non potuit frui, ſicut in caſu iſto, no. per de Ripa in ſuo tracta. de peſte, in. ii. parte, q. iiii. reſpon. quod loquitur ĩ aliis, quam in ſcolaſticis, in quibus eſt dubium, ſed in ipſis neminem inuenio contradicentem, nec dubitantem. D. Chaſſa. in conſue. Burgund. in Rub. Des *gabelles*, in. ii. conclu. & hanc ſententiam in forenſi iudicio ſeruari vidit Do. Boerius in di. §. xviii. multa alia adducens, quæ ibi licet videre, & ita inuenio cõſultum in eo qui ob bellum deſerit rem conductam per Areti. conſil. cxl. quia conſultatio, & Soci. conſil. xliiii. incipien. in præſenti conſultatione, vol. i. imo ſi ſoluiſſet, poſſet repetere, ſecundum de Ripa in. d. tracta. de peſte, fol. v. verſi. ſecundo, ſed bellum & peſtis æquiparantur. Bar, in l. naturaliter. ff.

de vſucap. dixi in §.1. de colla. in concorda.

3 Limita niſi tẽpore conductionis peſtis adeſſet, nam tunc crederem remiſſionem non eſſe faciendam, quia imputetur cõductori, qui tempore peſtis conduxit, nam cogitare poterat de ea, & ſic conducẽdo illi videtur renunciare, proſpicere eñ debebat hoc euenire poſſe. l. ſi quis domum. §. fina. ff. loca. glo. in d. l. habitatores §. fina. & ibi docto. Bal. in l. ſi ea lege, col. ii. C. de vſur. c. propter §. fina. de loca. Confirmo quia licet ratione contractus quis ſortiatur forum. l. hæres abſens, de iud. ff. c. fina. de foro cõpet. tamen quando quis contrahit cum aduena, hoc locum non habet. d. l. hæres §. proinde. Et ideo ſi miles tempore belli ſuſceperit caſtri cuſtodiam tenetur, etiam ſi violenter ab eo auferatur, quia tempore conceſſionis hoc conſiderare debebat. ſecundum Ioannem And. in addit. ad Specu. in titu. de loca. ſuper Rub. idem dicitur in conductoribus, in confinibus regni exiſtentibus, vt non poſſint remiſſionem tempore belli petere, quia id temporis limites ita tractãtur Bal. in l. ſi ea lege, col. fi. C. de vſur. Alex. conſil. cxii. videretur, in primo volu. faciunt, nota. per Tiraquel. in l. ſi vnquam, C. de reuocand. dona. in prin. nu. lxi. cum ſeq. vbi ſi donans cogitauit de filiis nõ videtur habere locũ lex illa.

4 Secundo limita; niſi fuiſſet conuentũ, quod ob peſtem non fieret remiſſio. tunc pacta ſeruabo ait prętor, in l. iuriſgentium §. prętor. ff. de

pact.Berthachi.in tracta. de gabellis,in.ii. parte,q.xxiiii. niſi peſtis fuerit procurata per aliquem ex familia domini locātis, nam tunc nō fit remiſſio,etiam ſi per pactum eſſet promiſſa, per tex.ſing in l.qui inſulam.§.fina. & ibi Bologni.in ſecundis interpreta.ff.loca. ſecundum Roma.ſing.xxix.ſi quis promiſit. Iaſ. in l. ſed & ſi quis.§.quęſitum,col.penult.ff. ſi quis cautio. facit.§.itē tria.inſti de excuſa. tuto.& quæ notat Feli. in.c.fina. de teſti. quod actus affectatus non prodeſt,& Iaſ. in l.ſi ſeruus pluriū §.penult.ff.de lega.i.Hippo.in l.i §. cum quis de quæſtio.

cautela pro conductore diſcedere uolente.

5 Tertio limita,niſi receſſerit non facta nunciatione domino, quia tunc ſi dominus paſſus fuerit aliquod damnū propter denunciationē non factā,actione locati illud cōſequetur.l. itē quæritur.§.exercitu, ff.loca, & ideo ſi conductor vult euitare hanc penā,conſulo vt antequā recedat, claues ferat, & domino offerat, & denunciet eidem ſe velle recedere, iſta fuit ſententia Ioan.Baptiſtæ de ſancto Seuerino in. d. l.diem functo.xl.q.ff.de aſſeſſo.& de Ripa ī.d. tracta. de peſte in verſi. ſecundo dubitatur. Intellige quando poſſet, vt d.§. exercitu dicitur,& ſcripſi in glo.reſidentiæ.§.primo, de colla.in concorda.

6 Quarto limita, niſi ſcolaris peſtem procuraſſet, forte diſcedere cupiebat, & ob id miſit nuntium ad locum peſtiferū,vel ipſemet iuit, &

poſtea in domo illius primo ſuperuenit peſtis, tunc dicerem non debere fieri remiſsionem, ob dolum vel culpam eius l. ſi merces §. culpæ, & ibi Bar. ff loca. & idem Bar. in l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de publica. & l. ſi nulla culpa, C. de pigno. actio. idē ſi conductor eſſet vir ſceleratus, vt puta vſurarius publicus, blaſphemator vel ſodomita, vel fornicariam domi haberet, nam eſſet præſumendum, quod pro illo delicto peſtis acciderit tex. in auten. vt non luxurientur contra naturam, colla. vi. et idem Ioan. And. & Hoſtien. in d. c. propter, iſtud tamen eſſet difficile obtinere in practica, niſi in Italia quo ad crimen ſodomiæ, quod nunquam in Francia habitationem habere potuit, licet pluries perquiſierit, adeo vt coactum fuerit ad ſuā antiquam habitationem redire.

7 Quinto fallit, quando locus eſſet naturaliter peſti ſubiectus, & aliquis ſciens loci qualitatem conduceret, nam tunc eſt remiſſio deneganda. vt notat dominus Ioannes Igneus in repetitio. l. contractus, col. xxxiiij. ff. de regu. iuris, arg. l. ſi fundum, C. de ędil. action. & de Ripa, vbi ſupra in ſecundo caſu. Quod intelligerem in aliis extra ſcolares, nam ſcolares, cum ſint iuuenes, de his non cogitant, niſi expreſſe dicant, nam cum habeant pauco tempore immorari, putāt peſtem dormire, poſſe tandiu, quandiu illi in ſtudio reſidebūt, ſed tantum procedere, puto quādo ſingulis annis

eſſet, vel quando locauit, locus erat peſte infe-ctus per prędicta.

8 Sed quæro an ſit facienda remiſſio merce-dis, ſi ſcolaris non ſteterit niſi per vnum menſem abſens, vel duos, quia ſolum illo tempore viguit peſtis, videtur quod non, quia de modico non curat prætor. l. ſcio, ff. de in inte. reſt. Secundo probatur, colonus debet modicum damnum ęquo animo pati, l. ſi merces. §. vis maior, ff. locati. c. propter ſterilitatē, ext. de loca. & dicitur modicū damnū, quando eſt lęſio in dimidia parte ſecundum communem opinionem doctorum in. d. §. vis maior, & d. c. propter, vel in tertia vt ibi, & Alex. conſil. iii. viſo inſtrumento, in primo volu. & conſil. cvii. incipieñ. perſpectis verbis, col. fi. lib. iii. vel aliis modis dicitur modicum, vt ibidem, & per Corne. conſil. cxxviii. incipieñ. videtur primo, in ii. volu. col. v. Contrarium tamen tenerem, per. l. habitatores. §. fi. ff. loca. vbi dicitur inquilino migranti ꝓpter iuſtā ſuſpicionē periculi debere fieri remiſſionē mercedis, multo magis quādo ipſum periculum ſubeſt, licet modico tempore durauerit. Secundo facit. l. quod ſi domus, eo titu. vbi dicit tex. quod inquilino inhabitanti domum ruinoſam non remittitur merces, ergo ſi non habitauerit, remiſſionē habebit. Tertio facit. d. l. habitatores, in princi. in ratione, vbi dicitur, quod propter magnam incommoditatem habitandi ſuperuenientem ex reparatione

Modicū peſtis tempus, an debeat detrahi, & inquilino computari.

tione neceſſaria, facienda eſt remiſſio, non propter aliquã particulã incommodi, ſed a domo abeſſe tp̃e peſtis non poteſt eſſe ſine magno incommodo, ergo fiet remiſſio. Et non obſtat ꝙ prætor non curat de minimis, hoc fateor in caſibus a iure expreſſis ſecundũ Card. in proem. clemen. in fine, vel quando eſt contra ius commune, per tex. in d. l. ſcio, & l. ſi oleum, ff. de dolo. & Corſet. in ſuo tract. de minimis, poſito in tracta de poteſta. regia. q. iiij. Nec hoc videtur minimum ſcolaribus, qui communiter pauperes ſunt, vt hic dicit tex. nec obſtat tex. in. d. §. vis maior, quia loquitur in colono. nos vero in inquilino, & ibi aſſignatur ratio, nam colonus non tenetur lucrum reſtituere, quod ex vbertate fructuum conſequitur, vnde æquum eſt etiã quod modicum damnum ſentiat, nam qui in vno grauatur, in alio releuari debet, & econtrario. l. cum qui, in prĩ. ff. de iureiur. Inquilinus autem ex habitatione nullum vel paruum maius lucrum vno anno quam alio conſequitur, ergo nec maius damnum debet ſentire vno anno quam alio. l. ſecundum. ff. de reg. iur. & iſtã opinonem amplectitur de Ripa in tracta. de peſte, in ſecunda parte, quę. ij. fol. vi. nam poſtquam diſceſſit ſemel ſcolaſticus, forte non reuertetur etiam finita peſte, quia migrauit iuſſu parentum ad aliam vniuerſitatem, & dominus domus poterit illam alteri locare, ideo nõ tenebitur ſcolaris finita peſte, nam poſtquam

eſt finita quoad ad eum locatio, vel ſaltem iterrupta, non continuabitur.

Quero amplius, ſi inquilinus conduxerit ampliam domum pro ſcolaribus vel aduenis hoſpitandis, & peſtis contingerit, ob quam ſcolares non potuerunt hoſpitari, nec alij aduenę, an ſit facienda remiſſio? & videtur quod non, quia inhabitauit, & licet aliqua incommoditas interuenerit, tamen remiſſio non debet fieri. d.l.habitatores.in princi.in hoc puncto ſic puto concludendum, inſequẽdo doctrinam Bar. in l.cum plures, in prin. ff loca.

Domum cõducenti, & non utenti, quando ſit remiſſio facienda,

Prima concluſio eſt, quãdo inquilinus prĩcipaliter pro ſua habitatione conduxit domum, licet cogitaret ſecum hoſpites habere, tamen ſi non habuerit, non eſt facienda remiſſio. d.l.habitatores, quia quod prĩcipaliter fit, attenditur.l.ſi quis nec cauſam, ff. ſi cerum peta. cum ibi congeſtis per Iaſ.& alios,

Secunda cõcluſio, quando inquilinus principaliter conduxit domum, vt ſcolares & hoſpites haberet, & propter peſtem non potuit habere, nec potuit vti dicta re, tunc facienda eſt remiſſio, d. c. propter ſterilitatem, &. d.§. vis maior, nam illud quod fit principaliter debet inſpici. no. glo.in cap. ieiunium. lxxvi. diſtinct. Baldus in l.prima.§.huius ſtudij, ff.de iuſti.& iur.glo. in l.in iure ciuili, ff.de regulis iuris, & dicta lege, ſi quis, Alexander conſil. cxiij.in ſecundo volumi.& cxix.in ſexto volu.

Ioannes Rugerius in repetitio. cap. primi, fol. primo. verſo de cauſa poſſe. Iaſon. late, in lege ſi quis nec cauſam, ff. de re. cred. Felinus in cap. exhibita, col. prima, de iud. glo. in capitulo ſi propter, in verbo primi, de reſcript. in vi. glo. in cap. ad audientiam, in verbo, principaliter de præſcriptio. Bar. in lege ambitioſa, col. quarta, de decre. ab ordi. faciend. Aret. conſil. lii. viſa conſultatione.

Tertia concluſio, quando dubitatur an principaliter conduxerit an non, tunc debemus inſpicere qualitatem inquilini, ſi forte erat ſolitus tenere ſcolares, & habere hoſpites, nam præſumendum erit, quod ad illum vſum conduxerit, argumen. l. plenum. §. equitii, ff. de vſu, & habita. l. vel vniuerſorum, de pigno. actio. ante omnia patrisfamilias, conſuetudo inſpicienda eſt. l. ſi ſeruus plurium. §. fina. ff. de legatis primo, & ideo ſtudentibus ceſſantibus habitare propter peſtem, remiſſio erit facienda, vnde conſuluit Romanus conſil. clxxviii. pro deciſione caſus præpoſiti, quod aromatario impedito exercere artem ſuam in domo cōducta, debet fieri remiſſio, quia in dubio præſumitur conduxiſſe domum ad vſum artis ſuæ, per glo. in c. primo, in verb. ad fenus de vſur. in vi. dicentem locantem domum vſurario manifeſto debere puniri pena illius tex. quia debuit cogitare, quod vſurarius conducebat domū p vſuris exercēdis, ex quo ibi inferi

Domi. quod non poterit ob id dominus illum conductorem expellere, & ibi idem dicit Peruſi. quod locator non poteſt expellere meretrices, quibus ſcienter conduxit domum, qui ad vſum meretricādi cōduxiſſe videtur, & idem dico in fabro, qui domum nigram reddiderat propter fumum carbonum, vide Alexand. conſil. ciii. viſis, numero 7. in ii. volu. & Rauen. in alphabet. in verbo, qualitas, & infra dico abundantius.

Quarta cōcluſio, qualitas etiā domus, ī dubio eſt inſpicienda, vt ſi erat prope ſtudium, ſecundum Bar. ibi, & ſequitur Alexand. conſil. cvii. incipien. pro inueſtigatione, col. penult. in ii. volumine.

Quinta cōcluſio. Ex qualitate dom⁹, & inquilini colligitur probabilis coniectura, nam ſi forte conductor pauper, & modicam habens familiam, magnam & amplam domum conduxerit, erit ex qualitate domus præſumendum, quod pro hoſpitandis ſcolaribus, illam conduxit, vt dicit Alex. conſil. cvii. allegato, & idem ſi inquilinus poterat hoſpitari ſcolaſtico, quia forte non habebat officium, ex quo poſſet viuere, nam qui aliunde poſſunt viuere, & habent pulchras vxores, non ſunt ſoliti hoſpitari ſtudentes venereos vltra duos dies, & dicunt zelotipi, ſint procul a nobis, ſed mulieres bene conueniunt cum illis, cum ſimiles ſint illis, ſaltem in veſtibus.

Sexta concluſio. Inſpiciendus eſt locus ſtudii, in quo ſcolares ſunt ſoliti reſidere, quia ſi aliquis in municipio conduxerit domum, & petat remiſſionem ſibi fieri, ex qualitate loci nõ erit præſumendum, quod propter ſcolares locaſſet, cum non viſitent municipia, niſi propter pulchras hoſpitas dominas quandoque ob indulgentias, conſulit Alexand. conſil. cv. magnifice prætor, numero xxi. in iii. volu. & alias relinquitur arbitrio iudicis, qui iſtas qualitates, vel alias, ſeu aliquam illarum conſiderare habeat, quę ad iudicandum ſufficiant.

1 DVodecimum priuilegiũ eſt, quod ſtudioſus recedens de domo cõducta, poteſt in locum ſuum alium ſubrogare, quia conductor alteri locare non prohibetur, l. nemo, C. loca. & ibi vide Barba. in additio. ad Bal. glo. ſing. in § fina. inſt. eod. ſecundum Rauen. in compendio iuris cano. in Rub. de foro compet. fol. xcviii. col. 4. & alias conſului, quod eſt verum iure locationis, nõ ſocietatis, quia electa eſt induſtria perſonæ & ſocii § ſoluitur, inſtit. pro ſocio, l. ſi quis arbitratu. ff. de verb. obliga. c. fina. de offi. delega. ergo ſocio decedente ſoluitur ſocietas, quæ ad hæredes non tranſit, l. actione § morte, ff. pro ſocio, & l. furti § penult. de his qui notan. infa. nam inuitus non fit ſocius, vt dictis iuribus, ſi tamen ſcolaris voluerit in locum ſuum alium æque bonum, laudate & probę vitę ſubſtituere, non

Scolaſticus diſcedens in locum ſuũ aliũ non rixoſum ſubrogare põt

debet per alios recuſari ſecūdum Specu. in titu. de iud. in § generalia, verſi. circa hoc quæritur Ioan. Fab. Angel. & Porcus in § fina. inſti. pro ſocio, Alex. in l. ſerui electione. §. primo, ff. de lega. primo, per perceptionē ff. de his qui deiece. vel effude. & l. idēq; ꝑ ſocio. Pau. in l. & hęc diſtinctio § cū fundū loca. ſi vero fuerit rixoſus, pōt recuſari ſcd͡m Alber. in Rub. pro ſocio. C. per. l. ſi cōuenerit, in fi. ff. illo tit. & alias cōſului quibuſdā collegiatis tholoſanis, quod non admitterent ſtudētē rixoſum, & non ſolū non debent recipere, ſed etiā ſi ignoranter fuiſſet admiſſus, poteſt expelli. d. l. ſi conuenerit.

Hoſpes ſine cōſenſu ſcolaſticorum unum ſtudētem recipere nō debet maxime rixoſum

2 Si aūt hoſpes ſine cōſenſu aliorū quēq̄ receperit, ꝙ nō debet facere, poterūt alii ſcolares agere cōtra hoſpitē, qui rixoſū recepit ex cōducto, vt agat contra illū rixoſū ex locato, vt eos nō turbet, vel diſcedat, ſcm̄ Alber. ī l. ii. in prin. ff. ad legē rhod. de iactu liberabit̄ tn̄ hoſpes cedēdo actionē aliis. l. ꝙ debet̄. ff. de pecul. notat Ange. in ſum. ange. in verb. loca § 8. imo filius pōt patrē rixoſum dimittere, & poterit ſeorſū habitare, & cogetur pater eidē filio dotē, quā a nuru recepit, reſtituere, cū filius ſit deinceps laturus onera matrimonii. l. ſi is qui § i. ff. de iure dotiū, l. ſi filia § i. fami. herciſcū. āge. et imol. in l. ſi cū dotē ꝯtrā ſgrediamur, ſolu. mat. Pau. in l. ii. C. fa. herciſc. & Io. Crotus in repe. l. frater, col. 25. q. xix. ff. de condict. īdebi. q̄a quis debet eligere ſociū ſuis conuenientē moribus. c. 1. ī fi. & ibi Panor. de poſtu. pręla. & ibi refertur de

quodã philoſopho, qui ſolitus erat dicere. noli habitare in loco vbi tui ſimiles non inueñis in addit. ad panor. & executor publicus debet dari nõ acerbus aut cõtumelioſus, ſed moderat⁹, & cũ efficacia benignus, & cũ inſtãtia hũanus. ff. de vſur. l. ſi bñ. itẽ facit. ff. de iure dotiũ. l. cum in fundo. §. ipſius, & l. ſicut. §. ſed ſi ꝑ miſerit, ibi ꝙ amicus erat, qbus modis pig. vel hippo. ſolui. & Luc. in l. fi. C. de agri. & mancip. lib. xi.
3 Et ſi ſcolaris nolit facere ſuã ſeptimanã, alii poſſunt agere in eũ actione pro ſocio. ſcm̃ Io. fab. in. d. §. fi. & Specu. vbi ſupra, verſi. hoc etiam nota. licet aliq velĩt tenere quod officiũ iudicis ẽ ĩplorãdũ, ꝙ in idẽ reĩcidit quo ad effectũ.
4 Quęro ſi multi ſcolares deſpaciantur, & vn⁹ illorũ inuenit pecuniã, an alii debeãt habere ſuam partẽ, & uulgus dicit ꝙ ſic, ſed cõtrariũ teneas. ꝑ. l. ſi is qui. §. fi. de acqui. rerũ domi. no. in l. fi. mino. xx. ãnis filiofa. ff. de mino. & Alb. in rub. C. ꝓ ſocio. quia iſti nõ ſunt proprie ſocii, & ſic in ſtauto faciẽte mẽtionem de ſociis, quod vnus pro alio teneatur, nõ cõ p̄hẽderet ille q ſimul habitaret. Panor. in d. c. fi. de poſt. pręla. & ange. in. d. vol. loca. in. viii. q. ſed in fauorabilibus bene cõprehẽderet ſecundũ eos.
5 Notãdũ eſt, ꝙ ſi facta ſit cõuẽtio inter ſcolares de ſtãdo & viuẽdo ſimul toto tp̃e ſtudii, poterit tñ vnus illorũ recedere ab illa cõuẽtiõe, ſi vnus ceperit eẽ moleſtus, et rixoſ⁹, ſcm̃ alex. cõſi. 18. viſis. nu. 4. i. iivo. licet alias cõuẽtio de nõ dinidendo ad tẽpus valeat, ſecus ſi in ꝑpetu ĩ

l.in hoc iudicium.§.ſi conueniat, ff. communi diuid.late docto.in l.nemo,de lega. primo, Feli.in c.ſi diligenti,de foro compe. vide Benedi. in repe.c.Rainutius, inverb.in eodem teſtamẽto.xx.nu.xxxiiij.de teſta. item homines diſparis profeſſionis non debẽt ſimul moram trahere,ideo artiſta non congruit cum legiſtis, & ita expreſſe decidit tex.ĩ cle.i.de electio. & hoc ibi declarat Imol. & Barba. & dicit pulchre Ouidius.

Habitandũ cũ paribus,

Quàm male inæquales ueniunt ad aratra iuuenci,
Cum premitur magno coniuge nupta minor.

Quod eſt verum collegialiter, vt ſint collegiati vel burſarij,ſecus ſi ad tempus habitare velint vt ibi dicitur. & præcipue non coniungas tibi aliquem,qui dominatione vti velit, forte ſi ali cui nobili ſubiecti ſunt parentes tui,illum tecũ non habeas,ſi non quæras ſubiectionẽ, ſed hominem paris conditionis & ęqualem tibi.

Operas quas domino debet famulus ã dominus alteri delegare poſſit.

7 Inſuper quæro ſtudens pręcipit ſuo famulo,vt opas quas ſibi exhibere tenet̃, alteri præſtet,an famulus teneatur? reſpon. ꝙ ſic. p tex.ĩ l.opere in rerum.in fi.ff.de oper.liber.l.hoĩs,& l.vxori.§.ſtropiũ,de vſufruct. lega. quia is qui conduxit alteri, poteſt locare.l. cum in plures ff.loca. & illa pecunia per famulum acquiſita, acquiritur domino.l.patronus, & l. ſi libertus prima, ff.de operis liberto. & l.qui libertinus, ibidem.

Primo fallit quando is,cui operas iubet ex

hiberi,eſſet odioſus, vel oneroſus,vel rixoſus, tunc nō tenebitur famulus eidem ſeruire. arg. l.ij.ff. vt in poſſeſſionem legato.l. inuitus,de fideicom.liberta.l.fina.C.de pact. inter empto.& vendi. quia non debet fieri deterior conditio famuli,l.generaliter,in fi.ff.de fideicō. liber.

❧ Secundo non procedit quando vellet delegare operas turpes,quas ipſe dominus non poteſt exigere.l.he demum,ff.de operis liberto.

❧ Tertio non procedit, quando extra locum vellet,vt eidē ſeruiret,etiā non teneretur ſi ad illas operas non eſſet obligatus.l. vſuras,& ibi nota. C.de ſolu. Lucas de penna in l.1.col.ii.C. de agri. & cenſi.lib.xii. conſulo quod hoc fiat de voluntate famuli, quia ſeruitium coactum parum prodeſt.

8 Sed dubitandum eſt, ſi plures ſcolaſtici conuenerint cū famulo,de certo dando ſalario pro vno anno,& vnus ex illis interī recedat ex aliqua iuſta cā,an alii ad integrū preciū cōuentū teneantur?&videtur quod ſic,quia famulo nō debet īputari,ſi nō ſeruiat oībus, cū per eū nō ſtet,reg.in iure ciuili.ff.de reg.iur.et reg. cū nō ſtat illo titu.in.vi. & l. in executione.§.fi.ff. de verb.obli.& hoc credo verū,qn̄ ſi alius ſcolaris ſuperueniſſet,potuiſſet famul⁹ maius precium petere, ergo cū minuitur nūerus, minuetur et ſalariū.l.ſcio,ff.de annuis lega.et ibi dicit Bar. ꝙ eatenus quaten⁹ diminuitur labor, debet diminui p̄ſtatio pēſionis,ſed cum tātus ſit labor

Integram penſionem uel mercedem uno recedente an alij ſoluere tenentur.

ferme in ſeruiendo vno,quantus in ſeruiendo duobus ,non debet minui penſio , vñ arbitrio boni viri ſtatuetur ſcd'm eũ, vt abſens etiã teneatur ſoluere ſuã partẽ,firmat Alb.& ibi bar. in l. ędẽ,in fi.C.loca.& Bal.in l.i.de lega.& hic, & Iaſ.in repet.l.quominus,in xxiiij.q.ff.de flu. Silueſt.de prierio,in ſua ſumma ſilueſtrina, in verb.locatio.nu.v.Porc.ĩ.§.itẽ,nu.4.iſti.loca. idẽ dicendũ puto,ſi tres cõduxerunt vnam do mũ,&vnus illorũ receſſit, nam alij duo non tenentur ad totã penſionẽ, licet illi duo vſi fuerint tota domo, quia ex quadã neceſſitate hoc fecerũt,cũ nõ poſſent vti parte dom⁹, ſicut nec parte famuli,l.duo fratres,ff.de acq.hęr. & ibi Alex.ĩ addit.ad bar. l.ſi vt certo.§.ſi duob⁹,cõ moda.ſi tñ ſcolaris ꝓteſtaretur, qñ receſſit,ꝙ illa domo vti amplius nõ vult, vel nõ põt per rixam aliorũ,tunc nõ teneretur, iuxta ea quæ notãtur,in c.cũ,M.de cõſtit.& in l.non ſolũ.§. morte,ff.de no . operis nunciatio.ideo ſeruatur,ꝙ niſi fiat ab illis duobus proteſtatio ,ꝙ totum ſoluatur ſalariũ per eos , quia tm̃ pene laboris obtinet in duobus,ſicut ĩ tribus,& tan tum lignorum conſumitur ferme in duobus , quantum in tribus, Iaſ.in additio.ad porcũ,in d.§.item, de loca.ĩ inſtit.

Cuius conſuetudo inter plures

9 Quid ſi ſint duo ſcolaſtici ſocij, in eadem camera diſcordãtes,cuius cõſuetudo ſeruari debeat? reſpõ.laudabilior,ſi ſint ęquales, loci in quo degunt cõſuetudo, c.illa,xij. diſt. Archi,

in c.quiſquis,41.diſt. & ideo ſi vnus ieiunet ꝑ more dieb⁹ ſabbati,alter nō, tertius debet adhęrere ieiunāti,nā ſabbato ieiunādū eſſe dicit, c.ſabbato,de cōſecra.diſt.3. qui tacite cōſentire videtur,ſciēter talē ſocietatē intrādo,c.recolentes,de ſtat.moną.& ītelligo qñ ageretur de ieiunio, quod eſt ꝑcepti, alias nō tenetur quis ieiunare,licet ſocius ieiunet,Collecta.ī c.fi.in fine,de cōſuetud. ſed q̄uis nō teneatur ieiunare, tñ alter qui ieiunat,non tenetur cōtribuere ad penſionē cœnę, cū ſua nō īterſit,nec expeñ cōibus fiet, inuito altero ieiunante, arg.l.ii.ff.de ſerui.& ſępius vidi ſuper his dubitari,& ſi vn⁹ velit vigilare vſq; ad mediā noctem,alter vero dormire hora nona, & is qui hora nona dormit non vult perturbari ab alio,dicerē melius eſſe iſti, vt eligat ſociū ſuis moribus ſimilem, alioqui conſuetudo ſcolarium illius loci erit ſequenda,vt ſupra dixi. *ſimul habitātes ſeruari debeat.*

DEcimumtertium priuilegium eſt,quod ſi ſtatuto ciuitatis caueatur, quod quis ſub pœna decem non emat frumentum,niſi pro ſuo tantum vſu & victu, ſi ſcolaris emat ꝑ toto anno, poſtea tamen mutato propoſito in medio anni, vel alio tempore vult recedere, non incidit in pœnam ſtatuti, quaſi emerit vltra vſum, quia primū propoſitum fuit bonum & licitum.Ita dicit Bartholus, & alii,in l. cætera.§. finali. ff. de legatis primo. Idem ait Albericus, & Baldus *Scolaſticus mutato propoſito,uinū emptū ſine ſolutiōe gabelle uēdit*

ſi fuerit prohibitum frumentum extrahi extra victum, per illum textum. & in l. i. §. vnde quęrit filius, ff. de exercit. actio. no pau. in l. ii. in prin. ff. ſi certum peta. De ripa in tracta. de peſte, fol. xcviii. q. xi. in paruo volu. Nec de illa venditione debet ſcolaſticus ſoluere gabellam, vel aliud onus, vt decidit Vincen. herculà. in l i. nu. xiii. ff. de acqui. poſſe. & ita mihi apud Bituriges contigit, dum volebam diſcedere, vendidi vinum emptum, & nihil ſolui. oportet tamen quod conſtet de primo propoſito, alias præſumitur, quod ab initio talis fuerit propoſiti, ſicut & demonſtrauit, l. ſed & Iulianus. §. proinde, ff. ad macedo. & Bar. in d. §. fin. l. cætera, vide Feli. in c. cũ adeo. de reſcrip. & Berta. in tracta. de gabellis, in ii. parte viii. partis in principio.

Itẽ aliquãdo vidi Pariſiis ligna diſtribui, pro neceſsitate, & qualitate perſonarum, ſi ille literarum ſtudioſus, poſt lignorum deſtributionem velit diſcedere, poterit ligna illa vendere, nec contra hunc quęri poteſt per prædicta. Nota tamen quod primum ſcolaſticorum propoſitũ probatur iuramẽto illorum, quod ſuſcipere non recuſabũt, per glo. ſing. in §. ſed iſte, in glo. magna, inſt. de actio. & in c. ſignificaſti, primo, de homici. vel ex aliis coniecturis, glo. in verbo quid, in l. pro hærede, ff. de acq. hæred. & ĩ l. fulcinus. §. ſi is qui fraudationis, ĩ verbo animus, quibus ex cauſ. in poſſe. ea. Al

ber. in tracta. ſtatu. in prima parte, q. lxxix. itē quęro, &c. & q. ccvi. prædicta, in ſecūda parte arg. l. marcellus. §. i. ff. rerum amota.

DEcimum quartū. Quia ſi literarum ſtudioſus finito ſtudio velit recedere, pōt rerum cōmunium partē petere a ſociis, Alber. in Rub. C. pro ſocio, reprobata glo. in l. i. §. i. ff. quod cuiuſq; vniuerſi nomi. in verbo alium, quę videtur eos innuere, vt collegium, ratio eſt, quia cenſetur eſſe finita ſocietas quantum ad illum. §. ſoluitur, inſti. de ſocieta. et ea finita actio naſcitur, l. tandiu, C. pro ſocio. Azo. in ſumma illius titu. & poterit illa bona poſtea vēdere, & cineres, fimus, & paleas, quando diſcedit, nec ad hoſpitem pertinēt, niſi gratis inhabitauerit. Patruus meus Iacobus Rebuffus, ī l. in omnibus, per illum text. C. de curſu publi. lib. xii. ſcolaſtici tamen, cum ſint liberales, iſta nihilifaciunt, & ſeruis hoſpitibus relinquunt, ſi tamen eis grati ſint.

Scolaſticus partem rerum cōmuniū diſcedēs petere pōt.

DEcimum quintū. Quod licet fuga quandoque ſuſpicionem inducat, l. impuberi §. præterea, & ibi Bar. ff. de ſuſpect. tuto. bar. in l. lex cornelia ad ſilla. Aliquando probationem, l. conſiliarios, C. de aſſeſſo. Bar. & alii in repet. l. admonendi, ff. de iureiur. iuris pontificii iterpretes, in c. fina. illo titulo, Io. fab. in §. ius autem gentium, inſt. de iure natur. gent. & ciuili. Lucas de penna, in l. ſi coloni, colum. ii. C. de agrico. & cenſit. lib. xi. Bal. in margarita,

Fuga non facit iudicium contra ſcolaſticos.

in verbo,fuga, Angel. in tracta. de malefic. in verbo fama,in verſic.an fuga ſit ſufficiens. Salice.& aliꝭ in l.in bonefidei. C.de reb. cred. Felin.in c,nullus,de præſumptio. Hippo. ſingu. cxv. Soci. in tracta.fallen. regula clxij. & ſeq. Si tamen ſcolaris poſt perpetratum ab alio in vna vniuerſitate delictum, domũ petat,ille receſſus nullam probationem,nec præſumptionem contra eum faciet, imo pręſumitur quod iuerit parentes viſendi cauſa, & amicos, & quærendi pecunias, ſeu forte eo quod præceptor immoderate eo vtebatur,l. quis ſit fugitiuus ·§· Item apud Iulianum , ff. de ædilic. edict. Iaſ.in repet.l. admonendi,& aliꝭ ibi,quando tractant de fuga, ff. de iureiurand. & per illum text. re vera. Tholoſæ excuſaui vnum ſtudentem, qui diſceſſerat commiſſo , ibidem per alium homicidio , & poſtea reuerſus , captus fuit , inducebatur præſumptio fugæ, ſed eum liberaui viſo illo , text. & alijs per me allegatis.

Fallit quando apud Pariſios caperent hæreticos,& is ſtatim aureliam,vel ad aliamvniuerſitatem ſe conferret,tũc magna contra eum eſſet præſumptio, quæ tamen purgari poterit in dubio per iuramentum.Cyn. in l. fina. C. de requirend.reis,prout refert Hippol.ſing.cxv. fuga. quod dicit valde eſſe ſing. & notandum illud intelligerem verum non ſtantibus aliquibus indicijs,& præſumptionibus,alias proba

tionibus ſtabitur, & nõ deferetur iuramentũ.

DEcimum ſextum, quanuis cõmodatum non poſſit, niſi vſu finito reuocari, l.ſi vt certo.§.ſicut, ff.commoda.docto.in regula con tractus, de regu. iur. quod eſt intelligendum, quando eſt datũ ad vſum certũ, ſecus ſi ad incertum, quia tunc commodans diu expectare debet, id eſt arbitrio iudicis, l.lucius, in fine, ff. manda.fallit tamen in ſtudentibus, qui ſi commodauerint digeſtum, vel alium librũ, & nũc legatur, vel velint recedere, non tenebuntur ſpectare diu, imo poterunt ſtatĩ reuocare commodatum, etiam ad certum uſum factum, & ante vſum expletum, ne amittant lectiones, & terant tempus in vanum ſine libris, Bal.no. in l.penult.C.commoda.idem ſi dederint amico ſuo commodato libros, vt illos creditori obligaret, cauſa recipiendi pecunias mutuo, nam poſtea poterit agere contra commodatarium, vt illos redimat, tex.iũcta glo.& ibi bal. in l.ſi vt certo.§.nunc videndum, in ii.ff.commod.barba.in rub.de commoda.& dico in alio priuilegio, vide Alber. in ſecunda parte ſtatu.q.clv.& Socin. in tracta. fallen. regula cxlvii.

Cõmodatũ etiã nõ finito uſu reuocatur

DEcimum ſeptimum. Licet quis non cogatur agere inuitus, l.vna.C.vt nemo inuitus, fallit quando ſtudens eſt receſſurus poſt ſuum ſtudiũ finitũ, põt autem à iudice ĩpetrare, vt qui velit agere contra eũ,

Agere inuitus contra ſcolaſticos, qs cogitur.

agat intra tempus a iudice moderandum,alias perpetuum non agenti imponatur ſilentium. Angel. in Rub. de exceptio. col. xvi. in inſti. per tex. in l. diffamari, C. de ingenuis et manumiſſ. glo. et docto. in d. l. vna hodie, prohdolor quidam ſcolaſtici diſcedunt de nocte, ſicut noctuæ, quando cõtraxerũt ęs alienum, et poſtea obliuiſcuntur ſoluere, et eo excommunicantur, et ſic excommunicati longo tempore ceſſant ſoluere, mihi tãquam experto crede, quia apud Caturcum iſta mihi cõtigit in aliquo cui credideram multos aureos, et plus expoſui in repetendo mutuum, quam aſcendebat debitum, adeo vt computatis expenſis nihil vnquã receperim, alios multos numerarem, ſed tales non merentur: niſi in libro rubeo præpoſiti deſcribi.

Scolaſtici pro hoſpicijs in quibus habitãt nullũ onus ſubire debẽt

DEcimumoctauum, vt nullum onus agnoſcant pro hoſpiciis, in quibus habitant, et ſi quid præſtiterint computant in penſione domus, vt ſcribit Ioannes de platea, in l. hi penes, C. de agrico. et cenſib. lib. xi. per. l. ædiles, ibi, domini domorum, &c. ff. de via public. Sed hoc videtur omnibus cõpetere, vt ſi ſoluant, poſſunt ĩputare per actionem ex illo contractu locatori. l. in ſumma, et ibi docto. C. de pigno. vbi etiam in ſcolaribus ſpeciatim loquuntur doctores, et Cepola in tracta. de ſeruitu. ruſtico. prædio. Rub. de ſeruitu. vię, col. ix, verſi. ſed iuxta prędicta. q. xxv. ergo

non

non eritpriuilegium,reſpõdeo quãuis alíj,ſi ali quid ſoluãt,poſſint a locatoribus repetere,per l.ex cõducto,in prin.ff.loca. tñ poterũt condu ctores cõpelli,facere repationes, ſcolares vero non,ne a ſtudíjs ĩpediantur, alioq eos deſerto res ſtudiorũ efficeremus,contra.§.his ita.inſti. de iuſticia et iure,et ſic in hoc eſt priuilegiũ.itẽ ĩtellige ſcolaſticos poſſe repetere expẽſas quas faciũt in dom⁹ locatę melioratiõe,ſi ípenſę ſint neceſſarięvel vtiles domui,vel dño,ſecus ſi vo luptuarię, vel vtiles ipſi ſcolari tantum, quia tũc nõ repetũt,vt aſſerit Bal. in l.ſi quis mihi, ff.mãdati,et ideo ſi faciat aliquas feneſtrasvti les tñ ſibi,nõ domui,nil repetet,qđ eſt notãdũ.

DEcimũnonum, quod regulariter inue cta et illata ſunt tacite pro penſione domino domus obligata.l. item quia in princ.ff.de pact.et l.iii.et per totum titulũ ff.et,C.in quib.cauſ.pig.vel hypothe. tacite cõ tra.l.certi iuris,C.locati.et non ſolum illius bo na,qui conduxit domum,ſed etiam ſi ſolũ vna nocte remanſerit. Alex.in l.diuortio.§.ob do nationes,in fine, ff.ſolu. matri. Limita tamen in ſcolaribus,nã eorũ libri nõ ſunt tacite ꝓ pẽ ſione domus obligati. vt firmant Angel. et Iaſ.in.§.item ſeruiana.inſti.de actio.quia ſicut militi arma relinquenda ſunt. ita ſtudioſis li bri.per gloſam ſing.in lege nepos proculo. ff. de verbo.ſignifica. quam ſequitur Alber. in dictio.in verbo ſcolaris, & Barba. in tracta,

Libri ĩuecti in domũ cõ ductam tacite obligati nõ cenſentur

de præſtan. cardina. in vltima quæſtione ſecundæ partis, numero. xxvi. ratio ibidem aſſignatur per Angel. & Iaſ. quia illa non obligantur tacite, quę non eſt veriſimile, quemquã ſpecialiter non obligaturum, & ſine quibus aliquis non poteſt nec commode, nec honeſte viuere, lege obligatione generali, ff. de pigno. l. prima, C. quæ res pigno. obliga. poſſunt, & ibi Bar. ſed ſtudioſus non poſſet vacare literis abſque voluminibus, nec eſſet ſpecialiter dictos libros obligaturus, ſaltem non eſt veriſimile, igitur eorum libri non erunt tacite obligati. Item ſtudens habet magnam affectionem circa ſuos libros. per gloſam in l. nummis, ff. de in litem iurand. & in cap. primo. §. finali, de electio. in. vi. Et iſta affectio venit ob dictata ſub pręceptoribus collecta, & in eis ſcripta. vt dicunt doctores in l. vna, C. de ſenten. quę pro eo quod intereſt proferun. & ideo ſi pro dicta locatione eorum libri obligarentur, dominus eos detineret, & interturbaret literarum ſtudium, item propter libros prouenit maxima vtilitas, quam ponit gloſa in l. poſtquam, ff. de pact. & boni ſcolaſtici ſuos diligunt libros, vt propriam vxorem & amaſiam, & etiam vt corpus proprium, ſicut in ſimili facit ille de aluernia pecunias, vt dicit Ioannes faber in. §. iniuria, inſti. de iniur. facit gloſa ĩ. l. illicitas. §. illicita, ff. de offi. pſi. his verbis dicens pauperem ita diligere porcellum ſuum

Boni ſcolaſtici ſuos valde amant libros

ſicut oculum, & propter hanc vtilitatem quę ex libris prouenit ſunt priuilegiati ſcriptores librorum, & hodie impreſſores, vt infra dicam, & vidi propter iſtam vtilitatem aliquos ad ſuſpendium cõdemnatos, quia libros ſcolarium cremauerant, & fuit ſententia tholoſæ confirmata per areſium anno Domini, 1525. me legente Tholoſæ. Et alios caſus, in quibus bona ſunt tacite obligata domino, ſcribit Socinus in tracta. fallen. in regula cxcij. & Neguſantius in tracta. de pigno. & hippo. in 4. membro. ſecundæ partis.

☞ Limita, niſi ſcolaſticus eſſet mortuus, quia tunc hoſpes libros retinere poteſt pro expenſis funeralibus & alijs, ſecundum Bal. in. l. repetenda, C. de petitio. hæredi. & l. finali, commoda. Iaſon in l. ſi non ſortem. §. ſi centum, ff. de condictio. indebi. & Petrus de Vbal in tracta. de duobus fratrib. in vndecima parte quæſtione vltima, & latius dico in ordina. regijs, Rubrica. *Des procureurs*, quando propter expenſas poſſit res retineri, & ratio eſt. quia poſtquam militiam deſerit, non eſt amplius priuilegiatus, nec libri inſtar militis. l. deſertorẽ, ff. de re milita. ſcripſi alios caſus in practica mea ad ſtillum Bituricẽ. arti. viii. Rub. *Des executions*.

Conductor expelli poteſt ſi meretrices in domo locata habeat

Vigeſimum priuilegium eſt, quod licet conductor domo locata poſſit expelli, ſi ibi meretrices, vel peruerſos hoĩes vt

lenones habeat,vel alias ĩhoneſte viuat.l. ædẽ, C.locati,c.propter.§.finali, ibi peruerſe eo.titu.in decreta. Fallit in ſcolaribus, qui ſi in domum conductam meretrices inducant, non poſſunt expelli ſecundum Bal. in dicta lege ædem,doctores in l.non aliter,ff. de vſu,& habita.per tex. in autenti. quomodo oporteat epiſcopos.§.quanta,ibi neque ſuo arbitrio habitans,ſed vitæ ſeparatæ,& mediocris, & a conuenienti multitudine bonum teſtimonium habens,&c.colla.prima, qui probat cõtrarium ſi bene intueatur, primæ tamen ſententiæ inhæret Guiller.de Cugno,& Bal.in l. prima, C. de ſumma trinita.Bartho.Cepola in tracta. ſeruitu.vrba. prædio.cap.ſecundo,de ſeruitu.vſus in fine,& Bologni.hic, nam ſecundum eos inſpicienda eſt qualitas perſonarum, cap. penultimo,de præſumption. & Silueſter de Prierio in ſumma ſilueſtrina, in verbo locatio.in nona quęſtione,numero.iii.& ex ſolitis & communiter accidẽtibus eſt bonum argumentum, l.ſi quis donaturus, ff de vſu. & habita. & l. certi condictio.§.ſi nummos,ibi quotidie,&c. ſi certum peta. ſed communiter accidit, quod ſcolares non viuunt caſte, cum ſint iuuenes. ſecũdum Baldum in dicta.l.ædem,& a iuuene cupido non credatur reddita virgo.glo.in l.ſi vero non remunerandi.§.ſi adoleſcens,ff. manda.gloſa in c.ſi quis acceperit.xxxiii.queſt.prima,& dominus cenſetur locaſſe ſecũdum mo-

dum ſolitum ſcolarium, idem dic quando ex qualitate loci illud appareret, vt quia locauit domum exiſtentem iuxta lupanar, nam ex qualitate loci non debet conqueri dominus, vt dicit Baldus in dicta lege ędem, per textum in l.cum ſupra virentes. C. de re milita. lib xii. ſequitur Anihonius de tremolis in additio. ad pract. de bona curſo. in Rub. quib. mod. ſuo nomine agentes, verſi. illis caſibus fol. xxv. col. 4. facit. l. plenum. § equitij. ff. de vſu. & habita. & ibi multa addidi.

☞ Intellige tamen & declara, quod ſi ſcolaſticus ſecrete eas in cubiculum duceret, & ibi puellas teneret, quas multum deſiderant, vt ſentit Baldus in lege deſiderium. C. depoſiti. non poſſet tunc expelli, quia virgines & puellæ ſolent in cameris abſcondi, & in ſecretis morari, gloſa in cap. finali, xv. diſtinctio. & actus venerei clam conſueuerunt fieri, & maxime cum domina nobili, & honeſte viuere reputata ſecundum Barba. in conſilio. vi. ſcriptum eſt præclare, col. ix. in primo volumi. ſecus ſi tempore incongruo ducerentur, puta in meridie omnibus vicinis videntibus, quia tunc hoſpes poſſet illum prohibere ob malum exemplum, l. ſi aliquid. §. qui abortionis, ff. de penis, l. exemplo. C. de proba. & ita dicit Salicet. in dicta lege ædem, quod bene nota, qui quotidie hoc exerces, hinc eſt quod tempore nocturno ſcolares ſolent ducere puellas, quo

tempore vagatur adulter, vt dicit Bal. in cap. vno.§.porro,quę fuit prima cauſa benefi. amit ten.& in l.graccus,C.ad leg.iuliam de adult.

Contra ſtudentes luxurioſos

2 Sed his verbis clamat Ioan. fab.in.§.primo, ſi quadrupe: paupe.feciſſe dicatur, in inſti.contra ſtudentes pluſquam beſtiales,qui frangunt hoſtia mulierum, vt ſæpius apud Montempeſſulanum euenit, & tanquam verres ſpumantes, tauri petulantes fetore hircino, aerem inficientes villam circuunt.ſis ergo homo non beſtia, ne te voluptas vnius horę ſeruum faciat corporis tui rei viliſſimę, crede mihi, ſicut cupiditas eſt radix omnium malorum, ſic luxuria venenum de ſingulis peccatis ſibi cumulat,& trahit, & nullum peccatum adeo excecat vt luxuria.

3 Nota tamen tu iudex,vel hoſpes, quod quādo expellis meretrices, non debes eas extra ciuitatem repellere, ſed bene de honeſtis vicis, per tex.& ibi Patruum meum in l.ſi qua,C.de ſpecta.lib.xi.docto.in l.nullus.C.de ſumma trinita. nempe in domibus magnatum quando que maiores,occultę tamē, meretrices cōſiſtūt, l.ancillarū,ff.de petitio. hęred.iudex etiam poteſt cogere dictas meretrices ad portandum ſignum,vt cognoſcantur, vt puta ligā quā vocat aguilletā. Bal. in l.mimę.C.de epiſco. audi. ſed hodie forte non īuenirētur tot ſigna, ſi omnes vellemus ſignare,nam ex omni tribu comperies ſignatas interius non exterius.

4 Iſtud tamen non eſt priuilegium, ſed maleficiũ, quas ob res ego tales ſcolares expellerem, cum maximum præceptum iuris ſit honeſte viuere. l. iuſtitia. §. primo, ff. de iuſtitia & iure, vbi Claudius de Seycel. tradit quem poſſe cogi per iudicem ſecularem, vt honeſte viuat vt, dico in ſequenti priuilegio. ob id cauendæ ſunt dictis ſtudioſis meretrices, tanquam ignis ardens, illæ enim conſumunt corpus & animam, & de anima curare debemus, l. ſancimus. C. de ſacroſanct. eccle. & laudandi erunt ſi non ducant. lege prima. §. licet, ff. de pericu. & commodo rei vendit æ. nam ſtudium non facit ſcolarem, ſed boni mores; argumen̄. l. pronunciatum, ff. de verbo. ſignifica. & multi propter mulieres interempti ſunt, ſexcentos fermevidi propter mulieres periſſe. multos recitat Iacob. Bonud. ĩ addit. ad ioan. de terra rubea, in tract. contra rebelles, regum, arti. viii. tracta. iii. folio lxxviii. & qñ vides ſtudentes venereos, valde difficile eſt eos habere ingenium ſpeculatiuum, niſi in exorbitantibus, & raro exequuntur literas, & præcipue quando ſunt muſici. his verbis vtitur Ioannes Cocles in ſua Phyſonomia, lib. iii. cap. v. vide ibi quomodo eos poteris cognoſcere in vultu, ſicut Eriſtratus medicus pulſu cognoſcebat amantem.

5 Quæro quando aliquis expellitur medio tẽpore, quia maleverſatur ĩ re cõducta, an debeat *Pẽſio an remittẽda ſit conductori expulſo per dominũ & quando*

.ei remitti penſio pro tempore,quo non vtitur & videtur quod ſic, cum ſuo facto conductor non poſſit vti re conducta,breuiter fac conclu ſiones ſequentes.

Pēſio an remittēda ſit conductori expulſo per dominū & quando

Prima concluſio, quando conductor perverſe vtitur domo conducta, dando damnum in ea re. puta tenendo porcos in cenaculo, vel vt dicunt doctores in ſolario,vel incidendo arbores, tunc remittitur penſio pro rata, ſed aget dominus ad damnum datum, ita intelligitur gloſa in cap. propter. §.finali, de loca.et ibi Panor.licet Imol. et Barba.indiſtincte dicant, non eſſe faciēdam remiſſionem, quæ forte ſeruaretur in practica.

Secunda concluſio, quando conductor peruerſe conuerſatur ſine læſione rei, puta quo ad meretrices, tunc non eſt facienda remiſſio,etiam temporis futuri, Hoſtien. et Panor. in dicto capitulo propter, et Bal. in d. l. ædem,et in auten. quas ruinas, C.de ſacroſan. eccle. in vltima col. Silueſter de Prierio in ſua ſumma,in verbo locatio.in ix. quæſtio.nume. iij.nam dominus ex culpa inquilini non debet ſentire damnum ſecundum Panor. in dicto c. propter,et ibi Rauen.in compendio,quia tunc damnum eſt ineſtimabile,ideo non petitur,ſed in eius compenſationem remiſſio non fit penſionis, ſed totius temporis penſionem ſoluere tenebitur.

Quid ſi domin⁹ īuito īquilino ducit mere

triceſ,an poſſit inquilinus ante tempus condu ctionis recedere,& videtur quod nō, quia con tractus iam facti ſunt neceſſarii, l. ſicut. C. de actio. & obliga. item quilibet eſt rei ſuæ mode rator, l. in re mandata, C. manda. non ſolum vtendo, ſed etiam abutēdo, l. ſed ſi lege. §. con ſulit, ff de petitio. hęred. contrariū tñ credo ve rum, & iſtius ſententiæ fuit Bal. in d. l. ædem, penult. quæſt. nihil allegando, ſed poſſumus ſic corroborare, in correllatiuis bonum eſt ar gumentum de vno ad aliud, l. i. C. de cupreſſ. lib. xi. glo. in c. cupientes. §. denique, in verbo, de veteris, de electio. in vi. Petrus de ancha, in c. primo, de conſti. doct. in c. eos. §. i. de temp. ordin. panor. ī c. dilectus. primo, de ſimo. bar. & Iaſ. in l. fina. C. de indicta. vidui. ſed locator & conductor ſunt correlatiua, vt patet, ergo ſi cut non poterit conductor in domini præiudi cium, ita nec locator in pręiudicium conducto ris, ſiue dominus habitet in eadem domo, ſiue non. Nec me mouet, ſi dicas, quod dominus ha bet maius ius, quam conductor, & ſic poteſt. Reſpondeo quod licet habeat maius ius, non tamen poteſt aliquid agere ī pręiudicium con ductoris, aliàs conductor poterit agere actione conducti, l. ſi fundus, ff. loca. & non obſtat, l. ſi cut, quia ex cauſa, & auctoritate legis poteſt, vt ſupra dixi, non obſtat, l. ī re mandata, quia dominus poteſt abuti re ſua, quando eſt libera, & nemini ſubiecta, ſed hic erat alteri locata, er

Dominus an īuito cō ductore per uerſos ho mines duce re in ſuam domum poßit.

go locatione durante non poterit, & huic ſententiæ pulchræ accommodatur tex. in.§.dominus, in titu. de noua forma fideli. & in c. vno qualiter domi. feudi. proprie priuet. vbi ſicut vaſſalus ex ingratitudine perdit feudum, ita dominus quando tyrãnidem exercet in ſuum vaſſalum, alioqui dominus quotidie duceret lenones, quãdo haberet pulchram hoſpitam, vt eam pellicere poſſet ad meretriciã artem, quod eſt prohibitum tam domino dom⁹ quam conductori, & iſtud eſt notandum pro Pariſieñ. quibus quotidie poteſt hęc quęſtio accidere, & ſæpius fuit a me petita.

Scolares inuito ſocio, meretrices non ducunt & multi ob eas periere

VIgeſimum primum. Quod ſcolaris inuito ſuo ſocio, poteſt introducere meretrices in domum locatam, & in cubiculum ſuum ſiue cameram, ſecundum Bal. & Bologni. hic, nec eſt incõueniens attẽta natura eorum, cum natura ſint iuuenes, & ſic luxurioſi, ſecundum eos, ꝙ limitant ipſi, dummodo non frequenter ducant l. imitando, glo. in l. non aliter, ff. de vſu. & habita. quam ſequũtur ibi doct. & Cepola, ĩ tracta. de ſerui. vrb. prędio. c. v. col. 3. ĩ contrariam tñ ſententiã inclino, tum per l. non aliter, ff. de vſu, & habita. vbi eſt glo. tũ quia illud poſſumus, quod honeſte, l. filius, ff. de cõditio. inſt. Ad hęc vnus ex ſocĳs non põt alteri pręiudicare, l. 2. ff. de ſerui. Item auctoritas ſuperioris ſemp ĩtelligitur excepta, c. veniẽtes, de iure iur. ſed auctoritas dei eſt, & p̃ceptũ, Nõ mecha

beris,ergo priuilegiũ nõ põt in contrariumva lere; & iſtud ego conſulerem ſtudentibus, vt a prędictis meretricibus abſtineant, quia luxuria ſapientes infatuat, exemplo Salomonis, xxxij. q. 4. c. ſalomon, & ſanctos ꝓſtrauit, exẽplum eſt nobis Dauid, in c. ille rex, de peniten. diſt, 3. & fortes debilitauit exẽplo Sanſonis, hinc eſt, quod epiſcopus & ſacerdos luxurioſus digni- tate venit priuandus, c. hi qui, xv. q 8. ſed bene multi, ſi hoc iure vteremur, hodie priuarentur, & ſex vitia oriuntur, quę narrat Beat⁹ Greg. in 31. moral. lib. O q̃ multi propter luxuriã pe riere, teſtis eſt Caius cęſar, qui adeo libidine fla- grauit, vt primus lupanar in palatio Ro. con- ſtituerit, ſed occiſus poſtea octauo imperij an- no fuit, quid dicam de Anthonio cõmodo? qui luxuria adeo arſit, vt trecentas concubinas, to tidẽq; exoletos pueros in vita ſua habuerit, & id tpis ſtella crinita apparuit, & veſtę templa cõbuſta fuere, fames, & peſtilẽtia multũ ſæui- uit, ideo per letũ pręfectũ exercitus, Marciam eius cõcubinã, & Narciſsũ atletã, ſtrangulatus fuit, & prĩceps magn⁹ Sichen, quia vi oppreſ- ſit virginẽ Dinã filiam Iacob, interfectus fuit, Geneſ. 34. c. ſexcenta exempla adducere poſ- ſem, ni lectorem faſtidirẽ, qui ſi plura requirat petat officinam Teſtoris, Valerium, & Plini- um, ac Sabellicum in ſuis exemplis, & Al- bericum in l. vna, C. de ſenatuſconſul. clau- dia. tollend.

Sed quæro, quidam ſtudioſus mãdat cuidam, vt meretricem duceret ad ſuũ cubiculum noctu, promittens ſtare de præfecto vigilum, & de damno, ille ducens mulierem fuit in itere captus, an mandans teneatur, multa poſſent dici, ſed cauſa breuitatis, reſpondeo quod nõ, quia in maleficiis nõ poteſt accedere fideiuſſor, per tex. in l. ſi a reo. §. fi. ff. de fideiuſſo. & ita expreſſe dicit ibi Rayne. de forliuio, ibi vide, & quãdo indigebis. Item aliã moueo quęſtionem, quam Tholoſæ vidi inter ſcolaſticos vſu veniſſe, quidam mandauit ſuo ſocio, vt veniret cum eo, & deferret enſem, & alia arma, cui ſocius obtemperauit, demum ſeruientes ambos armis ſpoliarunt, mandatarius ſocius vult agere contra mandantem, actione mandati ad recuperanda arma, an poſsit? glo. not. in l. quoniam, C. ad leg. iul. de vi. pub. tenet quod non, quia in re turpi, non contrahitur obligatio. §. illud quoque, inſti. mand. l. ſi remunerandi. §. rei turpis, & l. ſi vero non remunerandi. §. ſi adoleſcens, & l. ſi mandauero tibi, in 2. §. qui ęadem, ff. manda. & Panor. in c. bone, ĩ ſecundo, numero, 14. de poſtu. præla. Bar. tamen Ioan. Fab. Alber. & Salice. in d. l. quoniã diſtingunt, nam aut erat cauſa licita, quia accedebat ad indulgentias, & mandauit ſocio, vt veniret cum armis ad eũm ſociandum, & tunc tenetur mandatario ad reſarciendum damna. Ita tenent Innocen. & Panor. in c. ſicut, ĩ vltimo de iureiur.

Spoliatus armis quando poſſit agere cõtra mandãtem.

& iſtud contigit mea memoria Tholoſæ quibuſdam ſcolaribus, qui accedebant die martis, poſt paſca, ad noſtram dominam de Columba. Nam eos præfectus vigilium ſpoliauit armis, ſed male fuit proceſſum, vnde quærit, nemo maxime illi peſſimi ſeruientes, aut erant congregati ad cauſam illicitam, vt ad ſe verberandum, vt quotidie videtis, tunc nõ recuperant, ita tenuit expreſſe ioan. fab. in. §. illud, inſtit, manda. Bal. in l. ſi fideiuſſor, C. manda. ſpe. in titu. de iudic. §. ſpecialia, in fine, ſed in accommodante enſem ad verberandum ſe cum alio, dic quod nõ recuperat, l ſi, vt certo. §. ſed interdũ, ff. commoda. vide Petrum de bella pertica, q. ccccxx. de locatore, & l. ſi quis domum. §. fina. ff. loca. & vos ſcolares, quibus eſt vſus armorum, notate hæc perpetuo, & arma militibus relinquite, & ſcientiam vobis ſemper ſociam, & libros habere.

VIgeſimum ſecundum. Quod poſtquam nobiles genere ex vtroque parente ſtuduerint triennio, alii vero non ſic nobiles quinquennium, poterũt obtinere in Gallia nominationes, et cum illis cogere epiſcopos ad conferendum eiſdem beneficia vacantia in menſibus deputatis graduatis ſimplicibus, & etiam nominatis, vt habetur in concordatis, de colla. in. §. præfatique ordinarii, &. §. preterea, & iſtud fuit inductum per eccleſiam Gallicanam, vt ſtudia & vniuerſitates ſtudiorum cum

Noĩationes ĩ galliaſunt ſcolaſticis dandæ poſt quĩquenniũ

augmento ſcientiarum foueantur, vt habetur in pragma.in titu.de colla.in·§·item placuit,& vt longo tempore ſtudentes, poſtquam bona eorum conſumpſerint ſtudendo, iuxta l. fina. & ibi Bal.C.de alimentis pupil. præſtan. competentibus donētur ſtipendijs, & præterito-rum laborum fructum percipiant, vt ſcripſi in tracta.nomina q.tertia,hodie vero nominatis,niſi ſint filij nobilium,& diuitum,vel affines,ſeu conſanguei prelatorum,aut illorum famuli vix prouidetur,vel niſi ille,cui cōfertur, promittat reſignare beneficiū data ſibi aliqua penſione,vel alio beneficio,tūc & prælatus cōferens,& noīatus, vel graduatus ſub conditione recipiens,ſunt ſimoniaci,vt plene ſcripſi in ver,ſimoniaci,rub. de electio derog.ī cōcord. & quātuncunq; docti ſint in theologia,iure canonico,vel ciuili,& ideo eſuriunt docti,cōtemni turq; ſcientia, omnia precio comparantur, vt teſtatur Proper. Elegia 13.

Aurum omnes uicta iam pietate colunt
Auro pulſa fides,auro uenalia iura,
Aurum lex ſequitur,mox ſine lege pudor.

Et Ouid.lib.3.Amor.

Eruimus terra ſolidum pro frugibus aurum
Poſsidet inuentas ſanguine miles opes.
Curia pauperibus clauſa eſt, dat cenſus honores,
Inde grauis iudex,inde ſeuerus eques.

Et iſta deſcribit late Pepin, ī ſermone quadragesimali de ꝓdigo,ibi qn̄ dicit,quāti mercena

rij ĩ domo patris mei abũdãt panibus,ego &c. & ſic filij diuitũ,nobiliũ,& famuli illorũ indocti abũdãt,& docti alij egẽt, imo ſi pauperi caſu cõferatur bñficium,p diuites & cõpetitores tot ĩ illo bñficio ꝓceſſib⁹ ĩuoluetur,ꝙ bñficiũ ob defectũ pecuniȩ relĩquere cogetur, cũ fere oẽs ad ablatiuũ veniãt, ad ꝙ deberẽt aduertere dñi plamẽtorũ, ſed xp̃i verbũ adĩpletũ eſt hodie,Luc.x.c.oĩ hñti dabitur,& abũdabit,ab eo aũt qui nõ habet.ſ. bñficiũ, ſed ius ad illud auferetur, q̃uis olim docti magnis extollerentur laudib⁹,vt eſt apud Ouidum lib.3.Amor.

Ingenium quondam fuerat precioſius auro
At nunc barbaries grandis habere nihil.

Imo vidi quoſdam,qui nihil iuris habebant in beneficio, tamen tot informationibus moleſtabant habentem ius in eo,donec cedere compellerent.o dira immanitas,& iudicum nimia indulgentia,his omiſſis ne ſatirici perſonam induamus,priuilegia noſtra repetamus.

VIgeſimum tertiũ.Quod ſi ſcolaris iuerit domũ ad quȩrendũ pecunias, vel alia iuſta de cauſa ſtatim reuerſurus, adhuc retinet priuilegia ſtudij,& illud tempus in quinquennio ſuo computatur,arg. l.3. ff. de diuort. ibi ſi in breui reuerſa eſt vxor, nec diuertiſſe videtur, & c. diuortium,de pœnitent. diſtinct. prima,l. quod calore, ff. de regu. iur. ſic concludit Archi.in c. de quibuſdam, col. 2. in fi. 37. diſt. vbi ſcribit, quod aliquis dicitur eſſe

Tẽpus uacationum, & peſtis computãtur ſcolaſticis ĩ tẽpore ſtudij

in ſcolis etiam,ſi aliquando diuertat cauſa eun di ad curiam Romanam,vel alio,ſtatim reuerſurus,l.poſtliminij ius.§.fi. ff.de capt. & poſtliminio reuerſis,idem tenet Ioan.de platea,in l. ii.C.de incol.lib.x.poſt glo. ibi nota,quia non omne momentum exigendum eſt, vt ſit in ſtudio,ſed vt mentem & propoſitum manēdi habeat,l.ſi quis ita,ff. de conditio. & demonſtra. & idem ſi moretur domi tempore ocii,ſeu vacationum,ſeu belli,aut valitudinis , vel peſtis, nam etiam illud tempus ſcolaſticis computatur,nec priuilegium id temporis amittunt,nec etiam tempore , quo ad domum redeunt finito ſtudio,arg.l. qui mittuntur.§.fi.ff. ex quib. cauſis,maio.l.vna,in fine.de bono.poſſe.ex teſta.mili.Rebuffus in l.fin.C.de veſti.olober.lib. xi.et in l.ii.de præpoſitis ſacri cubiculi,ac in l. fina.de priuilegi ſcolarium,& ibi Lucas,& Platea,lib.xii.floria.in l.i.§.habita re ff. de his qui deiece.nam ſicut is,qui in caſtra redit,Reipub. cauſa abeſſe dicitur,d.l,qui mittuntur .§.finali, ff.ex quib.cauſis maio. & tempora reuertendi computantur,l.ſi cui.§.primo,ibidem,ſic ſcolaribus,vnde ſi ſcolaſticus in principio vacationum diſceſſerit, & in fine earum reuertatur, forte circa feſtum beati Lucæ,vbi doctores incipiunt lectiones , gaudebit priuilegiis ſtudii, Bal.in proœmio decreta. rex pacific⁹, col.v.nu. xxxvi.nam priuilegia militib⁹ tributa,habent locum, etiam ſi milites iuſta ex cauſa ceſſauerint à

rint a militia per annum,tex.egregius, in l.ex teſtamento,C.de teſta.milit.& l.teſtamenta eorum,& l.quod cōſtitutū,ff.illo tit. qa qui rece dit aīo cito reuertendi non videtur abeſſe,per tex.in l.nihil,ff.de captiuis.§. pauonū, inſt.de rerū diuiſio.l.ex facto,2.§.rerum.ff.de hęred. inſti. Bal. in marga.in verbo,recedēs, Bñdictus in repe. c.rainutius. ĩver,dotē,nu.65.de teſta. bertach.ĩ tra.de gabel.in 7.parte,in.q.30.fel.i. in c.quoniam,in fi.princi.vt lite non conteſta. Purpura.in l.i.nume.574.ff.de offici. eius, cui manda.eſt iuriſdict.ideo ſeruus dicitur ſeruiuiſſe continuo triennio, ſi primo ſeruire inci piat, & demum fugiat, poſtea iterum ſeruiat complendo triennium,l. paulus.§.finali, ff.de libera.cauſa.Iaſ. in.l.ſi idem,numero 7.ff.de iuriſdict.omnium iudic. multofortius in ſtudii triennio,aut quinquennio,de quo non eſt neceſſe deponere, vt continue quis ſtudeat, ſed tantum quod quis ſtuduit triēnium,vel quinquennium per.§ præterea,de colla.in concorda. Item computari dico tempus, quo exit gratia ſpaciandi,arg.l.medicus, ff.de operis libert.l. penul.C.de præpoſ.ſacri cubiculi,lib. xii.hoc expreſſe tradit Rebuff.in d.l.ii.C.de in col.li.x.& ideo ſi ſtatuto ciuitatis caueretur,ꝙ comitateñ. ad ciuitatem recepti non haberent ciuitatis beneficium, niſi continuo habitauerint ciuitatem, & citati forte metu prætoris aliquantulū ſe abſentauerint, vel latitauerint,

ob hoc non intelligitur interrupta continuatio, per l.ſi quis ita, & ibi hoc firmant Bar, & Bal. ff. de conditio. & demonſtra. vbi mater dicitur ſtare cum filio, licet non ſit quolibet momento, ſi tamen vt plurimum ſtat cum eo, & facit l.meuia, ff.de manu. teſta. quia non eſt neceſſe probare ſingula temporum momenta. ſed ſufficit quod maiore parte temporis probetur aliquem in ſtudio fuiſſe probatis extremitatibus, & aliquibus medijs cenſetur plene probatum, de continua habitatione, vel poſſeſſione, vel de continuo ſtudio, ſecundum Bal. in tracta. ſtatuto, in verbo comitateñ.

Item ille dicitur continuus commenſalis legati, licet ſit in ſtudio, vt plene probat Calder. cõſil. viij. an ſi legat⁹. rubr. de offic. legati, vbi concludit quod habens poteſtatẽ conferendi dignitates familiaribus ſuis commenſalibus poſſit conferre capellano ſuo abſenti & in ſtudio commoranti, quia dicitur præſens per ſupradicta, & an requiratur, quod is abſens ſit ĩ ſtudio expẽſis legati, ibi videre potes, ne plura, ideo inuanum allegant, qui volunt probare falſum tempus ſtudij, eo quod ille ſcolaſticus remanſit per duos, vel tres menſes in ſua patria, quærendo forte pecunias, ſine quibus perficere ſtudium ſuum non poterat, & ſic in hoc tempore ſtudij, non ita exacte procedere debemus, quamuis ſubtiles doctores Tholoſani faciant exprimere ſingulos annos, menſes, & dies, quod non eſt neceſſe, vt dixi.

Secundo infertur ad nominationes,& gradus, vt computetur eis, ac ſi ſemper in ſtudio fuiſſent,glo. in.§.item quod ad dictas, in verbo,reſidebunt, de colla. in pragmat. & in .§. præterea de colla. in cõcorda. Fallit qñ ocioſe morarẽtur extra ſtudiũ,tunc nõ gauderẽt priuilegiis,l.ſi cui.§.tãdiu, ff.ex quib.cau. maior, l.iii.§.ſi ad diẽ de re mil. Luc.de penn.in l.hac lege,C. de priuil.ſcol.lib. xii. vñ dicit text.in l.generaliter,2.C.de epiſcopis,& cleri. eos tantum clericos huiuſmodi habere beneficium ſancimus,qui apud ſacroſanctas eccleſias, vel monaſteria permanent, non diuagantes, neque circa diuina miniſteria deſides, ſic & ſcolaſtici, quod eſt bene notandum, imo ſi ſcolaſtici deponerent vidiſſe aliquem ſtuduiſſe, per quinquennium continuum, non ſunt periuri, nec de falſo puniri poſſunt, quamuis tempore vacationum,per aliquot menſes fuerit abſens, Bart.in l. celſus. col. penultima,ff. de vſucap.& ibi Ioannes franciſ. & claud.vbi quis dicitur continuo poſſediſſe, licet per aliquod tempus fuerit abſens, hoc probatur in c. nunquam,de conſecra.diſtinct..v. & in prœmio decretal. ſic in propriis terminis conſuluit Roma. conſil. cclxiii. viſo puncto, vbi plene probat, tu illum videto, nam qui abeſt a loco tempore breui, animo redeundi, continuo dicitur in loco morari, etiam ſi aliquod interuallum habeat,text. &ibi glo.& expreſſe

Peruſ.in vlti.nota.in c.fi.de verbo. ſignificat. lib.vi.l.malum,i ſi illo titu ff.quod eſt notandum pro ſcolaſticis quotidie deponentibus de tp̄e ſtudii aliorū,pro gradibus habendis,& nōmiatiōib⁹, ego ab eis fui nō ſemel interrogat⁹.

noīati à collatoribus examinari nō debent

VIgeſimum quartū. ꝙ quādo noīati præſentant ſuas noīationes prælatis & collatoribus,vel ab eis beneficia vacantia requirūt, non debent examinari,& ſi examinarentur,nō tenentur prędictis collatoribus reſpondere, vt tenet glo.in prag ſanct titu de collatio.§.item quod vniuerſitates, in verbo gradus , quod ſi ſecus collator ageret,iniuriam inferret vniuerſitati,in qua eſt nominatus,volendo reprobare per examen , quod per illam eſt approbatum, iuxta l ſacrilegii, C.de crim.ſacrileg. item poſſet fieri fraus per eos,cui eſt obuiandum, c.ſedes , de reſcript . quippe ſi eis committeretur examinatio , omnes nominatos reprobarent, niſi ſuos conſanguineos , & ſtabularios. At qui hodie fit fraus,quia epiſcopi , & alii collatores habent ſuos familiares veteris dolii vice fungentes nominatos , quibus conferunt omnia beneficia,& poſtea illi renunciant, cui vult epiſcopus , vel permutant , & aliæ immenſæ fraudes adhibentur , de quibus ſcripſi in glo. concorda. rub. de colla . & in tracta. nomina. Item iniunctum eſt vniuerſitatibus , ne promouere habeant non idoneos moribus,ſcientia & meritis, per Ludo, xii.in rub. Des gra-

dues,arti. 1. & 4. & adiicitur pœna ſuſpenſionis priuilegiorum,& alia arbitraria,ideo præſumitur, quod hoc ſit factum, & ſic epiſcopi nihil debent ſuper examinatione videre, tex. in.§ monemus, de colla. in concorda, ſcripſi in glo. quinquennium .§, præterea, de colla. ibidem. Item non præſumitur, quod doctores qui illos graduatos examinauerint,fuerint ita affectione turbati, ſicut epiſcopi,arg. c.cum in iuuentute,de præſumpt. alia in concordatis abundantius his confinia ſcripſi.

Vigeſimum quintum. Quia parochiales eccleſiæ ſitæ in ciuitatibus,vel villis muratis, non debent aliis conferri quam graduatis, vel ſcolaribus.qui ſaltem triennio ſtuduerint,vt in concordatis cautum eſt, in.§.ſtatuimus,ii. de colla.vbi ample ſcripſi,& in pragm. in,§.in eccleſiis,in titu. de colla. quia periti in ciuitatibus debent habitare, c. ſtatutum,in princi. de reſcript,in vi. & in fauorem parochianorum fuit ītroductum, vt ciues habeant peritos,q̄ eos doceāt,cū in dictis ciuitatib⁹ p̄ſumantur eſſe capatiores intellectu, ſcd'm gl. in verb. exiſtūt. in. d §.in eccleſiis,& maior ſcientia requiritur ei,qui pręponitur curę magnorum virorū, q̄ infimorū,panor.in c.cū in cunctis.nu. 4 ,de electio. ob id eſt ſtatutū in ciuitatibus iura legi.vt in prœmio ffōrū.§.hęc autē & tradit Boeri.cōciuis me⁹ in additio. ad Dy. in prœmio regularū ſexti ,in fi. & hoc priuile

parochiales eccleſiæ etiam ſtudentibus debētur

gium eſt Gallis ſcolaſticis peculiare:

Succeſſor tenetur ſtare locationi factæ per ſcolaſticum.

VIgeſimum ſextum eſt, quod ſi ſcolaris locauerit fructus ſui beneficii per triennium, vel aliud minus tempus, & pecunias illius temporis receperit, vt poſſet in literarum ſtudio viuere, vel illic gradum ſumere, ſi intra hoc tempus decedat, ſucceſſor in illo beneficio quamuis nullum ius a prędeceſſore habeat, tenebitur ſtare illi locationi, quia cenſetur facta in vtilitatem eccleſię, nam ſtudebat vt melius poſtea eccleſiæ deſeruire poſſet, & ſucceſſor tenetur ratam habere locationem factam ad eccleſię vtilitatem, c.i. de ſolu. glo. & docto. in c. ſi. ne prel. vices ſuas, & quia quaſi hęres defuncti beneficiati videtur, c. vlt. xii. q. ii & c. conuenior, xxiii. q. viii. verſ. abſit, & ſucceſſor in eccleſia tenetur ratificare bene geſta a prędeceſſore. Archi. in c. deceſſorum, xxv. q. ii. Bal. in c i. qui ſucceſſo. feud. dare poſſunt. Ad hęc debita contracta pro alimentis beneficiati ſunt ſoluenda per ſucceſſorem in beneficio, quia pro eccleſię neceſſitate cenſentur contracta, nam eccleſia eum alere tenebatur, Panor. in c. ex præſentium, de pignor. c. per tuas. ii. nota. per illum tex. de dona. & in d. c. i & ſecundo, de ſolu. & in diſputa. incipien. ſempronius clericus, nam prelatus ſucceſſor tenetur ad funeris impenſas, & infirmitatis ſui pdeceſſoris, quia eccleſia ad id oneris tenetur, cũ plat⁹ de bonis eccleſię ſit aledus, c. illi aũt, xii. q. i. & c. bone, xii.

q ii.& c.quoniam,xvi.q.i.& c.clericos.i.q.ii.& de eiſdem bonis eccleſiæ debet curari īſirmus, c.i.& c de rectoribus, de cler.ęgrotan. De ripa in l obligatione,nu.46 ff.de pignorib. bertach in tracta.de ep̄o,in lib.4.ſecundę partis.q.54.in fine,& ſucceſſor ſalaria famulorū defuncti ſoluere tenetur,Iaſ expreſſe in cōſil.222 de archiepiſco,in ii volu. quia ſeruitiū p̄lato impenſumvidetur eccleſię pręſtitū,c.relatū, ii. de teſta.vbi Panor.notat remunerationem famuli fieri poſſe de bonis eccleſiæ, imo plus dicit Iaſ.in d.conſilio,ccxxii.quod defuncto legato ſucceſſor eius tenetur beneficia conferre,& remunerare ſeruitores defuncti legati, quos defunctus in vita non remunerauit, ſpecu.in titu. de lega.§. finitur, in fine. argu.l. diem,ff. de aſſeſſo. Idem dico in rege,vt ſeruitores prædeceſſoris alere,& cōpēſare debeat,& de cōſuetudine eſt,vt illos famulos ſui prędeceſſoris recipiat,& cācellari⁹ famulos defūcti,quos ſibividit vtiles. Limitatur qn̄ ille ſcolaſtic⁹ hēbat bona tpalia, tūc ex illis boīs debet ſatisfieri,doc ī d.c pe vicesne p̄la ſuas,ī theologię ſtudētib⁹ hoc exp̄ſſim tradit angel.cōſ.245 qa oē datū ī 6.dubio.oldra cōſ.249.q̄rit,idē ī ſtudentib⁹ aliis ſcientiis dicas p̱ rōes ſupra adductas,& p̱ ea quę ſcribunt docto.in l.emptorem, C. loca. ſecus ergo ſi eſſent diſcoli, & vagi, conſumerentque illam pecuniam in ſcortis, tunc ſucceſſor non teneretur, ideo iudex ex actibus

Rex,Legatus,& Cancellarius,famulos defūcti,cōpenſare,& recipere debent

ſcolaris arbitrabitur, vtpote quia bene ſtudebat, & volebat emere libros, vt publice iura profiteretur, vel quia recepta ſtatim illa pecunia acceſſit ad literarum ſtudia, vel ex aliis circunſtantiis hoc iudex elicere poterit.

Secundo fallit in adminiſtratore præbendę, qui non poteſt ſucceſſorem obligare, quia inſtar vſufructuarii, ſeu vſuarii eſt, glo. in c. poſſeſſiones, de reb. eccle. non alie. c. fina. de pecu. cleri. qui non tranſmittitur, ad ſucceſſorem l. ſi quis domum. §. primo. ff. loca. & quia nomine perſonæ contrahit, & ideo rei ſucceſſorem non obligat, arg. l. prouidendum, C. de decurio. lib. x, & obligatio perſonalis non ſequitur fundum. l. prima. §. ſi hæres, ff. ad trebel, bal. cõſi. 483. an locatio. volu. 3. Domi. cõſil. 17. ꝑ declaratiõe. Idẽ etiã dicẽs in cõmendatario, bal. in d. c. i. qui ſucceſſo.

Pinguiora & maiora habere debẽt ſcolaſtici beneficia & quibus ex cauſis diſcant

VIgeſimum ſeptimũ eſt. Quod pinguiora & meliora bñficia debẽt habere eruditi, q̃ alii, c. de multa, de pręb. c. fi. de magiſt, panor. in c. i. ibidẽ, nempe meliora melioribus egent, & viri literati in negociis arduis ſunt conuocandi, c. primo, de hæret. in vi. quia omnibus proſunt, c. ii. de priuil. eo lib. ob id triplici de cauſa, diſcere debemus, Primo. ne ignoremus. Secundo vt non negligamus, vel negligamur. Tertio, vt mala repudiem⁹, c. legimus, 37. diſt. & Hoſt. i prohe ſuę ſũmę. §. fi. & Arch. c. nonne, xxxvii. diſt. vbi optimum finem eſſe

dicunt,ſi diſcamus vt ædificemus in cęlo,ſicut faciunt boni theologi,& canoniſtæ, licet dialectici eo diſcant,vt ſciant, legiſtæ & medici vt lucrentur,ſed qui diſcere vel agere bona recuſat magis diaboli, quam Chriſti membrū oſtēditur,& potius infidelis quam fidelis eſſe monſtratur.tex.in.c.fina.xxxviii.diſt. & alibi dicitur ille ſtultus,qui diſcere contemnit,c.de conſtantinopolitana xxij.diſt in.vide Archi. in c. multi.xl.diſt.hos deſcribentem verſus.

Infelix qui recta docet,ſed uiuit inique.
Infelix qui pauca ſapit,ſpernitque doceri,
Infelix cuius nulli ſapientia prodeſt.

Refert Lucas in l,tribuni,col.iij.C.de re milita. lib.xij.ideo īterrogatus Ariſtoteles in quo differrēt literati ab illiteratis,reſpondit,ſicut viui a mortuis,& Eccleſiaſtes,ii.c.tanto præcedit ſapientia ſtultitiam, quantum differt lux a tenebris,ſapientis oculi in capite eius,ſtultus in tenebris ābulat,& idē dicit Ariſtippus philoſophus,doctos ab īdoctis differre, ſicut equi domiti ad indomitis,inde plus prodeſt doctor in legendo, quam vicarius vel curatus ſimpliciter in ſacramenta miniſtrando.c.cum ex eo,de elec.in.vi.hoc expreſſim tradit glo. in titu. de colla.in.§.item placuit in verbo regularibus,in prag.vbi dicit etiā melius eſſe docere ſacrā ſcripturam,vel ius canonicū, & magis meritoriū, ſi bona ītentione fiat, quā ſpecialem curam ſaluti alicuius īpendere, vnde primæ ad Corīth.

Literati quid ab illiteratis differant.

primo c. dicitur, non miſit me dominus bapti ſare, ſed euangelizare, & .ij. ad Timothe. ij. c. cõmenda hæc fidelibus hominibus, qui idonei erunt, & alios docere, & ſi hæc longo iã tempore mihi perſuaſum non fuiſſet, non tantum tẽporis in his interpretandis iuribus conſumpſiſſem cũ modico lucro, attamẽ deus opti. maxi. horũ retributionẽ in cęlis (vt ſpero) cõdonabit

Scolaſticus dimittẽs uicariũ in ſuo beneficio ab horis canonicis dicendis an liberetur.

Vigeſimũoctauum priuilegium eſt, quod ſi ſcolaris habeat beneficium, & ibi dimitat vicarium, vel ſubſtitutum, liberatur ab horis canonicis dicendis, dum tamen officium totum beatæ Mariæ in ſingulos dies dixerit, & ſeptem pſalmos poenitentiales, iſta eſt ſententia Ioan. And. & Bouhic. in c. primo, de celebr. miſſa. idem tenet Bal. in proemio dereta. num. xiiij. quia paria videntur, dicere per ſe, vel per alium, regula qui per alium. Contrarium tenẽt Archi. & Do. in c. primo, xci. diſtinct. Imol. in cle. prima, q. fina. de magiſt. & Ioan. de lignia. in repet. c. dignum, de celebra. miſſa. glo. in pragma. ſanctio. in titu. quomodo diuinum officium ſit celebrand. §. ſtatuit, in verbo debitis. Alber. in dictio. in verb. hora, Hoſtien. in ſumma, in titu. de conſecr. eccle. vel alta. §. qualiter. Philip. Peruſi. in c. fina. de reſcript. in. vi. Nicola. Plouc. in tracta. de horis dicendis. quæſt. ſexta, quia proter officium datur beneficium, tex. in c. ſina. de reſcript. in vi. ſi non ſeruiat, nõ debet habere beneficium. Secundo, quia ma

ledictum ſtudium . per quod relinquitur diui-
num officium,glo in pragma. ſanctio. in titu.
quali.horæ cano.ſunt dicen.extra chor.inver.
teneantur. Tertio clericus non dicēs officium
dicitur iniuriā inferre proximo, & furtū com
mittere ,. quia contra ſuā voluntatē, & inuito
dño cōtractat, cui pro tēporalibus nō refūdit
ſpūalia, cum a laicis ideo dati ſint reddit⁹ cleri
cis,vt ipſi in officio vices ſuppleant laícorū,vt
tenet Io.de lignia ī,d.c.dignū,& Archi.in d.c
primo,item dicere horas eſt pręcepti,c.dolētes
de cele.miſ.ſtudere vero nō,ergo ꝓpter ſtudiū
non abſoluitur quis ab horis dicēdis, teſte Au
guſt.de ancho.in tracta.de poteſtate eccleſiaſti.
q.lxix. verſi.ad quintū, & iſta opinio eſt coīs,
& ſanior pars theologorū eam firmat , primo
beatus Thomas quolibet.vi.arti. viii & Adri
nus de traiecto in quotlibet.penult.in 8. ꝓpoſi
tione alios numerat, illum ſi non graueris, vi-
deto, & ideo eſt tenenda , quia ad ſalutem aīæ
tēdit,quę cunctis eſt præferēda rebus, iuxta.l.
ſancim⁹,C.de ſacro.eccle.& ſi bñ auditores dile
ctiſſimi deo ſeruiatis in horis dicēdis. maiorē
ſcientiā vobis deus dabit,quā ſi cōtinuo omiſ
ſis horis ſtuderetis,quāobrē horas veſtras nō
omittatis meo cōſilio , de quo plene Albertus
de ferrariꝭs in ſuo tracta.de horis canonicis.
❧Notādū eſt tñ,ꝙ ſi ſtudioſus eēt occupat⁹
ad legendū vel audiēdū lectiōes,poterit de ma
ne , vel in veſperis ſimul omnes horas dicere,

& debitas laudes perſoluere, ne vnum per aliud impediatur. d.c. primo, & glo. in verbo, debitis, in pragma. ſanctio. in titu. quō diui. officiū, &c. vide Archi. floren. in. iij. parte ſuæ ſummæ titu. xiii. c. 4. de horis canonicis dicēdis, et Alber. de ferra, in tracta. de horis canonicis dicendis, verſi. quæro ergo de quotidiana quæſtione, &c.

¶ Itē ſi cleric⁹ in minoribus conſiſtens habeat ſimplex beneficiū, vtpore præbēdā in eccleſia, in qua eſt copia canonicorū, & ꝓpter ſuā abſētiā diuino officio nihil detrahitur, ſed perfecte ac ſi ſtudēs eſſet pñs, diuina officia celebrātur, & ipſe vacat literis in ſtudio generali, tunc ſi non diceret officiū magnū, forte nō eſſet peccatum mortale, prout expreſſim cōcludit Lucas de penna in l. hac lege, col. penul. C. de proximis ſacro. ſcrinio. lib. xii. arg. c. cū ex eo, de electio. in vi. l. primæ. C. qui ęta. lib. x. tutius eſt tamen dicere, & ego nollem omittere.

Non recipiens fructus beneficij horas dicere non tenetur

¶ Idem ſi in ſtudio exiſtens, nullos beneficij fructus reciperet, tunc ad horas non teneretur quia poſtquam non viuit de altari, ſeruire altari non tenetur, argumentū ſumendo a contrario, c. cum ſecundum, de præb. in. vi. niſi cōſanguinei illius beneficii fructus reciperēt, qa perinde eſt, ac ſi ipſe ſcolaſticus caperet, per regulam, qui per aliū &c. vel niſi eſſet in ſacris, quia tunc ratione ordinis teneretur. per. c. dolentes, de celebra. miſſa, vbi plene docto.

VIgeſimumnonũ eſt, quod ſtudentes ex cuſantur a reſidendo, ponendo vicari um in ſuis beneficijs, tex. in c. relatum de cleri. non reſiden. etiã ſi fuerint religioſi, cle. vna. §. cæterum, in fi. de ſtatu mona. vſq; ad ſe ptẽ annos. c. cũ ex eo de electio. in vi. Nec pote rit eos epiſcopus monere, aut compellere vt re ſideant. & eos nõ reſidentes priuare. c. ĩter qua tuor de cleri. non reſiden. ſumendo argumen- tum a contrario, vbi qui deſerunt præbendas & eccleſias ſine iuſta cauſa, poterunt monerivt redeant, & ſi non redeant, poſſunt iuſte priua- ri, ergo ſi cum iuſta cauſa deſerant eccleſias, eti am ſi non redierint, non poſſunt iuſte priuari. ſed iuſta ex cauſa deſerunt, videlicet ex cauſa ſtudiorũ. p. d. c. relatũ, & d. c. cũ ex eo. §. porro. Etiam ſi ſine conſenſu & licentia, prælati diſce dant, per tex. in. c. inter quatuor, & tex. in. d. c. relatum, aliter intelligendo quam doctores, nã ibi ponitur regula, quod non reſidẽs poteſt a- moueri, fallit ſi de licentia ſuorum prælatorũ ſit abſens, ſecũdo ſi ſtudio literarũ inſiſtat, vel pro aliis honeſtis cauſis contigerit abeſſe, ergo quando ſtudio literarum inſiſtunt, non requi- ritur prælati facultas, quanuis quidam allegã do illum tex. contrarium aſſerant, item in reli gioſis inuenitur ſtatutum, vt licentiam petãt, ergo in aliis nõ requiritur. docto. in d. cle. vna. §. cęterũ, de ſtatu mona. quia ius ſingulare eſt, quod contra tenorem rationis propter aliquã

Reſidere ſtu dentes in ſu is beneficijs nõ tenẽtur.

vtilitatem introductum eſt,l.ius ſingulare, ff. de legibus. Adhæc conſuetudo eſt legitima in terpres iuris, l. ſi de interpretatione, ff. de legib. ſed conſuetudo franciæ eſt quod habentes beneficia præter præbendas, nullam petant licentiam,ergo illa cōſuetudo iuri conformis excuſabit eos. Et quod valeat conſuetudo,quod ſtudentes ſe conferant ad ſtudia literarum ſine licētia ſuorum prælatorum firmant Panor. & Rauen. in c. tuæ,de cleri. non reſiden. ſcripſi in glo. reſidentiæ,in §. primo,de colla. in concorda. & in proximo priuilegio dicetur. Pręterea auctoritate iuris videtur eis data facultas, ad ſtudia literarum accedendi, tex. in c. ſuper ſpecula, de priuileg. qui licet loquatur in ſtudēte theologiæ,& Silueſter hoc exprimat, in ſua ſumma,in verbo reſidentia,nu. vii. tamen idē in aliis ſcientiis permiſſis arbitrarer per rationes, quas in ſequentib. priuilegiis inſeram, quę generaliter in quolibet ſtudio permiſſo loquūtur,igitur & in illis locum habebit. An ſcolares teneātur in ſynodis comparere,& reſidere, hoc fuit abūde diſputatum per omnigenę eruditionis viros poſtulando. Do. Montolonium & Poyetum, tunc aduocatos, & cauſa fuit poſita in conſilio, in hoc ſenatu, & in magna camera, anno 1 5 2 7. ii. martii.

ſtudioſi pro literis de nō reſidēdo nil ſoluere debent

TRrigeſimum, quia poſtquam ſcolaſtici non tenentur reſidere, nec ſoluere ſingulis annis pro literis de non reſidēdo

aureum epiſcopo ſolui ſolitũ,nec eorum vicarii .videtur innuere Lucas de penna in l. i.col. fi. qui ęta.C.lib . x.quia ab omnibus exempti ſunt oneribus vt hic.ergo & a ſolutione,& ab hac indebita exactione , & hoc credo introductum,ob reuerentiam ſtudiorũ,vt dicit tex.in l.quicquid,C.de aduoca . diuerſo.iudicio. imo ĩterdũ. hęc diſpenſatio pecuniarum amore fit, ideo dubitat Ioan .Boteus in tracta.de ſynodo epiſcopi, in iii.parte,articu.primo,nu. cxlviii. an ſic diſpenſatus per pecuniam, & ſine cauſa, ſit quo ad deum tutus , & glo.in c.non eſt, de voto,& voti redemp.tenet quod non ,quã ſequuntur ibi Docto.& dixi in repeti.c.poſtulaſtis in iii. nota de cleri. excommu . miniſtran. quod videtur durũ epiſcopis, attamen ſeruandum , iuxta .l.proſpexit, ff. qui & a quibus manumiſſi liberi non fiant, & epiſcopi recipiẽtes vltra cathedraticum puniuntur in quadruplum,c.quoniam.xviii.diſt.ſcripſi in cõcorda. Rub.de public.concubi.§.quia vero.

Studentes ĩ abſentia recipiunt fructus beneficiorum.

TRigeſimumprimum priuilegium eſt, ꝙ quãuis ſtudentes nõ reſideant in beneficiis,ſed ĩ ſtudiis gñalibus,tamẽ pcipere poſſũt fructus beneficiorũ ſuorũ,ac ſi reſiderent,per tex,& ibi Panor.in c.ſuper ſpecula.de magiſt.&.c.ii.de priui.lib.vi.& Panor.in c.tuæ.et c.relatum, de cleri. non reſiden. et in conſil.lxxxviii.in.i. vol.et in c.licet de præbẽ. cle.prima.§.cęterum.de ſtatu monacho. glo. in

prag.ſanctio. in titu. de colla. §. veruntamen, in verb. liberius. Lucas de penna, in. l. hac lege, col. vlt. & patruus meus magnus Iaco. Rebuff. in l. in ſacris, in. ii. C. de proximis ſacro. ſcrinio. lib. xii. firmat idem patruus meus in. d. l. i. qui ęta. lib. x. & Ioan. de platea in l. 2 de incolis lib. x. Imol. in cle. prima, in fine de magiſt. Dominicus in c. cōceſſo. 12. q. ii. licet ibi glo. cōtradicat, ſed primā tenet feder. conſ. ccxlvi. de iure communi. Adria. de traiecto in quęſt. quotlibetica quęſt. penult. quia ab eccleſia non cenſetur abſens, qui cauſa ſtudiorū abeſt. l. quæſitū, in pri. ibi ſi ſtudēdi cauſa miſiſſet, nō quod de fundo cum aliorſum trāsferret, ff. de leg iii. & l. ſeie. §. pāphile de fund. inſtruct. nec omnino eccleſię non ſeruire intelligitur, qui ſtudio ſe parat magis eſſe vtilem eccleſię, arg. ff. de ſta tulibe. l. cum hęres. §. ſtichus. Alber. in prima parte ſtatu q. cxlix. & non minus ſeruire eccleſię videntur ſtudentes, quam pręſentes. argu. l. aduocati. C. de aduoca. diuerſo. iudic. imo aduocato ſi promiſſum ſit ſalariū pro cauſis mouendis in ciuitate, extra illam ciuitatem ſtudēti debebitur ſalariū, vt conſuluit Socinus conſil. xxxv. circa col. iiii. in primo volu. tum ꝙ in ſtudio, cā diſciplinę, tū ꝙ fauor reipubl. ſit, & domini, cui poſtea melius ſeruiet, etiā in patrocinio habebit illos fructus quos ꝑmittit. extrauag. ſuſcepti de electio. in extrauag, Ioan. xxii teſte Oldra. conſil. ccxx. ſuppoſita, in fi.

Intel

2 Intellige quando ſunt abſentes ex facultate conceſſa a ſuo prelato,c.relatum,de cleri. nõ reſident.& dixi ſupra in xxix. priuilegio quomodo ſit intelligẽdũ. Archi.in.c.de quibuſdã. col.fi.xxxvii.diſt. qui ſi ad ſtudium accedendi denegauerit facultatem,ad ſuperiorem per ſcolares recurretur,c.nullus, de iure patro. Panor. ĩ d.c.relatũ. nã ſi ſuo ex capite ſe abſentarẽt & ſine cauſa poſſent citari,& moneri per ſuperiorem,vt in eis reſiderent, & ſi intra tempus monitionis nõ venirent, excuſatione legitima ceſſante,poſſent priuari ſuis beneficiis,c. ĩter quatuor cum duobus ſeq. & in c.fina. de cleri. nõ reſiden.glo.& doct.in .c. quoniam.§.porro,vt lite non conteſta. Panor.in.c.extirpande. in.§. qui vero,de præben. Porc in titu. de milita. teſta. in prin. in inſti.Bauer,in.§.illis,eo. titu. Lucas de pẽna in l.in ſacris,in ij.C.de proximis,ſacro.ſcrinio.lib. xij. & vide in l. hac lege,col. ix de multiplici licentia per eundem ibidem, ſecus ſi iuſta ex cauſa, vt in priuilegio ſcripſi viceſimo nono.

3 Secundo quando intraret ſcolas & ſtuderet alias ſec9,glo.in l. ſi quis titio. ff. quibus ex cauſis maior. vbi Bar. expreſſim dicit. not. de eo qui ſtat in ſtudio non vt ſtudeat,ſed vt habeat fructus beneficiorum ſuorum, vt non debeat habere fructus, quia prætextu liciti, non debet illicitum cõmitti, l.q ſub prętextu,C.de ſacroſanct.eccle. & ceſſante cauſa debet ceſſare ef

fectus,c.cum ceſſante,de appella.l.quod dictū cum ſimilibus, ff.de pactis.ſequitur Archi. in c.de quibuſdam.ii.col.diſtinct.xxxvij. & hoc eſt declaratum per ſtatutum facultatis decretorum pariſieñ.in hæc verba.Decernimus neminem decætero cenſendum eſſe ſcolarem facultatis decretorum, vt priuilegijs vniuerſitatis & immunitatibus fungatur,niſi ter aut bis ad minus per ſingulas hebdomadas ſcolas frequentauerit, & more ſcolarium lectiones audierit,facit tex.ſolēnis ī l.gñaliter,.§.eos,C.de epiſco.& cleric.cuiusverba ſubiicio,eos tamen clericos & monachos huiuſmodi habere beneficium ſancimus, qui apud ſacroſanctas eccleſias, vel monaſteria permanent, non diuagantes, neque circa diuina miniſteria deſides, cum propter hoc ipſum beneficium eis indulgeamus, vt alijs omnibus derelictis dei omnipotentis miniſteriis inhæreant.

4 Tertio declara, quando ſtuderet ſcientiæ permiſſæ, vtpote theologiæ, iuri canonico, ciuili,vel alijs permiſſis, ſecus in necromantia nam talis non haberet priuilegia ſcolarium, ſecundum docto.in.c.ij.de priuileg.in.vi.& ſupra dictum extitit,& infra forte dicam. Etiam potius eſt maleficium in his ſtudere prohibitis quam priuilegium, quod tollitur per maleficium,l.i.C.vbi ſena.vel clariſſi.

5 Quarto intellige quādo erat preſbiter, vel habebat animum ordinandi, alias talis ſco

laſticus, etiam ſi in ſtudio reſideat, tenebitur reſtituere omnes fructus a die mutatæ voluntatis, tex. in c. commiſſa, in fine, de electio. in vi. & ibi plene Docto.

6 Quinto procedit in fructibus præteritis, non futuris, nam illos non lucratur niſi quatenus percepit, nota. in d. §. qui vero, c. extirpandæ, depræben. vbi ſcripſi.

7 Sexto, intellige quando ſcolaſtici viuebant honeſte, l. per id temp⁹, C. de curioſis, & ſtatio. lib. xii. & ibi Ioã. de platea dicit, quod ſtudens viuens inhoneſte, non gaudet priuilegiis, aliorum, quod nota.

8 Septimo habet locũ, quando ſtuderet in locis priuilegiatis. Bar. in proemio fforũ. §. fi. tex. in c. tuæ, de cleri. non reſiden. vide ibi fuſius.

9 Octauo ſcolaſtici poſſunt fructus beneficiorum in abſentia recipere, etiam nõ obſtante ſtatuto eccleſiarum diſponẽte, quod per annũ debeant reſidere, antequã quicquã recipiant in illa eccleſia, Oldra. cõſil. cxvii. bonę memorię refert Albert. Brunus in tract. ſtatu. in verb. fructus, vel non obſtãte tali conſuetudine, c. ſuper ſpecula. ĩ fi. de magiſt. quia ſtatuta eccl'iarũ nõ poſſunt tollere priuilegia literarũ ſtudioſis conceſſa, alias quotidie fierent noua ſtatuta, quæ illorum priuilegia irrita facerent, etiam ſi eſſent a Papa approbata, & confirmata, quia non videtur tollere hæc priuilegia ſtudioſorum in corpore iuris clauſa, per gloſam in

verbo non compelluntur in l.ij.§.legatis, ff.de iudic.ſcribo.infra abundantius.

10 Nono valet conſuetudo, vt clerici ſe conſerant ad ſtudia ſine licẽtia ſuorũ prælatorum, & percipiant fructus in abſentia, niſi eccleſia pateretur graue detrimentum in diuino cultu, nã tunc poſſent non obſtante conſuetudine reuocari.no. Panor. Rauen. & alij in c. tuæ de cleri. non reſiden.c.penult, illo titu.ſcripſi, in glo.reſidentiæ.§.i.de colla. in concorda.

11 Decimo intellige ſcolares poſſe recipere fructus beneficiorum, ſiue beneficia ſint maiora, ſiue minora. Antho.in c.tua nos.in fi.de verbo. ſignifi. & ibi dicit dignitates & perſonatus dici maiora bñficia.vide tex.& ibi no.ĩ c.de multa, de præbẽ.& p doc.in c.maioribus, illo titu.

Diſtributiones quotidianæ an & quando in abſentia recipi poſſint.

12 Vndecimo intellige quod fructus beneficiorum poſſunt percipere. etiam de præbendis, quos groſſos dicunt, nõ autem diſtributiones quotidianas, quæ tm̃ præſentib⁹ dãtur, c. decætero de cleri.nõ reſidẽ.& c.vno illo tit.lib.vi. c.licet, de præben.ſcripſi in §.i.de colla.in concorda.franciæ, ſi tamen omnes fructus canoniæ & prebendæ conſiſterẽt in diſtributionibus diurnis, & nulli eſſent fructus groſſi, ſeu præbendæ diſtictæ, tunc fauore ſtudij ne priuilegium ſit ſcolaſticis inutile, diſtributiones quotidianas etiam recipiẽt, ac ſi horis intereſſent, Guiller de monte Landu.in c.vno, de cleri. non reſiden.in vi.per glo.in d.ca.licet, quam ſequitur

D. Auriol. in repet. c. eam te, nu. cxxxviii. de re ſcript. item poſſunt ſcolaſtici habere illas diſtributiones quotidianas, quæ dãtur pręſentibus licet diuinis non interſint, quia pro pręſentib⁹ habẽtur in ciuitate. c. olim de verb. ſig. Bolog. hic. ideo alias dixi debere habere panẽ, qui pręſentibus canonicis ĩ ciuitate dat̃, licet ipſi canonici nõ ĩterſint diuinis, vt vidi apd' bituriges.

13 Vltimo ſi canonici ſtatuerent, vt omnes fructus reducerentur ad diſtributiones quotidianas, viderẽtur hoc in fraudem priuilegiorum facere, nec quidem illud ſtatutum valeret, alioqui aperta eſſet via ad tollẽdum priuilegia ſtudentium. Antho. Butrius conſil. xlij. viſis pũcto, &c. quod eſt notandum contra canonicos leues ſcientia, qui ſemper conantur reſiſtere doctis, & diſcentibus, vt ipſi ſint eis ſimiles, idem in monaſterijs monachorum inuenies.

Scolaſtici habent oĩa iura quæ reſidentes, etiam ſi nõ reſideant.

TRigeſimumſecundũ, ꝙ ſi ſtatuto eccleſię caueat̃, ꝙ pręſens tm̃ habeat ius optãdi, ſcolaſtici tñ dũ ſtudẽt, habebunt illud ius optãdi licet ſint ĩ vniuerſitate, & nõ pręſentes in ecclĩa, quia fictę cẽſentur pręſentes, c. licet, & ibi doc. de prębẽ. ita expreſſe tenet Peruſ. in c. vlt. col. penul. de cõſuet. in vi. & tex. ĩ l. in fi. de colla. in cõcorda. dicit ꝙ cauſa ſtudij nihil ꝑdere debẽt, ergo nec optionẽ nec alia iura quæ pręſentibus dantur, imo omnia iura habent quę reſidentibus concedi ſolent extra diſtributiões, & alia, de ꝗbus ſcripſi in glo. vlt.

d.§.primi,ibi vide,& ſupra in alio priuilegio.

Scolaſticus non uidetur in fraudem abeſſe.

TRigeſimumtertium priuilegium, licet quis videatur in fraudẽ ſe abſentare, quando in aliquo loco reſidere tenet, ſecũdũ Imo.ĩ c.penul.de eo qui mitti.in poſſe. cauſa rei ſeruand. quod facit contra officiales regios in loco officii reſidere debentes.Hoc tamen limita in ſcolaribus,qui ſe abſentant forte a patria fauore ſtudii,tunc nõ poteſt aliquis agere contra illos,tanquam ſe in fraudem abſentãtes,vt dicit Feli. in c.cõſultationibus per illlum tex.in prin. de offi.delega. quia iuſta & probabilis eſt hęc abſentia,per glo.in l.fina.ff. de in integ. reſti.& in c.biduum,inverbo audiatur.ii.q.vi.doc.in.§.rurſus,de actio.in inſti.

Scolares in loco etiã nõ priuilegiato ſtudẽtes priuilegijs gaudent

TRigeſimumquartũ eſt,quãuis ſtudens in locis non priuilegiatis, non debeat gaudere priuilegiis ſcolariũ.c. tuę, de cleri.non reſidẽ. Fallit tamẽ in ſcolaſticis a ſtudio recedentibus,vt melius ſtuderent,nã tunc debent etiam gaudere priuilegiis ſtudii,ita expreſſim decidit Alber.in l ſi cum dies.§. ſi arbiter in fi.ff.de arbit.prout fecit Io.And.vt ipſe narrat in addi. ad ſpecu.ĩ Rub.de filiis preſ. & Bar.in proemio,ff.in.§.hæc aũt tria,ego ipſe in lapidicina, quadã,plegi ſpecula. & alia multa tpe peſtis, & ibi tãquã ſilueſtris hõ habitaui ac abundanter ſtudui,nam eadem ratio vtilitatis publicæ in eo verſatur, quæ in illo qui in vniuerſitate ſtudet, ergo idem priuilegium

concedetur, quod eſt verum in his qui ſunt no tæ autoritatis, & quos veriſimile eſt melius ſtudere,& proficere ruri,quã in ſtudii loco, vt pote quia iam audiuerãt curſ⁹ ſuos,& volebãt repetere lectiones iam auditas, tunc etiam vl tra ſex menſes gaudebũt priuilegiis aliorum, alias ſecus, vt extat ordinatio regia, in hoc regno.

TRigeſimumquintũ eſt; quod quãuis ſco laris ſemel in albo aliorum, ſeu in matri cula deſcriptus, ſi ſe abſentauerit per quinquẽ num perdat priuilegium matriculæ.l ii.C. de primicerio ſecund.& nota. lib.xii.& l.iii.de do meſtic.eo.lib. Bar.in l.aut facta ·§·tempus.ff. de penis,l.ex eo,de teſta milita,l. per hanc, C.de aduoca.diuerſo.iud.quia non cenſetur reuertẽ di habere animum,quando tandiu abeſt, arg. §.pauonum,Inſti.de rerum diuiſio. Tamen ſi poſt quinquenniũ reuertatur,& velit iterum de ſcribi in dicta matricula, non tenebitur quicq̃ ſoluere ꝑ ea,per tex.ſing.in l.penul de conſul. lib.xii.C. ſecundũ Bar.in cõſil. 134. vniuerſita tis,cui conſentit Alber.in l.poſtliminii ius, in fine, ff.de capti. & poſtliminio Reuer, & Bal. in l. acceptam, C. de vſur. Bal. & Paul. in l. filio quem pater. ff. de liber.& poſthu. Roma. in repet.l.ſi vero.§.de viro, col.xxxii. fallen. xxxiiii.ſolu.matri.& ſing.ccxxvi.matricula Bauer.in.§.hactenus, col.iii.de teſta. milita. in inſti. Bertachinus. in tractatu de gabellis in

Scolaris reuertens non debet iterũ deſcribi matriculæ, nec quicquã pro ea ſoluere

vij .parte, quæſt.xxx.Rauen. in alpha. in verbo, matricula. Riminaldus in l.ſcriniarios,ĩ fi. C.de teſta.mili. Vincen. de paliotis in conſil. liiij.viſo puncto,nume.viij.in iiij.volumi.inter conſilia Alexand..Et idem dico ſi in mandato de prouidendo, vel in alia impetraatione qs aſſerat ſe ſcolarẽ,hoc enim caſu ſufficit, ſi probet,quod fuit parum ante impetrationem deſcriptus, licet tempore vacationis non fuerit præſens in locis,& vniuerſitatibus priuilegiatis,Etidem de bacalaureantu,licentia,et doctoratu dicimus,nam quę de proximo inſunt,inesse videntur,l.lecta.verſi. dicebam, ff.ſi certũ pet.et iſtud tenet expreſſe Egidius de bella mera deciſio.666.ĩcipieñ.ei qui &c. hodie in hoc regno per ordina.regias ſtatuitur in Rub. *Des priuileges des eſcolliers*,articu.ii. quod ſi ſcolaſticus ſit abſens a ſtudio per ſex menſes, vt non debeat gaudere priuilegiis, tamen de conſuetudine ſeruatur, vt quando ſcolaſticus reuertitur ad ſtudium poſt longam abſentiam,non tenebitur iterum ſcribi matriculæ, ſed iterum poſt ſex menſes gaudebit priuilegiis habita ratione primæ matriculę. nec tenebitur verum iurare rectori,ſi ſemel illi iurauerit, Panor in c. veritatis,col,ii de iuciurand.quod eſt iterum, ſi eidem iurauerit ſub nomine dignitatis, ſecus ſub nomine proprio.c. quoniam abbas de offic. delega.quia dignitas non extinguitur.c. ſi gratioſe,de reſcript. in ſexto.

1 TRigeſimum ſextum eſt. Quod quanuis habens beneficium curatum teneatur intra annum, ad ſacrum presbiteratus ordinem promoueri, c. licet canon. de electio, in vi. epiſcopus tamen poterit fauore ſtudij cum ſtudentibus diſpenſare vſque ad ſeptem ãnos, c. cum ex eo, de electio. lib. vi. Panor. in conſil. 63. col. 3. in ſecundo volu. Alberi. in tracta. ſtatu. in 2. parte, q. 183. Coſma *Guymier*, in verb. vt liberius, in titu. de colla. in prag. *Scolaſtici intra annũ an teneãtur promoueri.*

2 Intellige dummodo fuerit promotus intra annum is, cum quo eſt diſpenſatum ad ordinem ſubdiaconatus, ne poſtea valeat retrocedere, d. c. cum ex eo, alioqui fructus eccleſiæ conſumere poſſet longo tempore, & poſtea illam relinquere, ſed qui ſine cauſa eã relinquũt, cito moriuntur, nec vitam proſperam agunt, vt ſępius vidi, & de multis.

3 Secundo declara poſſe diſpenſari, ſiue in principio anni, ſiue in fine, licet non haberet tempus ad promouẽdum, quia poterat renunciare, ac permutare, & ſuum erat id temporis ante finem anni beneficium, d. c. cum ex eo, & ita concludunt domini de Rota. deciſio. 187. nota quod tenens eccleſiam in antiq. vbi dicũt eſſe communem opinionem, ſecundum quam fuit iudicatum Tholoſæ, vt refert Aufrer. in deciſio. Tholo. q. 471. itẽ &c. quidam rector.

4 Declara tertio, quod ſi habenti viginti annos fuerit per Papam diſpenſatum, vt non te-

neatur promoueri ante viginti quinque an-
nos, ſi poſtea epiſcopus diſpenſet fauore ſtu-
dij, diſpenſatio epiſcopi non curret ante tem-
pus diſpenſationis papæ finitum, ſic conclu-
ſum fuit in rota, in rubri. de cleri. non reſiden. deciſio. vltima.

Diſpēſatus ad ordines non uidetur diſpenſatus ad beneficia

§ 5 Quarto, ſi minor ſeptem annis fuerit diſpenſatus ad ſuſcipiendum tonſuram, eidem non poterit ſimplex beneficium conferri, quia diſpenſatus ad ordines, non videtur diſpenſatus ad beneficia, c. primo, & ſequent. de filijs præsbiterorum, in vi. quod etiam, ſic ſuaderi poteſt, ſi diſpenſatum fuerit, cum illegitimo ad ordinem ſacerdotii, non tamen propter hoc erit diſpenſatus ad beneficium, Ioannes And. & philip. in d. ca. primo, quia licet ſit ſublata vna de duabus prohibitionibus, tamen remanet altera, c. paſtoralis, de priuileg.

§ Ad hæc, licet maior ſeptennio poſſit eſſe canonicus eccleſiæ cathedralis, ſi habuerit quatuordecim annos, tamen non habebit vocem in capitulo, c. ex eo, de electio. in vi. & expreſſius, in Clemen. vt hii qui, de ætā. & qualita. ideo dicit Antho. de Butrio, in c. ex ratione, in fine, de æta. & qual. quod ponderanda ſunt verba diſpenſationis, ſi dicant tale beneficium aſſignamus, non obſtante defectu ætatis, quia ipſum per omnia volumus haberi pro maiore, & tunc proprie dicitur factus habilis ad

ætatem , alioqui diſpenſatio tanquam odioſa erit ſtricte intelligenda,c quamuis,de præben. in vi.Præterea diſpenſatus, vt celebret ante ętatem non eſt diſpenſatus ad beneficum curatum,glo.in clem.vt hii qui,in verbo, conſtitutus, de ætą.& quali. probat per multa ſimilia,feli.in c poſtulaſti,col.14.nu.xi.de reſcript. & iſta ſunt notanda, per quę multos lucratus ſum aureos .

6 Quinto declara,quando is , cum quo petebatur diſpenſari,eſſet habilis ad ſtudium,arg. l.ſtichus,ff de lega.3.glo.in d.c.cum ex eo,tex. in c.vno,ibi capacem ſenſum habeat , de offic. primice.Barba. in tracta de præſtan. card in x.quæſt.primæ partis,in fine,ſed ſi fuerit habilis,& epiſcopus nolit diſpenſare , poterit cogi per ſuperiorem,Domi.in d.c. cum ex eo,argum.c nullus,de iure patro. Vel ſuperior diſpenſabit,vt ibi dicitur.

7 Sexto intellige, quando ſtuderēt in ſtudio generali,ſecus ſi in caſtris,l.i.vbi Lucas,C. qui ętate,lib x.& c.tuę.de cleri non reſiden.Dic tamen,vt eſt concluſum in 34 priuilegio, de eo qui vt melius ſtuderet,ſe abſentauit.

Epiſcopus diſpenſationem ſcolaribus factam reuocare non poteſt.

TRigeſimumſeptimum priuilegium eſt, quod poſtquam epiſcopus cum ſcolaſticis diſpenſauerit, non poteſt dictā diſpenſationem

reuocare, vt dicit Panor. in c. ſignificante, nu. 8. col. 3, de appellat. tum quia illuſio & variatio eſt reprobata in epiſcopo maxime, clem. vna, de renuncia. tum quod approbo, non reprobo. l. in arenam, C. de inoffic. teſtam. & hanc opinionem tenuit, glo. ſolemnis, in d. c. cũ ex eo in verbo ſeptenniũ, quam ſing. notat Roma. ſing. 517, an diſpẽſatio, & eã ſequitur Archi. Io And. Dom. & Phili. ibidem, item per regulam decet, de regulis iur. in vi. & quia iuuari non decipi beneficijs nos oportet, l. in commodato. §. ſicut, ff. commoda. & nemo in alterius iniuriam mutare conſilium ſuum poteſt, regu. nemo, ff. de reg. iur. dixi plene, in repet. l. quod iuſſit, ff. de re iud. in rationib. dubitandi. Imo diſpenſatio durabit etiam poſt mortem concedentis, ſecundum Oldra. conſil. cciij. factum tale, vbi etiam tenet idem, in ſucceſſore epiſcopi, vt non poſſit dictam diſpenſationem reuocare, ne ſtudium ſcolaſtici deſerere cogantur, ob aliorum inuidiam.

Fallit, niſi euidens cauſa ſuaderet contrarium, c. vlt. de cleri. non reſidentib. vtpote, quia eccleſia carebat miniſtris, & diminuebatur cultus diuinus, vel literis præditi deficiebant, per quos cauſæ eccleſiarum expediri debebant. Docto. in d. c. cum ex eo, alias peccaret epiſcopus ex malitia, & ſine cauſa reuocans.

Secundo fallit, quando ſcolaſticus nil ſtuderet, ſed vagaretur per ciuitatem inſanorum

more,quia ceſſat cauſa, ergo & effectus ceſſare debet,per l.adigere,ff.de iure patro. & in hoc debent eſſe cauti epiſcopi, & canonici eccleſiarum,in quibus ſtudentes habent beneficia, vt eos reuocare faciant,ſi non ſtudeant,& eſt optima cauſa,oportebit tamē quod reuocās probet vagationem ſtudentis, tum quia nō debet præſumi delictum vagationis,l. merito,ff.pro ſocio,tum quia alleganti onus probandi īcumbit,l.ei,ff.de proba.l.i. C. illo titu.

39 Vltimo etiam non poteſt interpretari ea diſpenſatio illa interpretatione, per quam tolleretur,aut diminueretur, ne lex circumſcribi videatur,l.ii.§.hoc etiā, C.de iuramen. calum. hoc firmat Oldra.conſil.ccxxx. vrbanus, in fi. & ſic nec tolli poteſt diſpenſatio, per modum expreſſę reuocationis,nec declarationis,ne fiat fraus nominis ad nomē,l. contra,cum l.ſeq.ff. de legi. Dy. in regula certum,de reg.iur. in vi.

TRigeſimum octauum eſt. Quod archiepiſcopus,vel epiſcopus diſpēſando cum dictis ſcolaribus cauſa ſtudii, non debet aliquid ab eis exigere,vel accipere, alias quaſi ſimoniam committit,tex. in c. i. de magiſt. & hoc ibi expreſſe ſcribit Rauen. Et dic quod ſi de iure non debet habere illam præbendam, quia in ſcientia prohibita ſtudet,vel eſt omnino indiſciplinatus,& epiſcopus diſpenſat propter pecuniam,tam dans, quam recipiēs committunt ſymoniam,c.nemo,de ſymo.ſivero ſcolaris de

Epiſcopus pro diſpenſatiōe nil capere debet.

bet illam præbendam & fructus habere in ſtudio, quia bene ſtudet, & in ſcientiis permiſſis, & epiſcopus petit pecuniam, vt diſpenſet, & recipit, is committit ſymoniam, ſed non dans, Archi. in c. de quibusdam, xxxvii. diſt. & hoc commune eſt, an magiſter dans ferias propter pecuniam, ſymoniam committat? vide Archi. in c. i. de conſecra. diſt. 3. tenentem quod ſic, & Collecta. in c. ii. de feriis, quod bene debent cauere artium magiſtri, in hac vniuerſitate degentes, & regentes, ne pro nundinis (quas lindictum Gaguinus appellat) quicquam accipiãt, vt ferias ſuis auditoribus concedant, quod per multi ſolent facere, non citra ſymoniæ labem, ſecus ſi pro labore docendi honorarium capiant, quod eis optimo iure debetur, per nota. in c. i. & c. quia nonnullis, de magiſt. & ſi pleniſſime de hijs curas videre, perlegas Ioãnem Nauclerum, in tractatu de ſym. vbi quæſtiones ſymoniam tangentes videbis.

magiſtri artiũ pecuniã pro ferijs concedendis die indicti an ſymoniã cõmittant.

TRigeſimum nonum, quod papa facilius diſpenſat cũ ſtudentibus & literatis, quã cum alijs, c. de multa. in fine, de præben. vbi viri literati propter vtilitatem publicam ad beneficiorũ pluralitatem ſunt extollendi, c. cum ex eo, de electio. in vi. c. ſuper ſpecula, de magiſt. & ibi Panor. nota. primo, l. prima, ibi optimos fideliſſimosq; cõmilitones, ff. de milita. teſta. vbi non oẽs ad militiã aſſumũtur, ſed is demum qui virtutibus euehetur, Alber. in l.

Papa facilius cũ literatis, quã cũ alijs diſpenſat, & multa de literatis.

fi.C.de offic.pręfect.p̃to.affri dicit ꝙ inter or dinandos ad p̃laturã debẽt pręferri digniores meritis,& ſcientia,& non antiquiores,ſi huius qualitatis nõ exiſtãt,per tex.ĩ l.2.C.de off.ma gi.officio.l.fi.de tyro.lib.xĩj.l vnicuiq;,de ꝓxi mis ſacro.ſcri.l.i.de caſtren.& mĩſteria. eo.lib. .§.ordinatõe,ĩ autẽ.de monach.colla.i.ibi ete- nim qui apparuerit prius optimus ĩter mona- chos optimos cõſtitut⁹ &c.nẽpe pl⁹ ꝓdeſt vn⁹ bonus literat⁹ decẽ eccleſijs ,q̃ decem illiterati vni,& melius regulariter q̃ nobilis,& potẽs,te ſte Ioan.de lignia,ĩ tract.de plur.bñfi.p.c. con ſtitutis,de appella.vbi Decius,& plura tangit Petr.leſnaude i⁹in opuſc. de doctor.in 4.par. q.88.hic eſt quod pro literato p̃ſumitur,ꝙ nõ ita vincatur malis affectib⁹, ſicut illiterat⁹,p c. penul. de præſumptio. & c.in noſtra,de pro- cura.literatura enim dignitati æquipollet ,& tantum honorandus eſt, quantum alius in di- gnitate conſtitutus,c. perlectis, xxv. diſtinct. glo.in l.ſocietas, ff. pro ſocio , quippe ſcientia informat intellectum,ſicut anima corpus, vn- de inter hominem illiteratum, & ſtatuam mar moream nihil quaſi intereſſe videtur , vt dicit Cicero libro primo Officior. & prorſus igna- ri, vix poſſunt homines vocari , ſed imagines hominum,ſecundum glo.in verbo, nomen,in .§. item, vt decætero . de collatio. in pragma. & Ioannes And. & Panor. in c. prudentiam,

in prī.de off.deleg.hoīm, certe multi ſūt noīe, pauci re,c.multi,40.diſt.& Deci⁹ in c. ſciſcitatus,col. penult. de reſcript. imo illiteratus eſt magis de iure odioſus, quam homicida, cum collatio facta illiterato non valeat, ſed homicidæ ſic, donec anulletur, vt tenet Innocent. in c.cum noſtris,de conceſſo.præb. relatus per Felinum, in cap. per tuas, de ſymonia. & Decium,in d. c. ſciſcitatus, licet communis opinio ſit, quod non valeat, vt dixi in tracta.de pacifi. poſſe.in 4.limita.num.ccx. & ſeq.ideo dicit Panor. in c. penult. de præb. ꝙ peccat clericus habens defectū ſcientiæ,ſi inopia eum non excludat a ſtudio literarum, & illiteratus licet poſſit eſſe iudex, ſi habeat iudicandi peritiam,l.certi,C. de iud. tamen non poteſt promoueri,c.cum in cunctis,de electio. imo ab ordinibus repellitur,c.fi.de ęta.& quali.&.c.fi.de tēpo.ordinan.in vi.& c.pręcipimus, 34. diſt. & quando tales illiterati ſunt iudices, tenentur ſequi conſilium, licet regulariter,in aliis ſecus,l.quidam,ff.de adminiſtra.tuto.& intelligo hoc quādo ſtatutum,vel lex requirit,quod conſilium habeant,vt tenet Antho.de Butrio in c.cum olim,de arbi.refert Feli.in d.c.ſciſcitatus,col.v.verſi.illiterat⁹, &c.dixi in ordia reg.
24 Item aduocatus eſſe non poteſt illiteratus, l.ii.C.de poſtu.Bar.in l,i. ff.de variis,& extraordina.cogn. Panor.in rub. de poſtu. etiam ſi haberet exercitium,l. iubemus,C.de aduoca.diuerſo.

uerſo.iud. Specula.in titu.de aduocato. in.§. obiicitur,verſi.item quod nō habet, quod intellige, vt non poſſit inter aduocatos connumerari, ſed bene poteſt præſtare patrocinium lingua materna.vt ibi tenet Ioan. And.in additio. ad Specu.& ideo conſuluit ibi Specu. ꝙ illi illiterato loquaris verbis latinis,ſed ego vidi in municipiis illiteratos admitti in aliorum defectum,& illi maiora mala cōmittunt,quam docti,ſed in ciuitatibus illiterati nō reciperentur ad poſtulationis officium, maxime in curijs ſupremis, quæ aduocatis doctiſsimis fulgere debent,imo in illis nullus recipi debet,niſi ſit licentiatus in iure canonico, vel ciuili, & ille qui preſentat iſtum curiæ ad aſſumendum iuramentum, ſolet aſſerere illum, quem preſentat,licentiatum,aut doctorem, & bene ſtuduiſſe,& hoc in ſenatu Pariſieñ,in alijs curijs oſtenduntur literæ & leguntur.

40 QVadrageſimum eſt, quod ſcolares poſtquam ſunt graduati, etiã baccalaurei poſſunt habere diſpẽſationem ad quatuor beneficia,aliivero non,niſi fuerint magni nobiles,vt ſtatuit Innocen.i regula 50. & ſi fuerit doctor diſpenſat Papa de non promouendo, vſqꝫ ad quiquēnium rōe ſtudii,cū aliisvero nō,niſivſqꝫ ad biēnium, vel ad plusvſqꝫ ad triēniū, & idē ſtatutū eſt in regula 51. Iſta tñ prerogatiua, ſeu priuilegium hodie nō ſeruat,vt tenet ibi gloſator. Sed cre- *Diſpenſari pōt cū ſcolaſticis ad beneficia*

do, quod facilius, & ſine læſione conſcientiæ diſpenſaretur cum doctore, q̄ cum alio, & cum perito, q̄ cū īperito, Imo quanuis per cancellariam Romanam nō poſſit cum aliquo diſpenſari, vt habeat duas eccleſias parochiales, vt innuit regula cancel. 52. fallit tn̄ ī ſcolaribus graduatis, vt ibidem dicitur, & in caſibus ibidem poſitis, quia hmōi diſpenſationes facilius concedē deſunt literatis, prudentib⁹, & eloquētib⁹, quā idiotis, & ignaris, vt ait Luc. de pen. in l. 1. col. 4. C. de his qui in exil. dati, ab ord. lib. x. quem ibi vide conſulo tamen, q̄ ſi abſq; diſpenſatione degere vitam poſſis, non quęras diſpenſationes, ſed per adeptionem ſecūdi relinquas primū, quia melius eſt ī hoc mundo mediocriter viuere, quā ſuperbe cū pluralitate ī inferna deijci, audi quid dicat Bernard. ī epiſt. ad Henricum Senoneñ. archiepiſ. miſſa, ſunt nōnulli, cum pręſident vrbibus, valde etiam populoſis ſatagunt ciuitates, quatenus duæ, quibus duo vix præſules ſufficiebant, ſub vno redigantur antitiſte, rogo quę tā odioſa pręſumptio? quis hic tantus dominandi ardor ſuper terram? & tam effrenis cupiditas? cur hoc? ſed forte vt plures populos ſalues, ſed in alienam meſſem tuam mittere falcem īiurioſum eſt, eccleſiarum ſponſo non placet vnius incrementum; quod alterius detrimētum ſit, crudelis ambitio hæc, & incredibilis, ſi fidem oculi non abſtruerent, vbi eſt terrifica comminatio, veh, qui coniun-

Cācellaria diſpēſat cū ſcolaſticis

Contra plura habētes ſacerdotia

gitis domum ad domum, et agrum agro copulatis, nunquã in his duntaxat exiguis iſtud metuendum eſt, non autem cum vrbs vrbibus, ciuitates ciuitatibus, prouĩciæ prouincijs, epiſcopatus epiſcopatibus, abbatiæ abbatijs, prioratus prioratibus, dignitates dignitatibus, prælaturæ prælaturis connectuntur, copulantur, ab eodemque huiuſmodi diſpenſatiõibus mediantibus tenentur, poſſidentur, & retinentur, huius rei gratia, non pigritantur crebro terere Apoſtolorum limina. Et ibi, quod magis dolendum eſt, inueniantur qui ſuæ faueant improbæ voluntati, non quod Romani valde curent, quo fine res terminentur, ſed quia munera diligunt, ſequuntur retributiones, aſcendat igitur ſuperbia tua, ſemper ſequere regem tuum Luciferum, ſcilicet ambitionis patrem, & ſuperbiæ, feſtina multiplicare præbendas, deinde ad archidiaconatus euola, & decanatus, demum aſpira ad epiſcopatum, nec ibidem requiem habiturus, quoniam ſic itur ad aſtra, & ab altiori gradu fit caſus grauior, neque enĩ paulatim decides, ſed in impetu vehementi dejicieris, &c. hos plura habentes beneficia alibi conuenio, & vno debere eſſe contentos onere illis palã facio, & vtinã tot diſpẽſatões nõ concederẽtur, nec aliqua ſine cauſæ cognitione examinãda p̃ p̃latos, vel vniuerſitates, ſeu alios iudices, & ſicut literę regię verificãt̃, ſeu vt dicũt practici, iterinãt̃, ita deberet eſſe ĩ diſpẽſationibus.

Epiſcopus quando promiſit pēſionem ſcolari quouſq; habuerit æque bonū beneficium, an & quando liberetur

QVadrageſimum primum priuilegium eſt, quod ſi epiſcopus ſtudii cauſa concedat ī annos ſingulos quīquagīta libras ſcolari, quouſque bn̄ficiū habuerit ęque bonū, ſi ille durante tēpore ſtudii obtinuerit beneficium reſidentiam requirens, ſine qua nihil poſſit habere, tunc & quīquagīta libras ab epiſcopo, & beneficium habebit, prout ſentit Philip. & Do. per illū tex. in c. ſi tibi conceſſo, de præben. in vi. tū quia non videtur ęque bonū accipere, cū nil poſſit extra ſtudiū conſequi, tū etiam quia ꝓmiſſū eſt ob cauſam ſtudii, q̄diu nil ꝓ ſtudio haberet, ſed nil habet, qn̄ nil recipit, ideo epiſcopus tenebitur, arg. l. nec ſemel. §. ſi in habitatione, ff. qn̄ dies leg. ced. & hoc fauore ſtudii, ne cogatur ſtudiū deſerere, quod publice intereſt, Petr. de Ancha. in d. c. ſi tibi, quod ſecus eſt in noīationib⁹, in quibus bn̄ficia etiā reſidētiā requirētia ſolēt cōputari, quoad ſummā ducentorū florenorū, vt ſcripſi in. §. volumus, de colla. in concord. Fran. ꝑ illū tex. Quod ego intelligi veli, niſi is, cui facta eſſet hęc ꝓmiſſio, ꝑfeciſſet ſtudiū, vtpote, quia ſtuduiſſet per ſeptēniū, & iā aſſūpſiſſet gradū licētię, tū credere epiſcopū liberatū, q̄a pōt ille reſidēdo victū cōſequi, ergo epūs nō tenet̄. Itē quia actionē ad rē habet, ipſam rē habere videtur, vt dicit regula, qui actionem, ff. de reg. iur. & ita intelligitur dictū Ioan. And. in d. c. ſi tibi cōceſſo.

QVadrageſimum ſecundum, Quod epiſcopus cum maiore parte capituli poteſt ſtatuere, vt quilibet canonicus de ſuis prębendis quotannis contribuat certam ſummã in alicuius ſcolaris pauperis docilis, & nonvagi ſubſidiũ in ſtudio exiſtẽtis, etiã ſi minor pars cõtradicat, tex. elegãs, & ibi Panor. ĩ c. fi. de his q̃ fiũt a maio. parte cap. ſequitur bologn. hic facit, ſuper ſpecula, ne cleri. vel monach. c. cũ ex eo, de electio. lib. 6. ſequitur Hẽri. bote⁹, in tract. de ſynod. epi, in 3. parte cõcluſ. 17. in noua illatio, arti. i. ꝙ eſt verũ de bonis, & fructibus, quos ab ecclesia recipit, ſecus ĩ bonis propriis & patrimonialib⁹, in quibus ĩuiti grauari nõ poſſunt, ſed habet locũ regula, ꝙ oẽs tangit, Ancha. in d. c. fi. ſic conſuluit Dom. in conſ. lv. quidẽ populus, in monachis vero ſancti Benedicti eſt ſtatutum, quod per beneficiatos quorumlibet beneficiorum monachalium ſoluãtur penſiones illorum religioſorum, qui ad ſtudia gñalia ſeſe cõferunt, vt eſt videre ĩ cõſtitutio. bñdictinis, c. 8. rub. de pẽſio. ſtudentiũ.

Epiſcopus cũ maiore parte capituli penſionem ſtudenti conſtituere poteſt.

QVadrageſimum tertiũ. Scientia de paupere facit diuitem, in auten. de hę red. & falcid. §. fi. colla. i. & ĩ prœmio, ff. in. §. nos vero, ibi ditiſſimi legum oratores efficiantur, vbi Alber. & alii citant hos verſus.

Scientia ditat hoĩes.

Dat Galienus opes, & ſanctio Iuſtiniana,
Ex alijs paleas, ex iſtis collige grana.

Cui alludit dictum Dauidis, Pſalmocx. Suſcitans a terra inopem, vt collocet eum cum principibus. Nam boni legiſtæ erunt conſiliarij principis. §. fina. in prœmio inſtitu. & diuites, liber enim liberat ſtudentem in eo ab ignorantia, & paupertate, Lucas in rubr. C. de iure fiſci. lib. x. & alibi definiuit ſic, Liber eſt tēplũ iuſtitiæ, per l. 2. §. ne autem, C. de veteri iure enuclean, vel eſt lumen cordis, & ſpeculum corporis, virtutum repertorium, vitiorum confuſorium, corona prudentum, diadema ſapientum, honorificentia doctorum, clarificentia rectorum, comes itineris (ergo ſtudioſus in itinere debet portare libros) domeſticus fidelis, ſocius colloquentis, collega præſidentis, vas plenum ſapientiæ, via recta eloquentiæ, hortus plenus fructibus, pratum fluens floribus, mare ſine fluctibus, principium intelligentiæ, fundamentum memoriæ, hoſtis obliuionis; amicus recordationis. alia proſequere, vt per Lucam, in rub. xi. lib. C. hodie in regno, vt quidam iactant, maiora lucra percipiunt artifices, quam aliqui iuriſperiti, dicētes, quod niſi quis ſit adulator, & de mundo, mundi opes non habebit, vt notat Luc. in l. vna, in fine. C. de munerib. lib. x. ſed bonis pauperibus ſperanda eſt ſaltem merces in alio ſeculo, cũ in hoc ſeculo eſuriant.

Quid ſit liber.

QVadrageſimum quartũ eſt, quod ſcolaribus effectibus viris literatis multi inſeruiẽt. vt hẽtur Eccl. x. c. ſeruo ſen

Literatis multi ſeruient.

ſato liberi ſeruient,&vir prudens & diſciplinatus nõ murmurabit correptus, & ĩſcius nõ honorabitur,& Ecclĩaſtes.7.ſapĩa cõfortauit ſapientẽ ſup decẽ prĩcipes ciuitatis,&Prouerb.17. ſeruus ſapiens dñabitur filijs ſtultis,& ĩter fratres diuidet hęreditatẽ,& Tit.li. 1.2. de bello Pun. ait,ſæpe ego audiui milites eum primum eſſe virum,qui conſulit,quid ĩ re ſit,ſecundum eũ qui bene monẽti obedit, qui nec ipſe conſulere,nec alteri parere ſcit, eũ extremum eſſe,& Sapien. 8.c. propter ſapientiam habebo claritatem ad turbas,& honores apud ſeniores,iuuenis & acutus inueniar ĩ iudicio,& paulopoſt ait,diſponam populos, & nationes mihi erunt ſubiectę, timebunt me,audientes reges horrendi,& c. 9. diſponam populum meum iuſte,& ero dignius ſedium patris mei, & Daniel. xii. c.fulgebunt qui docti ſunt,quaſi ſplendor firmamenti,& qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ, in perpetuas æternitates. Refert Paulus de citadinis, in tractatu de iure patro. in commendatione Maximiliani,Hodie literati pauperes algent,etiã in ęſtate,& diabolici diuites,&magnates,lrãtos bonos odio habẽt,& dũ eos ĩtuẽt,timẽt, & vellẽt eos morti tradere,inſtar herodis. Iuberem tales macte virtute eſſe, vt perfecte bonos amarent, decet enim regem legiferos honorare,religioſos venerari,ſapẽtes ſublimare,& cũ eis cõferre.vt orverbis Floren. in ii.parte ſummæ,titu. ii. ca. vi. de prudentia

Scolaris reuertens non debet iterũ deſcribi matriculæ, nec quicquã pro ea ſoluere

regnatiua.§.i.in ſine,& vide nouem perſonas, quæ honorandæ ſunt, per eundem Floren. in eadem parte,titu .v. c. x.§. 2. de virtute obſeruantię.

Scholaſtici ſcientia nobilitari dicuntur

QVadrageſimum quintum. Quod ſcolares poſt adeptam ſcientiam,poſſunt dici, & intelligi nobiles ſcientia,tex. in l. 2 .§.fi. nobilis ibi Vlpian. ff. de exc.tut.&ibi Bar.quia ſcientia homines nobilitat,glo.in l. prouidendum, C. de poſtulan. non ſolum exterius, ſed etiam interius,Bonus de curtili in tracta.nobili,in 3. parte,nu.4.Alber.in proœmio,ff.in.§.quibus Feli.in.c.cum adeo,de reſcript.in fi.vide Hieronymum,in 3.parte,epiſtola,22.de modo bene viuendi,& non ſolum ſcientia tribuit nobilitatem, ſed etiam immortalitatem, & multa alia bona quę ponit Lactan. firmia. in lib.3. de diuina inſtitu.ita dicens,nullum aliud eſſe virtutis pręmium,quam immortalitatem,vna eſt res,quæ immortalitatem donare poteſt, & pares diis facere, videlicet ſcientia,& virtus,ideo ſtoici dicebant, quem beatum effici non poſſe ſine virtute,& Seneca,ad Lucillum,epiſtola 88,inquit, virtus extollit hominem, & ſuper aſtra mortales collocat,nec ea quę bona vel mala vocantur,aut capit nimis, aut expaueſcit,& epiſtola. 75. virtus regna, vrbes, prouincias, temperat,fert leges,colit amicitias,& inter propinquos,liberosq́ diſpēſat,& Ariſto.7.ethico. ait,quod hoīes dii fieri dicũtur ꝓpter virtutē,

cauſat etiam amicitiam inuiſorum,& incognitorum,& Tullius lib. primo de amicitia dicit, nihil eſſe virtute amabilius,& nihil quod magis alliciat ad amandum, quippe cum propter probitatem & virtutem eos,quos nunquã vidimus,diligimus. Idem Pius maximus epiſtola.lxxxiiij.inquit his verbis,nam virtus huiuſmodi eſt,vt & quos nunquam vidimus amare nos faciat, hinc veteres illos fabios, ſcipiones, fabricios,cęteroſq; virtute præſtantes,qui multis ante nos ſeculis vitam exuerunt,etiam mortuos diligamus,ſicut noſtræ fundatores fidei, vel apoſtolos,vel martyres ſingulari deuotione,& affectu veneremur,quis non diligat iuriſcõſultos noſtros,ac doctores. Pet.de bella Pertica,Specula,Barto. Alex. Iaſ. Decium,& alios iuris ſemideos, qui in iuris explanatione tot noctes inſomnes duxerunt , vt nos a tenebris ignorantię liberarent,alios prertranſeo, & ad nobilitatem redeundo,dico quod virtus ſui natura eſt amabilis,vitium vero odibile, & virtus & ſcientia eſt quacunque re dignior, vt inquit bonus de curtili,vbi ſupra in ii. parte, nu. xxxvij. igitur cui adhæret eſt etiam nobilior, quam qui ex nobilium procreatur, nempe dicit glo. ĩ extra. execrabilis de pręben.in coib., quod diſputare de nobilitate generis eſt diſputare de nobilitate ſtercoris, ſi non ſit iuncta virtuti & probitati. Salice. in d.l. prouidendũ, Benedictus in repet.c,Rainutius in prin. inver

bo declara, de teſta. & Daniel. xij.c. qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti. & Hiero. ad Paulinum epiſtola. iiij. & vii. ſic ait, diſcamus in terris, quorum nobis ſcientia perſeueret in cælis, imo ſcientia & virtus faciūt quem nobiliſſimum, per glo. dictę. l. prouidendum, ac l. i. C. de condit. in publi. horreis, lib. x. item ſcolaſtici docti poſſunt dicere illud quod habetur de nugis philoſopho. vbi cum quidam de patricio genere factus inferior, alicui virtutibus pleno nobilitatem generis obijceret, reſpōſum ei fuit, gaudeo inquit, quia ego ex me ſurrexi, tu vero ex te cecidiſti, ābocq; noſtri decus & dedecꝰſumꝰ cognatiōis noſtræ. Iuuenal. malo ſit tibi pater terſites, & tu ſis eacide, quam ſi te eacide ſimilē producat achilles, vide in menſa philoſophorum, in Rub. de nobilibus, & de bona curſo. in Rub. de recuſa. in prin. & Bonū de curtili in trac. nobili. ī iij. parte, nu. xcvij. & quāuis dici poſſint nobiles ſciētia, tn̄ non gaudent priuilegiis datis nobilibꝰ genere, vtpote quoad breuiꝰ tp̄s ſtudii, de quo in̄ ·§· pręterea, & ·§· cū vero, vbi ſcripſi de colla. in cōcorda. frāciſ. alia ſexcēta argumēta & auctoritates poſſem adducere quas ſerio omitto, ratus has ſufficere.

Conſulēs ſine reuolutione librorū recte pecunias capit.

QVadrageſimumſextum, quod quanuis qui nō laborat, nō debeat māducare. nec aliquid habere, vt dicit Hiero. ī iij. ꝑte epiſt. ī regula mona. c. xiij. epi

ſtola,xxi. ad Marcellã. glo. in l.quanuis,ff. de damno infecto, glo. ſimilis in cle. vt hi qui in verbo,in poſterum,de ętа. & quali. Fallit tamē in doctore, vel ſcolaſtico perito,qui quæſtioni propoſitę reſpondet ſine reuolutione librorũ, nam etiã habebit ſalariũ,licet nil de pñti laboret,vt firmat Archi. reprobata ibi,glo.in c.nõ licet,xi.q.iij.ſequitur ſpecula.in titu.de ſalario in .§.ſequitur,vbi idem in aduocato ſcribit,ne ſit deterioris conditionis peritus,qui non indiget reuolutione librorum in aliquibus caſibus quam imperitus,qui in oĩbus indiget.arg.c.eũ qui de præben.lib.vi. & ĩ doctoribus ita tradit Barb.ĩ proemio cle. in ij.lectu.in verb.ſalutē,col.xv. Soci. in trac.fallē.regula.229.Iaſ.ĩ .§.ſed iſte,col.ãtepenul.de actio.de Ripa ĩ trac. de peſte in iij parte,fol. cxxxvij. idē cõcludens ĩ medico ex tempore infirmum curãte,quia ratio laborum præteritorum attendi debet.l.ſtudiorum labor,C.de aſſeſſo.

QVadrageſimumſeptimũ, quod licet iudex poſſit cogere mendicantes validos, vt laborēt, & operēt, vt in Rub. C.de mendicã.valid.lib.xi. & allegatur tex.in .§.ſi vero aliqui,in auten.de quæſtore,col.vi.per Amanellum de claris aquis ſing. cv.tex.eſt quod homines,vbi dicit quod homimines,qui nihil habent, & viuunt,& non operantur, & ſunt validi, reſpublica poteſt compellere ad operandum, & ſi nolint operari,

Iudex ſcolaſticos laborare non cogit.

expellantur de ciuitate. Fallit in ſtudeñtibus, quibus non poteſt imperari, ne ſtudio deſerto ad aliud opus ſe conferant, ſicut in nobilibus, ſcribit de Ripa in trac. de peſte, in iij. parte. fol. xxi. multo minus ſeruiẽs poterit pręcipere, vt ſcolaſtici eum adiuuent in capiendo alium, cũ nõ ſint de eius iuriſdictione, ſecus in laicis, tex. in l. liber homo, ij. ff. ad leg. acqui. Io. maſuer. in Rub. de penis, verſi. item ſi ſeruiẽs capiat, not. Lucas de penna in Rub ne ruſti ad vllum obſeq. deuoce. lib. xi. C. & l. vna, C. ne quis liber, inuitus actum reipub. gerere cogatur, & dixi in clerico in repet. l. diuus, fol. xxvi. verſi. nota tamen, ff. de ſenatuſconſul. ſilla. aliquando tholoſæ audiui proclamari. vt qlibet teneatur laborare ad extingueudum ignem, & ad ferendum aquam, dixi non comprehendi ſcolaſticos, qđ eſt notandum.

ſcolaſtici an ſapientibus praeferãtur

Quadrageſimumoctauum, quod ſi aliqua pertinent ſimul ad ſapientes homines ſtudii ſimul ad vniuerſitatem ſcolarium, & diſcordãt in eligendo, vtpote quia vnum eligũt ſapientes, alium eligit vniuerſitas, ſi pares ſint vitute iſti, qui eligunt, deferendum eſt ſcolaribus, iſta eſt mens, verbaq; Bal. in l. viduæ, per illum tex. C. de nuptiis, intellige quado collecti eſſent pares, ſecus ſi vnus eſſet maiorib9 virtutibus prę ditus, quia tunc ille eſt pręferendus ſecundum eum, in c. inſinuantes, nu. lxx. de offi. delega.

iſtud tamen intelligerem hic, vdelicet quod ſa piens intelligitur de eo qui habet plenum ani mi iudicium,& diſcretionem ſine ſciētia, & ita intelligitur tex.in l.diem proferre.§.coram, ff. de recept.arbit.& ibi glo.Lucas de penna,in l. omnes,col.xii.C.de decurio.lib.x. ſed ſcolaſti ci habent vtrunque,& diſcretionē,& ſcientiam ideo debent præferri,cum duo vincula ſint for tiora vno,c.primo de treuga & pace, quod fa cit contra mercatores Montiſpeſſulani,qui vo lunt ex ſuo ſenſu naturali ſtudentibus, imo li centiatis & doctoribus pręferri, arbitrantes & præſumentes ex eorum elatione, ſe melius poſ ſe ciuitatem regere ī cōſulatu, quam literis prę diti, & ita belliſſime rexerunt, vt eorum con ſilio ciuitatem & vniuerſitatem pene deſtruxe runt,quod eſt dolendum. Inuenio tamē quod ſapientia tripliciter ſumitur,primo pro habi tu infuſo, per quem homo habet notitiam di uinorum & humanorum ex inſpiratione di uina ſpiritali & gratioſa, & illud ſapientiæ do num præſupponit fidem, de quo ſcribitur ec cleſiaſti.1.& iiii.& xx.& eccleſiaſtes.ix.c.& ſeq. et Seneca ad Lucillū epiſtola lxxxvii. quid eſt quod non exiſtimes eum futurum ſapientem qui literas neſcit,cum ſapientia in literis nō ſit res enim tradit,nō verba, & hāc ſapīam ample xus eſt Dauid. iij.Reg. c.i.cui, cum non poſſet calefieri, dederunt Sunamitem, id eſt ſapienti am,quę cū calefecit, ita exponit Hiero.lib.epi

Sapiētia ca pitur tripli citer.

ſtolarum,in iij. pte,epiſt .vii.ſapientia quippe auxiliabitur iuſto, ſuper decem ciuitates poteſtatem habenti ſapientiam , & diſciplinam , & alibi Seneca dicit,vere ſapiens eſt,qui facit qđ ſcriptura dicit,non qui nouit. Thomas in ii.ſecundæ.§.ad ſecundum, & theologi communius ſic accipiunt.Secundo,accipitur ſapientia ſecundum Peripatethicos pro virtute intellectiua, & ſpeculatiua inter omnes virtutes intellectuales nobiliſſima,de qua Ariſtote.ix ethico. & i.metha.dicit, ſapiens eſt qui ſcit omnia , & difficilia per certitudinem,& cauſas, ipſum ſcire propter ſe quærens, & alios ordinans & perſuadens,& ſcire debet per cauſas altiſſimas,nō per quaſcunque.Lucas in l.fina,col.penult.C. de pōderato,et auri illatio.lib xi.& alibi philoſo.dicit impoſſibile eſſe ſapientem non eſſe bonum,et iſte apud græcos ſophos dicebatur , et ſophia ſapientia.vnde Auguſt.de ciuitate dei c.i. ait, quod ante tempora Pythagoræ omnes,qui ſe ſcientię mancipabant ſeu ſapientiæ, ſophi vocabantur, ſed Pythagoras iudicauit aliquem elatum vocari ſophum, vnde cum interrogabatur , dicere ſe non audebat ſophum, ſed philoſophū,id eſt ſapiētię amatorē,īde dicti ſunt philoſophi,l.ii.§ iuris ciuilis,ff.de origine iuris. Tertio ſumitur ſapiētia ſecūdū ſtoicos morales ꝓ collectione oīm virtutum moralium et intellectualium,et hoc mō ſapiēs idē eſt quod virtutibus ꝑditus,ſcđm intentionem

Boetii et Senecæ, et virtus cum ſcientia eſt vera ſapientia ſecundum eos, et tales vere ſapientes poſſunt regere rempublicam, et de iſta loqtur, l. i. §. eſt autem, ff. de variis et extraord. cognitio. Specula. in titu. de aduoca. in §. tertio, vnde Lactan. in lib. de falſa ſapien. inquit, virtus ſapientiæ coniuncta ſapientia eſt, naturam enim hominis deus hanc eſſe inſtituit, vt duarum rerum cupida eſſet, ſcilicet religionis et ſapientiæ, ſed homines ideo falluntur, aut religionem ſuſcipiunt omiſſa ſapiētia, aut ſapientiæ ſoli ſtudent religione omiſſa, cum alterū ſine altero vere conſiſtere non poſſit, per duo quippe cognoſcitur ſapiens, vt Plato dicit, ſapiens cum iniuria afficitur, non iraſcitur, et nō extollitur cum laudatur, et Socrates ait ſapientię pręcepta eſſe duo, tacere, et adiſcere, et Bias non ignorabat, imo dietim promebat, ſapientiam omnibus aliis rebus certiorem, et ſecuriorem, et ſapientes tacent illud, quod probare non poſſunt. c. plerunque. ii. q. vii. et debet eſſe cautus in probatione verborum, Bal. in c. verum, de iureiurā. et ſapiens eſt, qui non petit illicita, dicit Bald. per illum tex. in l. non idcirco, C. de reſcinden. vendi. ſapiens verbis producet ſeipſum, et homo prudens placebit magnatibus. Eccleſiaſt. xx. c. alibi in Prouerbiis x. c. ſcribitur ī labiis ſapientis inuenitur ſapientia, et Eccleſiaſtici. v. c. cum ſapientia proferes reſponſum verum, et alias ponit Luca de pēna

Sapiēs quo modo dignoſcatur.

in l.i.col.vi.C.delega.lib.x. Poſtremo ſapiens nulli nocere intendit, vi.q.i.c.ſapiens,prelatio ni et gubernationi ſapiens conuenit.c. porro. lxxxiiij. diſt.et qualiter ſapientes a literatis differant,vide per Archi.in c.vt commiſſi de hæ heret.in vi. Si fueris ſapiens , attende tēpus et horam , non patitur ſtultus ſemper adeſſe morā,glo.in cle paſtoralis,de re iudic.et vide quæ ibi addidi,& Feli.in proemio decret.col.1.et nota hæc literarum ſtudioſe, vt ſapiens efficiaris.

Scolaribus poſt perfectum ſtudiū debet reſpublica gubernanda committi.

QVadrageſimumnonum eſt, ſcolaribus poſt conſumnatum ſtudium, debet committi reſpublica gubernanda.§.fina. in proemio inſti. Caueant tamē ne faciāt ſicut phetō,ſi fabuloſe loqui liceat,de quo pOuidiū lib.ii.methamor.qui accepto regimine currus ſolis ſui patris, quē gubernare ignorauit propter eius calores iuueniles, quos refrenare expedit.l.fina.§.penul. C.de bonis quæ lib.arbores,terram , et alia elementa deuaſtauit, ſed iupiter hæc conſpiciens, equos aurigam , et currum in mare præcipitauit,ſic deus phæteonta id eſt malos iudices,vel prælatos ſuſtinere nō valens, nec equos, id eſt familiares illorum,flāmigeros flammis auaritiæ deditos conſumit, a quibus iudicibus et iuſtitię adminiſtratorib⁹ totus inflammatur mūdus,cōburūtur mōtes, id eſt nobiles,et alti viri, id eſt litetrati, terra id eſt viri infimi,& pauperes, fōtes id eſt pii et miſericordes,mare id eſt amari viri, videlicet re

ligioſi

ligioſi,flumīa diuites & delicioſi, cęlum et ſtel
læ,id eſt ſancti viri & luminoſi, nec eſt qui eua
dat malicias eorum , & ideo de talibus terra cō
queritur deo,id eſt patria dicto adminiſtratori
ſubiecta,vt habetur Iob.xxxi.c . aduerſum te
terra mea clamat. Eſaię.xiiij.c.tu terram tuam
diſperſiſti,& populum tuum occidiſti, ideo de
us iuſtus quandoque mittit flumina in tales ,
& in mare præcipitat,id eſt ī tenebras inferni.
Exodi. xv.c. cantemus domino glorioſe , &c.
quia currus Pharaonis & exercitum eius pro-
iecit in mare,aduertāt ergo iuſtitię adminiſtra
tores,& alij vt probe cogere debeant, & euehū
tur ad magnos honores,vt patet de Ioſeph.ge
ne.xli.c.quia oſtendit tibi omnia deus quæ lo
cutus eſt , nunquid ſapientiorem & tui ſimilē
inuenire potero , tu eris ſuper domum meam,
& ad tui oris imperium,cunctus populus obe
diet,vno tantum regni ſolio te pręcedam.Lu.
de penna in l.ſi qn̄, in fi.C.de diuer. of.lib.xij .
Sed quid vacamus in meritis virtutum?aut vi
tę ſic extollendis?hodie nihil ſibi grauitas nihil
induſtria vendicat, totum auri prophanus a-
mor obtinet, hodie honor vitia remunerat,&
in locū vltoris ſeu iudicis is qui fuerat punien
dus adiicit,c.fertur.i.q.i.ſupbia peperit teme-
ritatē,quę hodie placet potentibus,& non mo
rum honeſtas, ſed verborum venuſtas attendi
tur,non ſcientiæ viſus,ſed ſtultitiæ riſus, non
puritas manuum,ſed quantitas munerum con

regularũ cancella. regula xv. plus dicens, iudicẽ in foro conſciẽtię,iſta debere ſequi, & illã regulã,videlicet graduatos non graduatis p̃ferẽdos,debere intelligi de idoneis graduatis, ſec9 de inhabilibus, & aſinis comatis, ob id dicit Alex.in additio.ad Bar. in d.l.prima,C.de dignita. doctorem non debere habere ſalarium ſi neſciat docte interpretari, ac Bar.per illum tex.in l.ij.C.de profeſſo.& medic.lib. x.ꝙ doctor qui præbet ſe inutilem auditoribus, poteſt reprobari,vtpote ſi continuet practicam, & non ſtudet vtilitati ſcolarium,tunc vix poteſt duobus commode prĕeſſe. arg.c. primi de cõſuet.in vi.& forti9 dicit Ang.ĩ l.i.C.de ſtud. lib.vrb.Ro.lib.xi. ꝙ doctor q facit intrare ſecũ famulos,eſt ĩfamis, ꝙ ĩtelligerẽ qñ facit eos ĩtrare, vt eũ audiãt,quia non habebat ſcolares ſecus ſi ob malitiam aliquã auditores eum deſeruerint,vt vidi fieri tholoſę ſepius, & ita videtur ĩnuere Gaſpar valaci. in repet.l. imperiũ col.xxvii.ff.de iuriſd. oĩm iud.Ratio ſupradictorũ põt eſſe per.§.oportet,in autẽ. de inſtru. cautel.& fide, vbi ille qui parũ ſcit, & prorſus ignarus ęquiparãtur,vñ dicit Bar.in autẽ,ſed nouo iure,C. ſi cert.peta.ꝙ mercatores qui tm̃ ſciunt ſcribere in vulgari, dicũt illiterati, facit l.quoties,& ibi glo.allegat multa iura, ff.q ſatiſda.cogãtur,l.ſi plagii,C.ad leg. flauiã de plagia.ſcripſi in tracta. de pacific.poſſe.nu.ccxiiij & ſequentib. Ad probãdam tamen ſcientiam

illius ſcolaris contra doctorem requirũtur quĩ decim teſtes,per tex.ſing.in l.vnicuique, C.de proximis ſacro. ſcrinio. lib.xii. pro intellectu tamen illius,glo.d.l.1. de anno.ciuili, vide Panor.& alios in c.clerici,de iud. Feli in Rub.de maior.& obedien. Bonum de curtili,in tracta. nobilita.in.iii.parte,nu.lxi.Ioan.*Montaigne*,in tracta.de aucto.& præminẽ.ſacri mag.conſil. fol.xxij.& Silueſter de prier. in ſua ſumma, in verbo doctor.nu.iij.hæc tamẽ non procederẽt quando pro forma requireretur gradus, vt in nominatis,& in beneficiis ciuitatum, & villarum muratarum, nam tunc quãtumcũque doctus ſit ſcolaſticus, non præferetur graduato, per §. præterea,de colla.in concorda.

Docendo quis doctior efficitur.

QVinquageſimũprimum,quia licet donare ſit perdere, l.filiuſſa. ff.de donatio.l.ii.C. de conſul.lib. xii.c. paſtor,1.q.ii. Tñ ſcolaris dãdo doctrinã nihil perdit,imo doctior efficitur, quia omne artificiũ per exercitiũ recipit incremẽtũ, l.legatis §.ornatricibus,ff.de leg.3.l.milites,in ii.C.de re milita. lib. xii. nã intellectualia erogãtur,& erogãs nihil perdit,ſecus in corporalibus,ſed ſpiritualia transferũtur, & non perdũtur,ſicut ſol dat lumẽ,ſcđm Bal.in proemio,ff in.§.itaq;. vide Lucã de penna in l.vna, col.i. ĩ fi.C.de ſtud.liber.vrb.Ro.lib.xi.dicit̃ coĩter.

Diſcere ſi quæris, doceas,ſic ipſe doceris,

Alij loco doceas *ponunt* ſtudeas,

Nam ſtudio tali tibi proficis atque ſodali.

Glo. in l. i. C. de excuſa. artifi. lib. x. Si opponatur ſcolaris docere non poſſe, quia adiſcere dñt nã dicit tex. in. c. ſic viue, xvi. q. i. longo tpe diſcas, vt poſtmodum doceas, Reſpon. Io. And. in regula cum quid, ĩ. i. de reg. iur. in vi. in mercuria, & Panor, in c. 1 nu. iiij. de feriis, quod ſcolares poſſunt legere vt diſcant, potius quã doceant, & ita videmus fieri aliquando tholoſę, & in francia, nam ſimul atq; curſus ſuos audiuerũt, ſumunt gradum bacalaureatus, & legũt & hoc eſt bonum vtileq; eis, & quidam bacalaurei legunt, vt diſcãt & doceãt, & ſunt egregie docti, vt mea memoria multos noui.

QVinquageſimũſecũdum, ſcolaris doctus debet habere maiorẽ dotẽ. quã alius laicus, vel mercator, quia pro qualitate perſonæ dos eſt conſtituenda, l. quę ro, ff. de iure dotium. l. ſi furioſi, C. de nupt. nã patris intereſt viro literato, tradere ſuam filiã nuptui. Alexand. conſil. cxxvii. viſo, col. i. in vii. volu. arg. l. tertiæ §. ſi emãcipatus, ff. de bono. poſſe. contratab. quia maiores dotes animi communiter habent literati, quã alii, quę ſunt prudentia, iuſtitia, fortitudo, temperantia, ſecũdum Paul. de cita. in tracta. de iure patro. in iii. parte, q. i. in. ii. cauſa. facit, c. penult. de præſumpt. & eccleſiaſtici. vii. c. trade filiam, & grãde opus feceris, & homini ſenſato da illam, hodie ſi pauper eſt, etiam ſi ſcientiam Bart. habe

Dotem maiorem habere debet peritus quam alius

ret, vix amplam inueniret dotem, quia hodie de ſcientia vltima fit quæſtio, & de bonis prima.

QVinquageſimum tertiũ eſt, quod pater poteſt cõpelli miniſtrare ſumptus & expenſas filio ſuo volenti ſtudere, per tex. ĩ l. de bonis §. non ſolum, ff. de carbo. edic. cuius verba ſubiicio, nõ ſolũ alimẽta præſtari debẽt pupillo, ſed etiam in ſtudia, & cæteras neceſſarias impenſas, debet impẽdi pro modo facultatũ, & licet non loquatur de patre, tamen tex. & ibi expreſſe doct. in parte loquuntur in l. Macedoniani, C. ad Macedo. & Vitalis de Nemauſo in trac. de colla. q. v. in fine, & Bolog. hic ꝙ ſic ꝓbať. pater tenetur alere filiũ, l. ſi quis a liberis, ff. de liberis agnoſcend, ſed illud, quod diſcit, eſt vt in futurũ poſſit ſe alere, ergo pater ad illud tenetur, l. ſtichus ibi tueri poſſit, ff. de leg. iii. Secundo, qui tenetur aliquẽ alere, tenetur ad expenſas magiſtrorũ, & hoc quãdo obligatio alimentorũ eſt iuris naturalis, vel iure ſanguinis alimenta debentur; l. qui filiũ, & ibi Bal. ff, vbi pupillus educa. debeat, ſed pater iure naturali ad alimenta tenetur, & iure ſanguinis, d. l. ſi quis a liberis, ergo & ad ſtudij expenſas, ſecundum Hoſtien. in ſumma de infantib. languidis in §. qui parentes, ſecus ergo eſt dicendum, quando alimenta debentur ex legato, vel alia ex cauſa, quia tunc non tenetur ille ad diſciplinam, vt dicit tex. in l. legatis, ff.

pater põt cogi filio ſuo ſtudere cupienti miniſtrare ſũptus

de alimen.& ciba.lega.Iaſ.& Iacobi, in l. cum hi.§.qui tranſigit, ff. de tranſactio. & ſapiens dicit Catho.

Cum tibi ſint nati, nec opes, tunc artibus illos
Inſtrue, quo poſſint inopem defendere uitam.

Intellige tamen poſſe compelli, quo ad grã maticam, & vt faciat eum legere, et ſcribere, cũ iſta diſciplina ſit homini neceſſaria, vel vt doceat aliquam artem, ſecus quoad leges, niſi ſecũ dum qualitatem ingenii, et facultatem bonorum, ſuper quibus iudex arbitrabitur, Bar. & Iaſ. in l. quidam cum filium, ff. de verb. obliga. et d. l. Macedoniani, Riminal. in l. ſi donatiõe, col. penul. C. de colla. vnde lege Solõis ſancitũ erat, filium ad alimenta neceſſaria patri non teneri, quando pater ei nullam artem contuliſſet, vt dicitur in vita Solo. per Plutarch. et Hely ſacerdos, licet ſanctus fuiſſet, tamen quia filios ſuos non erudiuerat in omni diſciplina et correctione, ſupinus cecidit, et mortuus, verba refero Hiero. ſcripta in c. legant epiſcopi, xxxvij. diſtinct.

Item ſicut pater tenetur ad dotandas filias l. fina. C. de dotis promiſſi. non minori ratione videtur, quod teneatur ad ſtudii expẽſas, Pau. in l, ſed Iulianus. §. proinde, ff, ad Macedo, præterea iſtud videtur verſum in vtilitatem patris cũ ſcia filii ſit laus et gloria patris, gl. in autẽ. cõſti, q̃ de digni, col vi, in fi, poſt Salomonẽ, hĩc dicitur eccliaſt. vii. ca, filii tibi ſunt, erudi illos

& Prouerb.xxiii.c.noli ſuſtrahere a puero diſciplinam, nam & poſt mortem lætatur pater in filio glorioſo. Thobię.xiii.c.beatus ero,ſi fuerint reliquię ſeminis mei advidendum claritatem Hieruſalem,citat Lucas de pēna in l.i.col.i.C.qui ęta.lib.x. Idem dicas in eo qui tenetur tractare aliquem vt filium,quod etiam ad expenſas ſtudii teneatur,puta grammatices,ſi natura filii non repugnat, l. qui filium,ff.vbi pupil. & docto. in d.l. quidam cum filium, vide in ſophologio ſapien.lib.vlti.c.xii.Et ſic ergo poterit cogi pater ad emendum libros,et præſtādum filio neceſſaria,l.iii.§.proinde, ff.de in rem verſo.maxime quando volūtas patris ab initio interuenerit,et pater erat diues,qui hoc pati poterat,Bal.in d.l.macedoniani, et ī marga.in verbo filius,xxiiii. q.et.q.vlti. Alex. in additio.ad Bar.in l.iubemus,C. de ſilētia,lib. xiii. Barb.in proemio cle.in verbo ſalutē, col. ii.et in trac.de pręſtātia Cardina.in vlti.q. baſilica primę ꝑtis,Decius conſil.clxxvii.ꝙ ſupra imo ſunt excoīcati patres, ſi hoc denegent.c.ſi quis reliquerit,xxx. diſt.ipſius verba,vt aſpicias,redde,ſi quis reliquerit proprios filios,et nō eos alueris, et(quod pietatis eſt)neceſſaria nō prębuerit,ſed ſub occaſione cōtinētiæ negligēdos putauerit,anathema ſit,vbi Archi.hoc firmat,et Lancel.in l. ſi longius.§.i. ff. de Iud. ac Bolog.hic ponderando verbum pietatis, quia pium eſt vt aliquis ſtudeat.

patres denegantes ſcolaſticis neceſſaria, ſunt excommunicati

Secundo intellige, qñ filius ſtuderet, aliàs ſi in ſtudio vagaretur, nõ tenetur pater illi expenſas miniſtrare, d.l. ſed Iulianus. §. proinde, ff. ad macedo. quia non gerit tunc vtiliter negocium patris, & quia non tenetur dare perituro, l. ſi quis cum ſciret, ff. pro emptore.

Tertio intellige, quando filius nulla haberet bona materna, vel alia, alioqui ex illis deberet prius impenſa fieri, vt infra dicam, & habetur per Bar. ĩ. §. nec caſtrenſe, l. i. ff. de colla. bono. Bal. nuncupatim in rub. de off. iud. col. 2. in decreta. per l. fi. ff. de petitio. hæred.

Quarto procedit, quãdo pater eſſet diues, & potens ad expenſas faciendas, alias charitas bene ordinata incipiet a ſeipſo, l. præſes. C. de ſerui. & aqua. ita Cy. in d. l macedoniani, Riminal. in d. l. ſi donatione. col. penul. C. de colla. & quando dicatur pater potens ad hoc faciendum, relinquo arbitrio iudicis, arg. l. i. ff. de iure delibera. vt ꝓ modo facultatum, & pro numero filiorum hoc arbitretur.

Qvinquageſimum quartũ. Quod in principio anni, vel menſis, pater, vel alius, tenebitur ſtudioſo pro toto menſe, vel pro quadrante, ſaltem penſionem tradere, ſecundum Bal. ĩ l. non poteſt. ff. de adoptio. arg. l. fi. de liber. agnoſcend. alias quomodo filius poſſet ali, & viuere toto menſe, certe haberet neceſſe deſerere ſtudiũ, ob pœnuriam alimen-

Penſio ſcolaſtici ĩ principio mẽſis eſt tradẽda

torum,vt multi faciunt,cum hoſpites in prin-cipio menſis, pro penſione aliquid velint habere,alias nolunt ſcolaſticos recipere,nec collegia ſolent eos admittere, non ſoluto primo quadrante, vide quando quis in fine anni teneatur ſoluere,vel in principio, per tex.& nota,in l. prima,C. quando dies lega.cedit, vbi tales verſus inſcribuntur.

Annua ſi debeas,tunc inſpicies caput anni,
Anno ſi debes,in fine teneberis anni.

& per Bar.& alios,in l.qui hoc anno,ff.de verbo.obliga.

☞Sed an pater liberetur ponendo filium in hoſpitali,vt alatur? videtur quod ſic, per glo. in l.necare,ff.de liber.agnoſcen. quæ dicit ſufficere ei,qui tenetur alere quendam, vt procuret ei alimenta quoquomodo,vel aliquam prębendam ſibi conferri. Contrarium puto verius,nam honeſtum non eſſet ſcolari in hoſpitali viuere,&ita reperio tenere Bal.per illum tex. in l.vna.§.ſed ſcimus,C.de latina liber.tollen. & non obſtat illa glo. quia loquitur quando alendus eſſet vilis perſona,& poſſet ali ibi ſine dedecore,alias ſecus,Boer.in additio. ad Benedict.de plumbi.in l.Caſſij Gaii,ff.de fideicom. liber.imo ſi pater poſt natiuitatem expoſuit filium ſuum in hoſpitali,vel alio modo reliquerit eum ſine alimentis, perdit oē priuilegiū patrię poteſtatis,& ius filiationis,tex. ſing.in l.2. C.de infan.expoſit. ſecundū Gerard. de petra,

ſing. 2. quod bene notate vos patres, vide Decium, in l. i. C. de carbo. edicto. & Ioan. Lupum in repet. c. per veſtras. §. 23, fol. 97. de donatio. inter virum & vxor.

QVinquageſimũquintũ eſt, quod ſcolaris non tenetur libros a patre datos poſt eius mortem conferre, licet cũ fratribus ſuccedat, ſed eos habebit præcipuos, per tex. & ibi glo. in l. quæ pater, ff. familię herciſc. & l. filię, C. illo titu. & ibi Cy. & Salice. Bar. ĩ l. i. §. nec caſtrenſe, ff. de colla. bo. glo. in prag. ſanctio. ĩ §. & vt liberius, tit. de colla. & hæc doctrina eſt cois. teſte Iaſo. ĩ l. filię licet, in fi. Alber. & Alex. ĩ l. ſi donatione, in fi. C. de colla. Fabia. de giochis, in repet. auten. nouiſsima, q. xxvi pri. ci. C. de inofficio. teſtamen. Alexand. conſil. 50. circa, nume. xviij. in 6. volum. & conſil. cxlix. viſo themate, in fine volu. 7. & hoc etiam de conſuetudine ſeruatur, teſte Dom. Ioan. Sainxon, in conſuetud. Turo. articu. x. rubr. *des ſucceßions des gens roturiers*, tum quia pater intuitu pietatis donare illi præſumitur, & non credere, d. l. quæ pater, tum quia libri armis militum æquiparantur, gloſa. ſingu. in l. nepos proculo, ff. de verbo. ſignificatio. & tex. in prœmio, inſtitu. & ſicut militum arma non conferuntur, tanquam peculium caſtrenſe, d. l. filię, ſic nec libri, qui ſunt arma ſcolarium.

Scolares libros à patre datos, cõferre nõ tenentur.

Item quando pater aliquid expendit circa honorem, vel promotionem filĳ ad aliquam dignitatem, hoc videtur facere in filĳ prærogatiuam, l. i. §. ſed an id, ff. de colla. bono. ergo filius id habebit pręcipui, vt concludit Bal. conſil. 444. primo dicam, col. 2. vol. 3. Nicolaus de Vbaldis, in tracta. de ſucceſſio. ab inteſta. in prima ſpecie liberorum, in fi. verſi. vlt. quæro pater &c. & Bonifa. in prœmio clem. ioannes, nu. 52.

2 Primo amplia, tam in libris, quam in pecunia data, cauſa emendi libros, vel ob aliam ſtudij cauſam, quia nõ minor eſt præſumptio donationis in pecunia, quam in libris, Cuma. conſil. 40. cuidam filio ſtudenti, col. 1. Deci. in. d. l. ſi donatione, col. vlt, quia idem de pecunia deſtinata ad emptionem rei iudicatur, ſicut de illa re, cum pecunia deſtinata ad emptionẽ prędiorum inter immobilia cõputetur, tex. ſing. in l. quid ergo. §. vſuras, ff. de contra. actio. tutelę, ſecundũ Roma. ſing. 103. tu habes, & franciſcum Cremẽ. ſing. 59. pecunia, Corſe. in ſing. incipieñ. pecunia, Alex. & Iaſ. in l. i. §. fuit quęſitum, ff. ad trebel.

Doctoratus expreſſe an conferenda ſit.

3 Secundo procedit etiam in expenſa doctoratus, quam etiam non tenetur conferre ſtudioſus, cum illa dignitas non poſſit vendi, nec ad hæredes tranſmitti, non veniet in collationem l. omnimodo. §. imputari, & ibi Bal. C. de ĩoff. teſta. quia per collationem fit translatio in ali-

um,cum collatio ſit in commune latio, glo.in rub.ff.de colla.bono.& Docto.ĩ rub. C.eo,ſed illa quę perſonę cohęrent,nõ poſſunt transferri in alium,vt eſt doctoratus,glo.in l. 4. ff. ꝑ ſocio.Igitur doctoratus expenſę non conferentur, item quia iſtę dignitates non concernunt principaliter commodum pecuniarium, ideo non attenditur expenſa,arg.l.plane, in.2.§.fi. ff.de leg.2.& quod principaliter fit,attendi debet,l.ſi quis nec cauſam,ff.ſi cer.peta.etiã quia pater filio ſuo donaſſe videtur, vt infra dicet.
4 Tertio auge, procedere tam in ſcolaribus, laicis,quam in clericis, tamen clerici non tenebũtur conferre libros,nec alias res, quia videntur eis quaſi caſtrenſe peculium, Alber.in d.l. ſi donatione,in fi.Pet. de leſnaud. in opuſculo de doctoribus,in 4.parte.q.88.Petr. Gerard. ſing.54.tene menti, vbi ſcolaſticis conſulit,ꝙ imprimis accipiant primam tonſuram, & poſtea iſta materia collationis ceſſabit in eis, Iaſ. in d.l.filiæ.hippo.in rub.ff.de fideiuſſo. q.xii. nu.cxxv.ſcripſi inter priuilegia clericorum,in additio.ad Bonicõtiũ,in tracta.de priuil.cleri.
5 Vltimo extende, ſiue ſtudens compleuerit ſtudium,& fuerit effectus doctor,aut licentiatus,tunc cum poſſit habere peculium quaſi caſtrenſe,& iſtud cedit in id, ideo non confert,l. i.§.nec caſtrenſe,ff.de colla. bono.& l. filiæ licet,C.illo titu. Siue non fuerit effectus doctor, ſecundum Bar.in d.§.nec caſtrenſe,nam dona

tio facta filio in poteſtate morte confirmatur, quia in vita reuocari poterat,& ea quæ morte confirmantur,non cõferuntur,d.l.filię, 2.& l. filiam,C.de colla. Item hæc donatio eſt magis priuilegiata fauore ſtudij, quam donatio ſimplex,quæ non confertur,auten.ex teſtamento C.eo. Igitur nec iſta, inſuper qui vult antecedens,& conſequens ad illud, l. ad legatum, ff. de procura.ſed pater voluit antecedens,ſcilicet vt fili⁹ ſtuderet,etiã vt haberet libros,ſine quibus ſciẽtia haberi nõ põt,l.pen. ff.ad exhibẽd.

6 Primo fallit,qñ fili⁹ tpe mortis patris nõ ſtuderet,ſed eſſet pſeudo ſcolaſticus, ſeu ignar⁹ & vagus,tũc libros cõferre tenebit̃,etiã ſi pater ĩ vita ei tradidiſſet, ceſsante em̃ cã ſtudij priuilegiũ ceſſabit.Itẽ ĩ morte pater videtur reuocare donationẽ librorũ p̃ſumptã,qñ videbat illum nõ ſtudere,arg l iii.§.fi.cũ l.ſeq.ff. de adimẽ.lega.& qñ nõ ſtudet,libri nõ ſunt arma illi⁹ ſcolaris vagi ſed enſis,ergo ĩ illis priuilegiũ nõ habebit,glo.ſing.ĩ d l.nepos ꝓculo,ff.de ver.ſig. ſic cõſuluit Alex.conſ.149.viſo themate,col. vlt,vol,7,Iaſ,in d,l,filiæ licet,Iſtud tñ eſſet difficilimum obtinere contra ſcolares, cũ vix ſit aliquis,quin ſaltem modicum ſtudeat, alias eſſet pec⁹ Melibei,& requireret̃ ꝙ nihil ſtuderet.

7 Secũdo limita,qñ eſſet vehemẽs p̃ſumptio, ꝙ pater nõ donaret,vtpote ſi pauꝑ ſit,& multos habet filios,adeo, ꝙ ſi ſcolaris haberet libros præcipuos,alij filij nil aut parũ de hære-

ditate patris conſequerentur,& libri erãt magni precii,tũc ne alii fame pereãt,cõferre tenebitur,quia nõ ē veriſſimile ꝙ pater,qui oẽs filios ſuos pari amore diligit,velit vnũ ditare,& alios pauperes facere,arg,l,ſi,C, familię hercíſc. Bal,in auten,ex teſtamẽto,C,de colla,maxīe cũ hic ſtudioſus ſciat iura,nõ tãto indigebit auxilio,q̃ alii ſimplices fratres,& ignari, quia iura nõ permittunt iuriſcõſultũ &doctũ in paupertate viuere.§.fi. ĩ autẽ,de hæred,& falcid,colla, 1.nec tm̃ debemus fauere ſtudẽtibus, vt ĩiuriã aliis faciamus,arg,tex,in c,ex parte,de foro cõpet,floria,ĩ d,l,q̃ pater,col,2,ſic cõſuluit Alex, cõſ,149,ĩ vlti,dubio vol,7,Deci,ĩ l,ſi donatiõe col,vlti,C, de colla, vide alias coniecturas,per Antho,Butriũ,conſil,xxxviii, quia maior &c.

8 Tertio nõ ꝓcedit qñ eſſet magna ĩęqualitas ĩter filios,tũc etiã ſcolaſticus cõferre tenebitur libros,nec iſto caſu p̃ſumenť donati,ſed ad vſũ tm̃ cõceſſi,arg,l,cũ pať.§.euictis,ff, de lega,2,l, 3,& auten,vnde ſi parens,C,de inoff,teſta,Bal; cõſ,21,quinq;.vol,1, Antho,de butrio,d,conſi, xxxviii, Alber,& Deci⁹,in d,l,ſi donatione,& quãdo dicatur magna ĩęqualitas, vel parua relinquitur arbitrio iudicis,arg,l,i,C, ſi aduerſus vendi.pigno,glo,in c,ſedes,de reſcript, c,ſtatutum.§.inſuper,de reſcript,lib,vi, ſic conſuluit Barba,in conſil,xxxvii, ſcribitur,col,xv,in,2, vol,& Barba,in addit.ad Bar,ĩ d.§.nec caſtrẽſe. & iſtud cõuenit,2,limitatiõi ſupra deſcriptæ.

9 Quarto reſtringe, quando pater libros eme rit,& non tradiderit, nec filius cõpleuerat ſtudium,tunc non ſunt præcipui, quia in dominio patris permanſerunt. ideo inter fratres diuidi debent,Bar.in d.§.nec caſtrenſe. Bal.in l. macedoniani,C.ad macedonia. Nempe res empta, etiam nomine meo non acquiritur mihi ante traditionem factam ab illo qui emit,l.res ex mãdato,ff. de acqui. rerum dominio,nota in l.ſi vt proponis,C.de rei vendica. Soci.cõſi. ccxxviii.in cauſa,volu. ii. traditionibus enim & vſucapionibus non nudis pactis dominia nobis acquiruntur,l.traditionibus,C. de pact.

10 Quinto non procedit, quãdo pater hoc in teſtamento dixiſſet,ſcilicet libros per ſcolarem conferendos fratribus, tunc in certis non erit locus coniecturis,l.continuus.§.cum ita, ff.de verbo.obliga. diſponat teſtator, & erit lex.§. diſponat,in auten.de nupt.colla.4.nam ĩ materia collationum ſtamus diſpoſitioni teſtatoris,l.i.cum auten.ibi poſita,C.de colla.

Libros à patre datos, ſcolaſtici in legitimam nõ ĩputant.

QVinquageſimum ſextum. Quod ſcolaſtici non tenentur etiam computare in legitimam libros a patre illis datos, quia paterna pietate hoc factum videtur & datum,l.quæ pater,ff. familię herciſcũd. firmat Bar.in l.i.§.nec caſtrenſe,ff. de colla.bono.Paul.i l. pactum.C,illo titu.& Alex. in auten.quod locum,ibidem Barba.conſil.37.ſcribitur,col.14.& ſeq.in.2.volu,etiam quia libri arma

arma ſunt ſcolaſticorum,glo.in l.nepos procu lo,ff.de verb.ſignifi. & in dubio pater videtur dare libros ſcolaſtico,vt eos habeat in quaſi caſtrenſi peculio,expreſſe ſcribit Petrus Iacob.in ſua pract.rubr.de in integrum reſtitu.vt poſſit agi reſciſoria.§.item ſi filiofami.eunti,maxime ſi compleuerit ſtudium ſecundum eos,& idem ſi non compleuerit, nam donatio facta ſcolaſticis valet,vt ĩfra dicetur,quia idem iudicatur de eo qui eſt in via, ſicut de eo qui eſt in actu &c.vt ſupra dixi, per l.qui mittuntur,ff. ex quib.cauſis maior. nec pater cauſa repetendi cenſetur dediſſe, ſed vt iſte haberet eos ſibi præcipuos,quod probatur ex natura ſtudij,cogitauit pater, quod hic ſcolaris poſt ſtudium perfectum, erit protectio aliorum & defenſio, ob id voluit ei dare libros, vt alios protegeret fratres, & eis ſolatio eſſet per ſuam ſcientiam, quod non poſſet eſſe,ſi libri eiſdem auferrentur.Inſuper plus proderit hic frater fratribus, quam libri valebunt, ergo fratres ab eo collationem,vel vt ſibi ĩputet, petere non debent, quippe ſi impenſas & libros tenerentur conferre,vel imputare ĩ legitimam,nihil haberent fere vnquam ex bonis paternis,cum magnas faciant in ſtudio expenſas, & cogerentur deſerere ſtudium,& mori fame, quare æquum videtur,vt etiam ſi non cõpleuerint ſtudium,dummodo ſtudeant,quod non teneantur conferre, nec ĩ legitimam imputare,licet alio flectat com

munis opinio ſecundum Alex. in l. ſi donatione, col. vi. C de colla. Petrus de leſnaud. in opuſculo de doctoribus, in 4. parte. q. 78. idem ītelligendo, quādo non expreſſe donauit, ſed ſimpliciter tradidit, quia tunc etiam donare videtur, glo. in l. filiæ, C. fami. herciſcun. cogitare poterat pater, quod hic ſcolaris ſtudēdo illos macularet, vel ſcribendo in illis inter audiendum aut alias, & ſic non eſt veriſſimile patrem illos libros voluiſſe repetere, & ſi de hoc fuiſſet īterrogatus in vita, ita dixiſſet, ſic & nos dicere debemus, l. titius, §. lutius, ff. de liber. & poſthu. & ſi filius vendidiſſet illos libros, nō potuiſset pater eos repetere, ergo nec hæredes. hoc declara, et limita, vt ſupra dixi, in lv. priuil. proxīo.

❧ Etiam ſi conſuetudine, vel ſtatuto cautum eſſet, ꝙ oēs filij æqualiter in bonis patris ſuccederēt, nā hoc ius cōe ſtatuit, l. vt liberis, C. de colla. & tñ ab eadē ęquitate ſtudij fauore limitatur, d. l. quę pater, ff. familię herciſcund. ita dicemus in ſtatuto vel cōſuetudine, hoc expreſſim firmat egregius prouincialis Nicolaus Arelatanus, in addit. ad tracta. de præſumpt. Alcia. regula prima, præſumptio iuris, in 7. præſumptione, pag. 61.

Scolaſtici librorū æſtimationem præſtando liberantur.

QVinquageſimūſeptimū. Quia in quib⁹ caſib⁹ filius ſtudēs tenetur cōferre libros, ęſtimationē illorū tradere poterit, & libros retinere, & hoc ē ī libris ꝓcipuū ſecūd. Bal. ī l. macedoniani, C. ad macedo. Salice. in l. filiæ, familię her

tiſc.vital.ĩ tract.de colla.q.18.ĩ fi.ne ſuis ſcolaſtici priuentur armis,per glo. in l.nepos, ff.de verbo.ſignif.& per tex.a contrario in l.dotis. & Iaſ.in l.filiæ licet,col.vlti. C. de colla.l.i.§.i. col.penul.ff.ſi cert.peta.nam prȩiudicium nullum fit fratribus, quando æſtimatio eis traditur librorum per alios ȩſtimatorum,& ſic conqueri non poſſunt, nempe collatio inuenta eſt propter æquitatem,l.i.ff.de colla.bono.Doct. in l.ſi emancipati,C.illo tit.& ob ȩqualitatem, l.illud,C.de colla.bonorum,& is videtur prouiſum dando æſtimationem librorum in pecunia, Decius in l.ſi donatione,C.de colla.Curtius in l.ſi emancipati,nu.xxxvi. illo tit.& iſta eſt communis & tenenda ſententia.

Intellige ꝙ tm̃ tenetur tradere ſcolaſticus, quantũ fuerunt ȩſtimati libri,tp̃e diuiſionis faciendȩ inter fratres, non quantũ fuerũt empti, Alex.& alij ĩ l.illud,C.de colla.vital.de nemauſo,in d.tract.de colla.q.v.& Doct.in l.oĩmõ § imputari,C.de ĩoff.teſt.& l.in quartã,ff.ad leg. falci.quod facit ad cõſuetudinẽ huius patriæ, vbi cõqueſtus & bona mobilia ſunt coĩa inter virũ & vxorẽ,& ſoluto matrimonio diuidenda,ſi libri reperiãt,vt debeãt ȩſtĩari prout nũc valẽt,nõ prout ẽpti fuerũt,& hoc ſępiꝰ vidi,tã apud pictones,q̃ hic Pariſiis, qñ vxor aduocati, vel ſenatoris moritur, & pro æſtimationis precio maritꝰ retinet libros minꝰ accipiẽdo ex alijs bõis mobilibꝰ vxoris,ꝑ l.dotis,C.de colla.

Et nota quod ſcolaris debet habere libros ſuos charos, vt proprios oculos, nec debet eos vendere, vel alienare, niſi vrgente & ineuitabili neceſſitate, alias eſt infamis infamia facti, ſicut miles qui arma alienat, nam capite plecti debet, l. deſertorem. §. miles, ff. de re milita. & religioſi alienantes libros, niſi pro vtilioribus vel pluribus libris emendis, & tunc de licentia ſuperioris petita & obtenta, eo ipſo ſint inhabiles per biennium ad quodcunq; beneficium obtinendum, & nihilominus ad clauſtrum ſuum de ſtudio reuocetur, et in illorum locum alij ſubrogari debent, & etiam per ſuperiorem ſuum, prout facti qualitas exegerit alias grauiter puniuntur, vt eſt ſtatutum in conſtitutio. benedicti, c. 8, de penſionibus ſtudentium. §. prohibemus inſuper, & non eſt egregij animi vendere libros, niſi vrgeat extrema neceſſitas, ſicut de anulo dicitur.

ſcolares & religioſi uẽdẽtes libros quibus affiiciantur pœnis

Talibus à dominis poſt cuncta nouiſſimus exit
Anulus, & digito mendicat pollio nudo.

QVinquageſimumoctauum eſt, Quod ſi filiusfamilias ſcolaris in ſcholis exiſtẽs receperit pecuniam mutuo, etiam patre īuito, hoc mutuum poterit a patre repeti per tex. iuncta glo. i l. ſed Iulianus. §. proinde, ff. ad macedo. Alex. in l. fi. C. de nego. geſt, nec pōt opponi exceptio ſenatuſconſulti macedoniani contra creditorem vſq; ad eam quantitatem, quam ſolebat pater ſubminiſtra-

Mutuum filiofami. in ſcolis exiſtẽti datũ à ſuo patre repeti pōt.

re, quam ſi excedat creditor, vtile per inutile, non vitiatur, per regulam iuris vt eſt de ſentẽtia Sali. in d. §. proinde, per illum tex. nã Reipub. intereſt, l. vna, C. de ſtudiis libera. vrbis Romæ, lib. xi. idem ſi receperit libros commodato, & poſtea moriatͣ, quia pater tenebitur eos reſtituere, ſicut mutuum, Ioan. de Ana, in c. i. de magiſt. Rauen. in alpha. in verbo ſcolaris, & in compendio iuris canonici, ĩ rub. de reſcrip. in fol. 310. col. i. publice enim intereſt in ciuitate ſtudioſos habere. §. fi. ĩ prœmio inſti. Soci. ĩ tracta. fallen. regula 137. & hoc ẽ ſpeciale, qđ expenſa repetitur facta contra domini voluntatem, licet regulariter contra, per l. fina. C. de nego. geſt. hoc tenet Bal. nouellus, in tracta. dotis, in 6. parte, priuilegio 46. idem in dote, & expenſis funeris concludit Bal. de Bartol. in repet. l. 1. in lxvii. dotis priuilegio, nu. 223. cũ ſeq. ff. ſolu. matr. idem ĩ medico curante infirmum inuitum vt poſſit ab eo expenſas repetere, glo. ſing. in c. 1. 80. diſt. Roma. ſing. 123. & Iaſ. in. §. tripli. in additio. de actio, in inſti. Ang. in. §. itẽ col. 9. de exceptio, ibidem. & iſta deberent prædicari mercatoribus, vt libenter ſcolaſticis mutuarent, nam quandoque ob defectum pecuniarum cogũtur deſerere ſtudium, & ideo eſt eis vtile. quod pater teneatur, vt facilius pecunias accipiant, alias neminẽ inuenirent, qui eiſdem mutuarent, & ſic fauore ſtudii ceſſat macedonianum, quia publice intereſt, ne ſcolaſticus lon

expẽſa quãdo contra uolũtatem domini facta eſt, an repetatur.

ge a patre diſtans ob pecuniarum defectum fa me pereat, & ſtudium deſerat, quod ſi non pro uideretur, hoc facere cogeretur, & fauore publi cę vtilitatis potero ingredi fundum alienum eo inuito, glo. ſing. in l. 3. iuncta l. quoſdam, C. de metalla. lib. xi. Rauen. in c. inter, in fine, de reſcript. Corſe. in verbo, expenſa, ī primo, licet alias regulariter contra l. per agrum, C. de ſeruitu. & aqua. deciſio, neapoli. 321. in regia.

Intellige quando filius erat aptus ad ſtudi um, & ſtudebat, alioqui pater non tenetur, l. ſti chus, ff. de lega. 3, & d. §. fi. dic vt ſtatim ſcribā.

Scd'o ītellige cōſiderādas facultates patris & aliā familiā, & ſecūdū hoc debet iudex arbi trari, vt teneat̄, & nō vltra, Alber. ī d. §. fi. nam ſaltē tenebitur vſq; ad illā quātitatē, quam do mi ſtudens veriſſimiliter erat impenſurus, quia ibi non viuebat vento vt lupus, dicit glo. in l. fi. C. de alimen. pupil. præſtan. & iſta intellige qn̄ contra voluntatem patris erat in ſtudio, quod in dubio mercator credens pecuniam ignorare præſumitur, l. verius, ff. de proba. Imo ſi filius contra voluntatem patris ſit in ſtudio, & bene ſtudeat, & receperit mutuum, quia vtiliter ge ſtum eſt negocium, tenebitur pater reſtituere, cum ſcientia filij ſit laus & gloria patris, glo. in auten. conſti. quæ de dignita. colla. vi. §. ge neraliter, & confuſio patris eſt de filio indiſci plinato, Eccleſiaſt. 22. & Ange. in d. §. Item ſi, colla. 9. Si vero eſſet in ſtudio ex voluntate pa

tris,tunc ſiue filius bene ſtudeat, ſiue non, pater tenetur, niſi pater crederet eum bene ſtudere, & creditor ſciebat eum non dare operam literis, tunc patri daretur exceptio contra mercatorem petentem pecuniam mutuatam, arg. l. ſi quis cum ſciret, ff. de vſucap. pro empto. l. cum quis, de ſolu. quod bene notent mercatores, & diſcolis non mutuent pecunias, de hoc tamen non tenetur mercator inquirere, & ſcrupuloſam inquiſitionem facere, vel an ſit in ſcolis de patris voluntate, arg. l. ſi ſeruus vetitus, ff. de lega. primo, Angel. in §. item ſi ĩ iudicio, col. ix. inſti. de except. Si præter voluntatem patris erat in ſtudio, non contra, & tunc aut tantum erat expenſurus, & bene ſtudebat, & tenetur pater, quia vtiliter eſt geſtum negocium, aut non bene ſtudebat, & tunc creditor eum putabat bene ſtudere, & habet actionem contra patrem, l. 3. ff. ad macedoni. aut notorium erat illum male ſtudere, & ſibi imputet creditor, l. penult. illo titu. Alber. in d. §. fina.

QVinquageſimumnonũ, quod ſi filiusfamilias ſcolaris viuo patre cõtraxerit aliquod debitum honeſtum ſtudii cauſa, poſtea patre mortuo, nõ tenebitur ipſe cũ aliis fratrib⁹ ſuccedens de parte ſua totũ debitum exoluere, ſed ſatisfieri de coĩ debet, tãq̃ æs alienũ, poſtq̃ pater tenebat, & ipſi⁹ hęredes, l. i. C. ſi cert. pet. l. 2 de hæred. actio. probatur per tex. in l. ſi vni, § idẽ ſcribit, & § neratius, ff. famil. herciſcun.

Scolaris debitũ ĩ ſcolis uiuo patre contractum de communi ſolui debet.

& Bar.in l. i.§.nec caſtrenſe,in fi.ff.de colla.bono.& in tract.de duob.fratri.q.i.Iacob.Rebuffus,patruus meus,in l.vna,de periculo ſucceſ. paren.lib.x.& ibi Io.de platea, Bal.in l.oīmō §. ĩputari,nu.7.C.de inoff. teſta. vbi dicit tūc demū habere verū, qñ talis obligatio eſſet facta occaſione ſtudii,& ex cauſa licita & honeſta,& idem tenuit floria.in d.l.ſi vni.§.idē ſcribit fortius docet Dy.in d.§.nec caſtrenſe, ꝙ ſi pater fecit filium dare operā literis,& interim moriatur,hæredes patris tenebuntur de cōi expenſas filio erogare,quia munera cepta cōmuni impenſa,de cōmuni debent perfici. d.§.idē ſcribit,ff.familiæ herciſcun.glo.in l. et qui originem.§ fi.de munerib.ſed Bar.in d.§.nec caſtrenſe,in fi. tenet contra, quia pater non tenebatꝛ ꝓſequi,ergo nec hęredes,vt ſit eiuſdē cōditionis hęres,cuius erat defunct⁹,l.hęredē.ff.de reg.iur.et hęc opinio crebrior ē, et recepta per cōiter,docto.cui etiam ſubſcribo.Si tñ fratres poſt mortē patris remāſerint in cōi.et in ſocietate oīm bonorū, tūc talis ĩpēſa etiā poſt mortē facta intelligitꝛ facta de cōi;nec debet inſpici anvnus fecerit maius lucrū vel impēſam,Bal. in l.ſi patruus, C.cōia vtriuſq; iudicii,refert et ſequitur D.Io.Sainxon in cōſuetu.Turoneñ. in rubr. *des ſucceßions des gens roturiers.* arti. x.licet contrarium conſuluerit Roma.conſil. 155.præſentis cuius fundamentis reſpōdet D. Sainxon ibidem, vide ſi lubet.

SExageſimum eſt, quod licet donatio inter patrem & filium in poteſtate nõ valeat, l. donationes quas parẽtes, C. de donatio. inter virum & vxo. quia quicquid acquirit filius patri acquirit, l. placet, ff. de acqui. hæred. & per quas perſonas nobis acqui. in prin. in inſti. ideo pater donando filio ſibi ipſi videlicet patri donare videretur, ſed quia ſemel eſt patris, nõ poteſt amplius ſua effici res. l. iij. §. ex pluribus, ff. de acqui. poſſe. c. inter circa finẽ, de fide inſtru. item pater & filius cẽſentur vna perſona, l. vlti. in fi. C. de ĩpub. & aliis ſubſti. & ſic vna perſona ſibiipſi cenſeretur donare, quod iure prohibetur, nempe differentia eſſe debet inter dantem & accipientem, c. debitũ de baptiſmo, & c. per veſtras, de iure patro. c. fina. de inſti. ſed bene confirmatur iuramento, Bal. in l. fina. C. de vſucap. pro dona. col. ij. & de petrucia in ſuo primo effectu iuramenti, ſcripſi plene in repet. l. ſi quis pro eo, ff. de fideiuſſo. Tamen donatio facta per patrem filio ſuo ſcolari in poteſtate ſua exiſtenti, etiam ſine iuramento valebit, prout nuncupatim ſcribunt Angel. & Iaſ. in l. prima, ff. ſolu. matrimo. quãuis multi contra teneant, tamen iſta videtur verior fauore ſtudii, & communis, vt ibi dicit Iaſ. cui ſententiæ ſubſcribit Soci. in tract. fallen. reg. ciij. donatio facta a patre, Alex. in l. in quartam, col. xi. ff. ad leg. falci. Ioan. Crotus in repet. l. frater a fratre, col. xx. in ix. fallen. ff.

Donatio per patrem filio ſtudẽti facta valet

de condict. indebi. quia ſicut donatio cauſa dotis valet, l. pomponius, ff. familiæ, herciſcun. ita cauſa ſtudij, cum æquiparentur, in d. l. prima, & in æquiparatis diſpoſitum in vno, & in alio cenſetur, c. de multa, de pr&ben. & c. ſi poſtquā de electio. in vi. hoc ſequitur Petrꝰ Iacob. ī ſua practi. in Rub. de in īteg. reſti. vt poſſit agi reſciſſo, pſo. actio. verſi. itē ꝙ eſt ī armata, fol. 33

pater donationem filio ſcolaſtico factam non reuocat.

SExageſimūprimū, quod donationē filio ſuo ſtudenti factam, pater reuocare non poteſt, arg. militis, qui præcipua habere debet, quę detulit ſecum in caſtra concedente patre, actionemperſecutionemq́; caſtrenſium rerum ſemper filius etiā inuito patre habebit, ff. de caſtren. peculio, l. iiij. in prin. non poteſt epiſcopus diſpenſationem quam fecit cum ſcolari docili reuocare, glo. in verbo ſeptennium, in c. cū ex eo, de electio. in vi. & ſupra ſcripſi. Primo fallit ex cauſa ingratitudinis, l. fina. C. de reuocan. dona. vbi de Ripa multas ſuper hoc queſtiones ſcribit. Secundo qn̄ pater donādo retinuiſſet ſe poſſe reuocare quando, & quotiens vellet, quia contractus ex conuentione legem accipiunt, l. 1. §. ſi cōueniat, ff. depoſit. l. contractus, de reg. iur.

pater nō habet uſūfructum in bonis quæ filio cauſa ſtudij donauit

SExageſimum ſecundum, quod pater in bonis a ſe donatis filio ſtudii gratia, nō habebit vſumfructum, arguendo de milite ad ſtudentē, per tex. in l. iij. ibi nec in eo vllū ius patris eſt, C. de caſtren. pecu. lib. xij. quia

pater donando videtur vſumfructū remittere, prout exp̄ſſe tradit Pet. Iacob. in ſua practi. in Rub. de in integ. reſti. vt poſſit agi reſciſſo. fol. xxxiij, quia hęc donatio fuit facta vt ſcolaſtic⁹ in ſtudio poſſit viuere, & ſtudij onera, quę magna & multa ſunt ſufferre, quod vix poſſet fieri, ſi pater vſumfructum illius rei donatę haberet, Imo cogeretur filius illam rē vendere propter magnas ſtudii impenſas, l. fina. vbi Bal. C. de alimen. pupillo præſtan. & quia pater tenetur filio expenſas ſtudii miniſtrare, ergo nō debet auferre, arg. ca, quanto, de iureiuran. Item ſic ſuadetur ī eo, qui donauit omnia bona pręſentia, & futura retento vſufructu illorum, vt fructus poſtea percepti ex illis bonis nō cōprehendantur in donatione, ſecundum Alexand. in l. ſtipulatio hoc modo, col. vii. nu. xviii. verſi. quid ſi in caſu, ff. de verbo. obliga. alias inanis eſſet vſusfructus, imo plus aſſerit, quod ſi vendam omnia præſentia & futura certo precio, non cōprehendetur hoc preciū in bonis vēditis, per l. dāni. §. cū pariete, ff. de damno infecto, ſic conſuluit Bertrād. in cōſil. 175. non dubito, col. penul. nu. 4. vol. i. ſcd̄m nouā īpreſſionē, ſic in donatiōe bonorū facta filio ſtudij cauſa nō cōp̄hendeť, vt vſumfructū pater habere ī illis bōis debeat, niſi illū ſibi exp̄ſſim retinuerit, idē ſi alius ſtudii grā filiofa. ſtudēti donauerit, quia videtur ꝓhibere, ne pater vſumfructum habeat, cum hoc faciat gratia ſtudij, vt in

ſcolis par oneri ferēdo poſſit eſſe, ꝙ nō poſſet, ſi pater haberet vſumfructum, & qn̄ relinquit filiofa. vel datur res ea lege, ne pater habeat vſumfructum in illa, tunc non habebit, auten. excipitur, C. de bonis quæ liber, ſic & quando tacite filiofa. relinquitur, vt hoc caſu, cum tacitū tantum debeat operari, ſicut expreſſum, l. cum quid, ff. ſi certum peta. & propter onera ſtudij, hoc eſt valde æquum, & ſic ſequendum, cum iudices ante oculos æquitatem habere debeāt, l. quod ſi. Epheſ. in fi. ff. de eo quod certo loco.

Donatio inter uiuos per ſcolaſticum reuocatur

SExageſimumtertium, quanuis donatio inter viuos, regulariter reuocari non poſſit, l. fina. C. de reuocan. donat. & in c. propter, de donat. Tamē ſi ſcolaris donet ſuo hoſpiti, vel alteri, aliquam rem diſcendendi de ſtudio animo, & propoſito, ſi non recedat, donationem illam reuocare poterit, quia tacita conditione, videlicet ſi diſcedat, cenſetur donatū, tex. & ibi Benedictus de plumbino, in l. mortis, col. ii. ff. de manumiſſio. per illum tex. idem dicens in venditione ſic facta, idem dico ſi religioſus donet, & poſtea de religione egrediatur, is enim poterit donatum repetere, nā hoc tacite inerat, ſi in religione perſiſteret, arg. l. cū quid, ff. ſi cert. pet. ſecus ſi reſignaret beneficium, illud autem repetere non poterit, ſi egrediatur, quia titulus non datur a reſignāte; c. beneficium, de reg. iur. in vi. & ibi Docto. idem quando aliquis donat mortis cauſa, quia ſi re-

cõualeſcat.reſciditur donatio.l.prima, & ſeq. ff.de dona. cauſa mort.nec refragatur, l.ſi repe tendi,C.de condict. ob cauſam,vbi propoſitũ in mente retentum nil operatur, loquitur autem quãdo propoſitum erat circa actum conſiſtentem in perſona alterius, quam proponentis,hic erat in perſona proponentis,vel hic eſt tacita conditio inter duos,ibi in vno tantum, vel dic vt per Alex. & Iaſ.in l.ſi ego,in prima, per illum tex.ff.ſi certum peta.ego tamen ſalua illorum pace, dicerem propoſitum in mente retentum,tunc demum operari, quãdo eſt a iure præſumptum,vt d.l. mortis,ff. de ma.vnde ſæpius ex coniecturis propoſitum retentũ elicimus, & ſecũdum illud maxime in vltimis voluntatibus iudicamus, l. hæredes palam §. ſed ſi notam,ff.de teſta.l.ſi ſeru⁹ plurium §.fi. de leg.1.ſecus ſi ius ex illo propoſito nil præſumeret,tũc dicitur propoſitum abortiuũ,quod nil parit,vt ſcripſi in glo.concordato.in.§.1.in verbo,ſubire voluerit,de colla.

Propoſitũ in mente retentum quã do operetur

38 Notãdum eſt,quod ſi aliquis donet ꝓpter benemerita, illa exprimendo in inſtrumento, & falſum ſit,quod aliqua merita prçceſſerint, tamen ob hoc donatio non vitiatur,quia donatio non requirit cauſam, ideo ſi ſit error ĩ cauſa,& non in obligatione,nõ vitiatur donatio, quod notãdum dicit Iaſ.poſt Bal.in l.i.in fine, ff. de condict.cauſa data, ſecus quãdo ſine benemeritis donare non poſſet,vt per Bar.in l.ſi

Falſa meritorũ expreſſio an uitiet donationem

forte,ff.de caſtrenſ.peculio.& docto.in l. ſi do-
natione,C.de colla. Dubitaret quis, an ſi ſcola
ſticus poſtea proficiſcatur, reconualeſcat dona
tio,reſpon. quod poſtquã ſemel fuit reuocata;
niſi iterum ſtudens illam rem dederit,illam do
natarius primus non habebit,docto, in d.l.fi.
quod enim ſemel vitioſum fuit,non põt tractu
temporis conualeſcere, l,quod in initio, ff. de
regul. iuris.

Donatio excedens ſummaam quadrigentorũ aureorum ſcolaſtico facta inſinuatione non indiget

S Exageſimumquartum eſt; quod donatio excedens ſummam quadringẽtorum aureorum,quãuis ſine inſinuatione non valeat,l.ſancimus, C.de donatio.Fallit tamen in donationibus ſcolaribus factis,ſecundum Bal.Angel.Alex.& alios in l. i.ff.ſolu.matri.& iſta eſt communis ſententia, teſte Iaſ. ibi,quem ſequitur Antho. de Canaro in tracta.de inſinuationib.vbi dicit in ix. q.fieri inſinuationem vt fraus euitetur, ſed euitatur fraus, quando is cui donatur ſtudĳ gratia ſtudet,ergo ceſſat cauſa inſinuationis,quare & effectus, item ſicut valet donatio ad pias cauſas ſine inſinuatiõe,l.illud,vbi Bar. C. de ſacroſanct,eccle.ita fauore ſtudii, nã pium eſt miniſtrare alimẽta,& donare pauperibus ſcolarib⁹ vt in hac autẽ. habet,& dixi in tex.& ſicut donatio ob cãm dotis nõ requirit inſinuationẽ,l. fi.§.ſimili mõ,C.de iure dotiũ, Antho.de Canaro ĩ d.trac.q.xxxvĳ.ita nec dõatio facta ſtudii fauore,cũ cauſa dotis & ſtudii ęquiparẽtur, vt

ſupra non ſemel probatum extitit, quod facit ad intellectum regiæ conſtitutionis nouiſſimę promulgatæ, hoc ãno, 1539. & publicatę Pariſijs, die ſexta ſeptembris, quæ eſt in numero illarum artic. cxxxiij. & ſeq. vbi vult omnes donationes inſinuandas eſſe in hoc regno, ibidẽ, abũdãti⁹ ſcribã, deo auſpicãte ĩterea hęc nota.

SExageſimumquintum, quanuis filius doctoris Montiſpeſſulani, vel alterius ciuitatis natus ſit alibi quã ĩ mõtepeſſulano, vel alibi quã in loco originis patris, vtpote in loco in quo pater publice profitebatur, non tñ minus dicetur originarius ciuis Montiſpeſſulani, vel alteri⁹ loci patris, & ideo priuilegiis originarię ciuitatis patris gaudere debet, per tex. in l. aſſumptio. §. filius, ff, ad municipales, glo. in Rub. C de municipib. & origina. lib. x. & l. ciues, de incolis, illo lib. quod facit ad ſtatuta ciuitatum, quibus cauetur, vt nullus poſſit admitti in regentem, vel in conſulem, niſi ſit originarius ciuis, vt iſte filius alibi natus non prohibeatur. quia iſta ſtatuta, cum nulli præiudicium inferant, ſunt benigne interpretanda, ex eo quod neminem ledunt, benignior via ſequẽda eſt, dicit iuriſconſultus in l. ii §. item varus, ff. de aqua pluuia. arcen. Bart. in l. filios, C. de municipib. & origina. libro. x. Panor. & Feli. in c. Rodulphus de reſcriptio. vbi Felinus dicit fuiſſe hanc deciſionem in eo ſeruatam ferrarię, quam etiam ſequitur Iaſon in l. huiuſmodi. §.

Scolaris in loco in quo legit pater natus non perdit originem

legatum,nota,iiii,ff.de leg. i.vnde dixi, quod ſi pater erat tholoſanus,filius etiam caturci,eo modo quo ſupra dictum eſt,natus,dicetur mōdinus, quia filii tholoſæ nati mondini vocantur,quaſi mundo nati.

Nati tholoſæ mondini dicuntur

¶ Idem in nato extra ciuitatem tēpore peſtis vt fingatur natus in ciuitate,a qua pater aufugerat ratione peſtis,per tex.in d.l.huiuſmodi, §.legatum;ff.de legā.primo,& facit ad ſtatutū dicēs, nullū debere admitti in collegiū, niſi ſit natus in ciuitate tali, vel niſi ſit ciuis originarius,vt etiam ſi alibi natus fuerit, dummodo in ciuitate conceptus,ſufficiat.Rebuffus & Platea in l.filios.C. de incol.lib.x. quia mater, quæ animum reuertendi ad ciuitatē habebat, fingitur ſemper in ciuitate fuiſſe,l.i.&l.retro, ff.de capt.& ſic fingitur peperiſſe in ciuitate, à qua fugit,de Ripa in tract.de peſte, in xviii, peſtis priuilegio,nu.cxli.

Doctor an ſuū ſcolaſticum alere teneatur

SExageſimumſextum eſt. quod ſicut pater naturalis & legitimus tenetur alere filium,l.ſi quis a liberis,ff.de liber.agnoſcē.ita doctor tenetur alere ſuū ſcolarē pauperem, teſte Ioā.Baptiſta in addit.ad dictio. Alberic.in verbo alimenta, & idem econtrario, videlicet,vt ſcolaſticus ſuum doctorē,& ita Sabinus fuit a ſuis auditoribus ſuſtentatus, vt teſtatur iuriſconſultus in.l.ii,in fine, ff.de ori. iur.glo.in c.reuertimini,in verb.a quibus doctus eſt,xvi.q.i,facit tex.in l. cum tutor.§. cū

plures

plures,ff.de adminiſtra. tuto.Hoſti.in ſua ſum ma,titu,de magiſt.§.vtrum, Paul.de citadinis in tract.de iure patro.q.i.vi.partis, arti.iiij.q. vi.Boer.in additio.ad Dy.in regula imputari de reg,iur.in vi.Petrus de leſnauderie in opuſculo de doctorib.in iiij.parte,q.xix.nec eſt ſymonia,quando aliquid exigit doctor, quia nō vendit ſcientiam,ſed laborem,no.docto.in ca. quia,de magiſt.glo.in c.de quibuſdā,xxxvii. diſt.& c.qui ſtudet,i.q.i.& c.vendentes,i.q.iij. abundantius infra dicetur, ſicut epiſcopus ex neceſſitate exigit charitatiuum ſubidium,quāuis exactiones ſupra clerū non habeat, c.cum apoſtolus.§.prohibemus,de cēſib.c. cum ſit,de ſymo.c.conquerēte,de offi.ord. nempe qui ſeminat ſpūalia,non eſt magnum,ſi metat carnalia ex ſentētia diui Pauli. quæ eſt in c.cum ex officij,de præſcript. vide Corſet. in reperto.in verbo alimēta,nu.xxvi. & Siluestrem de prierio in ſua ſumma, in verbo doctor. nu.x. nam ſi merces non eſſet,credo ꝙ nemo ſtuderet, de Ripa in trac.de peſte,ī iij.parte,fol.cxxxvi.verſo.& ibi ponit hos verſus.

Nec facile inuenies multis ex milibus unum
Virtutem precium qui putet eſſe ſuum.

Et facit Prouerb.xviii.c.de fructu oris eius replebitur venter eius,& c.xii.de fructu oris eiꝰ, quiſque replebitur bonis.Limita,quando doctor eſſet pauper, quia tunc charitas a ſeipſo īcipit,l.præſes,C.de ſerui.& aqua,glo.in c.quia

cũcp̃.16.q vij.faciũt,no.ĩ l. ſũt q ĩ id.ff.de re iu.

Secũdo,hoc ꝓcedit ex vrbanitate,ex neceſſitate quidẽ nõ tenetur, Alber.in l.1.§.ius naturale ĩ fi.ff.de iuſti.& iure, nec iſtud poſſet obtineri in forenſi iudicio, vt doctor alimẽta compelleretũ ſcolari p̃bere,vel ecõtrario.l.nõ epĩs, & l.ſeq.C.de ꝓba. alias eẽt mihi ĩpoſſibile alere decẽ milia ſcolaſticorũ,quos habeo,& vltra a tp̃e quo incepi iura publice ꝓfiteri,ſed arbitror oẽs iã eẽ diuites.Si tñ doctor vel ſcolaſticus eſſet multis bonis abũdans,&in bñficiorũ fructibus, tunc ſicut illorũ quartã ꝑtẽ tenetur paupib⁹ diſtribuere.c.quatuor,xii.q ii.ita iſtã ꝑtẽ ſuo p̃ceptori vel doctor ſuis ſcolarib⁹ egenis,ĩpartiri tenetur,cũ viciſſim maior pietas et charitas ſe exhibeat erga iſtos,q̃ alienos,arg.c. eſt probanda,& c.cęterum, et c.non ſatis. 86. diſt.& ita facerem ſi bonis abundarem.

Teſtes eſſe poſſunt doctores pro ſcolaſticis ſuis

Sexageſimũſeptimũ,licet pater ꝓ filio non ferat teſtĩoniũ,l.ꝑentes,cũ ſimil.C. de teſt. ſcripſi abũdãtius in trac.de reprob.& ſal. teſt. in verb.parẽtes.doctores tñ licet vocentur patres ſcolariũ, l.i,C.de excu.artif.lib.x.poterũt teſtimoniũ ferre ꝓ ſuis auditoribus,de vita et ꝑitia illorũ,& his credi debet Alber.in.i. conſti.Cod,col.3.l.nemini,C.de aduo.diuer.iud.et xii.q.i.c.i.& hoc maxĩe atteſtari dñt corã cancellario, ꝗa nullus alius melius cognoſcit ſciẽtiã illorũ,quã doctor,vt in proemio,ff.in prin. ibi quis amplius,quã vos cognoſcit,&c,Nota tamen quatuor requiſita in volente ſuſcipere

gradū doctoratus. Prīo ꝙ per doctorem præſentetur facultati, & ꝙ ille præſentans eum tūeatur, & dirigat, vt fit tholoſę, & in aliĳs vniuerſitatibus patriæ iuris ſcripti, ſed in vniuerſitatibus patriæ cōſuetudinariæ nullus eſt doctor præſentās, requiritur etiā quod ille doctor prȩſentans referat aliis iſtū ſcolaſticum eſſe idoneum ad examen ſubeundum, ꝙ nunquā in vniuerſitatibus franciȩ vidi ſeruari. Scđo, ꝙ examen fiat in loco, in quo ex cōſuetudine vel priuilegio iura legi poſſint, docto. in l magiſtros, C. de profeſſo. & medic. Tertio, quod in promouendo debent eſſe ſeptem doctores, & in approbādo aliquem, d. l. magiſtros, & ibi Bar. de profeſſo. & medic. & l. ſi quis, illo titu. quanuis in aliquibus vniuerſitatibus nō ſeruetur, & illo in numero poſſunt computari doctores prȩſentantes, c. i. xĳ. q. i. cum ipſi aſſumantur tanquā proprii magiſtri ſcolaris examinandi, melius poſſunt ferre teſtimonium de peritia ſuorum auditorum, quam alius doctor exterus; qui non haberet noticiā de peritia illius extranei, nec ex illa noticia veniunt repellendi tanquā ſuſpecti, idē dicit Panor. in c. nēo, de ſymo. per tex, ī c. oīs, ibi, ætas, & teſtē. xii. q. i. Specu. in tit. de proba. in. ĳ. pte. §. iĳ. verſi. quæꝗ. glo. in prag. ſancti. in § item, quod vniuerſitates, in verb. gradus, & in verb. benemeritus. §. item vt decætero, in titu. de colla. Iaſ. in repeti. l. admonēdi, nu. 23 8. ff. de iureiur. Pet. de leſnau.

Requiſita uolēti ſuſcipere gradū doctoratūs

opuſculo de doctoribus, in ij. parte, q. xxxv. & Bar. in prima conſti. ff. § omnem in fine.

Negãtibus plus creditur quã affirmãtibus.

Aduertendum eſt, quod ſi ex ſeptẽ doctoribus quatuor negant illum doctorandum eſſe peritum, & tres contrariũ aſſerant, quatuor negantibus creditur, & eſt ſpãle, quia deponũt de peritia artis, & ſic limitatur glo. in l. dic̃ proferre. §. ſi plures, ff. de recept. arbit. Intellige tamen quando illi quatuor erãt peritiores, alias ſecus, ſecundum Barb. in c. ex literis, col. fina. de conſti. fortius dicẽtem eſſe ſtandum peritioribus, licet minores numero ſint, allegãdo Bal. in proemio, ff. & in c. i. quib. mod. feud. amit. Specu. in titu. de proba. in § fina. verſi. quoq;, & in titu. de homicid § primo, verſi. ſed pone, & Alex. conſil. cxlviii. in prin. in ii. vol. Bar. in proemio, ff. nam is qui eſt magis in arte prouectus quam alius, plus valet, tex. & ibi Bal. nũe ro. v. in l. prima, C. coĩa delega. quia qualitas melius ſubiectum reddit, l. aquilius, ff. de donatio. ſed has controuerſias raro vidi interuenire. Sed quæro ſi doctores iurant probandum habilem, & non ſit, an poſſit de periurio puniri, videtur quod ſic, nam periuri ſunt, qui contra veritatem iurant, ergo iſti periuri debent penis iuris affici, l. ſi duo. §, fina. ff. de iureiur. contrarium eſt verum, quia illa conſuetudo, licet ſit irrationabilis, quam habent vt iurent tã de perito quã de imperito eos a pena periurij excuſat, firmat Roma. conſil. 466. hoc expreſ-

ſe tenet Roch.de curte,in repet.c.fina. col.x.de conſuetud.& in c.denique,iiij.diſt.vbi conſuetudo excuſat a pena temporali, non a pena gehẽnali,Iaſ.in l.de quibus,ff.de legib.& ſic iſtos iurantes in foro contentioſo liberarẽ,non quo ad deum, qui non fallitur, ideo introductum eſt ex conſuetudine,vt doctores nõ iurent, ſed tantum verbo referunt aliquẽ eſſe idoneum, nã ſi oporteret iurare, multi ignari repellerẽt.

Notandum eſt quod interdum aliquis appellatur pater naturalis, vtpote quando genuit eum,& hic genitalis dicitur,& de iſto loquitur,l.ſi quis a liberis,& totus titulus,ff. de liberis agnoſcen.& quatuordecim onera, quæ hic pater ſubit pro filio,citat Ioan, And.in addit. ad Specu, in titu.qui filij ſint legi. in rub. ſed non nouerat alia multo maiora, quæ coniugati ſciunt, quibus relinquo tanquam iſtorũ inexpertus. *Pater multis modis quis dicitur*

Secũdo dicitur pater ſpũalis, de quo loquitur totus titul⁹ de cogna.ſpũali quẽ ſuſceptorem,vel patruũ vulgus vocat,& hic filios non ſolum gubernaculis tueri, ſed etiam doctrinis ædificare debet,c.in decima,xviii.q.ii. & fit p baptiſmi immerſionẽ, & leuationẽ,ſacriq; olei vnctionẽ & confeſſionem,c.oẽs,xxx.q.i.

Tertio dicit̃ pater curę, quia illã curã,quã pater gerit pro filio,gerit & ille pro altero, & talis fuit Ioſeph Chriſto,& loquitur.§.hoc autem,in autẽ.de armis,colla.vi. & idem dicitur

de fratre in l.alumne,ff.de adimēd.lega,& hoc dicitur de papa,vt ſcripſi in glo.filios,in prœmio concorda,franciȩ.

☞Quarto eſt alius pater, qui dicitur formalis ſeu doctrinæ,vt doctor & ali⁹ magiſter,qui informat diſcipulum bonis moribus, ſcientia & eruditiōe,& de iſto hic loquimur,& ſolitus erat dicere Ariſtote.vt in eius vita licet videre honorabiliores eſſe,qui inſtruūt, quam qui ſolum generant,quia hi dant viuere,illi bene, & ſequitur patruus me⁹ magnus Iacobus Rebuffus in l.i,C.de excuſa.artifi lib.x.& tex.in.§.ſed & quod ſancitum, in auten.de nupt.col. iiij. facit l. liberto.ff.de obſequijs a liber glo. reg.cancel.in proemio,fol.iij.

☞Quinto eſt pater conſilii,de iſto habetur.i. Machabeo.c.ij.ecce Symon frater veſter, ſcio quia vir conſilii eſt,ipſum ſemper audite,& ipſe erit vobis pater.

☞Sexto dicitur pater magiſtratu,vt prīceps et magiſtratus ciuitatis,l.iii,C.de his qui ſpōte muner.publ.ſubeunt,lib.x.& in rub.de ratiocinиis operum publi. et de patribus ciuitatū.C

☞Itē ſeptimo dicitur pater liberatiōe,ſeu tuītiōe, vt ſi aliquis liberauit aliquē a piculo,vel a morte,certe vocabitur pater,de quo lex ſi pater.§.fina.ff.de dona.

☞Octauo dicitur pater ȩtate,vt ſenex.l.ſp, ff.de iure immu,et.i.ad timo,v.c.ſeniorē ne increpaueris,ſed obſecra,vt patrē, ☞Itē nono

reuerẽtia, vel dignitate, nã illum, cui reuerẽtiã impẽdimus, patrẽ appellare ſolemus, ſcd̃m Lucã in l.i.col.fi.C.de excuſ.artif.lib.x.& l.i.de decurio.et l.i.de lega.eo.lib.Bal. in d.l. parentes, C.de teſti. Porcus in §.eadem lege, quibus ex cauſ.man. licet, nu.ix.in fi.ĩ inſtitu.et Eccle.iii. et Hiero.in.iii parte, epiſt.vi. de honorãdis parentibus, vide multos alios per Archi.in c.fi. xxii.q.ii et quæ ſcripſi in glo. dilectis filiis in forma manda.in concorda franciæ.

Scolaſticus de peritia doctoris creditur

SExageſimũoctauũ, quod ſcolaribus teſtantibus de ſcientia doctoris creditur, vt tenet Io.de platea, in l.ex agẽtibus.C.de princi.agen.in reb.lib. xii.et ille doctor dicitur doctus, quem ſtudioſi referunt doctum.l.quæſitum, in prin. ibi auditores referunt, ff.de fund.inſtru.l.cũ ſcriptũ, de dote prælega.l.ſi ędibus, de dãno infecto.Barb. in rub.de fide inſtru.col,xv. in parua impreſſione, verſi.quot autem.Bolog.in hac auten.habita, quod ego intelligerem quo ad famam bene legendi, ſed non quoad probationem, et reprobationem, quia ad eos nõ ſpectat reprobatio, cũ non poſſint approbare, arg.l,iii.ff.de re iud.et l.nemo qui nõ põt, ff.de reg.iur. tamen bene interdũ reprobãt de facto a lectura, quãuis doctores eos approbauerĩt, aliquãdo ſine iudicio et cã, quãdoq; bene, ſed multotiens luna dominaur eis, et plurimi ſimiles ſunt matri filiorum zebedei, eo quod neſciãt quid petant.

Doctor non pōt recuſari iudex in cauſa ſuorū ſcolariū

SExageſimūnonum, quod licet pater recuſari iudex in cauſa filiorum poſſit, l. q iuriſdictioni, ff. de iuriſdictio. oīm iud. doctores tñ in cauſis ſuorum ſcolarium poterunt eſſe iudices, nec ob id licebit eos tanquā ſuſpectos reijcere per c. ſuſpitionis, de offic. de lega. & c. ii. de appella. in vi. cum haberent iuriſdictionē ordinariam inter ſuos auditores, vt hic dicit tex. in fine, not. in c. cum reg. de off. deleg. & quanuis iudex ordinarius recuſari nō poſſit de iure ciuili, l. apertiſſimi, cum auten. ibi poſita, C. de iud. ſcolaſtici tñ illū recuſare poterunt, vt dico infra, & hoc eſſe ſpāle ī eis, aſſerit Bal. in. §. penul. in proemio. ff.

Aduertendū eſt, quod quādo doctores in cauſis ſcolariū, iudicāt, nō dñt facere illud, ꝙ dicit glo. hoc reprobādo in c. i. & fi. de cōceſ. præb. in vi. videlicet iniuſte ꝓnūciare contra ſuos auditores, vt videāt, refert Io. And. ibi de quodā ſcolari pariſieñ. q cū eēt ad patriā reuerſus ꝓnūciabat ꝓ extraneis cōtra ſuos īiuſte, vt iuſtiſſimus videretur, & dicebat, ꝙ nec caro nec ſanguis hoc ei reuelauerat, ſed non dicebat de glīa ſed tales hypocritæ receperunt mercedē ſuā, vt habetur in euāgelio, hinc eſt quod īhibetur ne minor. xviii. annis poſſit doctorari, l. quidā ff. de re iud. & l. cū lege, de arbi. cū doctor habeat iuriſdictionē, vt dictū extitit, et minor. xx. non pōt eā habere, nec iudex eē. c. cū viceſimū, de of. deleg. Benedict. ī repet. ii. Rainuti. ī verb.

adiectę,nu.17.de teſta.q̃ ītellige qñ ſtudentes adinuicē litigarēt, q̃a tunc par eſſet affectio, q̃ ſuſpicionē fraudis amouet,l.non ſolum.§.1. ff.de ritu nuptia. ſecus ſi ageretur cõtra extra neũ,tũc doctor nõ poſſet iudicare,vt tenet Spe cu.ī titu.de iud.deleg.1.§.ſupereſt,verſi. q̃d de magiſtro,quē hic reprobat Bal.quia paternitas doctoris remouet ſuſpitionem,& iſtud cõmunius receptum eſt,& ſeruatum, quando aliter eſt iudex.

Hodie doctores,quia ſcolares ad eos nõ veniunt, nullā inter eos exercent iuriſdictionem, ſed ſivenirent ad eos, nõ īuenio illis ademptā, ſaltem in volentes, niſi in delictis per ſcolaſticos commiſſis,quia ſuper illis non cognoſcunt doctores etiam inter ſcolares, nempe magiſtri doctores & ſcolares bononię,quantum ad delicta hoc priuilegio renunciauerũt, quia per magiſtros non poterant plene delicta puniri,vt citat glo.in.§.deinde, in verbo, vti innocentes, in auten.de māda.princip.colla.3.glo.in prœmio,ff.§.fina. ſed alij ſcolares nõ renunciarũt, ideo inſpicienda eſt quo ad hoc conſuetudo. Panor.& alij in c.cum olim,de conſuetu.& Feli. in c.ſignificaſti,in fine de offi. delega. vnde longo tempore inualuit conſuetudo apud Pariſieñ. vt magiſtri, & doctores ſcolares ſuos a iudicibus ſecularibus requirerent, & requiſiti non denegarētur, niſi ī horrendis criminibus, verum hodie magiſtri dormiunt, & ſcolaſtici

ſuſpenduntur, licet olím virga tantum corrigi, & dulcius ſolerent.

Non petita uenia ſtudẽtes ĩ ius nõ uocãt ſuum præceptorẽ

SEptuageſimum. Quod ſcolares nõ poſſunt ĩ ius vocare venia non petita ſuos doctores, a quibus audiuerũt, & ſcientia educati fuerũt, l. gñaliter, ff. de in ius vocando, cuius verba refero generaliter eas perſonas; quibus reuerentia præſtanda eſt, ſine iuſſu prętoris, in ius vocare non poſſumus, ſed reuerentia debetur doctori per ſcolares, vt ſcripſi in requiſitis, ergo in ius vocari non poterunt iniuſſu prætoris, hoc expreſſę firmat Angel, in §. penales, inſti. de actio. & Alber. in l. quanuis, ff. de in ius vocan. quia parens vocatur, l. ex diui, C. locati, & pater, l. 1. de excuſa. artifi. lib. x, poſtquám habet nomen, ergo & effectum habere debet, & huic ſentẽtię ſubſcribit Leſnauderius ĩ opuſculo de doctoribus, in 2. pte, in prĩci. nec obſtat quod dicit Iaſ. in p̃fato §. penales, ꝙ doctor nõ eſt de cõprehenſis in edicto p̃toris, cui reſpoñ, ꝙ licet nõ ſit expreſſus, tñ ex mente cõprehẽditur, cũ nõ minor reuerentia ac patri illi debeatur, l. 1. & l. liberto, ff. de obſeq. & infra ſcribo ꝙ maior, ergo hẽbit locũ edictũ p̃toris. Itẽ vaſſallus nõ petita venia rõe reuerẽtię, quã debet dño, nõ vocat eũ in ius, tex. & ibi Docto. ĩ §. ſi. de milite vaſſal. Docto. in d. §. penales, & Zazius in ſuo ĩtellectu ſing. l. ſi nõ ſortem, §. libertus, ff. de condict. indebit. multo minus ſcolaris vocabit ſuũ doctorem, cũ maiorem eidem

reuerentiā debeat q̄ vaſſallus dn̄o. Itē licet patronus eccleſię nō ſit in edicto prætoris cōprehenſus, tn̄ ſine venia non pōt in ius vocari per presbiterum, quem in eccleſia præſentauit, ſecundum Paulum de Citadinis, in tracta. de iure patro. in vi. parte. q. 3. arti. primo, & in criminali conſentit Bar. in l. ſi libertus, ff. de in ius vocand. ac Iaſ. in d. §. penales, i doctoribus, ſed non video vnum caſum magis expreſſum, q̄ alium, ideo tam in ciuilibus, quam in criminalibus, ſine venia in ius non vocabitur doctor p ſuū ſcolarē, nēpe ipſe debet operas obſequiales ſuo pręceptori. Stephanus de coſta i tracta. de ludo, in §. z. nu. xvi. ergo &c. idem in actiōe famoſa, vt ſcolaſticus contra ſuum doctorem non poſſit agere, vt nuncupatim tradit Iacob. de ſancto Georg. in tracta. de feud, in verbo, & dicti vaſſalli, col. v. Sed hodie videmus aliquos ſcolares, qui tm̄ honoris ſuo præceptori tribuūt, ſicut cani rabido, imo eos verberibus aliquando afficiunt, & male, ſed illi ſunt & rerum, & literarum ignari, nam docti communiter honore afficiunt ſuos doctores, cenſes tu ſcolaris honorem inferre doctori, quando ſtrepitum illi facis, vel quādo ſine lectiōe eum abire procuras, hæc inſignis temeritas illorum, qui murmur inferūt doctoribus eſſet grauiter puniēda, vt cęteris cederet in exemplum, & maxime Tholoſæ, & Aureliæ, vbi quidam ſcolaſtici eo audacię & temeritatis ꝓcellerunt, *Cōtra ſcolares ſtrepitū doctoribus inferentes.*

vt ſi duo lectionem doctoris audire nolint, cogant doctores nullo quidem verbo per ſtrepitum eorum emiſſo verecunde, in grande bonorum auditorum præiudicium abire, quæ malum tanta temeritas, dicet quis iſta potius concernunt ſtudioſorum incõmodum fac eſſe, veritatem dicere cogor, ſed quia (vt ſpero) reſipiſcent, nunc iſtorum amẽtium pœnas, cum grauiſſimæ ſint, reticeo.

Doctor an poßit, & quãdo uerberare ſcolares

SEptuageſimumprimũ. Licet pater poſſit verberare filium ſuum, & in compedibus adigere, l. congruentius, C. de patria poteſta. Rauen. in compend. iuris ciuilis, fol. 133. & etiam detinere in carceribus, vltra viginti horas, & tandiu quandiu debito more corrigatur, vt ad bonnum dirigatur, arg. c. penult. de apoſta. 74. diſt. c. conſuluit, 23. q. 6. c. iamvero, & 24. q. 3. c. ſi quis, de potentibus, et c, ſeq. hoc expreſſim ſcribit Lucas de penna, in l. 1. col. 2. C. de coarta. lib. xii. Tamen doctores licet patres ſcolaſticorum dicantur, & diſcipuli filii, l. 1. C. de excuſa. artificum, non debent ſuos ſcolaſticos verberare (quia forte ipſi, cum ſint iam magni, redderent ſuis doctoribus quadruplum) nec dignitate priuare, teſtis eſt Io. de platea, ĩ l. 1. C. de priuileg. ſcola. lib. xii. ſed cum nomen patris doctores (vt prædixi) habeant, quidem certe ſuos auditores paterna affectione tractare debent, arg. tex. in, §. eos, in auten.

vt iudices ſine quoquo ſuffra.coll. 2. nēpe con ſiderare debent parentes,quod & filii fuerunt, & filii quod parentes efficientur. Iuxta.§.hæc autem,verſi.conſiderare, in auten. vt cum de appella. cogno. colla. 8. ſtudentes etiam tales debent ſe apud ſuos doctores præbere,quales vellent apud ſe eſſe diſcipulos,ſi ipſi doctores eſſent,ca. quorundam,74.diſt. & miſeri ſunt illi qui tantum verberibus timeri volunt, c.1. 45.diſt,blādis enim verbis potius,quam aſpe- ris, aut verberibus iuuenes ſunt ad ſcientiam pelliciendi,arg.tex,in c.qui ſincera,45. diſt.ꝙ hodie bene ſeruant magiſtri artium Pariſiis. Leuis tamē caſtigatio magiſtro artium eſt con ceſſa, & docenti,l.ſed & ſi.§.fina.cum l.ſeq ff. ad leg.aqui.quem tex.iuuenes toruo conſpici- unt oculo,acrius audiunt, ſed moleſtius ſuffe- runt,& Prouerb.23. dicitur, Noli ſubtrahere a puero diſciplinam,ſi em̄ percuſſeris eumvir- ga,non morietur,tu virga percuties eum,et a- nimam eius de inferno liberabis,& quibus per ſonis ſit correctio permiſſa, vide per Boniſa. in tracta.de malefic.in rub.quibus eſt conceſ- ſa correctio, & quando licitum ſit artifici do- centi caſtigare ſuum diſcipulū, vide in l.item quæritur.§.item iulia.ff.loca. maria. Soci.in repet.c.ad audientiam,col.2,de homicid.c.de- bet homo.23.q.4.c.non putes,23.q.5.Bal.in marga.in verb.dolus,Claudius de Seycel.in re- pet.l.vt vim,col.xv.in parua impreſſione,ff.

de iuſt.& iure,& ibivide an ſit licitũverberare vxorẽ,& in l.cõſenſu.C.de repud.glo.in c.q̃ad modũ,de iureiu.tex.in c.placuit,33.q.2.concı uis me⁹ in hoc expertus D.Boer.in cõſue.Bitu ri.i.§.4.de cõſue.iuris ſtatus pſona.& Ioan.de nenisa, in ſilua nupt.in 4.ĩcõueniẽti mrionũ. Nota tñ ꝙ qñ is,cui cõceſſa ẽ caſtigatio,excedit modũ, qđ tm̃ de exceſſu puniri debet,qui ex gñe inſtrumenti,& aliis circunſtantiis præſumitur,de quibus per Alex.conſil.75.i 3.volu.Bar.conſil.104.viſis,vbi concludit,an diſcipulus poſſit actione iniuriarũ agere cõtra magiſtrũ,qui eũ acerbe afflixit,vide ibi ſi nõ graueris,& hodie noli verberare ſacræ theologiæ ſcolaſticos decretorum,legũ; vel medinæ,ſi nolis verberari,nec artiũ magiſtros,cũ ex cõſuetudie Pariſieñ ſine rectore magiſtri artiũ per alios collegas & artium magiſtros,vel collegiorũ primarios,non ſoleant virgis cedi, quia dũ zona fracta fuit,ab his ſunt liberati,dicentes illud Dauidicum,Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus, & poſſent forſitan volenti eos verberare dicere,quod ſacra promere ſolebat, cõſideraveterveſtrũ pluribus egeatverberibus.

Nota p artiũ mgris.

Scolaris iudicans ſecũdũ ſui præceptoris ſẽtentiam excuſatur

SEptuageſimũſecundũ. Si aliquis iudicet contra cõmunem opinionẽ,facit litẽ ſuam ſecundum Bar.& alios in l.fi.C. de pena iudicis,qui male iudicauit,Bar. & Alex.in l.cum prolatis,ff.de re iud. Ang. & alios in.§. .i.de obliga.quę ex quaſi delicto naſcũ. i inſti

Nam minime mutanda ſunt,quæ ſemper certam interpretationem habuerunt, l. minime, ff.de legib.ſpeciale tamen eſt in ſcolaſticis, qui ſi iudicauerint ſecundum ſententiā ſui doctoris cōtra cōmunē tenentis,excuſantur ī ſindicatu,et a cōdēnatiōe expēſarum,nec facere litē ſuā dicātur, vt expreſſim aſſerit Panor. & alij in c.i.de poſtu.p̄la. quē ſequitur Feli.in c.1.de cōſti, quia ſtudioſus iure ſequitur opinionem ſui pręceptoris,tex.& ibi glo.ſing.ī c cum beatiſſimus,24.q.1.& ſui doctoris ſententiam boni eſt diſcipuli tueri,inſtar Celſi in l.dicere ſententiam,ff.de arbi.& dicit vīcen.Paliotus,quē refert Tho.ferra.cautella 31.manifeſtum,quod alias defendit quendā iudicē a ſindicatu,&condēnatione expenſarum, & intereſſe ꝓpter hoc dictū.Prīo fallit,quādo ille doctor eſſet quodā pecus Melibei,aſinus plumbeus,& durus ſicut marmor, ac nullius nominis, tunc non excuſaretur diſcipulus illius ſequens ſententiam, Barba.in cle. 2.col.prima, de electio. Gerard. ſing.lxii.ſcolares,& Fely.in c.cum contingat, col.tertia,in prima concluſio.de reſcript.idem ſi ille præceptor plus eloquentiæ, quam iuris ſcientiæ operam dediſſet, ſicut Antipater, de quo in l. 2.§. poſt hos, ff. de origine iur. tunc excuſaretur diſcipulus ſequēdo præceptorem in eloquētia,ſed non in iure,in quo doctor eiꝰ parum pręſtat, ꝓ prædicta, iuuat ergo habere doctum pręceptorē in ſciētia quā vis adiſcere.

☞Secundo fallit, quando ille doctor conſueuiſset ſequi opiniones inſolitas propter ſuperbiam, vt multi faciunt, eo caſu, cum in eo præſumatur imperitia, Bal. in l. fi. col. vlt. C. de pœna iud. qui male iudicauit, per l. primam. ff. de ſenato. tunc non excuſaretur ſecundum illam opinionem iudicans, Barb. ĩ repet. rub. de fide. inſtru. col. xvi. in paruo volu. hippo. in l. patre nu. xxxvii. ff. de quæſto. Ioan. de platea, in. §. prætorũ edicta, inſti. de iure natu. gẽt. & ciuil.

☞Tertio etiam non procedit, quãdo doctor notorie eſſet malę conſcientiæ, & ſolitus eſſet conſulere omnibus deferentibus aureos, Feli. in c. per tuas, de ſimo. vide alias limita, in verbo, examinatione, in tex. elucidatione, infra.

Poſt iuramẽtum ſcolaſticus à patre uocatus diſcedit

SEptuageſimumtertium, Quod ſi ſtudioſus iurauerit non exire diſtrictum, nec territorium pictaueñ, ſine creditoris facultate, donec ſoluerit, poterit tamen exire, & recedere, ſi per patrem iuſſus fuerit venire ſine metu periurii, prout ſentit Paul. Ludo. & Iaſ. in l. fi ff. qui ſatiſda. cogan. quia in omni iuramento intelligitur excepta auctoritas ſuperioris, c. venientes, de iureiuran. & ita dicit additio ad Feli. in ca. conſtitutus, col. 5. de reſcript. Ioan. And. in regula, in malis promiſſis, de reg. iur. in vi. in mercurial. ſed ſcolaſtici ſuperior eſt pater, cui tenetur obedire, ſub pœna peccati, igit̃ &c. Limita niſi ſcolaris talem iuſſum procurauerit, & affectauerit literas ad

patrem

patrem deſtinando, vt eundem a ſtudio reuocaret.§.item tria,inſti.de excuſa.tuto. ita tenet expreſſe in ſcolaribus D.Io. Sainxon, in cõſuetu. Turoneñ.ĩ rub.*des retraictz*,arti. xxv. poſt Imol. in c. cum contingat,col. vlt.de iureiur.& c. veniens,in fi.ibidem, Alex.conſi.124.omiſſis,col.2.in 1.volu. Thomas Parpalie in repet. l.ſi quis maior.no. 8.& x11.C.de trãſactio.hoc ius cõe eſt,ſed firmi⁹ ſcolaſticis competit, imo firmat Specu.in titu. de renuncia. & cõcluſio. §.1.verſ.item eſt beneficium,non valere renunciationem,quam facit ſcolaſticus, accipiens pecuniam mutuo, vt poſſit a creditore detineri, renunciando,l.ob es,C.de actio.& oblig. quia turbaretur publica ſtudij vtilitas secũdum Io. And.ibi in additio. etiam ſi a doctore accipere ſecundum eoſdem,& cum eo conueniret.

SEptuageſimumquartum,ꝙ licet ſcolaris iurauerit rectori eum comitari,vt fit ĩ Montepeſſulano, tamen non dicetur venire contra ſacramentum,nec erit periurus,licet illum non comitatus fuerit,ſi tamen apud ædes ſuas fuerit iuſta ex cauſa,vtpote quia ſtudebat,nã qui apud ædes ſuas ſunt, ex iuſta cauſa abeſſe videntur,l.cum vero.§.fi.cum l.ſeq.& ibi expreſſe hoc dicit Benedict.de plumb, ff. de fideicõ. liber. quod bene nota tu de Montepeſſulano, qui quotidie non vis comitari rectorẽ,ſed vis domi ſtudere,ſi tunc ſciuiſsẽ,nõ in caſsũ centũ amiſiſsem horas, quas tunc perdidi eundem

Scolaris an rectorẽ comitari ſemper debeat.

ſequendo per ciuitatē. Nā aliqn̄ domini recto res volūt pōpam ſuā oſtēdere, & ire ad nuptias īſtar Chriſti, & ad dominas, & ad ſepulturas mortuorū, & impedire auditores, ne id tp̄is ſtudeant, maxime rectores ignari, tunc conſiliarij vniuerſitatis debent ei ſocietatē, & debent dimittere ſcolaſticos audientes, nec ipſi tenentur tp̄e quo audiunt venire ad eū, niſi pro vrgentibus negocijs vniuerſitatis, & quando vadit die dnı̄co ad miſsā, imo male faciunt rectores, dictos auditores & lectores impediētes, maxime mea mēoria impediebāt collegiatos *du* Vergier quibus ſemper inuidebāt, & adhuc forte non eſt extincta inuidia, faxit deus vt extinguatur, & quod vniuerſitas permittat illos in pace viuere, & proſperam vitā ducere, ſi literis vacent, quia eos magnopere vidi moleſtari, tam obloquendo in eos, quam alio quoquomodo poterant, ſed non eſt mirādum, quia prius odio me habuerunt gratis, & quicquid potuerunt contra me fecerunt, deus eis parcat, & gratiam iſta cognoſcendi tribuat, & inuidiam, quę pene totam vrbem peruaſit, exilio mittat.

Scolares rectori nō obedictes quando ſint periuri.

SEptuageſimūquintū, q̄ quāuis periurus ſit infamis, l. ſi quis maior. C. de trāſactio. cum diſtinctione ibi tradita, & in l. lutius, ff. de his qui notan. infamia, Iaſ. in. §. item ſi quis poſtulante, inſti. de actio. glo. in c. querelam, de iure iur. c. venerabilē, de electio. c. infames, vi. q. i. c. 2. de reſcript. ☞ Fallit tamen in ſtudentibus,

qui ſi non obediãt rectori, ſunt periuri, tamen nõ propterea ſunt infames, niſi per ſententiam condemnentur, vt not. Bal. & Iaſ. in d. l. ſi quis maior, & quidam ſcolaſtici non multum curant de periurio, nam ſunt ſcolares ergo periuri, dicit Barba. in rubr. de iureiurand. in cle. ſed contra malos arbitror loqui, nam boni bene curant, alias facerent contra præceptum domini, poſitum Leuitici, xix. ca. et Matth. v. ibi Non periurabis in nomine meo, c. habemus, & c. ſi peccatum, 22. q. 1. c. & ſi xpũs, de iureiuran. nempe vir multum iurans replebitur iniquitate, & non diſcedet a domo eius plaga, & quñ ſit peccatum mortale, vide per ſanctum Tho. 2. 2. q. 98. arti. 2. & in 3. ſenten. diſt in. 32. ideo eſſet prouidendum, vt ſtudentes non iurarent obedire, cum facile tranſgrediantur iuramentum, ſed potius eſſet ſtatuenda pœna contra inobediẽtes, ſicut papa facit in c. clericus, de iureiurand. & Imperator in auten. cui relictum, C. de indict. vidui. tollend. vt dicit Hyppo. in l. quæſtionis, nu. 86. ff. de quęſtio. & in pract. ſua, in §. poſtq̃, nu. 4. ſed ego dico minime mutanda eſſe, quæ ſemper certam interpretationem habuerunt, l. minime, ff. de legibus, Imo ſi ſcolaris non vult iurare obedire rectori, non debet haberi pro ſcolari, & ab vniuerſitate ſcolaſtica poteſt expelli, cap. ex literis, de conſtitutio. Baldus in cap. vno, de controuerſia feudi apud pares terminanda, & quod nota.

in l. quædam. §. nummularios, ff. de edendo, Iacob. in tracta. de feud. in verb. & dicti vaſſalli, col. 6. & põt rector p̃cipere ſcolaſticis, ſub debito iuramenti, c. veniens, de iureiur. & tunc inobedientes non ſunt periuri, ſed rector poſſet eos mulctare, ſecundum Zabarel. & Soci. in c. ex tranſmiſſa, col. 2. de foro compet. quod eſt magnum pro ſtudentibus, ſi eſt verũ, ipſis relinquo cogitandum, facit quod dicit Bal. in l. i. ff. de iuriſdict. omnium iud. prout refert Porcus & alij, inſti. de teſta. milit. in princi. quod ſcolares contumaces & inobediẽtes rectori, poſſunt legitime matricula priuari, & ſic priuilegijs vniuerſitatis, d. c. ex literis, de conſti. facit tex. in ſimili, in c. cum ĩ eccleſijs, de maior. & obedien. vbi monachus qui nõ vult obedire priori, priuatur cõſortio fratrum, ita ſcolaſticus, qui nõ vult iurare obedientiam rectori, debet priuari, Tho. tamen ferra, cautel. 3. tradit vnam cautelã, per quã nõ erit periurus, videlicet, vt faciat ſe in aliorũ albo, hoc eſt ĩ matricula deſcribi die feriata in honorem dei, vel ſanctorum, & illo die iuret ſtatuta ſeruare, nã ſi poſtea non ſeruet, non erit periurus, nec priuilegijs vniuerſitatis erit priuandus, cum illud iuramentũ non valeat, c. 1. de feriis, cui nõ aſſentirem, cum tex. inhibeat ibi tm̃ ſacramenta pręſtari, niſi ꝓ pace, ſed nõ dicit, ſi pręſtẽtur eſſe nulla, ideo tenerem illa iuramẽta ſeruãda, poſtq̃ pręſtita ſunt, igitur vobis conſulo amantiſſimi ſtudentes, vt

ſitis obedientes, nam in dubiis ſemper eſt obediendum, c. ſi autem, xi. q. 3. melior eſt obedientia quam victima, primo Regum, xv. c. & Eccleſiaſt. 4. c. quę in tribus conſiſtit, videlicet in reuerentia exhibenda, in mādato ſuſcipiendo, & in iudicio ſubeundo, glo. ī ſumma, 93. diſt. & nouem debet habere conditiones, c. ſciendū, 8. q. 1. & ibi Arch. & multa ponuntur per Hoſtien. in ſumma, de maio. & obedien. & per docto. in l. veluti, ff. de iuſti. & iur. Tho. in 2. 2. c. 3. de obedientia, Angel. & Silueſt. in ſuis ſummis, in verbo obedientia, & quando princeps quid præcipit, ſi ei non obediatur, non poſſidet niſi labia ſua, ſecundum Barba. in additio. ad Bal. ī c. vno. §. marchio, q feud. dare poſsūt, vide Panor. ī c. venerabilē, ī fi. de electio. dixi in requiſitis infra, & in tex. ibi, ad obediendum deo, &c.

Obedientia in tribus cō ſiſtit.

SEptuageſimūſextū eſt, ꝙ ſi ſcolaris iurauerit (vt fieri in gradu baccalaureatu ſolet) ſumere gradū in aliqua vniuerſitate, eo non obſtante tamen iuramento, & ſine metu periurii, poterit in alia vniuerſitate gradum accipere, propter nouū examen, quod ibi ſubire tenetur, & ſic ex noua cauſa, ca. 2. de renuncia. & ibi glo. & Docto. Georg. Natā in repet. c. quanuis, col. 4. de pact. in vi. Barb. conſil. xx. col. 12. in 2. volu. Iaſ. in l. nulli, col. 3. C. de iud. idem tenet Fely. in c. ex inſinuatione, de ſymo. quia iuramētū ītelligitur reb⁹ ſic ſtātibus, l. fi.

Iurās hic ſumere gradū alibi accipere poteſt

ff.qui ſatiſd.cogan.l.ſi,ad municipa,c,quemad modum,de iureiuran. Bar.in l.1.§.& poſt operis,ff.de noui operis nuncia. facit, quod dicit Ludo,Rom.conſil.22.incipiente,propoſitę mihi &c.col.2.ꝙ ſi iurauerim decętero non petere bona emphiteotica,intelligitur niſi ius mihi de nouo proueniat,d.c.2. vtpote ſi petam ex noua conceſſione,ſcribit idem Rom.conſil 503 incipiente,diligenter īſpectis,col.2. aliud huic rei ſatis accommodū, adde ꝙ licet alienās rem videatur vſufructui renunciare,quē in ea re habebat,ex iure tamen de nouo ſuperueniēte poterit illam petere, Tertio vide glo. in c. ad noſtram 2.de iureiur.dicentem,quod iurans non petere vſuras,poteſt illas petere,ſi teſtator iuſſit eas reſtitui in teſtamento, quia tunc ex noua cauſa petit. Huc accedit, quod ſi filia renunciet bonis paternis cum iuramento, excluditur a petitione, ſi pater moriatur ab inteſtato, c. cum contingat, de iureiurand. & c. quamuis,de pactis,ī vi. Tamen ſi per patrem inſtituatur hæres,poterit ex noua cauſa videlicet ex teſtamento petere bona, licet ea remiſiſſet,Bar. & alij in l.ſtipulatio hoc modo, ff. de verbo.obligatio. Docto. in l. pactum quod dotali,C.de pactis,& de colla. Bal.in l.cum archimedoram, vt in poſſe. lega. Imola. & Ludo. in l.qui ſuperſtitis,ff.de acqui.hæred. Boer. in conſuetu. Bituricen.in.§. vi. de teſta. Decius in regula quotiens duplici,de reg. iur.ff,Et idē

Ius de nouo proueniens quādo attēdi debeat.

ſi non inſtituatur,ſed filij moriantur omnes vi uo patre ſola filia remanente, nam cum illa re- nunciatio fuerit facta in fauorem filiorum, eis non exiſtentibus ſuccedet filia ab inteſtato, non contra teſtamentum. Quinto ſimile eſt, quod decidunt domini de rota deciſio. 320. li- cet in cauſis in nouis, quod licet nihil proban- te actore reus debeat abſolui, vulgata l. qui ac- cuſare. C. de edendo. c. ſi. de iureiur. tamen ſi aliquis mouit mihi litẽ ſuper beneficio, & nul- lum ius habet tẽpore quo mouit litem, poſtea ſi pendente proceſſu impetrat reſcriptum, ſi neutri nuncupatum, & per illud ius eidem ac- quiratur de nouo, certe nõ debet abſolui, quia ex noua cauſa ius habuit. Sexto non omitto quod dicit Hyppolitus de Marſil. ſing. 142. quod ſi ſemel fuit facta excuſſio contra debito rem principalẽ, iuxta auten. pręſente, C. de fide iuſſ. & repertus fuerit non ſoluendo, tũc credi- tor aget contra fideiuſſorem vt ibi, tamẽ ſi de nouo ĩcipiat debitor habere bona, põt iterum agi contra eum ex noua cauſa, ita tenet Cy. ĩ d. auten. præſente, C. de fideiuſſo. vbi etiam ſcri- pſi, Bal. et Paulus in l. fina. §. fina. ff. ſi certum peta. Bal. in l. peremptorias, C. ſententiã reſcin di non poſſe, Alexand. conſil. 100. in v. volu. incipiente, diſcuſſis, vide D. de Petrucia, in tra cta. de viribus iuramenti, in 4. effectu. Eodem tenore fluit, quod ſi in contractu matrimo- nii fuerit appoſitum pactum, quod maritus

Limitatio ad auten. præſẽte, C. de fideiuſſo.

teneatur degere cũ vxore ĩ loco originis coniu gis ſuę,ſi tñ noua cã inde oriatur marito, vtpo te quia effectus eſt regius cõſiliarius, poterit ea nõ obſtã te cõuentione illuc proficiſci, & ſequi eũ tenebitur vxor,ſi velit habere noctiludium, arg.l.ſi conuenerit,ff. pro ſocio, & hoc firmat Iacob.in rub.ff.de iure dotium,dicens illud pa ctum valere,allegando Panor.& alios ĩ c.i. qui matrimo. accuſa. poſſunt. Fuit tamen vt fer tur prolatum areſtum in ciuitate Tholoſana, quo cauetur aliquem non debere gaudere pri uilegiis gradus poſt iuramentum, niſi integra iura ſoluat illi vniuerſitati, in qua iurauit ali os gradus ſuſcipere, & illud eſt ſtatutum bona ratione, videlicet ad tollendas fraudes, quæ quotidie fiebant per ignaros minime valentes in vniuerſitatibus, in quibus primo promoti ſunt,promoueri,ſed vniuerſitates minus famo ſas petebant,& ibi gradum ſuſcipiebant ĩ ma gnum præiudicium primæ vniuerſitatis, ac totius Reipublicæ,quia hoc modo admitteren tur,& docti, & ignari.

Conueniri non põt pa[illegible] in loco [illegible] quãdo [illegible] filium.

SEptuageſimumſeptimũ Eſt,quod ſi pa ter viſitat ſuum filium ſtudentẽ, nõ pote rit in loco,ĩ quo filius ſtudet, pro contra ctibus alibi geſtis conueniri, glo. ſing. in l. 2. §. legatis, in verbo,ob aliam cauſam, ff. de iud. expedit eñ patribus proprios viſere filios,tum vt videant an literis vacent,cum eos plus dili gant q̃ ſeipſos,l.iſti quidẽ,ff.quod metu cauſa,

Aufre. in ſtilo parlamen .in rima parte,rub. de adiorna . in cauſa appellap an autem, vbi hoc dicit eſſe verum,etiam ſi pater viſeret filiū luteciæ pariſiorum,quæ eſt coīs patria,ſicut olī Roma.l.roma. ff.ad municipa . nempe abſens ex cauſa neceſſaria,vel probabili , non dicitur abſens volūtarie, c.fina.de foro compet.& qui non eſt voluntarie abſens, non poteſt commū niter conueniri extra domicilium , d.§ . legatis,& ibi Paul. ergo hic pater non poterit conueniri , nam finguntur eo in loco non eſſe illi, qui ſunt ex cauſis ſupra expreſſis,in d.§. legatis,& in d.c.fi.de dilatio.ſicut igitur ſi ibi vere non eſſet,non poſſet conueniri, ita quando fingitur non eſſe, quia idem operatur fictio in caſu ficto . ſicut veritas in caſu vero,l.qui ad certum,ff.loca: vel qui caſu in aliquo loco eſt , vel ad tempus,adeſſe non videtur, & ecōuerſo, qui ad tempus vel caſu abeſt , non videtur abeſſe. l quæſitum,ff.de lega.iij.l.ex facto.§.rerum,de hære.inſti. Item ſicut non conuenitur pro contractibus alibi geſtis,ita nō dicitur incola,licet ſepius viſitet filium,tex.in l.ij.C.de incol.lib.x. qa nō videtur habere ibi domiciliū,l.lex cornelia.§.ſi tamen,ff.de iniur. ergo non tenetur ad cuſtodiam portæ illius ciuitatis.vel ad alia munera ibidem impoſita , vt patet in d.l.ij. & ibi Bart. patruus meus magnus , & alij . Idem in fratre , matre , & aliis nuntiis forſitam defe-

rentibus pecunias ſcolaribus, alioqui nemo vnus inueniretur, qui ad ſtudioſos deferret pecunias, quã ob rem cogerentur ſtudium deſerere, ſecundum doct. o. in l ſi longius. §. fina. ff. de iud. quod eſt ſummopere vitandum. §. his ita, inſti. de iuſti. & iure.

❧ Primo fallit quando pater promiſiſſet ſoluere in loco ſtudij, vtpote tholoſanus promiſiſſet ſoluere Caturci, tunc non haberet priuilegium, quia datur perſonæ in loco, non extra locum, l. ij. C. de priuileg. ſcolar. lib. xii & ſequitur Io. de platea, in d. l. ij. C. de incol lib. x. & cõtraxiſſe videtur eo loci, in quo ſoluere promiſit, l. contraxiſſe, ff. de actio. & obliga.

❧ Secũdo fallit, qñ in loco ſtudii vere contraheret, l. interdum. §. fina. ff. de iud. vel ibi alios conueniret, d. l. ii. §. ſed ſi agant, ff. de iud.

❧ Tertio limita, quando longo tempore ibidem moraretur, vt euitaret conueniri a creditoribus, tunc cum malicijs non ſit indulgendum, l. in fundo, ff. de rei vendi. poſſet conueniri. Alber. & curtius ĩ d. l. ij. §. legatis, & hoc reſidet in arbitrio iudicis, argu. l. primæ. ff. de iure deliberan.

❧ Quarto limitatur, quando alia ratione ſortiretur domicilium, vt origine, adoptione, vel alijs modis traditis in l. ciues. C. de incol. Ioan. de Platea, d. l. ij, Bar. in l. prima, ff. ad municipales.

SEptuageſimũoctauũ. quod pater viſitãs filium non põt capi pro repreſalijs, glo. in verb. ob aliam, in d. l. ii. §. legatis, quã ſequuntur ibi Docto. & Bar. in tracta. de repreſa. q. vii. Alber. plene in l. inter eos, ff. ex quib. cauſ. maior. Silueſter Prierius in ſua ſumma, in verbo repreſalię, q. viii. Bald. & Bologni. hic, quia poſtquam non poſſunt cõueniri pro obligatione propria, vt in proximo ſupra priuilegio dixi, multominus pro aliena, Moderni in d. §. legatis. etiam ſecure non dicerentur adire ſtudia. ſtare, & redire, prout pmittit iſta auten. & poſſunt dicere ſcolaſtici, qui vos tangit deferentes quicquam nobis nos tangit, & qui vos ſpernit, nos ſpernit, & qvos ĩpedit nos ĩpedit, vita veſtra, vita nrã, contrariũ vero dicit Panor de ſacerdotibus, ꝙ laicorũ vita eſt pſbiteris paſſio, mors vero illorũ eſt ſacerdotibꝰ, cõſolatio, ſicut mors pullorũ & caponũ vita nrã dicit, ſic vita meretricũ, & cohabitatio eſt mors pditio, & ĩfamia ſcolariũ maxĩe ecclĩaſticorũ virorũ.

pater uiſẽs filium ſtudentẽ pro repreſaliis capi non poteſt

SEptuageſimum nonum, quod ſicut punitur in quadruplum dãnum inferẽs ſcolari, vt in tex. huius auten. dicit, ita q patri, aut fratri, aut nuncio, illũ viſitãti, quia niſi iſtud eẽt, ĩpedirẽtur cõſanguinei ſtudẽtis eũdẽ viſere, & ſic nõ deferrẽt ad eũ pecunias, q̃ ſunt ſtudiorũ nerui, de quibus nõ pauca ſcripſi in proemio cõcor. in glo. res nũmaria, et glo. ſeq. & ſic eſſet cauſa, quod defererent ſtudium,

Damnũ inferens conſanguineis ſcolariũ; in quadruplũ punitur

ideo ſtatuitur vt hic,Bal.in hac auten.hoc nuncupatim firmat; & iſtud non contempſit Tyraquel in xiiii lege connubia,fol,clxxiij.& ſeq. verſo.facit,c.ſciant,de electio,lib.vi.Iſta pena an ſeruetur cõtra iudices, qui hoc vindicare neglexerĩt in tex. ſcripſi. Item famuli habent priuilegia propter ſcolaſticos, vt in tex. & infra, etiã abundantius ſcribo, ſic & multomagis cõſanguinei ſcolarium, qui ſtudentibus alimẽta ſubminiſtrant, poſtremo quia temeratores huius conſtitutionis in quadruplum puniuntur, in verſ.hac igitur, & ipſi impedientes conſanguineos ſcolarium, & iniuriam inferentes ſunt huius temeratores, igitur punientur pena huius tex.quæ eſt quadruplum,dic tamẽ vt ĩ tex. ſcribam.

Mandatum re etiam integra fauore ſcolariũ morte nõ expirat.

OCtuageſimum, quod & ſi mandatum re integra expiret morte mandãtis,l. mandatum,cum ſimilibus,C.mandat.diſſimulatur tamen ſtudij gratia inſtar dotis, per tex. ſing. in l.ſi ego.§.i.ff.de iure dotium,ſecundum Frãciſcum Cremenſem ſing.cxliij.mandatum, &c. & Hyppo.ſing.xliiij.mandatum, Alex.ĩ l. qui Romę.§.flauius,col. iiij.ff.deverbo,obligatio. & Iaſ. in l.eius,verſi.placebat, col.prima,ſi certum peta. idem fauore libertatis eſt ſtatutum, in l. ſi pater, ff.de manumiſſis vindicta, & in pia cauſa,idem concludit Bal. in auten. ſi qua mulier,circa finem,C.de ſacroſanct.eccle. dicẽs, pro hoc eſſe caſum vnicum,in c.exiit qui ſemi

nat,verſi. in eo vero caſu, de verbo. ſignifica. in vi. & in d.l.mandatū,col.iiij. Ex quo infertur,quod ſi titius mandauerit ſuo inſtitori,vel alteri, vt daret centum aureos pauperi ſcolaſtico,& mandans moriatur antequam fuerit tradita pecunia,& ſic re integra, mādatum tamē non finietur, nec hæres poterit illud reuocare, ſed ad illa centum tenebitur,vt d.l.ſi pater, & l.iij. ff.de ſeruis exportan.& l.fina.C.ſi mancipium ita fuerit alienatum,vt manu. ſic ī dote firmat Bal.de Bartolinis in repet.l.primę,nu.cxl. ff.ſolu.ma. & in ſtudio,cū ęquiparēt̄,vt ſcripſi ſepiꝰ,æquū eſt illa iura habere locū, & alias vidi ſeruari tholoſę,ꝑ quodā paupere ſcolaſtico.

Octuageſimumprimum, quando reſcriptum papę dirigitur alicui debet illud reuerenter accipere, & illius tenorem executioni mādare,c.ſi q̄n,& c.cū cōtīgat, de reſcript. imo ſi aliquis nō exequatur illud, ꝙ ſibi mādatū eſt grauiter puniēdꝰ venit, c.prudētiam.§.adijcimus, de off.delega.c.ſciſcitatus,de reſcript.Fallit tamen in ſcolaribus,qui licite ſe poſſūt excuſare,ſi ob id ſuarū lectionū iacturā facerent,& illa excuſatio eſt iuſta & rationabilis,ſecundum Ioā. And. in regula,eum qui certus eſt,de reg.iur. in vi. in mercuria, ſequitur Feli. in d.c.ſciſcitatus,nu.xiiij.col.penult.verſi. ſimiliter,in impedimento incōmoditatis,quia præſumēdum eſt,quod ſi ſuperior ſciuiſſet ſtu

Scolaſticus ab executione reſcripti excuſatur

dioſum circa ſtudium ſuum occupatum, illi nõ direxiſſet reſcriptum, nec eidem impedimẽto fuiſſet, cum ſuperioris affectio conſiſtat ad peritos habendos ſuo tempore, idem in doctoribus cõductis ad legendum, vt ea cauſa excuſari poſſint, Barba. ſcribit in proemio clemen. in priuileg. docto. & alias apud Bituriges me excuſaui in cauſa mihi commiſſa, dum publice ibi profiterer iura ciuilia, & admiſſa fuit excuſatio mea, quia illud non dicimur poſſe, quod comode non poſſumus, l. nepos proculo, in fi. ibi cum cõmodum erit, hoc eſt cum ſine incõmodo meo potero, ff. de verbo. ſignifica. §. fi. inſti. de offi. iud. facit l. auus. §. fina. ff. de iure dotiũ, & c. faciat homo, xxii. q. ii. c. ſtatuimus, ij. de offic. delega. in vi. & c. quanuis, de offi. ordina. illo lib.

Scolaſticus in mãdatis eiuſdẽ datæ alus præfertur

OCtuageſimũſecundum, ꝙ ſi duo impetrauerĩt mandatum de prouidendo, & non appareat de prioritate datę, nec de p̃ſentatione, alias procederet, c. duobus de reſcript. in vi. ſed ſint eiuſdẽ iuris, tũc ſcolaris aliis in dubio debet præferri, & ſententia adiudicatoria pro eo ferri, l. in ambiguis, & ibi Decius, ff. de reg. iur. vbi in ambiguis pro dote reſpõdemus, idẽ dicit ibi Decius in alia cauſa priuilegiata ſicut in ſtudio, quod eſt magis priuilegiatum, quam cauſa dotis, ſcd̃m Panor. in c. fi. in fi. de iud. nã in coverritur public⁹ fauor in communi, quia replet mundum ſapientibus, & etiam in ſingu

Studiũ eſt magis priui legiatũ quã dos

lari,cumquilibet poſſit eos audire,& adiſcere, vt ſupra dictū extitit,quod nō eſt in dote, ſed hoc eſt expreſſe cautum in regula Clementis ſe ptimi,vbi dicitur, quod quādo ſunt duo man datarii eiuſdē datę & iuris,& ęquales,tunc gra duati non graduatis p̄ferantur,inter ęqualiter graduatos prius,ſequitur Io.de ſelua, in tract. de benefi.in iii.pte,q,xv. ſed non loquitur niſi de graduatis, ſed idē dicendum videtur de ſco laſticis,qui ſuperant alios non ſcolaſticos.per nota.in l,ij,& ibi patruus meus Iacobus Rebuf fus,& alii,C.vt dignita.ordo ſerue,lib.xii.vbi ſi ſint duo ſcolaſtici,ſtudens actu præfertur nō ſtudenti,ergo a fortiori præfertur ſcolaris illi, qui non eſt,& ſtudens nihil ſtudēti,adde quod dicit Bar.in l.i.ff.ſolu.ma.qꝑſi duo inſtrumēta debiti ſint confecta eodem die,& nō appareat de alicuius prioritate,qđ illud cenſetur prius, quod eſt cōfectū cā ſtudii,& licet loquat̄ de do ctore,idē dicerē de ſcolaribus, cū ſit eadē rō,er go et deciſio,l.illud, cum ſimil.ff.ad leg.aquil. additio. ad Panor. in c. paſtoralis de reſcript. et alii ibi hanc doctrinā ſequunt̄,qđ me Catur ci iura publice profitente euenit in mercatore, qui bona ſua obligauerat alicui,et eo die lite rarū ſtudioſo,nā cum eius bōa publice licitarē tur,ſcolaſtico pri⁹ fuit ſolutū,et ſatisfactū,ſed alteri mercatori nō,cū nil ſupeſſet fctā ſatisfa ctiōe ſtudēti,qꝑ eſt notādum ꝓ primariis colle giorum,et aliorum artium magiſtris, vide a bundantius infra priuileg.cxviii.

Studentes à ſuis ſtudijs nõ ſunt auer tẽdi, nec bo na eorũ ca piendã

OCtuageſimumtertium, quod prætex
tu alicuius exactionis vel cauſæ,non
debẽt a ſuis ſtudiis reuocari.Rebuff.
& Platea in d.l. colonos nũquã,arg.
illius tex.C.de agrico.& cenſit.libro.xi.glo.in
pragma.ſanctio.inverb. liberius,de colla. quia
cedit in detrimentum totius reipublicæ, quan
do ſcolaſticus a ſtudio abſtrahitur, nã per eius
ſcientiam mundus illuminabitur , vt hic dici-
tur, ideo exiſtimarem non paulo minore pena
afficiendos eos,qui literarum ſtudia perturbãt
quam qui res diuinas,vt alibi dico , imo Phi-
lippus ſextus francię rex, priuilegium conceſ-
ſit magiſtris & ſcolaribus pariſieñ. vniuerſita
tis,quod bona eorum, de quibus in ſtudiis alũ
tur, capi aliqua ex cauſa nõ debeant(verba pri
uilegii reddo)conſiderata occaſione guerrarũ,
nec alia occaſione quacunque, per quoſcunq;
cuiuſcunque conditionis,ſtatus, vel eminentię
exiſtant, pro nobis aut noſtris ſubditis non ca
piantur,aut alias quomodolibet areſtentur,ne
magiſtri & ſcolares vniuerſitatis præfatę vagã
di a ſtudio aſſumant materiam , datum apud
Vincenam anno 1340.menſe Ianuarii, itẽ alio
priuilegio verbis gallicis cõcepto,conceſſit idẽ
Philippus,ãno.13 45.die.13.Febr.præfatis ma
giſtris & ſcolaribus in hæc verba , *que des biens*
deſdictz maiſtres & eſcoliers,ne daulcun deulx ne pre-
nes aulcuns biens quelz quilz ſoient,pour les garniſons
de nõ z guerres,ne pour noſtre hoſtel,pour lhoſtel de no

ſtre

ſtre treſchere compaignie la royne, ne pour noz enfans, ne pour aultres quelz quilz ſoient de noſtre lignage, noz lieuxtenans, capitaines, conneſtables, ou aultres ueuillans ou ſoy diſans auoir prinſes a noſtre royaulme par quelque autorite que ce ſoit, mais tous les biẽs desdictz maiſtres & eſcoliers leur laiſſes paiſiblement &c.

OCtuageſimumquartum, quanuis ad gradum doctoratus aliquis admitti non debeat, niſi ſtuduerit ſaltem per quinquẽniũ, l. iubemus, & l. petitionis, C. de aduoca. diuer. iud. tamẽ qñ ſcolaris eẽt magni ingenij, & ſpes eẽt, vt efficeretur doctus, tunc nõ venit repellẽdus ſcd̃m Alex. in addit. ad Bar. in l. magiſtros, C. de pfeſſo. & medic. lib. x. & ĩ l. i. C. de digni. lib. xii glo. in verb. p̃cipitata, in. §. vt decętero, in tit. de colla. in prag. Feli. in c. at ſi clerici. §. de adulteris, in fine de iud. Io. Rugerius in repet. c. primi de cauſa poſſe. & per hoc excuſantur vniuerſitates promouentes aliquos nondum laurea dignos, vt ſub ſpe futuri ſtudii videantur eos admiſiſſe, facit quod dicit innoc. in c. cum in cunctis, col. i. de ele ctio. vbi ſi clericus non ſit ſuffi cientis ſcientiæ ad ordines recipiẽdos, tamẽ ſi ſit ſpes, quod poſſit proficere, promoueri poterit, ſequitur Barb. in cle. i. col. ii. de iureiur. Prępoſit. & alii ĩ c. illiteratos, 36. diſt. iſta tñ nõ pcedũt qñ p ordinationẽ ſtatutũ vel areſtũ reqreret certũ tp̃s ante promotionẽ, eo caſu totũ tp̃s cõpletũ eẽ debet, per tex. & quæ ibi plenę ſcripſi in. §. præterea, de colla ĩ cõcor.

Scolaris boni ĩgenii ante quinquenniũ poteſt effici doctor.

Superare alios uolens in ſcientia non peccat

OCtuageſimumquintũ, ꝙ licet alios vel le ſupare, ſit pc̃m ſuperbię, ꝙ eſt appetitus propriæ excellentiæ, vnde ſuperbus dicitur; quia ſuper vult videri, ſecundum Iſidorũ in lib. ethimologiarum, tamen alios in ſcientia & virtute velle ſuperare, non eſt peccatũ, Ioã. fab. in § & quia, Inſti. de fideicom. hæred. per § cogitandũ, in auten. de monach. in verb. zelus; colla. 1. & Hiero. in 3. pte epiſt. v. de īſtitutiōe puero. loquit ad Paulã his verbis, habeat in diſcēdo ſocias, qbus inuideat, quarũ laudib' mordeatur, nō obiurgãda eſt, ſi tardior ſit, ſed laudibus excitãdũ eſt ingeniũ, & viciſſe gaudeat, & victa doleat, & hoc cōmune eſt, & Quintilia. ille detur mihi puer, qui victus flet, &c,

Scolaris notorie peritus non examinatur, et maxime extraordinarij tholoſani

OCtuageſimumſextum, quod ſcolaris notorie peritus, qñ gradũ ſuſcipit licentię, nō debet examinari, c. nobiliſſimus, xcvij. diſt. cle. Romani, ibi aliqualem prius noticiã habebamus, &c. ſub verſi. nosvero de iureiur. & ibi Barb. Lucas de pēn. in l. magiſtros, col. fi. nu. C. de profeſſo. & medic. lib. x. Iaſ. in l. 1. col. iiij. xviij. ff. qui ſatiſda. cogant, additio ad Bal. in l. ſcire leges, ff. de legib. & ſic infertur ad practicã ſtudij tholoſani, in quo ſi aliquis fuerit ſubrogatus in locum doctorũ, & approbatus in extraordinarium, vel commiſſum, amplius non debet examinari in examine publico, vel priuato, quo munere extraordnarīj ibidē functus ſum, ſub peritiſſimo & egregio viro domino

Chauanaco doctore olim ibidẽ regente, cuius anima cum beatis quieſcat, quia poſtquam eſt ſemel approbatus, non poſſet reprobari, l. in arenam, C. de inofficio. teſta. licet communiter nullus ſine examine promouendus ſit, cap. per venerabilem de electio. c. nullus, ibi populari teſtimonio, xxiij. diſt. vbi nullus clericus ſine examine eſt promouendus, niſi ſufficiẽtia ſua eſſet nota populi teſtĩonio, & ſic notoria per illũ tex. quẽ ſing. dicit Ro. in l. ſi vero. §. de viro, fallen. xxx. ff. ſolu. matri. Ego vero contrarium ſeruaui in vniuerſitatibus, in quibus fui regẽs, videlicet Caturci, Biturigibus, & hic pariſijs, vt quilibet examinaretur, alioqui nemo vnus per uos fuiſſet admiſſus, ne aliquid ex ſolẽnibus omitteretur, l. diuus. ff. de in integ. reſti. nam quando examen pro forma requiritur, vt in doctore creando, etiam notorie doctus debet examinari, vt forma ſeruetur, ſine qua actus corrueret, l. iulianus. §. ſi quis, ff. ad exhibend. Bald. Peruſ. & Præpoſi. in c. conſtitutus de appella. & Bald. in ca. ſcriptum, de electio. Imol. & alij in d. clemen. vna de iureiurand. Albertus Brunus in tract. de forma & ſolennita. actus, rub. de implemento formæ, verſi. vltimo facit, fol. lxxiiij. col. i. ſed illud examen non debet eſſe tam exactum, quam aliud, licet ego cõtrariũ ſeruaueri in multis, nã quãto quis eſt doctior, tãto delectabiliꝰ examẽ eſt, loqui eĩ cũ ignaris, et eos examĩare, eſt caput aſini ĩſtruere

& cū ſtatua loqui, eo paruo indigent examine, docti vero maiori, & ne poſtea gloriētur ſe maiora ſcire, q̃ doctores qui eos examinauerunt.

Doctorē ſuſpectum ſcolaris ab examine reijcit

OCtuageſimūſeptimū, quod ſcolaris pōt reijcere doctorē ſuū ab examine ſi ſit ei ſuſpectus, & cancellarius vel decanus ꝓhibebit talē doctorem ſuſpectum ingredi examen, q̄nquidem doctores ſunt in tali examine vt teſtes, Bar. in prœmio ff oēm in fi. prin. ſed teſtes ſine omni ſuſpitiōe eſſe debent, c. in litteris de teſti. & Panor. in ca. cauſam, ij. de off. delega. & alii eum ibi ſequuntur, imo ſolus cancellarius pōt approbare ſcolarem, ſi videat quod doctor eum reprobet iniuſte, & ex odio, vt tenet Corſet. in ſuis ſing. in verbo ſuſpitio, nam ſicut durum eſt corā iudice ſuſpecto litigare, c. cum īter, de exceptio. ita durum eſt ab inimico vel ſuperbo examinari, cum plus quęrat indoctus, quam ſciat ſoluere doctus, & coīter dicitur, ꝙ affectio perturbat hoīes, & ideo propter affectionem nonpoſſent recte, nec rite deponere, quod debent facere doctores, l. nēi, C. de aduoca. diuerſo. iudicio. glo. in prag. ſanctio. in titu. de colla. §. Item vt decætero in verb. approbatus, & Roch. de Curte in c. fi. col. x. de conſuetu. docto. in l. magiſtros, C. de profeſſo. & medic. lib. x. Domi. Alciatus olim apud bituriges collega meus in repet. c. primi, in glo. ii, nu. xxi. de iud. Qua pena puniantur doctores approbantes imperi-

tum, dic quod pena priuationis dignitatis, arg, tex. in c. quando epiſcopus, xxiiij. diſt. hoc nuncupatim firmat Ioan. de platea in l. magiſtros, C. de profeſſo. lib. x. Barba. in c. ex literis, col. fin. de conſti. ſed hodie fere omnes amitterent, non eſt tamen exigenda nimis rigida & amara examinatio, ſed mediocris, arg. l. ſi quid ff. de edili. edict. quia qui nimis emungit, elicit ſanguinē, glo. in l. ſciendum. §. illud, ff. de edilicio. edict. & cogitare debet examinans, quod ſi examinaretur, forte non reſponderet. Sed an vniuerſitatis cancellarius teneatur inſequi dicta doctorum approbantium imperitum, vide Barb. in d. c. ex lrīs de cōſti. in fi. vbi tenet q. ſic, cum adhibeantur vt teſtes, & ipſe vt iudex, ſi tamen videret, quod ex iniquitate reprobarent examinatum, vel approbarent, ipſe debet ſequi veritatem, ad ſimilitudinē iudicis examinare debetis, quāta fides ſit teſtibus adhibēda. l. iij. §. tu magis, ff. de teſtibus, Bal. in hac autē. habita, quod eſt verū, quando interfuiſſet examini, ſecus ſi non interfuiſſet, nam tunc tenetur admittere præſentatum per doctores, nulla alia facta inquiſitione, & ſic ſp cū cancellarius nō ſoleat intereſſe in examinibus in his franciæ conſuetudinariæ vniuerſitatibus, ſecus in vniuerſitatibus reſſortus tholoſani, vt vidi iura in illis publice interpretans.

examinatio qualis eſſe debeat

OCtuageſimumoctauum, quod quando quis reprobat teſtē, debet cām allegare,

Iuramento ſcolaris creditur de ſuſpitione doctoris

& probare,c.cauſam,de of. delega. & ibi doct.
29 Fallit in ſcolaribus.quibus ſufficit eorū iu
ramentū,quod talem doctorē habēt ſuſpectū,
vt tenet Petrus de rauen. in compendio iuris
canonici,in d.c.cauſam, ij.de offi.delega. in ſe-
cunda parte,& ego vidi Tholoſæ de quodam
ſcolaſtico,debet tamen allegare ex qua cauſa il
la ſuſpitio proceſſerit,quod eſt notandum,qa
nō eſt veriſimile,quod ſcolaris vellet ſuum do
ctorem reprobare ſine cauſa,niſi eſſet ignarus
qui nollet ſuam detegere ignorantiam docto-
ri valde excellenti.

Doctores a ſcolaſticis prandiū nō exigant

OCtuageſimumnonū, quod doctores
vel bidelli ſeu aliȷ̄,non debent exige
re paſtum a ſcolaribus primo legere
incipientibus,vel a nouis baccalau-
reis,etiam ſi cōſuetudo aliter diſponat, vel ſta
tutum,vt in Montepeſſulano,c.i.& ibi Ioā.de
ana,de magiſt.licet valeat ſtatutū, ꝙ collegia
tus ſeu burſarius pro iucundo aduētu collegȷ̄
debeat quicquā alijs , vtpote prandiū ſoluere,
vel aliud,l.his verbis.§.alumno,ff de lega.i.qui
eſt ſing.ſecundum Bal.in marga.in verbo lega
tum,viij.q. huic ſententiæ ſubſcripſit Alber.
in prima parte ſtatutorum,q.lxvi, quanuis il
la conſuetudo reprobetur in eccleſijs, ſiue ſint
monaſteria monialiū ſiue alię eccleſiæ, nec cui
tatur ſymonia,c.quoniam,de ſymo.& ſunt ex
communicati, dantes pro eccleſiæ ingreſſu ali
quid, & nō poſſunt abſolui ab alio quam a pa

pa, niſi in mortis articulo, ſi peniteant, tex. in extrauag. fina. de ſymo. in comunibus.

Limita tamen, quando pro victu perſonæ aliquid reciperetur in monaſterio, vel ad fabricã eccleſię, vel ad aliam ipſius eccleſiæ vtilitatẽ, tunc etiam ſi ex ſtatuto fiat taxatio, vt tantum ſoluatur pro vna cappa, videlicet xxx aurei, vt in eccleſia Bituriceñ. tũc debetur, vt ſcribit Aufre. in deciſio. capellę tholoſa. q. 311. itẽ &c. an ingrediens vbi allegat beatũ Thomam et theologos, vide ibi, et Guido papę, q. lxxx. videmus, et Feli. in c. cum M. nu. xx. de cõſtit. et conſuetudo. dandi prandia per epiſcopum, et alias dignitates an valeat? quod ſic ſcripſi in §. fina. verſi. quinto, etiam de reſeruatio. in cõcorda, vbi dixi approbatam fuiſſe per areſtũ, huius ſenatus, et illa collegialia loca, ſeu burſę vt quidã vocãt, non dñt vẽdi, teſtis eſt Bened. in repet. c. Rainuti᷒, in verb. duas, nu. 59. de teſta. vbi aſſerit tholoſæ fuiſſe areſto prohibitũ.

Doctor collectam à ſcolaſticis non exigit

NOnageſimũ, ꝗ doctor nõ põt exigere collectã a ſcolarib᷒ paupib᷒ c. qa, et ibi nota. de magiſt. arg. c. ſicut, xlvii. diſtinct. et faciunt ſequentia, quia a pauperibus nihil eſt exigendum, nec quidem portulæ auten. de manda, princi. §. ſi tibi, colla. iii. glo, in l. omnes, in prima, C. de anno. et tribu. lib. x. ſing. ſecundum Ioan. de platea ibi, et in l. ad ſubeunda de decurio, eo. lib. et Baldus in tract. ſtatu. in verb. minus, vñ cõſuluit Roma-

conſil. 369. circa numero. xxxij. in vi. dubio, quod officialis poteſt remittere collectã paupi iure hoc approbañte. Item conuenit tex. in l. fina. C. de an.no. & tribu. lib. x. vbi compoſitio de non ſoluenda parte tributorum facta cum paupere valet, facit quod pulchre vult Bal. in margarita in verbo inopia, quod pauper non valens ſoluere non poteſt excommunicari, eũ refert & ſequitur Celſus Hugo ĩ additio. ad patruum meum in l. prima, C. de ſuſcepto lib. x. quod verum intelligerẽ, quando hoc iudici. allegaret & probaret, ſecus ſi fuerit contumax, quia ex contumacia excõmunicari poteſt. Hoſtiẽ. in ſumma, de dolo & contuma. Præterea inanis eſt actio quam inopia debitoris excludit, l. nam is, ff. de dolo. c. olim. ij, de reſtitu. ſpolia. itẽ notarius licet ſit multũ vorax, l. i. C. de numer. & actu. lib. xii. tñ nõ debet recipe mercedẽ p inſtrumento fctõ paupi. Ro. in repe. § de viro, l. ſi vero. fallen. xlvi. ff. ſolu. mat. Item ſicut notarius nil debet a paupere recipere, ſic nec iudex. c. ſtatutũ. §. inſuper de reſcrip. lib. vi. in auten. de manda. prin. §. ſi tibi, colla. iij. imo iudex paupi tenet puidere de aduo. l. i. §. ait prætor, ff. de poſtulã. ſed pauperi dabit aduocatũ expẽſis publicis, vel regis in hoc regno frãciæ, & ita vidit Iacobus. Bonaud. fieri in ciuitate nemauſeñ. & fortius dicit Boeri⁹ in cõſue. Biturigũ in §. xxiiij. de conſue. feud. in addit. nouis q ſi pauper habet litẽ cũ rege, & nõ habet vñ

priuilegia pauperum.

facíat expenſas, rex eidem adminiſtrat aduocatum, vt veritas cauſæ ſeruetur. Idem dico in magiſtro, qui pauperes ſcolares gratis docere debet, c. primo. de magiſt. Ideo tam in Montepeſſulano, quam Tholoſæ, Cathurci, Pictauis, & hic remiſi multis pauperibus nõ valentibus ſoluere penſionem, quã ab eis exigebam, tam legendo, rub. de verb. ſignificatio. extraordinarie, quam inſtitutiones. ❧ Itẽ aduocatus nil a paupere recipiat, alias peccat in foro conſcientiæ, Alber. in l. nec quicquam. §. fi. ff. de officio proconſul. l. vna, C. de ſuffra. quod eſt verum, quando ſoluere non poſſunt. Stepha. Aufre. in ſtilo parlamen, rub. de modo & geſtu quem debet habere aduocatus, Angel. de Claua. in ſumma angel. in verbo aduocatus, Petrus Iacobus in ſua practica, in rubr. de actio. pro ſocio, & ibi in additio. Iaſ. in. §. tripli. nu. 54. inſtit. de actio. ❧ Item dicit Bal. in l. illicitas. §. illicita, ff. de officio præſid. quod maxima & capitalis eſt iniuria auferre illud modicum, quod habẽt pauperes, ac ſi auferrent eis oculum. Præterea iudex debet eſſe protector pauperum, ne iniuſte moleſtentur, quia beatus eſt qui intelligit ſuper egenum & pauperem, in die mala liberabit eum dominus, vt dicit Dauid Pſalmo 40. Vlterius pauperibus, qui laborare non poſsũt eſt ſubueniendum, c. epiſcopus, 82. diſt. non minus crudelis eſt, qui a paupere vſuras exigit, quam qui diuiti rapit, c. quod dicam, 14. q. 4.

& pauperum res fraudare eſt ſacrilegium,xxii. q.2.c.gloria. Itē pauper pōt implorare officium epiſcopi tēpore penuriȩ,ſeu caritatis,vt cōpellat diuitē ad faciendum ei elemoſynam, c.qeſcamus,& ibi glo.42.diſt.ꝓpaupere,in dubio iudicās nō reprehenditur,glo.in l.qui filiū §.ſabinus,ff.ad trebel.ꝑ tex.ſing.in l.nō puto, ff.de iure fiſc. Itē cām pauperis iudex citiꝰ debet expedire,ꝗ diuitis,glo.ſing.ī c.imprimis,2. q.1,Rom.in rep.l.ſivero.§.deviro,col.20.fallē. 25.ff.ſolu.mat.& ſic audiētia debet ei facile cōcedi,vt dico in ordina.reg.iudex propter paupertatem pōt mulctam remittere,l. illicitas.§. fi.allega. Itē pauperes excuſantur a proſecutore appellatiōis,per annum vel biennium. Panor.in c.ex tenore,de appella.Bal.in l,cui acceptam,penult.col.C.devſur,licet contrarium tenuerit,in l.fi,C.de condit.inſertis,primam tamē opinionem tenet Matheſſi.no.vlt. & Franciſcus Cremen.ſing.cxx1.dicēs ſe liberaſſe pauperem a furca , cum non potuiſſet appellationem proſequi.Prȩterea paupertas impedit moram committi,l.quod te,ff.ſi cert.pe.& penam in ſpiritualibꝰ,Inno.in p.1. & g,de offic,deleg. Item excuſat a periurio,quando nō poteſt pauper in termino ſoluere, Bal. in ca. 1.§. porro. quæ fuit prima cauſa benefi.amitten. Adde ꝙ pauperes beneficiati non tenentur ad hoſpitalitatem,c.de monachis, de prȩb. Præterea non poſſunt cōpelli, vt ad eccleſiarū reparationem

cõtribuant,c.de his,de eccleſijs ędificã.Panor. in quęſt.incipien.ſempronius,Aufre. q. 499. Benedict.in rep.c.Rainutius,in verb.ſi abſque in 2.in ſubſtitutione fideicommiſſaria,nu.3.de teſta. quod quidam iniqui iudices nõ ſeruant. ☞Item omnia priuilegia,quæ eccleſiæ competunt,& pauperibus,Bal. in l.penult.§.cum autem,in fi.C.ad treb.quod non firmo,Et paupertas non eſt mala,nec in ſorte malorum,c.illa,in fine,xv.q.1.ideo non eſt contemnenda, cum Chriſtus eam dedicauerit,xii.q.2.c.gloria, vt ſuſtinentes per patientiam coronentur; & diuites ipſis benefaciẽdo mereãtur,47.diſt. ſicut perfectius legimus Thebanũ Epaminũdã totvictorijs clarũ imperatorẽ adeo diuitiarum abſtinentiſſimum, vt vnica veſte contentus,ſi qñ vetuſtate conſumpta reſarcire opus foret, domi clauſum ſe tenere,quem thebani publica impenſa & ære collato, ob inopiã extulerunt. Ariſtides ſe magis gloriari ĩ paupertate publice teſtabatur, quam cæteri diuitijs, Hippias quoque philoſophus Eleus ad id inopiæ deuenit,vt veſtem anulum,crepidas,& ſoccos,quęque cultui erant neceſſaria, ne quid temporis deperiret, ſuis manibus elaborauerit,ſi Alex. lib.3.genialium,c.11.credatur.Item paupertas prodeſt,glo. in l.ſi quis ad declinandam.C.de epĩs & cleri.& in.§.1.inſti.quib.manu.licet vel non,& in l.cum non facile,ff.ſi cui pluſquam,per leg.falci,& in l.ſi quis,qui & a quib.

Thebanus una ueſte cõtentus fuit.

manu. liber, & in l. ſi procuratorem.§.penult. ff.mand.& in auten.de eccleſiaſti.tit. §.ſi quis in nomine, colla. 9. Sed a tali prodeſſe liberet nos deus, dicunt doctores, in d.l. ſi quis ad declinandam,& in d.§.1.inſti.quib.manu.licet,& ſi diuinę placeret clemētię, volebat eſſe immunis ab hoc prodeſſe,& idem de filiolis ſuis,Barba.in c.ſignificantibus, de offi.delega.nu.2.& ſcripſi in tract. nomina, in fine, quippe hodie paupertas eſt deriſui. Iuuenalis.

Nil habet infœlix paupertas durius in ſe,
Quàm quòd ridiculos homines facit.

Pauper & inops differunt.

Differunt tamē pauper & inops, quia pauper idem eſt quod parum habens, inops, qui nihil habet, ſecundum Alex. in l. ſi vero.§.qui pro rei qualitate, in fine, ff. qui ſatiſda.cogant. & Iaſ.in l.ſi ab arbitro, in fine, illo titu. & ibi dicit, quod inops dicitur ab in, & opus, ſed male dicit, quia ſecundum hanc deriuationem, inops diceretur ſine opere, ideo dico quod inops dicitur ab in, & ops, quod hodie non eſt in vſu, quaſi ſine opib⁹, id eſt diuitijs,& ita exponit Sipontinus in ſuo alphabeto. Aliquando tamen nō ab opibus, ſed ab ope deducitur inops,& ſine ope ſignificat, vt inops conſilij.

Sed cum omnes ſcolares ſint pauperes, vt hic, maxime finito ſtudio, quando reuertuntur ad patriam, qui poſſunt dicere, *Nūquam ære grauis domum mihi dextra redibat*, vt dicit Virgil. 1. Bucolico. ergo non tenentur aliqui ex eis ſol-

uere quicquam. Reſpondeo ſcolares eſſe pauperes poſt perfectum ſtudium, ſed in principio ſunt diuites, vt hic de diuitibus pauperes, alias poſſet dici, haud facile emergunt quorũ virtutibus obſtat res anguſta domi, Iuuenal. & Philoſophus primo Ethico. c. 8. inquit, Fieri enim non poteſt, aut non facile fit, vt is res agat pręclaras, cui facultates deſunt, multa nãq; per amicos, per diuitias, per ciuilẽ potentiam, tanquam per inſtrumenta aguntur, & ſic ab initio non liberãtur, niſi ſint pauperes, & non valentes ſoluere, tamen multi ob diuitias periere, vt Satyricus clamat, *Nocitura toga, iam nocitura petuntur, Militia, & torrens dicendi copia multis.* alia vide in c. 3. lib. 1. Ethico. c. 4. & ſequẽ. Ideo Phocion Athenieñſis perpetuo fuit pauper, cũ ditiſſimus eſſe poſſet, propter frequenter delatos honores, & poteſtates ſummas a populo ſibi datas. Hic cum a rege Philippo munera magnæ pecuniæ repudiaret, legatique eum ad recipiendum hortarentur, quia ſi his ipſe facile careret, filiis tamen ſuis difficile eſſet in tanta penuria gloriam paternam tueri, quibus reſpondit, ſi mei ſimiles fuerint, hic agellus eos alet, qui me ad hanc gloriam perduxit, ſi autem diſſimiles, nolo meis impenſis eos ali, fouerique illorum luxuriam, vnde hanc paupertatem intuens Philippus pulcher, olim Franciæ rex, magiſtris & ſcolaribus vniuerſitatis Pariſieñ. conceſſit, ne mutuare pecunias, vel aliud tenean-

Mutuare regi, ſcolaſtici non tenentur.

tur, etiam pro impugnatione inimicorum regni, quia vix ſibi ipſis ſuppeditare poſſunt, quomō alijs mutuabunt? hoc fuit conceſsum anno 1295. die martis, poſt dñicā trinitatis.

❧ Quid ſit paupertas ponit Lucas de penna, in l. 2. col. vi. & ſeq. C. quando & quibus quarta pars debeatur, lib. x. ❧ Priuilegia alia paupertatis vide per Feli, in c. ſi qui, col. 4. de teſti. per docto. in l. ſi conſtante, ff. ſolu matr. in auten. preterea, C. vnde vir & vxor, & vide in additio. ad Alber. in verbo paupertas, quę ibi addidi, & in reperto. Roſel ad repet. Io. Crotti. & ſi in hac materia vltra morem ſolitum diuagatus fuero, me excuſatum habebitis, quia hanc ſororem meam, quæ mecum ſemper habitauit & adhuc in dies me amplexatur, & quocunq; me vertam, ſequitur, & in qua tandiu delectatus ſum, non potui breuibus verbis cōpenſare, in eaque non congaudere, & pro mea parte ei non ſatisfacere.

Ordo ſcolaſticus in reſcripto nominari debet.

NOnageſimumprimum, quod ſi aliquis impetret reſcriptū ad conueniendum ſcolarem, nominādo eum nomine proprio, & nō faciendo mentionem de ordinē ſcolaſtico, videlicet ꝙ ſit ſcolaſticus, tunc illud reſcriptum non valebit, nec rōe illius poterit ſtudens cōueniri, c. cum ordinē, de reſcript. & hoc ibi notat Barb. col. 2. & ſeq. & rō ē, quia cū contra ius reſcribit, illud ius debet exprimi, alias nō valet reſcriptū, l. fi. C. ſi cōtra ius vel vtilita.

public.ſecundũ Bar.in auten.ex cõplexu .C.de inceſt.nupt. Alex.in l. acta,ff. de re iud. glo.in c.1.de reſcript.c.neminẽ.3.q.vi. ſed ſtudentes ſunt priuilegiati reſpectu fori,vt nõ poſſint cõ ueniri,niſi corã ſuis iudicibus vt hic,& ĩ.§.illd' vero,in prœ.ff.& p ſcribẽ.in c.ex literis,de cõſti.ſicut ciſterciẽſes,in d.c.cũ ordinẽ,ergo nõ valebit,niſi fiat mẽtio de ordĩe ſcolaſtico, cũ hoc priuilegiũ ſit in corpore iuris inſertũ,facit tex. in c. fi.no.1.de præſumptio. vbi dicit nõ valere reſcriptũ,in quo impetrans aſſerit ſe ſcolarem, cum non ſit, quia non ita facile papa conceſſiſſet, ſi ſciuiſſet eum non eſſe ſtudentem, allegat Specu.in tit.de reſcript. præſentatione.§.ratione aũt impetrantis,verſi. ſed vbi ſcribitur pro ſcolari,ſic nõ ita de leui ne ſtudio ſcolaſtici impedimẽto eſſet, reſcriptũ cõceſſiſſet cõtra ſcolarem,quã contra alium.arg.c.poſtulaſtis,de reſcript.& alias in Mõtepeſſulano obtinui cõtra quendam, qui literas impetrauerat regias contra titium laicum & alios, & illis literis volebat vti contra ſcolaſticos,ſed ex his fuit prohibitus,& per textum,& nota.in c.ſedes, de reſcript.Idem vidi apud Pictones,in literis inhibitionum a principe impetratis contra talem N.& alios, ut ſcolaſticos non comprehendant per ſupradicta, quod eſt valde notandum, & ſequitur de Ripa in cap. primo. num. 100. de reſcriptis, & hoc valere poteſt mille aureis ſcolaſticis,

Scolaſticus Pariſien. ſi ibi ſtudeat, dici poteſt.

NOnageſimum ſecundum, Licet non valeat reſcriptū, ſi ciuis Mediolaneñ. dixerit ſe Bononieñ. vel ſi aliqs Biterreñ. dicat ſe Tholoſanum, c. ſignificāte, de reſcrip. nam ſi dicatur talis, de florentia, vel a Monte-peſſulano, denotat originem, Bar. in l. prouinciales, ī fi. ff. de verbo. ſignific. Bal. in l. 1. §. quod autem, de tuto. & curato. datis ab his, Alex. conſil. 150. viſo themate, ſi vero dicatur Tholoſanus, vel Aurelianus, intelligitur habere domicilium, vel originem, nec dicitur quis Aurelianenſis, vel Bituricen. quanuis ibi habeat plura bona, niſi alterum iſtorum habeat, ſic concludit Decius, conſil. 550. iuridicam, ī fine.

Fallit tamen in ſcolaribus, qui ſi fuerint ciues Montiſpeſſulani, & tamen in ſupplicatione vel reſcripto ſic dixerīt, talis ſcolaris Tholoſanus ſupplicat, valebit reſcriptum, licet nō ſit ibi ortus, dum tamen ibi ſtudeat, Feli. in d. c. ſignificante, col. penult. & fin. per, c. quia in cauſis, de procurato. vbi papa ſtudentes Pariſiis. vocat ſcolares Pariſieñ. Nam iſta denominatio qualitatis ſcolaſticæ, poteſt conguere etiam nō ciui, vt ibidem, & c. ex literis, de con ſtitu. & ibi nota.

Fallit quando ſtudium non eſſet ibi, vt ſi diceretur ſcolaris Lugduneñ. tunc debet intelligi origine, & non valeret, ſi ibidem non erat ortus, quia verbum Lugduneñ. debet naturaliter intel-

liter intelligi,& non accidentaliter,glo.in l.ſed & reprobari.§.amplius,in glo. commanens,ff. de excuſa.tutor. Bal.in d.c.ſignificante. Igitur dum dico titius Pariſien.hoc nomẽ proprium cõiunctum cum nomine ſoli eſt magis aptum importare ciuitatem illius ſoli, quam coniunctum cum qualitate ſcolaſtica,quando ibidem eſt ſtudium, ideo ſic intelligemus, licet Barb. in d.c.ſignificante,aliter teneat, cui ibidem reſpondetur.

NOnageſimumtertium, quanuis mutatio noĩs ſit prohibita,l.vna,C. de mutatio. nomi. & quando quis fraudulenter mutat, incidit in falſum,l.falſi prima, ff. ad leg. cornel. de falſ. In ſcolaſticis tamen non eſt prohibita, vt in.§.nos vero,verſ.cuius auditores,in prœmio, ff. & ibi dicit Bar. quod licet olim vocarent eos diſpondios,vel dupondios,hodie nomine mutato iuſtinianos appellãt, & quanuis antequam operam dent legibus,vel iuri canonico,ĩ lingua occitana,vulgus grimaldos grãmatice ſtudentes appellet,vel artibus vacantes magiſtros,glo.in l.omne delictum.§.exploratores,ĩ verbo metu,ff.de re milita.tamen poſtquam incumbunt legibus , vel iuri canonico, vocantur ſcolares,quod eſt nomen honoris.§. item precium,inſti.de emptio.& vendi.vel domini,licet Bar.in prœmio clemen.in 2.lectura, col.7.contra eos exclamet , qui volunt vocari *monſignore* indebite. Et eſto, quod nomen magi

mutatio nominis apud ſcolaſticos, ẽ laudabilis

ſtri nomen ſit honoris, quia Chriſtus voluit vocari magiſter, vt habetur Io. xiii. & glo. in cle. z. de magiſt. tñ hodie ex conſuetudine apud legum auditores vocari magiſter lingua materna patriæ occitanæ, vel prouinciæ iniurioſum illis videtur, ego vero mentem arbitrarer eſſe inſpiciendum proferentis, per l. ſi non conuitñ C. de iniur. Et credo hoc eueniſſe ad conſtituendam differentiam inter incumbentes grãmatice, artibus, & iuri, nẽpe hoc nomẽ ſicut remanſit penes artiũ profeſſores, ita apud theologos, & medicos, de theologis non eſt mirãdũ, debẽt enim eſſe imitatores Chriſti in effectu, ergo & in nomine, l. a nullo, C. de ferñs, vide Feli. in c. in tantum, de ſymo. Nota quod in Francia & Tholoſę, & fere alibi, ſcolares cuiuslibet facultatis, vocantur magiſtri, in lingua occitana, & prouincia ſcolares vtriuſq; iuris vocantur *meſſires*, ſtudentes in medicina, & alñs facultatibus *meſtres*, & ita vidi, & audiui ſernari in prędictis locis, in quibus alias habitaui, vide quę abundantius ſcripſi, in §. 1. ĩ glo. magiſtros, de colla. in concord. Francię.

Scolaſtici an magiſtri uocari poſſint.

Scolaſtici quibus uti ueſtibus poſſiut.

NOnageſimumquartũ, quod ſcolarib⁹ etiam clericis licitũ eſt portare veſtes breues & ĩdumẽta cuiuſcũq; coloris ſint, q̃ ſic ꝓbatur bonũ ẽ argumẽtũ de tp̃e ad locũ, & ecõtrario, Iaſ. ĩ l. vinũ, ff. ſi cert. pet. glo. ĩ cle. ad noſtrã, in verb. regularẽ. de cẽſib⁹, & ſup̃, in z. priuil. ſcripſi, ſed tp̃e pegrinatõis licitũ eſt portare arma

& veſtes qualeſcunq;,c,ſi quis,ex clericis,de vi ta & honeſta.cleri. ſic etiã loco incõgruo,puta p ſtudia peregrinando,c.clerici officia,de vita & honeſt.cleri.Item ſtudentes ſunt viatores,& peregrini,vt in hoc tex.& in l.cũ filiusfamilias viaticum,ff.ſi cer.pe. & ſicut viatores poſſunt veſtimenta ferre cuiuſcũq; coloris,ita & ſcolaſtici,nota.in auten.oẽs peregrini,C.coĩa,de ſucceſſio.c.epi,21.q.4.& etiã quia nomẽ peregrini habent,ergo & effectũ,l.a nullo,C. de ferijs, ſic olim habebat conſuetudo Auenionæ,& in Montepeſſulano, vbi etiã vidi præsbiteros in ſtudio exiſtentes portare tibialia,ſeu caligas rubeas,& alterius coloris etiã prohibiti,in cle.ſi. devita & honeſt.cleric.prout placebat eis.Item de rigore iuris nullus color eſt prohibitus clericis ſcolaribus non beneficiatis,glo.ſing.ĩ cle. 1.in verbo ſecularis,de electio.ſecundum Cardi.ibi,& eã ſequitur ſequitur Alex.conſil.149 in cauſa,col.vlt.in vi.parte,& c.clerici,de vita & honeſta.cleri.loquitur de honeſtate,ſecundũ Innocen.& alios ibi,& cle.fina.illo titu. loquitur in ſacerdotibus,& beneficiatis , ſecundum Bonifacium ibidem, igitur ſuper hoc conſuetudo erit cõſiderãda,vñ dicit Corſe.ĩ addit. ad Panor.in c.cũ cõſuetudĩs,cõſue.q; defẽdit quoſdam clericos accuſatos de homicidio,quia deferebant habitum ſcolaſticum, & ille habitus ex cõſuetudĩe regiõis diſcernitur,nẽpe glo.ĩ ſumma,21.q.4.& Panor.ĩ c.tranſmiſsã,de electio.

Clericis ſecularibus nullus color p hiibtur

col.z.ait clericos poſſe vti veſtibus precioſis,ſecundum cõſuetudinem ſuę prouĩcię,& ſi conſuetudo nõ haberet diuerſitatem aliquã inter habitum clericorum & laicorum, ipſa attendi deberet,adeo, ꝙ clericus diceretur tũc ĩcedere ĩ hĩtu clericali, qñ incederet habitu honeſto,& clericis cõſueto, & in dubio debemus interp̃tari veſtẽ eſſe eccleſiaſticã,magis q̃ ſecularẽ,vt dicit Guiller.de monte Lauduno,ĩ d.cle.z.quem refert & ſequitur,maleret,in tracta. de electio. fol.69.& ſeq. Conſulerẽ tñ ſcolarib⁹ honeſtis veſtib⁹,& eis decẽtibus vti,quia talis quis præſumitur,in quali hĩtu reperitur,l.item apud labeonẽ.§.ſi quis virgines,ff.de iniur.l.moneor, C.ſi ſeruus exportand.veneat,l.diuus,ff.de iure fiſci.c.ſi iudex,de ſent.excoĩcatio.in vi.c.cõtingit,illo tit nã ſi breuẽ veſtẽ coĩter in vniuerſitate ſcolaſticus alia habens deferat,breuis ſenſu præſumitur,ſi pennã in pileo, & hũc leuem pręſumemus,ſi veſtes graues,& grauibus perſonis & ſapientibus conuenientes detulerit,ſemiſapientẽ eũ p̃ſumes,ſi veſtes tã politas detulerit,eũ venereũ,ſi vero veſtes gerat ĩmũdas,eũ coquũ,ſeu culinę inſidientẽ frequenter,ſeu ſuo ſtudio inſiſtentẽ ſub Saturno,tñ natũ nõ male arbitraberis,vide Boetiũ lib.4.de conſola.ꝓſa 3.& Lucã in l.iudices,col.5.C. de digni, lib.1z. attendãt aũt ne vtantur veſtibus nimis precioſis,quia cõtra illos,qui veſtes doctoribus congruentes aſſumũt,exclamat,glo. ſing.ĩ c.vt a-

Præſũptio indumentorũ ſcolaſticorum.

poſtolice,de priuileg.ĩ vi.ſcd'm Barba.ĩ tract. de prẹſtan.cardina. in 1.quẹſtio baſilica,1.ptis, nu lx.imo dicit Petr.de Ancha.in d.c.vt apoſtolicẹ,ꝙ tales ſumẽtes illas veſtes,& eis vtẽ tes, debent pœna falſi puniri,l.cos,& ibi Bar.ff.ad leg.corne.de falſis,idẽ ſi aſſumãt veſtes ſcolaſticorũ,& nõ ſint ſcolares ſecundum eũ, & debẽt veſtes ab eis remoueri, & viliores q̃ eos decet dari,arg.c.p̃cipim⁹,93. diſt. hoc ſcribit Iacob. Bonaud.ĩ additio.ad Io.de terra rubea,ĩ tract. cõtra rebelles,reg.arti.2.tracta 1.cõclu.2.& in 2.arti.2.tractatus,verſi. octauus effectus,ĩ verbo,vt falſarius,3.cõcluſio.plus addẽs,ꝙ ſcolares bene veſtiti,tp̃s cõſumũt ad vidẽda s puellas & dominas,ꝙ nõ facerent, ſi non ita induti eſſent,ſed honeſte ſecundũ eũ,ꝙ patres cõſiderare debent,vt auditoribus veſtes griſeas & viles ſuis filijs tradant,ſi velint ad frugem eos perducere.Hodie vero de conſuetudine iſta nõ obſeruantur,ſed ad vnguẽ cõe vulgi ꝓuerbiũ,facit qui põt,nec obſeruatur titulus de veſtibus olo beris,hẽtur tamen Eccliaſti.xi.c. in veſtitu ne glorieris vnq̃,nec ĩ die honoris extollaris,congrue tamẽ & decẽter q̃s debet eſſe veſtit⁹,quia eũ hoĩes honorãt,quẽ veſtimẽta decorãt.Helyas Raynier.ĩ c.vt aplicẹ,de priuileg.ĩ vi.& inter ignotos veſtis ẽ cã honoris,ſecundũ, Spec.ĩ tit.de aduoc.ĩ §.ſeq̃t,dicẽs his verbis hoĩes ẹſtimare bene indutos maioris auctoritatis, & eis aſſurgere,& reuereri ſolere,hos deſcribẽs verſ⁹

Si cares ueſte, & non ſis ueſtitus honeſtè,
Nullius es laudis, quanuis ſcias omnia quæ audis.

Licet hoc non eſſe faciendum dicat Seneca ſic, quemadmodum ſtultus eſt qui equum empturus ipſum non inſpicit, ſed ſellam ei⁹ & frenũ, ſic ſtultiſſimus eſt qui hominem aut ex veſte, aut ex conditione quomodo veſtis eſt circundata, ęſtimat. refert Lucas de penna, in l. 2. C. de veſtib. oloberis, lib. xi, & l. 1. col. 2. C. de collegia. eo. lib. vnde diuus Bernard. in epiſt. de cura et regimine domus, ſic inquit, relatus per Bened. in repet. c. rainutius, in verbo, cuidã petro, nu: 39. de teſta. de veſtibus ſcias, ꝙ veſtis ſumptuoſa eſt probatio pauci ſenſus, veſtis nimis apparẽs cito viri odiũ parit, ſtude bonitate placere, non veſte, ideo mulieris petitio veſtes habentis, & veſtes petentis, non indicat firmitatem, ſed domus turbationem, vt ibi Benedict. proſequitur cõtra fœminas veſtibus inſatiabiles, et coitu. Igitur veſtis debet eſſe conueniens ſtatui, ordini, et officio, c. deus, de vita et honeſt. cleri. et 21. q. 4. c. 2. et ſeq. extende, vt per Benedict. vbi ſupra, et D. Io. le Cirier, in tract. de iure primogenituræ, q. 3. p̃roga. lib. 7. 2. et de his ſunt multę regis ordinationes, in quibus forte abũdantius dicetur.

Qua ueſte induti ſcolaſtici eſſe debeant. Quero qua veſte debent eſſe induti ſcolares, interrogatus Simachus philoſophus reſpõdit, illa veſtis decẽter induitur, q̃ nõ trahit puluerẽ, nec ĩ humũ demiſſa maculat̃, vt ĩ eius

vita cõtinetur, et ſic colore griſeo indui dñt, q̃ coĩter nõ maculatur, et etiã quia griſeus color denotat ſpẽ, et ipſi debẽt habere bonã, ſi bñ ſtudeãt, ſpẽ regẽdi Rẽpublicã, vt hẽtur ĩ prœmio inſti. et hoc vidi coĩter fieri Tholoſæ, vbi multos et prothonotarios, et alios ſtudẽtes griſeo panno vidi indutos, pſeudo tamẽ ſcolaſtici veſte nigra, cum ſciẽtię et futuris honoribus mortui ſint induti eſſe debent. Nota tñ ꝙ qñ ſcolaris degit in ſtudio veſtibus ipſis decentibus, qñ vero abit ad patriã veſtibus peregrinorum, poterit vti, glo. ſing. ĩ c. ecclĩaſtica, 23. diſt. ſecund. Rom. ſing. 361. et Corſet. in c. cũ cõſuetudinis, de cõſuetu. et Iacob. Bonaud. in addit. ad Io. de terra rubea, in tract. 1. arti. 2. contra rebelles, regum, conclu. 2. et ita p̃dicta ĩtelligẽda ſunt, nã cũ ſcholę in ciuitatibus ſint, morib⁹ illorũ qui in ciuitatibus degunt vtatur, nã Diogenes corpore fuit ſeminudo, veſte humili, et ſordida, q̃ cũ Rhodios veſte cõſpicuos cerneret, illos nimiũ ĩſolẽtes dixit, rurſus cũ Lacedęmonijs in veſte ſordida et ĩhoneſta occurriſſet, etiã hos inſolẽtes nũcupauit, Pythagoras alba amict⁹ veſte, neq; ex mortuo aĩali quippiã ferẽs, auream coronã geſtabat, nonnunq̃ purpuratus, Crates mãticã & ſordidũ paliolũ, Ariſtippus ſocratic⁹ mileſiam clamydẽ aliqñ amictũ viliorẽ inducbat, cętera nudus, Ariſtoteles vero decorus habitu, & nitido veſtitu fuit, tonſa coma, digitis auro redimitis, teſte Alex. lib. 4. genial. c. 18.

Philoſophi quibus utebãtur ueſtibus.

Quæro, ſi teſtator legauerit alicui veſtes hyemales, quo tempore debeant tradi, & aſſumi? tex. ī l. i. C. de milita. veſte, lib. 12. decidit hyemales calendis ſeptembris, æſtiuas cal. tradēdas aprilis, idē firmat Corſe, ī fin. ī verb. veſtis, vbi dicit hoc eſſe notādū pro famulis, quibus promittuntur veſtes æſtiuę & hyemales, vt hoc mō debeant diſtribui, tamen quando aliquis vult veſtibus pro libito vti, eſt conſideranda qualitas regionis, nam in montepeſſulano ante callen. aprilis, in montaneis partibus, patriæ Lemouicen. vel Aluernię, nec quidem callen. aprilis, nec Maij, nec aliquando in toto anno veſtes æſtiuæ aſſumuntur, poſſet tamen famulus illo tempore veſtes habere, ſi eidem promiſſę eſſent, vel ſcolaſticus, ſi eidem ſic deberentur.

Quantum & quot ſit ſoluendum ſartori pro veſte, tex. ſolennis, & non contemnendus, in l. fortiſſimus, C. de milita. veſte, dicit vltra vnum florenum, nō debet ſolui, illum allegat Iaſ. & dicit notandum, in. §. tripli. nu. 53. inſti. de actio. de conſuetudine tamen nō ſeruatur, ſed ꝑ labore taxat̄ ſalariū, & pro locorū cōſuetudīe, & plꝰ Pariſijs, q̄ alibi ſoluit̄, vt exptꝰ ſū.

Scriptor præciſe cogi poteſt librum, quem ꝑmiſit ſcribere.

NOnageſimumquintū, ꝙ licet quis nō cogatur ad faciendū, ſed ſi promittēs nō fecerit qđ ꝑmiſit, tenebit̄ ad intereſſe, l. ſi qs ab alio, § fi. ff. de re iud. l. ſtipulatiōes nō diuidūtur. §. celſus, & l. cū ſtipulatus ſim mihi. §. fi. de verb. obli. quia eſſet quędā ſpecies ſeruitutis, q̄ inter

homines liberos reprobatur,l.ob es, C.de actio,& obliga. Bal.ī l.traditio.col.ij.C.de actio.empt.& alias rationes aſſignant doctores in locis ſupra citatis.Fallit tamen,quando ſcriptor promiſit librum ſcribere ſcolaſtico,tunc enim intereſſe pręſtando non liberatur, ſed præciſe poteſt cogi ad ſcribendū ratione vtilitatis publicæ,glo.ſing.in l.ſtipulatio.§.opus,ff.de operis noui nunciatio.quam ſequūtur Bar.Alex.& alij in d.l.ſtipulationes, in viii.quæſtio.& Specu.in titu.de renuncia.& concluſio.in §.i.verſi.item eſt beneficium,& Pet.de bella perti.in l.ſi hi contra quos,C.loca Bal.in d.l.ſi traditio,col.ij.C.de actio.empt.

Amplia procedere,vt etiā poſſit ſcriptor, ſi non ſcribat, in compedes conÿci, glo.in d.l.ſtipulatio.§.ſine,& ibi miratur Bar.cur ſcriptores eam nō cancellauerint.ſed eo quod illā non intelligebant,factum eſſe arbitror.

Intellige procedere,in ſcribēte libros legales, vel medicinæ, aut theologiæ, & ſimilibus, ſecus in ſcriptore, qui ꝓmiſit ſcribere fabulas bocatij,vel facetias pogii, ſeu areſta amorum, vt firmat Bal.ī l.nec patronis,in fine,C.de operis liber.quia in his vtilitas publica ceſſat,ſcd̄m eum ibi,& in l.vna, C.de ſenten.quę pro eo ꝙ intereſt,ſequitur Vincen.in l.in executione,in vii.fallen.nu.clxvij.de verbo.obliga. Rauen.in alpha.in verbo facere. Et non ſolum poteſt præciſe cogi,ſi in ſeculo remaneat, imo etiam

ſi iurauerit ſcribere, & poſtea fuerit effectꝰ monachus, nam in religione exiſtens tenebitur libros, quos promiſit, & iurauit ſcribere, niſi a diuinis retraheretur, per glo. & ibi Archi. in c. præterea, li. diſt. Panor. & Feli. in c. cũ I & A, col. penul, de re iud. ratio eſt, quia ſtudere in illis libris, & ſcribere, publica verſatur vtilitas, l. i. C. qui ætate, lib. x. vt ciuitas peritis hominibus repleatur, ſicut dicitur verſari, vt hominibus liberis repleatur, l. i. ff. ſolu. matri. et Lucas in l. i. col. ij. C. qui æta. lib. x. ſecus in iſtis figmẽtis Bocatii & aliorum, ergo ceſſãte publica vtilitate ceſſabit hoc priuilegium, l. quod dictum, ff. de pact. c. cum ceſſante, de appella. item quia ſcolarium in his legalibus libris non intereſt ĩ pecunia, quia iſtud intereſſe eſſet inęſtimabile, ad quod agere non poſſunt, quare præciſe cõpellent ſcriptorem, l. penult. & l. ſi liber, ff. ad exhibendum ſequitur Lucas in l. i. C. de colo. illyricia. col. i. lib. xi. Vlterius ex legũ intellectu mundus illuminatur, vt hic non ex intellectu fabularũ, inde dicit tex. in l. poetæ, C. de profeſſo. lib. x. quod poetę nulla immunitatis prærogatiua iuuant̃, q̃a eſt ars mẽtiẽdi, & Cato dicit.

Nam miranda canunt, ſed non credenda poëtæ.

Et Philo. primo metha. multa mẽtiuntur poetæ, & huius artis tres ſunt ſpecies. hiſtoria, fabula, & argumentum, ſiue comedia, & ſub hiſtoria continentur ſatyra & tragœdia, de quibus per cõmentatores ad Perſium, Iuuenalẽ,

poeſis tres ſunt ſpecies

Horatium,& in tragœdijs Senecę,poeta vates nuncupatur a vaticinando,quia olim & hodie quaſi in quandam veſaniam in ſcribendo cō- mouētur,ſicut veri cātores, qui ſemibreuibus repleti tantum in dies diminuunt, quod fere penitus ſenſu carent, & officium poetæ eſt,vt quævere geſta ſunt, alia ſpecie obliquis figu- rationibus cum decore aliquo conuerſa tradu cant,ſecundum Lucam in d.l.poetæ, & hi ve- re garruli ſunt ſecundum philoſophum, in iij. ethico. ſic pictores & poetæ,quantum ad liber tatem mentiendi comparantur, in c. quanto de iureiurand. per glo.ibi, nempe Alanus de complanctu naturæ ſic ait,an ignoras quomo do poetę ſine omni paliationis remedio audi- toribus nudam falſitatem proſtituunt,in qua dam mellitæ dulcedinis delectatione velut in- cantatas audiētium aures inebrient, ipſam fal citatem ſub quadam probabilitatis hypocry- ſi pallient,vt per exemplorum imagines homi num animos inhoneſte morigerationis menti endo ſuggillent, Auguſt. de ciui. dei, lib. xiiij. ſic ait, an grçco forte Cathoni poti9 palma dā da eſt,qui cū rōe formaret,quales eſſe ciuitates debeant tanq̄ aduerſarios veritatis poetas vr be pellēdos cenſuit,inde legimus de beato Hie ronimo,ꝙab āgelo fuit ꝑcuſſus,dū libros Cice rōis legeret,c.legim9, 37.diſt.de quo multū ad miratꝰ Lau. Val.in 4.lib.elegā.ſed forte hoc fa ctū fuit,ꝗa dimittebat ſtudiū theologię,et etiā

quia libri poetarum aliqui incentiuum tribu unt delinquendi, ſicut liber Ouidii de arte amandi, ſecundum Alber. in dictio. in verbo poetæ, & ibi Ioan. baptiſta in additio. per tex. in c. ideo, xxxvii. diſt. vno etenim ore Iouis laudes cum Chriſti laudibus ſe non capiunt, c. cũ multa. lxxxvi. diſt. Lucas in proemio trium libro. C. in fine. Fatendum tamen eſt hanc ſcientiam legiſtis valde prodeſſe, videlicet poeſis, hiſtoria, & maxime rethoricę, imo nihil de his intelligentes ſimplices appellantur, per Ioan. fab. in §. item precium. inſti. de emptio. & venditio. & vulgo dicitur, vbi deſinit phyſicus, incipit medicus, & vbi deſinit rethoricus, ibi incipit iuriſconſultus, vnde idem faber vbi ſupra dicit, quod elegans eſt adducere authoritates philoſophorum, poetarum, & hiſtoriographorum, & Hiero. in ij. parte, epiſt. lxx. & quia omnes ſcolares cuiuſcunque ſint facultatis habent hæc priuilegia, vt infra concludam, ideo adduxi hic authoritates & poetarum, & philoſophorũ, tum theologorum tum canonum, vt inter legẽdum quilibet ex his exercere poſſit, in quibus eſt verſatus multo maiora ſcripturus, ni timuiſſem lectorem faſtidire.

☙ Limita tamen, niſi dictus ſcriptor ad tales aſpiraſſet dignitates, in quibus libros ſcriptoris inſtar ſcribere illi dedecori eſſet, vtpote, ſi a tali artificio in præturam aduolaſſet, vel ad maiorem, aut ſimilem dignitatem, de qua pro

motione ſcribit Eneas de falco. in additio. ad Panor.in c.ij.de pigno.Bonus de curtili. in tracta.nobilita.in iij.parte, nu. cxiiij.cum ſeq.& iſta induxi contra impreſſores,qui promiſerũt excudere librum, vt non liberentur ſoluendo intereſſe,cum ſucceſſerint in locum ſcriptorũ, eodem iure debent vti,l.ſi eum.§. qui iniuriarum,ff.ſi quis cautio.& quia rationes ſupra adductę habent in ipſis locum, vt notorie cõſtat ergo expreſſe poſſunt compelli ad imprimendum,poſtquam promiſerint,& nouiſſime fuit per regem,& in ſuo cõſilio deciſum, quod typographorum famuli, librum quem excudere ceperunt,non debent dimittere,& ſi dimiſerint, poſſunt cogi etiam pena coporali, & alia fuere ſtatuta,etiam per ſupremam curiam,hoc anno.1540.die.xv.aprilis,contra impreſſores lugdunenſes.

Typographi præciſe ſunt compellendi.

Nonageſimumſextum, quod non ſolum ſcriptor tenetur præciſe ſcribere librum, ſed etiam tenetur ſuo attramento,glo. Angel. Alex. & Iaſ.in l. ſtipulationes commodiſſimum, ff. de verbo. obliga. item ſuis calamis & aliis inſtrumentis ad ſcribendum neceſſariis,per illũ tex. ad hoc nam ſi commodiſſimum eſt exprimere,& non exprimitur, ergo veniunt de natura contractus, & idẽ ĩ impreſſoribus, & aliis operariis, arg.l.ſuo victu,ff.de oper.liber.glo. in l.quoniam,C.de teſti. Item dictus ſcriptor obligatus

Qui promiſit ſcribere ſuo attramẽto tenetur, & per ſe & rubricas, et interdiu.

ad ſcribendum, ſcribere non poterit noctu,nã opera diurna eſt melior,l.ii. ff.de verbo.ſignifi. l.ij. de operis liberto.Bal.in rub.C .de operis liberto. facit glo.in l.more romano , ff.de feriis, quę dicit aliquem non compellendum ad recipiẽdum ſolutionem de nocte, & ſequitur eam Bal.In marga.in verbo oblatio, in ij. q. Itẽ nõ poteſt ſcriptor per diſcipulũ ſcribere, quia ſuauius & melius fit per magiſtrum,l.i.C.de mancip.& colo. lib.xi. quia non eſt diſcipulus niſi in ſectoribus,ſupra magiſtrum,Math.x. c.ſed ſubſtitutus ita idoneus eſſe debet , ſicut ille in cuius locum ſubſtituitur,l.parabolani,& ibi glo. C.de epĩs & cleri.& l.prima.in verbo ſubſtitutum,C.de prępoſi.agentium in rebus,lib. xii.Io.And.in regula,qui per alium, de reg.iuris in vi.ideo ꝓnunciauit dicta die xv. curia ſuprema pariſijs , quod deinceps diſcentes ante tres annos non poterunt fungi officio impreſſionis,poſtea ſic ne libros mẽdis inficiãt. Vlterius qui promiſit ſcribere librum,tenetur etiã ſcribere rubricas dicti libri , quia ſunt de tex. glo.in proemio ſexti, in verb.titulis, ſequitur Iaſ.in proemio actio.Feli.in rub. de accuſa.additio ad Nicola. de milis, in reperto.in verbo ſcriptura,& ſic poteſt inferri, quod ſicut vitiũ libri facit,vt redhiberi poſſit,ita & vitium rubricarum.Cogita, quia hodie librorũ ſcriptores non habemus , ſed in eorum locum impreſſores qui correctiones non curant, & cantãdo

literas iungunt, ꝙ non poteſt fieri niſi mendo-
ſe, ſicut narrat deſtructoriū viciorū de quodā,
qui cum aliis loquendo ſcribebat libros ſem-
per mendoſos, animaduertite igitur impreſſo
res, nam a vobis dependet poteſtas benedicen
di, opiniones enim affirmatiuas ſępius negati
uas ponitis, & econtrario, & ideo ſi bene impri
matis, datur poteſtas benedicendi, ob id bonū
eſſet ſerenuiſſimū regē ſtatuere neminē poſſe
īprimere, niſi haberet doctiſſimos correctores
quia dicit glo. in proemio regularum cancella.
infinita mendacia eſſe in impreſſionibus, tam
in grammatica, quā in aliis, ido tot ītellectus
dantur per doctores, & tot obſcuritates ema-
nant, quę ceſſarent, ſi abſque correctionibus li
bri imprimerētur, ſcio, quod hæc pariſieñ. vni
uerſitas ſuis librarijs iuratis præcepit, vt corre
ctores idoneos haberent ſub pena priuationis,
& melius corrigunt nunc, quā olim faciebāt.

NOnageſimumſeptimum, quāuis nō valeat pactū, quod liceat cre ditori propria authoritate ca pere debitorem non ſoluentem, Bar. & alii in l. alia. §. eleganter, ff. ſolu. matrimo. quia eſſet quædam ſeruitutis ſpecies, quę eſt improbata, l. ob ęs, & auten. ibi poſita, C. de actio. & oblig. l. ii. ff. de libero. homi. exhiben. Item per pactum quis ſe ſubijcere non poteſt, l. nec ſi volens. & l. liberos, C. de libe ra. cā ob id tale pactum non valet, quia iudex

Cōuctio ualet ut pro authoritate ſcolaſticus capiat ſcriptorem

non poteſt partibus demandare licentiam exequendi propria authoritate, vbi reſiſtentes interuenirent, vt dicit Bar. in l.creditores, C.de pigno.docto.in l.iuſte, ff.de acqui.poſſe.Bal. & Sali.in auten.ei qui,C.de bonis authoritate iud.poſſiden.Bal in l.etiam. de executio.rei iud. Panor. in c.decætero. de re iud. item tale pactum non poteſt valere.§. ſi vero, in auten. de exhibẽ. reis,colla.v. vnde dicit Bal. in l.ij.ff. de iuriſd. omnium iud. quod præhenſio ſiue captura eſt meri imperii,ideo delegari non poteſt,ergo nec ſuper ea paciſci,Bar. in l.interdũ. §. qui furem,ff.de furt.reprobata glo. ibi quę dicit quodvalet pactũ ꝙ quis ab homine priuato,torqueatur,quam reprobat ibi Bar.& in prima.§.ii.ff.de iniur.

❧Fallit tamen in ſcolaribus, quibus ſi promiſit ſcriptor in certo loco ſtare,& ibi ſcribere librum. poterit authoritate capi,& in vincula detrudi iuxta ſuam obligationẽ, cum iure permittente fiat,vt tenet Specu. in titu.de concluſio.& renũciatione.§.primo,verſi. item eſt beneficium, & ibi ſequitur Ioã. And.in additio. quia debitorem de fuga ſuſpectum authoritate propria capere creditor poteſt, l.ait prætor §.ſi debitorem.ff.quæ in fraudem credito.Iaſ. inſti.de actio.in princi.ergo et per pactum poteſt conuenirevt fiat,l.penul.C.de pigno.actio. d.l.creditores,C.de pigno.glo.in d.l,alia.§.eleganter,ff,ſolu.matrimo.glo.in l.ſi qui C.locati

Alex.

Alex.in additio.ad Bar. in l.ſtipulatio.§. ſine, ff.de operis noui nuncia.& in d.l. eleganter,in lectura,nu. vij.cano.in c.ii.de pigno.& hoc etiam videtur fauore ſtudij,vt ſcolaſticus non ſit ſine libris,ſine quibus viuere commode nõ poteſt,ſecus in diſcolis,quibus enſis pro libris eſt quem aliquando ſequitur reſtis , iſta etiam in typographis habere locũ , quia eadẽ exiſtit eis ratio,vt ſupra dixi,arbitror.

Nonageſimũoctauum,quanuis imperator in terris ſubiectis eccleſię, quo ad tẽporalem iuriſdictionẽ non habeat ptãtem legitimandi ſpurios , vel naturales, ſecundum Bald . in prima conſti.C.& ibi Salice. & Bal.in l.i.col.ij. C.de iure aureo.anulo.Pet.de ancha.in conſil.320.incipiẽ. primum dubium non eſt nouum , Alex. conſil.lxvij.conſideratis his,volu,primo,& cõmuniter docto.in l.gallus.§.& quid ſi tm̃,ff.de liber.& poſthu. & in c.per venerabilem,qui filii ſint legitimi, nec econtrario, papa in terris imperij quoad temporalia, quia iuriſdictiones ſunt diſtincte,c.nouit, & ibi nota . de iudic.d. c.per venerabilem , & *diuiſum imperium cum Ioue Cæſar habet*, & ſic nullus poteſt extra territoriũ iuriſditionẽ exercere,l.fi. ff. de iuriſd.om.iud. c.fina.de conſti. in vi. & quia præiudicaret fiſco eccleſiæ , qui ſuccedit loco inceſtarum perſonarum, l.i. C.de natura. liber. & ibi nota. quod imperator non poteſt hoc facere, quia fi

Imperator iu terris etiam eccleſiæ legitimat ſcolares

ſcus eccleſię eſt maior imperatore, Bal. in l. eã quam, col. vii C. de fideicõmi. verſi, conſueuit eſſe quæſtio. Imperator tamen poterit legitimare ſcolaſticos naturales tantum, quos vocamus baſtardos, ĩ ſtudijs publicis ſtudẽtes, quo ad temporalia, licet ſtudia ſint in terris eccleſię tanquam ſuos filios ſpeciales, per hunc tex. ita tenet hic Bal. & alii, & Philip. frãcus in c. ſi duo. b⁹. §. deniq;, col. penul. de appella. Cardi. Alex. in d. c. per venerabilem, col. xxx. nu. lxxx. ratio videtur eſſe, quia cum omnes ſcolaſtici ſint ſub ſpeciali protectione, & vt practice loquar ſaluagardia principis, vt dicit hic tex. ergo tanquam ſuos ſpeciales filios, & ei commiſſos poterit legitimare, & ſic dixi regem franciæ poſſe ſcolaſticos Auenoniæ ſtudentes, quoad temporalia legitimare, licet illa ſit de terris eccleſiæ ciuitas per ſupradicta, quia tantam poteſtatem habet rex franciæ in ſuo regno, quantã imperator in ſuo ĩperio, vt oĩbus eſt obuiũ

Rex Auenoniæ legitimat.

☞ Amplia, non ſolũ qñ pater nõ haberet filios, ſed etiam ſi haberet legitimos & naturales, ſecundum Thomam Ferra. cautel. prima, licet Bal. in c. vno. §. filii, ſi de feud. defuncti contro. ſit inter domi. & agna. vaſſa. in vſibus feudo. dicat imperatorem eſſe vnum pecus, quando legitimat naturales exiſtentibus legitimis, & naturalibus, ſequũtur Doct. in d. §. & quid ſi tantum, hanc tamen gratiam poterit facere imperator ſuis proprijs filijs, videlicet ſtuden

tibus eos legitimando, licet alij ſuperſint, & hoc vt augeatur ſtudium, & naturales ad ſcientiam incitentur, licet communiter hoc non debeat facere in alijs, & ſi faciat, literæ non verificantur in hoc regno, ſed de quo ꝑderit iſta legitimatio? & breui reſpon. quod talis legitimatus cũ ſuis fratribus legitimis & naturalibꝰ poterit ſuccedere, cum ĩperator legitimet quo ad hæreditates, vt dicit Panor. in d.c. pervenerabilem, & doct. in d.§. & quid ſi tantum.

In regno franciæ imperator non poſſet legitimare, nec etiam papæ, quoad temporalia legitimatio in eo recipitur, ſed ſolus rex frãciæ hoc facere ſolet, vt ſcribit Ioan. Ferald. in xv. priuilegio regis franciæ, in tracta. de iuribus & priuileg. regni. Tamen talis legitimatus per regem vel imperatorem non cenſetur eſſe legitimus, quo ad ordines, glo. in ca. lege x. diſtinct. & in c. peruenit, clxi. diſt. Bar. in l. qui in prouincia. §. fina. ff. de ritu nuptia. & in auten. ex complexu, C. de inceſtis nupt. ſed bene proderit quoad honores, nam licet generaliter dicatur, in l. generaliter. §. ſpurios. ff. de decurio. ſpurios non debere admitti ad honores, tamẽ legitimati bene poſſunt, cum pro legitimis habeantur, c. tanta, qui filij ſint legitimi, & ſic legitimatio papæ quoad ordines & ſpiritualia valebit, legitimatio vero imperatoris vel regis, quoad temporalia per ſupradicta, quæ notes.

Perfecta ẽptiõe incõmodum ad ſcolaſticos nõ ſpectat.

NOnageſimumnonũm, quia licet commodum & incõmodum perfecta emptione ſpectet ad emptorẽ,l.i. cum ſimil.C.de periculo & cõmodo, rei vendi. Fallit in ſcolaribus,qui ſi emerĩt a ruſtico,vel ab alio vinum, quod forte non põt ſeruari, & tñ ipſi ignorãtes ſeruauerint, & vinũ inutile factum ſit. tenetur venditor, qui naturam vini dicere debebat,l.dolum,C.illo tit.& ibi glo.& Pet. de bella perti. & l.ſi.vina quæ in doliĵs,ff.illo tit. §.plane,ſed iſtud eſt ius cõe, cũ oĩbus cõpetat, ſed pinguius ſtudẽtibus, cum cõmunius ignorent naturam vini,ſed non aquæ bonæ, quæ eorum eſt amica ſtudiis,et iſta in ſingulos dies deberẽt proclamari vini venditoribus, vt ſcolaſticos deinceps ſuper his bona fide, qua pauci vti ſolent,monerent.

Cogitur dominus locũ ſcolis aptũ uendere.

CEnteſimũ,quãuis quis non cogatur vẽdere,l.ſicut,C.de actio. & obliga.l. inuitum,&l.dudum, C.de contrahẽ.ẽptio. &l.nec emere,C.de iure deliberã.l. i.§. cura carnis,ff.de off.prȩfect. vrbis,c.primo,cum ſimilibus,de emptio.& vend. Scolaſticis tamen cogitur quis vendere locum aptum ad ſcolas ampliãdas,vel ad collegiũ,Bar. Cepola in trac. de ſeruitu. vrba.prȩdio,c.lxxxiĵ. rub.de ſepul. idẽ firmat Alex.in additio.ad Bar. in l.vna, C. de ſtud.libera.vrb.Ro.lib.xi. Pet. de leſnauderie in opuſculo de doctoribus,in iĵ. pte,nu. 26. & rõ eſt ꝑpter publicãvtilitatem,quia intereſt

reipu. habere iuriſperitos ad gubernādā rēpu. vt in proemio inſti.§.ſi. idē in furnario ſiue piſtore,qui non vult coquere panem, nam pōt eadem ratione publicæ vtilitatis cogi officio iudicis,Porcus in §.præterea,in fine,īſti. quib. mod.re contra.obli. idem in hoſpite,vt hoſpites recipere teneatur, & notarius pro omnibus, qui eum rogant ſcribere,Bar. in l.i.furt. aduerſus nautas,ff.Roma.ī repe.l.ſivero.§.de viro,col.xlij.fallen.xlv.ff.ſolu.matri.Bauer.ī §.poſſunt,col.x.inſti.de teſta. Valaci. in repe. l.imperium.col.lxxix.ff.de iuriſdictio. omniū iud.alibi dixi.

CEnteſimumprimum,quia inuito ſcolari nō debet quis occupare locum ſuū, quē in ſtudio habet, etiam alius ſcolaſticus, glo.in l.fina.C.de off.magiſt.o ff.eam approbant doacto,licet corrupte allegent de off.magi.militū. in §.apum,inſti.de rerū diuiſio. & credo iſtud eſſe introductum ratione pacis & concordiæ inter eos ſeruandæ,et ob ſcandalum vitandū, nam antequam iſta ſeruarētur in ciuitate tholoſana,hora tertia poſt mediā noctem, ſeu circa ibant ſcolaſtici ad ſtudia, vt haberent loca apta, & aliquando mittebant famulos, vt ea cuſtodirent,et ipſi in lecto dormiebant, et famuli expellebantur p alios ſtudentes,et demū dominis veniētibus controuerſię inter eos duriſſime oriebantur, quamobrem fuit introductū,vt ante occupationem vacua occupātibus

Loca ſcolaſticorū nullus occupare debet

acquirantur,facta demum occupatione,nullus illum locum inuito primo occupãte accipiat, imo poteſt dici,quod olim Peruſius,fugite hĩc pueri,locus ſacer eſt, quod limita niſi ſcolaſticus & corpore & animo deſeruerit locum illũ, & reuertendi conſuetudinem omiſerit, tunc demum primo occupanti traditur,per .§.pauonum,inſti.de rerum diuiſio, vidi tholoſæ obſeruari, tempore conductę(quam vocãt) quia id temporis lectores conducuntur a ſcolaſticis,quod ſi auditor non accedat ad ſuũ locum per tres dies,locus erat contra eum pręſcript⁹, arg.l.primæ,ff.de glande legẽda,facit l.1.§.biduum,quando appellã.ſit,c.biduum, ij.q.vi.l.iij,C.de erro.aduoca.l fina.de iud.nec habet locum de conſuetudine inter ſtudentes,l fi.C.vn de vi.quoad loca in ſtudiis exiſtentia,tempore vero ordinarij non pręſcribebãtur loca ſtudiorum ſcolaſticis debita ante quĩdecim dies, qui non computantur de momento ad momentũ, per nota in l.iij.§.minorem,ff de minorib.idẽ dic in aduocato, qui habet vnum locum in foro,nam ei eſt relinquendum,vſque dum habet conſuetudinem reuertendi,Domi.Io. ſainxon in conſue. turoneñ.rub.*des droictz de baſſe iuſtice* in arti.xiiij. quod non ſeruatur in palatio pariſieñ.niſi in antiquis,qui habẽt primũ ſcãnum ſcd̃m eorũ antiquitatẽ,& per curiã aſſignatũ, idẽ dixi pictauis de hora alicui aſſignata legẽti,vt non debeat ab eo ſine cauſa auferri,quan

do bene legit, vt alii de nouo venienti conce-datur, quod maxime debent ſeruare doctores regentes, quando vellent æquali dare, ſecus ſi maiori, vtpote ſi auferãt a baccalaureo vt doctori famoſo aſſignent, tunc minor maiori cedere debet, c. cum inferior, de maiorita. & obedi̅et. idẽ ſi baccalaureo alteri, qui auditoribus eſt valde gratus, & alter non, hoc arbitrio doctorum relinquitur.

CEnteſimumſecundũ, quia ſicut domus eſt cuilibet tutiſſimum refugium, l. plerique, ff. de in ius vocan. ita domus ſcolaſticorum, quæ vocatur ſtudium, ſiue ſcolę, ita vt auditor ibi non poſſit capi, ſiue ſint ſcolę theologorũ, ſiue decretorum, ſiue alię, nã ſicut domus epi habet immunitatẽ, c. id cõſtituimus, xvij, q. iiij, ita & multo fortius ſtudiũ, et etiã ad vitãdũ ſcãdalum, & tumultũ aliorũ ſcolariũ, & q̃uis hodie domus epi non habeat ĩmunitatẽ, vt habetur in magno cõſuet. rub. *des cas qui peuuent toucher le roy*, fol. cxlvij. de quo fuit ꝓlatum areſtũ pariſiis, vt ibi refertur, tñ ſtudiũ ex cõſuetudie gaudet ĩmunitate, vide tex. in c. quiſquis, & c. conſtituit, 17. q iiij. ꝙ qs non põt capi in clauſtro, a fortiori, nec ĩ ſtudio, et ſi quis habet grãm acceptãdi ĩ ecclĩa, poterit acceptare ĩ cimiterio, vel ĩ ãbitu, vel capellis exiguis ecclĩę. nico. de milis ĩ reper. ĩ ver. grã, ĩ. §. 53. et vide Panor. et ibi in addit. ad eũ, in c. ij. de conſuet, ꝙ hoſpitale gaudet ĩmunitate, ſic et ſcolę

Scolaſtici ĩtra ſcolas capi nõ poſſunt

et per hoc fuerunt laqueo ſuſpenſi aliqui ſerui entes,ducti a quodā magiſtratu tholoſano. q̃ vulgo viguerium vocant, ad ſtudium legale, et viguerius ad mulctā codemnatus,eo quod ingreſſi ſcolas iuſſu magiſtratus ſcolarem quē dam interfecerant, quia ſi quis poſſit capi vbi cunque repertus fuerit,non tamen poteſt capi in ſtudio,ſeu in ſcolis publicis, tū ratione vitā di ſcandali, vt ſupraviſum extitit,tum tumul tus, propter quem vitandum crimen aliquan do remanet inultum,c.latores, de cleri.excōi. miniſtran. quod nō procederet in criminibus hæreſis,et læſę maieſtatis, quia tunc poteſt di ci ab altari meo euelles eos, vt moriantur, c.i. de homici.et ꝓpter criminū atrocitatē, de qb⁹ in c.cū ſcđm leges,de hęret.in vi.l.quiſquis,C. ad leg.iul.maieſta, tuti⁹ eſſet expectare captio nem extra ſtudium, etiam ī his enormibus, ſi fieri poſſet cōmode. alioqui vbicunque, poſſet etiā in ſcolis capi ſcolaſticus ſuis rebellis docto ribus,et oēs alij deberent tunc deijcere eundem ab ſcolis,vt pena illius eſſet metus multorum, l.i C. ad l.iul. repetūd.

Iniuria uni facta omnibus ſcolaſticis cenſetur facta

CEnteſimūtertiū,ꝙ iniuria facta vni ex ſcolaribus vna habitātibus.cēſetur oībus alijs facta,et ſic poterunt agere actiōe iniuriarū, quia in aliorū cōtēptū cenſet̄ facta,vt dicit Bar.in l.cum ſcimus,C.de agrico.et cenſi. lib. xi.et ibi Iacobus Rebuff. et Platea. et iura loquētia de amicis, poſſūt ītelligi etiā ī

ſcolaſticis,p glo.ĩ c.ĩnotuit,de electio. ſicut ĩiu ria facta vni de cognatione,cenſetur facta toti cognationi,l.vna,C.de ſenatuſcon.ſilla Bal.in l.1.C.ſi quacunque præditus poteſta. Hyppo. conſ.68.viſa accuſatione, etiam ſcribit Bar. in l.prohibitum,C.de iure fiſci.lib.x.quod ſi vicinus patiatur iniuriam a Cæſarianis,poteſt conuocare amicos & vicinos, & clamare dicendo ſuccurrite,&vicini iure illi ſuccurrere poterũt, multofortius ſcolaſticus ſuo ſocio,Decius conſil.469.viſa,inde firmat diuus Grego.de officijs,c.xix.de fortitudine,in hęc verba, qui em̃ non repellit a ſocio iniuriam, ſi poteſt, tam eſt in vitio,quam ille qui facit, vnde Moyſes hinc prius orſus eſt tentamẽta bellicæ fortitudinis, nam cumvidiſſet Hebræum ab Ægyptio iniuriam accipientem,defendit, ita vt Ægyptium ſterneret,atque in arena abſconderet, Exodi,c. z,quod bene ſeruant ſcolaſtici Tholoſani, qui mutuo ſe contra extraneos iuuant, licet rixæ inter eos ſint,inde dicit Alber. de Gandino,in tract,de malefic.in rub.de defenſio. a reo faciendis, ĩ verſi.ſed quid ſi ĩferatur,quod ſivnus ſtudens in ſocietate aliorum ſit aggreſſus,poterunt iure omnes alij ſocij eum defendere, & aggreſſorem offendere,defendẽdo ſocium,ſequitur Angel.in tract.de malefic.in glo. & dictus titius ſe defendendo,verſ.quæro, per tex.iuncta glo.in l,item apud.§.tenetur,ff. de iniurijs, Bar.& alios in l.vt vim,ff. de iuſtitia, & iure,

Scolaſticus ſociũ ſuum defendere poteſt

& l.1.C.vnde vi,non tamẽ poſſunt ſocij alium circunſtantem, vel mediatorem occidere, vel deffendere, l. ſcientiam. §. qui cum aliter, & ibi Floria.ff.ad l.aquil. vbi in addit. habetur, quod licitum eſt ponere alium ad ſuam defenſionem,& ſi ille occidatur,nõ teneor, vel ſi pono me poſt tergum, Angel.in l.2.C.ad leg.cornel.de ſicca.Petrus Gerard.ſing.9.incipiẽte,tene mente,&c.arg.de rebus ad perſonas,c.olim primo,& ibi Docto. de reſti.ſpolia.ſed cauſa incendij vitandi poſſum deſtruere mediasvicinorum ædes,l.item ſi quis fumo,ff.ad leg.aquil. & ibi late Flor.ita obijcere aliũ hominem cauſa meæ defenſionis,quia ego non occido eum, ſed alius aggreſſor,& licitum eſt me redimere, Iacob.rebuff.in l.nulla,C.de delato.lib.x.& dixi in repet.l.diuus,ff.de ſenatuſconſult. ſilla.

Scolaſtica noticia de quo proſit.

CEnteſimũquartũ, quia noticia ſcolaſtica multũ ꝓdeſt,ſubijcio verba,glo.in c.innotuit,de electio.Feli.in c.qm̃,col.2.de off.delega.dicẽtis,ꝙ maxīa amicitia īter ſcolaſticos, in ſcolis acquiritur,ꝑ d.glo.& ſicut fraternam dilectionem haurit militia terreſtris,ita legalis, l.cum allegas,& ibi Rebuff.C.de caſtren.pecu. milit.lib.xII.& nõ abſurde poterit ſocius vocari frater,l.nẽo.§.1.ff.de hęred.inſti.glo. tñ, in c. prophetauit,1.q.1.ait,ꝙ aliqui ſcolares(vt quidam de Pariſieñ.fabulantur)dum ſunt in propria patria,dicunt ſuis notis & ſociis, non noui vos, nec quod peius eſt, loqui volunt cum

eis. Imo quandoque alii etiam præceptori di-
cunt,neſcio vos,c.diaconi,in v.93.diſt.& dedi
gnantur eos habuiſſe in præceptores,vel ſoci-
os,& maxime quando ſunt poſiti in dignitate,
quibus poteſt dici,quod ait Dauid,pſalmo,58
Ecce loquentur in ore ſuo, & gladius in labiis
eorum,& tu domine deridebis eos,& ad nihi-
lum reduces delictum oris eorum, ſermonem
labiorum ipſorum & comprehendantur in ſu-
perbia,& de execratione, et mendacio annun-
ciabuntur in conſummatione, in ira conſum-
mationis,& non erunt, & ratio eſt ſecundum
Barba. in clemen. prima, col. xiii. de iureiur.
quia ſenſus ex pinguedine craſſus efficitur, &
ideo memoriam ſtatus priſtini non retinet,nã
mutantur mores,dũ cõmitãtur opes,c. fi.44.
diſt.& tales ſunt ſicut Bonifa. octauus,qui (vt
fertur) intrauit dignitatem pontificiam vt vul
pes,regnauit vt leo,mortu⁹ ẽ vt canis,ꝑut ſcri
bũt doct.in prœmio vi.lib. & hi ſuꝑbi pri⁹ fer
uẽt,poſtea deficiũt,7.q.1.c.Nouatianus,& Lu
canus ait,graues ſub pondere lapſus,& Sene-
ca ſequitur ſuperbos victor a tergo deus, inde
Io.fab.in.§.quibus,inſti. de capit. diminu. ait,
quod ſunt nonnulli,qui prouecti in altum cre-
dentes ſe glorificatos non dedignantur poſt ſe
reſpicere quoſdam ſocios,atque pares, contra
quos dicitur.

Contra ſuperbos.

*Degeneres animo,cũ qui ꝓuehũtur in altũ,Hos nouiſſi
me negãt,quos habuere pares,*ſed cõſiderare dñt,ꝙ

ipſi & ſcolares & pauperes fuerũt,tex. in § hęc auten.diſpoſuimus,in verſ.conſiderare, in auten. vt cum de appella. cognoſc. colla. 8. facit quod dicit Iacob.Rebuffus patruus meus magnus,in l.1.C.de murilegu.lib. xi. ꝙ ſunt nonnulli,qui dum opibus abundãt,adeo ſuperbia inficiuntur,quod vix loqui volunt, & tanquã dii incedunt,ſed debent memorari priſtinę cõditionis per illam legem.

Tamen inter egregii animi ſcolaſticos magnum in ſcolis amoris vinculum coaleſcit, de quo loquitur glo.ſing.in l.2,C.in quibus cauſis,colo.lib.xi.inquiens, ꝙ amicus dicere ſolet amico,omnia mea tua ſunt,quã ſing.dicit Barba.ĩ repe.l,cum acutiſſimi,col.xi.& xli.& xlix. C.de fideicomiſ.& in repet.ca. Raynaldus,col. ii8.de teſta.& Antho.Bauer.in.§.pater,col.xii. inſti.de teſta.& in § plane,col.fi.de teſta.milit. ibidem,& Benedictus in repet.c. raynutius, in verbo,teſtamentum,in tertio,nu. 46. de teſta. & Paul.de monte pico,in repet. l. titia § titia, col.1.ff.de lega.2.et propter hoc ĩter bonos ſtudentes ſocios,& vna commorantes vnica crumena eſt,vel eſſe debet,& cuiuis illorum aperta,ſicut inter fratres,& tales amicos melius eſt habere quam aurum,vt habetur in apoteg.Laco. quod cum quidam aperiret malum punicum, Xerſes interrogatus quidnam tãtum habere vellet,quantum eſſet granorum multitudo,reſpõdit Zopliuros,nam Zophirus erat vir

Vna crumena eſt inter bonos ſcolaſticos

cum bonus,tum amicus,veruntamen hi ami-ci nõ tam ſubito,ſicut oculus mouetur,acquiruntur,imo amicos tam cito non poſſideas,dicebat Solon,addens,quod ſi poſſederis,nec reprobes, inſuper amici æquiparãtur conſanguineis,l.cum alienam,& ibi Iaſ.C.de lega.ideo ſicut legatum factum conſanguineo, de re aliena valet ſecundum leges,c.filius,de teſta.idem ſi fiat ſtudioſo iuncto magna amicitia,vt videtur tenere ibi Iaſ.Et legatum factum rectori alicuius eccleſiæ ab amico præſumitur factum contemplatione perſonæ,ſicut ſi a conſanguineo relictum eſſet,c.requiſiſti,de teſta.Do.Alcia.in tract.pręſumptio.regula prima, pręſumptione,28.fol.cxııı.vbi plus dicit amicum poſſe proſequi iniuriam illatam amico, ac ſi eſſet facta conſanguineo,& pro eo appellare, Archi.in c.1.col.v.de electio.i vı.& Didacus de Segura,in repet.l.imperator,in princi.verſ.tertia fuit ratio,ff.ad treb.nam veri amici ſunt vna anima in pluribus corporibus, vt dicit Ariſto. & habetur in epitho.vniuer.hyſt.in vita Plauti,fol.45.in hæc verba,amicitiam & fidem ſtultorum ne receperis,inſipientium atque improborum, nam facilius ſuſtinetur odium quam collegium,nemini te nimis ſodalem feceris,res nimium ſingularis eſt homo, parem ferre non patiens, minores deſpiciens, maioribus inuidens,ab ęqualibus diſſentiens.Illi tamen præſumuntur amici qui ſimul conuerſantur, glo.

in, §.cogitandum, in auten. de monach.colla. prima, Bal.in marga.in verbo, amicitia, in fi. vnde infert per illum tex. Iaſ in d. l. exigendi, C.de procurato . quod amicus iunctus magna amicitia, pōt agere ſine mandato, ſicut coniun ctus, & conſanguineus, Alexand.& Vincen.in d.l.prima, §.primo. ff. ad leg. falc. Idem dicit Barba.in tracta.de præſtan. cardina.in 3.quęſtio.primæ partis, quod ſicut prælatus poteſt de donatis ſibi per coniunctos teſtari, ita & de donatis per amicos magna amicitia, nempe amicorum præſentia facit ceſſare fraudis ac metus præſumptionem, ſicut conſanguineorum, l.tranſactionem, C, de tranſactio.

Item facit amicitia homicidam præſumi, non dolo feciſſe homicidium, ſed fato, l.1. C.ad leg.cornel.de ſicca.Cepol.conſil.29. in Chriſti, &c.viſo proceſſu, & per iſta alias defendi quen dam ſcolaſticū, qui interfecerat ſuum ſocium.

Præterea prodeſt amicitia ſcolaſtica, in eo quod dicit Iaſ.in l.prima, ff. de ī litem iurand. quod quis poteſt alteri ſtipulari, & valebit ſti pulatio ratione amicitiæ, licet regulariter non poſſit, l. ſtipulatio.§.alteri, ff.deverborum obli gatio.quia bonus amicus, quod poteſt amico ſuo, etiam ignoranti acquirit.

Item in alio prodeſt, quia teſtimonio amicorum credendum eſt de facto, fama, ſcientia, moribus, & bonitate ſocii, ſecūdum Iacob.Rebuff.in l.1, C.de ꝑpoſit.agent.in reb, lib.xii.li=

cet ſocio coĩter non credatur, ſed hodie proh-dolor ſcolaris ſuo ſocio ĩuidet,&detrahit,ideo põt prĉſumi,ꝙ difficulter daret de ſuo,cũvelit occultare laudẽ ſui amici,et ſic furi par eſt,l.hę reditatum,ff.ad leg.falci.& Iaſ.in fi.titu.inſti. de actio.caue ne cum his habites,ne mala de te vbiq; ſpargant,ac in te obloquãtur. Etiam de alio poteſt prodeſſe, quia vltima voluntas in qua teſtãtor relinquit aliquid coniunctę perſonæ,vel dilectę producit actionem, ac ſi eſſet ſolennis in legatis,& fideicõmiſſis,caſus eſt ſing. in l. in teſtamento,iuncta glo, ff. de fideicommiſſ.libert.ſecundum Barba.conſil. 22. col.2. nu.vi in 4.volu.Matheſſi. ſing. 41. nota mirabilem doctrinam ibi dicens,quod pauci ſcolares hoc ſciunt, & eſt ſing. ſecundum Bal. in marga.in verbo,codicillus,in 7.q.quod ardor liciti amoris operatur vim clauſulæ codicillaris,l.ſi iure, C. de teſta. manu. vbi Bal. & Roma.in repet. l.ſi vero.§.de viro,col.ſecunda,fallen.xxv.ff,ſolu.matrimo.Barb.in repet.l.cum accutiſſimi,col.xi.C.de fideicommiſſ.vbi ſcribit,quod ſi amicus inſtituat amicum, & velit, quod poſt eius mortem bona veniant ad ſubſtitutum, ſi amicus habuerit liberos, excludetur ſubſtitutus, quia poſtquam prædilexit patrẽ ſubſtituto,& filios illius, ibi vide fuſius, & in rub.de reſcript. in cle. ☞ Item prodeſt vt in l. duo ſunt titii, ff. de teſtamentis tutel. et amicus oĩa quæ petit, ab amico obtinet,cũ

iuſta petat,& iuſte petentibus nō eſt denegandus aſſenſus,l.2.ff.de his qui ſunt ſui, vel alie. iur.& lex amicitię prima eſt vt ab amicis honeſta petamus,teſte Cicero. de amicitia. ❧ Item & in alio, quia amicus pro alio impetrare poteſt literas ad beneficia ſine mandato,glo. in c. ad aures,& c.nonnulli.§.fi. de reſcript. Corſet. in ſing.incipien.mandatū, & confirmationem electionis petere,glo.in verbo petere,in c.quanuis,de electio. in vi. Etiam iudex ratione amicitiæ poteſt pœnam remittere ſuo amico,glo. ſing.in c.niſi,de offic.lega.quam ſequitur Barba.in rub.de reſcript.col.x. in cle. & in c. Raynaldus,col.cxvii.de teſta.& in repet.l. cum acutiſsimi,col.12.C.de fideicom. Aduertendum eſt etiam ſuper eo quod dicit Rauen. in alpha. in litera,C.fol.25. col. 2. & in verbo, amicus, vbi dicit quem grauari ex cōſanguineo, & ex amico damnum patiente,arg.l.hæres,2.§. fin. ff.de cōditio. & demon. l. ſi ſtipulatus fuero, de verb.obliga.& ſic an in amico locum habeat.c.ſciant,de electio.in vi.quod videtur ęquū per prædicta,licet in practica difficile eſſet obtinere.Pręterea in arbitrariis, de quibus in.§. pręterea,inſti.de actio. iudex multum pro amicis poteſt etiam ſalua conſcientia,vt ibi fuſius nota.& forte poſſet dici,quod pœna promiſſa ab amico cauſa matrimonii contrahendi non debeatur,per c.gemma,de ſponſa. & ibi nota. ❧ Inſuper ſcolaſticus receptans ſuū amicum

Iudex amicitiæ gratia pœnā remittit

ſcolarem bannitum mitius debet puniri,ſecun dū Bar.in l fi.ff.de recepta.& Alex.conſ.144 poſt reditum,in fi in 2.vol. faciunt quę ſcribit Rom.in repet.l.ſi vero.§.de viro,ff.ſolu.matr. col.21.in 26.fallen.Itē qñ aliquid dicitur amico ſub ſigillo cōfeſſionis,nō debet id denunciare,etiam ſi fierent ſub pœna excōicationis monitiones gñales,ſecūd.Franciſ.de ripa,in tract. de peſte,in vlt.parte,fol.158.verſ inſuper,ſi videat q amicus iuſte rem detineat, alias ſecus, vt firmat Panor.ī c,is qui cum fure,de furt. & c cum dilectus,de exceſſi.p̄la.& Feli.ī c.intimauit.de teſtib. Ex his patet veteres amorem ſatis cōmode depinxiſſe,primo aūt pingebatur per Poetas, forma viri, facie iuuenili,capite diſcoperto, indutus tunica viridi, & in eius fimbrijs ſcriptum erat aureis literis,vita,& mors ī fronte erat ſcriptū,ęſtas,& hyems,& iuxta cor erat quædā apertura, per quē totum corpus poterat videri,& ibi ſcriptū erat lōge et prope,Ob id forma virili depingebatur, licet ſapientia,& alię virtutes in forma fœminea pingi eſſent ſolitę,ad denotandā cōſtantiā,quę ineſſe vero amori debet,quę magis conſiſtit in viro, q̄ ī muliere,quia mulier varia & mutabilis,l.ſi filia,C. de inoff.teſta.c.forus,de verb.ſignif.varium & mutabile ſemper fœmina dicit,Vergil.ergo nō conſtans.Itē facies iuuenilis ſignificat,quod verus amor perdurat ſicut iuuenis, & permanet, fictus vero ſtatim cadit,prętcrea aperto pinge-

Forma pingendi amorem uerum

batur capite, quod ſignat inter amantes, nil debere eſſe coopertum, ſed omnia palam, & ideo Cicero de amicitia, dicit tria eſſe ſigna veri amoris, videlicet Vniformitas indumentorum, frequentia cibi, & potus, tertio reuelatio ſecretorum.

☞ Tunica viridis, ſignificat viriditatem veri amoris, nam herba, & arbores virides, continuo creſcunt, ſicut & verus amor, Literæ aureæ, videlicet vita, & mors, notant, quod verus amor diligit in vita, & morte, vnde Salomon, Omni tempore diligit, qui amicus eſt, & habetur in ſermone Paſcali, quod Mariæ veniebant poſt mortẽ vngere CHRISTVM, & ibi Pepin explanat verum amorem durare etiã poſt mortem, quia amicus pro amico ſaltem orat poſt mortem.

☞ Item æſtas, & hyems, deſcripta in fronte, denotant ſtatum proſperitatis, & aduerſitatis, in quibus verus amicus ſemper diligit, & in aduerſitate, & in proſperitate, ſed ficti amici faciunt quod ſcribit glo. in l. rem legatam, ff. de adimend. lega.

Cum fueris fœlix, multos numerabis amicos,
Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris.

Et Horatius.

Horrea formicæ uenient ad inania nunquam
Ibit ad amiſſas nullus amicus opes.

☞ Intellige nullus amicus fictus, de quo lo-

quitur Seneca ad Neronem de clementia, nemo poteſt diu ferre perſonam fictam, omnia enim ficta celeriter tanquam flores decidunt, nec ſimulatum quicquam poteſt eſſe diuturnum, refert Ancha.in ca.literas, nota. vndecimo, de pręſumptio.

Apertura cordis ſignificat, quod veri amici habent cor apertum adinuicem, & ſciunt inuicem voluntatem amici, & cor eius, ac cordis intima, & ſecreta, vt ſupra dixi, de capite diſcoperto.

Longe & prope ſignificat, quod veri amici abſentes, tanquam præſentes ſe mutuo diligunt, hoc citat Alber. in dictio. in verbo, amor. Ideo dicit Hiero.lib.3. epiſtolarum, epiſtola xv. litera I. nihil tam contrarium, nihil tam execrabile Deo, quam aliquem odiſſe, vel lædere velle, nihil tam probabile, quam omnes amare, & Theophraſtus ſolitus erat dicere, vt in eius vita continetur, expedit tam probatos amicos amare, quam amatos probare, amicitias immortales eſſe oportet, orationes breues, amicitias vero longas, Ita amicus eſto, vt inimicus eſſe non timeas, fortunato amico vocatus, infortunato inuocatus præſto ſis, amicum blandum fuge, cuius verbum ſemper eſt dulce, bonus amicus non temere iraſcitur, & amicum lædere, nec ioco quidem oportet, amico ea te exhibere

decet,quę tibi exhiberi velis,amici fides,vinculum eſt amicitię,prò amico occidi expedit magis,q̃ cum inimicoviuere,amãtiũ cęca ſunt iudicia, Ideo Theophraſtus amicitiã oĩ charitati prępfert,ſed rarã in hoĩbus humanis atteſtatur. Poſtremo ſi multa de hisvidere cupias,lege Lucam,in l.quicũq;,C.de coartali,lib.12.& Io. de terra rubea,et ibi in addit.ad eũ,in tract. contra rebelles regum,artic.3. tertij tract.in fi.fol. 55.et lib.8.Ethico.c.1.et ſeq.& in l.late,& quæ ibi addidi,ff.deverb.ſignif.Eccliaſt.vi.c.& ix.& 22.& 25.Bar.in l.1.§.mandatũ,ff.mand.Bal. ĩ c..vno,col.3.de ꝓhibi.feud.aliena.per Feder. Benedict.in repet.c.raynutius,ĩ verb.teſtamentum,in 3.nu.47.de teſta. D.Chaſſa.in conſue. Burgund.in rub.*des droictz*,in.§.5.num.23.& Hyppo.in l.vna.nu.ccvi.cum ſeq.C. de rapto. virg.Io. de Ligniano,ĩ tract.de amicitia,& vt ſemel dicam,vide Grego.in lib.de offi.c. 18.in fi.de beneuolentia,dicentem tantum valere beneuolentiam,vt plerunq; pignoravincat naturæ,quod ad me attinet,ego ipſe mallem vnum fidum amicum , quã decem malos conſanguineos,qui mihi omnimodo infeſti eſſent,& amicitiam pręferendam ſanguini, alibi dicit idem Tullius,lib.1.de amicitia,& Iuriſconſultus etiam præfert amicum conſanguineo,in l. ſi plures.§.in arrogato,in fine,ff. de vulga. & in alijs multis locis,vide Valerium lib. 4.c.7.

Centeſimumquintum, Quod pro iniuria ſcolaribus illata, iudex ex ſuo officio procedere,& inquirere poteſt contra iniuriantes nemine petente, quod non eſt in alījs, Ioã. de platea, in l. medicos, C. de profeſſo. & medi. lib. x. & in l. ius ſenatoris, C. de dignita. lib. xii. Alex. in additio. ad Bar. in l. z. §. ſi publico, ad leg. iuliam, de adult. vnde Ludouicus rex Franciæ eos volens in ſuo regno tueri, conceſſit anno dominicę incarnationis, 1229. in menſe Auguſti, regni ſui anno tertio vniuerſitati ſcolarium Pariſieñ. in hęc verba. Pręterea ꝑpoſitus noſter vel iuſtitiæ noſtræ, pro nullo forefacto in ſcolarem manum mittet, nec in captionem noſtram mittent, niſi forefactum ſcolaris tale viſum fuerit, vt debeat areſtari, & tunc iuſtitia noſtra arreſtabit eum in eodem loco ſine omni percuſſione, niſi ſe defenderit, & reddet eum eccleſiaſticę iuſtitię, quę eum cuſtodire debet pro ſatisfaciendo nobis, & iniuriam paſſo, &c. & alia ſunt deſcripta in libro facultatis decretorū, & in cartophilatio vniuerſitatis prædictæ.

Iudex inquirere debet ex officio contra moleſtantes ſcolaſticos.

❧ Item imperator offert ſe in hac auten. habita defenſioni ſcolarium, ibi ſpeciali dilectione ab omni iniuria defendamus, ergo ex officio, & ita tenet Bal. hic & communiter doctores, & non ſolum in actu iudiciali, ſed etiam in extraiudiciali defendi debent, imo offende-

re domum ſtudioſi, eſt committere ſacrilegium ſecundum Bal. hic quem ſequitur Bolog. Et idem priuilegium competit doctoribus l. medicos, C. de profeſſo. & medic. lib. x. vbi etiam Iuris interpretes aliqua adducunt, & hodie in multis vniuerſitatibus, prout vidi, melius defenduntur viles, & ſeruientes per iudices, quam ſtudentes, quia ignari ignaros defendunt, & diſſimiles odio habent, iuxta ea, quæ dicit Cicero de ſenectute, Pares cum paribus, & ſimilis ſimilem diligit, adagio dictante, ſimiles habent labra lactucas, & niſi ſenatores eos tuerentur, cederent in irritum vniuerſitates Franciæ plurimæ.

Quãdo nõ priuilegiatus agere poſſit corã conſeruatoribus uniuerſitatis.

CEnteſimumſextum, Quod ſi iniuria ſiat ſcolaſtico, & alteri exiſtenti in eius ſocietate, ſi ſcolaris agat coram conſeruatore ratione iniuriæ illatę, poterit & alter non ſcolaris coram eo agere, probatur arg. tex. in l. ſi communem, ff. quemadmo. ſeruit. amittan. vbi ſi maior habet fundum cũ pupillo, & non vtatur ſeruitute, non perdit eam propter minorem, & ſic habet priuilegium maior ratione minoris.

Secundo facit quod notat ſing. Innocẽ. & alij poſt eum in c. ad audientiã, de præſcriptio. q. licet præſcriptio habeat locũ contra priuatũ ſpacio decem annorum, tamen ſi priuatus ha-

beat rem communem cum clerico,vel eccleſia, iuuabitur, vt contra eundem non currat, niſi prȩſcriptio quadraginta,vel cẽtum annorum, ſeq̃t Hippo. ĩ rub.ff.de fideiuſ.q.12.nu.cxxx.

☞ Tertio facit quod ipſe hippol. notat in d. quȩſt.quod ſi clericus,& laicus ſint ſimul obligati, debebunt conueniri coram iudice eccleſiaſtico,Bar.in l.prȩcipimus.§.eodẽ obſeruando,C.de appella.quod eſt verum,quando cauſa eſſet ĩdiuidua,quia tunc maius dignum trahit ad ſe min⁹ dignũ,c.quod in dubijs, de cõſecra.eccle.Matheſſi.not.144. nota quod ſi.

☞ Quarto,ſi laici cum clerico cõmiſerint homicidium,omnes conuenientur corã iudice eccleſiaſtico ratione clerici,& punientur,ne diuerſȩ & contrariȩ ſequãtur ſententiȩ, vt docet Ferratius cautel.x.ſi contigat, quẽ ſequitur Boer. in.§.9.de iuriſd.oĩm iud.dicit tamẽ nunq̃ fuiſſe practicatum,ſed Chaſſa.ĩ cõſue.Burg.ĩ rubr. *des iuſtices*, in glo *ſil na grace*.§.v. nu.70. dicit ſe vidiſſe obſeruari Mediolani,Hippo.ſing. 180. plura.In Frãcia ego ipſevidi contrarium in forenſi iudicio exerceri,videlicet vt laic⁹ a ſuo iudice puniatur, cleric⁹ corã iudice eccliaſtico.nã oportet iuxta dictũ ſaluatoris noſtri Ieſu xp̃i, reddere q̃ ſũt cȩſaris Cȩſari,& q̃ ſunt dei Deo.

☞ Quinto probat, l. nulli, C. de iud & c.1.de cauſa poſſeſ. vbi petitorium coram illo iudice decidi debet,qui cognouit de poſſeſſorio, ne cauſæ continentia diuidatur, & quia veriſ-

ſimile eſt, quod qui cognouit de poſſeſſorio, melius cognoſcet de petitorio, quam alius qui nullo modo eſt informatus, ſicut in caſu iſto, poſtquam ſcolaris agit coram conſeruatore ſuper illa iniuria, & alius vult agere pro eadem, coram eodem iudice debet, ne illa cauſa diuidatur, & ne ſequatur abſurdum, videlicet vt ferantur ſententiæ contrariæ, vel diuerſæ, pro eodem facto, ſecundum Doctores in d. l. nulli, & dixi in arbore exceptionum.

☞ Sexto facit glo. ſing. ſecundum Philip ibi in c. vno, de iure patro. in vi. quæ dicit, quod ſi laicus habet ius patronatus commune cum clerico, habebit ſex menſes ad præſentandum ratione clerici, ſequitur Panor. in c. eam te, de iure patro. in verb. ius, in 7. quæſt.

☞ Septimo facit tex ſing. in c. per tuas, de arbitris ſecundum Barba. in repet c. raynaldus, col. 185. de teſta. & Bauer. in § teſtes, col. vi. inſti. de teſta. quod laicus iunctus cum clerico, poteſt cognoſcere tanquam arbiter de re ſpirituali, licet alias non poſſet, c contingit, illo titu & ibi addidi multa, de rota deciſio 266. nota quod papa in antiq.

☞ Octauo facit quod ſi cauſa ſit communis monaſterij et laici, poterit monachus eſſe aduocatus et monaſterij, et laici, ĩ illa cauſa, vt tenet Imol poſt alios, ĩ c. ſi col. 2. de poſtul et idē dicit, ſi laic⁹ habet rē cōmunem cum eccleſia,

tunc ſacedos in illa cauſa etiã erit aduocatus ꝓ vtroq;, Barb. conſi. xxxvi. ſapienter, col. viii. ĩ ij. vol. vbi multa ad hanc rẽ faciẽtia cumulat.

Nono poteſt adduci. glo. ſing. in cle. vna de teſta. quæ vult, quod licet conſtitutio reſpiciat futura, .leges & conſtitutiones, C. de legi. c. ij. & fina. de conſti. tamen quando habent annexionem cum præteritis, ad præterita extenditur, ibi citaui docto. eam glo. dicentes ſingularem, & hanc ſententiam ſequentes.

Decimo facit, quod tradunt Bar. Alex. & Iaſ. in l. ſtipulatio §. primo, ff. de noui operis nuncia. vbi licet ædificatum poſt denunciationem debeat demoliri, etiam ſi iuſte, l. prima, & l. prætor, §. primo, ff. illo titu. Tamen ſi vna pars eſt facta ante ſatiſdationem, quæ debet demoliri, altera poſt, quæ non debet demoliri, tunc factum ante ratione adiunctæ partis non demolietur, & ſic vna non demolietur, quando vna non poſſet ſine altera dirui, ſcd̃m eos.

Vndecimo adduco dictum Bal. in l. reſpublica, C. quibus ex cauſis maior. vbi inquit ſi in vniuerſitate ſint aliqui minores, & alii maiores, fauore minorũ non curret pręſcriptio contra vniuerſitatem Maleret. in titulo. de electio. folio, xix.

Duodecimo põt facere quod dicit Dom. in c. cum aliquibus, col. iiij. verſi. quid ſi canonicorum de reſcript. lib. vi. quod ſi canonicorum receptio ſpectat ad prælatum tantum, & man

dat papa, tam prælato quã capitulo, vt aliquẽ recipiant, tunc ille receptus cenſetur authorita te apoſtolica receptus, & oĩbus alijs venit præferendus, per tex. in c. hi qui, de præben lib. vi. ſcripſi in forma mandati, in glo. conferatis, in concorda.

Decimotertio dicit Bar. in l. ſolẽt, ff. de ali mẽt. & ciba. lega. quod ſi clerici & laici ſint hę redes, & ab eis petantur alimenta coram iudice eccleſiaſtico, debent peti ratione clerici.

Decimoquarto conuenit Bar. ſolenne ver bum, in l. i. §. ſi quis, nu. xiĩ. ff. de appella. quod ſi ex cauſa iudex eccleſiaſticus & ſecularis iudi cent, appellari debet ad ſuperiorem iudicis eccleſiaſtici, ſequitur Alex. conſi. 183. viſo proceſſu. in ij, volu & conſil. xii. videretur, col. i. in vi. volu, Purpur in l. imperium, col. iij. ff. de iuriſd. omnium iud.

Decimoquinto facit quod dicit Roma. cõ ſil. cclxij. quod ſi petatur reductio ad arbitium ſuperioris a duobus arbitris, vno clerico, & al tero laico, tunc adeundus erit iudex eccleſiaſticus, Iaſ. in d l imperium.

Decimoſexto ſi arbiter iuris iudicet cũ alio diſſimilis qualitatis, a quo non poſſit appellari, poterit tamen ab vtroque appellari, Alex. conſil. cxxij. viſo nu. xvi. in iiij vol. allegat Roma. in l. arbitro, ff. qui ſatiſda. cogan.

Decimoſeptimo facit ꝙ dicit Cardi in c. Io annes, col. i. & ij. de teſta. ꝙ ſi clericus & laicus

ſint relicti executores in teſtamento,poterunt compelli per epiſcopum ad exequendum.

Decimooctauo ꝙ licet quis poſſit alteri in q̄rendis p̄iudicare,l.q̄ autē,ff. quæ in fraudem credi,l.ſeruus,C.de pact.l.ſi ſponſus .§.ſi maritus,ij. ff. de dona.inter virum &vxorem,tamē quando quærendū eſſet quęſito cōnexū, tunc non poſſet, Corſet.in ſing.in verbo,lex de natura,& cumulaui in d.l.ſeruus.

Decimonono ꝙ licet appellās nō deferēs appellationi non poſſit eā proſequi, c.an ſit,de appella.(qui fuit mihi datus in punctis meæ licentiæ)ſi tamen appellatus proſequatur, poterit & appellās fauore appellati,per tex.ſing.in c.ex parte S. de reſcript. ſecundum Peruſ. in c. ex ratione,col.xviij.nu.lxiiij.de appella.

Vigeſimo quod licet appellās non poſſit poſt ānum proſequi appellationem,vel ex cauſa bienniū,c.Romana de appella. Fallit ſi appellatus ꝓſequatur, quia tunc appellans pōt per illum tex.d.c.ex parte,& ibi glo.& docto.

Vigeſimoprimo facit lex iulianus,ff.q ſatiſda.cogan.vbi ſi cepiſti agere noīe meo citra mādatū, & lite cōteſtata ego te cōſtituā procuratorē,videor ratificare geſta añ mādatū,& ratiōe cōſtitutionis nouę valent ante geſta, & ad hoc illū tex.dicit ſing. Alex. conſil. cxlvi. nu. ix.in.v.vol.& Barb.ī repe.c.Raynald⁹,col.128 de teſta.hodie ſolent notarij, & eſt tutius, clauſulā cū ratificatiōe geſtorū ſcribere ſic.talis.N.

cōſtituit titiū procuratorem in tali cauſa, cum ratihabitione geſtorum, &c.

Vigeſimoſecundo non erit abſonum adducere textum in c. ſuper eo, de prębend. lib. vi. vbi quis propter connexitatem pōt habere duo beneficia curata, ſeu incompatibilia.

Viceſimotertio facit, l. ſi quis. §. cogentur, & ibi Bal. & alij, ff. de eden, quod ſi ſint duo teſtes, vnus integerrimæ opinionis, alter vilis, quod hi duo faciunt plenam fidem. nam fides vnius ſupplet imperfectionem alterius, & ibi multa cumulaui, vide Alexand. in l. ſæpe, nu. lxxi. ff. de re iud.

Vigeſimoquarto facit quod dicit Bald. in l. imperator, numero 4. ff. de ſtatu homi. quod ſi ſint duo notarij, vnus officio priuatus, alter non, & conficiant inſtrumentum. valebit illud inſtrumentum propter bonam famam vnius, per illū. §. cogentur.

Vigeſimoquinto, ſi vnus habens fundum emphiteoticum, decedat pluribus relictis filijs, & vnus ſoluat canonem, pars alterius non ſoluentis, non incidet in commiſſum ratione ſoluentis, quia ſolutio illa habet vim ſolutionis perfectæ, Bar. in l. fraudati, ff. de publica. licet contrarium teneat glo, in l communi diuidundo, in prin. ff. communi diuid. primę ſententię tamē inhęret Mathe. de afflictis, in deciſio. neapoli. q. 15 ; . venditur. Item ſi duo fratres habeant feudum, & vnus committat feloniā, alter

non,vterque retinebit feudum in totum, Bal. in c.i.nu.xvi.quib. mod.feud.amitta. Alex. cō ſil.cxxiij.viſo,nu.xvi.in iiij.volu.

Vigeſimoſexto non ineleganter docet Antho. Bauer. in § teſtes,col.vi.inſti.de teſta.in teſtamentis ad pias cauſas ſufficere, ſi maſculus, cum fœmina interuenerint, quia teſtimoniū foeminę ſupplebit ex habilitate teſtis maſculi.

Vigeſimoſeptimo facit quod dicit Ange. cōſi.primo. vbi inhabilitas teſtis domeſtici ex adiuncto ſuppletur, idem dicit Petrus de Ancha.in c.ſuper eo,de teſti. quod quando commodum & incommodum ſunt adinuicem admixta, poteſt domeſticus teſtificari pro domeſtico, ſcripſi in tract.de reprobatio. teſtium, & ſaluatio. in verb.domeſticus.

Vigeſimooctauo facit caſus ſing.in c.multorum de Iudæis, quod Iudęus cum adiuncto videlicet emendo agrum cum aſcriptitijs, poteſt poſſidere ſeruum chriſtianum, licet regulariter contra.in c.Iudęi,in ij.de iudæ, & illum caſum in d.c.multorum, dicit ſing. & mirabilem Barb.in c.Raynaldus,col.185.de teſta.

Vigeſimonono facit l.prima, & ij.C.ſi vnus ex pluribus appellauerit, vbi ſi vnus ex condēnatis appellauerit, aliis ꝓderit hęc appellatio, quamuis ſi plurium cauſa appellationis ſit cōnexa, & quidam ſe pręſentauerint in parlamēto, & alij non, pręſentatio vnius vel duorum non releuat alios a contumacia, vt habetur in

ſtilo parlamenti, in prima parte, rub. de contumacia. §. item ſi plurium, & in forenſi iudicio, in diuiduis, appellatio vnius alteri non prodeſſet de conſuetudine.

Trigeſimo ſententia lata pro vno ex fratribus, ex eodem patre natis, quod vnus ſit ciuis Mediolaneñ. probat quo ad alios, Ange. in in auten. vt liceat matri & auiæ. §. i. in fi. per illum tex. ſequitur Catelia. Cotta in ij. parte memoria, in verbo ſententia dicta.

Trigeſimoprimo firmat glo. ſing. in l. fi. C. de hono. & muner. non continuand. lib. x. quod ille qui eſt immunis a collectis & talleis, ſi cõtrahat ſocietatem cũ alio non exẽpto, rõe coniũctionis, vterq; nil ſoluet, ſcd̃m Barb. conſil. xliiij. ſapienter, col. penul. in ij. volu. Georg. Nathã in repe. c. quãuis, fol. xv. col. 4. de pac. in vi. quod non ſeruatur in regno.

Trigeſimoſecũdo dicit Bonus de Curtili in trac. nobilitatis, in iij. pte, nu. 186. q; ſi nobilis nubat ignobili hñti bõa, nõ ſoluet collectas ex illis bonis, ſed contrarium ſeruatur in regno.

Frater non priuatur feudo propter fratrẽ

Trigeſimotertio facit dictũ Bal. in c. vno, ĩ prin. col. ij. nu. xvi. quib. mod. feud. amit. quod ſi ſint duo frẽs hñtes feudum, & alter defendat dominũ, alter non, defenſio vnius excuſat alterum, vt non priuetur feudo propter perſonarum coniunctionẽ, et feudi, arg. l. ſi is qui duos ff. de libera. lega. l. ſi ita, ij. de manu. teſta. Cotta in verb. Vaſſalus, q; nõ eſſe verũ, aſſerit Roma.

ſing. ccxli.ſi vaſſalus,& ſi ciuitas hn̄s nobiles, & populares,ſi nobiles ſint rebelles,& popula res non, propter talē mixtionem , feudum nō applicabitur domino, teſte Iaſ. in l ſi emanci pati,col. iiij.nu.xi.C. de colla.lx.hoc ſinūt caute lam cauti tali, vt ſi ſint duo frēs , alter erit pro duce,alter contra,vnus pro imperatore erit, al ter contra,& ſic defendunt bona ſua .

Trigeſimoquarto, ꝙ ſi collatio ſpectat ad ep̄m & capitulū,coīter,& mādatū ſeu nomina tiones fuerint p̄ſentatę alteri tm̄, ligatur etiā ille cui non eſt facta inſinuatio, arg .l.de pupil lo.§.ſi pluriū,ff.de noui operis nuncia.ita not. Compoſtel.in c.capitulum,de reſcript.quia ſi vnus ex pluribus iudicibus vel arbitris īpedia tur,alii nō poſſūt ꝓcedere,l.ſi in tres,& ſeq.ff. de arbi.c. vno delegatorū de off. deleg.ſic nec cōferre,ita expreſſe ponit Coſma *Guymier* ī tit. de colla.in .§.ſtatuit, in verbo ſpectat,in prag. ſanctio.dixi in tract. nomina.q.xiiii. nu.lxxx.

Trigeſimoquinto facit tex.in c.ſacris,de ſe pul.vbi ſi oſſa excōicatorū ſint cum nō excōī catis,& non poſſint diſcerni, nulla debēt ab ec cleſia euelli ratione connexitatis.

Trigeſimoſexto non omitto tex.in c.cleri cus ſolus,et c.in oībus,et c. clerici. 81.diſt . vbi non licet ſoli ſacerdoti accedere ad mulierem, ſed cum alio ſic, hodie nō obſeruatur,nā ſacer dotes eūt ſoli īterdiu noctuq́;,et mulieres veni unt ad eos frōte interdū rugata et gēmata.

Trigeſimoſeptimo adduco notabile dictũ Panor. in c. primo,col.ii.de pręſcriptio . vbi ſi res eſt communis epõ & capitulo,& vacat ſedes epiſcopalis , non curret pręſcriptio contra capitulum propter mixturam, quam cum epiſcopo habet.

Trigeſimooctauo nõ omittetur ſolẽne dictum Panor. in c.cum dilectus.& c.fina. de iure patro quod licet legatus poſſit cõferre beneficium patronatum a clerico pręſentandũ vt ibi,tamen ſi ius patronatus competat,& laico & clerico ſimul.non poterit legatus , ſed papa ſolus. Ioan. de ſelua.in tracta. de beneficio , in iij. parte,q.xi.in xii.qualitate.

Trigeſimonono facit glo.ſing.in.l. quę dotis,ff.ſolu.matrimo.ſecundum Barb.in repet. c.Rainutius,col.xlix.&.clxxxv.de teſta.quod ſi debitum ſit ex cauſa mixta, videlicet hæreditaria & propria, proderit inuẽtarium propter admixtionem.

Quadrageſimo adducetur tex.in l.ſi is qui duos,ff.de libera.lega.vbi ſpurius poteſt habere a patre ſuo partem ratione ſocietatis contra ctę cũ habili ĩſtituto,quem tex. ſing.exclamat Bal.inmarga.in ver.cõnexitas,& in ver. liberatio,& Roma. ſing. ccxli.ſi vaſſallus, Corſet.in verbo ſpurius, in primo,in ſuis ſing. Barb. cõſil.lxxx.illud referã,col.iiii.in iii.volu. & conſil.v.illud in medium,col. vii.in ii.volu.

Quadrageſimoprimo,ſi minor ſit lęſus,ex contra

contractu,quem cum alio minore, qui iurauerat,fecerat,& is qui non iurauit petijerit reſtitutionem,alter licet iuraſſet,propter communionem alterius poterit petere,& iudex debet illum reſtituere,l. ab adminiſtratione,C. de leg. quia aduerſarius aperit ſibiviam,l.ſi iudex,ff. de minor,l.ſi duo.§.primo , ff. de iureiurand. Pantha.Calder.in repet.l.ſecundę,col.xlv.C.de reſcinden. vēditio.in iij.parte,glo. quod in frā cia non ſeruaretur in rebus diuiduis,cum inuito non conferatur beneficium,per regulam iuris,& non petenti nihil datur.

Quadrageſimo ſecūdo ſi ſitvniuerſitas vel collegium clericorum & laicorum in pari numero,tunc cenſetur eccleſiaſticum, et maius dignum,id eſt clerici trahunt ad ſe laicos ; Bar. in l.fina.col.iij.ff.de colleg.illici.& in l. cum ſenatus,ff.de rebus dub.Iaſ.in l.imperium, col. iij,nota.ij. ff.de iuriſd.omnium iud. vnde iſta vniuerſitas vel collegium eſt coram iudice eccleſiaſtico conueniēdū,Doc.ī c.ex literis,de cōſti. D.Ioan.*le Cirier* in tract.de iure primogenituræ,q.ix,col.antepenult.

Quadrageſimotertio facit glo.ſing. ī c.primo,de offi.delega lib. vi.vbi ſi papa reſcribat collegio cardinaliū,vocat eos fratres, licet ſint ibi aliqui,quos non nominaret niſi filios in ſpecie,quia ſunt cardinales diaconi , c.quam graui,de crimine falſi, vide glo in proemio decreta.in verb. filijs,& glo. in Franciæ concordat;

in verbo fratri, in forma mandati.
❧Quadrageſimoquarto adducitur, glo. in l. vna, C. ſi in coi eadēq̧ cā reſti. poſtu. vbi i re in diuidua reſtitutio minoris ꝓdeſt maiori, vide Floria in l. loci. §. ſi fundus, ff. ſi ſerui vendi.
❧Quadrageſimoquinto pōt acq̄ri poſſeſſio hereditaria ꝑ ſeruū hæreditariū ꝓ pte, & ſic ꝑ coēm, ꝑ tex. in l. i. §. veteres, ff. de acqui. poſſe.
❧Quadrageſimoſexto non omitto tex. in l. eum actum, ff. de nego. geſt. vbi actus factus ī ſeruitute valebit, ſi habeat connexitatem cum alio actu facto tempore libertatis.
❧Quadrageſimoſeptimo facit, l. fœminæ, ff. de ſenato. & l. mulieres, C. de incol. lib. x, & de dignita. lib. xij. vbi mulier ignobilis ratione cō iunctionis viri erigitur.
❧Quadrageſimooctauo facit quod dicit Bertachi. in trac. de gabellis in vltima pte, q. xxx. vbi ſi duo ēphiteotę eccleſię debeāt duos denarios ſingulis ānis, & duob⁹ ānis ſoluerit vn⁹ ſiplicitér, alter nō, ſoluens non priuabitur, quia illa ſolutio duorū nūmorū pro vno anno cēſetur eſſe facta, Bal. in l. ſolēnibus, C. de rei vendi.
❧Quadrageſimonono. c. vnicū, de ſtatu regularū, lib. vi. dupliciter īducēdo, primo ꝙ moniales non debent exire clauſtra monaſterii. Secūdo ꝙ nullus debet īgredi monaſteria earū, c. monaſteria, de vita & honeſta. cleric. tn̄ quādo monialis p̄ſtat ſocietatē abbatiſſę, pōt egredi, ſicut abbatiſſa, itē ſicut viſitator ītrat monaſte

ria,ita & eius famuli & neceſſarij, cle,attenden tes,illo titu. ſed Io. And.in prædicto,c. primo de ſta.regula.dicit non fuiſſe receptum illud,c. in regno franciæ,quem ſequitur Guiller.Bene-dict.in verb,&vxorē,nu,ccxxiij.de teſta.vidi tñ ſeruari cõmunius in religionibus reforma-tis, & turpe eſt & mali exempli res moniales a monaſterio animi cauſa egredi poſſe,& ſcio,c. illud fuiſſe apud pariſieñ , & in ſenatu ſemper ſeruatum, quãdo procurator regiꝰ hoc reqrit. ❧Quĩquageſimo facit,l.prĩceps,C,de legibꝰ, ꝙ auguſta ꝑpter auguſtũ eſt legibus ſoluta. ❧Quinquageſimoprĩo ſicut donata a princi pe ſunt caſtrēſia,l.cũ multa,C,de bonis quæ li ber.ita & ab auguſta, vt ibidē abũdantius tra dunt doct.❧Quinquageſimo ſecũdo ſicut va let,donatio ꝑ imperatorēvxori,ita & per vxo rem ĩperatori,l.donatiões quas diuus,C.de do na.inter vir.& vxor.❧Quĩquageſimotertio facit l.abeſſe,ff.ex quib,cauſ.maiores. ❧Quĩ quageſimoquarto,l.ex liberis.§.ſi duo,& l.duo bus,ff.de liber.cauſa.❧Quinquageſimoquin to,c.cũ inhibitio.§.i.de clandeſt.deſpõſa.Barb. conſil.v.illud,col.vij.in quarto volu.Io.ma.in l. ex cõuentione,C,de pact. & c.ex tenore,qui filii ſint legitimi,Corſet. in ſing.in verbo com munitas,Lanfrã.in c,quoniã,in verb.teſtium, col.xv, de prob.Rom.ſing. lxxx.tu habes,de mõteferrato, in c.i.iiij.nota.de reſcript.in vi. aſ.in l. quominus, x,no,ff. de flumi.Bart.ĩ l.

prima,in prin.in verbo aliorum,ff.quod cuiuſque vniuerſi. nomine,Lucas de pēna in l.fin. C.de curial.vrb.Romę,lib.xi,& quãuis in iſto regno ex conſuetudine,ciuitates,opida,& municipia, non poſſint congregari ad conſtituendum etiam ſindicum, vel procuratorem ſine licētia ſuperioris,Ioan.fab.in.§.vniuerſitatis, inſti.de rerum diuiſio.idem in delphinatu ſeruari teſtatur Guido papę, in deciſio.delphi.q. cvi.oēs villæ, quia galli homines faciles ſunt ad tumultus,& diſſentiones, & nouarum rerū cupidi, vt nobis in hac re eſt teſtis Liuius, & Cæſar in commentarijs, ideo poſſent facile inſurgere contra eorum dominos,& monopolia facere. Tamen ſcolares & vniuerſitates ſcolarium in hac conſuetudine non comprehenduntur,cum libere congregentur, ſed vniuerſitas pariſieñ.ſine magna cauſa congregari nō ſolet bis in hebdomada, vt vidi ſtatuto ꝓhibēte,ſed deputati ſic quoties opus eſt, q cauſas paruas decidūt,magnas vero ad vniuerſitatē referūt.

CEnteſimumoctauum, quod ſi ſcolaris in aliqua via occidatur, vel maleficiū in perſona eius committatur, & malefactor non capiatur,nec puniatur, tunc decem domus proximæ ſunt interdictæ vſq; ad quinque annos ex ſtatuto Bononiæ, vt refert Alber.in dictio.in verbo præbenda, verſi. de optione præbendarum,col.iij. & in tracta. ſtatutorum,in ij.parte,q.clxv. Thomas,&c. & iſtud

Ex morte ſcolaſtici decem domus iterdicūtur

forte ſtatutum fuit, vt omnes vicini haberent protegere,& defendere ſtudentes a lenonibus, & maleuolis,& maxime bonos, qui in dies in vniuerſitatibus interficiuntur, & eſſet bonum ꝙ hoc ſtatutū vbiq; eſſet,& obſeruaretur, ſed mala pars hoĩm inuidet ſcolaribus,& eos odio proſequitur a minimo vſque ad maximum ex defectu iudicum & conſeruatorū, qui illos mi ſere oppreſſos non tuentur, nō dico ꝙ mali & pſeudoſcolaſtici non debeant puniri,ſed mode rate & ſecūdum qualitatem delicti, nam aliqñ vidi ſcolares non iure verberatos condemnari & in carceres detrudi,& idem ſtatutum eſt Bo noniȩ,vt ſi ſcolari ſit fur tū factum, quod vici nia teneatur ad res amotas ſacramēto ſtudioſi declarādas,ſecundum Bal. in l.ſi quando,C.vn de vi.prius tamen conſtare de furto debet, vt ibi,et plene dixi ĩrepe.l.diuus,ff. de ſenatuſcō ſul.ſilla.in iij.nota. Item eſt ſtatutum in Mon tepeſſulano,ꝙ iuriū ſtudētes nō capiant anteq̄ ĩformatiōes rectori vniuerſitatis oſtēſȩ fuerint

pro ſcholaſticis mōtiſpeſſulani

Scolaris in literis excellens debet gratia donari ob maleficium ab eo cōmiſſū.

CEnteſimumnonum eſt,quod ſi ſcolaſticus egregius, & ĩter alios in aliqua ſcientia excellentiſſimus, vel doctor occidat(quod deus auertat) aliquē, & is poſtea propter homicidium,vel aliud maleficium per eū patratum ad mortem damnatus ſit,vel condēnari iure poſſit,in hoc caſu princeps conſuli debet,qui iſti alioqui in literis excellēti gratiam mortis facere debet, tex. ſing.in l.ad beſtias.ff.

de penis, vbi ob excellentiam artificij hoc procedere pōt multo fortius ob literarum excellē tiam, nempe ſi publica vtilitas faciat, vt tolli e medio poſſit. qui eam ledit, l. ita vulneratus, ff. ad leg. acqui. multo magis facere debet, vt ſeruetur is, qui reipublicę ꝓdeſſe pōt, hoc expreſ ſim firmat Oldendorpius in ſuo tracta. de iure ſingulari, rub. de priuilegijs, quæ bonarum literarum profeſſoribus & ſtudioſis data ſunt in fine, vbi ſcribit ſex illis data, priuilegia, iſta aliquando adduxi pro quodam viro doctiſſimo, et de ligua latina benemerito, qui ſic obtinuit.

CEnteſimumdecimum, quod licet familia poteſtatis poſſit deferre arma, l. nam ſalutem. §. ſciendum et ibi Bal. ff. de off. pręfect. vigil. et viatores. §. ſi quis ruſticus, de pace tenenda, et eius violato, et nobiles, d. §. ſi quis ruſticus, et ita tenet Lucas de penna in l. vna, col. penult. C, vt armo. vſus, inſcio princi. ſit īterdict. lib. xi. et Bonus de Curtili, in tracta. nobili, in quinta ꝑte, priuilegio. xxxix. Item doctores, Bartho. in l. medicos, C. de profeſſo. et medic. libro x. adde vaſſalos nobiles, niſi quādo iurant fidelitatem domino, tūc zonam et arma deponere debent et calcaria, vt videtur notare Domi. Ioannes Sainxon in conſuetud. Turoneñ. in Rubrica *comment hommage ſe doibt offrir*, arti. i. et ita vidi fieri de conſuetudine. Sed hoc nō procedit apud ſtudētes,

Arma ferre in cœtu ſcolariū nō debent ſeruientes

inter quos non poterunt ſeruiẽtes maxĩe portare arma, l. q dolo. §. itẽ qui cũ telo, ff. ad leg. iul. de vi pub. & ibi hoc not. Ang. & Io. de pla in. §. itẽ lex iulia de vi publica, ĩſti. de pub. iud. Barb. in trac. de pręſtan. card. in quæſt. vlti. ſecundæ partis, Soci. in ſuis fallen. regula, 430. Iaſ. in. §. ex maleficijs, nu. 87. inſti. de actio. ratio poteſt eſſe, vt ſcandalum inter hoſce iuuenes euitetur, & tumultus, nẽpe illis armis ſcolaſtici ſeipſos, vel forte portantes interficerẽt, ideo prohibetur, c. nihil cum ſcandalo, de præſcriptio. vbi multa prohibita ob ſcandalum per Feli. congeruntur, & ſic vide an bene fiat tholoſę, ꝙ die ſancti Sebaſtiani. & in feſto corporis xp̄i pręfectus vigilum incedat arma tꝰ ad ſupplicatiões cũ ducẽtis aliis armis ſtipatis, ſed hoc fuiſſe introductum quidam aſſerũt ad euitandum rixas, & ſcandala, quæ inter ſcolaſticos oriebantur, oriebantur autem ſæpe ſuper honoribus habendis inter eos, et inter nationes, quæ illarum poſtrema in ſupplicationibus incederet, et a longe deum ſequĩ poſſet, quæ terrore armatorum vitahuntur, ideo permiſſum fuit, vt per Benedict. in repetitio. c. Rainutius, in verbo, et vxorem, nu. 437. de teſta. vbi explicat de portu armorum, et Iacob. Rebuffus in rub. vt armo. vſus inſcio princi: ſit interdict. libro xi. & ſcolares portantes quotidie arma, enſem et alia pręſumentur mali, & animũ habere maleuolum, glo. in. §. ſi qs

Contra ſcolaſticos arma deferentes.

ruſticus, de pace tenend. & eius viola, per. §. ſin autem, in auten. de armis, colla. vi & raro iſti deueniunt ad magnam eruditionem, cum potius circa arma bellica, quam literas verſentur, ſi ſint ſub Marte nati potiſſime.

Centeſimumvndecimum, Quod ſi ſcolaris exponat pecuniam falſam, falſi tamen puniri nõ debet, quamuis mercator ſic exponens puniretur, Iacob. Rebuff. in l. 1. C. de murileg. lib. xi. per, l. qui falſam, et l. lege cornelia, & ibi Bar. ff. ad leg. cornel. de falſis, quod eſt verum, ſi ignoranter expoſuerit, arg. l. 1. ff. de recepta, iuncta glo. in l. Item apud. §. ſi quis virgines, ff. de iniur. l. qui contra, C. de inceſt. nupt. l. nullus, C. de fabricen. lib. xi. c. a nobis, de exceptio. Hippo. multa de hac materia ſcribit, in d. l. qui falſam, nu. 72. & ſeq. et ignorantia in eis præſumitur, arg. l. 3. §. ſi plures, & l. qui cum vno. §. fi. ff. de re milita. ideo qui allegaret ſtudentem ſcienter expoſuiſſe falſam pecuniam, oporteret quod probaret, Bar. in l. omnes, C. de agri. & cenſit. lib. xi. Barb. conſil. 51. illud, col. 2. in 3. volu. per l. quotiens. §. qui dolo, ff. de probatio. cum magis iura, quam pecuniam ſcire præſumantur, arg. l. fi. C. de iure deliber. imo poſſet hæc ignorantia probari iuramento illorum, tãquam dependeat ab animo, tex. in c. nulli, de electio. in vi. hoc expreſſe tenet Hippo. in d. l. qui falſam, nu. 96. & ſeq. &

Scolaſticus falſam exponẽs pecuniam, falſi nõ tenetur

alias per hæc liberaui aliquem Pictauis ſcolaſticum captum, qui poſtea mihi plurimas habuit gratias.

Studens nõ tenetur bonis cedere.

CEnteſimumduodecimũ, quia ſi aliquis ceſſit bonis,& poſtea peruenerit ad pinguiorem fortunam, ex integro conueniri iure poteſt.§.fi.de actio.in inſti.& in l. 1. C. qui bonis cede.poſſunt. Fallit ĩ ſcolaribus, qui ſi emant libros poſt ceſſionem,non ſunt ab eis auferendi,cũ ſint illorũ arma,glo.ſing.in l.nepos proculo,ff.de verb. ſignific.huius ſentẽtię eſt Soci.in tract.fallen.regula 47.& Iaſ.ĩ.§.itẽ ſeruiana,nu.lxvi. de actio. in inſti.imo fortius ſi tales ſcolaſtici ſint clerici, non debent arctari ad ceſſionem,tex.& ibi Panor.in c. odoardus, de ſolu. nam ſicut miles ſeculi non cogitur cedere bonis,ita nec miles Chriſti,nec conuenitur niſi inquantum facere põt,tex.iuncta glo.in l. miles,ff.de re iud.& in c.ſtudeat,ĩ fine, 50.diſt. & ſicut miles nõ põt donare cõcubinę,l.2.C.de dona.inter virũ & vxor. ita nec ſacerdos, Bar.ĩ l. mulierẽ,ff.de his quibus vt indignis,& l. affectionis,de dona.& l.miles ita.§.mulier,ff.de teſta.milit.Feli.in c.cum ex officij, de præſcript. idem ĩ ſcolaribus non clericis, id eſt non tonſuratis, vt non teneantur, niſi inquantum facere poſſunt,per glo.in d.l.nepos, & ita inueni expreſſim tenere Io.de tremolis ĩ additio.ad practicam Vberti,de bonacurſo. in rub.de exceptio.& Benefi.quę poſt diffiniti.ſenten. oppo.

ſol. 77. col.1. in verbo & cæteri. practica tamen erit, nam ſi ſit excommunicatus pro illo debito, & habet beneficium, quod fiat ſequeſtratio fructuum beneficij congrua portione illi reſeruata pro ſuo victu, ſi vero non habeat beneficium, ſed alia bona immobilia vendentur, ſi ſint ſufficientia, reſeruabitur tamen pro ſuſtentatione, & ſi nihil habeat ſcolaris, & ſit excommunicatus debet abſolui, etiam non ſatisfacto debito, Ita firmat nuncupatim Colecta, in c.olim.2. de reſti. ſpoliat. & iſta opinio ſeruatur de conſuetudine ſecundum Aufre. in deciſionibus capel. Tholoſa. q.245. verum enimuero hodie iniqui iudices exilio dant ſtudentes, & eos odio ſine cauſa proſequuntur, & cum ſint ignari, doctos non diligunt, in hoc maxime cognoſcuntur ignari, & mali, quia profligant doctos & bonos, nam ſimilis ſimilem diligit, & pares cum paribus (veteri prouerbio) facillime congregantur, vt ſupra dixi.

CEnteſimumdecimumtertium, Quia libri ſcolaſticorum non poſſunt capi ex aliqua cauſa, etiam pro executione rei iudicatæ, ſicut nec arma militum, glo. ſing. in l. nepos proculo, ff. de verborum ſignificatio. ſecundum Bal. im margar. in verbo, ſcolaris; & Alber. in dictio. in verbo, ſcolaris, Barba. in tracta. de præſtant. cardina. in v. quæſt. ſecundæ partis, col. 7.

Libri ſcolaſticorum nõ debent ex aliqua cauſa ab eis auferri.

nu.xxvi.Iaſ.in.§.item ſeruiana,nu.65.inſti.de actio.& in l.2.§.mutui datio,ff.ſi certum peta. D.Io. Sainxon delphinalis parlamenti præſes ĩ cōſuet. Turonẽ.ĩ rub.*des ſucceſſiõs des gẽs rotu riers*,arti.x.& quando capta ſunt arma militis, ſolent ad cautionem illius cuius ſunt reddi, cõ ſtituendo ſe emptorem iuſtitię, ita fuit dictum anno 1522,die 27. Iunij, multofortius in libris fieri debet,nam libri dicũtur res precioſę,cum duplę pro illis poſſit promitti.§. illud,in prœ- mio,ff.quę non præſtatur, niſi pro rebus pre- cioſis,ff.de euictio.l.emptori, Alber.in 2.par- te ſtatu,q.96.quid ſi ſtatuto,quæ ſtipulatio du pla hoc in regno raro promittitur, & minus exercetur.

Arma mili tibus ſolent reddi

Amplia etiam ſi ſtudens non haberet alia bona.vt not.Doct.in d.§. item ſeruiana, licet contrarium ſcripſerit Hippolit.ea ratione ſola, ne locupletaretur cum aliena iactura, in rubr. ff.de fideiuſſo.q.27.in fi.per glo.in l.executo- res,C.quæ res pigno. obliga. poſſunt, quæ lo- quitur in agricultoribus, qui non reperiuntur tot priuilegijs ditati, ſicut ſcolaſtici, nec ob locupletãtur ſtudioſi cum aliena iactura, quia id ſpes eſt, quod hic ſcolaſticus habebit bo- na, cum ſtudium non permittat viuere in pau pertate,nec in anxietate mori.§.fi.in auten.de hæred. & falci. colla.1. & breui poſtquam ſtu- duerit, & ideo creditor poterit expectare,nam in mora modici tẽporis nõ habebit magnum

prę iudicinm,l. ſi debitori, ff. de iud. Ratio eſt; ne ſtudium ob librorum amiſſionem deſerat, nam ſtudioſi intereſt habere libros, per quos doctrina & ſcientia repleatur, & ob id melior fiat,l. penult.ff.ad exhibend.& in ſtudio huius ſcolaſtici vtilitas publica verſatur,& ſic etiam vtilitas huius creditoris, ideo expectare debet quouſq; ſcolaſticus bona alia habuerit,&quod differetur, non auferetur,l.quotiens,C. de pre cib.impera.offerend. quod ſecus in argriculto ribus eſſet.

❧ Fallit quando ſcolaris eſſet diſcolus, vel mortuus,tunc & pro expēſis funeris,&valetu dinis aduerſæ,poterunt libri capi,quia ceſſan te cauſa,ceſſat effectus,c.cum ceſſante,de appel la.& hoc nuncupatim tradit Bal.in l. de reſti tuenda,C.de petitio. hæred. & l. ſi. commoda, ſequitur Petrus de Vbaldis,in tracta. de duo bus fratribus,xi.parte quęſt.vltima.

❧ Item libri ſcolarium pro expenſis victus retineri poſſunt, & indies per hoſpites retinen tur,Bar.in l.ſi non ſortem.§.ſi centum vbi eti am no.Iaſ.ff. de condictio. indebit. ſupra dixi an poſſint pro penſione domus retineri.

CEnteſimumdecimumquartum, Quan uis procurator admittatur cum cautio ne rati, quando dubitatur de manda to,l.1.C.de procura.tamen quando aliquis tan quam procurator,ſeu conſanguineus,vel ami cus repetit libros ſcolaſtici, non debent eidem

Libri ſcolarium alicui ſine mandato non ſunt tradendi.

reſtitui, niſi plene probet mandatum ſpeciale, ad hoc, quamuis dare cautionem ſit paratus, ita dicit Alber. in l. qui ita, §. primo, in fine, ff. ad trebel. nam in libris verſatur magna affectio, l. nummis, ff. de in litem iurando, glo. in c. primo, de electio. in vi. & illud intereſſe eſt petibile, vt dixi in repet. l. vnice, C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt, pro quo ſcolaris poſſet multa hoſpiti petere, igitur fragilitati cautionis non debent ſe hoſpites ſcolarium committere, l. cogi. §. ſi pater, in fine, & melius in l. qui ita, §. primo, ff. ad trebel. & vbicunque non eſt plene cautum parti per hanc cautionem, vt in armis, & in hoc caſu non recipitur cautio, Iaſ. in d. l. prima, per nota. in d. l. iuſiurandum, quod ex conuentione, §. fina. ff. de iureiurrando.

Quid ſi ſcolaſticus dicat hoſpiti, tradatis libros, & veſtimenta mea illi, quem mandauero, aliquis illa verba audiens, venit poſt ea nomine illius ſcolaſtici, cui libros, & alia tradit hoſpes, an ſit liberatus? quod non, probat tex. ſing. in l. ſi quis vxori. §. primo, ff. de furt. & ibi Bar. quia non debebat tradere ſine mandato, ſecundum Gerard. de petra ſancta, ſing. 87, nota. quod ſi quis, nam imprimis apparere debet, quod is habet mandatum, & eſt is, de quo eſt concluſum inter partes, l. non ignorat, C. qui accuſa. non poſſunt, Bartho.

Brixieñ.in quæſtio. dominica, q.51.vbi hinc inde diſputat, vide ſi non graueris.

Quid ſi commodauero libros, vel depoſuero penes te, & poſtea mitto literas, vt eoſdem libros mittas, tu tradis portanti literas, an ſis liberatus, ſi auſugiat, vel vendat? Reſpondeo non, nec videor ad te mittere, vt illos libros des literarum latori, ſed idoneo, tex.in l.eum qui,§.fina.ff.commoda.ſed poſtquam tu elegiſti eum, teneris, nec liberaris cedendo actionem aduerſus illum, Bal. conſil. cxxxij. Franciſcus volum. v. Antho.in ca. ſignificante, z. nota. de pigno. Cardina. Alexand.i c.ſignificauit, col.z.de appella. & iſtud eſt mente tenendum, quia ſæpius de facto accidit, & multi in hoc decipiuntur, tradentes rem portitori literarum, quod non eſt faciendum, Hippol.ſing.430. cauti & oculati, quia aliquando literæ perueniunt ad illos, qui nunquam reſtituerent libros, vel ſi nuncius moriatur in itinere, poſſunt literæ peruenire ad aliquem, qui illos libros retineret, vel venderet, ob id ſtatuitur, vt hic, & ideo ſis cautus, quando ſcribis literas, vt non dicas, mittas illos decem aureos, quos debes per præſentium latorem, quia cum elegeris eum, erit debitor liberatus illi tradendo, ſed dicas, mittas ad me dictã pecuniã, tũc ſi det portãti literas, vel alteri, qui ad me non deferat, nõ liberatur debitor, d.l.eum qui.§.fi. cũ l.ſeq. ff. commoda.

Soluens theſaurario liberatur.

Porcus in.§.item is cui, inſti.quibus modis re contrahi,obliga.Iſtud fallit in ſoluente officiali publico, theſaurario vel receptori collectæ, ſeu tallearum, nam licet theſaurarius aufugerit,tamen non imputabitur ſoluenti, imo erit liberatus,tex.ſolennis in l.pro his, C. de naufrag.lib.xi.& ibi patruus meus Rebuff. & Corſet. in ſing.incipieñ.collecta,in 3. vide late per Marcum Anto. Bauer. in.§.poſſunt, colum. 6. & ſeq.inſti. de teſta. & quæ addidi ad d. l. ſi quis vxori.§.apud,ff. de furt. imo fortius ſi is, penes quem depoſuero libros, promiſerit reſtituere illos cuicunque portanti literas meas, ſi dedero literas meas alicui, illi non quæritur actio contra depoſitarium,licet hoſpes nõ tradat,hoc expreſſim tradit Petr.de bella pertica, in l. ad probationem. 1. C. de probatio. quem ſequitur Gerard.d.ſing.87. vide Præpoſitum in d.c.ſignificauit, col. 2.de appella. vbi dicit quod ſi ſcolaris librum ſuo ſocio mittat per famulum,vel alium, ſi ille cui mittitur, neget ſibi eſſe traditum, non poterit eſſe teſtis mandans, nam teſtis exonerans ſe,non auditur, l. omnibus,C. de teſti.Lanfran.in repet.c.quoniam contra,in verbo teſtium depoſitiones, col. 23. extra, de proba .Feli.in c. cum contingat, de offic.delega.vide Rauen.in alphabeto,in litera,F.fol.49,col.4. & Alexand. in addit. ad Barba.in d.§.apud, dixi in tract. de reproba. teſtium,in verbo,propria in cauſa.

Centeſi-

CEnteſimūdecimūqu intum, quanuis Iudæi habeant priuilegium, vt poſſint res furtiuas eis pignoratas, vel venditas retinere, donec per veros dominos precium reddatur, quod Iudæis datum extitit, licet contra ius, l. inciuilem, C. de furt. & dixi ī repet. l. diu⁹, fol. z4. verſ. tertio quęro, ff. de ſenatuſcon. ſilla, quo priuilegio contra ſtudentes vti nō poſſunt, quippe, ſi famuli ſcolaſticorum ſurripiant libros eorum, & vendant Iudæo, non poterit Iudæus illos retinere, donec ſcolaris precium reſtituerit, quia tale priuilegium nō afficit ſcolaſticum exterum, & priuilegiatum, nam priuilegiatus non vtitur ſuo priuilegio, cōtra priuilegiatum, autē. quas actiones, C. de ſacroſan. eccle. Ita expreſſim ſcribit Panor. in c. quod clericis, de foro cōpet. Franciſ. de crema, ſing. 81. pone Iudęi &c. & Decius in c. cum venerabilis, col. 5. nu. XII. de exceptio. & hoc priuilegio tūc demum vti poſſint, qñ bona fide emunt, ne detur materia calūniandi, l. conuenire, ff. de pact. dotal. & vidētur mala fide emere, poſtquā ſine mandato venduntur per alium, q̄ per ſcolaſticum, per ea quæ proximo ſcripſi priuilegio, & ſic obtinui pro amico meo ſcolaſtico Auenione, & iſtud nō ſolū habet locū in Iudęis priuilegiatis, ſed etiā & multo fortiꝰ in Chriſtianis nō ad hoc priuilegiatis, & ſic tenebūtur mediatores, ac librorū reuēditores reſtituere nō dato

Iudæi libros ſcolaſticorū retinere nō poſſunt.

illis precio per ſcolares, d. l. inciuilem, aduertãt ergo hoſpites Tholoſani, & Pariſien. ne libros pro prandijs & cœnis quandoq; ſumptis retineant, quod mea memoria fuit ſenatuſconſulto etiam prohibitum apud Tholoſates, & ideo Iudæi & hoſpites tenebũtur edere dictos libros ſcolaribus petentibus, l. 1. & ibi Alex. & Iaſ. C. de eden. & oſtendere, l. quanuis, ff. de pigno. actio. vt ſequitur.

Mercator librũſcolari edere tenetur

CEnteſimumdecimũſextũ, licet nõ teneatur quis regulariter actori edere ad intentionẽ fundãdã, l. 1. & fi. C. de eden. Tñ libros tenebitur quis edere ſcolaſticis ad intẽtionem etiam eorũ fundãdã, & hoc fauore ſtudij, & vtilitatis publicę ex ſtudio prouenientis, quippe in fiſco, hoc inuenitur ſtatutũ, in l. ne quiſq̃, ff. de eden. l. 2. §. diuus, ff. de iure fiſci. Bal. ĩ l. in fraudẽ. §. neq; ibidẽ, & in dote, q̃ ſtudio ęquiparatur, ita ſcribunt Antho. Imol. & alij, ĩ c. 1. de probatio. Bal. de bartolinis in repet. l. 1. in 124. dotis priuileg. nu. 319. ff. ſolu. matr. Itẽ ſi habeat librum penes mercatorẽ, forte pignori datũ poterit illum cõpellere ad oñdendũ ſibi librũ, tex. in auten. hoc ita, vbi Bar. C. de pigno. & in l. a diuo pio. §. inſuper, in fi. ff. de re iud. & in hac ſnĩa manet idẽ Bar. in l. quãuis, ff. de pignor. actio. & Bal. in marga. in verb. ſcolaris, & iſta induxi cõtra reuenditorẽ librorum, qui emerat libros ab aliquo, & poſtea ſcolaſticus illos petebat ſibi exhiberi, vt videret an ſui eſſent, & ita fuit

iudicatũ, & hoc expreſſim ſcribit Purpura. in d.l.1.C.de eden.& Dec.ĩ d.c.1.col.x. de proba.

CEnteſimumdecimumſeptimum, Quod licet Iudęi non debeant cohabitare cum Christianis,c.Iudęi c.ſæpe,c.nullus,28.q.prima,& dicit Apoſtolus 2.ad Corinth vi.c. Nolite iugum ducere cum infidelibus,ob id diuus Ioannes, Cum balnea intrare vellet aufugit,dum ibi Cheritum veritatis inimicum vidiſſet,tex.in c.omnis,24.q.prima,Hiero. epiſtola 22.in tertia parte litera B.in fine,ſcolares tamen Iudæi cauſa adiſcendi, poterunt ingredi ſcolas Chriſtianorum, ita notat Panor.in c. primo, de Iudæis, & Silueſter in ſua ſumma, in verbo,balneum, quia in ſcolis Chriſtianorum poterunt quædam audire, per quæ forte ad Deum conuertentur, nec eos poſſemus lucrifacere CHRISTO, ſi eorum colloquium prorſus vitaremus:c.multi,2.q.prima, & melius eſt vitare hos peſtiferos hæreticos, quam Iudæos, quia de eis ſcribitur, cum homo Dei ad Hieroboam miſſus eſſet,vt peccata ſua exprobaret,atquevltionem ſuam futuram prędiceret,panem apud illum edere,& aquam bibere eſt prohibitus,quæ cum non cuſtodiſſet,diuina ſententia inde rediens, morſu leonis in itinere ĩterijt,1.Reg.12 c.& ſeq.c. ſi qs inquit, 1.q.1.c.anaſtaſius,19.diſt. Lucas de pẽna,in l.1. col. vi, C. de priuilegi. ſcolarium, libro xii.

Iudæi ſcolas Chriſtianorum intrare poſſunt

Paul.Griland,in tract.de hęret.lib.1. q. 1. & 2. ſcripſi in bulla cœnæ domini,art,1.in verb.hæreticos, vbi etiam inuenies quomodo hæretici dignoſcantur, & quibus ex cauſis oriantur hæreſes.

Debitũ ſcolaſtici oĩbus aliȷs ppæfertur.

CEnteſimũdecimumoctauum,Quia ſicut mulier ratione dotis præfertur omnibus creditoribus tacitam hypothecam habentibus,l.aſſiduis,C.qui potio.in pigno.habeāt,ita & ſcolaſtici in debitis cauſa .ſtudȷ̃ alȷs creditoribus quibuſcunque prȩferuntur, Angel. & Iaſ. in l. 1.in fine,ff.ſolu. matri. cum cauſa dotis & ſtudȷ̃ ibi æquiparentur,ideo ſi doctor, vel ſcolaſticus legerit in aliqua vniuerſitate conuentione facta de certo honorario, bona ciuitatis erunt tacite hypothecata pro dicto ſalario cum priuilegio prȩlationis, Angel. & de Ripa in d. l.1.in fine, ob id conſului cuidam primario,cui debebantur ſalaria & victus, vt ſe opponeret venditionibonorum mobilium alicuius artificis,& licet creditores alij eſſent anteriores tempore, tamē hunc primarium dixi præferendũ, & dicti creditores eidem ſoluerunt, quod eſt bene notandum pro regentibus in collegiis,& aliis prȩceptoribus, vt facili⁹ eiſdem ſoluatur, non tamen creditoribus præferuntur expreſſam hypothecam habentibus,ſicut nec mulier d.l.aſſiduis,de his hypothecis abundātius ſcribo in ordina. regiis,vide ſupra priuileg. 82.

Nota primariæ.

CEnteſimūdecimūnonū, ꝙ literarū ſtudioſus poterit petere reſtitutionē in ītegrū, ſi eo in ſtudio exiſtente res ſua fuerit præſcripta, cum cā probabili dicatur abſens, de quib⁹ cauſis ſcribit, glo. in l. fi. ff. de in integ. reſtitu. & ibi Alber. & hoc nūcupatim firmat Coſma *guymier*, in prag. ſanctio. in titu. de colla. in. §. & vt liberius, poſt glo. primā, & Alber. in l. ſed & ſi per prętorem ☞ primo, ff. ex quibus cauſis maio. Idē dico ſi habeat rē cōmunē cum fratre, & præſcribatur tota, quod poſſit reſtitui etiam ī totum, p l. ſi cōmunē, ff. quēadmod. ſerui. amittan. & ſupra multa ſimilia ſcripſi, priuileg. 106 ꝙ procederet in indiuiduis, in diuiduis aūt nō ſeruaretur in forenſi iudicio, per glo. in l. vna, C. ſi in coī eadēq; cā, ī integ. reſti. poſtu. reſtituentur etiā, ſi alio mō id tpis lędantur, etiam ſi eſſent maiores, quia ſtudii cauſa ſola eſt ſufficiens, Alber. in l. necnon, & l. inter, ff. ex quibus cauſis maior. Nec refragatur, l. profeſſio, C. de munerib. patrimo. lib. x. vbi doctor nō petit reſtitutionem, ſed dic eſſe verum, quando lęditur contrahēdo tempore doctoratus per ignorantiam iuris, ſecus ſi tempore quo ſtudebat lędatur, & ſine contractu & facto ſuo, nam tunc poterit etiā tempore doctoratus petere reſtitutionem, de his quibus fuit antea deceptus.

Reſtitutionē petit ſtudens durante ſtudio læſus.

☞ Primo fallit, quando ille ſcolaris recederet a ſtudio cum meretricula, per glo. in auten. vt clerici qui recedunt, in princi. colla. 5. quia mā

leficium non debet alicui præſtare reſtitutio-nem,arg.l.primæ,C.vbi ſenato.& ceſſante ſtu-dio,ceſſabit reſtitutio. Secundo limita,quando nõ ſtuderent in ſtudiis publicis, vt habetur in proœmio ffforum in.§.hæc autem tria,nam pri uilegia conceduntur ſtudentibus in locis priui legiatis,Doct.o.in c. fina. de reſcript. lib. vi.& tex.hic ibi ad loca, in quibus literarũ exercen-tur ſtudia &c.dixi in rub.de colla.§. primo,in verbo,vniuerſitate,in concord. Sublimita niſi eſſet a ſtudio abſens tempore peſtis, Doct.o. in l.recuſare.§.fin.cum l.ſeq.ff.ad trebel.de ri-pa,in ſuo tract.de peſte latiſſime. Secũdo ſub-limita quando eſſet in ciuitate non vt ſtude-deret, ſed vt adiſceret idioma patriæ, vt ſunt multi Germani in Gallia,vel vt vexet debito-res,tunc enim non reſtitueretur, quia ceſſante ſtudio &c.c.cũ ceſſante,de appella.Pet. Iacob. inſua practi.in rub.de in integrum reſtitu. vt poſſit agi perſo. actio. fol, 33. Igitur ſcolaſti-cis in ſtudio ſic læſis non debent negari literæ reſtitutionum a cancellariis, etiam ſi eſſent ma iores per prædicta, quæ non conceduntur ob defectum ętatis,ſed ſtudii fauore, & ſcio mul-tis ſtudioſis reſtitutionũ literas fuiſſe cõceſſas.

Scolaſticos bibliopolæ decipere nõ debent uendẽdo libros uitioſos

CEnteſimumvigeſimum,quod licet cõtrahentibus ſit licitum inuicem decipere,l.in cauſę 2.ff.de minor.l.item ſi precio,in fi.ff.loca.c.di lecti, de emptio. & ibi late Antho. de Burgos. Fallit ĩ ſcolaribus,qui a ſi bibliopolis decipiantur poſſunt reſtitui, vt ſi emãt libros defectu-

ſos,vel falſos,nam poterunt contra bibliopo-
lám actione redhibitoria, vel quanto minoris agere ſecundum Pet.Iacob.in ſua pract.ĩ rub. de actio.redhibitoria,verſ. attamen,fol.98. ſequitur Pantha.Calder,in repet.l. ſecundæ col. 39.C.de reſcinden.vend.glo.in l.1.in princi.ff. de edic.edict.quod crederem verum, quãdo deficeret vnum folium,vel quaternus,ſecus ſi defectus eſſet vnı⁹ literę,vel ſyllabę,vel nominis, quia non ſolet ſuccurri contra ius cõe, pro re minima,l,ſcio,& ibi Bar.ff.de in integ. reſti.& pulchre Corſet.ĩ ſuo tract.de mimis,ĩtellige qñ emerent in ſtudio, ſeu in loco vbi eſt ſtudium; alias ſec⁹ vt firmat addi.ad Pet.Iaco.ĩ rub.de ĩ integ.reſti.vt poſſit agi reſciſ.perſ.actio. verſi. item oportebit,fol.33. cui nõ aſſentirem, imo gñaliter intelligerem,ſiue in ſtudio, ſiue extra emerint, cum generaliter is agat redhibitoria, vel quãto minoris,qui emit vitioſã rẽ habentẽ vitium latens,l.1.ff.de edilic.edict.imo ſi emerim librum,& comperiam illum maxime vitioſum,non teneor ſoluere precium,glo. in.§.penult.in verbo,prę́ſtat,de excuſa.tuto. in inſti. quam ſing.dicit Bal.in marga.in verbo,vẽditio,q.6.alias ipſi deterioris conditionis eſſent, quam non ſtudentes, quod non eſt dicendum, arg.l.ſeruius,ff.quod vi aut clam.

Cõueniri nõ poſſunt ſtudioſi in loco in quo ſtudent,nec puniri

CEnteſimumvigeſimũprimũ,ꝙ ſtudentes ex contractibus in ſua patria, vel alibi initis, cogũtũ in loco ſtudii reſpõdere, Cy.ĩ l.2.C.de iuriſd.oim iud.q.2.qa ſola hĩtatio nõ facit eos

l.teſtamenta eorum,ff.de teſta.milit.arguendo de milite terreſtri ad ſcolarem,quod argumentum,glo.admittit,in.§.ſed hactenus,inſti.de teſta.militis,& ibi Porc.col.iij.&de excuſa.tuto. in fine princi.vbi dicunt, quod ſi deſerat ſtudium propter voluptates, quibus inuoluitur tẽpore hilariorum,ſeu carniſpriuii, illa cauſa eſt ignominioſa,& eum infamat, quod intelligerem quando omnino deſereret, ſecus ſi ad modicum tempus ſtatim reuerſurus,quia in mora modici temporis non eſt magnum præiudicium,l. ſi debitori,ff.de iudic.& idem ſi ſine iuſta cauſa diſceſſerit vel aufugerit,l.paulus.§.gaius,ibi aliquantulum tpis,ff.de libera.cauſa.

Centeſimumvigeſimũtertium eſt quod literarum ſtudioſi non poterunt in locis,in quibus ſtudent, ex delictis alibi etiam in vniuerſitate cõmiſſis puniri.l.ij.C.vbi de crimine agi oporteat,& l.ij.C.vbi ſenatores reprobata glo.ibi tum quod ſcolaſticus ſit ĩvia, & aduena, qui non poteſt conueniri extra domicilium,d.l.hæres.§.proinde,tum quod ſola habitatione non ſortiatur forum, Sali. in d.l. ij.C.vbi de crimine agi oporteat,reprobando, glo.ibi,& ne cogatur ſtudium deſerere, & extra vniuerſitatem vagari,& iſta eſt communis opinio ſecundum Bolog. hic, quam ſequitur Ioan. baptiſta in additio. ad Alber. in verbo ſcolaribus,& Domi.in c. quæ contra .viij.diſt.

Feli.in c.dilectus.in ij.verſi.ad domiciliũ, col. vij.de reſcript. ꝙ intellige verũ in criminibus leuibus,et leuitate ĩgenii perpetratis cum leuia ſub diſſimulatione tranſeant, ſecus in enormibus & grauiſſimis, vt leſę maieſtatis & hæreſis. per nota.in l.ſi quis nõ dicam,C.de epiſco. et cleri.vel intellige niſi cõtraheret vel delĩqueret in loco ſtudij.nam ibitunc poſſet conueniri & puniri. Imol.in c.ex parte, B.de foro compet.per l.ij.§.ſed ſi agant,ff.de iudic.

In delictis quãdo penitentia inter ſtudẽtes admittitur

CEnteſimumvigeſimũquartum, quod licet in delictis non admittatur pœnitentia,l.ſi pecuniam,& ibi docto.ff.de condict.cauſa data, ſi tamen ſcolaſticus cauſa comedendi accipiat pullos alienos, & poſtea penitentia ductus eos reſtituat, nõ committit furtum.Bar.in l.qui ea mẽte, ff.de furt.Floria. in l.quintus,ff.ad leg.aquil.& ratio eſt, quia forte erat inſtigatus a re, ſuper qua delinquitur, vt quia pulli & galinę quotidie accedebãt ad ſuum cubiculum, vel ad cameram, vt in ſimili dicitur, in l.ſcientiam.§.qui cum aliter,ff. ad leg.aqui.quod non tenetur incitatus,ſi verberet,vel occidat ſe defendendo cum moderamine,glo.& ibi doct.in l.i.C.vnde vi,& idem in ſcolaſtico,qui incitatur ad adulterium a ſua hoſpita,nam arbitrarer minus peccare, quam ſi eam multũ ſollicitaſſet,qui ſollicitãdo amitteret tempus,& poſtea etiam adulterium committeret,& ſic dupliciter peccaret,idem ſi ali-

quo dicto tuo vel facto iniurioſo ſim prouocatus ad iram, ob quam aliquid tibi iniurię dixero, vt iniuriarum non tenear. Specu. in titu. de accuſato. §. primo verſi. quid ſi vocaui. Angel. in tract. de malefic. in glo. verba contumelioſa verſi. quid ſi aliquo, vide Feli. in c. dilecti, col. iiij. de exceptio. & Hippo. ī l. prima, nu. vi. ff. ad leg. cornel. de ſicca. & hæc cōmunia ſunt, licet pinguius in ſcolaribus procedant.

Scolaſtici ciuium priui legijs gaudent.

CEnteſimumvigeſimumquintum licet ſcolares non habeant domicilium in loco ſtudij, tamē adhuc gaudēt priuilegijs ciuium illius ciuitatis, in qua ſtudēt, Io. de platea, & alij in l. ciues, col. i. C. de incol. lib. x. quos docto. ſequuntur, & hic, quod facit pro ſtatuto Montiſpeſſulani, quo cauetur aliquem in prima inſtantia non poſſe extrahi a ciuitate, hoc etiam debet obſeruari in ſcolaſticis non ciuibus, & hoc eſt eis expreſſe conceſſum per Carolum, vt patet in priuilegio, quod tranſcripſi infra ſtudentibus in vniuerſitate Montiſpeſſulani, ſimile priuilegium conceſſum eſt ſtudentibus pariſijs, quod vidi, & legi, & idem vidi Caturci ratione conſuetudinis obſeruari, idem de ſtatuto alio Montiſpeſſulani, quo cauetur quod ciues cum literis clamoris vnius ſolidi poſſint debitorem forenſem, etiam ad corpus non obligatū capi facere, & in carceres detrudere, donec dederit fideiuſſores deſiſtendo,

eum,& ibidem elegerit domicilum,& ipſe iudicatum ſoluere promiſerit, et hoc ſæpius obtinui in Montepeſſulano, dum ibi ſtudens reſidebam ,quanuis non ſim ciuis originarius, natus enim ſum in loco de balhaniſſis iuxta Mōtempeſſulanum, & iſta poſſunt eſſe maxime vtilitati ſtudentibus in vniuerſitatibus, & ciuitatibus priuilegiatis, vide glo. in titu. de colla. in §. item quo ad dictas in pragma. ſanctio. in verbo habendi, & ſic facit pro conſuetudinibus pariſieñ. in quibus dātur priuilegia burgenſibus pariſieñ. vt etiam competant ſcolaſticis, vt in priuilegio ſeq. dicetur.

Statutū uolēs ſcolares haberi pro ciuibus, ītelligitur quo ad utilia, & nō quo ad īcommoda

Centeſimum vigeſimum ſextū, ꝙ ſtatutum vel conſuetudo dicens ſcolares haberi pro ciuibus, intelligitur in his quæ ſunt in priuilegium ciuium conceſſa, non autem in his, quæ ſunt in ciuium damnum, ſeu grauamen īducta, nam priuilegia militum nō tollūt legem eorum fauore inductam, l. ſi a milite. §. primo, & ibi Angel. ff. de teſta. milit. l. ſi rufinus, C. illo titu. & l. nulla, & ibi plene Pau. ff. de legib. idem ſi dixerit, quod diſcipuli & ſcolares tractentur vt ciues, quia tunc non perdunt priuilegia, quæ vltra ciues habent, Bar. in l. iij. §. ſi emancipatus, ff. de bono. poſſe. contra tabu. tum quod fauore eorum introductū eſt, non debet in eorum odium retorqueri, l. quod fauore, C. de legib. tum quia conceſſum

iure ſpeciali non excludit beneficium iuris cō munis,l.ī bello.§.ſi quis ſeruū,ff.de capt.Bar. in l.fina.col.iij.nu.xvi.C.de ſacroſanct.eccl.nec per ſuperueniens priuilegium videtur alijs de rogatum priuilegijs.l.decurionibus,C.de ſilentia, lib.xii.nempe inducta ad augmētum non operabuntur diminutionem,l.legata, ff.de lega.primo,ſic conſuluit Decius conſil.457. in cauſa,col.penult.

Ex quo infertur, quod ſcolaris non poterit conueniri ibi tāquam ciuis pro debito, alibi cōtracto,per tex.ibi in curialibus,tamē per maneat,& ibi notat Bar. & patru⁹ meus rebuffus,in l.alexandrinis,C. de decurio.lib. x.vbi dicitur quod licet doctor.qui legit per viginti annos, efficiatur comes, l.vna,C.de profeſſo. qui in vrbe conſtanti.comiti. meruerunt, lib. xij.ſi tamē ante erat popularis, vt dicunt,poterit etiam poſtea admitti ad honores, & officia,vt popularis, quia aſſumptio ſpecialis nominis non facit generale nomen amittere, vt ibidem dicitur. Item honor ſuperueniens non mutat qualitatem perſonæ, vnde monachus factus epiſcopus non deſinit eſſe monachus,glo.in c.de monachis,xvi.q. prima, c.fi. de ſimo.& ibi plene Panor. & Feli. & tabellio factus doctor,non deſinit eſſe tabellio.Bal.per illum tex.in l.falſa.§.ſi cui,ff.de conditio. & demonſtratio.& ſi per ſtatutum nobiles fiant populares, tamen non perdunt nobilitatem ge-

neris, ſed acceſſit eis popularitatis beneficium Bal. his verbis vtitur in l. per adoptionem, ff. de adoptio. quia nunquam interpretandum eſt priuilegium, vt priuilegiato poſſit eſſe nociuum, tex. in l. diuus, in fine ibi nec vllorũ magis intereſt quam ipſorum, quibus id priuilegium datum eſt eiuſmodi exemplum non admitti, ff. de teſta. milit. ſic conſuluit Alex. conſil. xxxij. viſa conceſſione, col. ij. in v. volu.

Secundo infertur quod ſi ciues maiori pena quam extranei punirentur pro delictis ab eiſdem commiſſis, ſcolaſtici non ſic punientur, ſed ſi minueretur pena delicti ciuibus, minuetur tunc ſtudentibus, vt pulchre cõcludit Angel. in tract. de malefic. in glo. de bononia, col. vltima, & in §. ius autem ciuile, col. xvi. verſi. ad vnum tamẽ aduerte, inſti. de iure natu. gẽt. & ciuil. Feli. in c. dilectus, col. v. verſi. quarto, facit de reſcript. vide ſeptem limitationes per Iaſ. & recentiores in l. ſi rufinus, C. de teſt. mili. Et an ſint veri ciues an ficti. vide Bar. & alios in l. ſi is qui pro ẽptore, ff. de vſucap. & Card. in cle. quod circa, col. vlt. de electio.

Studẽtes nõ poſſunt cõpelli ad munera ſubeũda.

CEnteſimum vigeſimumſeptimum, q ſcolaſtici non poſſunt ad munera illius ciuitatis aliqua compelli, ĩ qua ſtudij cauſa degunt, quia non cõſtituunt ibidem domiciliũ, l. ij. C. de incol, lib. x. & ibi Rebuffus, & alij, & qui habent animum redeundi domũ, a domo non videntur abeſſe, l. quæſitum, ff.

de leg.iij. Barb.in cle.ne romani,col.ci.verſi.ad de ſecũdo de electio. Soci.in c.fi,col.x.in fine ſecundi mẽbri de ſoro cõpe.etiã ſi ſtatutũ diceret ꝙ ſtans in tali loco ſex annis, vel tali tẽpore debeat tanquam ciuis haberi, ſecundum Alber. in prima parte ſtatuto.q.clxxv.item pone,&c. Et ratio eſt,quia quando quis ſtudet,non videtur eſſe ĩ loco in quo ſtudet, quãdiu habet animum redeundi, d.l.quæſitum, in princi.ff.de leg.iij.l.ſeie.§.pamphile,ff.de fundo. iſtruct.ſequitur Feli. in c.dilectus, in ij.col.vij. verſi ad domicilium, de reſcript. etiam ſi ſic ſtaret per mille annos. Bar. in l.lex cornelia.§. ſi tamen, ff.de iniur.glo.in.§.primo. de colla. in concor. in verbo habeatur. Et ideo non tenetur ad cuſtodiam portarum ciuitatis, etiã tempore belli,vel peſtis,nec ad excubias,nec ad alia quęcũque onera ciuitatis, et hoc ſpecialiter conceſſũ eſt ſcolaribus vniuerſitatis Montiſpeſſulani,ac pariſieñ.per Karolũ ſextũ frãciæ tunc regem, anno.1419.die 12.Iunij,apud Pontiſarã,& idẽ priuilegium confirmauit anno ſequenti, vt inter priuilegia vniuerſitatis pariſieñ. quilibet poteſt videre,imo fuit per eundẽ regem declaratum, quod non obſtantibus priuilegijs(quę vocant chartam normanorum) normanis datis,prædictis gaudeant priuilegijs veri pariſieñ.ſcolaſtici,anno.1459.die,xxix.madij,imo etiam non coguntur munera in ꝓpria patria

ſubire ſtudio durante, Bar. per illum tex. in l. i. C. qui ætate. lib. x. & infra dico.

Scolaſticus i patris poteſtate exiſtẽs teſtari põt.

CEnteſimumvigeſſimumoctauum eſt, quod filius in patris poteſtate exiſtẽs, teſtari non poteſt. l. qui in poteſtate, ff. de teſtamen. l. ſeruium, C. qui teſta. facere poſſunt, niſi ſit ſcolaſticus, q de bonis donatis per patrem, vel alium poterunt teſtari, vt firmat Petrus Iacobus in rub. de in integrum reſti. vt poſſit agi reſciſoria perſonali actiõe. §. item arma. in ſua practi. & idem in aliјs acquiſitis intuitu ſtudii propter lecturam, aut alias, quia videtur illis quaſi caſtrenſe peculium, & hoc maxime quando perfecerint ſtudium, vt pote effecti ſunt doctores, vel aduocati, ſeu licentiati, vel artium magiſtri Ioan. Sainxon in conſuetu. Turonẽ. in rub. *des ſucceſſions des gẽs roturiers*, arti. x. in fine, vel clerici primæ tonſuræ, auten. preſbiteros, C. de epiſcopis & cleric. extendendo illud, quod in milite ſtatuitur, vt teſtari poſſit §. fina. inſti de teſt. milit. ad milites inermes, vt facit glo. in l. prima §. eſt alius, ff. ſi quis a parente manu fuerit, & in l. miles, de re iud. ¶ Item filiusfamilias ea ratione teſtari non valet, quia non eſt integra perſona l. fina. §. neceſſitate, C. de bonis quæ liber. Bar. et alii in l. interdum. ff. de condict. indebit, ſed quando eſt in ſtudio, cenſetur integra perſona, quia ſine patre ſtudet, et proficit, ideo agit et omnia facit ſicut paterfami. quamobrem loco pa

co patriſfamilias habetur,l.ij. ff. ad macedo. &
infra dicã,ideo teſtari poterit,hĩc eſt quod fili
uſfamilias ſeorſum habitãs a patre,vt cõmuni
ter ſcolaſtici emãcipatus reputat̃.§.ſi filiusfami
lias,de obliga. quæ ex quaſi delicto,in inſtitu.
Benedict.in repet.c. rainutius,in verbo matrẽ,
nu.xxvi.& in verbo,ſi abſque,in ij.nu.xlv.de
pupilla. de teſt. & ſic teſtamentum facere pote
runt ſtudentes, ſi aliud extra poteſtatem patri
am eis impedimento non fuerit, vide alias li
mitationes,per Soci.regula,cliij.filiusfamilias.
& q̃ ibi addidi,& doct.in l.ſenium,C. de teſta.

CEnteſimumvigeſimumnonũ,ſco-
laſtici dicũtur peregrini,l.cum fi-
liusfamilias viaticũ, ff.de reb. cre
di.& l.ſi longius.§.primo,de iudi.
c.conſultationibus, de offi.deleg.
& in hoc tex.poterunt igitur teſtari ſicut pere
grini,& ſic coram duobus teſtibus,auten.om-
nes peregrini, C.communia, de ſucceſſio.Bo-
log. hic expreſſe hoc aſſerit, & putarem quod
licet peregrini bona. i. exteri moriẽtis ĩ regno
rex franciæ capiat iure (quod practici dicunt)
albinagij,tñ nõ capiet bõa ſcolaris exteri,nã ra
tio,quare rex illa capit eſt,quia exterus illa ac-
quiſiuit bona in ſuo regno, ſed ille ſcolaſticus
nihil acquiſiuit,imo ferme oĩa,q̃ habebat,ĩ lu
do literario cõſumpſit, igitur dicerẽ non habe
re locum in eis ius albinagij, licet ſcriptũ nõ re
periã,cogitet doctus,ſed apud pariſieñ.ex pri

Scolaſtici peregrino-rum priuile-gijs gaude-re debent

uilegio conceſſo vniuerſitati bona mortuorũ ſcolaſticorum reſeruantur ſuis conſanguineis, vt eſt priuilegium Gregorij papæ, ix. de quo in libro facultatis decretorum, quod per ſupra dicta vides omnibus ſcolaſticis, etiam aliarum vniuerſitatum competere. ❧ Item peregrini poſſunt arma deferre. §. ſi quis ruſticus, de pace tenend. & eius viola. quid in ſcolaribus, non inuenio, ſed bene in doctore, quod non debet ſcrutari de armis, tex. in l. medicos, C. de profeſſo. & medic. lib. x. Inſanirẽt ſeruiẽtes tholoſani ſi hoc noſtris concederemus, & præfectus vigilum, ideo illos relinquo, quorum imagines ſeditiones & furta lambunt, tamen in ſtudioſis dico quod eadem ratio non militat in peregrinis, quo ad arma. cũ ſint in locis tutis, quãdo ſunt in ſtudijs generalibus, vel præſumuntur eſſe, ideo non eſt veriſimile, quod ibi patiãtur vim, licet ſæpius contrarium fiat, l. non eſt veriſimile, ff. quod metus cauſa, & quando patiuntur vim, poſſunt deferre arma ad vim repellendam, ſicut dixi ſupra in alijs priuilegijs, in libro tamen facultatis decretorum extat priuilegium Gregorij datum in ecclĩa Lateranẽ. idus Aprilis põtificatus ſui anno quinto, quo inhibetur ſcolaribus pariſijs degentibus, ne armati per ciuitatem vagentur, ſimulatq; præcipit, ne præfata vniuerſitas tales vagos paciſq; turbatores ac ſtudij defendat, ſed eos iudicib⁹

arma ſcolaſticis an ferre liceat.

laniandos relinquat, igitur vniuerſitas iſtos monere ſolet, vt a prædictis deſiſtant, quod ſi perſtiterint amplius eos non tuebitur. Porro ſicut peregrini ab eccleſia debent tueri, & qui cunque eos offendit in perſonis, vel in rebus, eſt excommunicatus, niſi ſatisfaciat, c. ſi quis romipetas, xxiiij. q. iij. & ſcripſi in bulla cœnæ domini, ita & ſcolares debent ab omnibus tueri, maxime ab eccleſia, ſed hodie tuentur quidam magis meretrices concubinarijs ſeruientes, ob id dicit Specula. in titu. de competen. iud. additio, in § primo, verſ. xxviij. quod peregrini ſunt de foro eccleſiæ, & ſicut dominus deus amat peregrinum, & dat eis victum, & veſtitum, Deutero. x. c. ita & omnes maxime ſerui dei debent ſcolaſticos amare, & ſic voluntati diuinæ ſe conformabunt, & ille dicitur peregrinari, qui non eſt in loco ſuæ habitationis, l. ciues, in fine, C. de incolis, lib. x. quare ſtudentes extra locum habitationis ſunt peregrini, & ab eccleſia tuendi.

ſerui dei ſcolaſticos diligere debēt

Item præſumuntur ignorare conſuetudines ciuitatis ſicut peregrini, niſi in ciuitate ſteterint per decem annos, glo. in l. ſecunda, in fi. C. vbi de crimi. agi oporteat. Sed quod ſcolares non poſſint teſtari, vt peregrini tenebant quidam a ceſſante ratione, quæ ceſſat in ſcolaſticis, ergo &c. cap. cum ceſſante, de appella. Ratio, quare peregrini poſſunt co-

ram duobus teſtibus teſtari, eſt, quia in via exiſtentes non poſſunt habere teſtes, ſed ſcolaſtici in ciuitate exiſtentes teſtes habere poſſunt, ergo debent iure communi teſtari. Dicerem aliam eſſe rationem, quia ideo peregrinis conceditur teſtandi priuilegium propter vtilitatem publicam, & pietatem, quam exercent, ſed non minorem exercent ſtudentes vtilitatem publicam, vt ſupra probaui, ergo habebit locum in eis, item verſatur cauſa pietatis, Antho. *de burgos* in c. primo, col. iiij. & c. fina. de emptio. nam Exodi. xxiiij c. habetur, peregrino moleſt⁹ nõ eris, l. i. C. de epiſ. audiētia. igitur & ſcolares humanius tractari debent, & ceſſante vna ratione non ceſſat lex. §. affinitatis, inſti. de nupt. ſic non ceſſabit hoc priuilegium, peregrini em̄ ſunt interdum in ciuitatibus, & vbi eſt magn⁹ numerus hominū, ergo tunc debet ceſſare hoc priuilegium, quod non fit ſic, nec ſcolaribus, licet poſſint teſtes habere, quod eſt notandum, niſi eſſet conſuetudo quod duo notarij in omnibus actibus intereſſent, vt in hac conſuetudinaria patria, de qua dico in ordina. reg. & alia priuilegia peregrinorum, quę ipſis ſtudētibus conuenire poterunt, & in quibus erit eadē rō.

Scolaſticus quando libros legū & medicinæ habere poßit

CEnteſimumtrigeſimum eſt, quod ſi teſtator legauerit ſcolari libros legales, ſi efficiatur doctor in iure ciuili, & medicinæ, ſi in medicina, ſi in vtraque facultate efficiatur doctor, debet habere tam libros

legales quam medicinę,l. titie teſtores,&ibi expreſſe, Alex.& Iaſ.ff.de lega.primo, quia ſub ſimplicibus comprehenditur caſus mixtus in fauorabilibus,l.ſi ica,ff.de liber. & poſthu.nota.in l.ij.in prin.ff.de verbo.obliga.Marc. Antho.Bauer.in §.ſed cũ aliquis,col.xi.ĩſti. de teſta. milit. & dignitas ſuperueniens non tollit priuilegium præcedens,l iij.C. de dignita.lib. xii.Sufficit tamen vni homini in vita vna dictarum ſciẽtiarum. etiam ſi haberet excelſum intellectum,quia vita breuis, ars vero longa, Hyppocra.in prin.aphoriſmo.facit,l.ſtichus, ff.de lega.iij hoc expreſſim tradit Bal.ĩ l.ſi duobus, in princi. C.communia,de lega.nu. vi. & *Vna ſciẽtia in uita ſuffi cit*

Qui binos lepores una ſectabitur hora.

*Vno quandoque,quandoque carebit utroque,*l.fina.C. de aſſeſſo.& l.fi.de excepto. & exac.lib. xii. glo.in c.diuerſis fallacijs,de cleri.coniuga. ſed cum leges & canones ſint coniuncti,vt dixi in tracta.nomina, quæſt.v. poteſt quis vno tenore proſequi vtrunque, & idem eſt dicendũ, quãdo teſtator legauit illis, qui ſunt doctores in legibus & medicina centum,nam licet vnus doctor non ſit in vtraque facultate,tamen habebit centum,tenet Alex.conſil.xx. ponderatis.nu.viij.in iii.volu. quia in materia fauorabili quando copula cadit inter duo adiectiua, vel inter duas qualitates, & non conſtat quod ſint adiectæ,vel adiecta reſpectu vnius et eiuſdem ſubſtantiui, vel diuerſorum,in dubio ad

tamen honoris, vt eſſet doctor in vtroq;, nõ debet gaudere priuilegio illius gradus, in quo nihil ſcit, ſcripſi in tract. nomina. q. v. nu. ix. vnde ſi legatum ſit relictũ alicui, cũ doctorabitur, intelligitur præcedẽte examine rigoroſo, nec ſufficit ſi a principe vel comite palatino obtineret abſque examine, l. fina. C. de his qui veniã ætatis impetrauerunt, vbi Angel. Bonus in tract. nobilita. in iii. parte, nu. xxiiii.

CEnteſimum trigeſimumprimũ, quod ſi alicui ſcolari legetur aliquid in ſubſidiũ ſui ſtudii, debet ſolui in loco ſtudii, licet hoc non fuerit expreſſum. Bar. & Iacobi, per illum tex. in l. ſed & ſi ſuſceperit. §. ſi libertis. ff. de iud. quãuis in alijs ſecus ſit, l. quod legatur, ff. de iud. nempe legatum debet ſolui vbi teſtator voluit, vel eſt veriſimile voluiſſe. l. cum res, in princi. ibi, nam ſi alibi voluerit, ibi preſtanda eſt, vbi teſtator voluit, vel vbi veriſimile eſt eum voluiſſe, ff. de lega. primo, ſed veriſimile eſt, quod illi legetur fauore ſtudii, etiam ſi non exprimatur, igitur in loco ſtudii debebitur, licet non fuerit dictum, & hoc ne ſtudioſus ſtudium cogatur cauſa habendi legatum deſerere, vel intermittere. Iacobin⁹ in d. §. ſi libertis, imo hoc legatum ſumptibus heredis præſtabitur, nec minuetur propter expenſas factas ad deferendũ illud. per tex. & ibi no. in l. ſi quis ſeruũ, in pri. ff. de leg. ij. nã ſtudioſus plus detrimẽti haberet

Legatũ ſcolaſtico factum in loco ſtudij ſolui debet

ex amiſſione temporis,in quærendo legatum, quam commodi ex pecunia legata, igitur non eſt onerãdus,vt tempus amittat, cuius temporis ſola auaritia eſt honeſta,& deo grata,idem ſi aliquis reliquerit alimenta ſcolaſtico, tunc etiam in loco ſtudii prȩſtabuntur,Iaſ.&Iacob. in l. cum hi.§.vult, ff.de tranſact.

pecunia pro alimẽtis ſcolaſtico ſolui debet

CEnteſimũtrigeſimumſecũdũ, quod ſi teſtator reliquerit alimenta ſcolari pecunia in vniuerſitate debebit ſolui ꝓ alimentis,& non ſpẽs, id eſt vinum & frumentũ,quia eſt legatum in genere, & magis videtur legata æſtimatio,l.i.in fine,ff.de auro et argen.lega.l,cum aurum,et l,titie, et ibidem dicunt doctores, quando alimenta debentur nobili,vt etiam æſtimatio debeatur,l.cum hi.§ ſi in annos,ff.de tranſactio, nam ſi licitum eſſet debitori dare in ſpecie alimenta ſcolaſtico, daret fabas,caſeum,et cepe,quæ ſunt cibi ruſticorum,glo in l,ſeruisvrbanis,ff.de lega.iii.et tamẽ ſtudentes debent comedere bonas eſcas, et bono vino vti, vt ingenium acutius habeant,quod ex illis ſi medicis credimus, generatur, nec tenebitur ſcolaſticus viuere in domo hæredis, qui tenetur præſtare alimenta, ſed in vniuerſitate hæres pecuniam dabit arbitrio boni viri. Baldus et alii in l.prima, C. de lega.alioqui impediretur ſcolaſtici ſtudiũ.

Legatum incertum ſtudentibus factum ualet

CEnteſimum trigeſimumtertium, quanuis legatum incertum nõvaleat, l.quidã

in prima,ff.de lega.ii.l. quidam,de rebus dub. c.nos quidem,& ibi Docto.de teſta. Tamen legatum incertum ſcolari factum bene valet, vt ſi legentur expenſę ſtudij,vel aliud ſtudij cauſa, Alex.in additio.ad Bar.in l.ſi quis annuum ff.de annuis lega. Iaſ.& alij in l.ita ſtipulatus, nu.13.ff,de verborum oblig. ſicut in dote ſcribitur,in l.cum poſt §.gener,ff.de iure dotium, & abunde per Bal.nouel.ĩ tracta.de dote,in 6. parte priuileg.xi.fol.xii.& cauſa dotis & ſtudiorum æquiparantur,vt ſupra non ſemel dictum extitit,& etiam quia relictum ſtudij gratia dicitur quodãmodo relictum ad pias cauſas, Alexand.in d.l.ita ſtipulatus,col.8.nu.28. ff.de verb.oblig. per hunc tex. ibi hoc noſtræ pietatis beneficium ĩdulgemus, & legatum ad pias cauſas etiã incertum valet,gl.& doc. in d. c.nos quidem,de teſta.Hippo. ĩ rub. de proba. fol.49.verſi.item adde,& quãdo ſtudij expenſæ relinquuntur,non ſolum veniunt illæ,quæ dantur pro libris & victu,ſed etiam ꝑ matricula,Bar.ĩ l.his verbis §.fi.ff.de lega.3.& Soci. in l.quibus diebus.§.primo, ff. de conditio. & demonſtra.& expenſę doctoratus, & omne id,quod legitime expenditur, Alex.conſil.77. capio primum,nu.6.in 4.volu.

expenſæ ſtudij quæ dicantur

29 Quęro ſi hæres grauetur, vt expẽſis hæreditatis faciat titiũ ſtudere,nec dicitur in qua facultate, quomodo teneatur? Reſpõdeo hęredẽ teneri facere eum inſtruere, vt legat,& ſcribat,

& demum vt grãmatice ſtudeat,& alias ſecundum capacitatem ingenij ſcolaſtici,per l,ſtich*, ff.de leg 3.Bolog.hic & Pet.de ferra,ĩ ſua practi.in forma libel.pro leg.rei ſingula. verſ.con deſcendendo ad decimum articulum, & alibi dicetur,idẽ in ꝓmiſſione facta ſtudioſo,Alex. in d.l.ita ſtipulatus,ff. de verbo.oblig.

Notandum eſt,ꝙ ſecũdũ rigorẽ iuris ciuilis cõtractus regulariter rõe incertitudinis vitiatur,tñ de ęquitate canonica oĩs contractus, promiſſio,& diſpõ facta etiã ſuper alia re q̃ do te,& ſtudio,valet,& tenet,nec vitiatur rõe ĩcer titudinis,ſed ex tali incerta ꝓmiſſione agitur, vt declaretur ſecundũ arbitriũ boniviri,eſt ſolennis ſententia Archi in c.ſunt nõnulli,1.q 1. quam ſequitur Iacob in d.§.gener,col,2,in ſco laſticis,etiam in foro cęſaris,& ſecundum illius rigorem, prædicta ſeruarentur.

De legato facto ſcolaſticis, falcidia non detrahitur

CEnteſimũtrigeſimumquartũ,quod de legato facto alicui literarũ ſtudioſo, non detrahit̃ falcidia,ſicut nec de legato dotis,l.cum dotẽ,ff.ad leg.falci. ita expreſſe ſcribit Barb.in repet.c.Raynaldus,col,149.in 33. caſu,de teſta.& maxime qñ pro ſtudio theologiæ relinquitur,Bal.ĩ l.1.col.6 quęſt.2.ff.de lega.2 ſed Alex.in l.ita ſtipulatus,col.8.ff.dever bo.oblig. dicit idẽ in ſtudio alterius ſciẽtiæ approbatæ,vt nulla ex eis detrahatur falcidia,cũ de legato ad pias cauſas nõ detrahatur, auten. ſimiliter,C.ad leg.falci.& quod ſit pium ꝓbat

hic tex.dicens, pietatis beneficiũ indulgemus. Item non debet ſolui de hoc legato gabella, ſi ex ſtatuto, vel conſuetudine de legatis eſſet ſoluenda, Barb. vbi ſupra, nec detrahetur de illo legato quarta epiſcopalis, Bal. in l. ſi quis. §. in omnib⁹, col. 3. & 7. C. de epĩs & cleri. glo. in cle. dudum. §. huiuſmodi, in verbo, indirecte, & ibi notant Docto. de ſepult. quia ſtudentes legatũ bene conſument ſine aliqua detractione, etiam ſi eſſet maximum. Item nõ detrahitur falcidia, quando voluntas teſtatoris non poſſet impleri, ſi falcidia detraheretur, tex. ſing. in l. decem, ff. de fideicom. liberta. Corſet. in ſing. incipien. falcidia, ſed ſi detraheretur quarta de legato facto ſcolaſticis, non adimpleretur voluntas teſtatoris volẽtis ſcolarẽ ꝑficere in ſciẽtia debere, ꝙ nõ poſſet facere, ſi pecunia ei defalcaretur cũ vix poſſit viuere, etiã ſi nõ defalcet. Itẽ quia legatũ pauperibus factũ, dicitur piũ, l. illud. C. de ſacroſan. eccl. l. id quod pauperibus, de epiſ. & cleri. atqui ſcolares ſunt pauperes, vt hic, ergo &c. ſcripſi, in tex. infra.

Legatũ relictum fratri prædicatori, uel alteri mendicanti ſtudẽti ualet

CEnteſimumtrigeſimumquintum. Licet legatum annuum factũ fratri minori, prędicatori, ſeu alteri mẽdicãti, cũ repugnet mẽdicitati nõ debeatur, de. exiui. §. cũ q; ãnui, de ver. ſignif. Bal. conſ. 416. viſa, in 4. volu. & ſic fuit prolatum areſtum Pariſijs, vt legatũ reddituum factum etiam cõuentui nõ valeat, teſte Io. Gallo, ĩ quęſt. ꝑ areſta, q. 56. tñ factũ fratribus

mendicantibus pro libris emendis, & aliјs oneribus ſtudii ſupportandis fauore ſtudii valebit, prout conſuluit Panor. conſi. 63. quædam domina. in ſecundo volu. per glo. ĩ cle. dudum, in. §. huiuſmodi, in verbo, indirecte, de ſepult, et ratio eſt, quia illud legatum dicitur factum ad augendum diuinum cultum, c. fina. de teſta. & per hoc non releuatur mendicitas, nam dicuntur mendicantes, quoad victum ſolum, & non quoad diſciplinã, Federi. conſil. xii. fratres, Bal. in auten. ingreſſi. C. de ſacroſanct. eccle. & ſuccurritur eis officio iudicis, Bar. in l. nec quicq̃, §. obſeruare, ff. de officio proconſul. vide eũ in l. ciuitatibus, de lega. primo. Guido. papę, in deciſio, 327. an fratres, huius ſententiæ fuit Feli. in c. cum dilecta, col. 21. verſi. fallit ſexto, de reſcript. & Rauen. in alpha. in verbo, frater minor, idẽ in donatione, vt valeat facta fratri minori ſtudii gratia, cẽſet Catellia. Cotta. in 2. parte memora. in verbo, abbates, Purpu. in l. 1. §. qui mãdatam, col. 2. ff. de officio eius, cui mãd. eſt iuriſd. quia legatum donatio eſt, l. legatum, ff. de lega. 2. Fallit quando tanta relicta eis eſſet quantitas, quæ veriſſimiliter factũ, in fraudem fuiſſe detegeret, Bar. ĩ tract. minorita. lib. 2. q. prima & ſeq. vbi plenius vide, & in 4. diſt. c. 1. & 2. per. §. ad hæc cum fratres, c. exiit qui ſeminat, de verb. ſignifi. in vi.

legatum annuum in anni principio ſcolaſtico debetur

CEnteſimumtrigeſimumſextum, Quia licet legatum in annos ſingulos non debeatur, ni-

ſi anno finito,l.1. C. quando dies lega. cedit,l. qui hoc anno,ff.de verbo.obliga.l.ſi in annos, ff.de conditio.& demonſtra.fallit quando aliquid ſcolaſticis legatur habitationis forte cauſa,vel mercedis,vel victus,tunc propter coniecturam volũtatis,quia ſtatim egere incipiunt, in anni cuiuslibet exordio debetur, tex. & ibi glo.in l.nec ſemel.§. ſi in habitatione,ff. quãdo dies lega.ced.& quia eſt pium,& quando ratio pietatis ineſt,tunc debetur in principio, l.ſi ita fuerit,2.ff.de manu.teſta.quem tex.not.Rom. in repet.auten.ſimiliter,col.XIII.in v.cauſa,C. ad leg falcidiam, idem in contractibus tradũt Docto.in d.l. qui hoc anno, vbi abundantius vide,& in l prima,C. quando dies lega.cedit. multa alia de induſtria omittam,ne in immenſum hæc noſtra creſcãt priuilegia, iſta interim ſi lubet,boni conſule.

Enteſimumtrigeſimumſeptimum, Quod legatum annuũ ſcolari etiam in minus ſolenni voluntate relictum,per trienium præſtitũ, debebitur de cętero pręſtari, arg. l. primæ, C. de fideicom. & ibi Iaſ in 2. col. extendit ad dotem,cum dos,ſtudium,& alimenta æquiparentur,vt ſupra dixi, ergo etiam ĩ ſtudio procedet,& multofortius, hæc multis probarem, niſi lectorem timerem ob prolixitatem faſtidire,ſed ꝓba tu ex multis quę ſupra ſcripſi,quæ

legatũ ſcolaſticis in minus ſolenni uolũtate relictũ,quãdo debeatur

hic ne repetam tranſcribere nolui, ſed tu ad iſta confirmanda pro repetitis habeas.

Legatis libris ſcolaſtico pecunia pro eis legatis cenſetur

CEnteſimumtrigeſimumoctauum, Quod ſi pater, vel alius; leget ſtudenti libros, vel curſum iuris ciuilis ſtudij cauſa, tunc pecunia cenſetur legata ad emendum illos libros, nam pecunia deſtinata alicui negociationi, cenſetur eius negociationis, etiam antequam ſit expoſita, & in legato rerum talis negociationis pecunia continetur, Bal. in marga. in verbo, pecunia, per tex. ſing. in l. ex facto, in magna, in fine, verſ. proinde & ſi pecuniam, ff. de hęred. inſti. facit. l. item legato. §. item intereſt, & l. quæſitum, ff. de lega. III. Bal. in l. ſed & ſi ſuſceperit. §. ſi libertis, in fine, ff. de iud. quod intellige, quando teſtator nullos haberet libros, ſecus ſi doctor, vel licentiatus ſuos legaret libros, tunc viderentur illi libri, quos habebat, legati, non pecunia, not. ĩ l. librorum, ff. de leg. III. quod etiam intelligerem, quando illi libri eſſent alicui vſui, ſecus ſi ſcolaſticus illis nõ poſſet vti, vtpote quia ſunt in pargameno, & non poſſunt legi, vel veteres & attriti, tunc pecunia, ſi conſtat de mente teſtatoris, de alijs intelligentis nouis debetur, vt noui & pręd ictis meliores emantur, alias ſecus, l. non aliter, ff. de lega. III. imo quando teſtator legaret alicui literarum ſtudioſo chartas, deberet intelligi de libris ex mente teſtatoris, & qualitate legatarij, licet alias appellatione chartarum libri non ve

níant, l.librorum.§.quod tamen Caſſius,ff.de lega.iii.vbi alia huic rei accõmoda ſcribũtur.

CEntеſimumtrigeſimumnonum,quia licet quis teneatur ſuo proprio ſacerdoti confiteri,c.omnis,de pœniten. & remiſſio. Fallit in ſcolaribus,qui dimiſſo ſacerdote in patria poſſunt in loco ſtudij confiteri. Silueſter de prierio, in ſua ſumma, in verbo,confeſſor,in primo,nu.vi. Tenebuntur tamen confiteri ſacerdoti illius parochię, in qua habitãt, glo.ſing.in cle.prima,de priuileg. in verb.parochialis,ſecundum Panor.in c.,cum cõtingat, col.xi.de iudic.& in repet.§.qui vero,c. extirpandæ, col iii. de præben. facit glo. in c. fi. de pœniten.diſt.vi.dicens,veh ſcolaribus qui vadũt ad incluſos pro pœnitentia, & non vbi audiũt diuina,glo.in c.quę cõtra, 8.diſt.Hoſti. in ſumma de parochijs.§.quis,verſ.quid de parochiis ſcolariũ, poſſunt tñ in cõuentu aliquo mẽdicãtiũ etiã ſine petitiõe licẽtię ſui ſacerdotis prochię cõfiteri vni ex electis ꝑ ſuperiorem, iuxta cle. dudũ,§.ſtatuimus,ĩ verb.libere,ergo ſine licẽtia,dicit glo.de ſepult.Itẽ quia illi religioſi hñt licẽtiã ab epõ,vel ei' vicario,& priuilegiũ a papa,ergo ſine petitione licẽtiæ,& hoc coĩter obſeruatur,ſed tutius eſſet ꝙ peterẽt licentiã,q̃ faciliter habebũt,d.c.omnis,vbi multa ſcripſi, ſed iſtud priuilegiũ competit etiam viatoribus, & aliis exteris, q ꝓprio ſacerdoti cõfiteri dicũtur cõfitẽdo,vt ſup.ẽ expreſſum.

Studioſi quibus confiteri debeant

Trina monitio contra ſcolaſticos requiritur

CEnteſimumquadrageſimum, ꝙ licet vnica citatio pro tribus ſufficiat, l. ad perēptoriū, cum l. ſeq. ff. de iud. l. tres denūciationes, C. quō et qn̄ iudex. Fallit in ſcolaſticis, quiter debent moneri, antequam priuentur matricula, ita Barba. in c. ex literis, per illū tex. col. VI. nu. 17, cum ſeq. de conſti. quia quando agitur de priuilegij amiſſione, requiritur triplex citatio, ſeu monitio, glo. ſing. in cle. prima, ī verbo, tertio, de vita & honeſta. cleri. quæ dicit clericos exercentes vile officium macellariorum, vel carnificum non perdere priuilegiū per vnā monitionem etiam peremptoriam, quam glo. ſequitur Panor. in c. ex tuæ, de cleri. nō reſidē. vbi etiam dicit tres monitiones requiri contra non reſidētem, antequam poſſit beneficio priuari. Item ad priuandum militem feudo propter contumaciam requirūtur tres citationes, glo. ſolennis, in c. vno, de mili. vaſſa. qui contumax eſt, huic aquieſcit ſententię Alex. in l. contumacia, ff. de re iud. & Præpoſ. in c. præterea, I. de ſponſal. Fel. in c. conſuluit, de off. deleg. & c. contingit, in z. de ſenten. excom. dixi abundatius in practi. mea.

Iuſſus deſcribi in matricula pro ſcholaſtico habetur

CEnteſimumquadrageſimumprimum, Si ſtatutum certam pœnam imponat offendenti ſcolarē, & rector ſcolarium iuſſerit aliquem in albo aliorum, quod matriculam vocant, deſcribi, & ante deſcriptionem

contigerit

contigerit eum offendi nulla mora facta p ſco larem,offendens tũc punietur,ac ſi ille eſſet deſcriptus,vt eſt de ſententia Alex. in l. ſi quis id quod, col.1. ff. de iuriſd. omnium iudic. quia proxime cingendus habetur,pro cincto, l. penul. ff.de teſta.milit. & q̃ de proximo inſtant, ineſſe videntur,l,lecta.verſi.dicebã, ff.de reb. cred.& paria ſunt aliquid factum,vel fieri deſtinatum,l,veſtimentum,ff.de auro & arg. lega. Alex. conſil. 97.alias de facto,col,1.in 3,volu.multa ad hanc rem facientia, de more congerit Feli.in c.cũ adeo, col. 3, de reſcrip,& Iaſ, in l,admonendi, col,x,nu,54,& ſeq,in lectura ff,de iureiurand,& paulo abundantius. D,Tiraquel,in tracta, de legibus cõnubia, fol,164, & ſeq, Sic in peregrinis cauſa indulgentiarum Romam euntibus,ac in itinere obeuntibus ſtatuitur, vt indulgentias conſequantur,ac ſi Romam iuiſſent,declarauit papa tempore iubilei anno 1350,quã declarationem tradit Alber,in dictio,in verbo,iubileus, & in l,qui mittuntur ff,ex quib,cauſis maior, hodie ſcolares añ ſex menſes, poſtquam ſtudere inceperint, non gaudent in hoc regno priuilegio cõueniẽdi ſuos debitores coram conſeruatoribus, verum alia priuilegia per ordinationes regias non reſtricta habere poſſunt, vidi in Hiſpania eſſe declaratum, quod ſcolaſticus non poteſt gaudere priuilegiis, niſi pri⁹ fecerit vnum curſum & audiuerit curſum ĩtegrum, in ſingulos dies

audiendo duas ſaltem lectiones, vt eſt videre in conſtitutionibus Hiſpaniarum, in concordia facta cum ſtudio ſalamantino, anno 1492. quæ non ſeruatur ita ſtrictim.

Scolaris matricula raſus an gaudeat priuilegijs

CEnteſimũ quadrageſimũ ſecundũ, ſi ſcolaſtici nomen a matricula deletũ ſit, tñ adhuc gaudebit priuilegijs ſcolariũ, donec alteri diuerſe iſcribatur, & illi ſe addixerit, caſus ſing. in l. vna. §. fin, ibi eſt em̃ miles, quanuis in muneris nõ ſit, ff. de bono. poſſe. ex teſta. milit. ſecundum Rom. ſing. 275 non põt, & Bauer. in §. ſed hactenus, col. 2. inſti. de teſta. milit. & hoc intelligerem in mercatoribus, vel artificibus, ſecus in ſcolaribus, qui non ſolent deſcribi in alia matricula diuerſa, ſed in alia vniuerſitate ſic, & priuatus ſcolaſticus matricula in vna vniuerſitate, nõ gauderet priuilegijs illius vniuerſitatis, c. ex literis, & ibi plene Doct. de conſtit. ſed ſi inſcribatur in alia vniuerſitate, gaudebit priuilegijs illius vniuerſitatis, vt ſcripſi in. §. monemus, de colla. in concord.

Interdicta ciuitate ſcolaſtici lectiones audire poſſunt

CEnteſimumquadrageſimumtertium, Licet ciuitas ſit interdicta, poterunt tamen ſuas ſtudioſi lectiones audire, quanuis in eis de diuinis tractetur, nec etiam peccant audiendo tempore interdicti, Alber. in dictio. in verbo, interdictum, in 4. verſ. de pœnis violantium, & ita conſului quibuſdam theologis tempore interdicti Tholoſani, ad inſtãtiam fratrum minorum conceſſi, quia hoc ĩterdictum cenſetur

quędam prohibitio adminiſtratiōis ſacramentorum, & celebrationis diuinorum, vel executionis aliquorum ſpiritualium, & non prohibitio lectionum, vt tenet Angel. de Claua. in ſua ſumma, in verbo, interdictū, in primo, plus dicens, quod ſi interdicantur Doctores, ſcolares non cenſentur interdicti, vide glo. in prag. ſanctio. ī titu. de interdict. indiſ. non ponend.

Cōſeruator abſoluit excōmunicatos propter manuū iniectionem ſcolaſticos

CEnteſimumquadrageſimumquartum, ꝙ ſi ſcolaris verberauerit clericū ī ſua patria modice, demū adeat ſtudiū, vel ī ſtudio verberet ſociū, pōt ab illa manuū īiectione, & ſic excoīcatiōe (c. ſi quis ſuadēte. 17. q 4) in ſtudio a ſuo cōſeruatore apoſtolico abſolui, c. quoniam de vita & honeſta. cleric. ita tenet Stephanus Aufre. in deciſio. capel. Tholo. q. 231. glo. & ibi Panor. in c. fina. de offic. ordina. quæ eſt valde ſing. ſecundum Corſet. in verbo, abſolutio, in 55. q. ſui reperto, & ſcolares Pariſienſes poteſt Cācellarius ex priuilegio ſibi dato abſoluere, vt in priuilegijs vniuerſitatis Pariſienſis inueni, Imo ſi talis verberās ſit clericꝰ, & conueniatꝰ actiōe īiuriarū, nō pōt cōtra eū cōcludi ad emēdam, quā practici dicunt honorabilem, vt notat Io. maſuer. in rub. de iniurijs, in. §. primo, & ſequitur Boer. conſil. incipiente, ſi quis animo iniuriandi poſito, poſt conſuetud. Biturig. pro hoc facit tex. in c. in capite, & in c. clericis,

Clericus ad emēdā honorabilem cōdemnari nō debet

qui habebit beneficium ſtare illi locatiõi, poſt-quam erat ad vtilitatem eccleſiæ facta, tex. & ibi Panor.& Ana.in c.fina.ne præla. vices ſuas, Docto.in l.emptorem, C. locati, Alexand. in l.ſi filioſa.§.fina. ff. ſolu. matrimo. & ſupra dixi, priuileg.26.

Vectigalia ſtudioſi non ſoluunt

Centeſimumquadrageſimum-ſextum, Quod dum ſtudioſi deferunt libros, non tenentur ad vectigalia, quæ vulgus pedagia, vel gabellas vocat, ea nẽpe quę exercendi iuris gratia deferuntur, immunitate horũ munerum gaudent, tex.in l.vniuerſi, C.de vectiga.ibi exercendi iuris gratia, ſing.ſecundũ Barb. in prœmio cle, in verbo, ſalutẽ, in 2.lectura, col. xvi.ſequitur Alber.& Salice.in d.l.vniuerſi, & Bar.hic, & in l.fina.§.diuus, ff.de publica.Cardi.in cle.ſi.4.q.de cenſib.& quia ad vſum proprium ſtudioſi libros deferũt, & quę ad vſum proprium deferuntur, vectigalium immunitate gaudent, vt dicitur in d.l.vniuerſi.doct.in c.quanq̃, de cenſib.lib.vi.& cle.vlt.eo.titu.Bertarch.in tracta.de gabellis, in 7.parte, q.29.& ſpeciale priuilegium conceſſum eſt ſcolaribus eũtibus Pariſios, & redeũtibus, vt nullũ vectigal ſoluere teneãtur, in hęc verba cõcedimus de gratia ſpãli, & certa ſciẽtia, & de noſtrę plenitudĩe poteſtatis, ne quiſq̃ laicus cuiuſcũq; cõditiõis, vel eminentię exiſtat, ſiue priuata perſona, prępoſitus

vel bailliu⁹,prę fatos magiſtros, & ſcolares,aut ad ipſum ſtudiũ accedẽtes,aut ad ꝑpria redeũtes,de quorũ ſcolaritate cõſtabit ꝑ ꝑpriũ iuramentum,in pſoña,familia,ſiue rebus, occaſione pedagii,talię,impoſitionis,couſtumę,vel aliorũ hmõi perſonalium onerum, aut alterius exactionis cuiuſcunq; perſonã inquietent,moleſent, aut alias quouiſmõ extorquere præſumant,hoc conceſſit Philip.vi. Valeſius dictus, olim rex Frãciæ,anno 1340.in menſe Ianuarii apud Vincẽnam.Simile priuilegiũ conceſſit rex Francię Ioannes,anno 1360.die 12.februarii,quod direxit dominus generalibus, vt prędictis priuilegiis gaudere faciant magiſtros,& ſcolares , hoc priuilegium ampliauit Karolus quintus,vt ſint immunes tam in aqua, q̃ in terra,& bona ipſorũ, & bona ſuorũ bñficiorum, quę adv ſum habẽt,datũ anno 1369.die 26.ſeptemb.apud Vicẽnam &c. ❧ Limita niſi diu a ſtudio ſe abſentaſſent,Bar.in l.naturaliter.§. apum,ff.de acq.rerum dñio.qꝫ intellige,ſi ſtudẽdi aĩm abieciſſent alios actus exercẽdo.Bar. in l.aut facta.§.tempus,ff.de pœnis, Bertach. vbi ſup̃.q.30. declarat ordinatio regia, quãdo eſt abſens per ſex menſes,vt eſt videre in ordi. reg.rub.*des priuileges des eſcoliers*, artic. 2. & ſupra declaraui.

❧ Secundo limita in reb⁹ alienis mixtis cum libris, vñ ſi ſcolaris prudens portaret cũ libris merces patris,vel conſanguinei,vel alteri⁹ etiã

exteri,& dignoſcatur fraus,certe illa bona cõfiſcabuntur,l.1.& ibi Docto,C. de nauib⁹ non excuſand.lib. xi.& Bolog.hic Bar.in l.cotẽ fer ro.§.dominus,ff.de publica. & vectigal. vide tamen Bal.in l.cum proponas,col.2. C.de nau tico,feno.quando licitum propter illicitum in publicum redigatur,& Berta, vbi ſup̃. in vlti. parte octauæ partis, q.8.

Centeſimumquadrageſimumſeptimum, quod iuramento ſcolariũ ſtatur, an por tent libros necne, vel iuramento nuncii libros deferentis,ſeu mulionis,vel aurigę. qñ ſcolaris non ẽ pñs, glo.in cle.ſi,de cẽſib.ſolẽnis,ſecũdũ alex.& Iaſ. i l.cętera.§.ſed ſi quis ad op⁹,col.2. ff.de lega.1.& ſequuntur Docto. hic,& Bal.in l.cũ ꝓponas. C.de nautico fenore,& l. vniuerſi,de vectiga.vt in ꝓxĩo priuileg.dictũ extitit ☞Fallit quãdo ex tp̃e de cõtrario conſtaret, arg.l.ſi is a quo,ff.vt in poſſe.lega. Bonifac.in d.cle.præſenti,col. iii. magiſtris vero & ſcolaribus Pariſiis ſtudentibus eſt conceſſum per Karolum ſextum,anno 1383.die xi.Ianuarii, apud Vĩcennã, quod ſint immunes ab omnibus impoſitionibus & ſubſidiis,tã ſuper vino habito ex hæreditatibus eorum,vel ex beneficiis, ſiue illud vendant minutatim, ſiue alias, ſiue ex frumẽto,& aliis quibuſcunq; bonis, ſic ꝓueniẽtibus. ☞Itẽ in oĩbus bonis emptis ad ſuum vſum, & de his vult credi literis rectoris vniuerſitatis Pariſieñ. qui nõ debet atteſtari

Quõ probetur quòd ſcolares deferãt libros

niſi ſcolaris iurauerit in manib9 ſuis emiſſe ad ſuum vſum, vel bona eſſe ex hæreditate, vel beneficio, & hoc quando ſcolares degunt apud Pariſios, ſed quando ſunt in itinere migrando ad aliam vniuerſitatem, vel migrandi ad ſuos gratia, tunc debet credi iuramēto illorū, & an præſumatur eſſe meus is liber, in quo nomen meum reperitur ſcriptum mea manu, ſcribit patruus meus in l. i. C. de nauibus non excuſand. lib. xi. tu illum ibi, ſi nō graueris, legito.

Aperire archā, an publicani poſſint

Quæro, quid ſi publicani velint aperire ſcrinium, ſiue archam, in qua ſunt libri repoſiti, & videre, an permittatur? videtur quod ſic, per l. requirendi, C. de ſeruis fugit. quæ loquitur quando fit auctoritate iudicis, alias ſecus, & ſic conſuetum eſt fieri, videlicet vt non aperiantur ciſtę, quia inhumanū eſt paupertatem alicui9 detegere, l. z. C. qn̄ & qb9 quar. pars deb. lib. x. nā aperiens poſſet ſubſtrahere, & īpedire ſcolaſticos, vel muliones libros deferētes, & ſic eis nō ꝑmittitur poſtq̄ iuramento ipſorum vult credi, alias adītereſſe & expēſas tenent̄ dicti publicani, vt in ꝓximo priuilegio dicetur.

Quæro, ſi gabellarii negent eum ſcolarem, quō ſuccurret̄, dic ꝙ ſcolaris ꝓbabit ꝑ literas mriculę, quas debet portare, vt not. hic Bolog. nā cleric9 ꝓbat ſe clericū lrīs, l. ſi qua, ꝑ calūnia, C. de ep̄is & cleric. & mādatū lrīs ꝓbat̄, l. 1. C. de māda. princi. alia multa, quę lrīs ꝓbātur ponit D. Chaſſa. in conſue. Burgūd. in rub. *des iuſtices*,

in glo. *ſont creuz* §. ſexto, licet conſuetudo ſit hodie, vt non petantur literæ matriculæ; ſed ſi ſit in habitu ſcolarium talis præſumitur, c. ſi iudex, de ſenten. excommunica. lib. vi. l. itẽ apud §. ſi quis virgines, ff. de iniuriis, & qualis eſt habit° ſcolarium ſupra declaratum extitit priuilegio, xciiij. vel poterit probari per mulionẽ, qui vidit eum in habitu in vniuerſitate vel ſtabitur iuramento illius, qui dicit ſe ſcolaſticum, poſtquam vult credi quo ad libros, ita & quo ad hoc, d. cle. præſenti.

CEnteſimumquadrageſimumoctauum, quod ſi publicani (quantæ audaciæ, quantæque temeritatis ſint publicanorum factiones, nemo eſt qui neſciat, reddo verba iuriſconſulti, in l. quantę, ff. de publica) cogãt ſcolares ſoluere aliquod vectigal, perdunt priuilegia, ſi qua habent, tex. in c. dilecti de priuilegijs, quem ſing. ad hoc dicit Roma. ſing. 695. violans, pręterea capitali pena puniũtur, l. vniuerſi, C. de vectigal. & ratio videtur, quia iſtud tendit contra voluntatẽ principis, qui hęc priuilegia ſcolaribus conceſſit, ſicut in iure dicitur, in l. i. ij. & iij. C. de veſtib. olober. lib. xi. vel ad reprimendum audaciam publicanorum, in d. l. quantę, vide l. ſi quis ab aliquo. §. fi. ff. de calũnia, & l. vlt. vectiga. noua inſtitui, C.

Publicani cogẽtes ſtudioſos ſoluere, capitali pena puniũtur

☞ Notandum eſt tamen quod nõ puniretur pena mortis, ſed tantum deportationis, tex. in

l,penult. & ibi glo. in verbo capitali,C. de nauicula,lib.xi. nam appellatione pene capitalis intelligi debet de mitiore,l ſi præſes , & l.ſi de interpretatiõe. ff. de penis,l. hos accuſare.§.omnibus,de accuſa.appellatiõe pene capitalis, venit etiam vltimum ſupplicium.§.publicorum, ĩſti.de public. iud.Itẽ amiſſio,ciuitatis & libertatis,glo.in l.tranſigere, C. de trãſact.glo.in l. pe. quæ res vendi nõ poſſunt,& ibi Bal,Hippo. in practi.ſua crimi.in verbo opportune,nu.xl. & ſeq.& conſil,li.nu.xxxix.

Item debent condemnari in expenſis,damnis,& intereſſe ſcolariũ,nõ ſolũ iſti publicani, ſed etiam alij conductores (quos firmarios vocant) & quicunque alij moleſtantes ſuper hoc ſcolaſticos,vt ſcripſi in l.vna.C.de ſenten.quæ ꝓ eo ꝙ intereſt. & hoc expreſſe cõceſſit Karolus vij.tũ franciæ rex vniuerſitati pariſieñ.anno. 1460,die.xxv. nouẽbris,vt conſtat ex priuilegijs in chartophilacio vniuerſitatis repoſitis.

Studẽtes ab oĩbus muneribus exempti ſunt

CEnteſimũquadrageſimũnonum, quod ad collectas,ſiue taleas non tenẽtur,nec ad alia munera ordinaria , vel extraordinaria, vt hic eſt tex. vbi etiã notãt doc. & in l. i.& ij.C.q ęta.lib.x.cle.fi.de cenſi.nec ad munera ꝑſonalia,vt tenet Ange.& alij in .§.itẽ ſi maior,inſti.de excuſa.tuto . Parpalia,in repet. l. placet,C.de epiſ.& cleri.ideo a cuſtodia portarum,quę fit cõiter tempore peſtis, ſunt immunes, d.l. i.& idem expreſſe ponit de Ripa i ſuo

ſolenni tract. de peſte, in iij. parte, fol. cix. & ſeq. & hoc maxime priuilegio vtũtur ſcolares Mõtiſpeſſulani, cũ Karolus octauus expreſſim hoc conceſſerit eis priuilegiũ, cuius verba ſubijcio.

KArolus dei gratia frãcorum rex, ad perpetuã rei memoriã ĩ ſolio regię maieſtatis ſupremi regis clementia cõſtituti, ad illorũ qui literarum ſtudio iugiter inſudãt, ĩ quibus p̃cioſa reperitur aſſidue quærentibus ſapientiæ margarita, ſtatum proſperum, & quietum regia ſollicitudine vigilantes, eorum profectibus libenter intendimus, & illa quæ ad dicti ſtudij augmentum & tranquillitatem fore conſpicimus, opportuna fauorabili concedimus liberalitate, hinc eſt ꝙ nos dilectorum noſtrorum gutifredi de ſancto habundo genere nobilis rectoris moderni, necnõ magiſtrorũ, doctorũ, liceñ. baccalariorũ, & ſcolarium vniuerſitatis ſtudij villę noſtrę Mõtiſpeſſulani, in hac parte ſupplicationibus inclinati, attẽdentes inſupꝙ ab ipſo famoſo ſtudio tãta exactis tp̃ibus manauerint, ſalutiffere fluenta doctrinę, vt q̃ plurima eiuſdem mẽbra inſignia aplicę dignitatis gloria donati, decoratique extiterũt, a quorũ paterna ꝓuidentia, etiã et a claræ recordationis prædeceſſorum noſtrorum Franciæ regum ampla munificentia, ſupplicãtes prædicti, plurimis ſunt priuilegijs

Priuilegii uniuerſitatis mõtis peſſulani uerba

prærogatiuis,libertatibuſque præmuniti.Cōſiderantes etiam quod theſaurus ſcientiæ præcioſiſſimus,per quem rationalis creatura a terrenorum deſideriorum illecebris abducitur, iuſtitia colitur, & eccleſia militans fructiferis ſtipitibus ſpiritualiter & temporaliter illuſtratur, non niſi animi tranquilla quietudine cōtēplationiſq; dulcedine libere adipiſcitur,memoratorumque anteceſſorum,qui regni huius florentiſſima ſtudia ſuis temporibus ampliſſimis proſecuti ſunt fauoribus,veſtigia imitari volētes,habita etiam cum nonnullis magiſtratibus & alijs de magno conſilio noſtro viris peritiſſimis deliberatiōe matura,prælibatis ſupplicātibus libertates,pręrogatiuas,immunitates,exemptiones,franchiſias, & priuilegia infra ſcripta dedimus, & conceſſimus,ac ſerie pręſentiū dam⁹ & cōcedimus eiſdēq; ipoſterū vti pariter & gaudere ipſos regia volumus liberalitate.

Et primo quod rector,doctores,magiſtri, licentiati. baccalaureati, ordinarie & continue legentes,alijque veri ſtudentes,curſus & actus ſcolaſticos pro adeptione ſcientiæ & graduū exercentes,ab omnibus impoſitionibus,gabellis,quarta aut octaua parte vini,& aliorū fructuum excretorum,tam in ſuis prædijs patrimonialibus, quam alijs ratione beneficiorum eccleſiaſticorum ſibi competentibus, & pertinentibus, etiam & alijs perſonalibus vectigalibus,pedagijs,angarijs,& perangarijs,ſint & re

maneant in perpetuũ quitti,liberi, franchi,im munes,pariter & exempti. ☞Item quod di ctiſupplicantes poſſint & valeãt debitores in iuriatores,iurium detentores,inquietatores & moleſtatores ſuos in patria occitana commorantes, necnon in dioceſibus ruthenẽ. & vabrẽ.degentes a loco prædicto Montiſpeſſulani, per quinque dietas vulgares diſtantes facere conuenıri, & tractari coram conſeruatoribus prędicti ſtudij infra villam noſtram antedictam Montiſpeſſulani, in & ſuper iuſtitia & iure reſpõſuros. ☞Item quod officiarij & curiales prefatę villę noſtræ Montiſpeſſulani,minime poſſint pręnominatorum ſupplicãtium domos ſiue domicilia, aut habitationes intrare ſub quouis colore, niſi duntaxat eodem modo quo priſcis temporibus vſi ſunt, iuſta & ſecundum tenorem tranſactionis, ob idipſum olim factæ & concordatę. ☞Itẽ, & quod prefati ſupplicãtes nõ poſſīt extrahi,citari,vel adiornari per quoſcunque iudices ordinarios,cõmiſſarios,vel extraordinarios, pro quibuſcunque cauſis ciuilibus,vel criminalibus,extra villam prędictam,in qua pro tempore degũt,ſeu commorãtur,quaſquidem prerogatiuas,libertates,franchiſias,immunitates, exemptiones, & priuilegia predeſcripta ſępefactis ſupplicãtibus,et eorum cuilibet concedimus,et concedẽtes laudamus, et approbamus auctoritate regia, et ex poteſtatis plenitudine per pręſentes

Quæ omnia & ſingula vt perpetuæ ſtabilitatis robur obtineant præſentes literas ſigilli noſtri in abſentia magni ordinati fecimus appenſione muniri, noſtro iure & in omnibus quolibet alieno ſemper ſaluo, datũ in pedenacio mẽſe Maij, anno domini, milleſimo quadringenteſimo triceſimoſeptimo, & regni noſtri decimo quĩto, per regem comite de marchia, & de pardiaco archiep̃o tholoſano, ep̃is claramonteñ. magaloneñ. malleaceñ. Chriſtophoro de auricuria, magiſtris *gaufrido* vaſſalli, Ioanne *de mõtamorni*, & pluribus alijs pręſentibus, N. *de frebois* viſa contentor. E. *du ban.*

No per hãc clauſulam in fine priuilegij poſitã, ibi noſtro iure, i oĩbus & quolibet alieno ſemper ſaluo, quod dũ fit compoſitio, & datur pecunia, tunc priuilegium non põt reuocari, quia qñ princeps concedit priuilegium mediãte pecunia, ſeu precio, illud non eſt ꝓprie priuilegiũ, ſed dicitur conuentio & cõtractus irreuocabilis, itaq; princeps non poterit poſtea reuocare, Bal. & Iacobi, in l. qui ſe patris, in fi. C. vn de liberi, Paul. in l. liberti de libertis, & eorum liber. ſcripſi in tract. nominatio, q. vl. in fi. & in pręfa, ad rub. de colla. in concorda.

Intellige ſupradicta eſſe vera vſque ad ſeptem annos incluſiue, quibus ſcolares galli gaudere poſſunt priuilegijs, vltra vero non, vt habet in ordina. regiis, in princi. ibi *lectres pa*

tentes du roy Loys *, touchant la reformation des pri-uileges des uniuerſites*, & audiui in vtilitatem ſcolarium multa areſta data per dominos generales pariſieñ. & Mõtiſpeſſulani ſuper hoc, quia poſt illud tempus cõmuniter dedunt ſe practicæ, maxime in hoc regno, & non poſſunt gaudere priuilegijs ſcolarium. ☞ Ita fuit deciſum areſto pariſieñ, vt refert Gallus in quæſtio. per areſta, quęſt. lxxviij. quod eſt verum circa collectas & alia priuilegia in ordina. regijs expreſſa, ſecus forte in aliis, vt ſcribo in ordinatio. reg. rubrica *des priuileges des eſcoliers*, articu. v. niſi legerent poſt ſeptem annos, vt in d. ordinationibus continetur, quia tunc etiam poſt ſeptem annos ad collectas non tenentur.

☞ Et quando ſcolares ceſſant ſoluere ob eorum priuilegia, an ruſtici vel alii habentes bona confinia, teneantur ſoluere totam collectam, non diminuta portione exemptorum, vide Lucam de penna in l. actores, C. de exacto. tributo. lib. decimo, vbi concludit quod ſic, arg. ff. de lega. primo. l. ab omnibns, in princi. l. vacuatis, C, de decurio. lib. x. facit, c. cupientes. §. cęterum, & §. ſi vero, de electio. in ſexto, vbi ſi ius excuſet electum a pręſtatione ſumptuũ neceſſariorũ in proſecutione electionis, totum onus impenſarum incũbit electoribus, dicam fuſius in ordina. regijs, vide Barb. conſil. xiij. ſapienter in ij. volumi. Sed an ſcolares

vxorati ſint exempti pro bonis dotalibus vxoris, vide in l. doce ancillam, C. de rei vendica.

Scolaſtici pro repreſalijs capi nõ poßunt

CEnteſimumquinquageſimũ, quia ſtudioſi non poſſunt pro repreſalijs capi, vt in hoc tex. patet, ibi nec alterius odio prægrauari, & hoc tenent paſſim omnes doctores hic, et Bar. in tracta. de repreſalijs, in vij. q. Alberi. in tracta. ſtatuto, in prima parte. q. liij. modo repreſaliæ appellãtur, quãdo ciuis alicuius ciuitatis damnum patitur in alieno territorio, et ciuitas nõ facit illi fieri reſtitutionem, tunc iudex territorij damnum paſſi mittit literas poteſtati illius loci, vbi moratur damnũ inferẽs, ꝙ faciat ſibi reſtitutionem fieri, aliter cõcedet repreſalias, ꝙ ſi poteſtas hoc non faciat, iudex cõcedet, vt quiuis mercator vel alius talis loci dãnũ inferẽtis capiatur cum ſuis bonis, donec ſatiſfactum plene fuerit alteri mercatori damnum paſſo, et hoc fit quãdo ciuitates ſũt diuerſorum dominorum, vt ciuitas Aueniõneñ. et villa noua, vna eſt papæ, altera regis, et alias fit ſecundum praxim locorum, eodem priuilegio vtuntur clerici, Alber. vbi ſupra. d. q. liij.

Librarij iurati tantũ gaudẽt priuilegijs.

☞ Sic nec peregrini pro repreſalijs capi poſſunt, auten. omnes peregrini, C. communia, de ſucceſſio. nec bidelli, vel ſcriptores, ſecundum docto. hic, ſed cum hodie nõ ſint librorum ſcriptores, impeſſores loco librariorum haberi, et ſcriptorum crederem, et iſtud videtur de mẽte

ſilue

ſilueſtri.de prier. in ſua ſumma, in verbo, re-
preſaliç,& hoc intellige quando ſunt iuratiuni
uerſitatis,alias non, cum non ſint famuli vni-
uerſitatis,nec ſcolariū,ſed tantū ſunt mercato
res, ergo priuilegijs non gaudebunt, ꝙ notes
pro bibliopolis iuratis huius vniuerſitatis pari
ſieñ.idem in patre & fratre viſitante ſcolaſti-
cos, vt nullo caſu poſſint pro repreſalijs capi,
Ioan. a canibus in tract.de repreſalijs,in prima
parte fallen.xxi.& xxvi.vbi vide hanc materi
am fuſius elucidatam, & in c. vno,de iniurijs,
lib.vi.& ſupra dixi priuileg.lxxviij.

CEnteſimum quinquageſimumpri
mum,quod ſtudētes non ſolū ſunt
immunes in adeundo ſtudiū, ſed
etiā in ſtando, & redeundo, tenet
Bar.in l.vtimur,ff.de ſepul. viola.
& l.i.ad l. iul.maieſta.& in l. relegati de penis,
arg.c.ſtatutū.§.pro ferendo,de reſcript. lib.vi.
tex.& ibi Ange,ī l.i.C.de nauicula.lib.xi.alex.
conſil.xlvi.ponderatis,in prin.in ij.volu. Feli.
in c.ego N.de iureiur.& c.īnouamus,de hęre.
Corſet.ſing.incipiēte ſecuritas, Io.de platea in
l.ſi quis decurio.C.de decurio, lib.x.& in l.fi.
C.de dignita.lib.xij. neq; eñ minus abeſſe rei
pub.cauſa intelligendus eſt, qui ad id negociū
vel ab eo reuertitur,l.tps,ff.de vaca.& excuſa.
mune.Item iſte tex.præbet immunitatem om
nibus ſcolaribus,qui cauſa ſtudiorum peregri
nantur, ſed quādo recedūt peregrinantur cau

Immunitas datur eūdo ſtando & re deundo ſcolaſticis

ſa ſtudiorum, vt eſt notorium, ergo etiam rede undo his vtentur priuilegijs.

Quia non venit ſecure, qui non poteſt ſecure redire, l. ſciēdum, ff. de legatio. & l. ſed ſciendum, ad trebel. & d. l. vtimur, & l. qui mittūtur, ff. ex quib. cauſ. maiores, Decius conſil. li. & pro tenui, col. ij.

Facit ꝙ ſi quis conduxerit equū, vt eat ad patriā pro certo precio in ſingulos dies dando nō tenebitur dare preciū maius ī redeūdo, ſed idem precium dabitur, quia idem eſt labor ī redeundo, ideo idem debet eſſe pręmium, l. ſeio, ff, de ann. legato. quod facit pro commiſſarijs. Ioan. Pirrus in l, comperimus, & Rebuffus in d. l. prima, numero v. per illum tex. C. de nauicula, lib. xi. hoc ſpecialiter pariſijs conceſſit Ludoui. rex francię, ix. in hęc verba, concedimus & volumus, quod omnes & ſinguli, de quacūque regione vel natione oriundi, de huiuſmodi corpore vniuerſitatis pariſieñ. exiſtentes, & eſſe volentes ad eam accedere, morari, redire, & ſe nuncios ſuos, reſque ſuas vbilibet tranſferre pacifice, & libere abſque aliqua inquietatione poſſint, ſicut melius eiſdē videbitur expedire, &c. āno dñi, milleſimo trecēteſimo quītodecimo. pariſijs actum, die, ij. Iulij.

Fallit ſi eſſet bannitus, quia tunc illi non datur ſecuritas, Bologni. hic, ſecuritas autem a lege data, non cenſetur eſſe tradita hoſtibus, Bar, in l. prima, ff, ad l, iuliam maieſta. nam rea

tus omnem honorem excludit,l.prima, C.vbi ſena. vel clariſſimi.

Limita ſecundo, vt per Alex. conſil.xxix ponderatis,in vi. volu.circa finē,& per Ioā.de canibus,in d.trac.de repreſalijs,in .i.parte.

CEnteſimum quinquageſimumſecundū quod ſcolaſtici habent tres iudices, poteſtatē,doctorē,& epm,vt hic,& dixi ī tex,infra,& in proemio,ff.ſequitur Coſma *guymier*,in prag.ſancio.in tit.de colla. in.§.verūtn̄ verſi.vt liberius,Petrus de leſnau.in opuſculo de doctoribus,in 4.pte,q.82,licet Steph. Aufre,in deciſio.capel.tholo.q.169.dicat quatuor habere epm,videlicet ptātem, rectorem,& doctorē,& in hac vniuerſitate pariſien̄. rector cū pcuatoribus tribus diebus in hebdomada, ſcilicet lunę,mercurij, & veneris, hora ſcd'a poſt meridiē ſolet cōgregari,&iuriſdictionē in ſuos exercere,tam pro iuribus primariorū,regētiū, & bidellorum,q̄ pro locatione domorū,in quibus ſcolaſtici morātur,tā pro eo, qui alteri domum locauit,q̄ qui ab altero cōduxit.Item ibidem tractari ſolet de ſcolaribus, diſcurrentibus de collegio ad collegiū,de pergameno,cuius cōfiſcationē habet rector,de papyro, de libris de ſcripturis,de religatiōibus,de illuminationib9,&cęteris ad ſcolaritatē ptinētibus,iſta ſunt verba D. Rober.gouleti in ſuo cōpēdio. Limita in ſcolari clerico,qui nō poterit coueniri corā iudice laico,p tex.ī c.ſi diligen̄. de foro

Studentes tres habent iudices

rector ī quibus exerceat Pariſijs, iuriſdictionem

compet. Specula. in titu. de reo. §. primo, verſi. ſed quid ſi ſcolaris.

Limita ſecundo, nõ procedere in fideiuſſo ribus ſcolarium, Bald. hic per l. ij. de primipilo, lib. xij. C. hi enim coram ſuis iudicibus conueniri poterunt, & non coram iudicibus ſcolarium. Sed quod non ſit priuilegium, probatur de l. ſi plures §. apparet, ff. de adminiſtra. tuto. vbi dicitur ſegnius, expediũt commiſſa negocia plures, vnde melius eſſet habere vnum bonum iudicem & conſeruatorem, qui bene eos tueretur, quam plures inutiles.

Item c. cum ſit generale, de foro compe. dicit eſſe introductum in fauorem actoris, ergo non in fauorem ſcolarium. Solu. verum credo contrarium, quando omnes cumulatiue, & ſimul iuriſdictionem haberent, ſecus ſi quilibet inſolidum vt hic, quia tunc ſi vnus ſit negligens, forte alius erit diligens, ſi vnus conſeruator odio proſequatur ſcolares, alius diliget, & iuſticiam miniſtrabit, & ſic citius adminiſtrabitur iuſticia, arg. l. decurio fortunam, C. de decurio. lib. x. Item quando eſt electio actoris, tunc bene reſultat pluralitas iudicum in fauorem eius, ſecus ſi electio ſit rei vt hic, nempe ſcolares conuenti poſſunt eligere ſub quo conueniantur, & ſub quo conueniant ſuos debitores, ita Soci. in d. ca. cum ſit generale, col. prima. nam reipub intereſt quam plurimos ad defendendum cauſam ſuam admittere, l. 4. &

ibi vide docto.ff.de noui oper.nuncia. & Lucam de penna in l.fina.col.prima,C.de dela.lib.x.ideo ſolent dari vniuerſitatibus plures conſeruatores,notāt doc.in c.fi.de of.deleg.in vi.

Fuit etiam conceſſum, quod magiſtri & ſcolares pariſijs ſtudentes,per quoſcunque iudices regni noſtri ſeculares extra muros pariſieñ.inuiti in cauſa perſonali ad eorum iudicium vel examen non trahantur,nō citentur nec hoc procurent facere laici ſubditi ipſius regni noſtri, per regem Philippum ſextum, prædictis verbis,anno,1340.in mēſe Ianuarii,& propter iſtud priuilegium pariſijs ſtudentes, trahunt alios intra reſortum, etiam ſcolares corā conſeruatoribus pariſieñ.& interim pendente proceſſu,qui eſt in curia parlamenti, inter pariſien.ſcolaſticos,& aliarum vniuerſitatum,ſolent ſcolares pariſiis ſtudentes,per ſenatum remitti ad conſeruatorem pariſienſem, vt ſæpius vidi, vel impetrantur literæ regiæ, vt pendente illo proceſſu inter vniuerſitates, cauſa remittatur ad conſeruatorem pariſiēſem,quæ facile concedi ſolent,& verificari. *Scolares pariſiēſes trahūt alios corā ſuis cōſeruatoribus*

Centeſimumquinquageſimumtertium, licet vbi ſit ceptum iudicium,debeat & finem accipere,l.vbi ceptum,ff.de iud. *Lite etiā cepta ſtudentes remittūtur ad ſuū iudicem*

Fallit in ſcolarib⁹, q poſſunt eligere ſub quo iudice malit cōueniri,ita tenēt docto.hic per hunc tex.ſequit Feli.in c.ex teno

re,de reſcript.verſi.lex vbi,&c,& in c. dilect⁹, in ij,col.vi.verſ.oriebatur,eo.titu.debet tamē docere ſe matriculatū,& ſua intereſſe,tex.in c. veniēs,ij.de teſtib, & niſi ſcolaris producat literas matriculæ,ſeu teſtimoniales non poteſt cōſeruator retinere cauſam, etiam ſi ſcolaſtic⁹ iuraret ſe matriculatum, vel probaret ſe ſcolarē, ita fuit dictū per areſtū,anno,1528.die,xxviij. Iulii,per l.nō ignoras,C.qui accuſa.nō poſſunt

Fallit quando conueniretur ratione feudi, & coram domino feudi,quia tunc eum declinare non poterit, & alium eligere,ſi idē feudi dominus iuriſdictionē habeat,ſecus ſi coram alio cōueniretur, c.cęterū,de iud.Luc.in l.in ſacris, 2.col.i.C.de proximis ſacro.ſcrinio. lib.xii.

poſt litē cōteſtatā cauſa ſcolaſtici ad cōſeruatorē an remitti debeat

Et illa electio durat vſque ad litem conteſtatam,poſt vero, non poterit variare,Aufre. d.quæſt.clxix. glo. & doctores in c.non licet, de regu. iur. in vi,& in ordina.reg.rubrica,*des priuileges des eſcolliers*, articu.iii. ſi tamen lis nō ſit conteſtata cum ſcolari, ſed inter alios,poterit etiam poſt litem cōteſtatam, petere cauſam ad conſeruatorem remitti, vt pluribus areſtis fuit cōfirmatū, quia quo ad eū non eſt lis cōteſtata,& fuit ita prolatum areſtum,anno, 1525. die,5. Iulii, in hoc ſenatu pariſieñ. vide Bar. in l.ſi quis libertatem,ff.de petitio,hæred.fuſius in ordinatio.ſcripſi.

Amplia etiā,quādo metu fuiſſet cōteſtatio facta, vtpote iudex cōpulit ſcolarem ad litē cō

teſtādam coram ſe, adhuc poterit forum declinare poſtea, quia pro non facta habetur, arg, l i. & per totum, ff, quod met. cauſa, nec tenebitur iurare de calumnia, quando declinat iudicē quia non videtur calumniam committere, cum ius eidē permittat, Bal. in proemio, ff. §. penul.

Item dicunt quidam studentes hanc non habere optionem, quando prius ſub rectore conuenirentur ratione iuramenti, quod illi prę ſtiterunt, & ſe adſtrinxerunt, ad illi obediendū in omnibus licitis. Tamen adhuc putarem poſſe eligere alium, ſi de his iuriſdictio ad rectorem non ſpectaret, vtpote ſi ſtudioſus conueniatur in reatibus, in quibus poterit petere cauſam ad conſeruatorem regium remittti, ſecus in aliis, & ita in forenſi iudicio ſeruatur.

Ad hæc ſi ſemel elegerunt, non poſſunt poſtea iterum eligere, tum ne variare poſſint, & reprobare, quod ſemel approbauerint, l. in arenam, C. de inoffici. teſtamen. & optione legata ſemel optare poſſumus, l. ſerui, ff. de legat. primo, tum etiam, ne ſemper eligendo nunquam patiantur litem conteſtari, & ſic locus detur maliciæ, l. tertia §. primo, ff. de eo quod certo loco, deinde quia per electionem ius acquiritur aduerſario, quod poſtea non poteſt eidem tolli, l. huiuſmodi §. ſtichum, ff. de legatis primo, facit textus in autentica offeratur, C. de litis conteſtatio. &

huius ſententiæ eſt And.de Iſernia, in hac auten.in verbo,litem,arg.l. boues.§. hoc ſermone,ff.de verb.ſignif. l.apud,de optio. lega.

Studioſi nõ tenẽtur priuilegium allegare,

CEnteſimumquĩquageſimumquartum, Quanuis citatus coram non ſuo iudice teneatur cõparere, ſaltem ſuum priuilegium allegaturus,l.ſi quis ex aliena, ff. de iud.l.2.ſi quis in ius voca. non ierit, glo. in c. vno,de inueſti.in maritum facta,& Corſet. in ſuis ſing.in verbo, iuriſdictio, in primo, Imo ſi quis non alleget per cõtumaciam, perdit ius priuilegij ſui,vt dicit Alex.in additio.ad Bar. in d. l.ſi quis ex aliena,& ſententia lata contra tales priuilegiatos non comparentes valebit, per glo.& ibi Docto.in c.cum ordinem,de reſcript. vel mulctari non comparens poterit, l. vna,ff.ſi quis ius dicenti non obtempera.

2 Fallit in ſtudentibus,qui ſi citentur a prętore,vel a non ſuis iudicibus non tenentur cõparere, etiam priuilegium allegaturi, ſolenne eſt verbum,Dec.in d.c.cum ordinem,per glo. ibi,ratio eſt, quia quando notorie conſtat aliquem eſſe priuilegiatum, tunc is non tenetur priuilegium ſuum allegare,glo.ſing.in c.ſuper literis, de reſcript. ſed priuilegium ſcolarium eſt notorium per hanc auten.& alia iura, ergo non tenebuntur illud allegare, Idẽ dicendum eſt in clericis etiam primæ tonſuræ,c.conuenior,xxiij.q.viij.& in c,placita,xv. q. 4. Oldra. conſil. lxxxiij. an epiſcopus,Petrus Iacobus,in

pract.in rub.de ſucceſſio.feud,verſi. item quia certum eſt clericum.

Idem in mendicātibus tradit Panor. in c. ſi duobus,de appella.iſta intellige quando conſtaret illum eſſe ſcolaſticum, vtpote quia in citatione diceretur,citetis talem. N. ſcolaſticum pariſien.coram nobis iudice meldeñ.ſed hodie inoleuit practica notariorum apponentium in citationibus,& alijs literis,cítetis talem aſſertũ vel prætēſum,vel ſe dicentem clericũ, vel ſcolarem, his caſibus tenebitur ſcolaſticus allegare, & probare ſe ſcolarem , cum illud dubium ſit,nam quanuis priuilegium notorium ſit, tamen debet conſtare,quod ſit ſcolaris,ex ſententia Iaſonis,in l.ii.col. vii. ff.ſi quis in ius voca. non ierit.Et iſtud eſt tutius,quod ſemper priuilegium allegetur,vt is qui citauit contra priuilegium puniatur in expenſis , & ſcolaſticus ad ſuum conſeruatorem,& iudícem remittatur,& ita in praxi ſeruatur.

Studens dũ in ſcolis degit ſine patris cõſenſu agere põt.

CEntesimum quinquageſimũquintum, licet filiuſfa.in poteſtate patris exiſtēs non poſſit in iudicio ſtare ſine conſenſu patris,l.fi.§.neceſſitate, C.de bõis quę liber. quia non eſt integer homo , ſed medius ſecundum glo.ibi fallit in ſtudentibus, qui tam in ciuilibus , quam in criminalibus , in ſtudio exiſtentes agere poſſunt, l. ſi longius.§.primo, ff. de iudic.et in l.cum filiuſfa.ſi certum peta. nedum patris conſenſus expectatur,fame pereāę

& delicta remaneant impunita, vt ibidem dici tur,& in c.vt fame,de ſententia excommunica tionis,tum quod patres mittendo illos ad lite- rarum ſtudia , videntur eiſdem concedere om- nia,ſine quibus, ſtudium non poſſent perfice- re,argu.l.cui iuriſdictio,ff. de iuriſd. omnium iud.præterea, de offic. deleg . tum etiam quia abſente aliquo poteſt actus fieri,præſertī quan do periculum eſt in mora,vt hic,l. filiusfam. ff. de procurato. l. ſi vnius.§.ait prætor z.& §. fi- lio, ff. de iniur. plene ſcribit And. tiraquellus, in tracta. de legib. connubia , in glo. ſexta , *de ſon mary*,vbi quærit,an in abſentia mariti poſ- ſit vxor contrahere,& quod ſic concludit,licet in mariti poteſtate exiſtat, vide ibi multa huic rei valde accommoda.

Monachus in ſcolis exiſtēs,ſine abbatis facultate, agere poteſt,

CEnteſimumquinquageſimumſextum,quanuis monachus non habeat perſonam legitimam ſtandi in iudicio ſine licētia abbatis,vel alterius ſuperioris, quia in perſona eius non conſiſtit obligatio, cum ſit ſub poteſtate abbatis,18.q.z.c. abbates , nam habere actionem,eſt habere proprium,ſed habere offi cium iudicis non,l.ſeruos,ff.de alimentis lega- tis, Bal.in rub.de offic.iud.col.z, tamen quan- do eſt in ſtudio,poterit implorare officium iu- dicis , vt ſibi monaſterium alimenta præſtet, cum expenſis monaſterij monachi doceri de-

beant, tex. in cle. I. in fine, de ſtatu monach. Panor. in conſil. 88, facti contingentia, col. ſecunda, in primo volum. & in c. tertio, col. ſecunda, nec clerici, vel monachi, & deſcribitur in conſtitutio. benedictinis, c. ſeptimo, rub. de ſtudentibus ad generalia ſtudia mittendis, & in ſcolis exiſtentes, non ſolum poſſunt agere contra monaſterium, ſed etiam contra quemlibet alium, glo. in c. ex parte, de accuſa. glo. in d. l. ſi longius §. fin. ff. de iudic. etiam ſine licentia abbatis; dum tamen ſit in ſtudio, de conſenſu illius, additio ad Dom. de rota, deciſio. ccciiii. monachus in no. Panor. in c. cum contingat, col. ſeptima, de foro competen. Stephanus Aufre. in deciſio. capel. Tholo. q. xx. & q. 88. & agit in actibus ſtudium tangentibus, glo. & Docto. in c. primo, xij. q. prima, Feli. in c. cum dilecta, de reſcript. verſic. quinto fallit, col. antepenult. numero xviij. & ibi Panor. col. v.

¶ Item poteſt monachus docilis compellere abbatem ad dandam facultatem accedendi ad ſtudium, & ſi nolit dare, epiſcopus ſuperior abbatis, ſeu papa in exemptis concedet, Philippus peruſ. in c. 2. col. ſecunda, ne clericus vel monach. lib. VI. & in ſumma ſummarum, in verbo, excommunicatio, in numero xxv. per Silueſt. de prierio, ſcripſi in glo. cōcord. ī verb. religioſus. §. volum⁹, de collatio. & rō eſt, quia quando aliqd cōcedit, oīa videtur cōcedi ſine

Abbas pōt compelli ad dandam facultatē eundi ad ſtudia monacho docili

quibus,conceſſum explicari non poſſet,vt ſupra dixi, in proximo priuilegio. Sed abbas cõcedendo miſſionem, videtur etiam concedere facultatem exercendi illa,quę veniunt in conſequentiam ſtudij,glo. in c. nolo,12.q.1.Barb.conſil.86 illud,col.iii in iii.vol. Iacobi. in l.ſeruus, C.de iudic.de Turre crema. in ſumma 14. q.1. nu. 7. ne monachus vel alius religioſus, fame in ſtudio pereat.

Trahẽs ſcolaſticum ad iudicẽ uctitum cauſa cadit.

CEnteſimumquĩquageſimumſeptimum, Qui conuenit eos alibi,quam coram iudicibus ſuis,vt hic,verſ. veruntamen cadit cauſa,& eſt ratio, ne a ſuis ſtudijs auocentur propter lites alibi motas,idem ĩ clerico dicitur,in auten. ſtatuimus,C. de epiſcopis & cleri. c.ſi diligenti,de foro compet, vbi glo. dicit quod per ſententiam nõ ipſo iure; facit glo. in l.2.C. de iure emphite, dic tamen, vt ſcripſi, infra ſuper tex.

Idem ſi ſtatutum alicuius ciuitatis ſimpliciter dicat,quod ſcolares non poſſint cõueniri coram alio iudice,quam coram rectore, Intelligetur non ſolum in ciuili, ſed etiam in criminali, Bar. Rebuff. & Pla. in l. fi. C. de agentib. in rebus, lib. xii.

Doctores habent in ſuos diſcipulos iuriſdictionem.

CEnteſimumquĩquageſimumoctauum, Quod licet dominus non habeat iuriſdictionem in ſuos domeſticos,& famulos,l. qui iuriſdictioni,ff. de iuriſ. oĩm iud. Fallit in doctore,qui habet iuriſdictionem in ſuos

ſcolares,vt in prœ.ff.§.illud, & in hoc tex.ſed hodie ſunt conſtituti conſeruatores, qui iuriſdictionem in ſcolaſticos habent,& exercent.& ſunt duo dati,vnus a rege, vel plures, alter a papa. Si tamen ſcolares irent ad doctores, poſſent ipſi īter ſcolares cognoſcere etiam hodie, & ego hac iuriſdictione vſus ſum in multis vniuerſitatibus,& ī hac Pariſieñ. vniuerſitate,adhuc quęlibet facultas,& natio habet iuriſdictionem in concernentibus factum facultatis,ſeu nationis, & a facultatis, ſeu nationis ſententia, licet grauato ad vniuerſitatem appellare.ſed ab vniuerſitate non licet appellare, & pro mōſtro olim habebat vniuerſitas, quod appellaretur etiam ad ſenatum, cū periuri ſint appellantes,& quia in omnibus licitis vniuerſitati acquieſcere ſubditi debeant, & obedire, & ſtatuto vniuerſitatis prædictæ cautum eſt, ne ab eius ſententia inter ſuos ſubditos lata appelletur, quod eſt notandum pro degentibus in hac vniuerſitate,ſed eo nunc per hominum maliciam ventū eſt,vt ab ipſa ſacroſancta vniuerſitate ad ſenatum appelletur,non tamen ſine periurij reatu,c.breui,de iureiur.

Ab uniuerſitate Pariſi. non appellatur

CEnteſimumquīquageſimūnonū, quod artium magiſtri ſunt iudices īter ſuos diſcipulos, ita tenuit Alber.in l.1.in v.col.ff.de iud. & ſequitur Bolog. hic, & hæc opinio ſeruatur in Pariſien. vniuerſitate, vbi re-

Magiſtri artium iter ſuos diſcipulos ſunt iudices.

gentes ſuos ſcolares in carceribus etiam detentos requirunt,& recte hoc iure dictante, & conſuetudine approbante, & poſſunt eos caſtigare,pro grauiſſimo tamen crimine, vt hæreſis & maieſtatis non obſeruaretur hoc priuilegium, ſed talis ſcolaris puniretur vt quiuis alius,& ſic vidi ſemper ſeruari ibidem, Imo etiam poſſunt requiri, etiam ſi ſint ĩ carceribus epiſcopi,& requirẽtes non poſſunt excommunicari pro his quæ gerunt vniuerſitatis nomine, & hoc Innocentius conceſſit magiſtris, & ſcolaribus Parienſis,in hæcverba,vt nullus in vniuerſitatem veſtram magiſtrorum & ſcolarium,aut rectorem, vel procuratores veſtros, cuiuſcunque aut quaruncunque facultatum, ſeu quemquam alium pro facto, vel occaſione ipſius vniuerſitatis excommunicatiõis,ſuſpenſionis, vel interdicti ſententiam audeat promulgare abſque ſedis apoſtolicæ licentia ſpeciali,& ſi fuerit promulgata ipſo iuro ſit irrita & inanis,&c.datum Peruſij,calend.Iunij,pontificatus noſtri,anno nono,vt eſt ſcriptum in libro facultatis decretorum.

Excommunicari non poſſunt magiſtri, nec ſcolares Pariſienſes,

CEnteſimumſexageſimum, Quod ſi ſcolaris fuerit coram ſuo iudice conuentus, coram illo poteſt fieri reconuentio, licet actor nõ aſſumpſerit illum iudicem ſponte, Panor.in c.1. in fine, de mutuis peti. Bal.in auten. & conſequenter ĩ fi.l. de ſenten. & intel. omnium iud,nam ſcolaris eſt reus, ergo pote-

Studens coram ſuo iudice cõuentus reconuenire poteſt,

rit reconuenire, per totum titulum, de mutu. petitio. & c. diſpendia. §. fin. de reſcrip. lib. vi. ☙ Item priuilegium non aufert ius commune, arg. l. tertię. §. ſi emancipatus, ff. de contra tab. nam alias ſequeretur, quod aut perderet priuilegium, aut ius commune, quod nec lege, nec ratione probatur, l. iii. ff. de teſt. milit. idem tenet Ioan. And. in d. c. primo, de mutuis petitio. in conuento coram magiſtro artis ſuæ, per l. magiſterię, C. de iuriſd. omnium iud. & Soci. in d. c. primo, col. 4. in 4. priuil. artic. vbi multa dicit, tum eum lege hodie in hac patria conſuetudinaria recõuentio ſine literis regiȷ́, in curiȷ́s ſecularibus fieri non ſolet.

Studẽtes uſque ad quatuor dietas ſuos trahũt debitores.

CEnteſimumſexageſimumprimum, Quod licet iure nouo non valeat quis aduerſarium ſuum vltra vnam dietam trahere, c. ſtatutum. §. cum vero, de reſcript. lib. vj. olim vſque ad duas, c. nõnulli, illo tit. ☙ Fallit ĩ ſcolarib⁹, qui poſſunt ſuos debitores corã ſuis cõſeruatoribus, & inuriatores vſq; ad quatuor dietas cõuenire, teſte Io. and. ĩ addi. ad Spe. ĩ tit. de iud. delegato. verſ. ſed nũquid cõſeruator, & Boer. in conſuetud. Bituri. ĩ. §. iij. de iuriſd. omnium iud. & habetur in ordina. regiis, rub. *des priuilleges des eſcolliers*, articu. ſeptimo, hoc etiam eſt declaratum per leges Hiſpaniæ, & quod quælibet dieta ſit decem leucarum, quæ faciunt

viginti miliaria, l. 1. vbi doct. ff. ſi quis cautiõ, & papa Innocentius, in Hiſpania ad ius decretalium reduxit, vt tãtum ſcolarium priuilegiũ extendatur ad duas dietas, vidi reſtrictionem datam, anno 1486 quĩto decimo calen. februarij, pontificatus ſui anno tertio, & meminit Io. fab. in l. 1. col. 8. C. de ſumma trinita. ſed ſcolares in Montepeſſulano ſtudentes, poſſunt conuenire ſuos debitores, iniuriatores, & Iurium detentores, diſtantes per quinque dietas vulgares, vt patet in priuilegio Karoli ſupra deſcripto, quę debent intelligi in conſeruatore apoſtolico, ſed coram conſeruatore regio poterunt ſcolaſtici conuenire ſuos debitores, quantum protenditur illi⁹ ſenatus ſub quo degit regius conſeruator iuriſdictio, quam reſſortum vocant, fuit declaratum in hoc ſenatu Pariſienſi, anno 1525 vltra non, vt in d. rub. *des priuilleges des eſcoliers*, artic. vltimo.

No. p Hiſpanis,

CEnteſimumſexageſimũſecundum, quod & ſi actor debeat ſequi forum rei, c. cum ſit generale, de foro compet. l. in criminali, C. de iuriſd. oĩm iud.

Actor quo ad ſcolaſticos, non ſequitur forũ rei.

Fallit tamen in ſcolaribus, qui ſuos debitores coram ſuis conſeruatoribus poſſunt conuenire, vt hic. Doct. in c. 1. & fi, de off. deleg. in vi. alioqui fruſtra dati eſſent eis, vide octo limitationes, ad illam regulam actor forum rei ſequitur per Soci. ĩ tracta. fallen. regula x. actor &c. & per Feli. & alios in d. c. cum ſit generale.

Centeſimum

CEnteſimumſexageſimũtertiũ, ꝙ licet ab interlocutoria nõ ſit iure ciuili regulariter licitum appellare, l. 2. ff. de appella. recipien. l. 2. C. de epiſco. audien, l penul. C. quorum appella. non recipiantur. *A qualibet interlocutoria ſcolaſticus appellare poteſt*

❧ Fallit tamen in ſcolaſticis per hunc tex. ibi ab omni iniuria defendamus, & ſic ſiue fuerit grauis, ſiue parua, quia qui totum dicit nihil excludit, l. a procuratore, C. mãda. l. iulianus, ff. de leg. 3. hic dicit ab omni iniuria, ergo & a parua, facit quod ſcribit Corſet. in tract. de minimis, & ſup. in tex. ſcripſi, in verb. aliquã, hoc etiã firmat expreſſim Panor. in quęſt. incipien. gaudulphus, col. 13. & fuit iſtud introductum, vt a quotidianis iniurijs, quę eis inferũtur, defenderentur, vt ſcripſi in titu. de friuolis appella. §. 1. in iii., regula in concord. Franciæ.

❧ Sed hodie vites, alij ꝙ ſeruiẽtes potius tuentur per aliquos, *iuſtices adminiſtratoires*, quam ſtudentes, ideo ipſi clamãt, ꝙ ante eos, Dauid Pſal. 59. Da nobis auxilium de tribulatiõe, & vana ſalus hoĩs, in Deo faciemus virtutem, & ipſe ad nihilum deducet tribulantes nos, quia habetur primæ Pet. iii. c. quis eſt qui vobis noceat, ſi boni ęmulatores fueritis? Ideo bonum agite, nempe cõſtituet dominus legiſlatorem ſuper eos, & ſciant gentes, quoniam homines ſunt, Dauid Pſal. 9. & vos prouinciæ rectores negligentes, videte pœnas, in tex. infra deſcriptas, & alias per me ex iuribus elicitas, & eas,

ſi non virtutis amore, ſaltem metu pœnę timete, & vobis bene erit.

Omiſſo medio literarũ ſtudioſus appellare põt

CEnteſimum ſexageſimumquartũ priuilegium, quia eſto quod omiſſo medio de iure ciuili ad ſuperiorem non ſit appellandum, l. imperatores, ff. de appella. l. addictos, l. eo, & in auten. de appella. §. fin. colla. 4. idem per ordinationes regias, imo prohibetur ĩ rub. *des apellations*, artic. ſecundo, & nouiſſime per concordata, in titu. de friuolis appella. in §. 1. niſi in caſibus poſitis, per Hoſtien. in ſumma, in rub. dę appella. §. a quo, & glo. Feli. & alios in c. ſuper quæſtionum. §. porro, de offic. delega. Præpoſi. in c. dilecti filij, in iii. col. z. de appella. Philip. in c. Romana. §. ab archidiaconis, eodem titu. in vi. Iaſ. in l. qui Romæ, §. ſeia, ff. de verbo. obliga. Soci. in tracta. fallen. regula xxiii. quos ſcripſi in ordina. reg. rub. *des ſentences executoires*, ratio eſt, ne lites prorogentur, & vt materia vexationis conquieſcat, in d. §. 1. in concorda. & vt laboribus partium, & expenſis parcatur, Barb. in c. ſuper quæſtionum. §. porro, de offic. deleg. & nõ ſolum in rebus prophanis, ſed etiam in eccleſiaſticis, & ſpiritualibus non appellatur, omiſſo medio, vt aſſerit Hoſtien. vbi ſupra, ideo dicebat Specu. in titu. de appella, in §. nũc tractemus, bñdictus ſit imperator, qui licet ſit mũdi dñs, l. deprecatio, ff. ad l. rhodiã, de iact, & oẽs ꝓuincię ſint ſub eo,

c. Adrianus,lxiii.diſt.& omnes principes, c. in apibus,7.q.1.dempto rege Franciæ,c.per venerabilem qui filij ſint legitimi, tamen non patitur in pręiudicium ordinariorũ inferiorum,& in damnum & laborem incomparabilem litigatorum ad ſe omiſſis medijs appellare, quod ſi fiat, remittit appellantem ad iudicem competentem,licet olim ſecus in papa,quia ad eum omiſſo medio appellari poterat, c. ad Romanam,& c.quotiens,2.q.5.c.ſi duobus,de appella.glo.& Doct.in c.Romana.eo.titu.in vi.

❧ Et ratio erat,quia Imperator cum haberet iuriſdictionem a populo.§.ſed & quod principi.inſti.de iure natu.l.1.ff.de conſti.princi.non mirum ſi cauſas remittebat cum benefacienti.&c.l.ſed ſi lege.§.conſuluit,ff.de petitio.hęred. l.ſi non ſortem.§.libertus,ff.de condic.indebi. quia aduerſus populum, inhumanus non debuit eſſe,nec illiberalis, cum ſibi populus fuerit munificus, in eum iuriſdictionem transferendo.ideo minus debuit poteſtati populi derogare,quam potuit,ſed Papa a CHRISTO habuit poteſtatem,c. in nouo, xxi. diſtinct. c. quodcunque. xxiiii. q. prima, cap. translato; & ibi glo. & Docto.de conſtitutio.& in Euangelio patet, Ideo cum maiori honeſtate potuit ſibi plura in præeminentiam, quam Imperator reſeruare,glo. in cap.primo, de translatio. prælato. Præpoſitus in rubr. de appellatio. col.vi.licet ſatis inconſiderate,Bar. in l.prima,

.§.ſi quis,ff.de appella. dicat papã eo ſtatuiſſe, quia voluit curiã ſuã ĩpĩguare,vt maiorẽ curiã haberet,cui acquieſcit Paul.in l.addictos, C.de appel.poteſt etiã alia dari ratio, quia Papa eſt omnium ordinarius,c.per principatũ,& c.cuncta per mundum,9.q 2. & cum omni prælato cõcurrit in poteſtate,& iuriſdictione, ſecundũ Io.monachum,in c.ſi eo tempore,de electio. in vi.Bal.in c.1. in 1.nota. qui feud. dar. poſſunt, & in c.1.quis dicatur dux,vel marchio,& ĩ proœmio decreta.col.1.vnde Bal.ĩ c.dilecti,2.de appel.ponit differentiam inter Papam & Imperatorem, quia Papa,cum pater omnium patrum ſit, immediate cum omni prçlato concurrit,etiam in eadem iuriſdictione, in maiori autem, & in propria papali per ſe ſtat,quç non minuitur,per concurſum alterius iuriſdictionis,arg. c.1,de conceſſio.prçb.in vi.& l. falſa.§.1. ff. de conditio.& demonſtra. Sicut mare non augetur,nec minuitur , per cõcurſum fluminum, vnde Papa habet iuriſdictionem,nõ per viam cumulatiõis,quia ſic eſſet collega, vel haberet parem,nec per viam gradualitatis,quia ſic haberet priorem prçſidentem,& potiorem ſe,ſed perviam, quia Papa eſt totum continens omnia,iuxta illud,omnia Cçſar erat,Impator autem magnificus & glorioſus ſicut Aquilla diſtribuit prædam ſuam, & non curat in omnibus epulis os ſuum apponere, tanquam ſit inſatiabilis, hinc eſt quod ſecus eſt in Imperato-

Differentia inter Papã & Imperatorem

re,ad quem nõ debet appellari, niſi gradatim, non quod Imperator non poſſit de plenitudine poteſtatis non procedere,ſed quia non vult propter cõmodum ſubditorum. §. ſuper hoc, in auten.de quæſtore,colla.vi. refert Alex. in l.qui Romæ.§ ſeia,ff. de verb. oblig. vel ideo ſibi retinuit Papa, vt eum tanquam ſuperiorem recognoſcamus, & Dei vices gerentem, quod iure facere potuit.

Fallit tamen in ſcolaribus,quia cum Imperator de gratia ſpeciali offerat ſe ſponte ad defenſionem illorum,vt hoc tex.patet,ibi ab omni iniuria defendamus,poterunt ipſi appellare ad Regem, vel eius ſupremam curiam,ĩ regno Franciȩ,vel ad Imperatorem, in terris imperij, etiam omiſſo medio,ſeu ad eius ſupremam curiam ſecundum Bal. Sali.& alios hic, Panor.in ſua quæſtione,incipiente gaudulphus,col.xiii. Alex.in additio.ad Bar. in l. 1.§. ſi quis ab appellatione,inverſ omiſſis medijs,ff.de appella. Bartho.de belenzinis,in additio.ad Panor. in d.c.dilecti,de appella.Soci.in tracta. fallen. regula xxiii.fallen quinta,Aufre. in deciſio. Tholoſa q.169.Nicol. Boerius in conſuetud. Bituri.in.§.1.de iuriſdictio.omnium iud. Thomas ferra.cautella prima,Io. Baptiſta in additio.ad Alber.in dictio.in verbo, appellatio. in verſi. ad Papam, Feli. in d. c. ſuper quæſtionum §. porro,in fine, & ſcripſi in.§. primo, de friuo. l.appella.ĩ cõcord.ſed cũ ibi expreſſe ſit prohi-

bitum ad ſuperiorem, omiſſo medio, appellare, tam in foro canonico, quam ſeculari, an ſcolaſtici comprehendantur in illo tex. videlicet quod non poſſunt hodie appellare, & videtur quod ſic, quia lex noua, etiam non faciens mentionem de veteri contraria eam corrigit, c. primo, de conſtitu. in vi. ſed concordatum eſt lex vltimo facta, & contraria huic tex. ergo corrigit.

Item generaliter loquitur, per hæc verba, ſi quis, &c. ergo, &c. Contrarium tamen tenet glo. in § Romanæ, in verbo, comprehendi, in fi. in titu. de cauſis, in pragma. ſanc. & ratio eſt, quia in generali caſſatione omnium beneficiorum, ſeu priuilegiorum, non videntur includi priuilegia, in corpore iuris clauſa, vt ſunt iſta, glo. in l. ſecunda, §. legatis, in verbo, non compelluntur, ff. de iudic. & in l. hæres, in verbo, excuſatur, eod. titu. glo. in verbo, iure, d. titu. de cauſis, & infra fuſius ſcripſi, igitur ſtudentes etiam hodie ex ſpeciali priuilegio, omiſſo medio, appellabunt, & ita alias obtinui in Montepeſſulano, nam omiſſo medio, ad Senatum appellaui Tholoſanum, & recepta fuit mea appellatio.

Scolaris nõ ĩtrãs ſcolas his gaudet priuilegijs,

CEnteſimum ſexageſimumquintum, Quod quãuis ſtudioſus non intret ſcolas, ſed domi repetendo ſtudeat, gaudebit tamen priui-

legijs ſcolarium,glo. & ibi Domi. in prœmio ſext.per illum tex. in verbo,commorantibus, qui non dicit ſtudentibus , Idem firmat Card. in c. quod clericis, de foro competen. per illum tex. ibi Pariſios commorantes, Bal. in l. ſi cum dies, §.ſi arbiter; ff. de arbitr. Ioan, riminal. & Iaſ. in l.ſcrinianos, C. de milita. teſtamen. Bauer. in,§. ſed hactenus,col.ſecunda, inſtitu. illo titu.

☞ Sed contrarium tenet Panor.in c.1.in fine, de iudic.per tex.& ibi Alber.ī l.necnon, ff.ex quib.cauſis maior. Alber.in l.generaliter, col. vlti.C.de epiſcop.& cleric.& l.ſi quis, C.de domeſticis,lib.xii.ibi,indignum quippe eſt, deſides tandiu a propriis muniis aberrantes, quos conuenit aſſiduos munerari, &c. Ita tenet Silueſter de prierio in ſua ſumma,in verbo, argumentum,in vltima quæſtio.& in ſumma angelica, in eod. verb. quia ſcolaris vagus non fiet magiſter,l.1.& ibi glo.C.de tyro.lib.12.nempe paria ſunt non reſidere, & officium negligere, cle.1.de celebra.miſſa.& de cler.non reſid.per totum . facit tex.ſolēnis,in c.cum ex eo,ibi literarum ſtudio inſiſtantes, de electio. lib. vi. l. ſemper, §. quibuſdam, ibi, nec omnibus promiſcue, qui aſſumpti ſunt in his collegiis immunitas datur, ſed artificibus duntaxat,ff. de iure immu. et.§. negociatores ibi quandiu in huiuſmodi actu ſunt, ibidem, l. ſi duas,§. decet ibi,et circa operationē ſe negligenter nō

habeant,de excuſa.tuto.l.ne quidem,C.de teſta.milit. vbi miles non habet priuilegium militare,niſi occupetur circa militiam, ſic nec ſcolaris, niſi occupetur erga ſtudium, nempe qui altari ſeruit, de altari viuere debet, c.cum ſecundum,de præbend.ergo qui non ſeruit,non debet viuere,quippe familiares Papę non gaudent priuilegijs familiarium, ſi non exerceant in famulatu,Barb.conſ.8z. clementiſſimi,col. iii. volu. 4. ſic nec ſcolaſtici non ſtudentes.

☞ Conſiliando opiniones poteſt dici, quod ſi ſcolaris nil prorſus ſtudeat, nec intrat ſcolas, tunc non debet potiri priuilegiis ſcolarium, quia ceſſante ſtudio, debet ceſſare priuilegium,c.cum ceſſante,de appel.l.titia.§.vſuras, ff.de lega.z.c.generaliter,xvi.q.1.

☞ Si vero ſtudeat domi, ſed parum, vel eſt prouectus, & dubia per ſe poteſt explicare, tunc non priuabitur priuilegiis, etiam ſi non audiat,vel ſcolas non intret, Barth.in l.prima, C.de tyronib. lib. xii (ſi Bar.lectura poſſit dici)Lucas de penna,in l.in ſacris,in iii.C.de proximis ſacro. eodem libro, Rebuffus in l. vna. C.de collegia.lib. xi. glo. in pragma. ſanctio. in .§. item quod ad dictas, in verbo; reſidebunt, de colla. Rauen. in alpha. in verbo,matricula, Bonus de Curtili, in tracta. nobilita. in tertia parte, numero 88. de Ripa in c. primo, in fine, de iudic. & etiam gaudebit benedictione poſita ĩ proœ.decre. ſecundum Bolog.

hic,& Barba.in d.c.quod clericis, de foro com pet.Bonaud.in addit.ad Ioan. de terra rubea, arti.ij.ſecundi trac,verſ. octauus articulus, cō clu.iij.vel poteſt dici, quod ſi ſcolaris parū ſtudet, tamen honeſte viuit, quod eſt ei difficile, aliorum priuilegijs debet gaudere, ſi vero viuat inhoneſte,nō. l.per id tempus,C. de curio. & ſtatio.lib.xij ibi, erga eos vero qui inhoneſte,& contra decus ſeculi,vel honorem militię verſabuntur,non ſolum condemnatio manſura eſt, verum grauior pena ſtatuenda,huic ſententiæ ſubſcribit Barb. in prœmio cle. in verb. ſalutem,col.ij. & ſeq. & eſt æquitati conſona, hodie tamen, licet reſideat in vniuerſitatibus propter alios actus,non vtetur priuilegijs aliorum,niſi cauſa ſtudij,in ordina.reg.habetur,in rub.*des priuileges des eſcolliers*, artic.iiij. ſi tamen qn̄q; ſcolaſtici ſtudia publica intrant,nō dicuntur ſcolares de quandoque, ſecundum Egidiū de bella mera. in conſil.ſexto, verſi. præterea, Ioan.marie,in d l.ſcriniarios, Roma.in l.ſi vero.§.deviro,col.xxxij.ff.ſolu.ma.in xxxiiij,fallen.galiaula,in repe.l,centurio,col.8. ff.de vulga.in Hiſpania requiritur quod in ſingulos dies audiat duas lectiones, alias non debet gaudere priuilegijs ſcolarium. vt patet in eorum conſtitu. & in concordia facta cum ſtudio ſalamentino,de quo ſupra, non tamen ita exacte debet intelligi, vt ſi aliquo die non audierit,ꝙ non debent gaudere priuilegijs,ſed quanto fre

Alber.in l.inter eos,ff.ex quibus cauſis maiores,Rebuffus in l.congruit,de loca.prædio.ciuilium,lib.xi.Bal.in proemio,ff.§.hæc autem tria,Rauenna in alpha.in verbo bidelli,Alex. in l,ſcriniarios,C.de teſtamen.milit. nam omnes qui in procinctu verſantur, cum eadem pericula experiantur,iura quoque eadem merito ſibi vendicāt, ideo in claſſibus omnes remiges & nautæ milites ſunt,Item vigiles milites, & iure militari poſſe teſtari eos nulla dubitatio, eſt,l.vna,ff.de bono.poſſe. ex teſta. militis ſupra ſcripſi.

Amplia non ſolum habere locum in famulis,quos tenebant tempore huius, autenti.ſed etiam in præſentibus, & futuris, ita tenet patruus meus vbi ſupra,quia & nunc,& in poſterum quando ſeruiunt ſcolaribus, ſunt famuli ſcolarium, quibus hoc priuilegium competit, vt hic,ſiue ſint temporales, ſiue perpetui, cum hic non diſtingat, igitur nec ego, ſequendo,l. de precio,ff.de publicia.ī rem actio.Item iniuria facta famulo,cenſetur domino facta, l. & ſi prætor,ff.de off.eius cui mand.eſt iuriſd.

Intellige verum, quando fit famulo in executione officij, alioqui ſecus, vt ibi tenent doctores,& tradit Ioannes Maſuer. in rubrica de iniuriis.§.item ſi ſeruiens,Guido papæ in quæſtio.delphi.quæſt. 557. Lucas de penna in l.i. in fi.C.de coarta.lib.xij.

Iniuria famulo facta quando domino facta cenſeatur.

Idē ī iiuria facta militibus, iuxta lat⁹ prici

pis exiſtentibus, nam inferens crimine læſæ maieſtatis conueniri poteſt, l. quiſquis. ibi pars corporis noſtri, & ibi D. buynardus, C. ad leg. iuliam, maieſta. & curiæ facta regi, quoque facta dicetur, vt ſcripſi in glo, extra Romanum, ī forma māda. in concorda. ideo pariſijs fuit dictum, quod dominus poteſt proſequi delictū in perſonam ſubiectorum commiſſum, refert Ioan. gallus in quęſt. per arreſta, q. xli. imo ſi in contumeliam domini iniurietur famulus, vel occaſione domini, poteſt iniurians criminaliter puniri, Bar. in l. prima. §. idē ait, ff. de iniur. Bal. in l. ſi quis homicidij, C. de accuſa. Card. in cle. de exceſſib. præla.

¶ Et ex hoc ſumpta eſt practica in regno frācia, per quam verberantes officiales regios cōmiſſionem ſuam exequentes, capite puniuntur aut ſaltem manus ei amputatur, vt atteſtatur Guido. d. deciſio. 557. & dominus Boer. in tracta. de ſeditio. fol. xxxiiij. ſed Maſuer. in d. titu. de iniurijs, dicit penam eſſe arbitrariam, & practica franciæ recepit iſtam, & hoc crimen dicūt eſſe priuilegiatum, vt ſi clericus hoc faciat, condemnetur per iudicem ſecularem, in pecunia, vel ad emendam, vt areſto. cxiij. per Ioannem gall. cauetur.

¶ Item pro iniuria facta monacho, competit actio iniuriarum monaſterio, & quādo fit clerico cenſetur facta eccleſię, glo, quam ibi ſequūtur Panor. & Feli. in c. parochianos, de ſenten.

excommunica. idem tenet Aufre. in deciſio. capellæ tholoſanæ, q. cxlv.

☞ Item illata vxori iniuria. actio competit marito, l. prima, in fi. ff. de iiur. §. patitur, inſti. illo titu. Et quando famulus gaudeat priuilegijs domini, vide Guido papę. cõſil. xxx. quod nobilis, Bal. in l. i. C. de vxor. militum, rauen. in alpha. in verbo bidelli, idem dicens de bidellis, & Barba. conſil. xliiij. ſapienter, col. v. numero. 8. in ij. volu. abundantius ſcribo, in ordina. reg. Rub. *des ſergens*.

☞ Præterea qui tenetur alere dominum, tenetur & ſeruitorem, vt tenet Panor. in c. quanto, de cenſib. ſed in hac francia conſuetudinaria, qui inuitat dominum, non inuitat famulũ, licet contrarium ſeruetur in Montepeſſulano, ac in tota lingua occitana, atque in prouincia, & in Italia, vt dominus ſemper habeat vnum ſaltem famulum ſecum. ☞ Item ſicut non poteſt ſcolaris capi, vel eius valiſia ſiue bogetæ, vt vulgari ſermone vtar, ita nec nũcius vt hic, & ſi opponatur de regula priuilegium, de reg. iur. in vi. reſpoñ. verum eſſe, quod priuilegiũ perſonale non egreditur perſonam non acceſſoriam, ſecus in acceſſorijs, vt tenet Decius in l. in omnibus cauſis id obſeruatur, ff. de reg. iur. etiam quia eſt expreſſum in hoc tex. *Alere tenetur famulũ qui dominũ alit.*

☞ Si tamen famulus ſit malus, & fraudator, poterit expelli ante tempus, & perdit ſalarium totius temporis, l. iudices, & ibi patruus meus

C.de anno.& tribut. lib.x. quod diſtingue vt ibi per eum.

Limita non procedere, quando exemit de ſeruitu.ſcolarium,& aliȷs ſeruiūt, tunc nō gaudebunt priuilegiȷs, Alber.in tract.ſtatu. in prima pte,q. cxiiij. quia finita cauſa priuilegij ceſſat priuilegium.l.hi, & l.ſeq.§.i. ff. ex quibus cauſ.maior.l.ij.§.plane,ff.de iud.nā vxor repudiata non habet priuilegium repudiantis, l.q ait,ff. de diuortiȷs, vide pulchre Barba.conſil. lxxxij.clementiſſimi,col.iij. in 4. volu.Itē qualitas iuncta verbo, debet intelligi ſecundū tēpus verbi,l.in delictis.§.i,ff.de noxa.actio.ſi tamen proceſſus eſſet inchoatus per conteſtationē corā cōſeruatore,ibidē finiret p ſupradicta Hodie tamen in francia nō vtuntur oībus priuilegȷ̄s iſtis famuli, niſi fuerint matriculæ adſcripti, & ſtuduerint, ac ſtudeant ſicut magiſtri, & ita etiam eſt in conſtitutionibus Hiſpaniȩ declaratum,in concordia facta inter regem Fernandū,& vniuerſitatem ſalamantinam. Tamen Karolus quintus vniuerſitatem pariſieñ. & eius famulos, his ſequentibus priuilegiȷs donauit in hęc verba. Eandē vniuerſitatē eius collegia ſingula,magiſtros,videlicet ſcolares,& bidellos quoſcunq,necnon & librarios, qui ſub protectione,tuitione,& cuſtodia ipſius vniuerſitatis de officio librariæ, abſque alia mercatura viuunt,de & pro ſuis domibus,quarum domini ſeu proprietariȷ exiſtunt,de quibus etiam

Collegia gaudent priuilegijs

locagijs,vel cenſum recipere, aut ad ſuum pro prium commodum facere poſſint, necnõ & de domibus ſeu ſcolis proprijs, non ab alio locatis,ad quas idem magiſtri,ſcolares & bidelli vadunt quotidie ſcientias, videlicet artes docturi,& alias audituri, a iuuaminibus ſeu auxilijs nuper, et de nouo ſuper domibus,ſeu locagijs pariſijs ſituatis,vel redditibus earundẽ pro facto guerrarũ dicti regni indictis,ac etiã ab omnibus alijs iuuaminibus,tam ſuper vino & ſale,quam ſuper quibuſuis rebus alijs, pro dicto facto guerrarum nuper impoſitis, vt profertur,ipſos et eorum quemlibet omnino quittos et liberos eſſe volumus, et immunes, &c.datũ Pariſiis, anno. 1363. die decimaoctaua Aprilis, hoc priuilegium ampliauit idem rex.anno.1369.die vigeſimaquarta ſeptembris apud Vincennam, poſtea taxauit et limitauit ad xxiiij.librarios, et ad alios ſeruitores vniuerſitatis,vt in priuilegio continetur, dato Pariſiis anno.1368.die quinta Nouembris,et Ludoui. xii.hos vniuerſitatis famulos ad xxx. redegit, anno.1513. die.ix. Aprilis, vt eſt in priuilegiis vniuerſitatis ſcriptum, et omnia priuilegia dictæ vniuerſitatis confirmauit Franciſcus rex modernus Franciæ,anno.1515.in menſe Aprilis. Et ſic collegia etiam gaudent priuilegiis, et hoc fuit declaratum per ſenatum pariſienſem,hoc anno pro collegio ſancti Victoris.

Famulus ſcolaris nõ poteſt ab eis ſalarium pe tere

CEnteſimum ſexageſimũſeptimũ, quia ſi longo tempore ſtetit fa-mulus cum ſtudioſo, illi inſeruiẽ-do nulla de ſalario facta mentio-ne, nec conuentione, non poterit poſtea ĩ fine ſalarium petere, quia ſpeciale eſt ĩ aduocato, & aliis numeratis in l.i, ff. de varijs & extra. cogni. ergo in contrarium eſt ius com mune, l. ius ſingulare, ff. de legib. quod firmat Feder. conſil. ccxviii domine federice, & Alex. conſil. cix. ſuper eo, col. ij. in ſexto vol. imo ſco laris poterit eidem famulo recedere volenti, au ferre veſtes, quas dederat, vt ſibi ſeruiret, ſi ſi-mul atque factæ eidem ſunt, diſcedere vellet, l. penult. & ibi glo. Bar. & alii, ff. ſolut. matri. & glo. in l. id veſtimentum, ff. de pecul. quod intellige vt per Bar. in d. l. penul. imo ſi famul⁹ relinquat dominum culpa ſua, perdit mercedẽ Iaſ. in l. diem functo, nu. xxviii. ff. de aſſeſſo. & Rebuffus, in l. iudices, C. de anno. & tribu, lib. x. intellige futurum, ſed non præteritum ſe-cundum eos.

Limitat Alex. procedere, quãdo famulus eſſet cõſuetus habere ſalariũ, & operas locare, quia ſecundum conſuetudinem poterit petere a ſcolaſtico ſalarium, l. exceptio, C. loca. ſed con trarium videtur verum, nam qualitas ſcolari-um, qui non ſunt ſoliti dare ſtipendia, eſt inſpi cienda, tex. in l. in ſumma. §. in frumẽto, ibi quã ti tu conducturus fuiſſes, & glo. in l. ſi non ſor

tem

tem·§·libertus,ff. de condictio.indebi.l. ſin. C. de fund. patrimo. lib.xi.Item conſuetudo ipſorum , quia non ſunt communiter ſoliti darè ſalarium,maxime Tholoſæ,vt vidi ibidē,arg. l.vel vniuerſorū,ff.de pigno. actio. Rauen.in al pha.in verbo,qualitas, & Corſe. in reperto. in verbo,aduocatus , ideo conſiderata qualitate, & domini & famuli , quia ille ſolitus erat dare ſalarium,& famulus erat ſolitus habere,his cō currentibus procedet Alexand.limitatio, etiam puto conſuetudinem regionis ſuper his at tendēdā.arg.l.ſi ſeruus plurium·§·fi. ff. de leg. primo, ſed valde pauci famuli a ſcolaſticis habent ſtipendia, ſed victu tenui , & veſtitu vili, his contenti eſſe debent, iuxta diui Pauli ſententiam , inſpecta tamen dominorum qualitate,vt prædixi.

Cōpenſatio nō fit in his quæ ſcolaſticus debet

CEnteſimumſexageſimumoctauum , Sicut contra dotem non recipitur compenſatio,l.z.§.taceat,C.de rei vxoriç actio, plene Bal.de bartolinis ī repet.l. primę, ff. ſolu. matrimo. ita nec contra doctores , vel ſcolares ſua petentes ſtipendia , vel alimenta, hoc expreſſim ſcribit de Ripa,in d.l.1.col. vlti. qui allegat Alber.in l,4 .C.de cōpenſa. vbi non inueni,ratio tamen huius dicti eſt , tam æquiparatorum videlicet ſtudij & dotis,quam ęqui tatis, nam ſi forte compēſatio obijceretur con tra ſtudentem, per mercatorem deferentem pe cunias , cogeretur ſcolaſticus perire fame , &

ſtudiū deſerere,& iō in hac pecunia tradita per patrem alicui,ꝓviatico ſcolaris, arbitrarer compenſationis exceptionē opponi non poſſe, nam poſtq̃ pro cōtractibus initis in patria non conuenitur, multo minus debita compenſabit aliquis contra eum, hoc etiam eſt valde æquum, nam ſcolaſticus interim ſtudebit, & mittet ad patrem, vt ſatisfaciat iſti, de alia pecunia, & licet ſtudioſus non ſoluat nunc mercatori, ad patriā poſtea reuerſus ſoluet, & ſic quod diferetur, non auferetur, l. quotiens, C. de precib. impera. offe. alioqui daretur materia deſerēdi ſtudium, quia ĩuidus, & maleuolus emeret a mercatoribus omnia, quę illi debet ſcolaris, & procuraret deferre pecuniam, vt compenſaret omnia iſta debita, ob hoc cogeretur ſcolaſticus ſtudium dimittere, quod non eſt permittendum, & per hoc reſpondi cuidam burſario, qui primario tenebatur ratione proceſſus in decē, vt nō poſſit cōpenſari debitū cū pecunῆs, quę pro victu ſingulis hebdomadis dētur, ne collegiatus fame interea pereat. ❧ Limitarem quādo illā pecuniā recepiſſet in ſtudio, vtpote mercator pro primo quadrāte nō hēbat tradere ſtudioſo, niſi viginti aureos, tn̄ dedit illi triginta, ſi pater noluerit reſtituere illi mercatori decem poterit in altero quadrāte cōpenſare, tū ratiōe ęquitatis, tum etiā q̃a null⁹ vellet iſti ſcolari mutuum dare, ad hæc ꝙ primum debitum priuilegiatum reperitur, & ſecundum pariter, ob id

vnum non vtetur priuilegio aduerſus aliud,p
ea quę Bar.& alij notāt in autenti. quas actio
nes,C.de ſacroſan.eccle.ſed ſupradicta intellige
rem in debitis ante ſtudium,& ob aliā cauſam,
quam ſtudij, quod eſt ſingulariter notandum.

CEnteſimumſexageſimūnonum ,Quod licet ſit peccatū ambitionis & præſumptionis petere honores,vt eſt in Euangelio Mathęi,23,c.& not.Archi. & alij in ſumma 48,diſtin. ſcolaſticus tñ doctus & dignus poteſt petere citra peccatum honorem &dignitatem doctoratus,c.in ſcripturis,8,q prima,c. quanto,de magiſt.clemen,2.illo titu. ratio eſt, quia hoc petendo gratiam communicādi alijs ſcientiā petit quā habet, quod eſt laudabile,& ad charitatē ptinet,Sapieñ.7.c.quā ſine fictione didici,& ſine inuidia communico, & honeſtatem illius non abſcondo, & primæ Petri, c, 4. Vnuſquiſq;,ſicut accepit gratiā, ī alterutrū illam adminiſtrantes,&c. ſequitur Io. And. in clemen,fin.in verbo,honorem, de magiſt. Lucas de penna,in l. ſi quando,C.de diuerſ. offic. & appa.& l.contra,in fine,de re milit. lib. 12.l. 1.in fine,de agentib.in reb',eo.lib.Bal. in l,barbarius,prima,& 2.col. ff.de offi.præto. Panor, in c.cum eccleſia, in fine, de immunita. eccleſ. indignus vero bene peccaret, & tanto plus, quanto peteret in eccleſia,argu.c.grauia,13.q, 2.vbi dicitur quos grauia peccata deprimunt

Scolaſticus doctus recte doctoratum petit

ad maiorem cumulum damnationis potius, quam ad abſolutionem eorum, corpora in eccleſijs ponuntur, hæc Panor. vbi ſupra, & in c. cum in cũctis, de electio. §. 1. col. 2. plene tractat Benedict. in repet. c. Raynutius, in verbo, duas habens filias, nu. 60. & ſeq. de teſt. an liceat appetere officia, & beneficia? breui dicam tibi, ꝙ Ieſus fugit in montem, qñ volebant eum facere regem, Io. 6. c. tu qui vis ſequi eum, ſic facias, ſed paucis, quos Æquus amauit Iupiter, hoc conceſſum eſt, nã domina ambitio totum poſſidet orbem, multa ſcribit Petrus Falco, in ſuo tracta. de appetitu prælaturarum.

Scolaſticus pro ſub amico teſtis eſſe nõ prohibetur

CEnteſimumſeptuageſimum, Eſto quod amicus pro amico non poſſit eſſe teſtis, nec ſocius pro ſocio, l. teſtium. in princi. ff. de teſtib. c. ſi teſtes, verſ. teſtium, 4. q. 3. ſcripſi in tracta. de reproba. teſtium, in verbo amicus. Fallit in ſcolaribus, qui pro ſuis ſocijs & amicis teſtificantes non repelluntur propter amicitiam ſcolaſticam (licet ſit magna vt ſupra dixi) glo. & ibi Panor. Barba. & Feli. in ca. cum R. de offic. deleg. ideo in dies teſtificantur de tempore ſtudij ſuorũ ſociorũ, & in alijs cauſis, verũ eſt ꝙ extra ſtudiorũ cãs eis creditur plus, aliquando minus ſecundum qualitatem affectionis, & amicitię, vt no. ibi Panor. aſſignãdo rationem quare non reprobantur, quia vnicuiq; in ſua arte credendum eſt, l. ſemel, C. de re milita. lib. xii. ſed ipſi deponunt vidiſſe ſocium in ſtudio,

& lectiones audientem, ergo illis credetur potius, quam non ingredientibus ſcolas, imo etiam in re communi credi ſcolaſtico ſocio aſſerit Io.And.ĩ additio.ad Specu. in tit. de teſte.§.1. verſ.ſed nunquid ſocius, hodie quia in hac vniuerſitate Pariſien. quælibet facultas habet ſuũ librum matriculæ, ſi inueniatur ſcolaſticus ibi deſcriptus, & poſtea in ſingulos annos iura ſoluiſſe, non debent ei negari literę tẽporis ſtudij quod eſt eis vtile, vt ſimul atq; in vniuerſitate degunt, matriculę adſcribantur, quę non perditur, ſed ſocij quandoq; moriuntur, & diſcedũt, ob id teſtificari non poſſunt.

De matricula cuiuslibet facultatis

CEnteſimumſeptuageſimumprimum, licet non videatur dare fideiuſſorem idoneum, qui dat priuilegiatum, l. de die, § qui mulierem, ff. qui ſatiſda.cogan. Fallit in ſcolaribus, qui ſi fuerĩt in loco ſtudij conuenti, non coguntur dare extraneos fideiuſſores, ſed ſufficit dare alios ſtudentes priuilegiatos, licet ipſi ſint ad conueniendum difficiles, tex.in l.fina. C.de priuileg.ſcola.lib.12. ibi eos minime extranei fideiuſſoris exactione vexari, ſed pro conſuetudine vetuſtiſſima, & iugiter obſeruata numerarium videlicet ſuæ ſcolæ fideiuſſorem prębere iubemus, &c. qui tex, licet loquatur in milite, idem erit & in milite legalis militię, & ſcientię, poſtquam ęquiparantur, in l. aduocati, C. de aduoca.diuerſo iudicio, & ſupra dictum extitit, & huic ſententię adſtipu-

Scolaris ſocium ſuum fideiuſſorẽ dare poteſt

latur in literarũ ſtudioſis, Specu. in titu. de ſatiſda. in §. dicto, verſ. quid ſi ſcolaris, intellige qñ ille ſcolaſticus eſſet extraneus, & nõ inueniret aliũ fideiuſſorẽ, tunc etiã ſuę iuratorię cautioni ſtari poſſet, per rub. ff. qui ſatiſda. cogã. vbi Iaſ. & eſt tex. in clericis loquẽs, in l. omnes §. in hac. z. C. de epiſco. & cleri. ne a ſuis auocetur ſtudijs, permittitur dare talẽ, qualẽ poſſunt inſtar cõſanguineorum, l. 3. §. prætor, ff. qui ſatiſda, cog. Bonifa. in prœmio clem. num. 52. & ratione vtilitatis publicę, quę ex ſtudio inſurgit, vt ſupra dixi, quod eſt notandum in illis caſibus, in quibus tenentur dare cautionem, ſeu fideiuſſores, Iacob. reprobata ibi glo. in auten. de exhiben. reis §. ſuſcepto, colla. v. Intellige tamen in ciuilibus, ſecus in criminalibus, ſecundum Iacob. Rebuff. per illum tex. in l. fina. C. de caſtrẽn. & miniſteria, lib. xii. & Ioanes de Platea, in l. fina. de proximis agent. in reb. eod. lib. caue tamen, quia illum titulum, legit cum titulo, de agentib. in rebus, & non facit diſtinctum titulum, licet diſtinguatur per imperatorem, & alios doctores, & niſi in l. vel ordinatione teneretur dare idoneam, & ſufficientem cautionem, Iaſ. in l. ſancimus. C. de verbo. ſignific. Tenebitur tñ ſcolaris fideiubens ſuo priuilegio renunciare, alioqui non recipitur, l. ſi fideiuſſor, in princi. ff. qui ſatiſda. cogan. & ita ſcribit Specu. vbi ſupra plus dicens, quod ſi

conueniatur coram rectore,& petit remitti ad doctorem,tenebitur ſatiſdare coram eo, quem elegit,l.z.§.ſed & ſi dubitetur,cum·§·ſeq.ff.de iud. & maxime ſi coram rectore erat grauior ſatiſdatio ſecundum eum , de conſuetudine in Francia,hæc cautio iudicio ſiſti non datur, ſed iudex ſimpliciter remittit cōuentum ad ſuum iudicem,niſi in criminalibus.

❧Item fallit, quando ſcolaris poſſet dare alium fideiuſſorem,quam ſocium , tunc ceſſante ratione,ceſſabit diſpoſitio, Lucas de penna, in l. in ſacris,3.col.3.C.de proximis ſacro.ſcrinio.lib.xii.& an poſſit dare, vel non , ſtabitur iuramento ſcolaſtici, argu. in.§. ſed iſte, inſti. de actio,& c.nulli,in fine,de electio. in vi.

❧Reſtringe quando ſtudioſus vellet dare religioſum fideiuſſorem , qui non poteſt fideiubere pro aliquo extra cauſam neceſſitatis , ca. quod quibuſdam,de fideiuſſo. vbi plene Barbatius.

Scolaſticus pōt cogere creditorem ut à fideiuſſione liberetur

CEnteſimumſeptuageſimum ſecundum priuilegium,quod ſi ſcolaris ꝑ ſuo ſocio fideiuſſerit,& poſtea velit ad literarum ſtudium accedere, poteſt agere contra creditorem , ad ſubrogandum alium,& vt ab illa fideiuſſione liberetur.Specu.ī titu.de iudic.in.§.ſpecialia, verſ.quid ſi fideiuſſor,& ibi Io.And. ī additio.

ad eum,per tex.in l. aut longa, ff. de procur. l. licet,ibi,profectio vrgens,de arbit.l. ſi longius, de iudic. alias creditor impediret ſtudiũ, quod repugnaret vtilitati publicæ,§.his ita,de iuſti. & iur.in inſti. & hic, & iſtud firmat Panor. in c.fina. de fideiuſſo. & Feli. in c. conſultationibus,col.prima,de offic.delega. Rauen in c.fin. de æta . & qualit. & iſtud eſt dictum vnicum in mundo, teſte Roma. ſing. 100. quæro a te, &c.ſequitur Hyppo.in rub.de fideiuſſo.q.39. & in quibus caſibus fideiuſſor poſſit agere,antequam ſoluat,tradit tex.& ibi glo.in l.lucius, ff.mãda.alios caſus cumulat Hyppol.ĩ d. rub. de fideiuſſo.q.31.idem dicit Bal.ſi ſtudens pro ſocio ſuo quicquam pignori dederit, vt poſſit agere contra ſocium, quod luat, & redimat, l. de reſtituendis,C.commod. vbi dicit procedere,maxime ſi ſtudioſus pignori dederit libros, vel veſtes pro ſocio, quia tunc poterit eos petere, etiam non expectata temporis diuturnitate,ne ſine libris tempus amittat, & abſq; veſtibus frigore algeat,argu.l. obligatione, ff.de pigno. & ſupra ſuo loco dictum extitit abundantius.

Aparitor ſcolaſticũ fideiuſſores offerẽtẽ nõ relaxãs iniuriarũ tenetur,

Centeſimum ſeptuageſimumtertium, Quod ſi præfectus vigilum, vel ſeruiens noctu, vel interdiu capiat ſcolarem, qui velit dare fideiuſſores de iudicio ſiſti,pręfectꝰ tñ vigilũ non vult recipe illos fide-

iuſſores, ſed ducit illũ ad carceres, tenetur actione iiuriarũ, l. ſi vero. §. qui pro rei qualitate, ff. qui ſatiſda. cogã. Hippo. in pract. ſua, in §. pro complemento, nu. xxxij. & in §. attingam, nu. xvii, etiam ſcribit Panor. in c. legebatur primo nota, de maio. ꝙ iniuria fit ei, q ducitur ad carceres, ſi non admittatur ad p̃ſtãdũ fideiuſſores, idoneos, d. l. ſi vero. §. fina. ob id ſimul atque capti ſunt ſcolaſtici, offerre debent præſtare fideiuſſores, & tũc ſi recuſentur, iniuriarũ agere poterũt, ꝙ eſt verum, ſi pena pecuniaria veniſſent puniendi. ſecus quando eſſent capti pro crimine ingerente penam corporalẽ, quia tunc non eſſent relaxãdi fideiuſſoribus, l. prima, ij. & ſeq. ff. de cuſto. reo. Feli. in d. c. legebatur, & in additio. facit, c. cum homo, xxiij. q. v. glo. in c, arguta, ij. q, vi. l. ſi a reo §. fi. ff. de fideiuſſo. Bal. in l. eos. §. ſuper his, C. de appel. & hoc expreſſim conceſſum eſt ſcolaſticis pariſijs ſtudẽtibus per Gregorium, 9. idus Aprilis, anno ſui pontificatus quinto his verbis; Prohibemus vt nullus magiſter vel ſcolaris capiatur pro debito contracto, nec pro delictis, quanquam probabilis ſuſpicio fuerit cõtra prędictos orta, ſed idonea cautione præſtita ceſſantibus carcerationum exactionibus dimittantur, ſi forte tale crimen commiſerint, quod ĩcarceratione ſit opus, epiſcopus culpabilem detinebit, &c. vt abundantius ſcriptum comperitur in chartophilacio vniuerſitatis Pariſieñ. & iſta allegaui contra capi-

tularios tholoſanos, qui ſcolaſticum noctu de prehenſum detinebant, nec fideiuſſoribus rela xare volebant, ob id ſupplicationem parlamẽ to de his dediti, & ſaltem fuit relaxatus datis fideiuſſoribus, vide tex. notãdũ in c. ſi clericos. de ſenten. excom. in vi. & Matheſſil. no. lx. no. quod clerici, &c.

Alimenta i debite ſcola ſtico ſoluta non repetun tur

CEnteſimum ſeptuageſimumquar tum. Quod ſi aliquis putans ſe obligatũ ad ſoluẽdũ alimẽta cui dam pauperi ſcolari bene ſtuden ti, eidẽ ſoluerit indebite tamẽ, & multas expenſas cauſa ſtudij pro eo fecerit, nõ poterit illas repetere. tex. ſing. qui loquitur de dote, in l. cum is. §. ſi mulier, ff. de condictio. in debi. cum cauſa dotis & ſtudij ęquiparentur, l. prima, ff. ſolu. mat. & ſupra probaui, & ſequi tur Bal. nouellus in trac. de dote, in v. parte. & in 44. dotis priuilegio, quod eſt notandum.

Donatio ab uxore facta ſcolaſtico ualet

CEnteſimum ſeptuageſimumquintum, li cet donatio inter virum & vxorem non valeat, l. prima, & per totum, ff. de dona tio. inter virum & vxor. quia vir cũ do net interiora, vix denegaret exteriora, & ſic mutuo amore ſpoliarentur propter iſtas dona tiones, ideo ius hac & alijs rationibus eas pro hibuit, vt alibi ſcripſi. Fallit tamẽ quãdo vxor diues donaret ſcolari pauperi vt efficeretur li centiatus, aut doctor, & vt illa vocari poſſet domina, & effici domicella, tunc donatio talis

valebit,l.quod adipiſcendæ, cum leg.ſequen. ff.de donatio, inter virum & vxorem·hoc expreſſim firmat Ioan. Lupus in repet. c.per veſtras,nota primo. Limita 6.fol.xxxij.col.4.in magno volu.de donatio.inter virum & vxor. vbi vide abundantius. ☞ Non tenebitur tamen poſtea maritus eam vocare dominam, qa priuilegium quod vxor ex perſona mariti eſt conſecuta,aduerſus illum vti non debet, argu. l.ſi iudex,ff.de minor.l.donationes, vlti. vbi Bartho. C.de donatio, inter virum & vxorem,Corſet.i tractatu de poteſta.regia, quæſt. xxx.vbi concludit regem non teneri vxorem ſuam vocari reginam, multa de more cumulat Tiraquellus in tractatu de legib.connubia. in iiij. lege connubia.

Tẽpus quo legit ãte doctoratũ cõputatur ad comitatum

Centeſimum ſeptuageſimum ſextum,Quod ſi vtriuſuis iuris ſcolaſticus partim legat ante adeptũ gradum doctoratus, & partim poſtea, illud tempus, quo legit ante gradum doctoratus, computabitur illi, vt comes efficiatur, Purpura. in l.cum quid, nume.lxxi.ff.ſi certum peta.per tex.in l. vna C.de profeſſo. qui in vrbe conſtanti. comiti. Merner. lib.duodecimo, ibi textus. requirit quod ſint iuriſperiti,non vero doctores,ergo quilibet iuriſperiti, ſiue ſint doctores, ſiue non,fruentur illius legis priuilegio, quod eſt

notandum maxime pro tholoſanis, qui quandoque legunt ante tempus.

Ceſſio ſcolaſticis à patre, & aliјs hic numeratis fieri pōt

CEntеſimum ſeptuageſimūſeptimum, quanuis legitimę et canonicæ ſanciones, litiū emptiones, ac ceſſiones prohibeant, ita quod iactura cauſę afficiant illos, qui ſibi potentiorum patrocinium aduocare præſumunt, quia fictæ & fraudulentę videntur, C. ne liceat potētio. l. prima, & per totum, ff. & C. de aliena. iud. mutādi cauſa fact. l. penult. & fina. C. māda. & ex eo ſunt etiam odioſæ, quod ex fonte cupiditatis procedere videātur, c. vlt. de aliena. iud. mutan. cauſ. facta. Tamē pater poteſt ſuo filio ſcolaſtico, licet potentior ſit ratione priuilegij, cedere iura & actiones ſibi competentes, & & in ipſum filium trāsferre, vt expreſſim tradit Ange. in l. prima, ff. ſolu. matrim. & Ioan. de graſſis in tracta. de ceſſio. faciend. §. hoc loco in fine, & poterunt dicti ſtudentes ſuos debitores per ceſſionem permiſſam factos coram ſuis conſeruatoribus cōuenire, vt eſt lex regia in hoc regno publicata per Ludo. xii. frāciæ olim regem, articu. 3. de publicatis ſuper priuilegijs ſcolarium, anno. 1499. tum fauore ſtudii, vt perſonæ in ordinatione comprehenſæ, poſſint ſtudentibus donare ſtudij cauſa, & vt ſcolaſtici in ſtudio alantur, & ſumptus in eo facere poſſint, tum etiam quia in his coniunctis

videtur ceſſare fraus,quę habet locum in aliis, nam ī exteros nemo videtur iactare ſuum,nec donare,l.cum indebito, ff.de proba. ideo fraudulentę pręſmuntur in eis ceſſiones,necvalidę, ſed in perſonis in ordinatione comprehenſis coniunctio & iuramentum excludunt omnem fraudem,vt infra dicetur.

Primo amplia, ſiue pater ceſſerit, ſiue mater, licet autem ordinatio regia loquatur ī patre,tamen mater non excluditur,cum apppellatione fratris ſoror contineatur, l.tres fratres, ff. de pact. & patris appellatione mater venit in fauorabilibus,vt hic, & vbi eſt eadem ratio in matre ſicut in patre,l.prima, C. de reſcindē. vendi.l.ſi pater,de curato furio. & quia in nominibus appellatiuis & communibus maſculinum complectitur femininum, vt in hoc caſu, Ancha.conſil. cxij.per l.pronunciatio, ff. de verbo.ſignifica. vnde ordinatio regia Ludo. xii.arti.lxvii.publicata,anno.1499.dicit ſeruitores & famulos teneri petere ſalarium ītra annum, quo a domino recedunt, & tunc non poterunt petere ſalarium niſi triū annorū,idē dixi in ancilla ,cum illa ordinatio vtatur nomine appellatiuo *ſeruiteurs*, ſecus in odioſis & correctoriis,vt in l.2.C.de patrib. qui filios diſtraxe.vbi pater cauſa famis poteſt vendere filiū, mater non,ita expreſſim Alber.Brunus in tracta.ſtatuto.in verbo pater, numero.32. verſi. in ſtatuto,&c.glo.& ibi Bal,in l. quiſquis, C.

Mater an filio ſcolaſtico cedere poßit

ad leg. iuliam maieſta. Angel. in §. interdũ, in fine de hæredita. quę ab inteſta. deferũt, ĩ inſti.

Baſtardis an ceſſio fieri poſſit

28 Secundo amplia, ſi pater ceſſerit filio etiã naturali tantum, quia filius eſt nomen naturę, l. tutelas, ff. de capit. diminutio, l. parentes de in ius vocan, Bar. in l. pronunciatio, de verbo. ſignifi. etiam naturalis filius admittitur ad accuſandum & vindicandum mortem patris naturalis defũcti, Bar. ĩ l. ij. per illum tex. & ĩ l. hos accuſare, §. fina. ff. de accuſa. arg. l. tertiæ, ff. de libera. cauſa, Bald. in c. decætero, de teſti. Imo plus dicit Bar. etiam locum habere in ſpurijs, tum quia vocabulo naturali pater eſt & filius, & in iſtis vocabulis naturalibus non debet attendi rigor iuris ciuilis, quia eos ius canonicũ recipit, ĩ c. cum haberet, de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulte. & quando agitur de commodo; & fauore filij vt hic, tum appellatione filii comprehenditur naturalis, l. lucius. §. fina. ff. de lega. ij. Alexand. in l. ex facto. §. ſi quis rogatus, num. xvi. ff. ad treb. tum etiam quia hoc permittitur fauore ſtudij, quod poteſt eſſe & in naturali tantum, & in ſpurio, ergo & ordinatio procedet, imo publice vtile eſt, & in naturalibus, & in ſpuriis, ne deſerant ſtudium, ſicut in alijs, ergo idem ius erit, et ſic ſæpius vt fertur, fuit iudicatum in hoc ſenatu pariſieñ. quippe ſi filii non teneantur ſoluere gabellam, naturales non ſoluent, vt pulchre conſuluit Bar. conſil. 229. cauetur,

quia filiorum appellatione continentur a nobis deſcēdentes, l. liberorũ.§.prçter, ff. de verb. ſignifica. & qui ex maſculo et femina proceantur, filii dicuntur etiam ſine nuptiis, l. prima. §. ius naturale, ff. de iuſti. et iur.

Tertio amplia, etiam ecõtrario, vt ſi filius vellet cedere patri ſcolari, quod poſſit, tum ratione correlationis, tum quia eædem rationes videntur, nam et ſi parentibus nõ debeatur filiorum hæreditas propter votum parentum, et naturalem erga filios charitatem, turbato tamen ordine mortalitatis non minus parentibus q̃ liberis pie relinqui debet, l. nam et ſi parentibus, in prin. ff. de inof. teſta. et quia contrariorum eadẽ eſt diſciplina, l. i. ff. de hisqui ſunt ſui vel alieni iuris, et quod operatur propoſitũ ĩ ꝓpoſito, idem operatur oppoſitũ in oppoſito l. fi. ff. de lega. 3. limita, vt infra et ſuꝑ hoc vidi dubitari tholoſç, de quodã patre in carcaſſona orto, cuius filius volebat eidem cedere fauore ſtudii, cum tholoſæ ſtuderet. *Filius an patri ſtudenti cedere poſſit*

Quarto extende etiam in auo, iuſta enim ĩterpretatione patris appellatione auus quoq; demõſtrari intelligĩt, l. iuſta, ff. de verb. ſignifi. et hoc in fauorabilibus vt hic, Bar. in l. liberorũ in fine, ff. de verb. ſigni. ſecus in odioſis, l. lege iulia §. hoc capite, ff. de ritu nuptia. l. patri de adulte. more enim ſcripturç auos, et deinceps patres appellamus, c. ii. de verbo. ſigni. Alber. in tract. ſtatu. in ii. parte, q. cvii. itẽ an ſtatutũ, *auus an ſcolaſtico cedat*

quid ī auia ❧Quinto etiam procedit in auia, quia apoellatione matris, de qua loquitur ordinatio, & auia continetur, cum ſit idem iudicium, Bald. in l. neſennius, col. prima, ff. de nego. geſt. Bar. in l. z. §. videndum, ff. ad tertul. plene Decius cõſil. 656. iuridicam, in princi.

❧Sexto etiam procedit tam in filio in poteſtate, quã in emancipato, quia cũ donatio facta per patrem filiofamilias ſtudenti, etiam in poteſtate patris exiſtenti valeat. Angel. & Iaſ. in l. prima, ff. ſolu. mat. & ſupra ſcripſi in lx. priuilegio. ſic valebit ceſſio, Iacobi. ĩ l. prima, C. ne liceat potentio. col. penul.

priuigno an uictric⁹ cedere poſſit & nouerca ❧Limita non procedere in victrico, qui priuigno etiam ſcolari cedere non poterit, tum quod vnus non eſt pater, nec alter filius, vt requirit ordinatio, tum quod non procedit eadẽ ratio in illis, adhęc quia in perſonis, in ordinatione numeratis non continetur, item non prędſumitur fraudulenta ceſſio propter affectionẽ, & mutuum amorem inter illas perſonas, ſed victricus parum amat priuignum, & nouerca minus, ergo non procedet in illis, quia iſtæ duæ perſonę ſolent plus auferre quàm dare, probatur in l, i. in fine, ff. de poſtulan. vbi exprimuntur eo, quod generali parentũ appellatione nõ comprehendebantur. Nec refragatur quod eadem reuerentia debeatur marito, quę vxori, l. prima, C. de in ius vocan. ſed hic non agitur de reuerentia, nec obeſt. §. ſocrum de nuptiis, in

inſti.

inſti. vbi nouerca loco matris habetur, quod eſt verum, quo ad impediendū matrimonium ſed nō quo ad iſtum caſum, nā multa mala cō tingunt priuignis nouercalibus deliniamentis, l. 4. ff. de inof. teſta. Pręterea permittit ordinatio, fratrē cedere fratri, & cū fratris appellatione ſoror veniat, l. tres frēs, ff. de pact, l. luci[9] familię heriſcun. ob id ſoror poterit cedere ſuo fratri ſcolaſtico, etiā naturali, cū etiam coī vſu loquendi veniat, Feli. in. i. prœmio decret. nu. viij. allegat Ancha. conſil. 187. apud me. idem in fratre vterino, cū frater dicat̃. l. iuriſcōſultus §. cognationis, ff. de gradib. vbi ſic dicit, frater em̄ eſt, qui ex eadē matre tm̄ natus eſt, Bar. & alij in l. ex facto. ff. de vulga. l. penul. C. de īpube. plene, Soci. conſil. i. volu. i. Idē in frē cōſanguineo, hoc eſt ex eodē patre, & alia matre nato, cū frater etiā vere dicatur §. i. de legi. agna. ſucceſſio, in inſti. & in autenti. de conſangui. & vteri. fratibus, colla. vi. l. iuriſconſultus § ſecūdo gradu, ff. de gradib. Ro. conſil. 411. quatuor col. ij. Fallit in eo qui vocat̃ frater rōne militię tm̄, l. cum allegas, C. de caſtrē. pecu. lib. xij. vbi Lucas & tex. in l. licet, de pact. Nec in nominato fratre rōe monaſterii, omnes em̄ monachi fratres ſunt, c. ad menſam, xi. q. iij. tamen vnus alteri non cedit, nec vnus canonicus alteri, quāuis canonici vnius eccleſiæ fratres inter ſe dicātur, c. nouit, & ſeq. de his quæ fiunt a præla. ſine conſenſu capi. Mathe. de afflict. in cōſti. nea

Frater uterinus uel cōſanguineus ſeu naturalis, an ceſſionem fratri cedere poſſint.

Frater monachus uel canonicus non cedit

polita.rub.de fratrib. obligan. partem feudi.

Vxor fratris an cedere poſſit et quare pulcri cōſāguinei uxoris uocētur

Non procedet etiam in vxore fratris, tū ꝙ non eſt ſoror mea, nec eſt mihi conſanguinea, ſed affinis, tum etiam quod nec ex mente nec ex verbis, in tex. ordinationis eſt cōprehenſa. Adhæc ꝙ de communi vſu loquendi, vxor fratris non vocatur ſoror, ſed cum adiuncto *belle ſeur*, & quod cum adiuncto profertur, non eſt illud proprie, vnde conditionalis donatio non dicitur ſimpliciter donatio, l. prima, ff. de dona. Iaſ. in l. i. col. vlt. ff. ſi ex noxa. cauſa agat. & ſolennis coī idiomate franciæ conſanguineos vxoris vocare cum adiuncto pulchros, vtpote quia pulchram vxorem inuenimus, ideo oēs ſuos fere conſanguineos pulchros vocamus, vt *beau pere, beau frere, belle ſeur, belle mere*, poſſet forte in nobilibus, in hac patria conſuetudinaria ceſſio concedi, ſi vxor fratris cum fratre cederent debitum fratri ſcolaſtico, cum maritus ex conſuetudine dicatur dominus bonorū mobiliū vxoris. alibi tñ cū operępreciū fuerit ſcribā. Permittit etiā ordīatio regia patruo cedere nepoti, & cū maſculinū cōphēdat femininū, l. i. ff. de verb. ſigni, & etiā qa eadē rō eſt ī amita, quę in patruo & coī idiomate tā patruus quā amita vocāt fratris filiū nepotē, ideo ex coī vſu loqndi etiā hēbit locū in amita, cū gallico vocabulo tā patruus q̄ auūculus *oncle* vocētur, ergo in ordinatiōe vterqꝫ cōphendet, & amita & matertera, p l. iuriſcōſultus. §. auunculus, ff, de gra

Patruus nepoti cedere pōt & amita ac matertera etiā bono tantum grrdu iūcti

dibus,etiã ſi vno tm̃ gradu iũcti eſſent,vtpote vterini vel cõſãguinei, Bal.cõſil.218.ſtatu.in ii vo.& ſup.dixi. Secũdo ẽt nõ ꝓcedit ĩ patre ſpũali,vt poſſit ſuo filio,quẽ filiolũ vulgus vocat; cedere, Bened.in d.verbo,& vxorẽ,nu.761 de teſt.vbi dicit hanc cognationẽ ſpũalẽ nõ inducere ſucceſſionẽ ab inteſtato, nec retractũ de conſuetudine cõſanguineis ꝑmiſſum, nec ĩ eis habere locum, auten. res quę.§.coia de leg.licet cognatio ſpũalis ĩter ſuſceptorẽ & ſuſceptum oriatur,& alijs mõis,vt in rub.de cogna. ſpũa. & in ca.oẽs.30.q.i. Idẽ in patre ſciæ,qui licet vocetur pater & filius diſcipulus.l.i. C. de excuſa. artif. lib.x, tñ non poterit ille pater diſcipulos cedere,vt priuilegio ceſſiõis gaudeãt, tum quod in iſtis non ſit vnitas, q̃ eſt inter patrẽ naturalẽ & filiũ,l.fi.C.de impub. nec coniũctio quę facit,vt plus diligat pater filium quã ſeipſum,l.iſti quidẽ,ff. quod met.cauſa,Bauer. in §.pater,col.ij.de teſt.in inſti. An procedat in patre adoptiuo,& in fratre patruelli, ac in patruo magno,& in pronepote, & ĩ multis alijs ꝑſonis ſcripſi in dictis ordinatiõib' regiis, in d.arti. Notandũ eſt ꝙ antequam ſtudẽtes ratione huius ceſſionis poſſint cõuenire debitores coram conſeruatoribus reqruntur ſequentia,primo quod is qui cedit ſit pater illius,cui fit ceſſio,frater patruus, vel de perſonis in ordinatione regia cõp̃hẽſis,& ſupra ex p̃ſſis Secundo requiritur ꝙ is,cui credit,ſit ſcolaris,

Pater ſpũalis cedere non poteſt,

Quid in patre ratione ſcientiæ.

Requiſita ut ceſſio ſcolaſticis facta ualeat,

ergo ſi quiſpiam pater cederet ſuo filio ſenatori, vel alias priuilegiario, non poſſet debitores per ceſſionem coram dominis ſupplicationũ, ſeu requeſtarum, vel coram aliĩs iudicibus priuilegiatis conuenire, ut fuit deciſum contra regis protectorem, pro domino de bulliol regio conſule in parlamento pariſieñ. 1538. die. 7. Ianuarij, quia illa priuilegia ſtricte ſunt intelligẽda, ſcolaſticorũ vero large, c. cauſam, de reſcrip. & ibi doct. & in l. beneficiũ, ff. de cõſti. princip.

Tertio requirit, ꝙ is in quẽ fit ceſſio, ſit verus ſcolaris, & nõ fict⁹ & pſeudoſcolaſticus, cũ his priuilegijs non gaudeãt, vt ſupra ſcripſi.

Quarto ꝙ tã cedens quã ille cui ceditur, iurent, ibi, *ou quel cas celuy qui cedera, & leſcollier a qui ladicte ſucceſſion ſera faicte ſeront tenus de iurer &c*, & hoc iuramẽtũ purgat fraudẽ, quam poſſet debitor allegare, per l. per diuerſas, cum l. ſequen. C. manda.

Quinto ꝙ ſolenniter iurent, ibi *ſolennellemẽt &c.* & ſic non valeret qñ iuraret clam, declarat tex. ordinationis, tunc p̃ſtari dicitur ſolenniter quando coram iudice pro tribunali ſedẽte, ibi *deuant le iuge*, ſed coram quo iudice præſtari debeat⁹ reſpoñ. quod cedentes corã iudicibus ordinarĩs eorum ceſſionarij ſcolares coram ſuis conſeruatoribus iurabunt, vt patet in declaratione curiæ, ſcripta in fine illarũ ordinationũ, de priuilegijs ſcolaſticorũ, etiã requiritur ꝙ minor cedat actionẽ ad rem ĩmobilem cõpetentẽ

quod decretum iudicis ĩteruenіat, ſicut in alie natiõe, Bar. in l. poteſt, ff. de aucto. tuto. & in l. prima, & per totum, C. de prędijs mino.
Sexto, dñt iurare ceſſionẽ eſſe verã, non ſimulatã. & ſine fictione, ibi, *eſt vraye & ſans fictiõ &c.* & ſic oẽm fictionẽ excludit, quia indefinita æquipollet vniuerſali, l. ſi pluribus, ff. de lega. ij. Item veram intellige, quod verum debitum ſit, alias ſi non eſſet vere debitum, quia p vſuram, non poſſet cedi, vel fideicommiſſarius ante reſtitutam hæreditatem cedere non poſſet, l. ſi mulier. §. ex aſſe, ff. de iure dotiũ, Bal. ĩ l. ſancimus, C. ad treb. Item ſi daretur in ſolutũ creditori debitor, requiritur quod conſtet de vero debito dantis in ſolutũ, nec ſufficeret conſeſſio cedentis ꝓpter fraudem, quæ indies fieri poſſet, Iacobi. in l. prima, col. v. nu. 30. C. ne liceat potentio. vbi dicit nunquam ſimulationem opponi poſſe, quando debitor ſemel ceſſioni conſenſerit, Bal. & Floria. in l. cum eſſent §. per plurium, ff. de ſeruitu. ruſtic. prædio. Itẽ verã oportet eſſe, quia ſi debitor opponat ante litẽ cõteſtatã cõpenſationẽ cõtra cedẽtẽ recipi debet, ſec' ſi poſt, Bal. in l. & heredi. §. nos aũt in fine, ff. de pact. ceſſionarius eñ eſt imago cedentis, Bal. in c. ad noſtram, ij. col. ij. de iureiur.
Septio, ꝙ ſit facta de illa re, q̃ petitur, ibi, *& reelle, ſans fiction, &c.* ideo ſi lite pendente, & poſt citationem ceſſio facta fuerit, non valebit vt in hoc ſenatu fuit pronunciatũ, anno. 1521

die 18. Martij, de ceſſione facta poſt adiornamẽ tum factũ corã præpoſito pariſieñ. tum quia ĩ fraudem iudicij mutandi cauſa, tum quia res litigioſa transferri in nullam perſonã põt, c. ga res, xi. q. prima, & l. vltima, C, de litigio. glo. vl ti. in c. tenor. de re iud.

Octauo, quod illa ceſſio ad ſcolaſtici vtili-tatem & cõmodũ deueniat, ibi, *& pour tourner*, & dicitur cedere in vtilitatem, etiam ſi in vtili tatem monaſterij conuerteret, vnde fuit prola tum, vt fertur areſtũ, quod fuit approbata ceſ ſio facta ab abbate ſuo monacho, quia mona-chus noĩe abbatis videtur ꝓſequi, & abbas di-citur pater monachi. ãno. 1520. & die. vii. iulij.

Nono ad vtilitatẽ totã ſolus ſcolaris cõuer tatur, ibi, *& pour tourner du tout au profit dudict eſ collier*, ideo non valeret ſi conuentum eſſet, ꝙ ex illa ceſſione daretur aliquid cedenti, vel alte ri, quia in totum non cederet in vtilitatem ſco laſtici, vt articulus ordinationis requirit.

Decimo, ꝙ ceſſio fuerit facta de tota ſũma aut de tota re debita, ne corã diuerſis iudicib⁹ debitor cõueniatur, c. ex tenore, de reſcrip. ideo fuit declarata ceſſio nulla, quæ fuerat facta de dimidia parte cenſus per areſtum ſenatus pari ſien. anno. 1537. die vii. februarij.

Vndecimo requiritur, ꝙ illa ſumma, vel res eſſet debita cedenti, ibi, *& la choſe deue*, er-go ſi receptor cedat debita, quę exigit ꝓ alio, nõ valet ceſſio, quia non ſibi debetur, vt fuit

in magna camera ꝓnunciatū, anno. 1538. die xxiij.maij,ſi ergo emiſſet oīa debita,cedere poſſet,quia ſibi debitum eēt,vel ſi ob negligentiā imputatum fuiſſet eidem debitum,l.periculū, ff. ſi cert.pet. Sed an poſſit cedere antequā dies ceſſerit? puto quod ſic, quia debitum eſt, l. creditores,cum leg. ſeq.vbi ſcripſi,ff.de verb.ſigni. debebit tamen ſcolaſticus expectare diem alias duplicarentur contra eum induciæ, iuxta.§.ſed hodie,de exceptio.in inſtitu.quod non ſeruatur in practica,vt duplicētur induciæ,ſed abſoluetur reus cum expēſis,ad quas actor cōdēnabitur, & poterit etiā cedere illud ꝙ per litis conteſtationē deberetur,l.ſi titius,ff. de verbo.obliga. Item ſi debitor impetrauerit literas quinquennales vel annales, iuxta l, quotiens, C.de precib.impera.offeren.& fuerint notificatę creditori,non prohibetur ceſſio, ſed ſcolaſticus ante tempus agere non poterit,ſicut nec cedens per prædicta.

☞ Duodecimo quod cedens nil reſeruauerit, vel retinuerit, ibi, *ſans en rien reſeruer ne retenir*, nam ſi fuerit pro parte vendita res, & pro parte donata,vel minori precio vendita,præſumitur ſimulata et ficta,haberi tn̄ debet ratio expēſarum litis,tex.& ibi glo.in l.per diuerſas, & in l.ab anaſtaſio,C. māda.

☞ Vltimo quod fiat a perſonis hic enumeratis, & his concurrentibus, ſcolaſtici conuenient debitores ratione ceſſionis, coram ſuis

cõſeruatoribus,& ſi alterum deſit, valebit ceſ ſio,quia hic non anullatur, ſed ſcolaſtici tenebuntur cõuenire debitores per ceſſionẽ factos, corã eorum iudicibus ordinarijs,ita videtur innuere ordinatio regia,& doct.in c.ſi. de aliena. iud.mutã. cauſa fact. vbi dicunt ceſſionem etiam in potentiorẽ bona fide factam valere, per l.qui ſtipendia,C.de procura.& tantum reprobari ceſſionem fraudulẽtam, Specu.in titu. de ceſſio.§.i.verſi.quod aũt dixi, & ex cõiecturis apparere poteſt de bona fide, vtpote ſi debitor fateatur debitum,& ille cui cedo eſt conſanguineus vel coniunctus,& cedens eſt diues, ex his apparet ceſſionem bona fide factam, & alias coniecturas bonus arbitrabitur iudex,teſte Iacobi.in l.vna,col.iij. C.ne liceat potentio. & quando aliquis ceſſit actionem cauſa mutandi iudicii,ſi poſtea non inueniatur bona, & cõſeruator remitat cauſam ad iudicẽ ordinariũ, tũc tenetur cedens per ſe agere, et non poterit in illa cauſa conſtituere procuratorem,Bar.in l.penult.ff.de aliena.iud.mutan.cauſa facta,quod non ſeruatur in Francia, in conſtitutionibus etiam Hiſpaniæ continetur ꝙ pater et filius iurent debitum ceſſum eſſe verum,& quod ceſſio nõ eſt in fraudem facta,nec cauſa moleſtãdi debitores, ſed pro filij ſuſtẽtatione, et quod pater directe nec indirecte nil de hoc debito ceſſo conſequetur, nec fratres ſcolaris, et ꝙ ſcolaris recepta ſolutõe a debitore nil frĩbus dabit

vel reſtituet,iurabit etiam pater, quod non miſit principaliter filium ad ſtudium huius ceſſionis gratia,alia abundantius ſcripta reperies in dictis Hiſpaniarum conſtitutionibus.

CEnteſimumſeptuageſimumoctauũ,quod poſtq̃ hæc ſcolaſticorum priuilegia ſunt in corpore iuris clauſa, ob id motu ꝓprio conceſſa eſſe cenſentur,tex.iuncta glo. vbi Bar.expreſſe hoc dicit ĩ auten.quas actiones, z.queſt. C.de ſacroſan.eccle.& idẽ Bar.in l.1.in fi. C.de petitis bono.ſublat.lib.x. Feli.in c.cauſam quę col.4 .in fina. de teſtib. tum quia quando aliquid ob merita ĩdulgetur datum pręſumitur, ob merita,licet non exprimatur,& non ad partis poſtulationẽ, l.ſi vero nõ remunerãdi.§.idẽ papinian⁹,ff.mãd.Io.de Turre crema,in c.emẽdari,z.1.q.z.vt ĩ tex.patet, ibi oĩmõ mereantur,tum etiã, quia hæc priuilegia gñalia ſunt, & impoſſibile eſſet,ꝙ oẽs ſcolaſtici ſupplicuiſſent,& tñ omnibus conceſſa ſunt, vt in tex.ibi omnibus qui cauſa,&c.hinc dicit Bal.in d.auten.quas actiones, ꝙ priuilegia conceſſa eccleſijs cenſentur motu proprio conceſſa,quia impoſſibile eſſet,ꝙ oẽs eccleſię id poſtulaſſent, & quia eſſet eneruare illorum priuilegia, Bal. in l.fi.nu.v.C.de fructib.& litium expẽſ.etiam in alijs legibus,C.in ſupraſcriptione eſt pars poſtulans,cui reſpondet imperator , & idẽ in decretalibus,quod non eſt hic, & ſic motu proprio indulta eſſe pręſumemus,licet regulariter

Prærogatiuæ in corpore iuris clauſæ motu ꝓprio conceſſæ cẽſẽtur.

priuilegium ad poſtulationē partis conceſſum cenſeatur,qñ in corpore iuris non eſt clauſum, per c.ſi motu proprio, de prębend. in 6.d.l.1. C.de petitis bono.ſubla.lib.x.Iacobi.in l. ſi quis ini quũ,in 2.lectura,ff.quod quiſq; iuris, Ex quo infertur, ꝙ hęc priuilegia contra eos retorqueri non poterunt,cũ in motu proprio conceſſis, non retorqueamus,Doct.in d.l.3.Decius in l. certum,col.vlt.ff.ſi certum pet. vnde quanuis ipſi poſſint cogere habentem domum ad locãdum,vt ipſis locent,ſicut ſupra ſcripſi, cogi tñ non poterunt,ſi habeant, ne priuilegiũ in eos retorqueatur, & licet a ſententia expulſionis non poſſit appellare faber, ſi tamen fuerit lata contra ſtudioſum,ipſe appellabit eadem ratione,& idem in aliꝭs priuilegiꝭs dicas,& an poſſit habere alios effectus,motus propriꝭ,quos congeſſi in glo.motu proprio,in forma manda.in concorda.Cogita.

Item ab his priuilegiꝭs dolus abeſſe præſumitur,qui in motu ꝓprio cõceſſis non eſt,Bal. in c.conſultationibus,col.vlt. de offic. delega. ſcripſi in rub.de conſti. in concorda.

Priuilegia quare ſtudẽtibus cõceſſa ſunt.

Quęret quis, quamobrem hęc prærogatiuę ſtudentibus concedantur?Reſpoñ.ſupra dixi,quod multum tribuere oportet his, qui valde ꝓſunt,ſed literatorũ ſtudiꝭs totꝰ iuuatur orbis,hoc tex.liquet,primũ ad dei cognitionem, obediẽtiãq;,deide ad obediẽdũ pricipi, ad hęc ad conſeruãdũ oĩm virtutũ mẽoriã,quare non

abs re optimus princeps,optimas literas,& literatos tam acurate tuetur,quibus ſublatis,de vera hominum fœlicitate actum eſſet.

CEnteſimūſeptuageſimūnonū, ꝙ ſi mandetur p regē,vt oēs exempti,vel nō exēpti habeāt ſoluere colectas,vel alia munera,nō obſtantibus priuilegijs quibuſcūq;,ſcolares tamen non tenebūtur ſoluere, quia generalis priuilegiorū derogatio nō cōphēdit priuilegia in corpore iuris clauſa, vt ſūt iſta ſcolaſticorū priuilegia,p glo.ī l.2,§.legatis,in verb.nō cōpellūtur, ff.de iud.quā ibi ſequūtur Doct.glo.eſt ſimilis,in l.heres,in princ.eo.tit.& in auten.qua in prouincia,C.vbi de crimin.agi oporteat,& ibi Barth.& in extrauag.ad reprimendum, in verbo,non obſtantibus,quomodo in læſæ maieſta.crimi.proceda.Roma.in repet.l.ſi vero,§.de viro,col.18.fallen,23. ff. ſoluto matri. quia iura totvigilijs pmulgata,nonvidetur prīceps vnoverbo velle tollere,l. ſi quando,C. de īoffi.teſta.c.eccleſia,2.de electio,glo.in verbo,in iure,in titu.de cauſ. in prag. ſanctio. Vitalis de Cambanis, in tracta. clauſula. in clauſula generali,fol.8.col.1,Feli. in c.primo, nume. 12. de reſcript.& in c.nōnulli,col.x.& 27. in xi.cōcluſio.in eodem titu.Decius conſil.165. viſo tenore,in fine,Boerius in repet.l.cōſentaneū,fol.31.C.quō & qñ iud.Ideo bonum eſt, quando conceditur alicui priuilegium,quod inſeratur in libris ſtatutorū,ſecundū Cepol, cautel.47,Dñi

Generalis priuilegiorū derogatio nō comprehēdit priuilegia in corpore iuris clauſa.

Paul.in d. auten.qua in prouincia,& tũc quan uis princeps caſſet & anulet oĩa priuilegia, tñ non intelligetur de inſertis in ſtatutis vniuerſitatis p̱ ſupradicta,ꝙ eſt valde not. & ſcripſi in tract. noĩa.q.v.facit quod ſi ciuitasvendat vectigal cum pacto,quod de omnibus reb⁹ ſoluatur gabella,nullo priuilegio obſtãte, quod nõ debet aliquid ſolui de rebus,quę mittuntur ad exercitum rõe vtilitatis publicę,& quodverba non obſtãte aliquo priuilegio intelliguntur de non clauſo in corpore iuris per ſupradicta, vt expreſſe decidit Imol.in l licitatio,§. fi.in fi.ff. de publica.&vecti.& ſi ſtatuto caueatur,quod omnes vadant ad exercitum ſub certa pœna, non obſtante aliquo priuilegio, intelligetur de non clauſo in corpore iuris,teſte Bar. in d.§.legatis,nam per legem generalem,vel per reſcriptum,nunq̃videtur derogatum priuilegio ſpeciali alteri conceſſo,tex.cum glo.in l.decurionibus, C. de ſilentia,lib.12. Bal.in l.non plures,in fine,C.de ſacroſan.ec.Iaſ.cõſil.105. in cauſa,col. 2.vol.1.adde ꝙvniuerſitas Pariſieñ habet priuilegium, vt nunq̃ comprehendatur ſub literis quãtuncunq; gñalibus odioſis,quod eſt datum anno 1478.die 14.aprilis,per regem Ludouicum,XI.Francię tum regem, Nec refragatur quod potius videatur princepsvelle tollere illud,qđ eſt in corpore iuris clauſum,q̃ non clauſum,quia hoc ignorat, illud ſcit, & quod neſcit,tollere non cenſetur, c. 1, de conſt.in vi.

Pro uniuerſitate Pariſienſi.

Reſpoñ.priuilegium dici eo, quod in priuato feratur,c.priuilegia,3.diſt. ſed clauſum in corpore iuris non cõceditur in priuato,ſed publice,ergo appellatione priuilegij nõ venit,Lancelo.Decius,& Curt.in d.l.2.§.oẽs,ĩ fi.ff.de iud. Io.Crotus in repet.c.1.nota.vlt.de conſti.in vi. nam in corpore iuris illi priuilegia ſcribi voluerunt,vt firma,ac ppetua eſſent,l.3.C.de legib. nec vno verbo voluerunt ea poſtea deſcripta eſſe ſubuertenda,& tollẽda,c.eccleſia,2.de elec. l.ſi quando,C.de inoffic.teſta.

VLtimum eſt, Quod iſta priuilegia non ſolum competunt ſcolaribus legum,& canonum, theologiæ, ſed etiam ſcolaribus cuiuſcunq; facultatis,etiam ſi grammaticę ſtudeant,vel primitiuę ſcientiæ, Bolognini vtor verbis,ponderando iſtum textũ,ibi cauſa ſtudiorum, & ſic intelligitur de quibuſcunq; literarũ ſtudijs,etiam ſi alicui ex ſeptem artibus liberalibus incumberent,vtpote grammaticę, dialecticæ,rhetoricæ,muſicæ,ariſmeticæ,geometriæ,vel aſtronomiæ,de quibus Archi.in c. de quibuſdam,37.diſt.inde pulchre ait Modeſtinus in l.ſi duas.§.fi.ff.de excuſa. tuto. quod philoſophi,oratores, grammatici, qui publice iuuenibus proſunt, excuſantur a tutelis. *Scolaſticis omnibus etiam grãmaticis, hæc dantur priuilegia.*

2 Secundo ſuadetur ponderando aliud verbum,tex.ibi amore ſcientię exules, nam interdum ita ſunt exules propter grãmaticam,rhetoricam,& alias artes liberales,ſicut propter le

ges,igitur priuilegia illis dabūtur. Tertio iſte tex.concedit priuilegia oībus ſcolaribus,& qui totū dicit,nihil excludit,l.a procuratore,C. mād.l.iulianus,ff.deleg,3. Quarto,ꝓbat dictio tex.maxīe ſacrarū legū, ergo idem in aliјs, quia dictio maxīe īplicat idē ius in alијs,l.illud ff,ad leg.aqui.glo,in l.ꝙ ſi minor,§.reſtitutio, de mino.ſcribo,in tex. Quīto,ſtudētes grā maticæ,multis ſe exponunt periculis, & verbe ribus,& ſe amore ſcientiæ exinaniunt, vt ple ne ſcripſi īfra,in tex.Ideo,hęc eis priuilegia cō cedentur. Vltimo,qui iſtos reijcerȩt,nō in uenirentur alij,qui ex paruis fiunt,nec poſſent ſine grāmatica,& alijs ſcientiis infimis ſtudere ſuꝑioribus ſciētiis,vt notorie patet,Igitur hęc priuilegia nullis literarū ſtudioſis denegam⁹, inſequēdo etiam,glo.inverb.literarū,in c.cum ex eo,de elect.in 6,& huius ē ſententiæ Philip. Francus,ī prœ.ſexti decret.ꝑ tex.ibi,vniuerſis ſcolaribus,& c.2.de priuileg.eod.lib,& iſta eſt coīs in iudicando & cōſulēdo ſequēda,q̄ ſecu tus fuitvenerabilis Pariſieñ.Senatus, in cauſa cuiuſdam pueri de Molinis,qui diſcebat tm̄ le gere De profundis,& erat deſcriptus in matri cula,ac habebat literas matriculę,quas teſtimo niales hicvocant, fuit em̄ ꝑ illū belliſsīe ꝓnun ciatū, iſtū priuilegio cōueniēdi debitores corā conſeruatore gaudere poſſe,anno 1524,die 21. mēſis martii añ paſca,ex quo declarauit gram maticos in vniuerſitatibus ſtudentes gaudere

ſcolaſticorum priuilegiis poſſe.

Limita nõ procedere in illis, qui docẽt primas literas (quanuis docẽtes ſtudentiũ appellatione cõprehẽdantur, vt ſcripſi in tract. nomi. quęſt. xi. nu. xv) per tex. in l. vt gradatim, §, fi. ff. de munerib⁹ & honorib. cuius verba reddo eos, qui primas literas pueros inducunt, nõ habere vacationem, diuus Anthonius reſcripſit, & Vlpianus ait, qui pueros primas literas docent, immunitatem a ciuilibus muneribus non habẽt, l. z. §. qui pueros, ff. de vaca. muner. glo. in l. archiatros, C. de metha. lib. xii. ratio ẽ, quia nõ publice proſunt, & quia ĩ his infimis ĩſiſtũt nec ꝑueniũt ad maiora, vt ſcripſi, in § pręterea de colla, in concord. etiã quia ĩ vniuerſitatibus gñalibus nõ morantur, c. tuę, de cleri. nõ reſid. *Docẽtes primas literas, an ſcolaſticorũ priuilegijs gaudeant.*

Sublimita quando hi docẽtes eſſent publici ꝓfeſſores, quos nos regentes vocamus, & in vniuerſitatib⁹ degerent, tum quia publice proſunt, immunitate gaudere debent, l. ſi duas, §. fi. ff. de excuſ. tuto. hoc etiam probat, l. grammaticos à contrario, & l. oratione, & l. medicos C. de profeſſo. & medic. lib. x. Alber. in d. l. z. §. qui pueros.

Secundo limita, quando ſtuderent nicromantię, vel aliis ſcientiis prohibitis, Bal. Salice. & Bologni. hic, quia cum illæ ſcientiæ ſint prohibitæ, ergo non priuilegiatæ, quia malæ, & eas melius eſt neſcire, quam ſcire, c. quanuis, 38. diſtinct. & culpa ſimilis eſt tam prohibita

diſcere,quàm docere,l.culpa,C.de malefic.& mathema. & ſupra,in primo priuilegio ſcripſi.

Tertio limita in illis priuilegijs, quæ iſtis grammaticis &alijs conuenire non poſſunt,vt pote quod eis dentur nominationes ad beneficia,idem & in alijs ſupra deſcriptis, ſuper quibus doctus lector diſcernet,quando conuenire poſſint,necne,cum ſecūdum perſonę qualitatem,aliqua priuilegia dentur vni,quæ alijs non cōceduntur,arg.l.plenum,§.ęquitij, ff.de vſu.& habi.§.ſed & quod principi, de iure natur.gent.& ciuili,in inſtit.

Alia vobis priuilegia, dilectiſsimi ſcolaſtici,ſi vſquam reperiantur, quamprimum ſcribam, interim hæc benigno ſuſcipietis animo, illaque proviri li ac auctorem ab æmulis defendite, & vobis neceſſaria ad hæc, & ſcientiam conſequendam in ſequentibus ſcripta perlegite,& tanquam ſartatecta ſeruate,quod ſi feceritis,omnia ex animi ſententia ſuccedent,autore Deo, qui nobis paradiſi gaudia concedere dignetur, Amen.

SCOLASTICORVM Priuilegiorum libri Primi FINIS.

Liber ſecundus,

DE HIS QVAE NECESSARIA SVNT LITERARVM STVDIOSIS.

Neceſſarium primum.

Deum ante omnia diligere debet ſcolaſticus

MVlta ſuperiore libro iura ſingularia ſtudētibus ſcripſimus, verū quia nōnulla requiſita, & ipſis neceſſaria, vt his vti frui valeāt, in iure diffuſa legimus, quæ hic breui pręſcribere in gratiam ſtudioſorū curauimus.

Primum oīm eſt, non aggredietur ad illam maximā atq; ampliſſimā ſcolaſticus ſciētiā, niſi pri⁹ toto ex corde, ex totaq; mēte, & ex tota deniq; aīa deū diligat, & colat, vt ē apud Deuter. 6. c. & Mathęi, 22. facile em̄ peccato reſiſtimus, bonis oībus abundamus, ſeculi blādimēta cōtēnimus, & oīa quę difficilia ſunt humanæ fragilitati, vel aſpera etiā cū dilectione pficimus, ſi tñ deū charitate pfecta, quę nobis ab illo eſt, ex toto corde, & ex tota aīa, & ex totis viribus diligamus, vt or verbis tex. in c. charitas eſt, vt mihi videtur, de pœniten. diſt. 2. & vt iſta dilectio a deo vobis ſcolaſticis detur, peccatorū cōfeſſionē ſępius exercere debetis, qua deo grati efficimur, & ſciētia augemur, reprobus em̄ bonū intellectū habere, & multa diſcere non pōt, c. nec mirū, col. 3. verſ. ſed ſi quis, 26. q 5. & ali

bi ſcribitur,non erudietur qui non eſt ſapiens in bono,Ecclĩaſti 21.c. & in aĩam maleuolã nõ introibit ſapientia,nec hĩtabit in corpore ſubdito peccatis,Sapien.1.Itaq; ante oĩa debemus peccata a nobis abijcere,& ſcientiã a deo flagitare,quia oẽ datum optimum, & omne donũ perfectum,de ſurſum eſt,deſcendens a patre luminum,Iaco.1.c.quam pio,1.q.2.& intelligentia hoĩs a diuino adiutorio procedit, tex. in c. noli,2.& c.neq;,& ibi Domi.9.diſt. & nullum magnum ingenium eſt ſine afflatu diuino,Plato,quẽ Barb.refert,in conſil.82.clementiſſimi, col.5.in 4.vol.vnde glo.hos deſcribit verſus.

Ex ope cœleſti ſit, ſi quid habetur honeſti,
Et uenit à ſuperis,agas bene, uel mediteris.

In c.ſi ex bono,in verbo,apoſtolicam, de pœniten.diſt.4.& oĩa bona quæ habemus, deus nobis largitur,c.reuertimini,16.q.1. ipſe eſt auctor oĩm ſcientiarũ,& theſaurus ſupernę ſcientię,c.legim⁹, xxxvii.diſt.ac res difficiles reddit faciles,atque adeo,vt res penit⁹ deſperatas virtutis ſuę magnitudine perficiat,§. quorum,in Prœ.inſti.& l.1.§.1.C. de veteri iure enuclean. ob id quilibet eruditus primo gratias deo,qui cuncta largitur,agere debet,ſecundo ſuis præceptoribus,a quibus edoctus eſt, alioqui ſi gratias non egerit,ſcientiãque ſibi aſcripſerit,maledicetur,per tex.in d.c. reuertimini,§. ſi quis doctus,16.q 1.Igitur illi ingentes ago gratias, ac eum genibus (vt decet) flexis rogo, atque

obſecro,vt me in pręſenti opere dirigat,amet, & tueatur,opusque eius inceptū nomine com plere me faciat. Verū enimvero, quia iter ope ra ſancti Thomę,ſi bene recordor,quandā legi orationem,quam diuus Thomas,eo quod ſtu- dio ſit maxīe appoſita, anteq̃ ad illud ſe appli caret,ſolitus erat dicere,quāobrē &vos ſcolaſti ci eam ī ſingulos dies,ſi plane ſapitis,nō omit- tetis, verba ipſa ſubijciam,vt quilibet ea vide- re, & deuote, antequam ad ſtudendum aggre- diatur,ac ſenſibus pręſentibus proferre poſſit.

Creator ineffabilis, qui de theſauris tuæ ſapientiæ nouē angelorum hie- rarchias enodaſti, & eas ſuper cælum empireum miro ordine colocaſti, at- que elegantiſſime mundi partes diſpoſuiſti,tu inquam,qui verus fons luminis diceris, atque ſupereminēs prīcipiū,digneris ſup intellectus mei tenebras infundere lumē claritatis, dupli- cem in qua natus ſum remouens prauitatē, & tenebras,ſcilicet peccatum, & ignorātiam, qui linguas infantium facis diſertas, linguam me- am erudias, & in labijs meis gratiam tuæ be- nedictionis infundas,da mihi intelligendi acu men,retinendi capacitatē,intelligēdi ſubtilita- tē,adiſcēdi facilitatē,loquēdi gratiā copioſam, ingreſſū inſtruas,progreſſū dirigas,et egreſſū compleas,p Chriſtum, &c. Et qui hoc fecerint, venient ad ſtudiorū ſuorū frugē, multamque ſcientiā accipient,et oīa proſpera eis ſuccedēt,

Oratio dicē da ante ſtu dium.

prout conſuluit Guiller,de mõte Laud. in cle. ,1.de magiſt.& refert de Calcialupis, in primo documento,de mõ ſtudendi,& Iaco.1.c.ſi quis indiget ſapientia,poſtulet a deo, Sapien.7.Inuocaui,&venit in me ſpiritus ſapientię, ſic Salomoni oranti oratione perfecta fuit data ſapientia,3.Reg.3.c,& beatus Tho. de aquino ꝓfitetur ſe maiorem ſcientiã hauſiſſe ꝑ orationẽ, q̃ per lectionem,Referente Archiepõ Florentino,in 4.parte ſuę ſummę,in rub.de ſtudioſitate,c.xi.§.i,titu.4. & ego ipſe anteq̃ iſtam orationem dicerem,vagus erã in ſtudio,nunc vnã materiam ſtudens,ſtatim aliam exordiens, ſed poſteaq̃ orationem iſtam dixi,nõ ita mihi contigit,deus ſit benedictus,& qui deuoti non extiterint,erunt ſemper diſcentes,nunq̃ ad ſcientię veritatem peruenientes,iuxta doctrinã Pauli,2.ad Thimoth. c.3.& ſi ſciant aliqua, erunt confuſa in homine confuſo.

Humilitas ſcolaſticis maxime ſuadetur.

SEcundum requiſitum eſt, ꝙ ſcolares debẽt eſſe humiles,deus enim exaltat humiles,vt habetur Luc.1.c.& hũilibus deus dat gratiam, & ſcientiam,ſuperbisvero reſiſtit,1.Petri.c.vlti.& Iacob. 4.& Eccleſiaſti.3.c.quãto magnus es,humilia te in omnibus , & coram deo inuenies gratiam,quoniam magna potentia dei ſolius,& ab humilibus honoratur,Cicero de officijs, quanto maiores ſumus,tanto nos ſubmiſſius geramus,vnde cõtra ſcolares ſuperbos exclamat glo.in l.cum ea,C. de tranſact. Hinc eſt

quod in diſcendo maxime humilitas ſuadetur in c.ſedulo,38. diſt. nam Deus optimus maximus reprehendit eos, Mathęi 23.c. qui primos recubitus amant in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabi, & cõtra illos inſurgit Barba. qui volunt *monſeignore* vocari, & tanq̃ argiuum clipeum abſtulerint, ita gloriãtur in prœmio cle. In iſtos etiam inuehitur imperator, in l. ad ſplendidioris, C. de diuerſis offi. lib. xij. C. his verbis, qui ſtudio exercẽdę cupiditatis ambierunt, vt veluti in meliori fortuna poſiti, aut ea ſcelera, quæ prius cõmiſiſſe doceantur occultent, aut alia deinceps poſſint impune cõmittere, & ideo dicit Ariſtote. in 2. lib. rethori. quod honor & cõplacentia ſunt de genere delectabiliſſimorum, quia fit fantaſia vnicuiq; quando honoratur, & ei applauditur, quod ſit talis, ſic Bernard. in quadam epiſto. ait, qui quærit altior eſſe, quam melior, non debet præmiũ, ſed præcipitiũ expectare, & Luc. de pẽna, in l. 3. C. de pala. ſacra. largi. lib. 12. refert, allegãdo Eccleſiaſti. iii. c. altiora te ne quęſieris, & fortiora te ne perſcrutatus fueris, quid enim eſt neceſſe homini maiora ſe quęrere? cum ignoret quid conducat ſibi in vita ſua in numero dierum peregrinationis ſuæ, Eccleſiaſtes c.7. ſi fabuloſe loqui liceret, legimus, q̃ propter ſuperbiam Aragne pulchra virgo fuit per Palladẽ in beſtiam araneam cõuerſa, vt habetur apud Ouidium,

Methamorpho.vi.ſic ſcolares ſuperbi, qui ſeipſos ſapientibus præferunt, in beſtias conuertentur, quæ non ceſſant telas texere, nam ſcientia ſuperbi parum aut nihil prodeſt auditoribus, & omnes eū odio habēt, & ſuperbi auditores aliquas autoritates diſcent, ſed perfunctorie & non medullitus, Eſaiæ 59.c.oua aſpidum ruperunt, & telas araneę texuerunt, telę eorum non erunt in veſtimentum, neque operientur operibus ſuis, opera eorum, opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum, & etiam Hemus, & Rhodope coniuges ſuperbi, & nomina deorum ſibi adſcribentes, mutati ſunt in montes, qui ſunt in Thracia, ſi Ouid. 3.fab. credimus, quia inflati, & præ alijs apparentes eſſe volebant, Ideo in montes, qui bene apparent, cōuerſi fuerunt, & habetur Ezechiel. 28.c. Eleuatum eſt cor tuum, & dixiſti, deus ego ſum, & in cathedra dei ſedi, in corde maris cum ſis homo, & non deus, et dediſti cor tuum quaſi cor dei, et dicit Sanctus Hieronymus, in epiſtola xi. in 3. parte, de ſeptem gradibus eccleſiæ, E. ante omnia, humilitatem dilige, quia ſuperbia apoſtatare facit a deo, et initium omnis peccati ſuperbia eſt, vnde idem Hierony. epiſtola, 14. In vita ſanctimonialium, c. xii. de promptitudine adimplendi mandata impoſita, in fine refert apud Ægyptum belliſſime obſeruari, vt nullum, niſi obedientem, et humilem, ad omnes labores ꝑficiēdos, et opera ſuſcipiāt.

Quapropter concludendo dicit Grego. ꝙ qui omnes virtutes ſine humilitate cõgregat, quaſi qui puluerem inventũm portat, humilia mini ergo auditores dilectiſſimi, vt vera diſcere poſſitis, et vtilia, non puluerem, qui vento diluitur, et in quibus conſiſtat humilitas? lege Floren. in 4. parte ſummę, titu. 4. c. 11. de ſtudioſitate, §. 1. qui ſic ſcribit, ſtudioſus humilis eſſe debet ad quatuor. Primo, vt nullam doctrinam contemnat, Seneca primum documentum eſt, vt nullam ſapientiam contemnas, quod facit contra iuuenes quoſdam, qui Bar. et alios Doctores noſtros omnes contemnunt, eo quod eos non intelligunt, facile enim quis contemnit, quod ignorat, teſte Philoſo. et quia (vt dicunt) non ſunt elegãtes, ſed quærunt medicum eloquentem, ego autem curare ſciẽtem. Secundo, vt a nullo diſcere erubeſcat, inſtar Auguſtini, qui ab anniculo paratus erat edoceri, vt atteſtatur in c, ſi habes, 24. q. 3. et c. nullus, 38. diſt. et Cato, Ne *pudeat quæ neſcieris te uelle doceri*. Tertio, ꝙ quis non erubeſcat cõfiteri ſe neſcire, quod ignorat, Auguſti. non eſt homini erubeſcendum, ſe confiteri neſcire, quod nondum ſe neſcire mentitur, et nũquam ſcire mereatur. Quarto, ꝙ humilẽ modum loquẽdi, quem ſcriptura habet, nõ contemnat, hęc ille, quod facit cõtra multos noſtra mẽoria iuuenes, qui ius põtificiũ, eo quod nõ eleganti forma eſt pręſcriptũ, diſcere cõtẽnant, ſed tales

Humilitas ĩ quibus cõſiſtãt

cum ſua elegantia fame peribunt, tu aũt iuris ſectator inæternum permanes, &c. & in palatio ſedebis regio, is vero inter infimos & infimus, & ſordidatus remanebit, & inter ſcolicas nugas obſcurus ſordeſcet, in quiſquilijs obſoleſcet pędonomicis, horridus, incultus, inglorius, gymnaſijs veluti piſtrinis (abſit verbo inuidia) atq; ergaſtulis addictus, vt qui Reipublicę gubernaculis non ſufficiat, in eos tamen me loqui quiſque exiſtimet, qui plus ſatis in iis morantur, & conſeneſcunt, & ſi de his plura videre cupis, lege tex. & Docto. in c. ex tuis, de præſumptio. & quæ ibi abundantius ſcripſi, & vt ſemel dicam, Benedict. in repet. c. Rainutius, in verbo, ſi abſque, in 2. de vulga. num. 21. de teſta. ac Ægidium Beſbrugium, in declamatione ſua, ad Nicolaum Beraldum.

Iuuenis diſcere incipiet.

TErtium requiſitum, Quod ab ineunte ætate diſcere incipiat, alias non poteſt id, quod conatur, ſine magno negocio aſſequi, vt habetur 2. ad Timothęum 3. c. & qa ab infãtia ſacras lrãs noſti, & in ꝓhe. inſti. ibi cupide legum iuuẽtuti, Hiero. in epiſt. tertia ad Paulinum, & glo. ſing. hæc non allegans, in l. 1. de athletis, lib. x. C. ſecundum Bal. in marga. in verbo, perfecta, tertia q. licet autem in ſcien tijs quærẽdis adoleſcẽtia, & iuuentus quęrantur, l. 1. C. de ſtud. libera. vrb. Romę, lib. xi. tamen ſecundum Lucã ibi, ſenectus nõ eſt excludenda, nã ſecundum Plato. beatus eſt

cui etiam in ſenectute contigerit, vt ſapientiã veraſque opiniones aſſequi poſſit, teſte Tullio lib.v. de finibus bonorum & malorum, & ſi alterum pedem in ſepulchro haberem, adhuc addiſcere quidem vellem, hæc belliſſime Pompo. aſſerit Iuliañum dixiſſe, in l. apud iulianum, ff. de fideicom. liberta. Sed Dominicus de ſancto Geminia, in prœmio ſexti deſcribit quinque ſcolaribus neceſſaria, quę ex illo tex. elicit. Primum quod eligat locum aptum, ibi Bononię, & Cicero in proemio officio. ibi, idque athenis. Secundum vt eligat doctores idoneos, ibi doctoribus. Cicero vbi ſupra propter ſummã, & doctoris Cratippi auctoritatem, &c. Tertium quod ſtudio vacet. Quartum quod illius mens ad diuerſa non vagetur. Quintum quod continet ſtudium, nam continuata vigent, interpolata pereunt, l. legatis § ornatricibus, ff. de legat. iij, quanuis glo. prag. ſanct. narret tria tantum neceſſaria ſtudentibus, videlicet naturam, exercitium, & diſciplinã, natura ſit, vt audita facile percipiat, & percepta firmiter retineat, nam qui doctrinæ operam dant, ingenio & memoria pollere debent, maxime iuriſconſulti, teſte Cicerone, & c. primo, ibi, capacem ſenſum, de officio primicerij. & ſi duorum alterũ defuerit videlicet ingenium vel memoria, ad perfectionem nullus veniet, quia ingenium inuenit, memoria cuſtodit, Cicero in quęſtio. Tuſcula. Panor. & Rauen. in d. c. primo, tradunt

Scolaſticis neceſſaria quæ ſint.

quinque ſcolaribus neceſſaria his verbis. Primū, quod ſingula diligenter conſideret. Secundo quod de probabili dubio non reddat ſe certum, ſed peritiores conſulat, l. ſi auiam, C. de ingenuis & manu. Tertio quod ſit capacis ſēſus, Quarto quod totus verſetur circa ſtudium, & non circa proceſſus, qui abalienant hominem, & a ſcientia, & quandoq; a deo. Quinto quod non dedignetur inſtrui ab eo, cui eſt magiſterij officium iniunctum, c. ſi habes, xxiiij. q. iij. item frequenter interroget diſcipulus ſuum præceptorem, Iuſtiniani auctoritate fretus, in auten. vt diuinæ iuſſiones, in princi. colla. viij. & habetur in euangelio, ꝙ vbi Chriſtus fuit inuentus in medio doctorum, eos īterrogabat, licet omnia ſciret, & ibi ait Hiero. ꝙ veritas nō pōt melius haberi, quam interrogando, & reſpondendo. Augu. ad Hiero. et Damaſus in epiſt. i. ad Hiero. in ij. parte, vt Lucas refert ī l. vna, col. vii. C. de ſtud. libera. vrb. Ro. lib. x. & Grego. in regiſtro. lib. vi. c. z8. ait. quod vtilis eſt ſemper collocutio doctiviri, quia aut diſcit audiēs ꝙ neſcire ſe nouerat, aut cognoſcit quod eſt āplius, id ꝙ neſciſse neſciebat. vñ Nico. Boer. ī addit. ad Bened. de plūbino in l. apud iulianū, ff. de fideicō. libert. ait, a quocunq; diſcendū eſſe, etiam ſi quercus eſſet, q̄ loqueretur, non em̄ quis dicat, ſed qd dicat videndū eſt. hoc Socra. dicere ſolebat, referente Volatera. lib. xxviij. in pri. quippe apud gymnoſophiſtas vſurpatum

olim fuerat, vt paratis inſtructiſque mēſis ante quā dapes apponerentur, adoleſcentes ſinguli, qui ad epulum conueniunt, quid gñi humano lucri fecerint, quodve ſapienter dictum factū ve fuerit illa die, coram ſenioribus exprimere cogebantur, & qui deſes aut remiſſus nihil frugi in medium afferret, impranſus manebat, & foras extrudebatur, quibus diſciplinis illos ad virtutem acuebant, teſte Alex. lib. v. geniali um, c, 21. fol. cl pag. 2. quod vtinā hodie ſeruaretur, non tñ debet ſcolaris deſperare a principio, ſi perfecte cuncta non intelligat, ad quam tria ſolent perducere. ☞ Primum prolixitas, qualis olim erat in Criſippo, ſed in hoc iure diſcendo vnum librum, adiſcis alios, teſte Ioan. Fab. in §. his ita, inſti. de iuſti, & iur. ☞ Secundū eſt obſcuritas, qualis olī erat in Heraclito, & iſtud poteſt emendari habendo alium prçceptorem, quam tenebrionem illum. ☞ Tertium eſt ſententiarum profunditas, qualis olim erat in Timço & Parmenide Platonis, declarat Hiero. Cagnol. in repetitio. l. ſi emācipati, nu. lix. C. de colla. & iſtud etiam emendari pōt optima declaratione, nihil enim eſt tā difficile, quin facili elucidatione & explanatione facile fiat, quid eī ſic ꝓprium eſt legū, ſicut claritas? tex. in autē. de teſta. imperfect in prin. colla. 8.

Impranſus manebat ſcolaſticus nil frugi in medium afferens.

Tria inducunt ſcolares ad deſperationē.

QVarto requiritur quod ſumma ope, & alacri ſtudio lectiones audiat, §. fi. in proe, īſti, ſtudiū eṁ eſt vehē-

ſcolaſticus ſumma ope lectiones audire debet.

mens applicatio animi ad aliquid agendum, l. prima. §. huius ſtudij, ff. de iuſti. & iur. Porcus in § iuris præcepta. Inſti. de iuſti. & iur. & docto. in c. ex ſtudijs de præſumptio. vnde nõ erubuit Chriſtus parentes relinquere, vt doctores dilig̃eter audiret, & illos interrogaret, & ſic excuſatus fuit, Luc. ij. c. plene. Benedict. in repeti. c. Rainutius, in princ. col. ij. de teſta. & M. Tullius oratorum princeps Trebatio iurecõſulto cõfeſſus eſt, iuris diſciplinã e multis magiſtris per ſe nõ poſſe cognoſci, ſed doctorem ac interpretem deſiderare, & Seruius Sulpitius Ciceroni inter oratores ſecundus. Mutium Sceuolã bis terve de iure ſibi reſpondentem ob rei difficultatem non intellexerat, l. ij. §. ſeruius autem ſulpitius, ff. de origine iuris, quidam tamen oratores ſine voce magiſtra putant omnia ſuopte ingenio acuto intelligere, & triduo in ſummos euadere iuriſconſultos, ſed eos fallendi artem (ſic atheneus grę cus auctor appellauit) inſequi omittamus, & nos iurium ſenſum potius quã verba perſcrutemur. Tamen ſummopere cauẽdum eſt, ne ſtrepitus m̃etes ſcolaſticorum a ſtudio literarum & lectionum auditione auertat. tex. in l. vna, ĩ fine, C. de ſtud. libe. vrb. Ro. lib. xi. vbi glo. clamat contra ſcolares, qui animo præſenti non aduertunt ad lectiones, ſed ſunt in ſtudio numerantes tegulas domus, & caſtra facientes, ac (vt adagio dicitur) animum in patinis habentes, nam tales parum in ſtudio pro-

ficiunt,glo.in verbo intēdere,de colla.in prag. ideo totis neruis fugere debet ſcolaſticus, ne cubicula & ſtudia ſua ſupra vias publicas habeat,tum propter murmur aſſiduum tranſeuntium,tum ne a mulieribus, eas per feneſtras cōſpiciendo,diſtrahatur,& corrumpatur,quæ ſolent aliquando viros etiam prudentes corrumpere,l.penul.ff.de ſeruo corrupto. Lucas de pēna in d.l.vna,§. illos,de ſtudiis liber.vrb. Ro. libi.xi. quod ſatis in Dauide & Solomone videri poteſt. Diligens itaq; ſit ſcolaſticus in primo anno,diligentior in ſecundo, diligentiſſimus in tertio, & in quarto quam diligentiſſimus,ſicut de appellante tradit Bald. in c,ex ratione,col.ij.de appella. alioqui ſi interpollatis diebus audiat,& ſtudeat, vix perueniet ad frugem,quia ſicut non prodeſt tempus prēteritū, quando præſcriptio interrumpitur,c.illud.de præſcriptio.glo.& doct.in l.cum notiſſimi, C. de prēſcript. triginta vel quadragin. anno.ſic ſic in ſtudio, vt parum prodeſſe poſſit, niſi ſit continuum,ſecūdum Dominic.in proemio ſexti,nec fingere debet ſe infirmū,vt a ſtudio excuſetur,de quo Perſius.

Cubicula et ſtudia ſupra uias ſtudioſi fugiant.

Sæpe oculos memini tingebam paruus oliuo.

& adagio dicitur in illos aryſtogitō claudicat. Cælius lib.xiij.antiqua.lectio.c.xl.

Lectiones præuideat ſtudens, & auditas reuideat.

QVinto requiritur quod lectionē prēuideat,auditāq; apud ſe referat, alias parum eis prodeſt auditio, & piger

eſt nō faciens, vt tradit glo. dicens trāſitorio ſtudio vti ſcolares deſides, qui negligunt ſuas lectiones recordari, in auten. de quæſto. in fine, colla. vi. & tex. in l. vna, C. de emēda. iuſti. Cod. lectio repetita prodeſt, et alibi diuus Paulus in hæc verba inquit, abundātius oportet obſeruare ea, quæ nos audiuimus, ne forte effluāt, erit ergo commodum auditori, ſi ea q̄ īterdiu audierit, cōmemoret veſperi, id eſt poſt ſolis occaſū more Pictagorę, et Cathonis, nā diſcere nil aliud eſt quā recordari, teſte Tullio, lib. primo quæſtio. Tuſcula. nempe qui ex recordatione memoriam exercet, cito reminiſcitur, Plato ait in Timęo, principium quippe doctrinæ eſt in lectione, conſummatio in contemplatione, teſte Luca de pēna in l. vna, col. x, verſi. xx. C. de ſtudijs libera. vrb. Romę. lib. xi. apes enim imitari debemus, quę vagantur, & flores ad ceram faciendam idoneos capiunt, demum quicquid attulerint, diſponunt, ac per fauos digerunt, & ſuccum varium in vnum ſaporem mixtum, quadam proprietate ſui ſpiritus mutant, vt dicit Macrob. primo Saturna. ſic & nos facere debemus, l. prima. §. contrarium, C. de veter. iur. enuclean. ca. nouit, xii. diſtinctio. cap. cum ſit, de æta. & quali. & nedum lectioni vacare ſed etiam ſcripturæ, nam inquit Seneca, non legere tantum, ſed etiam ſcribere debemus, altera res conſeruabit vires, altera ſoluet ac diluet mentem, & Alber. in dictio. in

verbo,ſtudium,ſic dicit.

Vt uer dat florem, flos fructum,fructus honorem,
Sic ſtudium morem,mos ſenſum,ſenſus honorem.

dixi in c.ex ſtudijs de præſumptio.

SExto debet ſcolaris pręceptorem ſuum diligere & honorare vt patrem naturalem , l.liberto. & ibi glo.ff.de obſeq. a libert.paren. & patro,pręſtan . & docendus cum ſumma reuerentia doctrinam ſui magiſtri accipere debet , eumque amare & diligere vt legatũ & pręconem veritatis,tex. in c. ſicut vir, vij.q.prima,& Eccleſiaſti. 32,c.audi tacens, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia , ſcilicet ſcientia, pręceptor enim pater ſcolarium dicitur,et diſcipulus filius l.prima,de excuſa,artifi.lib.x,C.et ibi patruus meus Iacob. Rebuf. dicit quod maior honor debetur pręceptori , quam patri naturali et legitimo , quia patrem naturalem in iure reprehendit filius , in l.iij.§. ſi quis,et ibi glo. et docto.ff.de condict. cauſa data, tamen diſcipulus ſentētiam ſui pręceptoris et magiſtri debet excuſare,ſi poſſit,l. dicere ſententiam, ff.de recept.arbit. quod ad me attinet, ego ſententiam vtriuſque patris defendere, ſi iuſte ſint, velim,et per hoc dicit Barba.in proemio cle.in ij.lectura, col.xiiij.pōderādo ibi verbũ vniuerſis, ꝙ doctor ſiue p̄ceptor ſꝫ debet p̄cedere quoſcunq; ſcolares , ſiue ſint abbates,vel ꝓthonotarij,ſiue alteri⁹ cuiuſcũq;

ſcolares præceptorē tāquā patrē naturalē diligant

Doctores quoſcunque ſcolares p̄cedere debent.

gradus & nobilitatis, inquit tex. in c. ſtatuim° lxi. diſt. valde abſurdum eſt vt imperiti magiſtris, noui antiquis præferantur, hoc tamẽ male obſeruatur, quia ſunt aliqui auditores ita elati, volentes non ſolum ſuos magiſtros præcedere, ſed ſubiugare, & tales vocat Grego. ad Hermanũ metẽſem epiſcopum, miſerabiles. in c. quis dubitet, 96. diſt. & ibi Domi. dicit illos diſcipulos inſanos, et alibi infames dicũtur, q in patres armantur, et qui doctorum ſuorum vitam reprehendunt, vel accuſant, verba reddo, tex. in c. plerunque, §. fina. ij. q. vii. et aliquã do audiui procuratorẽ regium contra aliquos ſcolaſticos, qui in ſuos doctores irruerant, ad ĩfamiam concluſiſſe, per illum tex. videlicet vt illi ſcolares declararẽtur infames; inſequendo illum tex. et inhabiles ad quęlibet officia regia, notate vos ſcolaſtici, ne idem vobis, ſi hęc feceritis, quod deus auertat, contingat. vnde concludit Paris de puteo in tract. de ludo, in fi. nõ licere ſcolaſtico proijcere in doctorem ſuum lapillos, papirum, vel aliam rem, etiã per iocum ſub pena infamiæ, quanuis quidam petulantes cõtrarium faciant, quibus per alios bonos ſcolaſticos eſſet reſiſtẽdum. Item pręceptorem debet timere, vt dicit Hora. Flaccus, referẽte Parpalię in l. ij. in prin. ff. ſolu. matri. in hęc verba.

Qui ſtudet optatam curſu pertingere metam.
Multa tulit, fecitque puer, ſudauit, et alſit,
Abſtinuit uenere & bacco extimuitque magiſtrum.

Quin

Quinq; ſuadentur ibi. Primo multa a pueritia ſufferre, quia dicitur Treno. 3. c. bonũ eſt viro, cum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua. ſecundo ſudare, nõ ob morbũ neapolitanũ, ſed ob ſtudium, tertio algere, non ob veſtimenta ludo vendita, quarto ab omni venere abſtinere, quinto magiſtrum timere, et hoc maxime non pulſando contra voluntatem eius; et præueniendo horam ſtatutam, quod ſi pertinaci animo hæc paſſi fueritis, ſuccedet id, quod inquit Virgil. i. Æneidos. O *paſſi grauiora dabit deus his quoque finem*. et alibi, *Per varios caſus per tot diſcrimina rerum Tendimus in latium, ubi ſedes & fata quieſcunt*. Igitur cum tanta patiantur, quis eorũ non miſereatur, vt infra dicã. Sed qualis debeat eſſe pręceptor? tradit Lucas de pęna in l. vna, col. vi. C. de ſtud. lib. vr. Ro. lib. xi. et in l. ij col. iiij. de proximis ſacro. ſcrinio. lib. xij

Quinq; ſcolaſticis utilia:

Septimo quod ſuis pręceptoribus mercedes ac ſtipẽdia ſoluat, quo facilius liberalibus ſtudijs inſtruatur, tex. in l. medicos, in fine, vbi patruus meus et alii de profeſſo. et medic. lib. x. C. l. aquilius, ff. de donatio. l. qui filium, vbi pupillus educa. debeat. nam pręceptor prouocatur ad melius legendum, et inſtruendũ ſuũ diſcipulũ, quando eidẽ bene ſoluitur pro labore, qui ſine mercede eſſe non debet, l. prima, C. de aſſeſſo. c. i. de ſepult. c. quicũque, xii. q. ii. et boni ſcolares non ſolum verbis ſed etiam rebus ſuo magiſtro, gratias referre

Suo præceptori ſtipendia ſcolaſticus ſoluere debet

debent,glo.in c.reuertimini,xvi.q.i.in c. ecce, 99.diſt. Pet. de leſnauderie in opuſculo de do- cto.in iiij.parte,q. xxi.& in primis tutor. mer cedes pręceptoribus pupilli, nõ quas minimas poterit ſed ꝓ facultate patrimonii,pro digni- tate nataliũ cõſtituet.Paul⁹ iuriſconſul.in l.cũ plures.§.fi. ff, de admini.tuto.vñ Bar.ſuo præ ceptori gratias agere ſolebat,vt is ipſe teſtatur in l.quidã cum filiũ,ff.de verb.obli. ex quo effe ctus eſt maxīe peritus,quippe ius noſtrũ in ſci entię & virtutis gñalē cõpēſationē ꝑmittit ſtu dioſo etiã minori ſuũ manumittere p̄ceptorē. §.eadem.inſti.quibus manumit.licet,& ſic faci endo deuotionē ac affectionē in ſuũ p̄ceptorē oſtendit,arg.l.fi.C.de duobus reis.Caueat etiã ſummopere ſcolaris ſuo cõtradicere magiſtro, dicit Auguſt.de ciuita.dei, ſed audiendo tace re debet,Iob.33.in fi.audi me, & tace,& doce- bo te ſapientiã, diſcipulũ eī ſuũ non audiētem p̄ceptorē,& illi non credentē,īpoſſibile eſt eru diri,ſicut dicit Plinius de coruo qui non vult educare niſi ſimiles,videlicet nigros, & ait Tul lius lib.Tuſcu. q.ij. probum eī auditorem de- cet attento ſilentio mentē aureſq; parare,idem Plato ad Timeũ. nam ex hoc efficitur docilis, vt atteſtatur Cicero.3.rheto. ſic aũt ſilentium ſeruet, vt non omittat quærere, quæ oportu- na ſunt,eccl.32.audi tacens, ſimul & quęrens, tradit Lucas i l.vna,C.de ſtud.lib.vrb,Ro.col. 8.verſ.9.lib.xi.inde Damaſus in epi.i.ad Hie

ro, in ij. pte narrat nil iucũdius, nec dignius eẽ q̃ de ſcripturis ſermocinari in hac luce, quo aĩę pabulo oĩa mella ſuperantur, vt dicit Propheta, quã dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori meo, ꝙ facit contra ſcolaſticos qui in prandijs de mulieribus loquuntur, vel de alijs negocijs futilibus omiſſis legibus, & ideo parũ ꝓficiunt, vñ tholoſæ mea memoria apud auditores ad vnguẽ ſeruabatur, vt nulli liceret bibere, niſi prius alicuius legis ſenſum explicuiſſet, vel aliquã legem in mediũ adduxiſſet, & quoties bibere volebat, toties hoc facere cogebatur, & alias ea lege mihi viuendum fuit cum meo ſolacio, is quidẽ conterraneus vtriuſꝗ iuris peritiſſimus, ac probitate ipſa melior tam pertinaciter ſuo ſtudio inſiſtebat, vt ab eo diuelli minime poſſet, & adeo perbelle ſe habuit, vt de eo poſſim dicere, quod qui iurium ſolacium plenum habere deſiderat, ad ipſum tanquam ad vberrimum fontem recurrat, & in Montepeſſulano pauperũ cauſis maxime inhęrentem, reperiet, fatebor ſuam vigilantiam me liorem me reddidiſſe, iuxta l. aquilius, ff. de donatio. nempe Seneca ad Luccillum, epiſt. v. conuerſare cum his qui te meliorem facturi ſunt, & Catho cum bonis ambula. Ambro. libro de bono mortis, c. ix. qui, inquit, bono adhæret, aſſumit inde quod bonum eſt, & Hiero. epiſt. 85. parte iij. pluſquam inquit impoſſibile puto virũ diutius in bonis ꝑmanere opibus, q mala

Solacius ſolers cauſſarum patronus mõſpeſſuli.

aſſidua conuerſatione vtitur, hoc claruit in Petro, qui ſtati poſt ingreſſum domus Cayphę negauit Chriſtum, vt habetur Math. xxvi. c. patet etiam de dina filia Iacob. Gene. 34. O quot multi ſuſpēſi ſunt propter malas ſocietates, et multæ virgines corruptæ, & mulieres adulteræ, & multi ignari, qui ad maximam perueniſſent excellentiam, ſi cum bonis & doctis eſsēt conuerſati. Igitur vos hortor patres, vt pręceptori bonis moribus prædito & docto filium veſtrum committatis, ſi eum gladio vltore perire nolitis, & ne auari circa illum præceptorē ſitis, tholoſani ſtipendia magna ſolēt pręceptoribus ſuppeditare, & bene eſt illis. Pariſijs vero ob collegia q̃ habent pręceptores domi nō nouerunt, ob id filij in humanioribus literis egregie imbuti ſunt, in iure vero nō ita cōmunius. quamobrē legitur primo Paralipo. c. xxvij. in fi. his verbis, Ionatam autem patruus Dauid, conſiliarius, vir potens, & prudēs, & literatus, ipſe & Iadibel filius Achamoni erant cum filijs Dauid, ecce quales pręceptores Dauid filiis ſuis dederat, quod etiā a gręcis ſummo ſtudio ſeruatum legimus, vt dū puerilis ætas prona eſſet ad vitia magiſtros adhiberent ꝓbatiſſimos, magnę & expertę virtutis, quorū conuictu domeſticis diſciplinis exēpliſq; formarent, ſic Ahcilles Chirona, & Phœnicē, Agamēnon Neſtorem, Hector Polydamanta, Telemachus Menelaum, Alexander Ariſtotelē, Antigonus

Qualis dādus ſit præceptor

Zenonē, Auguſtus Appolodorum Pergamenū, Homerus Prognopidē, Vergilius Silonē, Cicero Diodorum, qui illos egregiis artibus inſtructos ad bonā puexere frugē, quorū doctrina, integritate, & fide, magni poſtea viri euaſere. Imo apud Thurios & oēm fere grçciā lege cauebatur, vt pueris cumprimum adoleſcerēt magiſtros ſtudiorum doctos, ætate & vſu, in primo tyrocinio publica impenſa prçficerent, ſi Alexand. lib. ij. genialium credimus, c. xxv.

Octauo etiā requiritur φ ſtudens parū comedat, qa pinguis vēter craſſū ſenſum gnat, tex. in c. quādo. 44. diſt. doc. in l. i. C. qui eta. lib. x. & l. i. C. de comiti. & trib. ſcola. lib. 12. vnde Bar. ad pondus comedebat, vt haberet intellectum pariter diſpoſitū, ſcdm Roma. ſing. 704. quæro, refert Cattellia Cotta in ij. pte memoria, in verbo iuris ciuilis, vbi de iuriſperitis tractat. ideo comede temperate ſecūdū Ludo. ibi, ſcribit em Suet. de Iulio Cçſare, φ vini parciſſimus fuit, idem de Auguſto, quod cibi minimi erat. vini vero parciſſimus, non amplius q̄ ter ſolitus erat bibere, inſequēdo tex. in d. c. quando allega. ob id lōgo tpe regnauit, multi vero crapulā īſectātes cito occubuerūt, legim[9] quod Sepitnus Seuerus impator, dū mēbrorum oīm maxime pedū dolorē pati nequiret, loco veneni cibū plurimę carnis incoctę auidius deuorauit, quem cū decoquere non poſſet, cruditate expirauit, quod ex cibi intēperantia,

ſcolaſtici parum comedāt multos enim crapula interijt.

ac ſaturitate,q̃a artus diffuderat, accidiſſe mul ti retulere,auctor eſt Sext⁹ aurelius, ferūt etiā alij Iouinianū imperatorē ciborū in ſtomacho ĩcoctorum cruditate periſſe,teſtis eſt Baptiſta Egnatius.quid referam Audebuntū regem an glorum,quem tm̄ vini ſumpſiſſe dicunt,vt ex eo ſuffocatus repente occubuerit,alios præte reo,quod ſi citare vellem,multas chartas reple rem. Nam Euſebius ſcribit Domiciū aphrum cibi ſuperfluitate redundantē in cena expiraſ ſe,narrat quoq; diuus Hiero. in eplīs ſuis in re gu.mona.c.xii. ꝙ epicurus voluptatis aſſer tor oēs ſuos libros oleribus repleuit,& pomis & vilibus cibis,dicens talibus eſſe viuendū,& tex.in c.qui eṗs,xxiii.diſt. ordinatum debere eſſe ſobriū,firmat Lucas in l.tēperēt,C.deveſt. olober.lib.xi. igitur concludendū eſt, nos non poſſe dare operā ſapientię,& ſcientiæ,ſi menſę abundantiā cogitemus, q̃ labore nimio & cu ra indigēt,vñ Auicē. in ij.pte canti.dicit,ꝙ hō debet vti cibo ſcd̄m conſuetudinē ſuę naturę, nam delectio cibi non eſt omittēda,& ibi Raſis ait,ꝙ tēperat⁹ modus comedēdi,eſt ter in duo bus diebus comedere, qui actus digeſtiui in de cēocto horis pficiuntur, ſed prohpudor hodie non ſolū comedimus in duobus diebus ter,ſed etiam decies,imo in vna hora ter,& q̃nque de cies. ideo pleni crapula ſciam repellimus,nō cō ſiderantes ꝙ ſaluator dicit, Lucę. xxi.c.attēdi te, inq̃t,vobis ne forte grauētur corda veſtra

crapula,& ebrietate,& curis huius vitę,modic⁹ enim cibus & carni & animę eſt vtilis,vt habetur per diuum Hiero. in regu.monach.c.xii.de abſtinentia,& multo melius eſt quotidie parũ quam raro ſatis ſumere,pluuia illa optima eſt, quæ ſenſim deſcēdit in terris, ſubitus & nimius ĩber præceps arua ſubuertit,oēs em̄ q ebrietatem ſectantur,filii Belial vocantur,nam venter mero ęſtuãs facile deſpumat in libidinem, vnde Noe nudauit ebrietate femora.Loth.quē Sodoma non vicerat,vina vicerũt, venter plen⁹de ieiuniis facile diſputat,c.gloria epi,xii.q. ij.& quō puniri debeat ebrius, docet tex. ĩ c.ſi. 35.diſt.inde Hippocrates in ſuis amphoriſmis, docet craſſa obeſaque corpora,quę menſuram creſcendi impleuerĩt, niſi cito ablatiōe ſanguĩs minuantur paraliſim,& peſſima morborũ gñā incurrere,& refert tex.in c.ne tales,de cōſecra. diſt.v.& in c.nihil eĩ in hæc verba habetur ibidem,nihil enim ſic iucũdum eſt, ſicut cibus bene digeſtus, aut decoctus , nihil ſalutem , nihil ſic ſenſuum acumē operatur,nihil ſic ægritudinem fugat,ſicut moderata refectio,ſufficientia quippe cum nutrimēto & ſoſpitatē ſimul procreat,et voluptatem, abundantia vero morbũ facit,et moleſtias ingerit, et ægritudines generat,vnde inquit Hiero.vbi ſupra, qui ęgrotat, non ſanitatem accipit niſi tenui cibo,et caſtigatione victus,quib⁹ ergo cibis ſanitas recipitur his quoq; ſeruari pōt,et vt breuĩt referã,nil ita

de volatilibus,cum oua quoque pro carnibus vitauerint,& lac, quorum alterũ carnes liquidas, alterum ſanguinem eſſe dicebant, colore mutato,cubile eis de folijs palmarum contextum erat,ſcabellum accliue ex vna parte, obliquum ĩ terra pro puluino capiti ſupponebãt, bidui,tridui inediam ſuſtinentes, & humores corporis,qui ex ocio naſcuntur,ex ocio & manſione nimia vnius loci victus caſtigatione ſiccabãt,& idem in rub.de tempera.ieiunij, c.14. Hiero.ait,ſic tantum comedas, vt ſtatim poſt cibum poſſis legere,orare,&pſallere,& ibidem poſtea pinguis vẽter non gignit ſenſum tenuem. Peccaret tamen quis nimia vtendo abſtinentia,ob quã ęgritudines incurreret, per tex. in c.non mediocriter,de cõſecra.diſt.v.Panor. per glo.ibi in c.& ſi Chriſtus,nu.3.de iureiur. refert Archiepſ Floren.in 4.parte ſuę ſummę, in rub.de dono ſcientiæ.§.penult.Hierony.ad Pammachium,& Marcellam dixiſſe, quod literæ marſupium non ſequuntur, ſudoris comites ſunt & laboris,ſociæ ieiuniorum, & non ſaturitatis,continentiæ, non luxuriæ,idem Hiero.non ita ſe præbet mentibus ſciẽtia, ſicut lumen viſui,ſed per quædam tormenta,& intollerandum dolorem iugi meditatione; & ſtudio peruenitur ad eam, neſcit homo precium ſapientiæ,nec inuenitur in terra ſuauiter viuentiũ,Iob.28. & alibi quærenda eſt ſcientia ſicut pecunia,& vt theſaurus effodienda,& ſic inue-

nienda. Prouer.z.c.& Tullius in lib. de orato. in prœ, cum rogat⁹ eſſet, vt peroraret, ſe excuſauit, quod pridie non legerat, ſed hodie non ſe excuſant multi, qui ab anno citra non viderunt libros legales, & quando vident, non intelligunt, ſi ad officia admittãtur, tunc illi ignari plus ambiunt, quam docti, & tales quomodo poſſint iudicare de incognitis. Nam Ariſtotel.c,3.lib.1, Ethico. ait, atqui bene quiſque iudicat ea, quæ cognoſcit, & iſtorum bonus eſt iudex, vide ibi latius. nec refragatur, l.certi iuris, C.de iud. vbi illiterati poſsũt eſſe iudices et iudicare, reſpõ. verũ eſſe, ꝗa ipſi hñt vel habere dñt acceſſores lrãtos ĩ iure, quorũ cõſilio regi debent, Bal. Sal et Iaſ.in d.l. certi iuris.

Scolaris ſine cura rei familiaris ſit.

NOno requiritur, Quod ſcolaris ſit ĩ ocio, & ſine cura rei familiaris, l.1 ibi in diſcendis artibus ocium ſit accõmodandũ, C. de excuſa. artifi. lib.x. & l.1. de vetera in fi. lib. 1z. ibidem, l.1. in fi. de appa. pręfecto. pręto. Io. de platea, in prœ. inſti. vnde dicit Lactã. de falſa religio. in princi. magno et excellenti ingenio, viri cũ ſe doctrinę penitus dediſſent, quicquid laboris poterat impendi omnibus cõtemptis, & publicis, et priuatis actionibus, ad ſtudium veritatis inquirendæ, ſe contulerunt. Poſtea ſequitur, nam abieciſſe quaſdam res familiares, & renunciaſſe voluptatibus conſtat, vt ſolam, nudamque virtutem, nudique, et ex-

peditі ſequerentur, facit textus, in l. in honoribus. §. fina. ff. de vaca. muner. hinc Crates, ille Thebanus, homo quondam ditiſſimus, cum ad philoſophandum Athenas pergeret, magnum auri pondus, quod pauci facerent, abiecit, neque putauit ſe poſſe, & virtutes, & diuitias, ſimul poſſidere, Hierony. ſunt verba, xii. quæſt. 2. ca. gloria epiſcopi, & probat tex. hic, quando dicit, Quis eorum non miſereatur? qui amore ſcientiæ exules facti, de diuitibus pauperes, ſemetipſos exinaniunt, &c. glo. in pragma. ſanctio. in. §. veruntamen, in verbo, liberius, in titu. de colla.

☞ Nam cura dicitur, quaſi cor vrens, glo. in principio, auten. de hæred. & falci. collatio. prima, Ideo cura ſcolaſtico ingenium auferret, cum non poſſit ſe ad duo habere, videlicet, ad bona temporalia, & ad ſtudium, nec bene ſimul conueniunt, argu. cap. diuerſis, de cleric. coniuga. Nempe qui duos lepores vna ſectabitur hora, vno quandoque, quandoque carebit vtroque, l. fina. C. de aſſeſſo. l. hac parte, de proximis ſacro. ſcrinio. libro xii. ac l. fina. de excepto. & exacto. ibidem, Speculator, titulo, de aſſeſſo. in. §. fin. vnde dicit Seneca, epiſtola xvii. ſtudijs, & diuitijs, pariter vacare non potes, nec illam animam dignatur habitare ſapientia, quam deſiderijs videt infectam, & curis temporalibus inuolutam, & ibidem, ſi vis vacare

animo,aut pauper ſis,aut pauperi ſimilis,mul tis enim ad philoſophandum obſtitere diuitię, & epiſtola 73. ſtudio me dabo, cũ omnia alia negligenda ſint,vt huic aſſideamus, cum nullum tempus ſatis magnum ſit, etiam ſi a pueritia vſque ad longiſſimos ętatis terminos vita perducatur,Refert Lucas de penna,in l.vna col.8.verſ.xii.C.de ſtudijs libera. vrb. Ro. lib. xi,caueat tamẽ ſcolaſticus dare ſe inutili ocio, nam Seneca dicit, labor ſcolaſticus ocium eſt, ſed ocium negocioſum, & quod animum reddit ad honeſta ſolicitum, & Eccleſiaſtes x.c.ſi retuſum fuerit ferrum,& hoc,non vt prius,ſed hebetatum fuerit,multo labore exacuetur, & poſt induſtriam,ſequetur ſapientia, & ibi Hiero.ſi quis viderit ſe per negligentiam amiſiſſe ſcientiam ſcripturarum, & acumen eius ingenij obtuſum fuerit,& turbatum, nequaq̃ manet,quale iam eſſe cœperat.Euenit interdum, vt cum modicum ſcientiæ quis habuerit, elatus in ſuperbiam diſcere, vel deſiſtat, vel legere,& paulatim ex eo,quod nihil additur, ſubtrahatur,&vacuũ diſciplinis pectus remaneat, ferrumque,quod acutum fuerat,hebetetur,ocium,& deſidia, quaſi quædam ſapientiæ rubigo. ☙ Si quis igitur hoc paſſus eſt, non deſperet remedium ſanitatis quærere, ſed ad magiſtrum pergat,vt rurſus ab eo ĩſtruatur, & poſt laborem, induſtriam, & ſudorem, ſcientiam, quam amiſerit, recipiat. quotidie videmus in

magnatibus, nam ſtudebūt aliquot annos, poſt ea ſine libris & ſtudio curiam ſequentur, & potius habebunt officia, & beneficia, licet indocti ſint, quam alij docti, vide de ocio Lucam, in l. i C. de excuſa. artifi. lib. x. & in l. vna, col. xi. de profeſſo. qui in vrbe conſtan. co. Meruer. lib. xii. & Benedict. in c. Rainutius, in ver. dotem, nu. 52. & ſeq. de teſta.

Decimo requiritur, quod continue chartis inuigilet, & non ſit vagus, nullus tyro vagus ad militiā accedebat, verba ſunt imperatoris, ī l. 1. C. de tyro. lib. xii. vbi glo. addit, quod vagus ſcolaris non fiet magiſter, patruus meus in l. tribuni, C. de re milita. lib. xii. vnde diuus Bernard. ad fratres de monte dei, ſic ait, fortuita & vaga lectio, & quaſi caſu reperta, non ędificat, ſed reddit animum inſtabilem, & leuiter admiſſa, leuiter ab animo recedit, ſed certis ingenijs immorandum eſt, & aſſuefaciendus eſt animus, ſecundum Lucam de penna, in l. vna, C. de ſtudijs libera. lib. xi. C. col. 8, verſ. 13. vide modum ſtudēdi, datum per Alber. in proœ. ff. in. § quibus, & communi adagio dicitur, Lutū niſi tundatur, non fit vrceus, id eſt citra laborem nullus euadit invirum abſolutum, dij enim (vt eſt parœmia) omnia nobis laboribus vendunt, Boer. in additio. ad Io. Montaigne, in tracta. de auctoritate ſacri magni conſilij, & parla. in 4. ratione *Scolaris ſtudeat, & nō uagetur.*

Item ſcolaris dicitur, qui totis (vt aiunt)

neruis ſcientiæ adipiſcendæ eſt deditus, ſicut imperfectus, qui totalitatem imperfectionis habet, & mutus, qui totalitatem mutitatis, & ſurdus, qui totalitatem ſurditatis poſſidet, vt habet Bal. in rub. an mut', vel alias imperfectus, in vſib. feud. & ibi Barb. in addi. ſic ait, imperfectus eſt, qui non habet naturalem requiſitionem ipſius rei, ſicut non dicitur nauis illa, quę non eſt apta ad nauigandum, nec oculus, ſi nō videt, vt atteſtatur Auerroys, & l. ædificia, §. fi. ff. de verb. ſignifi. ſic non dicitur ſcolaris, qui non habet requiſita, vtpote ſi non habeat grāmaticam, arg. c. fina. de æta. & qualita. Et quod inuigilare debeat ſtudens, oſtendit commune adagium, Somnus abſit ab oculis ſcolaſtici, quia adeundo ſtudia literarum rem, quæ ſummam diligentiam, curamque deſiderat, aggreditur, teſte Eccleſiaſte, primo c. Qui adit ſcientiam, adit & laborem.

Mira de Alexandro magno, & Plinio.

Legimus de Alexandro magno, quem cum dormitaret brachio extra cubile protento, pilam tenuiſſe argenteā, ſuppoſita pelui, vt cum neruorum rigorem ſopor laxaſſet, infuſus geſtaminis lapſi tinnitus abrumperet ſomnum, auctor eſt Amianus Marcellius.

Quid de Plinio dicam? qui nihil vnquam legit, quin excerperet, nec in bibliotheca tantum, ſed in menſa; in lectica, ſed equitans quoque, vel ſcribebat, vel ſcribendum ali-

quid dictitabat, Hieronymus in epiſtola ad Paulinum quinta, dicit ſe vidiſſe quendam Eunuchum, de Æthiopia, veniſſe, reliquiſſeque aulam regiam, & tantus amator diuinæ ſapientiæ demum fuit, vt etiam in vehiculo literas legeret ſacras, ob id Ioan. And. in additio. ad Specul. in titu. de ſalarijs. §. ſequitur, dicit ſe quinquaginta annos ſtuduiſſe, & vltra. Ideo indigere modica, vel nulla reuolutione librorum, & Bal. qui quadragintaſeptem annis legerat, vt atteſtatur in proemio feud. *&* refert dominus meus, & cõciuis, ĩ add. ad Mãd. in proemio, in verbo, iuris, nam virtus cum humilitate vult doceri, cum labore quæri, cum amore haberi, nec aliter vel doceri, vel quæri, aut haberi poteſt. Archidiaco. in cap. hoc ipſum, col. prima, xlvi. diſtinctio. quandoquidem nunquam illi bono fruebãtur tempore, quo vtendo quatuor ſunt neceſſaria, quæ ſcribit Ioannes Ludo. Viuald. in opere ſuo regali, de duplici cauſa veræ contritionis, rub. quod omnes electi in vitam æternam, &c. fol. 280. videlicet, quod quis ſit diues, ſanus, iuuenis, & rerum humanarum contemptor. *Quatuor neceſſaria, quis bono fruatur tempore.*

38 Legimus Democritum eruiſſe ſibi oculos, ne contemplationi impedimento eſſent, teſtis eſt Rauiſius Teſtor, in officina rub. alij qui litera. fuerunt amantiſſimi, et in vita Philoſo. de Democrito, et cap. 52, de Platone, et Cato

tantam habebat legendi auiditatem, vt nec ſatiari poſſet, nec quidem inanem vulgi reprehenſionem reformidabat, ſed etiã in curia frequẽter legere ſolebat, dum cogeretur ſenatus, nempe Iſraeliticus etiam populus legebat volumen legis quater in die, & quater in nocte, vt habetur 2.Eſdre, c. 9.& Damaſus ad Hiero. ait, lectione quidem veluti quotidiano cibo alitur, & pingueſcit homo, Lucas in l. vna, col. 8.de ſtud.liber.vrb.Romę, lib. xi. verſ.8.curet, ſtudeat ergo ſcolaſticus toto pectore, & corpore, vt ad frugem peruenire poſſit, & quid ſtudere debeat interrogatus Leotichidas, ea, inquit; quæque ſint eis, cum in viros venerint profutura. Ita refert Plutarchus Cheroneus in apophthegma.laco.vide Hiero.in epiſto. ad Pammachium, & Oceanum, incipiente cedule, de origene, cõtra eos, qui in poetarũ figmentis, & hiſtoriographorum ſcriptis, ſeneſcunt.

Cui ſciẽtiæ ſit icũbẽdũ

VNdecimo requiritur; Quod ſit bonis moribus ornatus, nã boni mores pluſquam diuitiæ operantur.l.ſcire oportet.§.fi.ff.de tuto.et cur.datis ab his, l ſi quemquam, C.de epiſco. et cleri. et ibi nota.

Bonis moribus ſit ornatus ſcolaſticus.

Item plus eſt nobilitas morum, q̃ generis, c.nos qui, 40.diſt.nihilq; contra bonos mores eſt faciendum, c.illa, xii.diſt.l.et originem, ff.de muner.et honor.et maiora ſunt dãna morum, quam rerum temporalium, c. ſunt plurimi.§. fin; et c.deteriores, 6.q.1. quia non eſt obligatorium

torium contra bonos mores iuramentum, in c. nõ eſt, de reg. iur. in. vi. melius eſt alicui perdere oculum, quam bonos mores, & famam, l. infamia, & ibi patruus meus Rebuffus, de decurio. lib. x. C. quare vigilantiſsimi ſcolares, curate bonis moribus inſudare, vt idem patruus meus dicit in l. 1. C. de profeſſo. qui in vrbe conſtã. comi. Meruer. lib. xii. & in l. proximos, de proximis ſacro. ſcrinio. ibidem, nam fides diuturna, ĩduſtria, probitas, & ſerenitas, commendant aliquem, inde Auguſt. de ciuita. dei, c. 26. lib. 2. inquit, tanta eſt vis probitatis, & caſtitatis, vt pene omnis eius laude moueatur humana natura, Ideo Dauid illã primo petebat dicens, Bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam doce me. Et ĩ ordinato requiritur quod ſit natura prudens, docilis, & moribus temperatus, alia ponit tex. in c. qui epiſcopus, 23. diſt. Lucas de penna in l. magiſtros, C. de profeſſo. & medi. lib. x. & Archiepiſcopus Floren. in 4. parte ſummæ, in fine, de dono ſcientiæ. Quæ prouenire ſolent ex diuturna acquiſitione ſcientiæ, dicit enim Hiero. Ama ſcientiam ſcripturarũ, & carnis vitia non amabis, c. nunquam, de conſecra. diſtinct. 5. non vero ex ludo, Ideo lud⁹ maxime doctoribus, & ſcolaribus eſt prohibitus, §. illud, in prœmio fforum. etiã ſi fuerit ludus pilæ, vel ſcacorum, quamuis alijs ſit permiſſus, auten. interdicimus, C. de epiſcopis, & cleri. tum ratione amiſſionis temporis, quæ *Ludus omĩs niſi cartarũ ſcolaſticis ẽ prohibitus.*

eſt maxima in his ludis,tum propter amiſſionem pecuniarum,& viatici ſui,ad hæc quia tales ludentes parentes fraudant dulci ſpe, & ſeipſos illaqueant , torquentque inanibus ſumptibus,viaticulum conſumunt, adeo quod domum redeuntes , & reſipiſcentes , mallent eſſe mercatores,imo cerdones, quam legum,aut canonum,in medicinave doctores , teſtis eſt nobis Baptiſta Calcialup in tracta.de ludo, tertia quęſt. plus dicens , quod ſcolaſtici luſores , nunquam vel multo negocio peruenient, ad magnam frugem, O quot in ſummos viros euaſiſſent,ſi non luſiſſent,ludus ergo cartarum id eſt librorum , eſt permiſſus doctoribus , & ſcolaribus, & hunc egregium ludum exercere non pudeat dilectiſſimi auditores,ſi ſaluti veſtræ prouidere velitis , & cæteros ludos extra iſtum penitus(vt facio)ignorate,ac relinquite.

Pacifici & non rixoſi, ſcolares eſſe debent.

DVodecimo, debet eſſe pacificus, nõ rixoſus, vel procax, vt nota. in proe.decreta.& Corſet.in tracta.de poteſta.regia, in priuileg. pacis,& infra dico abundantius, in priuilegijs,ego ipſe propter rixas & contro uerſias,ſcolaſticos plurimos mea Tholoſę memoria vidi gladio perire , quandoquidem iſti pacifici , ad doctrinam ſunt aptiores , ſcribit Volateranus,libro xxviii.cap.ſecundo.in hęc verba, ad doctrinam alius alio docilior , Mer-

curiales pueri velociſſimi ſunt, verum cito deſinunt, raroque ad frugem perueniunt, maxime ſi cum Mercurio Martem coniunctum habeant, talis fuit Hermogenes ille ſophiſta, qui de arte in adoleſcentia ſcripſit, ſenex in ſenectute puer, vt ait Philoſtratus. Saturnini vero tardiores ab initio, ſed tempore altius radices mittunt, quapropter Seneca dicere ſolebat, ſe male adoleſcentem triſtem, quam hilarem, & turbæ amabilem, & huiuſmodi legitur fuiſſe Cato cenſorius, qui ſero didiſcit literas, euaſit tamen ſummus orator. Iouiales vero (vt Cocles teſtatur in ſua phyſionomia) ſunt ſtudio iuriũ aptiores, ſub quo ſydere me natum vehementer optarem, quanquam nonnullorum ea eſt ſententia, ſecus quam experior.

☞ Sed cuiuſcunque ſint naturæ ſcolaſtici, ſi prædicta ſeruent, optime ſe habebunt, multaque alia requiruntur, ſed iſta poſui inſtar duodecim Apoſtolorum, quos oro, vt poſteaquam fati munus exoluero, me deo præſentent, ac frequentatis precibus interea pro me exorent.

☞ Si tamen alia quis cernere velit, poterit videre per Ioannem Baptiſtam, in ſuo tracta. de modo ſtudendi, & Lucam de penna, in l. vna; de ſtudijs libera. vrbis Romæ, libro xi, C. viginti tradentem neceſſaria, & in l. prima, qui ætate, libro x, C. & l. 3. col. ſecunda, de his qui numero libero. ibidem, ſed quaſi

omnia reduxi ad iſta duodecim, & ſi iſta habuerint ſtudẽtes, inde oriẽtur Camilli, Scipiones, Fabricij, Marcelli, Fabij, ac ne ſingula imperij noſtri lumina ſimul precurrendo ſim longior, inde inquam cœli clariſſima pars diui fulſerunt Cęſares, vt dicit Valerius, lib. 2. de inſtitutis antiquis, de mutui officio, commodo, c. 42. & Cicero de Oratore ait, quid huic abeſſe poterit de maxima rerum ſcientia? quaſi velit dicere, nihil, verum, quia hæc auten. eſt priuilegiatiua. Ideo quot requirãtur in cõcedẽdis priuilegijs, vide per Lucam de penna, in l. priuate, de excuſa. munerum, lib, x. C. & cum hęc delicatis auribus, vel oculis, cum plus ſatis diffuſa ſint, nequaquam arrideant. Igitur his ſuperſedeo interpretationem Autenticæ habita ſtatim aggreſſurus.

LIBRI SECVNDI DE his, quæ ſtudentibus neceſsaria ſunt FINIS.

Liber tertius, de

INTERPRETATIONE AVTENTICAE CONSTITVTIONIS habita, C. Ne filius pro patre, incipit.

Noua conſtitutio Federici.

FEderici hęc eſt cōſtitutio, aliꝫ dicūt Friderichi, ſed vtcunq; dum non mutetur ſenſus, & cuiuſnam fuerit, cū tres huius noīs in ſupplemento cronicorū inuenerim, dubitatur, Oldēdorpius ī ſuo dē iure ſingulari tractatu aſſerit cōſtitutionem hāc a Federico. I. editā fuiſſe, ego verọ putarem a Federico. 2. qui a ſui imperij initio ab eccleſia educatus, ei multa ſingularia iura contulit, demum contra matrē, videlicet eccleſiam, inſurgens, ab ea depoſitus fuit, ac dānatus ſicut diabolus, vt eſt in c. ad aplīcę, de re iud. ī vi. Aluaro. in c. vno, de pace tenenda, & eius viola. & in vitis iuriſcōſultorum, hæc accuratius, & abundantius deſcribuntur, ibi lege.

¶ Iſta autentica tres patitur diuiſiōes. Prima

fuit Bar. & eius præceptoris,ſecūda Bal. tertia Guido pap. Bar. in tres ſcīdebat ptes,ī prima, īperator priuilegia cōfert ſcolarib⁹, vt vadant ad literarū ſtudia,morētur in eis ſecure,ſicvt nō teneāt ad ſoluēda vectigalia,ſcd'a eſt,vt nō patiant̄ iniuriā,& ne capiantur ꝓpter repreſalias, tertia dat iudices,& ſcolaribus ptātē eligendi vnum ex illis,ſecūda ibi hac igitur, tertia ibi veruntn̄, ſub iſta diuiſione nō complectuntur oīa,quę in tex. cōtinentur, ob id poſſet impugnari verū,qa modici ē effect⁹ diſputare de diuiſionibus,licet ſint multū vtiles, vt dicit glo. narrādo tria bōa in prœ. inſti. ī §. igitur, quam ſing. dicit Barb. in prœ. cle. in 2. lectura, col. v. & elegans,ſecundū Georg. nathan, in repet. c. q̄uis, col. 27. de pactis, in 6, nā qui bn̄ diuidit. ꝓximus ē veritati,teſte Salice. in proe. C. & qn̄ nō intelligis tex. nota diuiſiōes,quia valde tex. declarant, nec inuanū ſunt inuētę, teſte Panor. in c. quia, in princ. de conceſſio. præben. tex. in l. prima, ff. de doli exceptio. & opinio diſtinguens dicitur melior, quam alia, l. rogaſti, ff. ſi cert. pet. l. adeo. §. cum quis, ff. de acqui. rerum dominio, Franciſcus Ponzinibius, in tract. de lamijs, col. 16. & interdum quilibet pro libito ſuam facit diuiſionem, ideo in his non inſiſto, ſedvt omnes diuiſiones in vnum traham. Hęc auten. in tres ſcindetur partes, vt ſupra, & prima ſubdiuiditur in duas, quarū prima tradit gn̄alem ſanctionē, altera ratiōem, ibi, dignum

Diuiſio huius autentice habita.

nãq;,ſecũda prĩcipalis pars habet duas,ĩ prima ponitur prohibitio,vt nullus audeat iniuriam ſcolarib⁹ inferre,ſecũda punit cõtra faciẽtes,& illorũ priuilegia violãtes,ibi,ſcituris.tertia prĩ cipalis ſubdiuiditur ĩ quatuor, in prima datur optio ſcolaſticis eligẽdi iudices, in ſecũda puni unt cõuenientes eos cõtra hæc ſtatuta,tertia do cet vbinã deſcribi iſte tex,debeat,quarta mon ſtrat in quo loco ſit edita,ſecunda ibi,quivero, tertia ibi,hãc autem legem, quarta ibi datum, &c.& ſic diuidẽdo nullus reprehenditur, cum non debeamus eſſe faciles ad reprehẽdendum, iuxta doctrinam Ioãnis Fab. in prœmio inſti. & quod ad me attinet, ad vnguem ſeruare hactenus (vt etiam lippis, & tonſoribus patere poteſt) conſueui , ſunt tamen qui non vereantur Doctores noſtros,tam veteres,quam recentes,veluti ſexagenarios (vt prouerbio dicitur) de ponte deijcere,ſed iſti falluntur, & loquentiores ſunt multo,quam ſapientiores, hos igitur mordaces, ſemper mordentes , morti quæ eos morſu ſuperabit,relinquamus. Sic ſũmatur cõſilio prius habito ſcolaribus eũtibus ad ſtudia tãq̃ bñ meritis,& quorũ ſciẽtia mundus illuĩatur,hic ĩdulgetur, vt ipſi & eorũ nuncij poſſint ire ad literarũ ſtudia libere,ſtare,& ſecure habitare , & vt illos nullus offẽdat,& qui contra facit,incidit in pœnas huius cõſtitutionis,tres habent iudices,electionẽq; illorũ eis relinq̃t,& ſub quo malit conueniri, ſi trahant cõ

Faciles ad reprehendũ eſſe non debemus.

C.qui admitti. vide abundantius per recentiores,in rub. ff. ſolu. matrimo. & per Bertrand. conſil. clxxiij.ex themate, nume. xv.in iij.volu.ſecundum nouam impreſſionem.

Diligenti[b] inquiſitione. [b] Diligenti.Collige diligentiam eſſe perneceſſariam, maxime in legibus cōdendis,& intelligendis,vt hic dicit imperator, & idē in alio actu,cum diligentia ſit mater eruditionis,negligētia vero nouerca, vt dicit tex. in c.fina.83.diſt. & diligentiæ omnia ſubdita fiunt,ait Menander græcus,& tex.in l.iudices de anno.& tribu,lib.x.C. vnde iudices negligentes debent perdere ſalaria,& idem dicit ibi patruus meus in famulis, & in doctoribus negligentibus diebus ſtatutis legere, l.diem functo,ff.de offi.aſſeſſo.quod intellige verum,ſi delictum negligentię totum ſui officij tempus reſpiciat vniformiter,alias pro tempore,quo nō fuit negligens,debetur ſibi honorariū, l.ſi vno §.item cum quidam,col,penul. ff. loca. Aufre. in deciſio,tholoſa.q. 359. Item iudices debent diligēter agere & ſolicite, vt malis hominibus expurgetur ciuitas,l.congruit,ff.de offi. præſid.& ſi negligenter ſe habeant puniuntur, nā negligere cum poſſis perturbare peruerſos,nil aliud eſt quā fouere. ij,q. vij,c. negligere,c.dilecto,de ſententia excommunica.in vi,negligentia & contemptus æquiparantūr, in auten.vt cum de appella. cognoſci.§.ſi vnum de prædi-

De diligentia hic multa

ctis,colla.viij.& xi.q.iij.c.vlt.in fine,& quomodo probetur diligentia vel negligentia? ſcribit Bar.in conſil.cij.incipieñ.clariſſime domine,& Corſet.in ſing.incipieñ. diligenter, Aufre. in cle. prima, nota.x. de offic. ordina. & quid ſi Montiſpeſſulani conſules fuerint negligentes in eligendo nouos, vide Rebuffum patruum meum in l.iudices,de anno.& tribu.lib.x, C. & ſi proximus,cui habet ius retractus,fuerit negligens emere interpellatus poſt duos menſes licite venduntur res illæ extero,per tex. ſing. in l.qui romæ.§.cohæredes,ff.de verbo. oblig. ſecundum Amanel. de claris aquis,ſing.xxi. præſuppoſita,negligentibus quoque non datur reſtitutio,l.non enim,& l.ſciendum,& l.ab hoſtibus.§.fina.ff.ex quib. cauſ.maio.quia antequam aliquis reſtituatur,oportet quod ſit ſine culpa læſ,l.item hi.§.primo,& l,eum qui, cũ l.ſequẽ.ff,ex quib.cauſ.maio. vnde maiori negligenti conficere inuentarium intra tempus a iure ſtatutum,in l.fina.§.ſinautem,&.§.ſequẽ. C.de iure deliberan. non datur reſtitutio. quia ſi minori iure ſpeciali ſubueniatur, ſi omittat conficere.§.pupillus, de hæred.& falcid. colla. prima, ergo iure communi denegatur maiori, arg.l.ius ſingulare, ff. de legib. & l. prima, ad municipa. ita firmat Guido papæ, in ſuis deciſio.quæſt.473.negligentia,ac Feli.in c.cæterum,col.prima,de reſcript. vbi ſcribit quod iuriſdictio reuertitur ad ordinarium data ne-

gligentia, & ſuperior poteſt impedire iuriſdictionem inferioris, licet alias regulariter cōtra ſecundum Cardi. ibi, vnde conſuluit Ludouic. Roma, conſil 338. in caſu quod ſi iudex pronūciat eſſe ad arbitros redeundum, a quo partes receſſerant, vel arbiter dicat ad iudicem eundū vel in alios compromittendum, iſtud eſt negligere iuſtitiam adminiſtrare, per l. nō diſtinguemus § quæſitum, ff. de arbit. quippe tunc negligentia cenſetur, quando quis nō facit id, ꝙ facere tenetur, cum ſit priuatio diligentiæ, Bar. in d. conſilio, cij. chariſſime domine, niſi impedimentum oſtendat, per tex, in l. iij § ſi ad diem, & l. qui commeatus, ff. de re milit^a. & l. 2. §. ſi quis cautio, negligentia autē eſt omſſio illius, quod fieri debet & pōt, ſcribitur in additio. ad Feli. in c. ſi autem, col. ij, verſi. negligentia, de reſcrip. & per Cardi. conſil. lv. in caſu vbi dicit pulchram doctrinam, quod quando lex vel ſtatutum requirit negligentiam, tunc neceſſe eſt monitionem præcedere, alias non erit quis negligens, per glo. in cap. extirpandæ §. qui vero de præbend. & hoc quando lex loquitur negatiue, textus in c. ſi capitulo, de conceſſ. præbend. in vi. vbi ſi fuerit datus executor, vt prouideat capitulo negligente, nunquam poterit prouidere niſi monitione facta capitulo, et illi aſſignato tempore ad prouidēdum, ſcripſi abūde in forma literarū executo. manda, apoſt. in cōcor, in verb. negligētes, vbi

Monitio an debeat præcedere negligentiam

dixi non ſeruari in hoc regno, quo ad executores mandatorum, in quibus nulla ſolet interuenire requiſitio.

Primo limita, niſi ſtatutum fieret de eo, ꝙ ius commune continet, vtpote quod clerici haberent reſidere, tunc non requiritur monitio, vt ſtatutum aliquid operetur, ſic conſuluit Feder. de ſenis, cõſil. cix. quęſtio. faciunt nota. per Bar, in l. 4. §. prętor, ff. de damno infecto.

Secundo reſtringe quo ad deũ, & ſic in foro conſcientiæ, nam abſque monitione puniet deus negligentiam, quia illi nihil eſt occultum, vt tenet Panor. per illum tex. in c. excommunicationi, de rapto. & in repet. c, extirpandæ. §. qui vero, col. x. cum ſequen. de præb. Aret. in c. cum olim, de teſtibus, col. v.

Tertio fallit, niſi ageretur de negligentia, quæ non puniretur, Feli. & alij in d. c. cũ olim, & in d. c. ſi autem, & in c. ij, & ibi Ioan. de Ana. de magiſt.

Quarto non procedit, quando lex nominatim aſſignaret terminum, tunc eo elapſo, cũ dies interpellet, nulla alia requiretur monitio, l. magnã, C. de contrahen. ſtipula. c. ſi tibi, de præb. in vi. l, mancipiorum, ff. de optio. lega. interrogatus, quid eſſet diligentia? reſpoñ. ex verbis Lucę de penna in l. vna, de mendicã. valid. lib. xi. C. & l. diligẽter de aquæ ductu, eo. lib. ꝙ eſt mater omniũ artium ĩ opere ſuo, & Cicero lib. ij. rethori. diligentia eſt accurata obſer-

uatio ſuorum, item diligentia eſt inertię trium phatrix, ait Pollicra. in proemio, & licet ſit oĩbus neceſſaria, vt ait Cicero de oratore, hęc prę cipue eſt nobis colenda, hęc ſemper adhibẽda, & hac nihil eſt, quod aliquis non aſſequatur, ſed debet eſſe bonę fidei coniuncta, l. ſi ita, prima, ff. de manu. teſt. vide tex. & ibi docto. in l. periculum, ff. ſi certum peta. non amplius tamen ſe extendet diligentia noſtra hic, ſed proſequetur textum.

ᶜ Epíſcoporum. ᶜ Epiſcoporum) Nota ex iſto tex. quod princeps ſecularis in ſuis conſilijs habere põt abbates, & prælatos, & maxime pro legibus cõdendis, vt hic ſcribit Salice. & Bolog. dicentes congruum eſſe, ſed non neceſſarium, & tutius eſſet illis, vt in ſuis prælaturis reſiderẽt, & ſic nihil poſt hominum memoriam glorioſius facere poſſent, & animabus eorum vtilius, & vtinã ſicut edictum de reſidentia officialium regiorum ſeruatur, ita & ſeruarentur iura de reſidentia eccleſiaſticorum promulgata, imo non ſolum epiſcopus in principis conſilio eſſe, ſed etiam eius conſiliarius effici poteſt, vt ex hoc tex. elicitur, & ex c. vno §. primo, de prohibi. feud. aliena. per Federic. quod obſeruatur in hoc francię regno, in quo omñes epiſcopi vocãtur regis conſiliarii ſine ſtipendijs, tamen & ſuffragiis exceptis quibuſdam, de quibus ſcripſi in ordina. regijs, vnde dicit Panor. in c. clericis, col. ij. ne cle.

princeps ſecularis ĩ ſuo conſilio prælatos habere poteſt

vel mona. prælatos poſſe merito intereſſe conſilio in lege promulganda, etiam ſi illa lex contineat penam ſanguinis, dum tamen mō nō cōſulatur ſuper facto, arg. tex. ī c. primo, xxiij. q. vi. & nota. in c. ex literis, de exceſſib, præla. non tamē poteſt epiſcopus eſſe officialis iuſtitię exercendę vt ibi, ſed vindictā ſanguinis ad regē remittere debet, c. in epiſcopatu, de raptor. doctores in cap. inter, verſi. ſecundo. ibi, ex delegatione Ludouici, de fide inſtru. alioqui ſi exerceret, eſſet irregularis, vt ibidē not. & in c. fi. ne cleri. vel mona. invi. Ex quo inſerunt Bal. & Imo. in c. ij. in fi, de maior, & obedien. quod papa eſſet irregularis ſi homines occideret, multo fortius epiſcopus, ſecus ſi clericus interrogatus de pena delicti, videlicet qua pena homicida ſit plectendus, reſpondeat, quod homicida eſt furcę affigendus, l. iij. ſupra de epiſcop. audien. idem ſi conſultus ſuper alio delicto in genere, quid iuris eſt declaret, quia non eſt irregularis, niſi de facto caſus immineat, glo. in ca. omnis, iij. diſtinctio. & in d. c. ex literis, de exceſſib. prælato. Panor. in c. primo, de furt. hinc dicit Hoſtien. in ſumma de peniten. & remiſſio. §. cui confitendum, verſicu. cui rex, quod clerici, ſiue ſint epiſcopi, vel alij. poſſunt intereſſe bello iuſto, vt dent conſilium, c. ex multa. §. primo, de voto, nempe eccleſia plus iuuat regnum oratiōibus, quam armiger armis,

vt patet in vita ſancti Martini, & hoc firmat Hoſtien, vbi ſupra allegat, c. quicūque, xxiij. q. viij, vbi dicitur, quod debet deponi, ſi ſacerdos interſit bello ad pugnandum, ſecus ſi ad exhortandum, & confitendum, Innocē. in c. ad audientiam, & ibi maria. Soci de homicid. & Ioan. Brunellus olim doctor aurelianeñ. egregius in c. primo, conclu. ij. illo titu. refert, quod licet mors ſequatur ex hoc conſilio, non tamen ſacerdos vel epiſcopus erit irregularis, quod intellige quando cauſa mediata erat condere legem, & ex illa lege fuit condemnatus reus, ſecus ſi in illo conſilio fuiſſet condemnatus, in quo conſilio erat clericus, vel ſi ipſe prælatus tanquam vice rex condemnaret delinquentē, tunc non poſſet notam irregularitatis vitare, vt tenet hic Bologni. & docto. in d. c. audientiam, & tex in c. Petrus, de homicidio, & c. in ſinodo, lxiij. diſtinct. cūm etiam ſola pręſentia faciat quē irregularem, ſi cōſentiat homicidio & penę. inde ſacerdotes ſolent expelli, quando aliquis ad mortem condemnatur, ne audiendo ſententiam conſentiant morti illius, dicendo more fatui, bene meruit, vel bene factum extitit, vel ad maiorem penam debebat cōdemnari, & ſimilia verba, tunc is qui talia profert, eſt irregularis, et multi ſunt irregulares, quia ſtatī ꝓferūt, *il la bien merite*, et ſic cōdēnāt illū, et morti illius conſentiunt, itē pñtia quodāmō cōſenſum inducit, doct, in d. c. petrus, tamē prælatus

Irregularis quādo quis dicatur

poteſt eſſe præſidens cancellariç regiæ, prout vidimus in reuerendiſs. Do. legato a prato, & olim in epiſcopo Pariſieñ. tempore Ludouici. xii. de quo Corſet. in tracta. de poteſta. regia, quæſt. xcv. ſcribit.

quis ſit dux

Abbatum, Ducum.[d] [d] Ducũ) Et ſic habes, quod duces poſſunt adeſſe in lege condenda, ſed quid ſit dux? Reſpoñ. is, qui de ducatu eſt inueſtitus, c. primo, quis dicatur dux marchio comes, in feud. aliquando vocatur dux qui populũ ducit, vel militum exercitum, vt atteſtatur Iacob. de ſancto Georgio, in tracta. de feud. in princi. ſcripſi in proemio concord. in verb. dux.

generalis diſpoſitio de habilitate intelligitur.

Omnium iudicum.[e] [e] Omnium iudicum) Intellige pręſentium, & de hoc interrogatorum, glo. in l. inter, ff. qui ſatiſda. cogan. & l. ſi quãdo. §. primo, ſi ſeruit. vend. ex hoc nota, quod generalis diſpoſitio intelligitur de habilitate, vt habetur Math. xxij. quod rex iuſſit quoſcunque vocari ad nuptias, & poſtea videns vnum non veſtitum veſte nuptiali, mandauit eum in carceres intrudi, & tamen mandauerat vocari omnes, ſed intelligebat de idoneis, & .i. Pet. ij. c. ſubditi eſtote omni creaturę, ſed Ludo. Roma. late in ſua ſolenni repet. l. ſi vero. §. de viro, ff. ſolu. matrimo. limitat omnia ſupradicta non habere locũ, vbi tractatur de fauore publico, quia tunc verba generalia ad perſonas habiles non

reſtringuntur , imo generaliter etiam de inha bilibus intelligũtur, per tex. ſing. in l. iij. §. ſed vtrum, ff. de ſenatuſconſult. ſilla. vbi multa ad didi, ſequitur Iaſ. in l. prima, §. nunciatio, ĩ pri mo, num. v. col. iij. ff. de noui operis nunciatio. vide Bernardinum de buſtis, in ſermo. iij. ſecũ dę partis in mariali.

2 Secundo fallit, quando proferuntur ab ho mine. Franciſc. Curtius in tracta, de feud. in iij. parte, q. penult. & conſil. primo, vide Bald. in l. fi. C. ſine cenſu vel reliq.

3 Tertio falit quando illa verba in ſtatutis eſſent appoſita , & nihil vltra ius cõmune ope rarentur, Bal. in rub. C. qui accuſa. non poſſunt. col. 4. vt ſi ſtatuto caueatur , quod omnes ad accuſandum admittãtur, vide alias limitatio nes per Iaſ. in in l. fideiuſſor. §. prætor, ff. qui ſa tiſda. cogan. & per Zazium in ĩtellectibus ſin gularibus, fol. mihi. 67. & ſequen. ne iſtam ma teriam in immenſum extendam, nunc modice agam, & vide iura ſequentia ſi delectet huic rei valde accommoda, primo tex. in l. prima, C. de ſacroſanct. eccle. & l. ad ſimilitudinem, de epiſ copis & cleric. l. fina. ſine cenſu vel reliq. l. vnã vbi conueniat, qui certo loco dare promiſ. l. primam, ff. de eo quod certo loco, l. omnes, de anno. & tribu. lib. decimo, C. l. iij de fide inſtru. & iure haſte fiſca. eo. lib. ac l. primam, C. de fide inſtru. l. emancipari, ff. de adoptio. l. primam, manda. l. exempto. §. etiam, de actio.

empt c. primum de iureiur. in vi. verum quia iſta materia eſt ſine fine,vt teſtatur Feli.in c.in omni,de teſt.& ne faſtidiat lectorem,vide Bar. in l.prima.§.nunciatio, ff.de noui operis nunciatio. Barba.conſil.primo,col.v.& ſequen.in ij.volu.& in repetitio.c.Raynaldus,col.ij.de teſta Mar.Antho.Bauer. in §.ſed cum aliquis, inſti.illo titu.Gaſpar.Valaci.in repet. l.imperium,col lxi.de iuriſd.omnium iudic. Vicen. in l.prima,nume.primo,ff.de lega. primo. Alexand.conſil.xxxv,nume.iiij.invi.volu. Feli.in c.ex parte,col.ii.de offi.delega. Iaſ.in §.in perſonam, nu.xxvi. de actio. & in d.§.nunciatio, & in l.ii §.prætor ait, ff.qui ſatiſda. cogan.& in l.in prouinciali §.fi, de noui operis nuncia, & in l.cum filiusfamilias viaticũ. de reb. cred.

[f]Et aliorum procerum. [f]Procerũ (Nota quod non ſolum duces, ſed etiam proceres conuocantur pro lege condenda §.primo, de prohibita feudi aliena.per Federic. vbi Aluaro. exponit proceſſum,id eſt ſapiẽtum, vel dic proceres eſſe primates palacii viros illluſtres quorum numero comprehenduntur & patricij, licet omnes proceres non ſint patricij, per tex. in §. ad hæc, ibi ad conuocandos patres cæteroſque proceres, in auten.de appella.colla.iiij. facit, l. pro his, ibi,ſub communi audientia florentiſſimorum palacij procerum,de temporib. appel.

proceres qui dicãtur

la.& l,omnem,quando prouoca,non eſt neceſſe,ſic exponit Petrus Cotreau.in ſuo tracta.de magiſt.galliç,in rub.de ſacro conſiſto,fol.xxv & xxix , nam proceres capita trabium ſunt, hoc eſt mutili quidam extantes,hinc principes ciuitatis proceres appellati ſunt,quod hi ita in ciuctate eminent,ſicut illi in ędificiis.

[g] Sacri noſtri palacii, [g]Sacri noſtri palacij) Ex hoc tex. colligitur quod palacium principis dicitur ſacrum,per l in offerendis , in fine de appella C. & rub.de priuileg. eorum qui in ſacro palacio militant,lib.xij.& de comitib. & archi.ſacri palacij, eo.lib.intellige dici ſacrum non deo dedicatum,nec religioſum, ſed venerabile atque incorruptum,ſeu intactum,& ſanctæ leges dicũtur,quæ penę ſanctione corumpi vetantur, & ſacroſancti magiſtratus , qui non ſine capitali ſupplicio attingi violenter poſſunt, l.omne delictum.§.primo,ff. de re milita, Do. Budeus in annotatio. ad pandectas in l.prima, de iuſticia & iur. & eadem ratione palacium , non ſolum ſacrum dicitur,ſed etiam ſacratiſſimmum, per tex.in l.in nomine,§.hoc etiã , ibi ſacratiſſimo palacio, ſupra de offi. præfect , præto . affri. etiam domus principis ſacratiſſima dicitur ,in l.vna,ĩ finevt nemini liceat,in ẽpt.ſpecie. ſe excuſ.lib.x.& diuina,in l. abſit,C.de priuileg.dom⁹ auguſtę,lib. xi.& l.fi.§.qa,igitur multa, C. de quadriẽnij pſcri.& ędes ſacratiſsĩę,l.acceptã

Sacrũ de in re ciuili quid dicatur & quare

C.de vſur. & ſacratiſſimum ærarium,l.ij.de quadriennii præſcriptiò. infra, & ſacrum dominium, l. fina. in princi. ne rei domi. vel templo. et principis ſacræ literæ dicuntur, l. vna, C.de mandat.princi. & patrimonium principis ſacrum.§.accipiat,in autenti.vt omnes obediant iudi.prouin.colla.ſexta.& ſacri affatus,l.ſacri, C.de diuerſ.reſcript,& pragma .ſanctio.& princeps ſacros vultus infert, quando publicam tenet curiam,& omnibus ſe exhibet, tex. iuncta glo. in l.vna,publicę lætitię, lib.xij. infra,imo poteſtas eius dicitur ſacra, in autenti.de vſur. nauti.in prin.colla.ix. & ſacræ largitiones, in rub.de cano.ſacra.largitio.lib.x.& ſacra cubicula eius ſunt in rub, de præpo. ſacri cubiculi, lib.xij.infra,& ſacrum habet ſcrinium, in rub. de proxi.ſacro.ſcrinio,lib.xij. & ſacratiſſimę leges,de legib.ſupra,l.leges ſacratiſſimę,& reſpõſum eius cæleſte dicitur,in l.nemo,C.de re militta, lib.xii.& oraculum ſacrum, l.& ſi legibus, C.ſi contra ius,vel vtili.publi.ſupra,& aliquando cęleſte,l.iubemus, in prima, C.de ſacroſan. eccle. & ſacratiſſimus princeps. in prœmio, ff. Et dicitur palacium a palade archadum principe,in cuius honorem archades oppidum conſtruentes, regiam ipſius palacium vocauere, Luca teſte, in rub. de palacijs & domi.do.lib. xi. vel a palatino mõte pręcipuo vrbis Romę, vel a Palante ibi ſepulto, vel a palare, vt quidam tradũt,ad reliqua pergamus.

Quæro ergo nunquid palacium princi- pis debeat immunitate gaudere, poſtquam eſt ſacrum, & videtur quod ſic, nam poſtquam habet nomen & effectum debet habere, l. a nullo, C. de feriis, item vocatur conſecratum in l. vna, C. de palacijs & domi. do. lib. xi. ſed eccleſia conſecrata gaudet priuilegijs, nam confugiens non poteſt extrahi, per totum titulũ de immunita. eccleſia, niſi in aliquibus caſibus poſitis per Hoſtien. in ſumma illius titu. & in c. fi. de immunita. eccle. & in §. neque, de mandà. princi. colla. 3. & in c. primo, de homici. & ibi Ioan. de Ana. & Ioan. Brunellus in repet. illius, c. dico, in ordina. reg. in rub. *des immunites & franchiſes*, contrarium arbitror eſſe verum, nam duplex reperio eſſe ſacrum, quoddam ſacrum priuatum, vt ſunt oratoria & ædiculę, ſiue capellę intra domos poſitę, & candelæ, libri, cerei, & cætera quę ĩ vſu ſanctitatis habẽtur, & hæc non gaudent priuilegijs rei ſacrę ſequentis. Alterum eſt ſacrum publicum, id eſt per pontifices rite conſecratum, & de iſto loquuntur iura canonica, loquentia de confugiente ad domum ſacram, id eſt per pontificem conſecratam, & ſic illa oratoria non gauderẽt immmunitate eclesię, nec ad illa confugiens haberet immunitatem, imo poſſet extrahi, ita tenet Hoſtien. in ſumma de immunitate eccleſiæ, in §. inquantum, verſicu. quid de oratorijs Panor. in c. fina. de eccleſia ędificand. et de hoc

Palaciũ principis an immunitate gaudeat

Duplex eſt ſacrum

dupl ici ſacro loquitur tex. in l, ſacrilegii, In ij, ad leg. iuliam, peculatus, & ibi hoc firmat Bar. & Alber. Et iſti palacio regis non debent ædificia priuatorum cohærere, l, quicunque, infra de operibus publi. nec alij ædificio publico, l. ædificia, illo titu. & ob id anno domini, 1525. Tholoſæ fuerunt deſtructæ omnes domus iuxta muros ciuitatis exiſtentes, me legente in dicta ciuitate, ſupra dicta nota, vide Vincen. Hercula. in rub. ff. de verb. obliga. col. prima.

Quid ſit cõſilium

[h]Examinatione.

[h]Examinatione) No. ex tex. quod lex & ordinatio debet examinari, antequã promulgetur, vt dixi in procemio concord. in verb. meditari, & qui debeant conuocari ad hoc, etiam ſcripſi ibidem in glo. viros, ob id ſolent ordinationes regiæ antequam publicentur, & conſuetudines ante approbationem, dari examinãdæ, tam magno regis conſilio, quam curijs ſupremis, imo etiam in aliis actibus expediendis debemus quęrere conſilium, & actum examinare, vt fecit hic imperator, noluit enim priuilegiis ſcolares donare, niſi habita prius epiſcoporum, abbatum, ducum, iudicum, & aliorũ procerum examinatione, ſed quia de conſilio loquimur, quid ſit cõſiliũ videamus, inſequendo doctrinã Ciceronis, i. offic. oĩs ĩſtitutio, &c. Conſiliũ eſt perſuaſio quædã, ad aliquid bene regendũ, vt probatur in l. idemq;, §. ſi quis ea, ff. mãda. & l. is qui § diuus, ff. de tutor. & cura.

datis ab his,et ad tuendum,l.conſilio,ff.de cu-
ra,furio.Lucas de penna in l.prima, C.de agẽ.
in reb.lib.xii, & Boer. in tracta de auctoritate
magni cõſilii,fol xli,vel conſiliũ eſt mentis vo
luntas.ꝙ ex aĩ prouidentia alicui tribuitur,idẽ
Lucas de penna in l.omnes,ĩ prima col,viij,C,
de decurio.et in l.ſi qd, alias in l.ſi quidam,de
lega.lib.x.col.prima, vel ſecundum Cicero.in
primo rethori.anti. conſilium eſt aliquid faci
endi vel non faciendi vere excogitata ratio,
vel dico ꝙ eſt pſuaſio,vel impulſio, ſeu inſtru
ctio ad aliquid faciendum, vel non faciendum
l,in furti.§.recte,ff,de furt. ideo Bal.in prętud.
feudo his verbis ait,in.§.aliqua, quod licet pro
mulgãdę quoqꝫ legis auctoritatem fortunæ ſi
bi princeps vendicat eminentia,in auten. de ra
pto.mulier.in princi.colla.ix,tamen ipſe ſuper
omnes debet cogitare,quid agat,quia poſtquã *Princeps ſi*
vult ex certa ſcientia, non eſt qui poſſit dicere, *ne conſilio*
cur ita facis,Bar.in l,omnes,in ij.q.ff.de iuſti et *nihil agere*
iur.et glo.in verbo noui iuris, ff, quod quiſqꝫ *debet*
iur.in alium ſtatue. nec vnus quantumcunqꝫ
magnus et doct⁹,etiã ſi eſſet Papinianus alter,
debet quo ad hoc ſuę prudẽtię initi, et hoc eſt
ꝓpter affectiones et rões,q̃ in diuerſas diuerſę
oſtenduntᷣ, nã qñ lex vel ordinatio ędita eſt cũ
maturitate conſilii,erit ſolẽnis, l. humanũ, C,
de legib.vbi prĩceps reſpõdet cum conſilio ꝓ
cerũ,iudicum,et aliorum conſiliarſorũ, et tunc

bene res ſe habet, et ad beatitudinem imperij, et ad gloriam ipſius redundat, et tex. in l. dubium, infra de repud. dicit, quod omnia bene geruntur, ſi fiant cum cōſilio, tex. in l. diui, ibi, ſed et cum metiano, et alijs amicis noſtris iuriſperitis adhibitis plenius tractaremus, &c. ff. de iure patron. vbi in arduis conſilium amicorum eſt requirendum, ca. fina. de dila. ibi, quorum conſilium tam ardua cauſa requirit, imo et quantumcunque quis ſit doctus, in dubijs et arduis nō debet dedignari alios interrogare, vt faciebat Neſennius in l. neſennius, ff. de nego. geſt. & l. neſennius, de re iud. et l. neſennius ad leg. falcid. et ibi Vincen. et maxime debent conſuli parlamenta Franciæ, nempe iura dicunt illū ſtultū eſſe teſtatorē, qui abſque conſilio peritorū facit teſtamentū, glo. ī l. codicillis §. lucius, verb. diligentiā, ibi audi ſtultū teſtatorē, ff. de leg. ii, et hodie multi eſſēt ſtulti, quia maior pars hominum facit teſtamenta, et actus arduos ſine conſilio, et ideo tot proceſſibus inuoluūtur homines, et in paupertatem rediguntur, et nolunt quidam dare vnum aureum ad dictādum teſtamentum, vel alium actum, ſed hęredes dant, poſtea vel ipſimet pluſ quam centum ad litigandum, quia poſt mortem, eo quod in illo teſtamento aduocati, et peritis nihil eſt datum ipſi quærelam, contra teſtamentum proponunt, vt dicitur cōmuniter,

Cur tot proceſſibus inuoluantur homines

& 3.Retho.dij non fiunt auxilio his, qui ſe inconſulto in periculum mittūt,& duo ſunt maxime cōtraria cōſilio, feſtinatio,& ira,vt Bias philoſophus ſolitus erat dicere , & Seneca in prouerbijs,ideo deliberādum eſt diu,quicquid eſt ſemel ſtatuendum,& Cicero primo officio. non ineleganter ſcribit,parua ſunt foris arma, niſi ſit conſilium domi , & Caſſio . epiſtola 19. lib.6.omnis prouidus conſilium quærit,& Seneca epiſtola 23.ad Lucillum,pauci ſunt qui ſe ſuaque conſilio diſponant, Ariſto. vi. Ethico. prudentis eſt bene conſiliari, Saluſt. in Catilinam,priuſquam incipias conſulto,& vbi conſulueris mature , opus eſt facto , & Menander Græcus,ante omnem rem conſilium cape , ſacra enim res eſt conſiliū, Socrates ait in libro de ſapientia,prout refert Cælius, lib.antiquarum lectionum,vi.c.31. nam facile quis ſuum cognoſcit,quādo conſilium a peritioribus habuit,l.ſi auiam,C.de ingenuis & manu. iudicium eſt integrum,quod a plurimorum ſententijs approbatur,cle.1.de ſenten. excoica. & ibi dicit glo. ibi ſalus, vbi multa conſilia, allegat Prouer.14.c.non eſt ibi,ſed,xi.c.Ideo liber hic conſilij commoda,quæ multa ſunt,deſcribere, vt quilibet ad conſilium petēdum pronus ſit, pronior ad habendum, proniſſimus , ſi fas ſit dicere,ad ſeruandum in cōſilio ſtatuta, & quales eligendi ſunt ad conſilium ſcripſi , in ordina.reg.

Commoda conſilij multa. ❧Primum eſt, quia licet minor 25.annis nō poſſit ſeruū ſuum manumittere, cū conſilio tamen pōt, l.ſi pater, §.fi.& l.ſeruus, ff.de manu. vindict. §.eadē, iſti.quib.manu. licet quia recte prçſumetur factum, habito peritorū conſilio.

❧Secundum eſt, quod alienatio minoris facta cum conſilio patris, etiā ſine iudicis decreto valet, q̄uis nulla vrgeat neceſſitas, l.prçdium C quando decreto opus nō eſt. licet alias neceſſitas requiratur, l.magis puto, §.ne paſſim, ff.de reb.eorum, nō enim eſt prçſumēdum, quod pater conſenſiſſet ſine neceſſitate. tamen non valeret, ſi probaretur non eſſe vtilem pupillo, ſecundum Iaſ.in l.qui romç.§.cohçredes, nu.23. ff.de verb.oblig.& intellige prçdicta, qn̄ pater erat legitimus admīſtrator, ſecus ſi tutor, Iaſ. in l. ſingularia, nu.19.ff.ſi cert.pet.

❧Tertium, actus factus ī pn̄tia cōſanguineorū, et illorum cōſilio libere factus p̄ſumitur, & dolus, ac met⁹ abeſſe, tex.ſing.in l.trāſactionē, C.de trāſactio.quia nō ē veriſsimile, ꝙ aliq̄s cōſanguineus dolo cōſuleret, vel ꝑmitteret metū inferri cōſanguineo, ſi poſſet reſiſtere, quanuis ſçpius fiat cōtrariū, & tunc minor debet illum dolū probare, l. quotiēs, §.qui dolo, ff.de ꝓba. quod ē limitādū, niſi perſona, cum qua cōtrahitur ſit potēs, quç poſſit metū īferre, nedū cōtrahenti, ſed et oībus cōſanguineis in illo actu exiſtentibus, Ang.cōſi.215. reperitur in quodā, col.2.et Deci.in d.l. tranſactionē, vel niſi prius

ītuliſſet metum, Hippo.ſing. 325. dixi tibi, &c.

Quartum eſt, quod fit ex conſiliꝭ delibera-tione nō inducit pœnitentiā, ſed perpetua durat firmitate, & nulla arte deleri pōt, tex. iūcta glo. in auten. de appella. §. 1. col. iiii. in verbo, pleniſſime, & in. §. 1. vt immobili, ante nupt. do nā. colla. 5. & l. dubium, C. de repud.

Quintum eſt, excuſatur mulier ruſticus, & alius iuris ignarus, ſi bonorū poſſeſſionem intra tempus a iure præſtitutum non petierint, dum tamen habuerint conſilium a peritis, tum quia iuſtam credendi illis cauſam habuerunt, tum etiā quia fecerunt, quod lex præcipit, Bar. expreſſim per illum tex. in l. in bonorum, in fine, ff, de bonorum poſſe. Roma. in l. ſi duo, col. prima, de acqui. hæred. & tunc poterit impetrare literas regias, & per eas releuari, licet alias contra, l, iuris ignorantia, C. qui admitti, nam ſicut ad ſiluam ruſtici, & id genus homines vadunt pro lignis habendis, ita & ad ciuitatem accedere debent pro indulgentiꝭs, & conſilio, Alexand. & aliꝭ in d, l, iuris ignorantia. Intellige tamen, vbi facilis eſſet acceſſus ad cōſilium petendum, ſi multum diſtarent peritiores, & bella, & armigeri eſſent in itinere, etiam tunc non petendo excuſarentur, vt firmat Roma. in l. ſi duo, col. 1 ff. de acqui. hæred. per glo. ibi non excuſaretur, tamen ſi aliter ſcire potuit, l. penult. ff, ad macedonian, l. quod te, ſi cert. peta, l. qui contra, C. de inceſt.

nupt.& ibi Bal.c.2.cum glo. de tempo. ordinan.in vi.Decius in l. qui cum alio,in fi. ff. de reg.iur.tex.in l.idem iuris,§.penult.ad leg. aqui. huic pulchre accommodatur , quod dicit Bal.in l.idemq́,ff.pro ſocio, & in l. ſi ab hoſtibus,ſolu.matri.quod maritus non debet querere vxori medicum extra locum,& ciuitatem in qua inhabitāt,& idem tenet Alex. conſ.91. nu.v.in 7.volu.vide tamē eum in l.ſi ſeruum, § fi.ff.de verb.obliga.in addi.ad Bar. idem tenet Angel.in l.hac edictali,§.his illud,C. de ſecund.nupt. vbi dicit peritos eligendos eſſe in ciuitate,non extra ; & ſic communis doctrina procedere non videtur,dicendum eſt,quod regulariter quemlibet debere accedere ad locum vicinum,tam pro conſilio, quam pro medico, quando nullus eſſet in eo loco , & hoc quando locus vicinus eſſet tutus,& facile poſſet adiri, ſi vero eſſet difficile; & periculū eſſet in adeundo,crederem contrarium procedere , facit tex. in l.1.C.de cano.largit. titu. lib. x. vbi collecta debet ſolui theſaurario prouinciæ , ſi ſit præſens,alias theſaurario vicinæ prouinciæ, ſi ſit volenti difficile ſoluere,poteſt adduci tex.in l. mediterraneæ,C.de anno.& tribu.libro x.vbi mediterraneæ ciuitates non debent portare ſolutionem ad maritimas,quia facile id fieri non poteſt,Itē facit tex.in l.fideiuſſor.ff.qui ſatiſd. cogan. vbi fideiuſſor debet dari non ſolum locuplex,ſed etiam ad conueniendum facilis, ibi

alia allegant ſcribentes,vide ſi lubet, nec dicimur poſſe,quod difficile poſſumus,l.nepos,ff. de verb.ſignifica. ponit Georg.Natham,in repet.cle.ſæpe,in princ.de verb.ſignif. col. 13.& Corſet.in ſing.ſuis,in verbo, facere conuenit, tex.in l.ſi quis in graui,in princ. ff. de ſenatuſ. con.ſilla.vbi ſeruus non punitur,ſi non adiuuit dominũ,quem difficile erat iuuare, & Bal. in c.vno,quib.mod.feud. amitta.poſt glo. dicit non debere vaſſallum priuari feudo, ſi dominum dimiſerit in bello, ſi difficile erat eum iuuare, quia vaſſalus perdiderat brachia, vel vulneratus vſque ad mortem.

Sed quæro,an ſufficiat conſulere vnum peritum,vel plures,quod plures faciunt,iura ſupra allegata,videlicet tex. in d. l. bonorum,& l.2.ff.quis ordo,ĩ bono.poſſe.ſeruet,l.ſi auiam C.de ingenuis & manu.quæ loquuntur in plurali,& plurale ad minus duos expoſtulat,regula pluralis,de reg.iur.in vi.l.vbi,ff. de teſti. *An ſi ſufficiat ab uno petere conſilium.*

In hac quęſtione poſſumus facere quatuor concluſiones,quarum prima erit,quando non reperitur niſi vnus in loco,habens ab illo ſolo conſilium excuſatur,per tex.in,§.quod autem in auten.de non alienan.reb.eccle. colla. 2.ibi, in prouincia duobus inſignibus mechanicis, aut architectis,aut etiam vno, ſi vnum ſolum ciuitas habeat,&c.l.regula,§.ſed iuris ignorãtia,ff.de iur.& fact.igno.& Bar.ĩ l.1.in princi. de ventre inſpi.& ibi Alex.in addi. ad eum,&

Bar.in l.ſi rixa,de ſicca.in fi.& Roma.conſi.20 viſo,ſi ſtatutum requirat plures cōſanguineos intelligi debet ſi adſint,alias ſufficiet vn⁹,teſte Bar.in l.ſtichum qui me⁹,ff,de lega.1. Item creditur vni interpreti,in l,1.§.fi.ff,de verb. oblig. & ibi Bar.& Doct.multa alia adducunt, quæ omitto,breuitatis cauſa,facit etiam quod dicit Angel.de teſtatore, qui facit teſtamentum coram duobus teſtibus, quando alios non inuenit,quia forte eſt viator,& eſt in itinere,vel cō ſuetudo,vt hic,dicit,quod nō valeat teſtamentum,vel alius actus, niſi adſint duo notarij, ſi non reperiatur niſi vnus,cum teſtibus valebit teſtamentum,vt Angel.firmat in d.§.quod autem,quod nota. Secunda cōcluſio eſt,quando plures periti reperiuntur,ſufficit vnus,ſi de voluntate partium fuerit approbatus,ita Angel.in d.§.quod autem, per l. theopompus,ff. de dote prælega.et quod ibi not.Doct. & in l; arbitro, qui ſatiſda.cogan.facit glo.in §. & licet,in verbo,ſupplicijs,in auten. de teſtib.colla.7.& Docto.in l.ſemel,C,de re milita.lib.xii. & vbicunq; cum dicto vnius probatę notę,et in arte periti concurrit longitudo vitę in cura infirmi,vel etiam vulnus eſt in loco, in quo non requiritur conſilium medicorum, vel cōcurrit aliud, quod medici dictum iuuat, tunc vnius teſtimonium eſt ſufficiens ad abſoluendum, Alex.in addi.ad Bar.in d,l,prima,in princi.ff, de ventre īſpicien.facit glo.in l,titio,ff,de con

ditio.& demonſtra.& d,l,regula.§.rimo,de iuris & facti ignoran.

28 Tertia concluſio, quando plures ſunt in vno loco,& vnus excellentior eſt aditus,excuſatur,qui adijt illũ, maxime ſi erat conductus a ciuitate,& approbatus, ac magiſter iuratus, vt videtur nota. Bar.in l,prima,C,de pondera,& auri illa,lib,x,per illum tex,vbi dicitvniſtari, quando præponitur communi totius ciuitatis,ſicut Pariſijs p̃ponitur æſtimator equorum,Burdegale ęſtimator piſcium,& aliorum cibariorum,& illis debet credi, ſecundum Iacob,Rebuff,in l, fina,C,de pondera, & auri illa,lib,x,et in Mõtepeſſulano deputãtur nummularij,quibus ſi oſtendatur pecunia falſa, ſtatim frangunt,necvnus conuocat alium,ſed cui primo oſtenditur, hoc facit,vt vidi ibi, et ante me patruus meus Iacob,Rebuff,in l,prima,C, deveter,nũmiſma,poteſta,lib,xi,ſecus intelligerem, quando qui eſt aditus, eſſet notorie imperitus, vel non erat conſuetus adiri, vel non approbatus a communi, tunc is qui adiret illum, non excuſaretur, l,quod ſi nolit.§.ſi mancipium,ff,de ędili,ędict,et Alex,in l,iuris ignorantia,C,qui admitti,Bar,et Angel,in l,ſi conuenerit,ff,de re iud,quamobrẽ ſolent ciuitates ĩ qualibet arte quoſdã approbatos hẽre, quos magiſtros iuratos vocãt,officia illorũ deſcribũtur ĩ ordĩatiõib⁹ Pariſieñ.vbi plene videre poteris incũbentia cuilibet magiſtro in ſua arte;

Quarta concluſio, vbi plures periti ſunt in loco, duo debẽt adhiberi in arduis maxime præiudicialibus, iſta eſt communis concluſio data. p tex. in c. ſignificaſti, in 2. de homicidio, vbi Feli. plene, quia non debet occultari probatio, Panor. & Feli. in c. propoſuiſti, extra de probatio. & papa vult archidiaconum habere conſilium epiſcopi, in arduis, c. ad hæc, de offi. archi. nec papa in illis dedignatur cõſilium cardinalium, c. per venerabilem, qui filij ſint leg. c. fundamenta, de electio. in vi. & iſtud eſt tutius, vt a duobus peritis in omnibus agendis vtilibus ad minimum conſilium habeas, et bene tibi erit, alia iactant docto. in locis ſupra citatis, ſed his nunc contentus ero, reliqua conſilij commoda proſequor.

Habens conſilium à peritis, ab expenſis excuſatur,

Sextum conſilij commodum eſt, quod habens conſilium a Iuriſperitis excuſatur ab expenſis, ſecundum Barba. in l. in bonorum, & ibi Alexand. in additio. ad eum, ff. de bono. poſſe. quia habet probabilem cauſam litigandi, quę a talibus excuſat. l. qui ſolidum. §. etiam, ff. de lega. 2. Lanfran. in repet. c. quoniam contra, in fine, quando tractat de expenſis extra. de proba. Henri. Boic. ĩ c. ſacro. §. verum de ſenten. excommunica. glo. in prag. ſanctio. in rub. de friuo. appella. in verbo, expenſarum, Panor. & alij in c. primo, de poſtula. pręla. col. 6. nu. xxv. Guido papé, in deciſio. ſuis, quæſt. 277. opinio. D. Boer. ĩ addi. ad Dinum, in regula, cum

gula cum quis ſuccedit,de reg.iur.in vi.

Limita primo non procedere, quando talis ſentẽtia doctoris eſſet coĩter reprobata,tũc illa nõ excuſaret, quia hoc caſu nõ pręſtat probabilem cãm litigãdi,Barb.in cle. ne romani, in princ.de electio.p tex.in d.l.qui ſolidum.§. etiã,de leg.2.glo.ſing.ĩ l.3.§.ſi rẽ,ff. de lega.3.

Secundo,niſi doctor eſſet malę cõſcientię, & ſolitus eſſet conſulere deferentibus aureos, teſte Feli.in c.per tuas 2.de ſymonia,ſicut faciebat Tribonianus,vt eſt teſtis Aymarius riualius,in hiſto.iur.ciuil.in vita Iuſtinia.

Tertio fallit,quando pars non habuit conſiliũ niſi ab aduocato ſuo, vel aduocatis, quia non dicitur iuſte credere,cum in illa cauſa affectionem habeant,& eo ſint ſuſpecti,l.fin. ff de teſti.quod intellige,quando conſulerent ſuper eo,ſuper quo præſtitiſſent patrociniũ, alioqui ſecus,vt ſcribit Alex. in d. l. iuris ignorantia, col.2.C.qui admitti.

Quarto reſtringe,q̃n habuerit cõſiliũ ante litẽ inceptã,ſecus ſi poſt, quia cũ ĩ prĩcipio partem temere vocaſſet,non debet excuſari,arg.l. eum quẽ temere,ff.de iud.& ſicut quis probationes debet ante litem inceptam quęrere,l.qui accuſare,C.de edẽdo,& cogitare quid agat ante litem inceptam,quia in ea cogitur perſiſtere vſq; ad finẽ litis,autẽ,q ſemel.C.quõ,& q̃n iudex,ſic cõſiliũ habere debet ante litis exordiũ, ſi cauſam ſuam rite ordiri cupiat.

❧Quinto,qñ habuiſſet cõſilium a multis,& inter illos reperiebatur vnus tm̃,qui cõſulebat pro eo,& alij oẽs cõtra, tunc quia maiori parti credere potius debebat,q̃ illi ſoli,certe non putarem talẽ excuſandum,per tex.ſing.in l.vna, ibi & ſane crebrior apud veteres opinio eſt,ff. de offi.quęſto.quem tex.valde notat Alex.cõſil.95.nu.6.in 2.vol. ad hoc, ꝙ quando variæ ſunt opiniones doctorũ,illa eſt ſequenda,quæ plurim̃ auctoritate iuuatur,& idem Alex.cõſil. 55.nu.36.in 4.vol.facit tex,in l.3.ff.ad macedo.& in l.barbarius,de officio præto.& l.1.C. de teſtamen.&.§.ſed cum aliquis,& ibi Bauer. illo titu.de teſta.in inſti.vbi admittitur, quod publice dicitur & coĩter,tex.inſti.de hęred.inſti.inprinci.ibi plurium ſentẽtias, l.labeo,circa medium,de ſupellect.lega.c.de iudicijs, ibi,in quo plurimi cõcordãt,3,q.3. & de opiniõe coĩ ſequenda plura ſcribit Io.Neuiſa, in ſilua nuptia.circa finem,vbi alia legere poteris.

❧Sexto limita,quãdo haberet conſilium ab imperitis illius artis, nam peritis in arte tantum eſt credendum,l.prima,ff.de vent.inſpiciend.l.ſemel,de re milita.lib.xii.C.Feli.& Decius,in c.propoſuiſti,de proba.glo.in c.vt veterum,9.diſt.Panor.in c.primo,de conſangui. dicens illum,cui eſt commiſſa cauſa matrimonialis,ſi non habeat peritiam canonum,debere conſulere canoniſtas,alias peccat,ideo in materia legali,legiſtis,in canonica,canoniſtis cre-

dendum cenſet,per c.primum, de operis noui nuncia.& per hoc dixi ĩ facultate decretorum, doctorem in his peritum,eſſe eligendum,& in facultate legali, legiſperitum eligendum, nec ſufficeret eligere ad interpretandum canones, doctum legiſtam contento canonum profeſſo re perito,per tex.& nota.in d.c.primo,de conſanguinita.& affinita. quia non omnis legum peritus,eſt canonum peritus,licet ſint ſcientiæ coniunctæ,vt ſcripſi,in tracta. nomina.q.quinta,tamen multæ ſunt materiæ ſeparatæ, quæ non omni ſpiritui ſunt communes.

❧ Septimum conſilij priuilegium eſt, quia vbi ratione doli veri, vel præſumpti debet peti reductio ad arbitrium boni viri, id eſt iudicis,l.ſocietatem,§ arbitrorum,ff. pro ſocio,tamen quando arbiter pronunciauit de conſilio peritorum,non habebit locum reductio, quia non poteſt redargui arbiter, quod ſit in dolo vero,vel præſumpto, Flo.in l.penult.§. ſed & iuris,in fi.ff. de iur.& fact. ignoran. quod vix reciperetur in practica,vt ſcripſi,in rub.*des arbitres*,in ordina. reg.

❧ Octauum, quod notarius, qui tenebatur facere teſtamentum de ſapientis conſilio, ſi eius ſuaſione appoſuerit clauſulas inſolitas, & omiſerit ſolitas, excuſabitur dictũ ſapiẽtis inſequẽdo,teſtis ad hoc nobis eſt Alex. in addi.ad Bar.ĩ l.ĩ bonorũ,ff. de bo.poſſe.& referũt doct.

in d.l. iuris ignorantia, imo ſi in inſtrumento ſcripſerit dedit,numerauitq;, & pecunia nõ ſit numerata,excuſabitur, ſi hoc ex conſilio ſapientis fecerit,pulchre ſcribit Bal.ĩ l.captatorias, C.de teſta.milit.quem refert Iaſ.in l. ſingularia,ff.ſi cert.pet.col,penult.quod eſt ſingulariter notandum pro notarijs.

Nonum, quia ſi iudex ſequatur opinionem ſui præceptoris, vel conſilium, excuſatur in ſindicatu, quia bonus diſcipulus & doctus, quantum poteſt defendere opinionem ſui præceptoris ſolet,l.dicere ſententiam,ff.de arbi.& perſona pręceptoris debetvideri honeſta & ſancta diſcipulo.glo.in l,liberto,ff.de obſeq.a libert.Panor.in c.1.col.6.nu.25.de poſtu. præla.Feli.in c.1.ĩ vlt.col.de conſti. Bar.ĩ proœ. cle.col.3.in 49.doctorũ priuilegio, & Hippol. in l.patre,nu.35.ff.de quęſtio.& Ferra. cautel. 31.Iaſ.in l.generaliter,ff.de in ius vocand.& l. interdũ,de ver.obliga.intellige,vt ſcripſi in priuileg. ſcolariũ, vbi limitatiões videre poteris.

Decimum, quod fit cum conſilio inducit gaudium,vt habetur Prouer.xii.qui pacis ineunt conſilia,ſequitur eos gaudiũ,& iſtud gaudium inducit longiorem vitam, triſtitia vero abbreuiat, vt Hiero. ſuper Eſaiam teſtatur,& Salomon eccleſia.30.c. triſtitiam nõ des animę tuæ, & nõ affligas temetipſum in cõſilio tuo, Iocunditas cordis hæc eſt,vita hominis eſt theſaurus ſine defectione ſanctitatis, & exultatio

viri eſt longeuitas,& ſequitur triſtitiam longe expelle a te,quia nō eſt oblectamētum ſup cordis gaudium , multos enim occidit triſtitia,& non eſt vtilitas in illa,zelus & iracundia minuent dies,& ante tempus ſenectā adducet cogitatus,& c.38.a triſtitia eṁ feſtinat mors,& cooperit virtutem,& triſtitia cordis flectit ceruicem,&ſequitur ibi,ne dederis in triſtitia cor tuum,ſed repelle eā a te,& Prouer.25. ſicut tinea veſtimento,&vermis ligno,ita triſtitia viri nocet cordi,gaudium vero oblectat , de quo dixi in rub. de approba.conuen. in verb.gaudentes, in concorda. abundantius ibi vide, & habetur in regimine ſanitatis.

Si tibi deſint medici,medici quoque fiant
Hæc tria,mens læta, requies, moderata dieta.

Vndecimum, quia geſta in cōſilio ſemper faciunt fidē,qn̄ ſunt per publicā perſonam deſcripta,l. geſta, C. de re iud.ca. fi.de proba.c. ex geſtis,in princi.de cleri.nō reſiden.vbi Panor. not.1. illum tex.ad hoc ponderat, ſed idem in aliis putarem .

Duodecimum,quod decretalis facta ī conſilio,non poteſt reuocari per epiſcopū,nec contra illam diſpenſari,glo.in c. cum dilectus , de electio.in verb.in ætate,ſequitur Feli.in c.at ſi clerici.§.de adulteriis,col.2.de iud.

Decimūtertiū,ꝙ etiā legat⁹ de latere,licet magnā habeat ptātē,vt tradit Boer.ī ſuo tracta. de digni.lega.ac Io.Brunellus, poſt eū ī eo.

tracta.tñ cõſtitutioni in cõſilio editæ, non põt derogare,nec cõtra eam diſpenſare,glo.in c.cũ dilectus,1.de prę̨b.iũcto,c.2.de cõceſſio. prę̨b. & ratio eſt,quia quod a pluribus ſancitur, firmius reputatur,c.prudẽtiam,in princi.de offi. delega.& iudicium,quod a plurimis confirmatur,eſt magis integrum,c. extra conſcientiam, 64.diſt.facit tex.ĩ l.ſi.C.de fideicõ.Deci. cõſil. 152.anteq̃,col.1.Iaſ.cõſi.98.cauſa,col.2.vol.4. Decimumquartum,cõſtitutio cõſilij habet clauſulam derogatoriã ad futura reſcripta, & ideo clauſula gñalis nõ obſtantibus,nõ eſt ſufficiẽs ad illi derogãdũ, niſi ſpecialis mẽtio fiat de illa cõſtitutione cõciliari,vt tenet Archi.in c.1.de cõſtitu.lib.6.Feli.in c.nonnulli, col.3.& ſeq.de reſcript.refert de Ripa,in rub.de iud.in declaratione ſupraſcriptionis decreta. primæ, quod nota,quia ſępiusvidi ĩ ciuitate Tholoſana,dum ibi legebam,& dicitur conſtitutio conciliaris,ſiue dicatur in ſupraſcriptione ex concilio,ſiue in concilio, vt probatur in c. maioribus,iuncto,c.vacante,de prę̨ben.& in c.nonnulli,de reſcript,iuncto,c,olim, de exceptio,& ĩ c,quia ĩ oĩbus,de vſur, iuncto c,1, illo titu, in 6,vbi vocatur conſtitutio concilij, licet in ſupraſcriptione d, c,in omnib⁹,eſſet ſcriptum in concilio,idem probatur in c,de multa, & in c, graue,& ſeq,de prę̨b,& in c,1,de treuga, quanuis docto,in c,1,de iudic,contrariũ dicant,quorum opiniones per iſta iura confutantur.

Conſtitutio conciliaris, quando dicatur.

☞Decimumquintum, nam ſi ſtatutum, vel ordinatio dicat, quod ſententia proferatur de conſilio ſapientis, tunc conſilio omiſſo, ſenten tia eſt ipſo iure nulla, c, cum ĩ veteri, de electio, Bar, in l, prima, §, ſi plures, quęſt, 4, ff, de exercito actio, Bal, in marga, in verbo, conſilium, in ſecũda quæſt, & ratio poteſt aſſignari, quia vbicunque eſt prius & poſterius, ibi eſt ordo, ſed conſilium eſt prius, quam id, de quo conſulitur, igitur, &c, ☞Item eſt datus ordo iudicij, ergo eius omiſſio vitiat, l, prolatam, C, de ſenten, & interloc, omnium iudi, præterea, quia conſilium poteſt trahere iudicem ad ſuam ſententiam, l, ſi in tres, ff, de arbit, ad hæc ſententiæ non debent eſſe indeliberatæ, ſed cum auctoritate conſilij prolatæ, l, ſecunda, C, de ſenten, ex libello recitan, vbi hoc verũ dicit in ſententijs, ſecus in interlocutorijs, Inſup con ſiliũ erat de forma & ſolẽnitate ãcedẽte actũ verba refero Bal, in tract, ſtatu, in verb, cõſiliũ, et in rub, C, de exercito, actio, col, 3, quẽ ſeqtur Panor, in d, c, cum in veteri, de electio, vide Io, And, referentẽ duas opiniones, in addi, ad Specula, in titu, de requiſitio, conſilij § primo, verſi, vt autem, in ver, conſilium, exẽplũ in ordina, ludo, xij, rub, *des cauſes beneficiales*, arti, 15, incipien, Itẽ *& ad ce que noz dictz &c*, vbi iudices in dãdis ꝓuiſionib⁹, et recredẽtijs debẽt hẽre con ſiliũ a ſex, vel quatuor ad min⁹ cõſiliarijs, ſeu ꝑcticãtib⁹ ſuę iuriſdictõis, alias nõ valeret ſẽtẽ

tia. Ita expreſſim tenet D. Bartholo. Chaſſa. in conſue. Burgund. in rub. *des droictz*, &c. §.7 glo. *ſe ce neſt du conſentement*, nu.29. ſcripſi abundantius, in d. ordina. regijs, non repetam hic, licet alias regulariter quis non teneatur ſequi conſilium, l. quidam, ff. de adminiſtra. tuto. & ſic glo. in c. cum olim, de arbit. quærit. ad quid debet conſilium peti, ſi non ſit neceſſe ſequi, et reſpondeo eſſe vtile, quia ex illo cõſilio poteſt moueri ille, qui habuit conſilium ad aliquid faciendum, quod per ſe nõ faceret, & quod a pluribus quęritur facilius inuenitur, 20. diſt. c. de quibus. ſequitur Silueſt. de prierio, in ſua ſumma, in verb. conſilium, in, 1. q. & ſeq. vbi plene diſtinguit, & Angel. Claua. in ſua ſumma, ĩ eo. verb. q. 3. & ſeq. tu illos, ſi non graueris, videto, & Iaſ. ĩ l. vniuerſa, C. de p̃cib. ĩpera. offerẽd.

Cur petendum ſit conſilium,

❧ Decimumſextum eſt, quando collatio debet fieri de conſilio talis N. eius omiſſio viciat c. vno, ne ſede vacante, in vi. ſecũdum Panor. in c. ex parte, de conſtitu. & ibi quæritur, ſi nolit dare cõſilium, vel moriatur, vide glo. in cle. prima, de iure patro. in verb. inhibentes, Panor. & alios, in c. cum in veteri, de electio. Domi. et Philip. in d. c. 1. ne ſede vacan. in vi.

❧ Decimum ſeptimum commodum conſilij, nam facit homines, qui eo reguntur, beatos, et principes triumphare, et in ſolio maieſtatis pacifice ſedere, vt legitur Heſter primo ca. de Aſſuero rege, qui centum viginti ſeptem

prouincias ſubegit,& pacifice poſſedit,quia cõ ſilio cuncta faciebat,ob id omnem terram, & cunctas maris inſulas reddidit tributarias, Heſter decimo,c. Quid enim fecit Alex. magn⁹, niſi ex cõſilio? quid Iulius Cæſar præclare egiſſet? niſi conſilio paruiſſet, vt in commentarijs ſuis dignoſcitur,quid de noſtro Iuſtiniano? vt habetur in.§.quorum, in proemio inſti.& alijs ſexcentis in locis,vnde Pollicra.ait,c.vi.lib.v. ꝙ ĩpoſſibile eſt ſalubriter prĩcipatui diſponere,niſi conſilio ſapiẽtũ agatur,& Roboã regnũ perdidit,eo,quod conſilium peritorum audire recuſauit,3. reg.xij.c. & pulcher tex.in c. eccleſia,xvi.q.prima,verſi,& merito Roboam perdidit regnum,quia,&c. And.de iſernia in titu. de milite Vaſſalo, qui contumax eſt firmat illum, qui conſilio ſapientũ nõ acquieſcit amittere debere dignitatem. gloſa in ca. peruenit, 84.diſtinct. & ob hoc vxor Loth conuerſa fuit in ſtatuam ſalis(vt ſcribitur Geneſis,xix.c.) quod conſilio angeli non credidit, item Iudas periit,quia conſilium a ſapientibus non petijt, c.his poteſtatis,de peniten.diſt.prima,&.i.Machabeo.c.ix,& Iudith,vi.multos alios poſſem citare,quos breuitatis gratia omitto,ſed iſta faciunt contra principes vtentes conſilijs iuuenum;vel nullis,vt ob id multis malis,bellis,& infinitis deſtructionibus inuoluantur, & non tantum principes,ſed & omnis populus,qui ſi bono regi conſilio vellent,inimici vincerẽtur,

Principes utentes conſilio bona proſpera ſequuntur,

& ſub tributo ducerētur, & in poteſtatem metalla auri & argenti redigerentur, & loca poſſiderentur, prouinciæq; & ciuitates, quæ longe ſunt, pacificarētur, aduerſarii cōuerterentur, deſtruerentur, & in ſeruitutem redigerentur, regna obtinerentur, & nomen regis exaltaretur exemplo Dauidis, qui nunquam contra Goliā niſi conſulto deo bellum adorſus eſt, ideo in oībus victor prælijs vſque ad ſummam ſenectam extitit, manu promptus bello aduerſus titanas ſuſcepto ferocib⁹ bellator admiſcebatur agminibus gloriæ cupidus, incurioſus ſalutis, teſtis eſt diuus Ambro. in lib. de offi. c. xix. de fortitudine. Item prudentiſſimus Alexander Mameç filius, nullam conſtitutionem promulgauit ſine viginti iuriſperitis, & quinquaginta doctiſſimis diſertiſſimiſque viris, item doctos ac literatos tantum in conſilio habuit, vt Ayma Riualius in hiſtoria iur. ciuil, in vita Alex. iiij. & inſtar romanorum, qui poſſederunt omnem locum conſilio ſuo, primo Macha. 8. c. nā conſilium cuſtodit regem, & prudentia ſeruat illum, Prouerb. c. 2. quamobrem chriſtianiſſimus rex noſter multos habet conſiliarios, tam magni conſilij, quam aliorum parlamentorū, quorum conſilio regi debet, c. fina. ij. q. prima, nā ſolus nō poteſt gubernare, vt habetur Exodi. xviij c, ſolus illud nō poteris ſuſtiere, ſed audi verba & conſilia, & erit dominus tecū, oſtēdeſq; populo cerimonias, & ſequit paulopoſt,

Quot iuriſperiti in cōdenda lege eſſe ſolebāt

prouide de omni plebe viros ſapientes,& timẽtes deum,in quibus ſit veritas, & qui oderint auariciam,& conſtitue ex eis tribunos,centuriones,& quinquagenarios,& decanos, qui iudicent populum omni tempore,quicquid autem maius fuerit,referant ad te,& ipſi minora tantummodo iudicent,leuiuſque ſit partito in alios onere, ſi hoc feceris, implebis imperium domini,& præcepta eius poteris ſuſtentare,& omnis hic populus reuertetur ad loca ſua cum pace,ecce quales debent eſſe conſiliarij, & quibus literis eruditi, & ſcientia,dicam in ordina. regijs,in rub.*des conſelliers.*

Decimũoctauũ, quod quis conſilii ſalubritate ſanatur,c.fi. 47.diſt. & cõſilijs nos oportet inuicẽ adiuuari. c.in pñti, 13.q. 2.iuxta dictum ſapientis,fili nihil ſine conſilio facias, & poſt factũ non penitebis,Eccleſiaſti.c.32.& ſupra dixi,& hoc a ſapiente,vt habetur Thobię 4. conſilium ſemper a ſapiente perquire,& Eccleſiaſtici.8. cum fatuis conſilium nõ habeas, non em̃ poterunt diligere,niſi quę eis placent, vt ibi dicit̃.ſed cõtra iſta ĩuenio tex. & ibi Panor. in c.ad audientiã,de cõſuetu. vbi dicitur ꝙ conſiliũ eſt exquirendũ,tã a fatuis, q̃ a ſapiẽtibus,q̄a illi hñt interdũ ĩgeniũ eleuatũ,& acuti⁹ diſcutiũt vnũ caſũ,q̃ ſapiẽtes, ſicut dicit̃ de fatuo pariſień. decidẽte quęſtionẽ iter hoſpitẽ & pauperẽ, q̄ cenã fecerat ad carnis aſſe fumũ & odorẽ,ob id hoſpes petebat ſolutionem, ſed

A quibus conſiliũ ſit habendum.

ſedvirorum dare conſilium,& auctoritatem,l. quidam.§.papinianus,ff.de adminiſtratio. tu to.& Barba. plene ad quem de veritate Bald. me remitto, in clemen.prima, col.xxiij & ſequen.de electio. Contra iſtud reperio prio imperatorem a ſua theodora conſilium ſumpſiſſe,in auten. vt iudices ſine quoquo ſuffra. §.hæc omnia,colla.ij,& Calderinus bonus doctor,& multum peritus, vxorem ſuam conſuluit ſuper illa quæſtione, an inuitati ſint hora prandij vel cœnæ quærendi, & an ad eos mittendum ſit,quæ belle reſpondit,quod ad mulieres,& ad extraneos, qui libenter non ſe ingerunt,debet mitti nuncius, qui ad prandium illos ducere debet,ſed ad familiares nõ,niſi ſint graues perſonæ, vel niſi domũ neſciant, & q̃ ſint illę graues? ponit glo.in c. licet ex quadã de teſtib. refert Panor.in c.cum inter vniuerſas,in fine de electio.& conciuis meus Boerius in conſuetu. Bituri.in§ſecundo.de iuriſd.omnium iud.item lumen iuris canonici, Io. And. habuit conſilium ab vxore ſua,vt ipſe,& poſt eum alij,dicunt in proemio decreta.quæ vxor ſolebat dicere bona nomina filiis eſſe imponẽda, quæ ſi venderentur, deberent magno emi precio,quę verba ſunt optima. Dico mulieres non eſſe ad publicum ciuitatis conſilium vocandas,ſed vnuſquiſque, ſi velit, non prohibetur domi ab vxore ſua conſilium petere, & ſi videat bonum,tenere,& pro hoc videtur face-

re tex.in l. ſi cum dotem.§.ſi maritus, ff. ſolu. matri. vbi dicitur de fortuitis caſibus, qui marito accidũt, vxorem participem fieri debere, et hoc quotidie faciunt cõiugati, qui maxime in lecto ſecreta ſuis vxoribus pandunt, quod non debent facere, nam mulieres omnia pandunt eorum veloci lingua, inſtar ſerpentis, et ideo quia rem ſecretam non ſolent tenere, non poſſunt eſſe in conſilio, nam conſili arij ſecreta conſilij non debent reuelare, vt habetur in ordina. regijs, vbi plene ſcripſi, et non obſtat ꝙ omnes ſunt vocandi ad cõſilium, in d.l. penul. quia intellige ſi ſint idonei, alias ſecus, argu. l. vt gradatim, ff. de munerib. et hono. et ſupra dixi, et ita intellexit patruus meus Iacobus Rebuff. in l. fi. C. de lega. lib. x. ¶ Itẽ artium magiſtri in l. condenda non ſunt vocandi, nec pro ſtatutis faciẽdis, vt docet Alber. in d.l. prima, ff. de legib. quia iura ignorant, Angel. in proemio inſti. in fine, diſcant ergo leges et canones ſi velint ſenatores effici, et ad conſilium vocari, Idem dic in poetis et hiſtoriographis, l. poetæ, C. de profeſſo. et medicis, idem puto in medicis et alijs, l. qui duas, et ſequen. de excuſat. tuto. ff. putarem tamen, quod ſi vniuerſitas vellet aliquid ſtatuere in præiudicium omniũ facultatum, quod omnes eſſent vocandi, et ſolent omnes prædicti ad actus vniuerſitatis vocari, alioqui vniuerſitas non diceretur ſtatuere, et tunc iuriſperitis acquieſcere debẽt, ſi aga

Artium magiſtri an ad conſilium ſint uocand

tur de dubio legali, ſi de quæſtione theologa, credendum erit theologis, et idem in alijs facul tatibus dicendũ eſt, quinimo nec extranei ſunt conſulendi, Eccleſiaſti. 8. cum extraneis conſili um non habeas, alibi declaro, nec ęmuli, Eccle- ſiaſti. 37. a zelantibus te abſconde conſilium, nec ſubiti, nec iracundi, nam hęc duo ſunt po- tiſſime conſilijs contraria, vt ait Salo. in pro- uerb. et ſupra dixi nec iuuenes, derelicto enĩ cõ ſilio ſeniorum, locutus eſt Roboam iuxta iuue num volũtatem, 2. Paralipome. ca. decimo, & ſupra dictum extitit.

Decimumnonum, quia ſi tutores aliquid agant cũ cõſilio matris pupilli, et cõſanguineo rum, licet male ſuccedat pupillo, tutores tñ nõ tenebuntur de dolo, vel culpa, in quibus non prȩſumuntur fuiſſe, imo factũ ex conſilio bõa fide prȩſumitur factum, glo. ſing. et approba- ta, in l. polla. infra de his quibus, vt idig. et Iaſ. in l. bonorum, prima col. C. qui admitti, et ĩ l. i C. de trãſact. Pet. Gerard. ſing. 57. qualiter, vbi dicit eẽ ſig. ad excuſationẽ tutorũ et curatorũ.

Vigeſimum, licet in obligationibus facti quis non cogatur ad faciendũ id quod promi- ſit, ſi velit ſoluere intereſſe, per tex. in l. ſtipula tiones non diuiduntur, et ibi Bartho. plene, ff. de verbo. obliga. l. ſi quis ab alio §. fina. de re iud. Fallit tamen, quando quis debet dare con- ſiliũ, et eſt p̃ſens, nã tunc põt præciſe cogi, ita tenet Panor. ĩ c. cũ ĩ veteri, col. v. nu. 13. de elec.

tex.ſin.iuncta glo. in l.ſecunda, ibi inuiti in cõſenſum accipiãtur, C.de ꝓximis ſacro. ſcrinio, lib.xij.& ibi glo. exponit conſenſum, id eſt conſilium, & hoc ſequitur patruꝰ meus Rebuffus ibi, & Ioan.de platea, et Bal.in marga. in verbo conſilium, in ſexta quęſtio. Limitando eſſe verum, quando petens tenetur ſequi, alias quis non tenetur dare conſilium, arg.l.fina.de legib. ſupra.& d.l.quidam decedens.§.papinianus, & l.titium, & meuium, ff.de adminiſtra.tuto.& ſic ſenatores poſſunt cogi dare conſilium etiam contra magnos dominos & principes, poſtquam officium acceptarunt, et eos cogere poterit præſes illius curiæ, ſub quo degunt, quod eſt notandum, quia multi vellent ſe excuſare, ne diſplicerent prĩcipibus et magnis dominis, inter quos habent iudicare.

❧ Vigeſimumprimum, quia licet actus debeat fieri cum conſilio aliquorum, tamen ſufficit quod maior pars illorum conſentiat, licet non omnes. Ita tenet Panor.& alii in d.c.cum in veteri, Bar.et alij in l.prima.§.ſi plures.ff.de exercito. actio. niſi mandaretur fieri cum conſilio concordi, ſecundum eũdem Panor. et Silueſt. de prierio, in ſumma, in verbo conſilium, in vlti. queſt. vel niſi diceretur cum conſilio vnanimi, glo.in c.vbi.§.idem quoq;, de electio. in vi.

❧ Vigeſimumſecundum, quod ſententia lata ſecundum conſilium peritorum in arte non tranſit in rem iudicatã, l.diui, ff.de iure patro.

docto.

docto.in c.propoſuiſti,de proba.Lāfran.in re-pet.c.quoniam contra, in verbo,teſtiū depoſitiones,col.xiiij. de probatio.Barba.in ij.quęſt. ſecundę partis,col,iiij.nu. 18.tracta.de pręſtan. cardina.et in repet.rub.C.qui admitti, col.8. nu.xii.Bauer. in præfa .ad rub.de teſta. col.ij. Petrus Gerardus ſing.xx.& Hippo.ſing. 427. plures,dixi in repe.l.quod iuſſit.ij. notab. nu. cxlviij,ff.de re iud.

Vigeſimumtertium,quia princeps non debet derogare legi editæ cum cōſilio,vt eſt iſta, ſed tenetur eā ſeruare,Bolog.hic,nu.6. Chriſtus ēm ſeruabat q̃ cōſulebat,vel pręcipiebat, cepit ēm prmū facere, & poſtea docere ,actuū, i.c.et ipſe alibi reprehendit ſcribas & phariſeos allegantes onera,& ea non ſeruantes,Mathe.xxiij. & ad Roma.ij.habetur, qui ergo aliū doces,te ipſum,non doces, prædicas non mechandum, mecharis,&c. iuſta eſt enim principum auctoritas,ſi quod populo prohibēt,ſibi licere non patiantur,alia ſcribit Alber.in l.princeps,ff.de legi.hodie hęc poſsēt ſeruari,ſi horū extaret executor. Vigeſimūquartū, quia conſiliū ciuitatis totum populū repreſentat,glo.in Rub.C. quę ſit longa conſuetu.l.ſi ex dolo.§.i.ff. de dolo,Bar.in rub.ff.de decurio. & alibi conſilium mētem populi repreſentare,ſcribit Bar. in l. de quibus,nu.x. ff.de legib.& idē Bar.in l.oībus, ad treb,ĩquit,quod per conſilium regitur ciuitas,quāobrē factū a cōſilio ciuitatis , a ciuitate

Legi editæ cū conſilio prīceps derogare non debet

factum cenſetur per ſupradicta.

Vigeſimũquitũ, ꝙ ciuitas tota vel vniuerſitas nõ debet puniri ex delicto cõmiſſo per ciues, niſi perpetratum fuerit ex deliberatione, & conſilio ciuitatis, tex. ſing. in l. ſemper. §. ſi in ſepulchro, ff. quod vi aut clam, Bar. in l. aut facta. §. fi. ff. de penis, Paul. ĩ l. ſi quis id quod, ff. de verb. obli. Corne. conſil. 130. in fine, vol. i. & conſil. 299. ibidem, & conſil. 333. col. 8. eo. volu. & in deciſio. neapoli. 376. ſcripſi in glo. vniuerſitates. in. §. monemus, de colla. in concord.

Vigeſimũſextũ, qa conſultori debetur reuerentia, ſicut patri, i. Macha. ij. c. & ecce Simõ frater veſter, ſcio ꝙ vir cõſilij eſt, eũ audite, & ipſe erit vobis pater, Lucas in l. i. C. de excuſ. arti. lib. x. & ideo ſcribo in ordina. regijs, ſenatores & regis conſiliarios eſſe magnopere honorandos multiplici rõe, quod bñ ſeruãt noſtrates.

Vigeſimũſeptimũ, qa bonę rei dare cõſilium, pñtis habet vitę ſubſidiũ, & ęternę remunerationis expectare debet p̃miũ, vt in c. bonę rei, xij. q. ij. & ſicut vnguento delectatur cor, & variis odoribus, ſic & bonis cõſiliis anima dulcoratur, & qui deſpicit conſilia, irriſu & ſubſannatione eſt dignus, Prouerb, c. primo.

Vigeſimũoctauũ, qa licet quis nõ cogatur ꝓmittere penã fideiubendo de iudicio ſiſti. vt eſt glo. ſing. ĩ l. fideiuſſor. §. fi. ff. q ſatiſda. cog. tamẽ qñ ꝑtes cõueniſſẽt, ꝙ obligatio fieret ad cõſiliũ ſapiẽtis, poterit ſapiẽs declarare, ꝙ promittẽs ſe obliget cũ pena, vt docet alex. ĩ d. §. fi.

Angel.Paul.& alij in l.ſi pacto,C.de pactis,per glo.in l.ex ea,in pri.ff.de ver.obli.& ibi Imol.

Et quadruplex conſilium reperio,quoddã neceſſitatis,ꝙ alio mõ dicunt reuerentię,aliud perfectionis,aliud continentiæ,poſtremũ vtilitatis.Iſta ponit Lucas de penna in rub.de ſilentia,lib.xij.C.col.iii.Conſilium neceſſitatis ſeu reuerẽtię, eſt quando materia cõſilii eſt ex ſe neceſſitatis,ſed propter reuerentiã eius,cui loquitur papa,vel princeps,vtitur verbo conſultiuo & non præceptiuo, hæc ſunt verba Panor.& aliorũ in c.primo,de conſtitut.col.ij. & de hoc loquitur tex.in cle.i.ibi, hortamur,de teſti. ca. Matheus,in fi,de ſimo.vi.diſt.c.teſtamentum. *Quadruplex eſt conſilium*

Perfectionis conſilium eſt,vt homines perfectiores reddantur, de quo habetur Math.v. c.qui te percuſſerit in vna maxilla, prębe ei alteram,& qui petit a te tunicam in iudicio, da ei & pallium,Lucę,vi.c.& illud, vade & vẽde oĩa quę habes,& da pauperibus,glo.in c.ad aures,de ętа.& qualita. Tertium eſt continentię,quæ non põt pręcipi,ſed ſuaderi.c. integritas. 32.q.i.& Paul.de virginibus (ait) pręceptũ non habeo,ſed conſiliũ do. Quartũ eſt conſilium vtilitatis,vt ſunt cõmuniter omnia alia conſilia,quæ non cogitur quis ſequi, quanuis vtilia ſint,l.ij.in fine,ff. manda.l.quidam decedens.§.primo,ff.de adminiſtra.tutor.l.conſilij. de reg.iur.& in c.nullus ex conſilio,illo titu.in vi,docet Feli.et alii in c.primo,de conſti.Panor.

in c.cum in veteri,nu.xij.de elect.col.4.& quõ cognoſcatur quod lex præcipiat,vel conſulat, ſcribit Feli.in c. nam concupiſcentiam,col.prima,& ſeq. de conſti.& an debeat ſcribi,& quãdo,per C.vel S.tradit glo.in extra.vna.de imunita.eccle.in communibus.

Et ne ſim nimium prolixus vtar remiſſionibus,ideovide de concilio generali,& eius auctoritate,ac de alijs concilijs,& eorum inuentione,per tex in c.primo,xv.diſt,& per totam, & per glo. in rub.de auctoritate generalium conciliorum.in pragma.etiam Alber.in tracta.ſtatuto.in ſecunda parte,quæſt.99. Bar. Alexã. & alios in l.ſi conuenerit,ff.de re iud. Guiller. de Cuno,& alios in l.placet, C.de ſacroſanct.eccle.docto.in regula nullus ex conſilio,de regu. iur.in vi.& regulã conſilii,de reg.iur. ff.glo.& doct.in c. primo,de offi.deleg,& doct..in l.omnes populi,ff.de iuſti.& iur,Specula.plene in titu.de requiſitione conſilij,per totum, & Ioan. Brunel,in repet,c.licet,fol,x. de electio. & per conterraneum meum Bonaud.in additio ad Ioan.de terra rubea,in tract.contra rebelles regũ arti.3.tracta.primi,in 3.conclu.& Maleret,in trac.de elect, fol.lxxix, & vt ſemel apprehendas,lege Anthonium Roſellum,in tract.de poteſta.papæ,ac imperatoris,rub.de concilijs.

Scolaſticis cauſa ſtudiorum conceduntur priuilegia,

Omnibus qui[i] cauſa ſtudiorum. [i]Cauſa ſtudiorum)Et ſic literarũ ſtudioſi gaudere priuilegijs

ſtudiorũ cauſa dñt,ſecus ergo ſi gratia vexãdi ſuos debitores adeãt literarũ ſtudia,argumẽto hic ſumpto a contrario,quod eſt validũ in iure l.i.§.huius rei,ff.de offi.eius cui mãda.eſt iuriſ dic. tex in c.cum aplĩca,de his q̃ fiunt a præla: ſine cõſenſu cap, quia ceſſante cauſa ſtudiorũ, dñt priuilegia ceſſare,c.magne,in fine devoto, imo tanq̃ falſarii ſũt puniẽdi ſcolaſtici,qui tm̃ debitores conueniẽdi gratia ſcolas viſitãt,teſte Iacobo Bonaudo ĩ addit.ad Io. de terra rubea in tract. contra rebelles regũ,arti ij.ſecundi tractatus, verſ.viij.effectus,in iij.conclu.quia falſum quis dicitur cõmittere, qñ vnum agit, & aliud ſimulat,& cũ fictionibus cõmittitur falſitas. Bal,in c.quod ſuper, col.i.de fide ĩſtru.Panor.in rub.de collu deteg. cui non conſentio; ſed tantum puniuntur in priuilegiorũ amiſſione, quia priuilegiis aliorum ſcolariũ non gaudebunt iſti, qui vexãdi ſuos debitores gratia literarum ſtudia accedũt,et ita ſeruatur. Nec obſtat ꝙ falſitas cõmittatur, quia diffiteor.nam aliud eſt falſum,aliud fictio, vt patet per vocabulorum pluralitatẽ, et quanuis falſitatem cõmitterent,tamen falſi pena puniri nõ deberẽt, cũ nunquam quis falſi pena puniri poſſit, niſi dolo cõmiſerit falſum,et in alterius prȩiudiciũ, glo.ſing.in l.damus, C.ad leg.cornel.de falſ.ꝙ non eſt in hoc caſu. Sed Bar.hic quȩrit qualiter põt ſciri ſcolares adire ſtudia ſtudẽdi cauſa,et reſpondet videri ſtãdum iuramẽto eorũ,

Quomodo cognoſcatur quod ſcolares ſũt in ſtudio ſtudẽdi gratia

nam quando aliqua dependēt ab aīo alicuius, eo caſu ſtatur iuramēto illius, gl. in.§.ſed iſte, inſti.de actio.in verſ.nanq;,in verbo dicit,alte ra eſt glo.in c.ſignificaſti,in.i.de homicidio,fa cit,tex.in c.vt circa,in fine de electio,in vi.c. ſi vero,in ſecundo de ſenten.excōi.in l.ſi cui,§.i. ff.de accuſa,c.qui & humanis,xij.q. ij, Vincē. Hercu.in l.ſi vni,ff.de re iud.Soci.in trac.fallē. reg.lxxvij,conſciētię, ſed iſta dependēt a ſcola ſticorū aīo,ergo iuramento illorū ſtabit.Itē ali ter ſciri non pōt, cū nullus ſit ſcrutator cordiū niſi ſolus de⁹.c.nunquid Chaī,de penitē.diſt.i. c.erubeſcant,32.diſt.c.tua nos, de ſimo.c.i.ne ſede vacan.Panor.in c.nouit, ī primo nota,de iud.glo, in cle.vna,ī verb.oratōes,de reliquiis & vene.ſanct.glo.in l.2. ff.de interroga. actio, ergo debet iuramento ſcolariū ſtari.Contrariū tamē firmat idē Bar,quod imo pōt probari,& aliter ſciri,ergo nō debet iuramento illorū ſta ri,& quō ꝓbabitur,dicit Bar.per cōiecturas,vt pote ſi ſcolaſtici adibāt ſtudia cū libris,vel ali as erāt ſoliti in ſtudio ſtare, vel ex qualitate iti neris,l.ſi fugitiui,infra de ſeruis fugi,vbi ſi ſer ui in actu fugę deprehendātur ad barbaros trā ſeuntes ex qualitate fugę deprehenditur, quod erāt fugitiui,l.nō oēs,§.a barbaris,ff,de re mili ta,ibi licet hoc liquido cōſtare non poſſit argu mentis,tn̄ cognoſcendus eſt, & ſi bonus miles ante æſtimatus fuerit ,ꝓpe eſt vt affirmationi ei⁹ credatur.Et ſic nota ex doctrina Bar, quod ex coniecturis fides elicitur, Itē habes coniectu

Coniectura quid ſit, & coniecturæ ad probandū ſtudium.

ras tres, ex qbus ſcolaris p̃ſumit̃ adire cā ſtudē di,& q̄ ex cōiecturis eliciatur fides,ꝓbat̃ ex dif finitiōe cōiecturæ,q̃ ponit̃ in l,apd',verſi.conie ctura, infra de furt, cōiectura eſt qñ ſenſus taci te ex litera elicitur, ſed qñ lex aliud expreſſe lo qtur ei ſtandū,eſt ergo & quādo tacite,cū taci tū in multis tm̄ valeat,ſicut exp̃ſſum,de qbus in l.cum quid,et ibi doct,ff.ſi cert.pet.Item ar gumentū a contrario ſenſu eſt intellectus taci- tus,l.i,C,de conditio,inſert,tamen dicitur ipſa lex,l,qui teſtamēto.§.eius,ff,de teſta. Scd'o habes ex doctrina Bar, quod magna eſt conie- ctura ſcolaſtici, quando venit cum ſuis libris ad ſtudium,vt ſtudendi gratiavenire prę̃ſuma tur,ſecus ſi portet arma,vel mittat librū ad ſtu dium,et dormiat in lecto,nā tales oſtentatores dicūtur et habēt ſciam in libro, Fulgo.in l,ſub prætextu,C. de tranſact quia ſtudere eſt actus perſonalis,qui non pōt per aliū exerceri,l.vna §.ne autem,verſi,ſinautem,C,de caduc,tollēd, vbi dicit Bal,quem non poſſe per alium ſtude- re, nec liberalibus ſtudijs imbui per aliū,c, quē penitet,de peniten,diſt,i,et illis poterit dici, ſi- cut illi qui vxorē ſuam ad audiendā miſſam pro ſe mittebat, nam poſtea vxor intrauit pa radiſum ꝑ marito, ita ſtudētes qui libros mit tunt,& ſtudent per ſuū librum,nullā ſciam vel paucam habebunt, nā liber miſſus pro illis ob tinebit ſcientiā, ſtudeāt ergo per ſeipſos extra lectū,quia ſcolaſtic⁹ iuriū ī lecto dormire pōt,

In lecto ſtudere an poſſit ſcolaſticus,

ſtudere tamen extra debet,cum multos habeat libros,quos non poſſet in lecto ſtudendo percurrere pauperi, tamẽ hoc ꝑmitto hiemis tp̃e. Poteſt corroborari doctrĩa Bar.hoc medio,nã portans arma præſumitur habere aĩm maleuolum,glo.in l.licet ſupra,de pact. et in §.ſi quis ruſticus,de pace tenẽda,et eius viola.et ita ſcolaſticus q portat libros,pręſumitur habere animum ſtudẽdi,ideo ſtatuto Mõtiſpeſſulani cautum eſt (vt mihi relatũ extitit) ſcolarem librũ portantem non poſſe capi, niſi ex grauiſſima cauſa,quod facit cõtra illos ſcolaſticos fucatos & venereos,qui dedignãtur deferre libros,maxime Auenione, vt ſciẽtia etiã dedignetur eos ingredi, & in illis habitare, q̃ vix degit ĩ terra ſuauiter et molliter viuentiũ,iuxta dictũ Fauſti

Non iacet in molli uener anda ſcientia lecto
Illa,ſed aßiduo parta labore uenit.

Secũda coniectura ſtudii eſt,ſi ſolitus erat alias in ſtudio agere,Nota duas cõcluſiones ex doctrina Bar. Prima ꝙ qui ĩ ſtudio degit,p̃ſumitur cauſa ſtudii eſſe. Secunda cõcluſio,ꝙ bonum eſt argumentũ a ſolitis, nã eo ꝙ quis longo tp̃e alias degit,ĩ ſtudio p̃ſumitur,nũc ſi veniat cum libris,ꝙ cauſa ſtudii veniat.Prima cõcluſio eſt, qui ſtat in ſtudio, nota bene verba Bar.ſtare,non ergo dicit Bar.vagari añ ſtudiũ vel diſpatiari,nã ſtantes ante ſtudium,dum lectiones leguntur ſp ante ſcĩam ſtabunt,et miſeria ante eos,& cum ſcĩa nõ quieſcent, ſed cũ

Contra ſtãtes ante ſtudiũ, dum lectiones ſiũt,

miſeria,ſtare igitur ſignificat ſtabilitatem animi,perſeuerantiam,& firmitatem cõſtantię,vt ſcolaſticus debeat ſtare animo,&in loco,& perſeuerare de maneuſque ad veſperam,Ruth.z.c.& conſtantiæ firmitatem habere, alias ſi inconſtans & inſtabilis fuerit,ſemper ignarus remanebit,& illis poſſet dici,qui per momẽtum temporis,vix poſſunt in ſtudio ſtare,& vnam lectionem audire illud quod ſcribit Virgilius primo Bucco.

Ante leues ergo paſcentur in æthere cerui,
Et freta deſtituent nudos in littore piſces.

Quam ſcientia & ſapientia, & conſtantia imbuantur,ſi de prçterito non ſtuduerint,nec in futurum ſtudebunt, ex præteritis prçſumitur in futurum,c.mãdata,& c.ſcribam,de prçſumptio,& ibi Feli.l. non omnes, §. a barbaris,ff. de re milita.l.ſiue poſſidetis,C.de proba. & ſic qui negligenter ſtudent in iure ciuili præſumitur, quod negligenter ſtudebunt in iure canonico,& cõtra. ſecũdũ Panor.ĩ d.c.ſcribã,&idẽ ſi in grãmatica negligenter ſe habuerint, nam vix ſine grammatica erit bonus legiſperitus, imo nunquam,& ſic infero pro ſcolaribus litigantibus in ciuitate Montiſpeſſulani, contra quos obÿcitur quod non ſtetit in ſtudio cauſa ſtudendi,ſed vexandi debitores, nã hic habẽt Bar. pro ipſis, quod cauſa ſtudendi ſteterint ex prædictis.

3 Secunda concluſio,bonũ eſt argumentum

a ſolitis, nã reſtituẽdus eſt miles qui a bello reuerſus eſt, ſi bonus miles erat, l. nõ oẽs. §. a barbaris, ff. de re milita. nec pręſumitur aufugiſſe ſed euaſiſſe, vt ibi. Secundo facit, l. exempto. §. animalium, ff. de actio. empt. vbi venditor animalium debet cauere ea ſana, & eſſe, bibere, vt ſolitum eſt. Tertio, l. emptorem, §. caſſius, illo titu. vbi qui conſecutus æſtimationem litis ex duplę ſtipulatione, nil poteſt conſequi ex his, quę ſolent venire in venditionem. Quarto facit l. Iulianus, §. fina. illo titu. vbi ędibus diſtractis, illa quę ſunt quaſi pars ędium, ſolemus dicere eſſe ędium, & vendita. Quinto facit tex. in l. poſt aditam, C. de impuber. Sexto facit tex. in l. ſi filius qui patri, ff. de vulga. Septimo facit l. item illa, ff. de conſti. pecunia, & ibi glo. Octauo facit, l. ſi finita, in princi. ff. de damno infect. Nono adducitur, l. ſi quis ſub conditione, & quod ibi not. ff. de conditio. inſti. Decimo non omitto, l. primam, in fi. de cõfirmand. tuto. Vndecimo, l. 2. §. merito, ff. ne quid in loco publico. Duodecimo, l. quod ſi nolit, §. aſſidua, ff. de ędilicio ędict. Decimotertio, l. ſi prius, §. primo, ff. de aqua pluuia. arcend. Decimoquarto, l. ſi iactum rethis, iuncta glo. ff. de actio. empti. Decimoquinto facit l. excepto, C. de loca. Decimoſexto, l. vniuerſi, & l. ex pręſtatiõe, C. de vect. & cõ. Deciõſeptĩo facit clemen. quia regulares, de ſupp. neglſ. prę. Decimo octauo, l. ſi quis donaturus, ff. de vſufruct. Decimo

nono,l.certi condictio.§.ſi nummos, ff. ſi certum petat. Vigeſimo,l.prima, in fine, de confirmand.tutor.ſexcenta fere ſimilia addidi, ad d.l.ſi quis donaturus, quę hic non tranſcribo. ☞ Tertia coniectura Bar. ex qualitate itineris deprehenditur,l.ſi ſerui fugitiui, C. de ſeruis fugit.& ibi vide Cepolam,col. 16. vbi dicit malam eſſe ſuſpitionem contra eos, qui non vadunt per viam rectam, & publicam, l. 2.C.de curſu publico,lib. xii.& l. penul. C. de nauicula, lib.xi. ☞ Idem ſi ſtudens inueniatur in itinere lupanaris vel iuxta', præſumitur ex qualitate itineris, quod ſit diſcolus, & vagus,qui non fiet magiſter,l.prima,de tyro. lib.xii.C.Idē ſi īueniatur iuxta tabernā ex qualitate itineris, p̄ſumitur potius tabernarius,q̃ bonus ſcolaſtic⁹,niſi ex alijs cōtrariū appareat. ☞ Quarta coniectura eſt vltra Bar. quod ſi ſtudioſi iuxta ſcolas velint morari,c. quanto, de præſumptio. ibi quanto viciniores eſtis, credo quod ſubtilius cognouiſtis,& ſicut vicinus pręſumitur ſcire facta in vicinia,l. ſi vicinis,C.de nuptijs,ita pręſumitur quod ſcolaris lectiones audiat & ſciat qñ eſt iuxta ſcolas,interdū vidi cōtrariū Tholoſę,nā vagi & diſcoli iuxta ſtudiū volebāt hītare ne p̄fect⁹ vigilum eos īvīcula cōijceret & caperet,vel nō ita facile ſicut ſi lōge a ſtudio diſtarēt, nō ē tñ hoc p̄ſumēdum,ſed ꝙ is qui eſt iuxta ſcolas velit ſtudere,& quod ibi cauſa ſtudendi eſt hoſpitatus.

❧ Quinta coniectura eſt, ſi lectiones audiat, & frequenter, c. ex ſtudijs, de præſumpt. ibi, auditioni ſapiẽtum, & dicit ibi Panor. magnum ſignum bonitatis eſt audire, & conſulere ſapientes, & Hiero. ſuper Eſa. lib. 2. Beatus eſt qui per ſe ſapit, ſecundo qui ſapientes audit, is autem qui vtroque caret, inutilis eſt, tã ſibi quam alijs, & ideo dicitur Lucæ, 2. c. cum Chriſtus eſſet annorum duodecim per aliquot dies a parentibus abditus fuit, demum inuentus in templo ſedẽs in medio doctorũ, audiẽs illos & interrogans, & Bal. in d. c. ex ſtudijs, dicit, *le Picolo ſe cognoſce la ſpina, ſi en la uecheſa deue punzere*, nempe ſapiens audiendo ſapientior efficitur, teſte Salomone, Benedict. in repet. c. Raynutius, in ver. adiecte, nu. 42. de teſta. magna ergo eſt coniectura boni ſcolaſtici, quando libenter audit, & omnes lectiones, maxime quouſque fuerit ſcientia præditus, contra fatuos ſcolares, qui tantum vnam, vel duas lectiones in dies audire volunt, nã ĩ multis materijs prædit non erunt, ſed pro duabus tantum lectionibus.

❧ Sexta coniectura eſt, quod ſi a cunabulis bene ſit inſtructus & literatus, tunc præſumitur velle amplius ſtudere, per tex. in d. c. ex ſtudiis, & c. penult. de præſumptio. ac in. §. fin. in prœmio inſti.

❧ Septima ſi ſit continens, d. c. penul. de præſumptio, licet pauci et maxime ſcolares reperi-

antur,c.quia ſanctitas,50,diſt.et dixi ſupra, in priuilegiis abundantius.

Octaua, ſi ſit ſolicitus, et inquirat dubia, glo.in c.vno,de duobus fratribus,de nouo beneſi.inueſti. quod eſt verum, ſi cauſa diſcendi hoc faciat,ſecus ſi per gloriam,vt tentet ſuum pręceptorem,tunc tentans ille confuſus abibit inſtar diaboli tentantis Chriſtum,Mathęi.4.c.

Nona,ſi libenter ſcribat,quando audit,vt videtur inferre Bar.in auten.ſed nouo iure,C. ſi cert.pet.& l.contrahitur,de pigno.quod optime ſeruant vltramontani,Pariſienſes,& Britones.

Decima,ſi lecturas pręuideat,ſicut tela pręuiſa minus lædunt,ſic lectiones pręuiſę, melius intelligũtur,l.fi.de indict.lib.x.C.et ibi Bar. allegat alia iura.

Vndecima, ſi in cubiculo lecturas relegat in auten.de quęſtore,in verbo,tranſitorio,col. 6.ſupra in neceſsa. dixi.

Duodecima,ſi ſit pacificus, vt in Euangelio legitur,Beati pacifici,nam rixoſi in vniuerſitatibus commorari non debent, ſed in carceribus,et domus propriæ eorum ſunt carceres, ne alios bonos inficiant,arg.l.ſi conuenerit,ff. pro ſocio, facit quod dicit tex. & ibi patruus meus Rebuff.in l.2.C. de paſcuis publicis, lib. xi.vbi dicitur, quod animalia morboſa, poſſunt ab aliis expelli,alias pſonas a ciuitatibus expellendas,ſcripſi in ordina.regiis rub.*que les*

Ciues ã hæc ribauldes cões ſoiẽt iectees hors des bõnes uilles, aliæ ſu perſunt cõiecturæ quas poterit iudex ex illis arbitrari,

Ciues ã hæc priuilegia obtinere debeant

Peregrinãtur[k] ſcolaribus.) [k] Peregrinatur. Collige ex textu, quod imperator indulget priuilegia ſcolaribus, qui peregrinantur, ex quo infertur, quod ciues non habebunt hæc priuilegia, quia iſtud relatiuum qui, reſtrigere videtur ad peregrinantes tantum, & ipſi ciues nõ peregrinantur, ergo, &c. Item tex. dicit concedi eo quod ſunt exules, ſed ciues non ſunt exules, ſic ceſſante ratione legis, ceſſabit eius diſpoſitio, l. quod dictum, ff. de pact. l. adigere, de iure patro. c. cum ceſſante, de appella. ad hęc peregrini multis periculis ſe exponunt, vt hic dicitur, ciues non, præterea tex. in l. milites, de re milita. lib. xii. infra, docet milites domi quieſcentes, non gaudere priuilegijs aliorum exiſtentium in bello, ſic nec ſcolaſtici ciues cum bonum ſit argumentum de milite ad ſcolarem, l. aduocati, C. de aduoca. diuerſo. iud. l. miles, ff. de re iud. quidam diſtinguunt inter laicos ſcolaſticos & clericos, ſed ego puto ſine diſtinctione (niſi in iudicibus, vt infra dicam) hæc priuilegia, tam ciuibus, quam extraneis concedenda eſſe, & tam clericis, quam laicis, quod ſic probatur, hęc auten. indulget ſcolaribus, ſed ciues ſcolares ſunt, vt exteri, licet forte quidam non adeo vacent literis in ſua patria, cum ſint ineſcati circa culinam domi, & blãditijs mulierum impulſi, Item qui habet nomen, & nomi-

nis effectũ habere debet,l.a nullo,C.de ferijs,l. decernimus,de epiſcopis & cleri.c.cor epi,.68 diſt.etiam hic tex.loquitur generaliter de ſcolaribus,ergo generaliter debet ĩtelligi,l.de precio,ff.de publicia,in rem actio.c.ſi romanorũ, 19.diſt.c.præterea,de offic.delega.inſuper ciues ſtudentes de diuitibus fiunt pauperes , & ſeipſos amore ſcientiæ exinaniunt,acriter ſtudendo,ergo his priuilegijs gaudere debent,ſicut peregrini , fateor tñ aliqua priuilegia dari peregrinãtibus,quę ciuibus ſcolaſticis nõ dantur,hęc videlicet,vt veniant ſecure ad literarũ ſtudia,& alia,quę non poſſunt ciuibus conuenire,aliavero omnia dantur,& ſcolaſticis peregrinantibus,& ciuibus,alias ſtudentibus daretur materiavagandi,qui ſuapte natura ad hoc ſũt ſatis ꝓcliues, ſicut mulieres.Nõ obſtãt,quę ĩ cõtrariũ adducta ſunt,primo,ꝙ ĩ ciuibus ceſſet cauſa peregrinationis,fateor, ergo ceſſabit diſpoſitio,diffiteor, quia quando ſunt duæ in vna legevel articulo rõnes,vna ceſsãte,nõ ceſſabit act°.§.affinitatis,inſti.de nupt.l.ſi nõ lex, ff.de hęred.inſti,l.liberorum.§. notatur, de his q̃ not.ĩfa.l.ſivẽtri.§.in bonis,de priuileg.cred. Barb.in c.Raynaldus,col.164.de teſta.ſed hic quanuis ceſſet vna, videlicet cauſa peregrinationis,non tamen ceſſant aliæ prædictæ,nempe ciues in eorum ciuitatibus efficiuntur doctores,& iura publice interpretantur,ſicut exteri , ob id informant ſubditos ad obediẽdum Deo, &c. ergo hẽbũt hæc priuilegia,imo dicit

Bolog. cum extranei non legant, non poſſunt habere hoc priuilegium, ſed male dicit, cum nõ concedantur propter lecturam, de qua iñ tex. nullum verbũ fit, licet alleget Panor. in c. quia nonnulli, de magiſt. vbi dicit, quod magis pro ficit eccleſiæ vniuerſali doctor legendo, quam ſimplex curatus ſacra miniſtrando, c. cum ex eo, de electio. lib. 6. ſed omnes non poſſunt legere, quia oportet primo audire, et adiſcere, et longo tempore, et poſtea docere, c. ſic viue. 16. quæſt. prima.

Clerici ſcolaſtici corã quibus conueniri poſſint,

Quid in clericis? an poſſint conueniri coram pręſide, & aliis iudicibus ſecularibus hic ſtatutis ſcolaſticis, Io. de deo, Vber. de Bobio, et aliqui antiqui voluerũt dicere hãc auten. habere etiam locum in forenſibus clericis, per hunc tex. in verb. peregrinantur, videlicet, vt poſſint conueniri coram epiſcopo loci, in quo ſtudent, huius ſententię eſt Specu. in titu. de reo, iñ princi. verſ. ſed quid ſi ſcolaris, & Antho. in c. ſi diligenti, de foro compet. quod intelligit Io. Calde. ibi, ſi talis clericus ſit de licentia ſui pręlati ĩ ſtudio, alias ſecus, prout refert hic Bologni. qui dicit iſtam ſententiam communem, per tex. in c. ſignificaſti, de foro cõpet. vbi tex. ait, quod clericus poteſt coram iudice eccleſiaſtico litigare, ſi volũtas ſui epiſcopi acceſſerit, ergo poterit ſcolaris clericus, qui eſt in ſtudio de voluntate ſui epiſcopi, in eo conueniri coram epiſcopo loci, vbi eſt ſtudium, vel coram

rectore,

rectore, vel doctore, quod ſic probatur, qui facit actum, non ſolum in illum conſentit, ſed & alijs, in qbus diſpoſitio legis loquitur, tex. ſingu. & melior iuris in l. ſi duo, ff. de acq. hæred. ſecundum Barba. in c. Raynaldus, col. 4. de teſta. allegantem Bal. in d, l, ſi duo, & ibi Paul. dicentem, quod ſi quis conſtituit ſe ciuem in aliquo loco, videtur conſentire oneribus conſuetis imponi in illo loco, tex. mirabilis, in l. fidei commiſſa. §. ſi ſeruo, ff. de lega, 3, vbi Bal, dicit, quod quis non pręſumitur velle, quod non ęſt fieri conſuetum, l, fina, C, de fideicommiſ, ſic ergo epiſcopus dando licentiam ſtudioſo eundi ad ſtudium, videtur per conſequens concedere licentiam litigandi coram iudice eccleſiaſtico loci ſtudii, probat glo, vlt. in l, ſi lõgius, ĩ fi, ff, de iud. Secundo, hęc autentica eſt priuilegiatiua, vt nemini non patet, ſed regula ponitur in c, eccleſia ſanctæ mariæ, de conſti. quod cõſtitutio priuilegiatiua valet quoad clericos, ergo habebit locum etiã in ſcolaribus clericis.

☞ Limita tamen ſupradicta ſecundum Bologni, hic non habere locum in cauſa criminali, in qua ſcolaris clericus, poterit conueniri tantummodo coram epiſcopo loci, in quo ſtudet, vt tenet Panor, & alij, in d, c, ſi diligenti, quia ſortitur forum ibi ratione delicti, c, fina, de foro compet, c, primo, de priuileg, in vi.

☞ Secundo limita quoad ordines, quos non poterit ſumere ab epiſcopo ſtudii, ſine faculta-

te epiſcopi origĩs, vt expreſſe decidit Panor. in c.nullus, de parroc. & Philip.peruſ.in c.eos, de tempo.ordina.in vi.niſi ſuam ciuitatem, & epiſcopum, propter neceſſitatem hoſtilitatis perdidiſſet, per tex.in c.clericos, 71. diſt. & ibi Docto. Imo ſi ordinatus eſſet a non ſuo epiſcopo, non gauderet priuilegio clericali, ſi ſine literis dimiſſorijs, quia contra iuris ordinationem, vt eſt tex. & ibi not. Docto. in c. primo, & 2. de tempo. ordina. in vi. & ita fuit iudicatum, prout tenet D.Chaſſa. in conſuetu. Burgund. in rub. *des iuſtices*, §. 6. in glo. *ſont creuz*, in fine, licet Guido pape, per aliqua fundamenta velit tenere contra, in ſuis deciſionibus, quęſt. 449, vt ſcripſi in tractatu nomina. quæſt. 22. nu. 12. & in tractatu, de pacifi. poſſ. nu. 191. & ideo quando epiſcopi honoris conferunt ordines in epiſcopatibus alienis, debent de licentia & non alias ordinare, de qua licentia tenetur probare ordinatus, ſi opponatur, ſecundum Chaſſa. vbi ſupra, quia quãdo delegatus citat, tenetur oſtendere copiam reſcripti, ex quo habet iuriſdictionem, Feli. in c.cum in iure, per illum tex. de offi. delega. ita epiſcopus quando ordinat licentiam epiſcopi loci, in quo ordinat oſtendet, quę ſatis probatur, quãdo ſigillo epiſcopi loci literę ordinis ſigillantur, per nota. in c. tertio loco, de proba. quia pręſumi debet, ꝙ epiſcopus in ſignum conceſſę facultatis ſuum ſigillũ pręſtitit, nec debemus p̃ſumere, ꝙ ep̃us

Licentia cõferẽdi ordines, quomõ probetur.

exterus illud ſubripuerit,l.merito,ff. ꝓ ſocio.
Tertio fallit,qn̄ cõſuetudo,vel priuilegiū, in contrariū ſe haberet,vt in hoc regno Franciȩ,in quo ſeruatur,ꝙ ſcolaſtici clerici etiā inuiti cõueniantur,& agant in realibus corā cõſeruatoribus regijs,& ſic corā iudicibus laicis,ſed cõtravidet̃,nā hic ep̄i cõſenſerunt, & abbates, vt apparet ex tex.ibi, epiſcoporū abbatū.&c. ergovidetur quod ſcolaſtici clerici poſſint conueniri etiā coram prȩſide,vel àlio iudice laico, cõtrariū teneas,quia ſingula ſunt ſingulis referenda,nam ſtudentes clerici corā epiſcopo,laici coram iudice laico cõuenientur,& nõ obſtat iſte tex, quia diſpoſitio ĩpatoris nõ põt prȩiudicare clericis,per tex.in c.inolita,& c.placuit, xi.q.1.c.ſi diligenti, de foro cõpet. quippe lex imperatoris , conſtitutiones ſummi pontificis tollere non poteſt,c.eccleſia,de cõſti.& ibi plene Panor.& alij poſt eum, facit tex. in c. bene quidem,96.diſt.auten.ſtatuimus,de epiſcopis & clericis,nam de iure diuino , clerici ſunt extra iuriſdictionem imperatoris,glo.ſing. in c. ſi imperator,96.diſtinct.late,Aufre. in repet. clemen. primæ , de officio ordina.dixi in fine concorda . in glo. ad hæc non poteſt ius diuinum inferior , videlicet imperator immutare, clemen. ne romani , de electio. Cardi. in c. perpendimus,de ſententia excommunica.Panor. & alij,in c.at ſi clerici, & c. cum nõ ab homine, de iud.Feli.in c.ſecundo, de maio. & obedien.

Nec obſtat ẽporũ conſenſus, & abbatum, quia cõtra ius canonicum cõſentire nõ poſsũt, nec ſtatuere, c ꝗ ſuꝑ, de maio. et obedien. et ibi Doct. Io. and. ĩ c. fi. de off. archipreſbiteri, glo. in cle. ne romani, de elect. & ita tenet hic Bolog. ſed hęc nõ eſt ſolida reſpõſio, quia in multis caſibus epiſcopi diſpenſando ſtatuunt cõtra ius canonicum, caſus habes notatos, per Specu. in titu. de lapſis. & diſpenſa. i. §. nunc, de ẽporum, & per Io. de Selua. in tracta. de beneficio, in 4. parte, q. 7. ſed melius poſſumꝰ reſpõdere, quod de iure diuino clerici ſunt exempti, vt ſupra dixi, Igitur cõtra ius diuinum non potuerunt ſtatuere, & etiam epiſcopus contra conſtitutionẽ conſilĳ non diſpenſat, glo. in c. cũ dilectus, de electio. & ſupra latius dixi, igitur cõſenſus epiſcoporũ nihil potuit facere, nec abbatum, maxime cum hę conſtitutiones ſint conciliares, vt in d. c. inolita, cum ſeq. xi. q. 1. facit glo. in c. in iſtis, 4. diſt. dicens ſententiam papę præualere ſententiæ omnium epiſcoporum mundi, imo imperator conſilia approbat ſicut euãgelia, in auten. de eccleſia titu. & in l. 1. de ſumma trini. & papa idem facit in c. poſt translationem, de renunciatio. nõ refragatur quod no. D. Chaſſa. in conſue. Burgund. in rub. *des droictz*, in, §. 7. in glo. *que leſdictz contraulx*, nu. 59. in verſ. nunc venio, & in rub *des baſtardz*, §. 5. in princi. cui reſpondeo, quod in alĳs terminis loquitur, videlicet quando eſt conſuetudo laicorum & cleri-

corum,tunc etiam ſecundum eum clericis pręiudicat,cum tres ſtatus patriæ cõſentiret, non valeret(vt abundãtius alibi dixi) quod clerici coram laicis conueniantur,cum illorum priuilegium,vt dictũ extitit, ſit de iure diuino, nõ obſtat iſtud relatiuum qui,quod reſtringere di citur in aliquibus caſibus, & interdum declarare,vt hic,ſcribunt docto.in l.omnes populi, ff.de iuſti.& iure.

Et maxĩe diuinarum, atq; [l]ſacrarum legum.) [l] Sacrarum legum) Nota ſcolaribus cuiuſcumque facultatis, hæc concedi priuilegia, & maxime legum ſtudioſis,& ſic per iſtum tex.non ſunt magis priuilegiati ſcolaſtici theologiæ,quam legum,vel canonum,vel artium magiſtri,vt ſupra in vlt. priuilegio ſcripſi, nempe dictio maxime ĩportat, idem in alio caſu,& p maiorem rationem, vt eſt tex.ſing.iuncta glo.in l.illud, in fi. ff.ad leg. aquili.ſecundum Bal. in marga.in verbo, matrimonium,in 13.q.& in l.fina. C.de fideicommiſ.& idem de dictione magis,præcipue, præſertim,& potiſſime, ſecundum Lucam de penna,in l.2.col.2.in fi.& 3.in princi.de pręd. curia.lib.x.C.quandoq; ponitur pro tantum, c.ad abolendam, de filijs præsbiterorum, Panor.in c.chariſſimus in fine,de conuerſio.coniugato. Aliquando comparatiue, per l. qui ſe patris, C. vnde liber. & hoc ſecundum vnum intellectum,& in l. prouinciarum, C. de ferijs,

De dictionibus maxĩe, præſertim, & alijs,

quandoq; ſuperabundant ſecūdum quoſdam, vt in auten. de māda. princip. in. §. ſit tibi quo que, colla. 3. vbi glo. ſic dicit. Interdum pro cer te capitur, inſti. de pena temere litigan. in prīc. aliiſq; multis accipit̄ modis, quos, ſi lubet, pote ris videre, p̱ Bar. in extrauag. ad reprimēdū, in verb. maxime, Alex. cōſi. 77. viſis, in fi. vol. 3. Panor. & alios in c. auditis, nu. 7. de elect. & in c. dānamus, de ſumma tri. & Barb. in c. qm̄ fre quenter, vt lite non conteſta. in. §. ſi vero, Iaſ. in d. l. qui ſe patris, & in l. ita ſtipulatus, ff. de ver bo. obliga. & cōſi. 63. col. 4. vol. 3. ac Carolum ruinum, in repet. §. & quid ſi tm̄, col. 54. & ibi in additi. l. gallus, ff. de liber. & poſthu. Igitur his legum ſtudioſis pręcipue priuilegia conce dere voluit, quia boni iuriſcōſulti oēs tuentur, regunt, & omnib⁹ proſunt, vt ſcripſi in, §. præ terea, in glo. iuris canonici, de colla. in concor da. ceſſent ergo aliæ facultates obloqui contra facultatem iuris canonici, vel ciuilis, cum iſtæ tueantur priuilegia aliarum, defendant, & eis ſcribant, cum gratiarum igitur actione recipe re illa debent, ne maledicendo tanquam ingra ti, his priuari mereantur.

Facultas canonica, & legalis, oēs alias protegunt,

m Profeſſoribus. m Profeſſoribus.) Nota, q̄ non tantum competunt hęc priuilegia ſcolaribus, ſed etiam & multo fortius doctoribus, qui profeſſores appellan tur. in rub. C. de profeſſo. & medic. lib. x. & de profeſſo. qui in vrbe conſtanti. comiti. merue-

Priuilegia competētia ſcolaribus, & doctoribus dantur.

rint,lib.xii,tñ hic videtur intelligere de ſcola-
ſticis,vt præcedentia declarent iſtud verbum,
profeſſoribus, qui profitentur audiendo,et ſtu
dendo,ſed Andre.de Iſernia, in rub.de ſtatutis
& conſuetu.contra liberta.eccle. in ver. legum
profeſſoribus, firmat oĩa iſta priuilegia, quæ
doctoribus cõuenire poſſunt, eiſdem compete
re, & horum occaſione Bologninus cumulat
hic priuilegia doctorum,quę ante eum ſcripſe
rat Cardi.in cle.fi.de magiſt,col.3.& Barb. ple-
ne,in proœmio clemen.octogintatria,quę tran-
ſcripſit Petrus Leſnaude.in opuſculo de docto
ribus,& vltra ibi ſcripta,adde aliud,quod ver
berans doctorem poteſt puniri,l.iulia,de vi pu
blica.l.lege iulia,in prima,§,fina.ff.ad leg.iuli-
am,de vi pub.vt expreſſim docet Guido pape
in ſtatuto,ſi quis,in ver.cõmuni æſtimatione,
col. 16. & quilibet poteſt illorum proſequi in-
iuriam,quia eſt actio popularis,l.prima, ff. de
iuſti.& iur. Item inquantum Bologni.hic
dicit,quod doctor non debet torqueri,licet iu
dicia ſint contra eum, inſtar militis, l. milites,
ff.de quęſtio. Idem in aduocato tradit Bar
tho.in l.prima, C. de aduoca. diuerſo. iudic.
Nec valet conſuetudo in contrarium,per tex.
ſingu.in l.omnes,prima, de decurionibus, lib.
x.infra, ſecundum Roma. ſing. 488. milites,
& additio. ad Bar.in l. prima, de dignita. li-
bro xii, C.Boer.in repet.l. conſentaneum,col.
xii.quomo. & quando iudex, Alexan. et alij,

in l.centurio,col.9.ff.de vulga.nec nobiles,vel alij in dignitate conſtituti,d.l,omnes,vbi Pyrrus limitat in criminib⁹ hæreſis,maieſtatis,ſymoniç,& alijs,de quibus ibi per eum.In hoc tamen regno Frãnciæ hæc iura non ſeruantur, nam ſiue fuerit miles,ſiue comes,baro,ſiue doctor, nemini in delictis indulgetur, & ita fuit latum areſtum,vt Aufre.ſcribit in ſtilo parlamen.Areſto.16.& Io.gallus,in quæſt.per areſta,q.45.& Benedict.in repet.c.Raynutius,in verb.teſtamentum,in,1.nu.48.& ibi,in addit. & in verbo,mortuo,nu.zzz.de teſta.quia reatus omnem honorẽ excludit,l.1.C.vbi ſenato, vel clariſſi.& aduocato fuit inhibitum in parlamẽto,ne amplius allegaret illa iura,& me exiſtente in ciuitate Tholoſana,ſeruari audiui, de quodã filio capitularij,qui accuſabatur de prę da cõmiſſa,cũ præfecto vigilium guiſoti,nam aduocato allegãti fuit ĩterdictũ,ne haberet illa iura allegare,& ille fuit ſuſpẽſus cũ alijs,Crederẽ tñ ꝙ doctores,& ꝑdicti nõ torquebũtur in paruis crĩbus,nec in grauioribus crimĩbus,ſiue grauibus iudicijs,& magis vrgentibus,quã in alijs ꝑſonis,vt ſcripſi in glo.cõcorda.in ver. regiũ aduocatũ,in verſ.decimũoctauũ,rub.de elect.deroga,quod ẽ not.alia ſcriberẽ doctoribus priuilegia,ſed cũ ſint ꝑ alios deſcripta,miſſa faciã,verũ enĩuero cũ nullus,quem viderim, hacten⁹ priuilegia ſcolariũ dictauerit,ea cumulare volui,vt ſcolaſticos ad lrãrũ ſtudia priuile-

giis ꝑ virili inducere poſſem,vos æqui boniq; conſulite,& meam operam gratis vobis oblatã (quæſo)non dedignemini.

Hoc noſtræ pietatis [n]beneficium [n]Bene ficium) Collige ex hoc tex.ſecundum Bolog.ꝙ ĩperator eſt aſtrictus iure naturali ad benefaciẽdum ſcolaribus benefacientibus,quia benefacienti benefacere iure naturæ tenemur,l.ſed & ſi lege.§.conſuluit,de peti.hæred. ff. adde tex. in l.ſi non ſortem.§.libertus,ff.de conditio.indebi. l.ſi pignore de furt,l.ſi vero non remunerãdi.§.idem papinianus manda.l.ſi quidem de actio.& obliga.C.l.libertos,de excuſa. tuto.glo. in l.prima,ff, de obſeq.a liber.& glo.in d.l.ſed & ſi lege,ait quod omnis creatura mouetur ad benefaciendum benefacienti,& ex inſtinctu naturę procedit,vnde dicit glo.ĩ c.illud, 8.quęſt. ij. humanum eſſe ,quod reuerentia exhibeatur illi,a quo percipitur beneficium,& magis diligantur benefactores,quam alij, & maior reuerentia exhibetur danti, quam non danti, hinc dicit patruus meus Rebuffus in l. nemini, de conſul. lib.xij.C.quod dando placet homo, accipiendo diſplicet,inde glo.in c,cum marthæ,de celeb,miſſa.hos verſus deſcribit.

Benefaciẽdum eſt ſcolaſticis benefacentibus

Temporibus noſtris quicunque placere laborat,
Det,capiat,quærat,plurima,pauca,nihil.

Et dicitur in apothegmate,xv. beneficium addere longe magis legale eſt,quam auferre,inde

Marcialis coquus inuehitur contra Sceuolam, quia aliorũ hoſpitia frequẽtabat, & nullus ſua hos ſcribẽs verſus, quos gl. refert ĩ c. i. de dona.

Sceuola tu comedis apud omnes, nullus apud te.
Alterius ſiccas pocula, nemo tua,
Aut tu redde uices, aut deſine uelle uocari,
Dedecus eſt ſemper ſumere nilque dare

Et iſtud proprium eſt nobilium, videlicet dare, in d. cap. cum marthæ, Panor. in conſil. xij. in primo volum. in ij. dubio ſcribit de Curti. ĩ tracta. nobilita. in v. parte, in 4. priuilegio nobilium, per tex. in c. grandi, de ſupplen. negli. prę̨la. in vi. & ibi late Corſet. in ſua repet. parũ tamen videtur iſte tex. conuenire ad adducta per Bolog. ſed videtur probare, quod pium eſt ſcolaribus benefacientibus benefacere, pſeudo ſcolaſticis non, verum meritoriũ arbitror iſtos ad ſciẽtiam capeſcendã aliqñ diſciplinis & verberibus incitare, arg. c. diſplicet, 23. q. iiij. aliqñ carceribus, & ligaminibus, c. ipſa pietas ibidẽ, & multos mea memoria p̱ carceres ad frugem melioris vitę p̱ueniſſe vidi, q̃ forte gladio perijſſent, interdum per alimẽtorũ ſubtractionẽ reducuntur, vt per doc. in l. cũ filiusfa. viaticũ, ff. ſi cert. pet. & ſupra in priuilegijs ſcripſi.

Scolares ad ſtudiũ quõ incitentur.

Indulgem⁹ vt ad loca ĩ q̃bus° literarũ exercentur ſtudia. °Literarũ ſtudia) Et ſic ſtudẽs quocũq; ſe trãſferat ad literarũ ſtudia, gaudere debebit priuilegijs, dũmodo ibi fuerit ſtudium approbatũ,

vt hic, & ſic priuilegia conceduntur literarum ſtudiis,non ergo ſtudijs artificum , licet ſtudiũ verſetur circa artẽ,l.i.de abigeis,Lucas de pena in rub. C.de ſtud.libera. vrb.Ro.lib.xi, ſed ꝓprie ſtudiũ eſt circa ſciam,vel actum virtutis ex quibus prȩcipue pax naſcitur, nam ex palla de,quȩ eſt ſapiẽtiȩ dea,ñaſcitur oliua,quȩ eſt ſignũ pacis & concordiȩ,denotans ꝙ ab his qui dant operam ſcientiȩ, pax & concordia procedunt,Lucas de pẽna in l.i,col. i.C.qui ȩtate,lib. x. arg.c.ex ſtudijs de p̃ſumptio.ꝙ facit cõtra ſeminantes diſcordias,vt diabolicam videantur habere ſcientiam.

Sciẽtia mater eſt pacis

Tam ipſi , quam eorum[p] nuncii. [p] Nũcij) Priuilegia ergo competentia ſtudentibus competunt eorum nuncijs & ſeruitoribus,ſupra abundantius ſcripſi in priuilegijs,Bald.in procemio decreta.Gregorius nu.8, dicit intelligendum de famulis,,quos ſcolares circa ſe,non de illis,quos ruri habent, l. qui penam.§.ſed quod diximus,ff.de penu.lega. & hic continentur illi tãtũ,qui inter famulos ſunt recepti ad ſeruiẽdum eis prȩſentibus,l.ij.§.legatis, vbi nota,ff. de iud.l.prima.§.familiæ.ff.de publica.

Scolaſticorũ famuli gaudẽt priuilegijs ſuorũ dominorum

Veniãt[q] & i eis ſecure habitẽt. [q] Veniãt) Nota ex tex.ſcm̃ Bal.Salice.& Bolog.eẽ priuilegiũ poſſe ire,redire, & hĩtare ſecure,cõtra hoc q̲dã

Quale priuilegium ſit ire , redire, & habitare ſecure

inſurgunt his verbis,quod iure communi con
ceditur,fruſtra impetratur,l.vna, C.de theſau-
ris,glo in c.fina.de decimis,Iaſ.in l. de pupillo,
§.ſi cui opus,ff.de operis noui nuncia.ſed iure
communi,quis debet ire ſecure,& habitare,nã
latrones puniuntur,dicit Bar.nil allegat poſſu
mus allegare tex,in l. cõgruit, ff.de off.prędſid.
vbi ad officium præſidis ſpectat,vt prouincia
malis hominibus careat,pacataque ſit,& quie
ta,& homines ſecure viuant, ergo fruſtra hic
conceditur,reſpondent Bar Bal. & alij operari
iſtud verbum ſecure in tex.poſitum,quod ſco-
laſtici non tenebũtur ſoluere vectigalia,& ſunt
ab alijs oneribus exempti, vt dicit gloſ. in hac
auten.alijs etiam de iure communi datur ſecu-
ritas veniendi,& habitandi, d.l.congruit, ſed
non ſunt ob id exempti ab onerum ſolutione,
& niſi iſtud firmaremus, verba priuilegij de ni
hilo operarentur,contra l.ſi quãdo, ff.de leg.i.
l.ſi ſtipulatus.de vſu.l.prima,in fine ad muni-
cipal.vel dicit glo.licet competat de iure com-
muni, ex quo erat ſpeciali, nota dignum, fuit
neceſſe exprimere,l.item apud.§. hæc edictum
ſub.§.ait prętor,ff.de iniurijs. Vel Cynus & Bo
log. dicunt, quod iſtud fuit hic expreſſum, &
de neceſſitate. quia contra hæc priuilegia con-
ſuetudo inoleuerat,vt quilibet ſiue ſcolaris, ſi
ue alius pro rebus ſolueret vectigalia, ideo im
perator reprobat illam conſuetudinem,& hoc
videtur innuere tex.quando dicit ex peruerſa

conſuetudine,ſed illud verbum refertur ad iniuriam non inferendā ſcolaſticis , ideo iſta vltima ſolutio videtur diuinatiua , quare prima ſolutio videtur melior,nam tex. permittit ſecure ire,non ſolum propter vectigalia,ſed etiā propter repreſalias contra ſtudentes non concedendas,& alia onera quæ alijs imponuntur, quæ a ſtudioſis debent eſſe aliena, & ideo occaſione præmiſſorum, Bar.quærit, quia iſte tex. nihil dicit de receſſu,vt ſcolares ſecure recedāt, ſi ſit ſecuritas data adueniendū,& ſtādū,an cēſeatur data ad recedendum,Bar. ſe remittit ad ea quæ ipſe not. in l. vtimur , ff. de ſepulchro viola.& ego etiam ad illa quæ ſcripſi inter priuilegia his nunc contentus.

Dignum[r] nanque exiſtimamus. r Dignū) *Intentio legiſlatoris ad bonum cōe dirigi debet,* Nota hanc rationen,quare imperator has prærogatiuas & priuilegia concedit ſcolaribus,qa dignum eſt,vt omnes bona facientes,noſtram laudem & protectionem omnimodo mereantur &c.quæ ratio ſecundum Bal.denotat cauſam communis boni,& ſic notādum eſt, quod intentio legiſlatoris debet ad bonum dirigi cōmune, quod poteſt contingere tribus modis Primo modo ad bonum commune ſimpliciter,& hoc modo conceduntur priuilegia reipublicæ,& fiſco.vt l.i.prima,C.de cōdict.ex lege, & ex hoc capite exterminandi ſunt,qui reipublicæ nocent,vt ſupra,de ſumma trinita,l.nul

lus, & l.ij.de maleſi.& mathema.& l.congruit, ff.de officio pręſid.vnde propter inſigne male ficium, poteſt fieri ſtatutum in delinquentem poſt delictum cõmiſſum, l.amiſſione.§.qui deficiunt,ff:de capit.diminu. Secundo fiunt ſtatuta ad bonum commune cognationum & familiarum, vtpote, quod maſculus in ſucceſſione fœminę præferatur propter bonũ agnationis conſeruandum,vt l.prima .§.publicę,ff.deventre inſpicien.nota.in.§.item vetuſtas,de hęred. quæ ab inteſta.deferunt. Tertio tendunt ſtatuta ad bonum ſingulare alicuius, qui meretur priuilegiũ ratione virtutis vt hic,& l.aquilius, ff.de donatio.& l.ſi pater, illo titu.& l.prima, de iuſti.& iur.ſcribo fuſius in pręfa.ad ordina. regias. Sed quæro,an ſcolares galli & hiſpani habeant hæc priuilegia,& videtur quod non, quia vltra ſubditos conſtitutio non extenditur,l. omnes populi,iuncta glo.& doctrina docto. ff.de iuſtitia & iur.tex. in c.canonum ſtatuta ab omnibus cuſtodiãtur,de conſtitu. vbi glo. & docto.dicunt ab omnibus ſubditis, nã infideles non ligantur cõſtitutionibus Roma. ponti.facit,c.fina.illo titu.in vi.& glo.in proemio pragma. ſanctio. in verbo vniuerſis, ſed galli non ſunt ſubditi imperio,c.per venerabilem,qui filii ſunt legi damnata,glo.ibi,quæ dicit de facto,quia nec de iure,nec de facto, prout latius probat Do.Ioan. Igneus in tracta. an rex Franciæ recognoſcat aliquem in ſuperio-

rem,nec hiſpani,glo.in c.adrianus,ij. diſt.lxiij. quia regnum ab hoſtium faucibus eruerunt, vt glo.ibi aſſerit, igitur iſta priuilegia non habebunt. Item in Francia leges non obſeruātur, nec in Hiſpania, ergo necpriuilegia prout ſupra dixi,allegādo Benedi.in proemio,c.Rainutius,itē extra territoriū iudici impune non paretur, l.fina.ff.de iuriſdict.omnium iud.c. fina.de conſti.in vi.Contrariū arbitror verū per hanc rōem prędictā,cum ſit pium.Secundo,qa leges ſeruantur tā in Frācia q̄ in Hiſpania,tanquam rationabiles, ergo iſta tanq̄ rōabilis ſeruabitur. Tertio quia ſunt approbatę rōe lectu ræ,eo qꝓibi in ſtudijs publicis legantur, itē rōe conſuetudinis,nam a tanto tempore conſuetū eſt,cuius mēoria non eſt in contrarium,iſta priuilegia ſeruari ſcolaribus Francię & Hiſpanię, ergo & nunc eis ſeruare debent, & inique faciunt non obſeruantes ſcolaribus hęc priuilegia, & contra illos poteſt agi pena huius, auten. de qua infra dicetur.Itē ſcolares vbiqꝫ agentes,habent nomen.ergo & effectū habere debent, l.a nullo,C.de ferijs. Non obſtant ſupradicta,quia do inſtantiam per c.ecclia, de conſti.vbi priuilegia per laicos conceſſa,extenduntur ad clericos, quanuis clerici non ſint laicis ſubditi, Itē ſunt approbata per regē,& eius parlamēta, ergo debent ſeruari, niſi expreſſe inueniātur per leges regni correcta, nulla in contrariū peruerſa corruptela obſtante,de qua infra dicetur.

Vt cum omnes bona facientes. [f] Bona facientes) Nota ex tex. quod ſcolaſtici bona faciẽtes merentur laudem, & protectionem, vt Cy. hic ponderat tex. & Bologni. ſecus ergo ſi in ſcolis vagentur, & mores lenonum vel latronũ induant, tũc ceſſat iſte tex. et pro hoc facit tex. in l. prima, C. de quæſto. lib. xii. vbi quæſtores, qui bona in ſuo officio egerunt, debent recipi cũ populi acclamatione, dicit glo. clamando viuat talis, ſicut Romanus ſolet popul⁹ de papa, et ſcolares tholoſani de bonis lectoribus, qui poſtquam bene ſe habuerunt in lectura, debẽt cũ acclamatiõe recipi, ſcilicet viuat viuat, põt adduci tex. in l. iuſtiſſimos, de officio recto. prouinciæ, ſupra, vbi iuſtiſſimos et vigilãtiſſimos iudices publicis acclamationibus collaudandi imperator omnibus poteſtatem tribuit, imo inſignia eis in virtutis ſignum conceduntur, ſecundum Bal. hic. Tertio adducitur tex. in l. ij. ibi. ſemper prouidemus vnumquemque ſecundum labores ſuos ad gradus meliores, et maiores dignitates ꝑducere. de offi. pręf. p̃to. affri. ſupra. Quarto adducitur tex, ſing in l. ut virtutum merentibus præmia tribui cõuenit, ſupra de ſtatuis et imaginibus, quem ſing. dicit Ioan. montaigne, in tracta. de auctoritate, et præeminentia ſacri magni conſilii, fol. 33. Quinto adducitur tex, in l. fina. C. de tyro, lib. xii. vbi dicit, quod quis non debet celſiorem

acclamatio viuat, quib⁹ fieri debeat

gradum

gradum obtinere, niſi laborum aſſiduitas, & prolixitas hoc meruerit, & ſic vulg⁹ malefacit, dum bonos ſtudentes lingua euaginata proſequitur, & contra eos latrare non ſinit, cũ laudē mereantur & protectionem, per iſtum tex. Sexto facit tex. in l. vna, de caſtren. omnium palatino. peculio. lib. xij. vbi palatini, qui longo tēpore caſtra ſunt ſecuti, quicquid ibi acquiſierīt dicitur peculium caſtrenſe, et priuilegia caſtrēſis peculij habet. Septimo non ineleganter facit tex. in l. contra de re milita. lib. xii, C. vbi dicit tex. ꝙ non ēbitione, ſed labore ad augmentum honoris cõuenit peruenire. Octauo adducetur tex. in l. prima, de agenti. in reb. eo. lib. vbi docet nullum debere in locum agentis in rebus ſubrogari, niſi bona egerit, & diu laborauerit, & ibi ait patruus meus quod laborantibus datur honor & merces. Nono adduco tex. in l. tertia de proximis ſacro. ſcrinio. ibidē vbi dicit tex. & ibi Ioan. de platea, quod poſtquam quis bene egerit, & laborauerit, ocium dabitur. Decimo, quod habetur in ſymbolo Athanaſij qui bona egerunt, ibunt in vitã ęternam. Vndecimo dicit glo. in l. penul. infra, qui bonis cedere poſſunt, quod poſtquam Petrus reliquit rethia, dicit Chriſto, ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te, quid ergo erit nobis, & ſic præmium petebat, dicit ei Chriſtus, vt edatis & bibatis in regno, & ſedebitis ſuper duodecim tronos iudicantes duo-

decim tribus Iſrael. Lucæ.xxij,& Mathei,xix. in fine. ☞ Duodecimo videatur.l. prima, de anno, ciuilib. lib, vndecimo. C. dicens annonas non dari pro titulis dignitatum, exponit ibi Bartho. id eſt ſalaria non dantur pro dignitate, vt quia aliquis eſt doctor, ſed pro meritis, quia bene legit, & bene ſatisfacit officio, cui eſt appoſitus. ☞ Decimotertio huc accedit l. prima, C. de athletis, lib decimo, quod qui bene egit, & ſe habuit in aliquo actu, debet coronari, & eſt melior iuris, ſecundum Corſet. in ſingu. in verbo præſumptio. in ij.

☞ Decimoquarto conuenit glo. in l. quanuis, ff. de damno infecto, & in clemen. vt hi qui de ætate & qualita. Et Hieronymus in regula monacho. c decimotertio, vbi dicit, quod qui non laborat non manducet, qui non egit bona non meretur præmium, & in §. finali, in proemio inſtitu. vbi imperator promittit ſcolaribus committere rempublicam gubernandam, vbi bene ſtuduerint, ſtudete ergo, vt iuxta promiſſum imperatoris vobis ſuccedeat, debet princeps non pro titulis dignitatum, ſed pro meritis & labore conferre officia in ſuo regno, & non pro pecunijs, quas docti expoſuerunt in acquirendo ſcientiam.

Protegere ſcolaſticos quiſq; debet

Noſtram laudē, & protectionē. Protectionem) Nota quod protectio ſcolarium eſt ſub

principe,& a fortiori alij debẽt eos protegere, cum princeps eos protegat ſpeciali dilectione hic. Item omnis chriſtianus eſt ſub dei protectione,excommunicati ſub diaboli protectione. Et eſt notandum ſecundum Bald. quod quidam ſunt ſub protectione,vt hic literarum ſtudioſi,etiam non legitime nati, ideo poſſunt legitimari a principe tanquam ſpeciales filij, vt ſcripſi ſupra in priuilegijs latius. Quidã ſunt ſine protectione, vt Iudæi, de quibus ſcribitur nihil ad nos, de his, qui foris ſunt, quia nobiſcum nihil habent commune,vt cap. gaudemus, de diuort. quidam ſunt extra protectionem, vt hæretici, banniti, & rebelles, quibus non debet ius reddi, vt tenet Cynus, in l. prima,C. de natu libe. infra, & Baldus hic, & vide barba. in cap. cum M. de conſtitutio. nume. xcix & ſequen. de protectoribus regis, vide in rub. de domeſtic. & protecto. lib. xii. & ſic ſcolaſtici in vniuerſitatibus debent defendi a iudicibus & magiſtratibus, cum mereantur protectionem, vt dicit iſte tex. etiam manu militari, teſte Salice,& Bolog. hic, quamuis quidam manu militari eos expellant.

Oĩno mereantur, quorum ſciẽtia, totus illuminatur [u] mundus. [u] Illuminatur) Nota *Sciẽtia quõ dicant u homines illuminari*

bene hunc rex . quod per ſcientiam mundus illuminatur , eſt enim præceptum lucidum illuminans oculos , nam lucerna pedibus meis verbum tuum dicit Dauid,& ſicut in tenebris quis neſcit quovadat,ita ſine ſcīa neſcit quiſpiam quo recto tramite ſua pagat negocia, ideo per ſcientiam illuminabitur, tam vt animam tueatur a dæmonibus, q̃ ad protegendum res ſuas, nempe mandatum lucerna eſt, & lex lux, & via vitæ, Prouerb.c.vi, vnde ſicut per lucē oſtenduntur incognita & obſcura, ſic per legem,per quam ſcit homo quid agere, quidve fugere debeat, & qui maiori eſt ſcientia præditus,magis illuminat,quam qui parum habent ſcientiæ,ſicut maiores faſces, debent ergo periti bona facere,& maxime qui alios docent, vel aliis ſunt prępoſiti, vt illuminent alios,quippe teſte Dionyſio de angelis,ſicut angeli ſuperiores illuminant inferiores,& corpora ſuperiora, vt ſol & ſtellæ infundunt lumen ſuum ad inferiora,ſcilicet in aerem & aquā, ſic & illi qui ſuperiores& clariores per ſcientiam,grām,& perfectionem, debent alios illuminare per gratię, ſcientiæ,& bonorum exemplorū illuſtrationē, Lucę.i:Illuminare his,qui in tenebris & in vmbra mortis ſedent, ad dirigēdos pedes noſtros inviam pacis,alioqui ſi obſcurarent mala committendo,& ſcandala præbendo,longe abeſsēt a protectione iſta,& eſſent expellendi a ciuitatibus,de his alibi dicam abundantius.

Ad obediendum*deo. *Deo) Nota ſecundum Salice. & Bologni. hic, quod prius eſt deo obediendũ quam imperatori,ſeu regi, aut alteri cuicunq;, vnde dicit tex.in c.cum infirmitas, in fine, de peniten. & remiſſio. quod medicus prius monere debet ægrum ad obediendum deo, & ad confitendum, quam medicinam impendere, nec debet ei ſuadere aliquid in detrimentum ſalutis æternæ ſub pena excommunicationis, facit etiam quod dicit tex. in l.contra ·§· fina. ff. de re iud. & docto. in l.ſecunda ·§·ij. ff, ſi quis cautio,cano.in c.cum parati, de appella.i glo. prima,vbi ſi quis fuerit vocatus coram duob[9] iudicibus,debet coram maiori comparere,imo ſi compareret coram minore maiori omiſſo,de contumacia puniri poſſet,vt dicunt ibi docto. quia prius obediendum eſt maioribus,& idem cum maius periculum, vel maior neceſſitas fuerit, l.ſi quis in graui·§·ſi cum omnes, ff. de ſenatuſconſul, ſilla.quem ponderant doctores in d.cap.cum parati, poteſt adduci tex. in c: non eſt de voto,vbi voto potius debemus obedire,quam papæ diſpenſanti ſine cauſa, vt dicit ibi glo. et firmat glo.ſingu in l. prima ·§·ſicut, de aqua pluuia. arcend. minorem debere reuerentiam maiori, ergo potius deo, qui eſt rex regum, et dominus dominantium, vt dicit Dauid.☞Et an contra ius diuinum, poſſit aliquid diſponere papa, vel alius princeps,

ponit tex, & ibi doctores,in clemen. ne romani, de electio. & in cap. quæ in eccleſiarum, de conſtitu. Barba. in rubrica illius titu. Bartho.in l.prima .ff.de conſtitutio princip. Bal. in l reſcripta .C de precibus imperato. offerēd. nam omnis creatura eſt ſubdita conditori canonis. Anthonius de butrio,in cap. primo, de conſtitu. quod intellige , in his quæ ſunt ſpiritualia , & quæ concernunt materiam peccati, ca.ſolite ,de maiori, & obedien. c.fina. & ibi Imol,de præſcriptio.in auten.quomodo oporteat epiſcopos, in princi.colla.prima,c. auctoritatem,xv.quæſt.vi. Ioan. Baptiſta in repet. l.omnes populi,col.xc.in parua impreſſione.ff de iuſti.& iur.cum parum hic conueniant.alibi diſcutienda relinquo.

Et nobis eius [y] miniſtris. [y] Miniſtris) Ex iſto tex.colligi poteſt, quod imperator eſt dei miniſter, vnde miniſtri dei quatuor habere debēt conditiones,quę eliciuntur ex primo lib. Reg. c.ij.ibi, puer autem erat miniſter in conſpectu domini, primo ſicut puer eſt humilis & patiens,ita dei miniſter eſſe debet,ſecundo dei miniſter debet eſſe ſtabilis, & perſeuerans in ſeruitio, quod probatur in verbo erat.tertio debet habere diligentiam, ibi miniſter, quæ diligentia tendere debet ad intelligendum domini voluntatem,Prouerbio.xiiij.in fine, acceptus eſt

Miniſtri dei quatuor habere debent maxime

regi miniſter intelligens, & ad illam exequendam & cuſtodiendam. quarto debent miniſtri habere fidelitatem, quod oſtenditur ibi, in conſpectu domini, nam ſignum fidelitatis & amoris eſt in conſpectu domini eſſe, & ob id debet famulus iurare ſuo principi, cui ſeruit fidelitatem, & alia quæ ſcribuntur in §. fina. qualiter vaſſa. domi iura, debeat fideli. Iacobi. in tracta. de feud. in verbo, qui quidem inueſtiti, ſcripſi in arbore feudo. col, ſecunda.

Quæro nunc de dubio, de quo ab aliquibus auditoribus Tholoſæ fui interrogatus, duo vel tres ſtudentes habent vnum tantum famulum, quilibet vno momento ei præcipit, cui magis obedire teneatur, & reſpondeo omnibus ſi poteſt, ita tenet Hoſtien. in ſumma de maio. et obedien. verſi. ad quid, per textum in l. duorum libertus, ff. de operis liber. facit, l. ſeruus communis, ff. de acquiren. hæredita. l. ſi quis in graui §. ſi cum omnes, ff. de ſenatuſconſulto. ſilla. vel inuicem conuenire debent, cui obediatur, quod ſi non fecerint, & ſit impoſſibile omnibus obedire, cui tunc obediendum ſit, diſtinguendum cenſeo, aut inter ſtudentes eſt vnus nobilis genere, et alij non, tunc obediat famulus nobili primo, argumen. de hęredib. et falcid. in §. ſi quis autem, et §. interim, in autenti. de defenſori. ciuita. colla. tertia, quia maiori primo eſt

Famuli pluriū cui obedire pluſ teneātur

obediendum,c.qui reſiſtit,xi.q.3.ideo pōt dici.
Quam male inæquales ueniuut ad aratra iuuenci.
vt dicit Ouidius,relatus per Ioan.Fab.inſti.de nuptijs,in rub.et ne fortem ſociet fragilis,vult pagina præſens;, vt in fabulis Eſopi habetur, et loquitur tex.in l.ſi non fuerint.§.fina. ff.pro ſocio. Et intelligo ſiue fuerit nobilior genere, ſiue literaturæ, quia ſi vnus eſt tantum ſcolaris.alter eſt magiſter artium,et ſcolaſticus legū vel alterius profeſſionis, ſeu alter baccalaureus,doctor,vel licentiatus, vel habet maiorem dignitatem,tunc famulus obediat maiorem dignitatem habenti,per d.c.qui reſiſtit, et ibi nota. ❧ Si vero nullus altero ſit maior, vel dignior,ſed ſunt æquales, tunc ei obediat a quo maiora conſequitur lucra, arg. textus in ca. cum in officijs,et c.relatum, et c.fina. de teſtamen.et idem tenet Silueſter in ſua ſumma in verbo obedientia,in x quęſt. diſtinctione quinta. Si vero tantum habeat ab vno, quantum ab altero, tunc obedire debet præcipienti negocium magis habile,et neceſſarium, vtpote ſi vnus præcipiat parare prandium. arg l.maiorem,et ibi nota.ff.de pac. Si nullus actus eſt habilior, et magis neceſſarius, poteſt famulus gratificare cui velit, argu.l. fi. ff. de religio. et ſumpti.funerum,melius facit,l.ſi quis in graui.§. ſi cum omnes, ff. de ſenatuſconſulto, ſilla.❧ Si vero famulus nollet eligere, vel non

auderet,crederem ſorte eſſe dirimendum,arg. l.in tribus,cum l.ſequen.ff,de iud. & maxime cum agatur de facto,ĩ quod ſors cadere poteſt ſed non ſuper iure,glo.ſing.in l.vna.C.vti poſ ſid.ſecundum Angel.in.§.ſed & ſi,inſti. de ſatiſda.tuto,quam reputant ſing. Imol. Alex.& Iaſ.in l.huiuſmodi,§.fina.col.fi.ff,de lega.primo,& Barba.in prœmio cle.in,§,hæc ſane,col. 28.& Feli. in c.capitulũ,col,penult.de reſcript. & eundem in c.licet,col.fi.de proba.& quando vaſſalus habet plures dominos,quẽ habeat defendere,ponit Bal.in l.prima,ff,de rerum diuiſio.& ĩ l.vna,§,ne autem, C, de caduc.tollend. Docto.in c,vno,§,omnes,hic finitur lex,deinde conſue.regni incipiunt,Io. Raynauld, in,§, imperialem,§,firmiter,in 12. q . de prohibita feud.aliena,per Feder. Iacob. de ſancto Georgio, in tracta.de feud.in uerbo,& promiſerũt, eidem domino,col.5.in 8.quæſt.Io.de terra rubea,in tracta.contra rebelles regum,arti.nono tertĳ tracta.uerſ.13.vide per Io. And.in regula contractus,de reg.iur.in vi. in mercuria, de aduocato qui recepit ſalarium a duobus monaſterĳs,ſi litigent inuicem,cui ſeruire debeat, & quando quis in omnibus promiſit obedire, vel tenetur,tunc ſolum tenetur obedire in licitis,& honeſtis,ſecundum tex.in c.vno.de iureiur.in vi.glo.ſing.in l.non videtur,§. qui iuſſu,de reg.iur.c.veniens,de iureiur. Et quando quis eſt incola duorum locorum,ſivocetur ad

munera ĩ vtroq; loco, cui teneatur obedire: ponit glo. & ibi Doct. in l. ciues, de incolis, lib. x. C. Itẽ vidi controuerſia Tholoſæ inter ſcolaſticos, apud quẽ deberẽt eẽ archę cibarię claues. quidam eas digniori concedebant, arg. l. procurator, C. de edendo, alij contrarium aſſerebant ſcilicet, quod penes hebdomadarium, vel eius famulum eſſe debebant, quia poſtquam ſuæ adminiſtrationi alij cõſentiunt, ergo videntur etiam cõſentire, vt cuſtodiat claues, nam cum mandatur, vt emat, ergo vt cuſtodiat, ſed non poſſet cuſtodire, niſi haberet claues, igitur eas habere debet, arg. l. cui, ff. de iuriſdict. omnium iud. & nobilior quoad hoc videtur, cum habeat adminiſtrationem, quam nobilitatem vellem a me abeſſe. Vidi etiã aliam quęſtionem inter duos ſtudentes Caturci, vnus volebat vigilare vſque ad vndecimam horam, alter volebat ire dormitum hora nona, & hic volebat cogere alterum venire eadem hora nona, alias claudere volebat ianuam cubiculi, poſtquam lectus erat ĩ cubiculo ſuo, allegãs quod in re ſua licitum erat facere, quod libet, & ſic claudere, iuxta tex. in l. fluminum, ff. de damno infecto. & in l. nemo exterus, de iude. & l. in re mandata, C. manda. alter aſſerebat, quod lectus erat communis, & ſic poterat vti eo quolibet tempore, ſed eos concordaui, quod vnus vigilaret vſque ad mediam noctem, & alter poſtea ſurgeret illa hora, iure tamen non ſic reſpondiſ-

claues apũd quem ſcolaſticorum eſſe debeant.

ſem, ſed quia ita voluerunt, nam pro primo veritas inclinat, cum quilibet ſe teneatur concordare moribus illius cum quo habitat, ſicut dicit Neuiſa, in ſylua nuptia. de vxore, & ſupra dixi.

Vidi etiam aliam quæſtionem, tres erant ſcolares in vna domo, vbi erat vna pulchra domicella, vnus illorum de omnibus dabat portionem domicellæ ſuæ amaſiæ, & filijs eius, alij ægre ferebant, quęſierunt a me, an ille amaſius poſſit iure hoc facere, Reſpondi, quod de ſuo debebat elemoſynam, ſiue donum facere, non de cõmuni, cum ſatis ſit paruum penſum ſcolarium, & penſio, & vnus ex focijs non poteſt imponere ſeruitutem, l. 2. ff. de ſeruitu. nec ergo poteſt rem communem dare, quo ad partem alterius, l. ſerui, §. primo, ff. de lega. primo, quod ĩtelligerem, niſi de beneplacito aliorum, ſed cum conſenſus aliorum interuenit, quis illorum debet dare? an amaſius iſte? dico quod non, ſed vt ſupra dixi, in alia quæſtione nobilior, & maior, vel is qui habet adminiſtrationem illius hebdomadę dabit, & iſta ſententia videtur ęquior, an portionem teneantur ſcolaſtici dare hoſpiti, in cuius domo habitant? Reſpondeo ꝙ non, quia nemo de proprio, beneficiũ facere cogi debet, c. precarie, x. q. 2. *&* quia habet hoſpes pẽſionẽ ab ſcolaſtico, ſi gratis inhabitaret, putarẽ tũc aliquid dari poſſe hoſpiti, ſi portio eſſet ampla, quæ cõmuniter nõ eſt.

Hoſpite unus ex pluribus de re coĩ an poßit dare, & qs.

Subiectorum vita [z] informatur quaſdam. [z] Informatur.) Nota quod ſicut ſaccus informatur, & capit formam a frumento, ita vita ſubiectorum a doctrina doctorum, & literatorũ, & ſic homines quodammodo videntur eſſe ſine forma abſque ſcientia, vnde dicit Cicero in officijs, multos eſſe homines nomine, & paucos re, & hic inquit Bologni. quod doctores debent inſtruere ſubditos, vt principi obediant poſt deum, ob id ad regendas prouincias deſtinantur, Docto. in l. fin. C. de off. diuerſo. iud. & ad Rempublicam non minus neceſſarij, & vtiles ſunt, quam milites, l. aduocati, C. de aduoca. diuerſo. iud.

Quales ad regendum prouincias deſtinari debeant.

☞ Aduertendum eſt, quod hi tales eſſe debẽt qui poſt aurum non eant, ſed poſt Chriſtum, qui quæſtum doctoratum non exiſtiment, nec requirant datum, ſed fructum, qui regibus Iohannem ſe exhibeant, Ægyptijs Moſem, fornicantibus Phines, Heliam idololatris, Heliſeum auaris, mentiẽtibus Petrum, Paulum blaſphemantibus, Chriſtum negociantibus, qui ſcolares non ſpernant, ſed doceant, diuites nõ palpent, ſed terreant, pauperes nõ grauent, ſed foueant, qui cum turba intrent, non cum ira exeant, qui eccleſias non ſpolient, ſed emendent, qui marſupia non exinaniant, ſed corda reficiãt, & ſcolarium crimina corrigant, famę prouideant ſuæ, nec inuideant alienæ, hæc Ber. libro 4. de conſidera. Refert Lucas de penna, in

rub. C,de legatio.col.9 lib.xi,verſi. vigeſimo legatus, & tales de meliore nota commendare debemus.

[a] Speciali dilectione eos ab omni iniuria deffendamus. [a] Speciali dilectione) Nota quod ſpeciali dilectione imperator diligit literarum ſtudioſos,& ſic omnes alij eos diligere debent, & ab omnibus iniurijs defendere, imperator tamen diligere intelligitur bonos,& non pſeudo ſcolaſticos,quia dilectio in malo non eſt,c.omnis qui,de pœniten. diſt. 1, & glo. hic dicit, quod quamuis omnes debeant ab iniurijs defendi, hi maxime,ne videantur negligi,ex quo infert Bal,quod omiſſo medio ad imperatorem, vel ad eius ſupremam curiam appellare poſſunt, nam qui ſpecialiter diliguntur,ſine vllo medio accedunt ad principem, & ſic cum diligantur, merito his priuilegijs ſunt decorati,licet multi inſurgant in eos,& iniurijs,furtis,& vexationibus illos impetant,ideo ſubiecit tex. quis eorum non miſereatur,&c.Hodie multę ciuitates inſurgunt contra vniuerſitates, quas apud ſe habent, non cognoſcentes quid honoris boni ve illis per eas accedat,quarum natura filijs viperæ ſimilis eſt,quæ partu filiorum corroſis a fœtu lateribus euiſceratur,has igitur vniuerſitatibus, propter habitãtium ingratitudinem, priuandas cenſerem,& alio,vbi honor,& literarum decus ſeruaretur, transferendas.

Scolaſtici diligendi, & ab iiurijs defendẽdi ſũt

Quis ei eorũ non [b] miſereatur? [b] Miſe-reat̃)

Ex hoc tex. collige, quod omnes debent miſereri ſcolarium, maxime propter ſequentia. Primo, quia fiũt exules, vt dicã in ſeq. no. & ſic illis adipiſcendę amore ſcientiæ multũ peregrinandum ẽ vt hic, & l. cũ filiusfamilias, ff. ſi cer. peta, & ſicut peregrini propriã ciuitatẽ relinquũt, in auten. vt differen. iud in pric. colla. 9. vbi dicit ꝙ eo multũ affligũtur, & Aret. ĩ l. z. col. 4. ff. ſol. matri. tex, in c. ſi quis romipetas, z4. q. 3. ita & ſcolaſtici, iõ aliqui voluerũt tenere, ꝙ ciues nõ hñt hęc priuilegia, vt ſup. ſcripſi in verb. peregrinant̃, & licet ĩpiũ ſit ꝓpriã domũ dimittere, vt dicit glo. in l. vna, C. ſi curial. relicta ciuita. rus habita. Maluer, lib. x. infra, & q̃tuncunq; vilẽ ceſpitẽ terrę ſuę patrię quis nõ põt citra moleſtiã deſerere, glo. in l. fi. C. de municipib. & origina lib. x. q̃a cuilibet ſua patria dulciſsia ẽ, l. qui hẽbat, ff. de leg. 3. & ꝓprię patrię debetur honor, & fidelitas, & ẽ potior tp̃e ſicut natura eſt prior ſuo añcedẽte, p tex. in l. mĩme, ff. de religio. & ſumpti. funer. & glo. in l. fi. C. de aboli. ait pugnandum eſſe pro patria, iuxta dictum Cato. idem dicit glo. in l. veluti, ff. de iuſti. & iur. eas adducit Barba. in tracta. de pręſtan. cardi. in prima quęſt. Baſilica primę partis, col. 8. & vnicuiq; videtur ſua patria pręſtãtior alia, l. moneor, C. de ſer. expor. Alex. cõſil. vlt. in 4. volu. tamen ſtudioſi ſcientię amo-

De patria m. Ita hic vide,

re peregrinantes patriam, ac omnes parentes relinquunt,& ideo imperator hoc ſciens, dicit hic, quis eorũ non miſereatur? exemplo Chriſti, qui reliquit parentes, vt audiret doctores; Lucę z.c. facit quod dicit Cicero,1. officiorum, Vnicuiq; noſtrum chari ſunt parentes, liberi, & familiares, ſed omnes hominum charitates, vna patria complexa eſt, pro qua non dubitet quis bonus mortem appetere.

☞Refert Barba. in l. cum acutiſſimi, col. 9z. de fideicommiſſ. infra, & idem ait Cicero, vbi ſupra, non ſolum nobis nati ſumus, partẽ patria vendicat, & idem 4. Rheto. nullum periculum pro patria graue putandum, & qui id fugiunt, ſtulte faciũt, & ingrati reperiũtur ciuitati, facit tex. in l.1.§. quanuis, verſi. ſed & ſi ſeruus, ff. de vent. inſpiciend. & l.1.§. & generaliter, de vent. ĩ poſſe. mitten l. poſtliminium, §. filius, ff. de capti. & multi pro Republica mortem nõ timuerunt, in hyſtorijs habes eos, nam fortitudo, quę patriam defendit, plena iuſticia eſt, ca. fortitudo, z3. q. z. & qui eam defendit, non infamatur, l. neminem, C. de infamibus, & qui amore patriæ moritur, prẽmiũ a deo conſequetur, c. omni, z3. q. 8. & naturale eſt, vt ſolum genitale quis diligat, et nihil dulcius quis habeat patria, vt dicit Hiero. ſuper Hieremiam, relatus per Io. And. in regula, quod alicui, de reg. iur. in vi. in mercu. et talis quis præſumitur, qualis eſt patria ſua; l. quod ſi nolit,

§.ſi mancipia,ff.de ædili.ędicto. Barba. in re-
pet.c.Raynaldus,col. 88.de teſta.
Aduertendum eſt tamen,quod nemo pro
pheta eſt receptus ſine honore, niſi in patria,
l.hi qui,& ibi glo.ff.ex quib.cauſ.maior.&Ma
thæi 13.c.in fine,& Chriſtus, dum excitaſſet a
mortuis puellam,de qua Marci 6. & iuiſſet in
patriam,et ibi docere cepiſſet,audientes admi-
rabantur dicẽtes,vnde huic hęc omnia,et quæ
ſapientia quę data eſt illi,et virtutes tales,quæ
per manus eius efficiuntur,nonne hic eſt fabri
filius?et Marię frater Iacobi & Iudę & Simo-
nis? nonne et ſorores eius hic nobiſcum ſunt,
et dicit illis IESVS, non eſt propheta ſine hono
re,niſi in patria ſua,et in domo ſua,et ĩ cogna-
tione ſua, et ideo Chriſtus interrogatus alibi,
Lucæ 4. quare miracula nõ faceret in patria?
Reſpondeo, quia nemo propheta acceptus eſt
in patria ſua,quare ſi non ſit tibi bona patria,
peregrinare,et vide Pepin in ſermo. quadrage
ſima, in ſecunda feria poſt tertiã dominicam,
qui pro patria morit̃, martyr efficitur, Alber.
conſil. xii,col.1. nam dulciſſima eſt patria com
modum in illa facientibus, ſecũdum patruum
meum,in l.1.C.ſi curia,lib.x.et aliquis plus ho
noratur, ſi aliquo tempore patriam dimiſerit,
et ibidem ſigna infantiæ reliquerit, et poſtea
ad eam reuertatur, vt videmus oculata fide,
et Ambro.in lib.de officijs ait,ordinata pietas
eſt prima in deum, ſecunda in patriam, tertia
in parentes,

in parentes,& Valer.lib 5.maieſtati patriæ parentũ charitas vires ſuas ſubiecit, fraterna quoque charitas aĩo æquo, ac libẽter cedit ſumma quidẽ cũ rõe,quia euerſa domo, interdũ reipublicæ ſtatus manere põt, vobis ruina penates omnes ſecum trahat eſt neceſſe,fruſtra quippe de ꝑle cura ẽ,niſi rebus pñtibus conſulatur,vt ait Oroſius, lib.4. ad Auguſtum,& vaſſalus, qui iurauit fidelitatem ſuo domino, non iuuabit eum contra ſuam patriam,c.de forma, 22. q.5.Feli. in c.ego N.de iureiurando, & tex.in rub. de noua forma fidelitatis, & legibus patriæ vnuſquiſque viuere debet,l.3.in princ.ff. de muneri.& hono.c. illa, 12.diſt. pertinet autem ad virtutis officium & patriæ viuere, & propter patriam procreare, dicit Auguſti.de ciuita.dei,c.1. & aliqua refert Lucas de penna, in l.in filijs,C.de decurio.lib.x. infra, col. 2.& in d.l.vna,ſi curialis, eo. lib. & dicitur patria, quaſi nobis parans tria, primo neceſſaria ad vitæ ſuſtentationem,videlicet alimenta, ſecundo neceſſaria ad conſeruationem humani generis, nam in patria homines naſcuntur, creſcunt, & multiplicantur, quæ conſeruant genus humanum, tertio parat nobis neceſſaria ad inſtructionem, & educationem vitæ moralis,videlicet rectores,doctores, & iudices, per quos moribus informamur, & vitijs refrenamur,& in ſcientijs promouemur,et hæc nobis parat patria,teſte Alber. in l. veluti, ſupra al-

Patriæ tria commoda.

vendendum,allegantes licitum eſſe contrahentibus ſe inuicem decipere,l. in cauſę z. ff.de minor,l.item,§.ſi,ff, loca. hoc tamen non conuenit bono viro,vt dicit glo. ſing,in l. ſemper,in cõtractibus,ff.de reg.iur. & illã glo.dicit ſing. Iaſ in,§.ſed iſte,nu.115.inſti. de actio. & per illam glo. Thomas Ferra.dicit in cautel,6.quod ille qui minori quam valeat precio vendidit rem,licet non vltra dimidiam deceptus ſit, agere tamen contra emptorem poterit, faciendo poſitionem, quod ille emptor eſt bon⁹ vir, ſi dicat ſum, habebis fundatam intentionem, quia bono viro non conuenit aliquem decipere,per glo.alleg. ſi dicat non ſum,debet a iudicio expelli, ergo nunquam negaret ſe bonum virum,ſed non tenebitur illi poſitioni captioſe reſpondere,vt tenuit Gerard. de petra ſancta,ſing.zz.illam etiam glo. inſequitur Io. de monteferra. in repet,c,primi,in princi.de conſti.in, vi.ac Antho.de Burgos, in c. cum dilecti,col.4.de emptio.& vendi. & Pantha. Calder.in repet.l. rem maioris, col.38.cum ſeq. C. de reſcinden. vend. quæ cautela parum prodeſſet nobis in Franciæ ciuitatibus, vbi fere omnes aduocati eam ſciunt, ideo tales hoc modo eos decipientes non ſunt boni viri.

Item mulieres ex alia parte euacuant burſas ſcolarium pecuniis, vt dicebat Origenes philoſophus, & ſecundus, vt in eius vita, licet videre, diffiniendo ſic mulierem, vt

mulier ſit hominis confuſio, īſatiabilis beſtia, continua ſolicitudo,domus tempeſtas, indeficiens pugna,damnum hominis, viri incontinentis naufragium, adulterij vas precioſum prælium,animal peſſimū.pondus grauiſſimū, aſpis inſatiabilis,humanum mācipium, ianua diaboli,cauda ſcorpionis,ſepulchrum dealbatum,forma decipiens,mors manifeſta, euacuatio burſarum, inquiſitio munerum, doctrinæ impedimentum, turbatio ſcolarium, infamia ſacerdotum,confuſio religioſiorum,radix vitiorum, cuiuſcunque mali finis, & principium,Ita diffinit Alber.in dictio. in verbo,mulier,quod ad me attinet,hæc improbare,vel reprobare, cum harum ſim inexpertus, facile nō audeo,verum ſi,quæ ſupra iactantur, vera eſſent, non eſſet narrandum, ſi ſcolaſtici fierent de diuitibus pauperes,adeo quod philoſophi, qui vſquamvacuum reperit,nonvalent,in crumenis ſcolarium inuenirent, cum communius vacuę inueniantur, auro & argento, & Bulgę doctorum regentium multotiens.

Quid ſit mulier.

❧Secundo fiunt de diuitibus pauperes,propter bona in patria dimiſſa,quæ communiter ſunt neglecta abſentia dominorum,vt ait Bologni.hic,& patet de Anaxagora philoſopho, qui cum diues eſſet,de ſtudio reuerſus poſſeſſiones deſertas inueniens dixit, ſaluus non eſſem, niſi iſtæ periſſent.

❧Tertio propter peregrinationem,quam fa

ciunt ſcolares,nam propter eam inopia venit, vt dicit tex. & ibi glo. & Docto. in auten. de exhibendis reis,colla.v.in princi.

Quarto, propter magnas expenſas ſtudij, tam in victu, alimentis, veſtibus, quam in libris, & ideo dicit iſte tex. quis eorum non miſereatur?

Sed contra non videtur pauper,qui habet patrem diuitem,c.primo,de magiſt.c.clericos, prima q.2.ſed reſpondeo,quod non ſunt pauperes habitu,ſed bene actu,quia pater permittit ſuos filiosviuere in paupertate,vt ſapiētiores fiant, nam aliqn̄ indigentia facit ſapiētem, & abundantiavagū & diſcolum,Deci. in c.epiſcopus,de pręben.& ſecundū philoſophum,x. Ethico.pauperes ſunt aptiores ad fœlicitatem, ſeu ſcientiam, quam diuites, eo quia minoribus ſolicitudinibus impediuntur, & idem videtur Eſa.dicere, c. 28. quem docebit ſcientiam,& quem faciet intelligere auditum,ablatatos a lacte,auulſos ab vberibus,id eſt,ab huius mundi delicijs,diuitijs, & honoribus, exponit Pepin, in ſermo.de deſtructio. magnarum ſcola.ciuitatis, in deſtructio. Niniuæ, ibi plus dicens pauperes acutiores ingenio, & paratiores ad ſtudium, quam diuites, ibi vide ampliora, ſi delectet.

Tertio miſerendum eſt eorum,quia ſemetipſos exinaniunt,vt in hoc tex. id eſt, ſe extenuant,& ad nihilum redigunt,ſcientiæ amore

capeſſendæ, cum primum eis traditur præceptor, ſeu pedagogus, ſeruituti mācipātur, cum nihil ſine pedagogi licentia audeant agere, & inexſtimabilem rem perdunt, libertatem amittendo, l. libertas, ff. de reg. iur. quæ libertas eſt lumen vitæ, l. 1, §. optimus igitur, C. de offic. prę. prę. affr. ☞ Quarto eorū miserēdum eſt, inſtar enim monachorum efficiūtur, nec nolle, necvelle habēt, ſed in poteſtate pedagogi ſunt vt notant Doct. de monachis, in auten. ingreſſi, C. de ſacroſanct. eccle. & ſicut religioſi triplicem ſtatum aſſumunt. ☞ Primus eſt ſuijpſius anihilatio obedientiam promittendo, ita & ſtudēs iuuenis ab initio ingreſſus ſtudij, promittit obediētiam pedagogo, & ſe nihili facit, etiam ſi ſit ex illuſtri domo ortus. ☞ Secundus ſtatus monachorum eſt, omnium rerum mundanarum exprobratio, eas a ſe penitus abdicando, ſic ſcolaſtici omnes mundi amplexus a ſe abdicant, accipiendo magiſtrum, & ſtudendo, nam nec choreas audire, nec ludis intereſſe, nec riſus conſpicere audet, nec loqui licet, manus quoq; habet interdictas, quibus alludit, os habent, & non loquentur, oculos habent, & non videbunt, aures habent, & non audient, nares habent, & non odorabunt, manus habent, & nō palpabunt, pedes habēt, & non ambulabunt, non clamabunt in gutture ſuo.

☞ Tertius religioſorum ſtatus, eſt ſuijpſius ſanctificatio caſtitatem vouendo, ſic ſtudentes

exacte, & ſcolas pertinaci animo frequentantes, maxime collegia ingredientes, & conuictores ſanctificantur, & in collegio quaſi ſancti fiunt, quia teſtãte Hieronymo, ama ſcientiam ſcripturarum, & carnis vitia non amabis, c. nunquam, de conſecra. diſt. 5. ita ſcribit Bal. in d. auten. ingreſſi.

❧ Quinto miſerendum eſt, quia non audent comedere, licet habeant appetitum, timore magiſtri, vel modicum, cum parum habeant, nec horis quibus libet, ſed quando magiſtro placuerit, & poſt lectiones nec bibere licet, & ſi bibant, ita modicum vini, quod columbo non ſufficeret, dabitur, & illud dilutum, & aliquando mucidum, vt ſalubrius ſit aquam mundam bibere, quam illud vinum, vbi in domo patris ſui mercenarij epulantur ſplendidé, ſed debet tunc ſcolaſticus horum memor alacri animo perficere ſtudium, & poſtea a patre cum maiori honore accipietur, & tractabitur, quam filius prodigus in Euangelio deſcriptus.

❧ Sexto, nec dormire poteſt ad ſaturitatem, contra dictum ſapientis, Quod ſatis eſt dormi, licet non habeat præceptorem, vt non amittat lectiones, mane illi ſurgendum eſt, tamen ſufficienter dormire, & non minus ſex horis, & plus aliquando pro qualitate perſonæ, ſecundum medicos, quia flegmatici plus dormire poſſunt, quam colerici, vel ſanguinei.

Septimo miſerendum eſt, quia licet dubia in meliorem partem ſint interpretanda, c. 2. cum ſimilibus, de regul. iur. tamen contra ſcolares vulgus malum præſumit, ita quod ſi frequentent domum mulieris, dicetur, quod non docent eam pater noſter, Bal. in l. neque natales, col. ſecunda, de proba. licet glo. in c. abſit, xi. q. 3. dicat debere præſumi clericum amplectentem mulierem, hoc facere cauſa benedicendi, & cauſa docendi decem præcepta legis, Alex. conſil. 127. ſaluatoris, col. 3. in 4. volu. & præſumendum eſt, quod zelo charitatis hoc faciat, a tali tamen charitate ait, coniugatus liberet nos deus, teſte Ioan. de Neuiſa, in ſylua nuptia. fol. 16. Angel. in tracta. de malefic. in glo. *che ay* adulterata, q. 3. & Paul. de mõte pico, ĩ repet. l. titia. §. titia, nu. 129. de lega. 2. ff. ideo dicit Benedict. in c. Rainutius, in verbo, duas habens filias, nu. 208. de teſta. quod eſt diſtiguendum, nam ſi illa, quam alloquitur ſcolaſticus, eſt vetula, tunc non eſt ſiniſtra ſuſpitio, ſed ſi eſt iuuenis, & pulchra ſecus, tamen quia omne birretum de nocte bonum eſt, vtor verbis Ioannis de Neuiſa, in ſylua nuptia. in fol. 9. contrarium videtur dicendum, ſed non erit adeo ſiniſtra ſuſpicio cum vetula & deformi, quam cum pulchra, cum non ita inclinetur appetitus, vt dicit glo. in c. fi. 14. q. 5. fateor tamen quod turpes magis appetunt, ꝗ pulchræ, & ideo dant pecunias amaſio, vt dicit Neuiſa,

Vulgus contra ſcolares malum præſumit, licet boni præſumi debeant.

ybi ſupra,vel ſunt nunciæ ad pulchras, & quã do fatuum pro ipſis inueniunt,gratanter accipiunt. Sed Berberius in viatorio iuris, in rub. de adulte.in hæc verba ait,quod nos galli,qui fidem habemus de honeſtate mulierum noſtrarum arbitramur ſemper in bonam partem, licet itali zelotipia pleni contra nos gallos malũ præſumant,& iſtam cõtra ſcolaſticos præſumptionem credo ortam a maleuolis, & ideo repellendam dico,tanquam temerariam,vt tenet Hoſtien.in ſumma de præſumptio.§.3.proceſſit etiã a ſeruientibus,qui ſp inimici ſcolarium ſunt propter mulieres,teſte Ioanne Fabro,in.§. illud,inſti.manda. Tamen de ipſis ſtudentibus præſumendum bonum eſt multipliciter. Primo ratione ortus ſeu nationis,quia vt plurimũ ſunt ex bonis parentibus orti, ideo boni præſu mendi,nempe qui de bono genere nati ſunt, boni cenſentur,l.quod ſi nolit §. qui mãcipia, ff. de edili.edict. Secundo ratione ſcientiæ, in qua quotidie verſantur,tex.& ibi docto. in ca. penult.de præſump tio. & ideo deinceps ceſſet vulgus malum contra ſcolares præſumere. Tertio tratione inſtructionis, ſunt enim a pueris inſtructi ad bonos mores,c.ex ſtudijs,de prę ſumptio.Quarto quia ſoliti ſunt ſtudere,& ſic bona agere, & ex ſolitis bonum eſt argumentum,l.ſi quis donaturus, ff,de vſufructu,l.certi condictio§.ſi nummos,ff.ſi certum peta,& ſupra ſcripſi. Quinto debent boni pręſumi pro-

pter ſocietates quas frequentant, nam ſtudioſi ſunt cum doctoribus aſſidui, & doctores eos ad bonum incitant, ergo præſumendum eſt quod doctrinam præceptoris ſequantur, licet quandoque tabeſcant.

uxores diuites ſcolaſtici pauperes uix inueniunt

Octauo eſſet eorum miſerēdum alia ratione, nam poſtquā amore ſcientiæ omnia bona conſumpſerint, licet ſint bñ eruditi, tñ qa ſunt pauperes, vxores non inueniūt diuites, nā mulieres maxime diuitias quærūt, & de bonis moribus apud eas vltima fit quæſtio, teſte Iuuenal. & licet æquiparentur literati nobilibus, c. de multa, de præben. & glo. in l. ſocietas, ff. pro ſocio, hodie tamen ſcientia alget, ob id pauperes coguntur facere illud, quod dicit tex. & ibi glo. in l. ſi voluntate, C. de dotis promiſſio. quod ſi ſcholaris ex magnis parentibus velit ducere vxorem, habebit eam ſine dote, vel modicam, & omnes conſanguinei vxoris replebunt eum promiſſionibus, adeo, vt diuitem cū triduo facere debeāt. ſed quicquid dicant, nō te fidare, quia poti⁹ cōſanguinei mulieris te pauperē facient, munera magna abs te die nuptiarum quærentes, & totam modicā dotem conſumētes, & poſtea te deriſui habebūt, qppe nil habet īfelix paupꝑtas durius in ſe, q̄ quod ridiculos hōīes facit, vt teſtatur ſatiric⁹ ille Iuuenalis, & paupꝑ demū forte nō valēs magnas veſtes prçſtare vxori ſuç cornua ſumet, nā multæ ſe ꝓſtituūt, vt habeāt īdumēta & ornamēta mere

tricia,conciuis in addit. ad dy.in regu.fina.de reg iur.in vi.Quãuis homo bonę famę & opi niõis debeat ampliorẽ dotem habere,& literatus,q̃ alius etiam diues,quia maior eſt ſcientia omnibus diuitijs,ideo ſcolares bonę opinionis & ſcientiæ magnas deberent conſequi dotes. l.ſi furioſi,in fine ibi,tam opiniõe perſonæ quã moderatiõe,C,de nupt.l.quæro, ff.de iure dotium,l.cum poſt §.gener ff.illo titu. Rauenna. in alpha.inverbo bona fama,Bonus de curtili in tracta.nobili, in 4.parte,nu. xli. in,xix, priuilegio,& Alex.conſil.ccix.in vi.volu.

39 Nono eſſet miſerendum,quia ſeipſos ſcientię amore conficiunt,vt hic dicit textus.&hoc ratione ingẽtis ſtudij & laboris,videlicet in audiendo tota die,ſtudẽdo incõtinẽti poſt paſtũ, relinquendo qñq; prandiũ & cenã, ac faciẽdo menſam de libro, vt multi faciũt, & hoc refert Ludo. Roma. de ſuo pręceptore,ſing.xci.& nõ ſolum interdiu ſtudendo,ſed etiam noctu,licet ſint magni dies, vt atteſtatur feciſſe Accurſius in auten. vt iud.ſine quoquo ſuffrag. in princolla. ij. ratione cuius exceſſiui ſtudij ægritudines multæ proueniunt, & quandoque mentis alienationes,vt dicit tex. & ibi Card.i clemen. exiui,§.licet,de verb. ſignifi. & forte non eſſet ponere os in cælum, illos amore ſcientiæ morientes,dum tamẽ diſcant ad bonũ finẽ eſſe quaſi martires,quia deus eſt ſcĩa,c.ſi iuſta, 38. diſt. vñ ſtudẽs debet ſe cõformare ſtomacho tę *Temperate ſtudendũ eſt*

perato,quia ſicut ſtomachus non capit vltra vires digeſtiuas, ita ſemel quis non plus ſtudeat, q̃ patiantur vires ingenij,alias indigeſta ſequitur ciborum confuſio,ſecundum Feli.in c.primo,col.prima,de magiſt.& parum quis proficit,niſi animo ſtudeat alacri.in § fina. in proemio inſti.vnde dicit commentator,ĩ 4.ethico. omni ſtudioſo ludus eſt neceſſarius,ne ſibi mẽs efficiatur inutilis, ſi enim ſemper ſtudio intendit,& animum vehementer ad aliquid dicendũ vel faciendum applicet,re verá ſpiritus reſoluitur,& motus animales,& membrorum arctus deſtituuntur,& membris deſtitutis,etiam virtutis ſtudium anihilatur, propter quod ſtudioſus requie indiget,in qua ſpiritus relaxatur, & ſenſus ad animi votum diſſoluitur,vnde in vitis patrũ legitur, ꝙ cum quis vidẽs beatũ Ioãnem Euangeliſtam ludentem cum ſuis diſcipulis ſcandalizaretur, illi ſanctus Ioannes dixit, tende arcum,quem in manu habes, quod & fecit,cui dixit iterum tende, & fortius,qui reſpõdit,timeo quod rumpatur, ſic ait diuus Ioannes,niſi mens aliquo ſolatio refocilletur, deficit,& rumpitur.Idem ait Seneca; non ſis ſemper in labore,ſed requiem animo tuo dato,omnia enim tempus habent,& ſuis ſpacijs tranſeunt vniuerſa,quę ſunt ſub ſole,tempus naſcendi,& tempus moriendi,tempus flendi,& ridendi,tempus ſaltandi,& tacendi, & loquendi, & alia.Eccleſiaſt.3.c.glo.in c.dolentes,de celebra.

miſſa. & dic propter iſta miſerendum eſſe ſco-
larium, & propter pericula ſequentia. Tamen
hodie non ita vehementer ſtudēt, vt olim mea
etiam memoria, ſed triduo, dum tamen ſciant
aliquas literas græcas, putant quidam ſe iuriſ
conſultos factos, ſed falluntur, cum quælibet
ſciētia habeat proprios terminos.

Qui amore ſciētiæ[e] exules facti. [e] Exules)

Nota ꝙ ſcolariū miſerendū eſt, primoq́ꝫ fiūt
exules amore ſcientię, ergo ſi non fiant exules
non erit miſerendum, ſed dixi contrarium ſu-
pra, in verbo peregrinantur. Collige tamen, ꝙ
ſi aliqui peregrinantur cauſa lucri, nō eſſet mi
ſerendum, quia tex. loquitur amore ſcientiæ.
Item hic tex videtur innuere, quod exules poſ
ſunt teſtari, vt ſupra ī priuilegijs ſcripſi, & poſt
quam ſunt priuilegiati in teſtando, ergo licet
ſint exules, poſſunt teſtari. Reſpoñ. ex verbis
Benedicti, in c. Rainutius, in verbo mortuo, in
primo nu. 306. extra, de teſta, quod triplex eſt
exilium, quoddam enim eſt voluntarium, &
ſumme meritorium, & egregium, quod multi
pro Chriſto voluntarie aſſumpſerunt, vt legi
tur Lucæ. i. de beato Ioanne, & de beato Hiero
nymo, vt ipſe narrat in epiſtola ad Euſtachiū,
& hoc exercuit primus hæremita Paulus, &
multi alij, de quibus in vitis patrum legitur,
Aliud eſt exiliū multū laudabile, & etiam
meritoriū, de quo loquitur hic tex. quod amo

Exilium triplex.

more ſcientiæ & virtutis ſit & Hieroni. in epiſtola prima ad Paulinum (inquit) legimus in veteribus hiſtorijs, quoſdam luſtraſſe prouincias, nouos adijſſe populos maria trãſijſſe, vt eos quos ex libris nouerant, coram quoque viderent, ſic Pytagoras memphiticos vates, ſic Plato ægyptum, & Architam Tarentinum, eandem oram Italiæ, quę quõdam magna Gręcia dicebatur, laborioſiſſime pagrauit, vt qui athenis magiſter erat, & potens cuiuſque doctrĩa academię gymnaſia perſonabãt, fieret peregrinus, atque diſcipulus, mallens aliena verecunde diſcere, quam ſua imprudenter ingerere, denique, &c. Et iſta duo exilia non impediunt teſtamenti factionem, cum non ſit pena iſtis, nec cēſeantur abſentes, ſed pro præſentibus reputantur, c. cum ex eo, de electio. in vi. vt in priuilegijs ſcripſi, & de iſto loquitur Fels. in c. primo, col. ij. de calum. extra. ☞ Aliud eſt exilium neceſſarium, quod vulgus bannimentum vocat, & vnum eſt temporale, alterum vero perpetuum, & aliud inducitur propter vtilitatem, vt quando quis fugit furorem tyramni, ſequendo exemplum Chriſti, qui fugit in ęgyptum, vt dicitur mathei, c. ſecundo, & c. decimo. cum perſecuti fueritis in vna ciuitate, fugite in aliam, & in c, cum pridem, de renuncia.

☞ Aliud fit propter vitium, de quo in l. ſi magnum, et ibi dixi, C. de accuſa. et in l. papinianus exuli, ff. de minor, et ponit Benedict. in ver

bo mortuo,nu,309.et dicitur exilium,quaſi ex
tra ſolum exire,et proprie dicitur cum in per-
petuum quis amittit ciuitatem,relegatio vero
ad tempus.glo.in cap.quicunque, de peniten.
diſt.prima,Lucas de penna in l,ſi quis procura
tionem,in fine de decurio lib.x.infra,et in l.fi-
na.de ſpectacul.lib.xi.col.ij.l.exilium,et ibi Al
ber.ff.de interdict.et relega. ☞ Item in cano- *de iure canonico exiliũ triplex.*
nibus triplex exilium inuenitur, nã alicui quã
doq; certus locus conceditur, et alia negantur,
vt monachis monaſterium , et monialibus , c.
placuit, ij.in xvi.q.prima,item mulieri adulte-
rę monaſterium aſſignatur,in auten. vt nullus
iudic.§.ſi vero quãdo , colla.ix. et in auten.ſed
hodie ad.l.iul.de adulte.ĩfra.Item aliquãdo iu
dex cũ pręcipit ne egrediatur domum,vel ciui
tatẽ,vt ſępius vidi,ꝙ iure fieri põt,vt dicit Al
ber.in l.fi.ff.de interdict.et releg. ☞ Aliud eſt
exilium in canonibus repertũ, vt ſi certus loc⁹
alicui interdicatur,et alia concedãtur,vt excõi
catis ſolũ tẽplũ interdicitur,ij.q.i.c.ĩprimis, et
idẽ iure ciuili cauetur , nã ſi duo habeãt inuicẽ
controuerſias,et velint ſe occidere , poterit iu-
dex interdicere vni viã , in qua alter moratur,
alia loca cõcedẽdo,glo.eſt notab.in l.i.§.et vrbẽ
ff.de of.pfec.vrb.q̃ multũ notãt alex.et Iaſ.ĩ.l.
quod iuſſit,col.ij.et,4.ff.de re iud. et Alber.in
d.l.fina.ff.de interdict.et releg. Itẽ qñ eſt cõtẽ
tio ĩter duos ſup re imobili,põt iudex interdi
cere vtriq; pti ĩgręſſũ,ne veniãt ad arma,iſte ẽ

tex.in l. ſi vſusfructus legatus. §. fi. cũ l.ſequẽ. quę incipit ęquiſſimum,ff. de vſufructu,ſequitur Alex. in conſil.vij.nu. viij.in v. volu. & conſil.lxij.& conſil.lxv. in vij.volu et in l. prima, §.et poſt operis,ff.de noui operis nuncia. Guido papę in ſuis deciſio.q.578. Feli. in rub. de treuga et pace,et ſuper iſta lege fundatur lex regia, in hoc regno tam frequentata, vt ſtatim ad manum regiam ponatur res contentioſa, et per commiſſarios regatur, et fructus per eos recipiantur,de qua abundantius dico in ordina. reg. ☞ Aliud exilium, in quo omnia loca negantur alicui, ſed ad tempus peregrinari cogitur,de quo loquitur tex,in c. ſi quis ſacerdos, 30.q.prima,aliquando perpetuo, per tex. in c.ſacerdos,de peniten.diſt.vi.c. in ſinodo,in fine,lxiij.diſt, et hoc ſequitu r Feli. in c. primo. col.ij.de calumniato.et Lucas in l.fina.col.ij.de ſpecta.lib.xi.C.et quod eccleſia poſſit imponere penam exilij,habetur in d.c. cum beatus, et ĩ d:c.primo,de calum.c.felicis, ibi ituri poſtmodum vltra mare,de penis in vi.in hoc tamen regno Franciæ, hoc non obſeruant iudices ſeculares ſi eccleſia non habeat iuriſdictionem temporalem,dicentes,quod non habens territoriũ non prohibet,vel non ſeparat ab eo,quod non habet l.decem,ff.de verb.obliga. et allegant,c. ij.de clerico excom.miniſtran.

De diuitibus [d] pauperes. [d] Pauperes) Nota quod ſcolares

tes fiunt de diutibus pauperes,& ſic ante ſtudium erant diuites, ſed propter tantas expenſas ſtudij,& alia ſupradicta in verbo miſereatur,ac bona in patria dimiſſa, quæ negligentia dominorum male habent,deueniunt in paupertatē, ſicut litigantes, in auten. vt fratrū filij ſuccedāt in princi.colla.ix. Quæro an vocans ſcolaſticū pauperem teneatur actione iniuriarum, videtur quod non per hunc tex. quia ſunt pauperes,ergo dicens verum, non tenetur iniuriarū, quando intereſt reipublicę ſciri.§.iniuria. inſti. de iniurijs,vbi Ioan.Fab.et alii. Contrarium videtur verius, ſi animo iniuriandi hoc eis dictū fuerit,per tex.nota.in l.ſi creditores, in fine,ff. de priuileg. credito. quem notat Alber.de gaudino,in tractatu de maleficijs,in rubrica de aliquib.quęſtio.varijs,in maleficijs quæſt. ſecunda. & Bal.in marga.in verbo iniuria,q.xiij.ad hoc, quod vocans aliquem pauperem animo iniuriandi,iniuriarum tenetur, quia animus iniuriandi attendi debet,l.ſi non conuitij,C.de iniurijs ; voluntas & propoſitum maleficia diſtingunt,l.verum,ff.de furt. quod intelligerem verum,quando vocaret eum inopem , vel galice, *coquin,uel beliſtre*,nam plus eſt iniuriæ, cū inops dicatur ſine opibus, & ſic qui nihil habet, pauper qui parum, Alex.in l.qui accuſare,ff.de accuſa.in additio.ad Bartho.Domi.in c.quo iure,col.ſecunda,diſtinctio.viii.ponens differentiam inter pauperem et inopem , vt ſupra di-

Vocans ſcolares paupe res an iniuriarū teneatur;

K

xi,mendicusvero is dicitur,qui non habet red ditus; vel poſſeſſiones ex quibusviuere poſſit, ſed ſibí quęrit victum per quæſtum, c. primo de religio. domi.in vi . alijs etiam modis quis poteſt dici pauper,vt notat glo. in l.paupertas ff.de excuſa.tuto.& in auten.præterea,C.vnde vir & vxor, & Lucas de penna in,l. ij. col.ij,C. quando & quib. quarta pars debetur, lib.x.& ſi eſſent inopes, quomodo eſſent pares ſumpti bus ſtudiorum ,cum ſcriptum inueniamus. Haud facile emergunt,quorum virtutibus ob ſtat res anguſta domi.

Exinaniunt[e] vitam ſuam. eExinaniũt) Nota quod ſcolaſtici boni ſe attenuãt ratione ſtudij, & eua cuant tam bonis quam in perſona , ñam licet in patria ſint prędíti honoribus &bonis. in ſtu dio non,ſed ad nihilum redigũtur, & hoc amo re ſcientiæ , nempe redempor noſter Chriſtus amore generis humani ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens, vt habetur ad Philip. ij.c.& ſupra ſcripſi in verbo miſereatur.

Pericula quæ ſcolaſticos affligunt,

Multis[f] periculis exponunt. fPericulis) Ex hoc colligo tex. quod ſcolaſtici multis tam in aqua quam in terra ſe exponunt periculis amo re ſcientiæ , hoc eſt diſcriminibus ſic accipitur in l. penul. C.de iure fiſci, lib.x.

Primum periculum itineris eſt , quod ſi

ſcolaſticus ad literarum ſtudia eundo, per inſidioſa loca etiam coactus iuerit, a latronibus ſpoliabitur, vel occidetur, l. tertia, & ſequen. ff. de dona. cauſ. mort nam pericula illi, qui ſolus peregrinatur imminent, l. ſi non fuerint. §. primo, verſi. idem, ff. pro ſocio, & ſcolaſticus non ſemper habet comites, ſi pediculos adimas.

Secundum eſt quod ſi nauigationi ſe committat, pericula fluminum, vel aquarum, in rebus vel in perſona, quod deterius eſt, ſuſtinebit, l. ij. §. ſi quis in iudicio, cũ. §. ſequen. ff. ſi quis cautio. l. ſenatus. §. mortis cauſa. ff. de dona. cauſa mort.

Tertium eſt, ſi in itinere valetudine forſan aduerſa corripiatur, illi inſeruientes amore ſuam habendi pecuniam mori permittent, iuxta l. 3. cum ſeq ff. de dona cauſa mortis,

Quartum in gentibus periculum, hoſpitabitur enim proficiſcendo ad literarum ſtudia, in domo infecta peſte, & poſtea infectus occumbet, vel non permittent eum ingredi ciuitatẽ, & frigore pibit ſub arbore, vbi ſibi quieſcendũ erit, vel ſi peſtis iſtũ ſcolaſticũ in ſtudio inſultet, incõtinenti expelletur de hoſpitio, & ad hoſpitale ĩter fures & homicidas duceẽ, & ſi habeat pecunias, ante diẽ illi inquirent in ãnos ſuos, vt ĩ ſimili dicit glo. in l. ſi. C. de pact. Si nihil habeat, permittent illum mori fame, ob defectum ſeruitij, cum non cupiant niſi ditari,

vt dicit Cardi.in clemen.dudum, de ſepultu.ꝙ natura vilium eſt,vt ditentur, vel vt ſaltē dita ri cupiāt etiā ꝓprio honore omiſſo, ideo auda cter poſſum dicere,quod maior pars ſtudioſo rum moreretur ī ſtudijs,niſi eſſent amici,& ſo cij qui eos protegunt, non nego tamen, quod ſi ſcolaſticus ſit peſte affectus(contra quam nō valent medici nec medicinæ,vt ſcribit Paulus in l ſi ab hoſtibus,ff.ſolu.matrimo.§.fi.)quin poſſit expelli,per tex.in §.fina.in auten. iuſiurandum quod præſta.ab his, cola.2.Docto.in l.caſus,C.de teſta. Sed quando expelluntur,deberent poni inter honeſtos viros, vt bene illis inſeruiretur, quamobrem ſcolaſtici fugiunt, vt dicit tex.faciendum,in c. negociatorem.88 diſt.& quandoque perterriti,totum ſtudiū relinquunt in grande reipublicæ detrimentum, & ſi vis multa de peſte videre,adeas Calderi in c.veſtra,de cohabita.cleri.& mulier.& moder. de Ripa in tract.de peſte.

¶Quantum habitando in ſtudijs,periculū eſt quod ſi hoſpitetur cum luſoribus,& diſcolis.ſimilis fiet illis,iuxta dictum ſapientis, cum ſancto ſanctus eris, cum peruerſo peruerteris,& c. ſæpe,xxiij.q prima cū ſimilibus. ¶Sextū quia hoſpites ab eis quantū poterunt, furabuntur, vt ſupra dictū eſt,& eos ludere incitabūt,& ancillas perditas habent,& quādoq; vxores,quæ iſtos pelliciunt,& ſi quando ſcolaſtici his abutātur,neceſſe erit familiam alere,et ſi panis de

ficiat,dicetur illi,dic vt libri tui panes fiant, & vendentur,demũ dicet ancilla,vinũ non habẽt & ſi non dederis.mitte te deorſum,& vade retro,& ſic cogetur diſcedere ſcolaſticus pecuniis exhauſtis & libris. Septimum aliquãdo etiam inuoluetur morbo neapolitano,quem itali gallicum dicunt;vel præceps eundo,vel cubando cum alio morboſo, & poſtea ſicut lepra ſequitur leproſum , glo. in l.4. ff. pro ſocio,ita & hoc malum erit cuſtodia hoĩs ad vitam, et ſic hoc periculum erit ex gentibus,vel interdũ ex gentibus venit periculum, cum inſtigant illum ad errores,ſicut ſunt hæretici,declarat Floren.in 4.parte ſummæ.titu,14.c,7.§ prmo. Octauum, quod ſi pecuniæ dentur mercatori tradendæ ſcolari in ſingulis nundinis,illas non dabit,vel id temporis quo tenebatur, nec eo loci, et ĩterim pauper ſcolaſticus ieiunare cogetur,& deſperatus ſtudiũ deſeret, vel parũ id tp̃is ſtudebit,tamẽ intereſt reipub.vt ſtudeat, vt poſtea p eũ mundus illuminetur,& tales ſic retinentes pecunias in quadruplũ deberent,& iuſte condẽnari per hunc tex.qa qui tardius ſoluit,minus ſoluit,l.minus,ff.de verb.ſigni.& infra dico in tex. Nonũ,qa ſi noctu cenã fecerit cũ aliquo in ciuitate,poſtea redeũdo ad ſuũ cubiculũ in carceres cõiicietur,vel forte occidetur,vel arma auferẽtur.quãobrẽ vos qui ad ſcientiã capeſcendã acceditis,arma militibus relĩquite,& vos ab oĩ negocio ſequeſtrate,inſequẽ

do tex.ĩ l.milites.ij.C.de re mili lib.xij.vbi doc. quia arma & leges raro invno homine concurrunt, Io.Fab.in proemio inſti.in princi.& cum armis peribitis,& non cum libris.

Decimũ,nã ſi pecunias receperit, cogetur mutuare alijs,& ſi fiat mutuum,nunquam vel vix recuperabit,cõmune adagium eſt, vis facere inimicum,mutua ei tuum,Lucas de pẽna in l.prima,col.iij.C.de agrico. & mancipijs,lib.xi. ob id caute & ſecrete pecunias recipere debẽt, & ſe pauperes fateri,& quandoq; iuuat pecuniam mutuo præſente ſocio recipere, licet is ſcolaſticus habeat, ne ſocius ab eo petat mutuo, vel quod parẽtes ſingulis menſibus penſionẽ tradãt. Vndecimũ periculũ ex genere eſt, quia fratres,quandiu ſtudebit frater in ſtudio, quantũ poterunt cõſument de bonis fratris,& ſi pater moriatur,pręſentes inſtituet, vel ſaltẽ pręſentibus dabit aliquid præcipui,& ſi pater ſtudẽtes velit abſentes inſtituere,frẽs pręſentes nõ ꝑmittent,ſed ſeipſos faciẽt inſtituere,allegãtes licere teſtatorẽ ſermõe blãdo placare ĩperialibus,ac iuriſcõſultorũ cõſtitutionibus per totũ titulũ,ff.& C. ſi qs aliquẽ teſtari ꝓhibuerit, ſed licet nõ teneanť illo iure,tñ qa ꝓhibent teſtatorẽ inſtituere,quẽ vult,ideo actione de dolo tenentur,prout ſcribit Cepola ĩ cautel.36.licet ꝑ tex.in l i.ff.de doli exceptio.& ita conſului alias cuidã ſcolari reuerſo ab vniuerſitate Ticinenſi.q̃uis eſſet doctus,ſuo tamen noluit ſi

dere conſilio, ſed fuit poſtea deceptus ꝓmiſſio ne fratrum, qui ei maria & montes promiſerũt iuxta glo. contra doct. exclamantem in l. omne delictum, ff. de re milita. vide pericula diui Pauli octo, expoſita per Florẽ. in 4. parte ſum mæ, titu. ij. c. ij. §. vltimo. ☞ Duodecimum in redeundo tot ſuſtinet pericula, quot in eundo, & aliquando grauiora, quia pecuniæ deficiũt, et cogitur vendere ſuos libros, & veſtes, & pedes reuertitur. licet eques iuerit, & i itiere mor bo aliquo corripietur, et forte morietur, ob id dicit Luc. ĩ rub. C. de lega. col. 4. ĩ nono requiſi to, lib. xi. bonum eſſe ſi fuerit robuſtus, vt prę dicta pericula ſufferre facilius poſſit.

☞ Alia ſeptẽ pericula, quę eos moleſtãt ſunt, fames, ſitis, calor, frigus, laſſitudo, infirmitas, et mors, de quibus per Floren. in 4. pte ſũmę, titu. 14. c. 7. §. 3. in fine, et ſupra dixi in verbo quis ei eorum nõ miſereatur, hæc pericula me lius deſcribuntur per diuum Paulum, primę ad Corinth. c. xi. in itineribus ſæpe periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, periculis in ſolicitudine, periculis in mari, periculis in falſis fratribus, in labore et erumna, in vigilijs multis, &c. ☞ Vnde ipſi dicũt, quod ſcribitur, ij. ad Corin. 4. c. tribulationẽ patimur ſed nõ ãguſtiamur, aporiamur, ſed nõ deſtituimur, ꝑſecutionẽ patimur, ſed nõ derelĩqmur, hũiliamur, ſed nõ cõfũdimur, deijcimur, ſed nõ

perimus,audite ſcolaſtici,quid in Deuter.legatur,c.xx,nolite metuere,nolite cedere,nec formidetis eos,qa dñs deus veſter in medio veſtri eſt,& pro vobis contra aduerſarios dimicabit, vt eruat vos de periculo,deĩde iuſtinianus ,ĩ l. principes,C.de princi.agẽ. in lib.xij.dicit,poſt ſceua pericula,vitæq; interdum renunciationẽ adĩpleto ſtudij tp̃e ad gradum doctoratus aſcẽdent,& cingulo primi ordinis in dies vitæ ſuę potiẽtur,alia picula taceo,ne terreã ĩbecilles.

Nec refragatur, ꝙ imputatur ei, qui ſe in periculũ ponit,l.itẽ mela.in pri.ff.ad leg.aqui. & ſtultum eſt admittere,quod euitari poteſt,dicit Teren.in Enucho.eo enim dicunt pericula, ſæpe perire faciunt,nam qui amat periculũ,peribit in illo.Eccleſiaſtici. 3.c.reſpoñ. ꝙ hæc pericula euitare poſſunt, vix tamen ſi ſcientiam acquirere velint,ideo dicit tex.amore ſciẽtię ſe omnibus periculis exponẽtes, nõ eſſet ergo miſerendum,ſed illis imputandum, ſi periculis ſe exponerent propter luxũ vel vitia.

Quid veniat appellatõe periculi,de ripa in tracta.fol.13.et ſeq.dicit venire etiam caſus fortuitos,nam caſus fortuitus comprehendit etiã caſus,qui ſine propria culpa obueniunt,& qui præuideri non poterũt. Periculũ vero eſt nomen magis generale,cõprehendens omnẽ caſũ prouenientẽ cũ culpa, vel ſine, vt not.in rub. ff.de pericu.& cõmod.rei vendi. & maxĩe in l. quod ſi neque .§. fina. ibidem. et ſic periculum

eſt genus, caſus fortuitus ſpecies, ſecundũ Pau. Alex. & alios, in l. ſed & ſi quis, §. quęſitum, ff. ſi quis cautio. licet glo. & Iaſ. dicant ibidem appellatione periculi non comprehendi caſus fortuitos, ſed Bar. & alij volunt cõtrarium, quod facit ad quæſtionem, de eo, qui ſuſcepit periculum, ad quid teneatur, vt ibidem per eos, vide Lucam de penna, in l. prĩcipes, col. 1. C. de princip. agent. in reb. lib. xii.

Et a [g] viliſsimis ſępe hominibus. [g] Viliſſimis) Nota, quod ſcolares ſæpius afficiuntur iniuria a viliſſimis hoibus, & eo dicitur grauior, quando a viliori fit, vt hic, & in, §. atrox, inſti. de iniur. collige vltra doctores, quod ſicut habemus maximum imperium, maius, magnum, paruum, minus, minimum, ita & iniuriam, nam maxima poteſt dici hic, quando fit a viliſſimis hominibus, & viliſſimi dicuntur ſpanaldi, ſiue ribaldi, carentes arte, ita dicit glo. in, §. ſancimus, in verbo, artifices ignobiles, de teſtibus, colla. 7. Alber. in l. humilem, C. de inceſt. nupt. ergo iniuria maxima eſt, quę fit in vniuerſitate Pictauenſis, & in alijs, ab illis lenonibus maledictis, qui noctu, interdiuq́ʒ, ſcolaſticos ſpoliant, & occidunt, in quos deberent animaduertere iuſtitiæ adminiſtratores, & idem in alĳs vniuerſitatibus vidi ſemper lenones viliſſimos inimicos ſcolarium, quod nõ eſſet, ſi morti traderentur, inſequendo doctri-

Iniuria multos habet gradus.

nam imperatoris,in auten. de lenonib. colla. 4
Itē ponderandus eſt tex. dū dicit, corporales, quia maior eſt iniuria corporalis verbali,l.prætor edixit.§.fi.cum l.ſeq & l lex cornelia,ff.de iniur.§.atrox,inſti.illo titu.§.in ſeruorum,ff.de pœnis, Aret.conſil.34. viſis, in princ. & ideo iuncto verbo,corporalis,cum verb. viliſſimis, iniuria corporalis, a viliſſimis cenſetur maxima,Item quando ſine cauſa,vt infra latius dicam.Item iniuria maxima eſt,qn̄ fieret maxīs, puta Papę,Imperatori,vel Regi noſtro, vt d. §.atrox,vel ex qualitate inferentis,quia ſeruus vilis intulit dn̄o,vel filius patri,ita videt̄ tenere tex.in l. ſed ſi hac,§.p̄tor,in fi.ff de ī ius vocan. Aret,in d.conſi.34.Doct.in d.§.atrox,& in l.prætor.§.fina. ff, de iniur. quia cum ſeruitium,& obſequium debeat ſeruus domino,l.1. & per totum,ff. de obſeq. p ſeruitio iniuriam præbet,& filius patri,debet pietatem, & obedientiam,l.penult.ff.de obſeq.l.prima, & l.officio C.de nego.geſt.glo,in l. hoc colore, ff.de inoffi teſta.& in regula, non eſt ſine culpa, de regu,iur.in 6. & in extrauagan. prima, Ioan. zz.de ſenten.excōmunica.& in l. veluti, ff. de iuſt.& iur.& pro ſolatio eum iniuria afficit,certe maximam crederem; Idem & a fortiori, ſi fieret deo,cum ſit rex regum, & dominus dominantium,vt dicit Dauid,puta blaſphemando, ex qua venit peſtis,fames & terræ motus, ideo graui affici debent pœna tales blaſphe-

mãtes, in auten. vt nõ luxurien. cõtra natur. & Iaſ. in, §, item ſi qs poſtulãte, de actio. ĩ inſti. & in l. ſi duo, §. fi. & i l. 3. §. 1. ff. de iureiur. & tex. in c. 1. &, 2. de maled. & in ordina. reg. dixi, in rub. *des blaſphemateurs*, ſed hodie ſub diſſimulatione iudices tranſeunt, & male, quia oĩa mala regni credo ex illis blaſphemĳs & hęreſibus venire, cũ ſint frequentiſsĩa & delicta carnis. Maior iniuria ſiquidẽ eſt, quę fit cardinalib⁹, & cõſiliariĳs, quia cum ipſi ſint in maiori nobilitate reſpectu aliorum, poſt papam, imperatorem & regem, ita cenſebitur maior iniuria eis facta, nota. per glo. & Docto. in l. prima, in verbo, tribuũtur, ff. de off. eius cui mãda. eſt iuriſ. Doct. in l. imperium, ff. de iuriſdict. omniũ iud. idem tenet Ioan. Gallus, in q. per areſta, q. 152. in fin.

Item maior dicitur, quando fit a vilibus, quia a viliſſimis eſt maxima, ergo a vilibus maior, & qui ſint viles, dic quod vilis eſt, qui parechus vocatur, id eſt luxurioſus, ſuam ſubſtantiam in meretricibus conuertens, argu. ff. manda. l. ſi vero non remunerandi §. ſi vero adoleſcens, l. non debet, ff. de dolo, ibi, luxurioſo, ita tenet Lucas de penna, in l. ſi qua, col. ſecunda, de ſpecta, lib. xi. C. Quod itelligerem verum, quando intantum luxuriæ eſſet deditus, vt nil aliud q̃ meretrices frequẽtaret, nam tunc vilem eum dicerem, quia meretrix eſt vilis, l. Pantomius, ff. ſi quis a parẽ. manu. fuerit, l. palam §. quę in adulterio, ff, de ritu nuptia.

Viles qui dicantur

idem qui illi cohæret,l. quæ religioſis,ff.de rei vendica.& qui adhæret deo, vnus eſt ſpiritus cum eo,c.damnamus,de ſumma trini. c. debitum,de biga.

Item viles ſunt publici aleatores,& vſurarij manifeſti,c.inter dilectos,de exceſſ. præla.c. primo,de vita & honeſt.cler.in,6.l.improbum, dẽ vſur. & auten.ad hęc,infra,de vſur. Alber. in l.humilem,infra,de inceſt. nupt. & iſti aleatores ſunt legibus exoſi,l. ædiles, §. quod autẽ,& l. ob quęvitia,§.1.ff.de.ædilic. ędict. Alber.in l.1.§.item notandum,ff.de aleato.

Item cartalis,l.ſi quis ex grege,C.de cohartalib.lib.xii loco quorum hodie ſunt ſeruiẽtes pręſidum,ſecundum Lucam de penna, in l.1. C.de cohartalib. qui ſeruientes pro modico dolio vini faciliter deierant, ſecundum Hoſtien. in ſumma,de contumacia,§.qualiter,verſi.cõtra,de quibus,in ordina.reg. abunde ſcripſi.

Seruientes faciliter deierant,

Item ꝓcuratores ad negocia,l.ſi quis procurationem ,C.de decurio.lib.x. ſequitur Lucas de penna,in l.ſi qua,C.de ſpecta.quod intellige in libero,ſecus in ſeruo,quia illi eſt honor l.teſtamento,in fine,de manu. teſta. ff. dico abundãtius in ordina. regĳs,rub. *des procureurs.*

Item prodigus, qui abĳcit pecuniam ſine cauſa,& frequentatores tabernarum, qñ ſunt in propria patria,& domi,cõputãtur inter viles,l.non debet,ff.de dolo, nempe multõtiens, poſt paſtum,& vinum,verba & verbera ſucce

dunt,maxime vxoribus talium,ob id ſancte fuit prolatum areſtum Tholoſę, quod nullus incola,ſeu habitator, tabernas frequentaret ſub magnis pœnis,ſed iudices neglexerunt executioni tradere,& ideo fit ſicut erat in principio, ex neceſſitate tamen, licet etiam clericis in tabernis edere, vtpote quando ſunt aduenæ,& viatores,c.non oportet, & ſeq.44.diſt.

☞ Item viles ſunt cuſtodes caprarum, & porcorum, cloaclarij, venditores carnium, & qui vendunt ſalem,ſaponem,lardum,clauos,quos reuẽditores dicimus,ĩ l.ne quis,& ibi glo. Bar. & patruus meus Rebuff.& Platea,de dignita. lib.xii.C.& regulariter omnes,qui minutatim vendunt,viles ſunt,ſecũdũ Plateam,ibi; quod non eſt verum,niſi vendant viles res.

☞ Item piſtores,balneatores,tonſores pannorum,purgatores latrinarum, blanchiarij, qui pelles cum calce mundant,macellarij, & goliardi,in d.l.ne quis,per Docto.in c.1.de vita & honeſta.clerico.in 6.

☞ Item caupones,ſiue tabernarij,qñ ipſimet vinum miniſtrant potantibus, quia aliquãdo honeſti viri vinum vendunt,ita Alber.in l.humilem,de inceſt nupt.per tex.in l. quę adulterium,C.de adulter.& ideo clericis prohibitum extitit,ne teneant tabernas,in c.nulli,44.diſt. quod eſt verum per ſe,vt ipſi ſeruiant,ſed per alios bene poſſunt, ita dicit Domi. & Philip. defendiſſe quendam clericum, in ca. primo,de

Contra caupones. vita & honeſta. cler. in 6. per tex. in c. negociatorem, & ibi glo. 88. diſt. quod bene nota, quia communiter hoſpites & caupones ſunt fallaces, ita Bal. in l. 1. ff. loca. & Angel. in l. 1. furt. ad uer. naut. & ſta, vidimus inquit, modicos caupones diuites, & diuitias eorum diutius durare, & ideo in mendacijs eorũ non iuſtificabitur eccleſia, vt tenet Curtius, in addit. ad Alex. in l. 1. C. de eden hodie ſtatim diuites efficiuntur, iure vel iniuria, neſcio, deus ſcit.

Item mimi, hyſtriones, & aginatores, inter viles cõputantur, l. 2. §. ait prætor, ff. de ijs qui notan. infa. l. titius, in fi. ff. de actio. empt. 4. q. 1. c. 1. et de conſecra. diſt. 2. c. pro dilectione, quod intellige ſecundum glo. quando exercent cauſa mercedis, ſecus ſi cauſa amœnitatis, vt faciebat Dauid, nam dum archa fœderis Hieroſolymam referretur cum ſolenni inſtrumentorum muſicorum, ac carminum pompa, non arbitratus ſatis ad honorem deo exhibendum eſſe, pedibus ad eam procedere, ſed diuina carmina voce ac pſalterio modulans, ad vocem muſicã corporis quoque geſtus accõmodauit, nihilque de regia maieſtate deperire, ſi ſacerdotum in numerum ſe conieciſſet, putauit, neque inde ſe retraxit, licet ab vxore Nicol riderí, vt quandoque vxores malę faciunt, quæ agebat, videret, teſtis eſt nobis Fulgoſ. in rub. de religio. cultu.

Item qui cantant turpes cantilenas per ci-

uitatem,vel nudi per ciuitatem incedunt,quaſi more inſanorum,viles dicuntur, tex. in l.ob quæ vitia,ff.de ædili ędict.

Item aliquando dicuntur viles, qui non ſunt in dignitate,c.ſedes,de reſcript. vel ad differentiam nobilium,in auten.de īceſt. nupt.§. primo,& Lucas de penna in l.ſi qua,col.ſecunda,C.de ſpecta.lib,xi.et ꝑ hoc excuſaui quendam nobilem a cōdemnatione iniuriæ,qui vocauerat quendam mercatorem vilanum,*uilain*, noſtro idiomate, nam feci interrogari nobilem, quomodo vellet intelligere, qui reſpondit, quod vocabat vilanum, id eſt non nobilem,et animo iniuriandi non dixerat, ſic fuit abſolutus,vide glo. in auten.de manda.princ, in verbo,vitium,col,tertia,et ſic vilis vocatur, qui actus viles facit, vt ſupra exempla retuli.

Aliquando vilis, vel viliſsimus, capitur pro modico. vt imperator ſcribit, in l. ſecunda, §. omnibus, C. de veteri iure enuclean. ibi viliſsima pecunia erit comparatio iſtorum librorum, et breuiter illi dicuntur viles, qui malis moribus vileſcunt, ita Bal. in l. humilem, C. de inceſt. nupt. glo. in c. qui contra eccleſię pacem,24.q.1. ſequuntur Docto.in d. c.ſedes,et viliſſimus computandus eſt,niſi ſanctitate,et ſcientia præcellat,qui eſt honore prę ſtantior, c. viliſſimus.prima q.prima, ſed non

accipimus hic de his vilibus, ſed de quibus ſu-
pra dixi,& quę dicantur cauſę viles? vide per
Specu. in titu. de libello, concept.§. nunc dicen
dum; verſi.3. & Docto. in auten. niſi breuiores
de ſenten ex libello recitan. & incommoda vi-
lium, vide per Rauen. in alpha. in verbo, vili-
tas, & Ludo. roma. in repet. l. ſi vero, §. de viro
in z. fallen, col. 6. ff ſolu. matri.

Viles, leues, & graues, qui ſint,

Viles ergo ſunt, quantum ad intellectum
tex, malis moribus pręditi. leues vero ſunt, qui
omnibus credunt, & omnia, & quotidie men-
tiuntur, glo. in c. omnibus, z. q. 5. Panor. in c. li
cet cauſam, de probatio.

Graues vero dicuntur, qui ſunt bonæ opi
nionis & famę, glo in c. licet ex quadam, de te-
ſtib. Bonus de curtili, in tracta. nobilita. in 7.
parte, nu. 7. & 8. Magna iniuria dicitur, quan-
do fit alicui baroni, vel ex eius genere proue-
nienti, cum ipſe magnam dicatur haberre no-
bilitatem, c. grandi, de ſupplen. negligen. præ-
la. voluit Zochus, in regul. cancel. iu'ii; ſecun-
di, in terria parte, Item quę fit pręſidibus pro-
uinciarum, et aliis iudicibus, et adminiſtratio-
nem iuſtitiæ habentibus, nam qui manus in il
los intulit, capite puniri debet, l. oē delictum,
§. qui manus, ff. de re milita. docet Lucas de
penna, in l. ſecunda, de deſerto, lib. xi. C. Feli.
in c. ex literis, de conſti. col. 9. Iaſ. in l. qui iuriſ
dictioni, ff. de iuriſd. omnium iud. et l. princi-
palibus, ff. ſi cert. petat. vel quando fit a viliſ-
ſimis

ſimis,vt ſupra dixi. Paruam dicerem, ſi fieret mercatoribus,ſiue burgenſibus,minorem ſi fieret artificibus,& ignobilibus,alijs,licet ſint bonę famæ & opinionis,Minimam dicerem iniuriam,quando fitvilibus,de quibus ſupra,ideo iudex bonus ex qualitate perſonarum conſiderabit,maxime quando eſt verbalis, quia de corporali,ſupra dixi,quę eſt maior,quam verbalis,iuxta nota.in,§. atrox, inſti. de iniur.& hodie Galli cũ ſint bñ auriti,maxĩe Borbonij, nihili faciũt iniuriasverbales in hac patria cõſuetudinaria, nec iudices ſolẽt litigantes ſuper his audire,de quo fuit prolatũ areſtum, in hoc ſupremo ſenatu,vt ſequitur.

Extraict des regiſtres de parlemẽt,La court a deffendu, & deffend,a tous bailliz,ſeneſchaulx,preuoſtz, & aultres iuges quelconques,leurs lieutenans, clercz, & greffiers,que pour matiere diniures de petite importance,ilz ne recoiuent doreſnauant aulcunes eſcriptures,de parties, ou de leurs procureurs, pour faire enqueſte,& ne facent,ou facent faire ſur icelles eſcriptures aulcunes enqueſtes,ſoubz umbre des conſentemẽs dicelles parties ,ou de leurſdictz procureurs, ſur peine dadmẽde arbitraire,& de recouurir ſur leſdictz iuges, leurſdictz lieutenans,clercz,ou greffiers,les fraiz,& deſpens, que leſdictes parties auroient faictz eſdictes enqueſtes,& à iceulx clercz,ou greffiers, quilz ne enregiſtrent,ou facent enregiſtrer,les appoinctemens,de contraires,ne à rapporter les enqueſtes, es matieres ſuſdictes,nonobſtant leſdictz conſentemens, deſdictes par- *Areſt de iniures uerbales,*

L

ties, ou de leurſdictz procureurs, ſans preallablement iceulx monſtrer auſdictz iuges, ou leurſdictz lieutenās, pour p eulx y pourueoir, par raiſon, & affin que iceulx iuges, ou leurſdictz lieutenans, en puiſſent reſpondre à ladicte court au temps aduenir, quant meſtier ſera. Faict en parlement, le quatorzieſme iour de mars, Lan mil cinq cens ſept, ſigne Mallon. Et vidi impetrari literas regias directas illi iudici, corā quo pars proſequebatur iniuriam, quibus mandabatur, vt ſilentium perpetuum ſuper his imponeret, & iſtud conuenit dicto Diogenis, qui cum quidam eidem iniuriam inferret, dixit, ſi veridicus es, propter veritatem non iraſcor, ſi mendax deeſt, indignationis cauſa, ex quo non nouit, quid dicit, ſuperat conſcientia, quicquid mali confinxit lingua, dicebat etiam Ariſtoteles, mihi non maledicit, quando ea, quę dicit, mihi nō adſunt, nec in me hærent, ſi vero quid dixerint in nos merito reprehendendum, admoniti corrigemus, & tales proderūt, vt eſt ī apophtheg.

Cautela p eo, contra quē iniuriarum agitur

[b]Sine cauſa perferunt. [h]Sine cā) no. ſecūdū Bal. & Bolog. iſtū tex. a cōtrario ſenſu, q licet non ſit iniuria īferēda ſcolaribus ſine cā, tn̄ cū cā ſic, vtpote ſi alium aggrediantur, quia non debent ſcolares alium prouocare, l. 1. §. cū arietes, ff. ſi quadru. paupe. feci. dica. & cuilibet licet vim in ſe illatā propulſare, l. vt vim, ff. de iuſt. & iur. c. dilecto, de ſenten. excoīca. in 6. etiā diabolo nō eſt denegāda defenſio, Doct. in c. cū inter, de except.

Item ſine cã non debet quis locũ ſcolaris occu pare, l. fi. de off. mag. off. ſup. & ibi Alber. Item ſine cauſa canonici nõ debẽt ceſſare a diuinis, c. ſi canonici, de off. ordi. lib. 6. & hodie etiã cũ cauſa poſita in illo tex. non poſſent ceſſare, vt habemus in rub. de interdict. indif. nõ poned. & in rub. de excoic. nõ vitan. in cõcord. Itẽ licet princeps poſſit aliqua facere, etiã non expreſſa cauſa, l. 1. C. de metro. berito. lib. xi, nec teneat cãm exprimere, ſine ipſa tñ quid ſtatuere nõ debet, nã deus, quem prĩceps ſequi tenetur, in auten. vt oẽs obediant iudicib. prouĩci. §. arripiat, colla. 5. l. fi. C. de dona. inter virũ & vxo. ſine cã nihil agit ĩ terra, vt dicit, Iob. 5. c, & c. ꝙ quidam, 1. q. 1. & Policra. lib. 2. c. 1. nihil eſt, vel fit, cuius ortũ legitima cauſa, & rõ non pręcedat, Lucas de pen. in l. fi. col. 1. C. de condit. in publicis horreis, lib. x. ne longior ſim, ſexcenta ſimilia de induſtria, quæ cõgeſſeram omitto, & ne cauſa faſtidium pariat.

¶ Hac igitur [i] gñali & in ꝑpetuũ valitura lege decernimꝰ, vt nullꝰ decętero

[i] Hac igit̃) Collige ꝓnomẽ, hac, eſſe demõſtratiuum, l. nẽo, prio reſpõ. & l. hoc articulo, ff. de hęred. inſti. l. ſi ſtipulatus fuerim, ff. de verb. oblig. Bar. ĩ l. 1. in prima oppo. de opis noui nuncia, & in 1. conſti. C. Iaſ. in l. 1. §. huius ſtudij, ff. de iuſti. & iur. Alber. in dictio. in ver. hic, & eſt demonſtratiuum, tam ad oculum corpo-

ris,quam ad oculum intellectus,Barb.in repet. l.cum acutiſſimi,col.6 4.C. de fideicõmiſſ. vbi multa alia vide ibidem.

K Tam audax inueniatur qui K Tã audax.)

audacia quã do in bonũ capiatur,et quibus ne-ceſſaria ſit

Nota, ꝙ audacia in malum ſonat, ita no. glo. in verb.audax,& ita capitur,in l.ſi quis in tantam,infra,vnde vi,& l.1.ibi. non audacter,§.ſi ff.ſi pars hęred.peta.glo.i cle.1 de off. ordina. quę allegat concordantes,& ibi, dicit Aufre.in 2,nota.eos eſſe audaces,qui contra ius faciunt, c.eum qui,de præb.in 6.&in l.properandum, ibi, nullus tam audax inuenitur,de iudic. ſup. & in autẽ.de adminiſtra.in princi.colla.7.Archi.in c.audacter,8. q. 1. & eſt peccatum,eo ꝙ paſſionis exceſſum dicit,& fortitudini opponitur,ſecundũ beatũ Tho.in 2.ſecundæ,arti.27. de audacia,&de hac audacia loquitẽ Eccliaſti.8 cũ audace non eas in via,ne forte grauet mala ſua in te,ipſe em̃ ſecundũ ſuã voluntatẽ vadit, & ſimul cum ſtultitia illius peribis, & ſic proprie dicitẽ ſtultitia & temeritas,licet qñq; in bonum accipiatur,ꝑ tex.& ibi Luc. de pen. in l. ſi quis decurio,col.prima,C. de decurio, lib. x. vera quippe audacia tenet medium,vt non temere quid audeat,nec incõſulte teneat, ſecũdũ Auguſt. ad Hiero. de ſententia Iacobi, & iſta eſt bona ſcolaribus, & lectoribus non debet deficere,nã dicitur 6.Ethic.ꝙ ad virtutis officium pertinet conſiliari tarde, operari autem,

velociter conſiliata, hæc autem non niſi per ef fectum audaciæ perfici poſſunt,in his quidem maxima poteſt eſſe confuſio, qui maxime timent, audacia vero pro muro habetur, vt ait Saluſtius in Catili,peior eſt aũt ĩ explicãda oratione defectus audaciȩ,quam ipſe labor,& Iob vi.qui timent pruinam,irruet ſuper eos nix,& tempore quo fuerũt diſſipati, peribunt,legim⁹ Ciceronem in oratione pro milone, ex defectu audaciæ tacuiſſe,& Ouidius dicit,*Audaces fortuna iuuat,timidoſque repellit.* Et qui fuerunt temerarij & audaces, Valerius narrat, lib.ix.c.8.de Iulio Ceſare,qui deuicto in pharſalia Põpeio eos inſecutus, quos Pompeius omiſerat, Heleſpontũ parua naui traiecit,& l. Caſſiũ,hoſtẽ inuentum decem naues hñtẽ vltro ſe inuaſit,tũ minis, tum rationibus adductis,& ita egit,vt Caſſius petita venia ad eum tranſiret. Nõ minor fuit temeritas Mitidratis regis,qui dũ Aſiȩ ĩperiũ obtinere vellet, procurauit vt illuc ſeruus duceretur, vt diligentius ſitum patriæ cognoſceret, quem cũ coniunx Laodicȩ putaret mortuum,multis per adulterium ſe commiſcuit,ipſiuſq; reditum verita procurauit,vt rediens interimeretur,teſtis eſt nobis Baptiſta Fulgo lib. ix,c,de temeritate. Alia exẽpla omitto,ſed ĩ iuuenibus eſt communiter reprobata, in ſenibus laudatur,ſi medium tenet,vt communiter dicitur, & non ſonet in temeritatem & ſtultitiam, & hæc Aduocatis eſt maxime neceſſaria, Et

Audacia Iulij & Mitridatis.

curialibus,vulgo dicitur,curialis, timidus,canis eſuriens.

De dictione aliqua.quicquã & alijs

Aliquam[l] ſcolaribus iniuriam inferre præſumat.

[l] Aliquam) Nota ex tex. ꝙ nullus debet iniuriam atrocem vel magnam ſcolaribus inferre,ſed nec quidem quantumcunq; minimam,ſiue realem ſiue verbalem,hoc importat dictio aliquam,vt notat glo.ſingu. in clemen.vna,in verb.aut earũ, de foro compet.vbi Card.& Imol. reputant eã ſingul.& Corſe.in ſuis ſing.in verb.pars,& ibi ſcripſi, & ſic probatur, per ſuperuenientiam liberorum donatio omnium bonorum reuocatur,idem ſi aliqua bona fuerint donata, etiam minus dimidia,per tex.in l.ſi vnquam,ibi,aliquam partem,infra,de reuocand.dona. & hãc opinionem plene proſequitur Tiraquel. in repet.illius legis,in verbo,omnia, vel partem aliquam,facit tex.ĩ l.ex mille.§.cæterum,ff.de euictio,c.ſuper eo,de eo qui cogno.cõſang. vxor. ſuę,& c.primo, de frigi. & male glo.in c.vno, §.ſi miles, in verbo capitali,de pace tenend. & eius viola.Deci° cõſil.455.placet,col.2.& ideo dicit Bar.in l.ĩterdum,ff.de hæred.inſti.quod libellans debet eſſe cautus, quod ſi in libello petat duas partes rei, vt exprimat totius rei de tribus,quia ſi ſimpliciter peteret duas partes, intelligeretur de duodecim, per d. l. interdum. ſed illam opinionem reprobauit Angel. in l. ſi

in rē.ff.de rei vend.& in l.etiam,ff.de vſufruct.
dicens iura per Bar.adducta non facere ad pro
poſitum,& quod conſuetudo totius mundi ob
ſeruat contrarium,eam opinionem Bar,reiecit
Ancha.in c.extirpandæ, de præb. & in c.cum
homines,de decimis,& ibi abbas,& pro hoc fa
cit,c.idemnitatibus.in.§.ſi vero,de electio.ī vi.
idem contra Bar. tenuit Barba. in c.ij.de libel.
obla.alibi fuſius dicam.

Aduertendum eſt tamen, quia contra illā
glo.ſing.ponderatur,tex.in l.gallus,in.§.in om
nibus,ff.de liber.& poſthu. vbi ſufficit filium
inſtitui in aliqua parte, ſed de iure fforū. debe-
bat inſtitui in tota legitima.l.ſi non mortis,ff.
de inoff.teſta,& C.eo titu.l.omnimodo,licet in
d.l ſi non mortis hoc ſit additum a compoſito
ribus noui iuris,ergo dictio aliqua non verifi-
catur in minima,ſed in tota legitima, ſed reſpō
det Iaſ.in d.l.prima, C. de pact. quod ibi di-
ctio aliqua ītelligit̄ de tota legitima, ſed iſtud
non eſt realiter reſpondere, ideo poſſet dici, ꝙ
concordat,quia conſilium galli non vult vt rū
patur teſtamentum,ergo prouidet, vt ſi filius
ſit inſtitutus in aliqua parte bonorū, teſtamen
tum ſecundum illius cōſilium teneat, & demū
filius agere poterit ad legitime ſupplementum
per l.omnimodo,C.de inoff.teſta.

Idem ſi apponatur dictio minima, l.i, C.
de venditio.rerum fiſca.cum priua, communi
um,lib.decimo.

Idem ſi aliquis ſit grauatus ad dãdum aliquid. quia liberatur dando vnam vel alteram rē, Feli. ĩ c.omnes leges, 3.diſt.

Idem dic in dictione particula, vel partiuncula, tex. & ibi doct. in l, ij. quãdo & quib. quarta pars debetur, lib. x, infra, licet glo. ibi aliter velit Corſet. tamen in ſing. incipiē. pars primæ opinioni adſtipulatur.

Idem crederem dicendum de dictiõe quid, vt ſi lege caueatur, quod ſi quid relictum ſit, etiam in minima parte intelligi poteſt, pondero tex. in l, ſi ſeruum. §. prætor ait, ff. de acqui. hæred. tex. et ibi glo. ĩ l. i. §. i. in verb. ſi quid, ff. de operis noui nuncia.

Idem de dictiõe quicquam, c. ſine exceptione, in verbo quicquam, xij, q. ij. & ibi ſcripſi in compendio de aliena. rerum eccle.

Idem dicerē de dictione certa pars, l. ſi qui, C. de poſtulã. Iaſ. in l. qui filiabus. §. primo, col. ij. in 3. nota. ff. de lega. primo.

Fallit quãdo ſubiecta materia ſuaderet aliter, nã minoribus viginti quĩ q; annis ſuccurri quando aliquid damni paſſi ſunt, l. minoribus xxv. annis. ff. de minorib. & tamē pro minimo nõ datur reſtitutio, l. ſcio. ff. de in ĩteg. reſti, Decius in c. quoniam, col. prima, de teſtib. et l. cũ quid, in princi. ff. ſi cert. pet. ac conſil. 581, viſo col ij. glo. in c. quicunq;. 16, q. 7.

Nec ob alterius cuiuſcunque prouin

cia

ciæ delictum, ſiue[m] debitũ. [m]Debitum) Nota quod ſcolares non debent propter debitũ vel delictũ aliorum affligi, vel alterius ꝓuinciæ, & ſic pro repreſalijs non debent capi, vt ſupra ſcripſi abũdantius in. 150. priuilegio, nec etiã vnus ſcolaris pro alio, vt probatur in l. ſancimus, C. de penis, vbi delicta ſuos tenere auctores debent, q̃uis contrariũ obſeruent iniqui iudices, qui per ſenatũ eſſent grauiter puniendi.

Capi nõ debet unus ſcolaſticus pro alio.

Quod aliquando ex [n]peruerſa conſuetudine factũ audiuimus: aliquod dãnũ eis inferat. [n]Peruerſa conſuetudine) Nota hunc tex. ſing. ſcd'm Boeriũ in conſil. i. col. 3. poſt conſuetu. Bitur. deſcripto, ad hoc, quod conſuetudo contra bonos mores non valet, & ſic cõſuetudo iniuriandi ſcolaribus, quã habẽt quidã peruerſi hoſpites, vel alij eos nõ excuſat, quia eſt peruerſa, & quando excuſet conſuetudo, vide Io. Fab. in. §. i. de iniur. & quę ibi addidi, & Roch. de curte in repet. c. fi. de cõſue. & Rauẽ. ĩ conclu. ſuis conſuetudinis poſt alphabetũ, & illa conſuetudo in melius eſt reformãda, vt pro iniuria beneficiũ deĩceps ſcolaſticis prębeant, & bene illis erit ac ſtudentibus.

Conſuetudo iniuriandi, ſcolaſticis reprobatur

Scituris huiuſmodi ſacræ cõſtitutionis [o]temeratoribus. [o]Temeratoribus) Nota ſecundũ Salice. & Bolog. quod inferens damnũ ſcolaribus, debet

puniri, & iudex non vindicans nota infamiæ, ac dignitatem perdit, ſed hodie multi eſſent īfa mes, & perderent dignitates, quia melius defendunt ſuos ſeruientes peſſimos, & homicidas q̄ ſcolares, ideo ſcientia exulat, & nos cum temeritate quadam curias frequentamus, & officia emimus, licet ſalubrius eſſet, vt emeremus viros officii s, ſed hoc iure non vtimur.

Vno ſoluente an alij liberentur.

Quærunt hic doctores, an ſi iudex fuerit abſolutus, pars cenſeatur abſoluta? & videretur quod ſic, quia bona fides non patitur, vt bis idem exigatur, l. bona fides, de regul. iuris, in vi. l, locum. §. condemnatio, ff. de tab. exhibend.

Contrarium cōcludunt, cum ex parte vtriuſque ſit pena, ergo vno ſoluēte alij nō liberantur. l. ſi quis id quod, & l. ſi familia, ff. de iuriſdict. omnium iud. & vt iſta materia ſit nota, facio duas concluſiones.

Prima eſt, quod ſi ſint plures debitores, etiam inſolidum liberantur vno ſoluente, l, prima, & ibi Bal. ff. de condict. furt, l, ſi plures, de dolo, l. prima. §. fina. de eo per quē factum erit, l. prima, C. ſi plures vn̄a ſententia condemna. fuer. & ibi glo. & in. §. penulti. & fina. inſti. de duob, reis, quia reſtitutio rei non recipit pluralitatem, argu. l. lucius, ij §. impuberem, ff. de lega. ſecundo. & quia bona fides, &c. vt viſum eſt ſupra,

Limita, quando ęſtimatio rei facta eſt, quia

adhuc poteſt poſſeſſor conueniri, l. ſtichum.§. dolo , ff.de ſolu. l. etiam.§.penult. de peti. hæred. Floria.ī d. l. item mela,§.ſed ſi plures, col.ij. ad l.aquiliam,quod intellige verum,quando ille non eſt habiturus regreſſum contra alium, alioqui ſecus in d.§ penult. & Dy, in d. regula bona fides,de reg.iur.in vi.

Secunda concluſio, quando plures tenentur actione penali,vno ſoluente, cęteri non liberantur,l.ſi quis id quod,& l.ſequē. cum l.ſi familia,ff.de iuriſd. omnium iud.l. item mela, §.ſi plures,ff.ad leg. aqui.glo. & doct .in.§.penales,inſti.de actio.& in l.ex maleficijs.§.ideo ſi filiusfa.ff.de actio.& obliga. quia cum omnes ſint obligati ad penam , vno ſoluente non eſt extincta pena quo ad alios,ſecundum Alber. ī d.l.ſiquis id quod. Limita procedere,quādo eſſet penalis abvtraq; parte,ſecus ſi ex parte vnius tm̄,vt ex parte rei conuenti, & ex parte actoris rei perſecutoria,l.i.§.ſi plures,ff.de eo ꝑ quē factū erit. Secūdo limita,qn̄ dicta penalis actio deſcēderet ex delicto,& ꝓueniret,ſec° ſi ex quaſi delicto,l.3.& l. ſeq.ff.de his ꝗ deiecerūt,vel effuder. l.i.ff.ne quis eum , qui in ius voca.eſt,vi eximat,l.licet.§.fi.nautæ caupo.ſtabu.quia cum debitores teneantur ex facto alieno, ex facto quod ſumit originem in perſona alterius, & ſic non proprie ex maleficio,ſed ex quaſi,ideo agitur mitius cum eis,vt tenet Bal. in d.l.prima,C.de condict. furt. ideo conſuluit

Dy.quem refert Bar.in l.ex maleficijs.§.is quoque,ff.de actio. & obliga. pro ſtatuto lucano quo cauetur,quod ſi hoĩes de cõtracta nõ ceperint malefactorẽ, puniãtur ĩ decẽ,certe vno ſoluẽte, cęteri liberãtur,cũ ex quaſi maleficio aſtrĩgãtur,& ex facto alterius, Bal.in l.penul.nu.6 C.de conditio.inſert.idem dicit in duabus ciuitatibus, quæ tenentur emendare furta in eis facta,quia licet quælibet inſolidum teneatur, tamen vno ſoluente altera liberatur, Alia multa ponunt doct.in.§.penales.inſti.de actio. Ange. in tract.malefi.in glo.fama publica.ver.quęritur,Bar.in l.ſemper.§.ſi ĩ ſepulchro,ff,quod vi aut clam Petrus de bella pertica,in quæſt.388 Alber.in tracta.ſtatuto.in 2.parte. q.72.& q.77.& in 3.parte,q.lxv. Bald. in ſuo tracta.ſtatuto.in verbo capere,Corſet.in ſingu.incipiẽ. homicidium.

Et etiam ipſis locorum[p] rectoribus.

[p]Rectoribus) Nota quod rectores locorum pręſides prouinciarum tenentur,& alij iudices illatam ſcolaſticis iniuriam & damnum vĩdicare.

Magiſtratus quare locorum rector uocetur

Et ſumitur hic rector pro quibuſcunque magiſtratibus, licet aliquando rector pro præſide ſumatur,vt eſt textus in rub.C.de offic.recto.prouinciæ iuncta l.prima, & ſecunda, & dicitur rector quaſi rectus, id eſt ordinatus, quia probus bonus & firmus debet eſſe, vel a regendo recte vocatur rector, quia magiſtra-

tus recte regere debent ſuos ſubditos, Lucas de penna in l. omnes, prima, C. de anno. & tributo. lib. x. vbi dicit, tunc bene regit, cum delicta corrigit, l. congruit, ff. de officio pręſid. magnũ enim ſacrificium deo offertur, cum mali, qui in ſuam & aliorum perniciem debachantur, vigore iuſtitiæ compeſcuntur, c. quale in fine, xxiij. quęſt. v. vnde ſi negligenter ea quæ male vſurpantur omittimus, exceſſibus viam alijs aperimus, c. peruenit ad nos, in fi. xciij. diſt. hodie potius ruptores locorum, vel raptores quam rectores vocari, ſi non regant, vel non bene poſſunt, teſtis eſt nobis Lucas in d. l. oẽs, col, vlti.

Qui hoc vindicare [q]neglexerint.

[q]Neglexerint) Nota quod rectores locorum negligentes vindicare iniuriam ſcolaſticis illatam puniũtur, vt hic, & ſi iudex repertum non vindicat, tegere crimina, conſcius feſtinat, l. ij. C. de commercijs & merca. nam error cui non reſiſtitur, approbatur, c. error, 83. diſt. & per negligentiã delictis conſentire vidẽtur, c. i. in glo. vlt. de of. deleg. vnde dicitur ij. Paralipo. xix. c. ſit timor domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite, dixi ſupra in verbo diligenti.

¶ Et ĩntellige hic vindicare auctoritate iuſtitiæ, nam verbum vindicare hic poſitum, non eſt ad timorem vindictæ referendum, ſed ad zelum iuſtitiæ, et non vt odium exerceatur, ſed vt prauitas corrigatur, c, vlti. xxiij. q. 4, & ſcri

pſi poſt doctores theologos,in repe.l. diu⁹,fol. xvii. verſi.inquantū,ff.de ſenatuſconſult.ſilla, quod duplex eſt vindicta, priuata quæ auctoritate ꝓpria exercetur,& hæc reprobata,altera eſt publica.quæ ad iuſtitiæ obſeruationem fit, et iſta eſt approbata,c.ea vindicta. xxiiij.q.4.

Reſtitutionē rerū ablatarū ab hoibus exigendā in quadruplū, notaq; infamiæ eis ipſo iure irroganda,dignitate ſua ſe carituros in perpetuum.

Reſtitutionem) No.quod non ſolū pars pōt cogi ad reſtitutionem rei ablatæ ab ſcolaſticis,ſed etiā iudex,qui neglexerit vindicare, vt hic,dum dicit reſtitutionem rerum ab omnibus exigendam,hodie quia dati ſunt certi conſeruatores, & iudices ipſis literarum ſtudioſis ,putarem cōſeruatores tantum teneri , & penis infra deſcriptis puniri , quia cum ipſi ſint ſpecialiter ad hoc deputati , ipſi ſunt negligentes , & alij excuſantur , cum ab eis iuriſdictio quo ad ſcolaſticos remota ſit.

Quæro quando dicantur negligentes, reſpon. quando requiſiti fuerunt per ſcolaſticos vt ſcripſi ſupra in verbo diligenti , vnde poſt requiſitionem poteſt a denegatione iuris & iuſtitiæ ſcolaſticus appellare , & ſi dicatur bene appelllatū,ipſe appellans cū familia et ſua po

ſteritate, erit ꝑpetuo exẽptus ab illo, a quo ap pellauit, auten. ſtatuimus, in fi, C. de epiſcop. & cleric. hoc expreſſe tradit Maſuer. in ſua practi ca. in rub. de appellatione. §. itẽ in cauſa appel- lationis, et poſſet illum recuſare, ſi coram eo cõ ueniretur, Lucas de pẽna in l. vna, col. ſecũda, C. de irenarch. lib. decimo, et ſic eſt prima pe na vt ad reſtitutionem rerum ablatarum teneã tur conſeruatores ſcolarium.

Duodecim penæ contra iudices priuilegia ſcolaſtici non obſeruãtes,

Secunda pena eſt, quod in quadruplum tenentur, vt in hoc tex. patet ibi quadruplum, in quo quadruplo ineſt ſimplum, id eſt rei re- ſtitutio, doct. in §. quadrupli, de actio. in lib. in- ſti. & hoc probat iſte tex. dum dicit reſtitutio- rem rerum ablatarum ab omnibus exigẽdam in quadruplum, ergo reſtitutio rei in quadru- plo continetur, licet in furto in pena dupli & quadrupli rei reſtitutio non comprehendatur §. fi. de oblig, quæ ex delicto naſcuntur in iſti.

Tertia pena, quod iudex eſt infamis, ibi no ta infamiæ, &c. et ſic omnes penas pati debet, quas alij infames, de quibus in regula ĩfamibus de reg. iur. in vi.

Quarta, quod hæc infamia eiſdem ipſo iu re irrogatur, ibi eis ipſo iure irroganda, re- quiritur tamen declaratio, cap. cum ſecundum leges de hæret. et quid operetur quod ipſo iu- re ſit infamis, vel per ſententiam, vide quę ſcri pſi in arbore feudorũ, et vt ſemel apprehẽdas,

lege And. Tiraquel.in repet.l. ſi vnquã in verbo reuertatur,C.de reuoca. dona.

Limita,quod tales conſeruatores ſunt priuati ſuis officijs & dignitatibus, quæ poſſunt impetrari,& iure,patet, quia tex.vult quod ipſo iure irrogetur infamia, ergo & priuatio, & quia infames omnibus ſunt exuti dignitatibus,regula infamibus,de regul.iur.in vi.& probatur per verbum careant in tex. poſitum, ꝙ denotat ipſo iure, tex. iuncta glo. in l. prouidendum, C. de poſtuland. & in c. licet canon, de electio.in vi,Corſe,in ſingu, incipieñ.careo, Feli. in c.ex tenore,col,viij,nu.xvij,de reſcript. & quanuis quidam codices habeãt,in hoc tex, carituros,tamen importat ipſo iure, tum propter verbi naturã, tum ob verba ipſo iure hic poſita,& ratiõe ſtatus incõpatibilis,quia poſtquam eſt ipſo iure infamis, incompatibile eſt vt habeat dignitatẽ, iſta eſt ſententia Bal.in.§. qui clericus,in princi.per illum tex.ſi de feudo fuerit cõtrouer.inter do.& agnat.vaſſa:Feli.in c.rodulphus,col.zi.verſ.quotiẽs rõe ſtat⁹de reſcript. Sexta,quod non poſſunt iſta officia & dignitates eis amplius concedi, ibi, carituros in perpetuũ,nõ carerẽt perpetuo,ſi poſsẽt denuo officia eis conferri, et ne eæ penæ ludibrio ſint,c.commiſſa, de electio.in vi.nec ſibi poſthac de eo honore blãdiãtur,quo ſeipſos indignos iudicauerũt,l.iudices,C.de digni.lib.12

Septima ꝙ decẽ librarũ auri ſuſtinere etiã

debent pœnam,& periculum in capite. tex.in .§.ſancimus, in auten.de armis,colla.6.

Octaua, q inter penſios & plebeios,poſtea haberi debēt,l.iudices,C.de dignit.lib. 12.q̃uis deferatur illis,qui iuſte officium reliquerūt, in mēoriā priſtinę dignitatis,l.fi.ff. de muner.& hono.& tradit Iaſ.in l.ſi ita.§.Griſogonus,ff. de ver.oblig.& Catellia.cotta,in 2.parte mēora.in ver.dignitas,& in ver.poteſtas,& in ver. reliquię,nō tñ iſtis,qui ob negligentiā ſcolaſticos ab iniurijs nō vindicarunt,ipſi eñ interea ſtudioſi ex aīo deſeruerunt ſtudium,qui in doctiſſimos & fortiſſimos euaſiſſent viros.

Nona,vt oīa,quæ in admīſtratione poſiti emolumenta perceperunt reddere compellantur,l.Iudices,C.de annonis & tributis,lib.x.

Decima eſt pœna periurij,quia iurant iuſtitiam adminiſtrare ſine pſonarū acceptiōe,tex. in auten.iuſiurandū,quod pſta.ab his,colla.2.

Vndecima peccant mortaliter, cum cōtra legem faciant,de quo in c.1.& in c.nam cōcupiſcentiam,& c.ne initaris,de conſti.vbi Docto. dicunt peccare venientem contra legem,glo.in c.fi. de conſtitu.in 6.

Duodecīa, q iudex qui negligit facere iuſtitiam,facit litē ſuā,inſti.de oblig.quę ex quaſi delicto,in princ.glo.in c.hoc etiam,2.q.6.Lucas in l.perę quatores,col.2.C. de cenſib.lib.xi. Bar.tñ in l.fi.ff.de varijs & extraord.criminib. dicit, q in quib9 caſibus nō ſunt proditę actio-

nes ſpeciales contra iudicem negligentem, in illis caſibus tenetur parti actione, in factum ad intereſſe, per titulum ĩ auten. vt differentes iudices, colla. 9. Doct. in l. 4. §. in eum, ff. de damno infect. Iacobi. ĩ l. ſi filiusfa. de iud. & ſic tenebuntur conſeruatores, qui iuſtitiam neglexerunt adminiſtrare ſtudentibus ad omne, quod eorum intereſt, alię multæ ſunt pœnæ, ſed has nunc timeant iudices negligentes, alias dum operęprecium fuerit, cumulabo.

Veruntamen ſi litem eis quiſpiam ſuper aliquo negocio mouere voluerit, huius rei optione data ſcolaribus, eos coram domino, vel magiſtro ſuo, vel ipſi⁹ ciuitatis epiſcopo, †Domino) No. tres iudices, quos ſtudentes habent in ſcolis, primo rectorem, ibi domino, nam rector vniuerſitatis ſimpliciter dicitur dominus in vniuerſitate, ideo de eo pōt tex. intelligi, licet glo. hic aliter intelligat, & doct. Vel pōt intelligi de dño ciuitatis. i. de p̃ſide illi⁹ ꝓuĩcię, in qua ẽ vniuerſitas, vt in proe. fforũ. §. illud, penul. & veriſſimile ẽ, ꝗ iſte tex. intelligat̃ ſecũdũ illũ. §. illud. Secũdo hñt ſuũ mgrũm & pręceptorẽ, ibi magiſtro ſuo, & male exponit glo. alteri⁹ facultatis, quia hic nõ facit differentiã inter facultates, ergo nec nos facere debemus, item non eſſent in tex. niſi duo iudices, & tñ in proe. fforũ

Rector uniuerſitatis ĩ ea ſimpliciter domin⁹ eſt.

§,illud,& Doct. vbiq; dicunt tres ſcolaſticis eſſe datos iudices. Ad hęc ꝙ hic tex. dicit magiſtro ſuo,quia vult,vt quilibet ſcolaſtic⁹ coram ſuo magiſtro,& p̄ceptore agat, & cōueniat, & ſic ſtudētes theologię,corā doctore theologię, ſtudioſi decretorū, corā doctore decretorum, & ſcolaſtici medicinę,coram medicinę doctoribus agere poterunt, & cōueniri per hunc tex.

☞Tertio hn̄t epiſcopum ciuitatis, in qua eſt vniuerſitas,& ſic epiſcopus Mōtiſpeſſulani habet iuriſdictionem in ſcolaſticos ſtudentes in ſuo caſtro Mōtiſpeſſulani,& epiſcop⁹ Pariſieñ. in ſtudētes in ciuitate Pariſien,ſed de iure ff.in d.§.illud penult. dabant tres iudices,videlicet pręſes prouīcię,epiſcop⁹ ciuitatis,& ꝓfeſſores legū,hodie etiā hn̄t tres iudices, epiſcopū, vel eius officialē,cōſeruatores aplicū,& regiū,officialis & cōſeruator apoſtolicus cognoſcunt in perſonalibus inter ſcolaſticos & alios,ſed conſeruator regius ī realib⁹ maxime cognoſcit, & in cā poſſeſſoria etiā īter ſcolaſticos & alios exteros, in crīalibus ep̄us cognoſcit inter ſtudentes clericos,c.ſi diligēti,&c.ſignificaſti,de foro cōpe.ſivero ſtudētes nō ſūt clerici, cōſeruator regius cognoſcit,& iſta ītellige,videlicet poſſe ſcolaſticos cōueniri ſuper cōtractibus factis in loco,in quo ſtudebant,ſed de contractibus alibi geſtis invniuerſitate,in qua ſtudent,nō conuenientur ſecundum Petr.de bella ꝑtica hic,& abundantius ſcripſi ſupra, in priuilegĳs.

Quot iudices hodie habeant ſcolaſtici, & de quibus cognoſcant.

Quib⁹ hāc iuriſdictionē^s dedim⁹, conueniat. ^s Dedimus) No. ꝙ ipator dedit iuriſdictionē iſtā, quā doctores, & alij poſiti hic hn̄t, ſed opponit glo. quō dedit ipator, cū de iure ff. eſſet data? Itē quō potuit dare epiſcopo? q de iure diuīo habet iuriſdictionē? glo. ſing. in c. ſi imperator, 96. diſt. Card. in cle. 1. de off. ord. & ibi Aufre. poſt eū ſcripſi, in glo. concord. ī fi. reſpoñ. glo. ad primū, quia in prœ. ff. tm̄ legū profeſſoribus dedit, hic alijs, quod nō eſt verum, imo dedit epō, pręſidi, & doctori, vt ibidem patet, ideo dicerē imperatorē dediſſe, licet de iure ff. orum concedatur, cū totum ſit Iuſtiniani ius, & per Iuſtinianum redactum, igitur oīa noſtra facimus, quibus auctoritatē impartimur, l. 1. C. de veter. iur. enuclean. & ſic tex. exponi poterit, dedimus. i. datā cōfirmauimus vel datam oñdimus, glo. in c. 2. & c. & ſi Chriſtus, in fi. de iureiurand. Nō obſtat ſecundum, quia iuriſdictio de iure diuīno conceſſa eſt epiſcopis quo ad clericos, ſed non quo ad laicos, ideo hic concedit etiā quo ad laicos ſcolaſticos, ꝗuis ſeculares diſſentiāt, & ſic pōt epus p hūc tex. cognoſcere inter ſtudentes etiam laicos, cū imperator dederit illi iuriſdictionē, vt hic patet, & in prœ. ff. & iuriſdictionē in clericos dare nō poterat, ergo in laicos. Glo. quęrit, nūqd hæc iuriſdictio poſſit delegari & cōmitti? Reſpon. ꝙ ſic, quia datur iure magiſtratus, cū minoribus etiā cōcedatur, ſ. grā maticis, licet olim

Epiſcopi iuriſdictionē in laicos ſcolaſticos an habeāt.

tantam maioribus, ſcilicet legum profeſſoribus eſſet conceſſum.

Nota ex glo. quod magiſtri artium & prę ceptores in grammatica ſunt de minoribus, ideo obtemperare debent maioribus, videlicet theologis, doctoribus canonum, legum, & medicinæ, cum iſti ſint de maioribus, & minor honorem, & reuerentiam debet maiori, glo. in l. 1. ff. de aqua plu. arcend. licet aliqui magiſtri artium eo veſanię & ſuperbiæ progreſſi fuerint, vt adeo magnos doctores putent ſe eſſe, quales ſunt doctores alterius facultatis, quod non eſt verum. vt hic patet, & alias cum quidam artium magiſter prędicaret ſe ita magnum doctorem, ſicut poſſet eſſe alius alterius facultatis, reſpoñ. verũ eſſe ĩ ſtultitia, & ſupbia, & tacuit.

Magiſtri artium de minoribus ſũt

Qui vero ad alium iudicem eos trahere [t] tẽtauerit, etiam ſi cauſa iuſtiſsima fuerit,

[t] Tentauerit) Nota, quod attẽtans conuuenire ſcolaſticum coram nõ ſuo iudice punitur, vt hic, & quando quis puniatur ex ſola attẽtatione? vide in l. ſi quis nõ dicam rapere, C. de epiſco. & cleri. & Feli. in c. primo, de pręſumptio. & in tracta. quando conatus puniatur, & Soci. in tracta. fallen. regula 31. attentatio, &c. alibi diſcutiam.

a tali conamine [v] cadat. Hanc autem legem inter imperiales conſtitutiones, ſcilicet ſub titulo, Ne filius pro

patre,&c. Inſeri iuſſimus, datum apud Roncalias, anno domini mille. 158. menſe Nouembri. v Cadat) Nota, ꝙ conueniens ſcolaſticum coram non ſuis iudicibus, ſupra declaratis, perdit cauſam ſecundum communiter doctores hic, tamen iſte tex. hoc non probat, quia dicit, a tali conamine cadat, ergo cauſa nõ cadit, quia ſi ſcolaſticus petat remitti ad ſuum iudicem, remittetur, & ſic a tali conamine, videlicet conueniendi eum coram alio iudice cadit conueniens, & iſte, vt arbitror, eſt verus intellectus ad iſtum tex. quanuis Docto. hactenus alio intellexerit modo. Nota igitur, quod conueniens ſcolaſticum coram non ſuo iudice cadit a conamine, ſi hoc ſcolaſticus petat, quia hæc remiſſio non fit ſine petitione, hoc autem iudicium non datur, niſi poſtulatum fuerit, l. 4. §. hoc autem iudicium, ff, de damno infecto, glo. hic, & Docto. alias ſcribunt quæſtiones, quas poteris videre, & ne in immenſum creſcat noſtrum opus hoc claudam. Tamen rogabo vos egregij ſtudioſi, vt dum viret ætas, dum florent anni, comparetis vobis virtutem, & ſcientiam, hę ſunt illę diuitiæ, quas nec tempeſtas adimere, nec ignis exurere, nec vlla hominum vis eripere poteſt, cætera omnia, quæ in terris poſſidentur, fluxa, fragilia, & caduca, fortunæ bona, non ſit igitur graue, nõ ſit mo-

Intellectus ad tex. nouus.

leſtum, annos aliquot laborem hunc ſuſcipere, qui Maronem illuſtrauit, Ciceroni, Saluſtio, Pliniјs, Philoſophis, atque Hippocrati, Galeno, Razi, Villonouano, aliјſque medicis famam dedit. Papinianum, Vlpianum, Speculatorem, Petrum a bella pertica, Bartholum, & alios Iuriſperitos claros fecit, atque Auguſtinum, Hieronymum, & alios theologos immortales reddidit, ac demum cum ſuperis Deus Opt. Max. locauit, cui ingentes ago, & perpetuas agam gratias, qui me hactenus direxit, & ad finem vſque perduxit, illumque perpetuo orabo, vt ad ſempiterna gaudia poſt obitum me perducere dignetur, Amen.

SPES MEA, CHRISTVS.

FINIS.

Impreſsum Parriſiis, Caracteribus P. Vidouæi Vernolienſis, librarii adſcripticii, impenſis vero Guiraudi Rebuffi, mercatoris Montiſpeſſulani.

Τῷ πόνῳ ἀποκρίνεται τύχη.

PAR SIT FORTVNA LABORI.